MASTER
NEGATIVE
NO. 94-82228-1

Author:
Reiman, J.D.

Title:
Boekhouden en handelsrekenen

Place:
Amsterdam

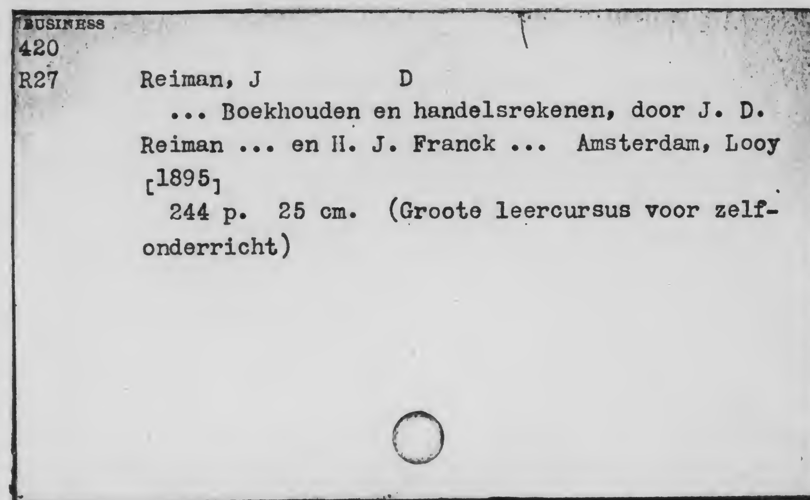
Date:
[1895]

94-82228-1
MASTER NEGATIVE #

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

ORIGINAL MATERIAL AS FILMED - EXISTING BIBLIOGRAPHIC RECORD

Reiman, J D
... Boekhouden en handelsrekenen, door J. D. Reiman ... en H. J. Franck ... Amsterdam, Looy [1895]
244 p. 25 cm. (Groote leercursus voor zelfonderricht)

RESTRICTIONS ON USE:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 12x IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 10-4-94 INITIALS: W.W

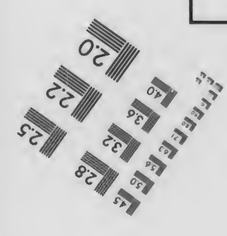
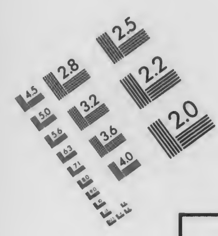
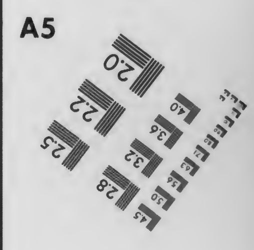
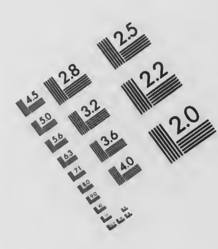
TRACKING # : MSH 02613

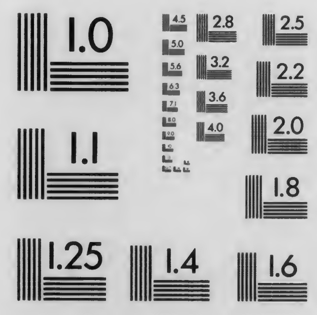
FILMED BY PRESERVATION RESOURCES, BETHLEHEM, PA.

2.0 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

1.5 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

PM-MGP 13"x18"
METRIC GENERAL PURPOSE TARGET
PHOTOGRAPHIC

1.0 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

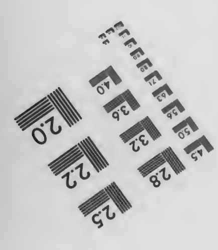
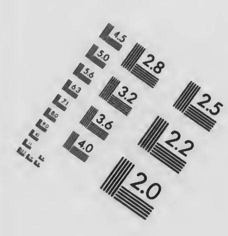
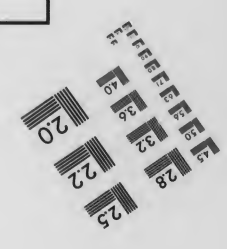
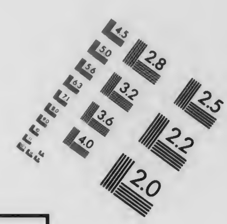
1.5 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

2.0 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
1234567890

2.5 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
1234567890

A5

A4

PRECISION℠ RESOLUTION TARGETS

Century A&P
1303 Geneva Avenue
St. Paul, MN 55119

4.5 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
1234567890

3.5 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

LABOR
OMNIA VINCIT

GROOTE LEERCURSUS VOOR ZELFONDERRICHT.

BOEKHOUDEN

EN

HANDELSREKENEN

DOOR

J.D.REIMAN EN H.J.FRANCK.

AMSTERDAM
S.L.VAN LOOY. | H.GERLINGS

SIGILLUM COLLEGII COLUMBIAE NOVI EBORACI

J BOODE
DA COSTAKADE
ESBIBLIOTHEEK
JACOB VAN LENNEP

BOEKHOUDEN EN HANDELSREKENEN.

GROOTE LEERCURSUS

VOOR

ZELFONDERRICHT.

Boekhouden en Handelsrekenen

DOOR

J. D. REIMAN,
Boekhouder en Leeraar in het Boekhouden,

EN

H. J. FRANCK,
Boekhouder te Amsterdam.

AMSTERDAM.
S. L. VAN LOOY. | H. GERLINGS.

VOORBERICHT.

De schrijvers van dit werk, de afdeeling BOEKHOUDEN EN HANDELSREKENEN van den GROOTEN LEERCURSUS VOOR ZELFONDERRICHT, stellen zich voor die vakken te behandelen op beknopte en eenvoudige, hoezeer niet oppervlakkige wijze; zóó, dat elk gebruiker het met vrucht zal kunnen raadplegen: de beoefenaar om zonder verdere hulpmiddelen zich voldoende te bekwamen, — de reeds onderwezene of in de praktijk werkzame, om op een gegeven oogenblik zich 't noodige licht te verschaffen. Kan getuigd worden dat het geschrevene aan die belofte voldoet, dan zijn de samenstellers tevreden, en geven zij der critiek bij voorbaat toe, niet hoog of niet diep te zijn gegaan. Geen studieboek met vergelijkende beschouwingen over bestaande theoriën hebben zij willen leveren; slechts een handboek dat het verkrijgen der kennis van de genoemde deelen der handelswetenschap voor een ieder mogelijk en gemakkelijk maakt.

Op die wijze wordt achtereenvolgens behandeld:

1e. Het handelsrekenen (Goederen- en fondsenhandel; — iets over arbitrage; — interest).
2e. Het boekhouden (enkel en dubbel boekhouden).
3e. De boekhouding bij naamlooze vennootschappen.
4e. Aanhangsel,

alles toegelicht met voorbeelden; het gedeelte over boekhouden met uitgewerkte posten in geregelde volgorde; daaruit getrokken proefbalans, winst- en verliesrekening en wezenlijke balans.

De uitkomst moge bewijzen, dat wij er in geslaagd zijn, te leveren wat wij bedoelden: een boek voor de praktijk, dat niet te veel, niet te weinig geeft, en als zoodanig nog eene plaats kan innemen tusschen zijne vele voorgangers en ongetwijfeld talrijke volgers.

J. D. REIMAN.
H. J. FRANCK.

Boekhouden en Handelsrekenen.

Bij de behandeling van bovengenoemde vakken, twee loten aan één stam: de handelswetenschappen, zullen wij ze bespreken in eene volgorde, omgekeerd aan die waarin ze in den regel, ook door ons in het opschrift, worden genoemd. Den boekhouder is de kennis van het handelsrekenen zóózeer onontbeerlijk, dat men zonder bezit van die kennis niet behoort aan te vangen met de studie van het boekhouden. Een goed rekenaar zonder de kennis van het boekhouden is bestaanbaar, maar een boekhouder die het rekenen niet verstaat, is... niet goed of niet mogelijk.

Zal die kennis voldoende zijn, dan moet zij omvatten nevens de beginselen en regels van het rekenen op zich zelf, ook eene vaardigheid in de toepassing er van bij alles wat in de practijk voorkomt: in- en verkoop van goederen, verhandelingen met wissels en effecten, berekening van rente enz. In dit alles behoort de boekhouder bedreven, althans geen onbekende te zijn, en overigens is de bestudeering er van zóó belangwekkend en den geest scherpend, dat zij voor ieder aangenaam en loonend kan zijn.

Van de rijke stof zullen wij in de volgende regelen slechts een zeer beknopt overzicht geven, ons bepalende tot zeer eenvoudige behandeling; ter bevrediging van hoogere eischen verwijzen wij naar bestaande, soms voortreffelijke werken op dit gebied.

En eindelijk gaan wij uit van de stelling dat de beoefenaars van het door ons aangebodene reeds vertrouwd zijn met de hoofdbewerkingen van getallen, gewone en tiendeelige breuken.

I. De Goederenhandel.

Het begrip „handel" is zoo ruim als de klassen van personen die hem uitoefenen, talrijk zijn. Niet alleen wordt in 't algemeen onderscheid gemaakt tusschen „eerste," „tweede" en volgende „hand," maar elke dezer categoriën kan wêer worden onderverdeeld.

Tot de eerste-hands-handelaars kan men ieder rekenen, die den eersten schakel vormt tusschen voortbrenger en verbruiker; zoowel den fabrikant, die de goederen zelf heeft aangemaakt en te koop biedt, en den invoerder die voor eigen rekening of voor die van den afzender producten van buitenslands laat komen, als den koopman, die rechtstreeks van de voortbrengers heeft gekocht.

De tweede hand omvat hen die bij de vooraf genoemden ter markt zijn geweest, en die omdat zij nog in 't groot handelen, zonder — als regel — met het publiek in dadelijke verbinding te staan, „grossiers" worden genoemd.

De derde en volgende hand eindelijk brengt de goederen aan den verbruiker. Tot haar behoort de breede schare van groote, kleinere en kleinste winkeliers en anderen, bij wie het publiek zich voorziet.

Zeer dikwijls nog worden deze verschillende klassen op hare beurt tot elkander gebracht door tusschenpersonen, die voor kooper en verkooper optreden als makelaars (wien 't bij de wet is verboden om zaken voor eigen rekening te doen) of als commissionnairs, voor wie deze beperking niet bestaat.

Zóó als geheel beschouwd, berust de handel op kennis van zaken, op vertrouwen (crediet) en op velerlei gebruiken (usantiën). Eigenaardig is het dat vele beginnenden de grootste moeielijkheid zoeken in de kunst van verkoopen; inderdaad staat de verzameling der kennis van omstandigheden die den *in*koop beheerschen, veel hooger. De koopman toch (want zoo zullen wij in overeenstemming met het Wetboek van Koophandel ieder noemen die van koopen en verkoopen, van handel alzoo, zijn beroep maakt) moet, afgescheiden van 't bezit der vereischte vakkennis, in staat zijn nauwkeurig te berekenen hoeveel de goederen hem kosten, ten einde te kunnen weten hoe hoog hij zijn verkoopprijs moet stellen om te winnen, en zoo dit laatste tengevolge van onvoorziene omstandigheden niet gelukt, dan toch voor 't minst zijn verlies te becijferen. En dat de overeengekomen prijs der eenheid nog volstrekt niet uitdrukt wat het feitelijk inkoopsbedrag is, zullen wij gelegenheid vinden te doen zien, en wordt trouwens dadelijk begrepen door ieder die zich herinnert dat onvermijdelijke kosten op den handel drukken.

Bezien wij thans eene rekening of „factuur" zoozeer meestal de uitdrukking luidt.

AMSTERDAM, 1 Juli 1893.

De Heeren BERGMAN & Co., Rotterdam,

Debet aan VAN DEN HEUVEL & Co.

Voor aan UEd. verkocht en geleverd:

15 kisten Thee, merk ***		
Bruto 762 KG.		
Tarra 10 KG. 150 „		
Netto 612 KG. à 75 ct. p. ½ KG.	*f* 918	—
Af 1 pct.	- 9	18
	- 908	82
Contant 1½ pct. .	- 13	63
	- 895	19
Zegel	- —	05
	f 895	24

Hier is al dadelijk een bewijs dat de voorwaarden (conditiën) van invloed zijn op den prijs. De thee kost niet meer 75 ct. per ½ KG., doch *f* 895.24 gedeeld door 1224 (halve Kilo's) of 73.14 cent, welke uitkomst óók gevonden wordt door de aftrekkingen op den prijs der eenheid toe te passen.

	75	cent.
Af. 1%	—.75	„
	74.25	„
Contant 1½ %	1.11	„
	73.14	cent per ½ KG.

Verkoopt dus de handelaar het goed weer voor 75 cent, maar zonder korting, dan maakt hij nog winst, en wel ten bedrage der kortingen, zijnde *f* 9.18 + *f* 13.63 = *f* 22.81 of in percenten uitgedrukt 2.56% (*f* 22.81 op een inkoopsbedrag van *f* 895.19 of 1.86 cent op een inkoop van 73.14 cent).*)

Maar er is meer in die factuur wat de aandacht trekt. Alles wat aan de eigenlijke berekening voorafgaat, heet opschrift of „hoofd". Daarin worden ingevuld of zijn deels reeds gedrukt vermeld: de woonplaats van den verkooper, de dagteekening, naam en woonplaats van den kooper, en eindelijk de uitdrukking dat laatstgenoemde „debet" (schuldig) is aan dengeen die de goederen levert. Dan volgt de omschrijving der goederen, opgave van hoeveelheid (gewicht of maat) en eindelijk de uitrekening.

Bovenstaand voorbeeld omvat thee, een artikel dat bij 't gewicht wordt verkocht. Eerst wordt genoemd het gezamenlijk gewicht van 't artikel zelf mèt dat van de verpakking, wat ***bruto***-gewicht heet, dan volgt aftrekking van het gewicht der verpakking, of ***tarra***, en zoo wordt het gewicht der koopwaar, het ***netto***, gevonden.

Bruto = gewicht der goederen + „ „ verpakking.
Tarra = „ „ „ alléén.
Netto = „ „ goederen alléén.

Over deze bepaling van de te berekenen hoeveelheid valt nog wel een en ander te zeggen. Voorheen golden voor elk handelsartikel bijzondere regels (usantiën) die, gelijk de vreemde zegswijze reeds aanduidt, op gebruiken berustten. Tegenwoordig zijn ze voor velerlei goederen goeddeels opgeheven, doch nog altijd geldt niet hetzelfde stelsel voor allen. Het bruto gewicht wordt meestal uitgedrukt tot in halve kilogrammen, wat wel zijn oorsprong heeft in de vroegere wijze van wegen in ponden, die gelijk waren aan het tegenwoordige halve kilo. De verkooper mist nu niet meer dan de onsen boven het ½ KG. (48.2 KG. = 48 KG., 49.9 KG. = 49½ KG), terwijl indien in geheele Kilo's werd uitgesproken, het verlies voor den verkooper grooter zou zijn, aangezien elk deel der eenheid, dat niet ten volle bereikt wordt, niet kan worden berekend. Overigens worden vele artikelen bruto gewogen per stuk der verpakking (kist, baal, mand enz.), eenige anderen evenwel, omdat het goed zoo kostbaar of de verpakking zoo klein is, in meer dan één kist enz. tegelijk (in één wik). Dientengevolge wordt het voordeel voor den kooper nooit grooter, doch in den regel kleiner. Als van twee kisten de ééne 4 „over-onsen" heeft boven een zeker getal halve kilo's, en de andere 2, dan heeft de kooper bij weging per stuk 6 ons voordeel, wat tot één ons inkrimpt, indien de kisten tegelijk op de schaal worden gezet. Als wij ons niet vergissen, worden kazen zelfs bij heele stapels in ééns gewogen. De ervaren kooper rekent intusschen op dit alles.

Met de tarreering (bepaling van het gewicht der verpakking) gaat het al evenzoo. Soms wordt één kist of baal eener partij ledig gemaakt, en geldt de daarvan opgenomen tarra voor allen, soms zijn het er méér, en wordt het gemiddelde omgeslagen.

(10⁴, 9⁹, 10⁸ = gemiddeld 10⁴
9⁹
10⁸
31¹ : 3 = 10⁴ of 10½);

een andere maal wordt elk fust afzonderlijk getarreerd. Vaak ook wordt de tarra uitgedrukt in percenten van het brutogewicht, waarvoor dan een vast cijfer is aangenomen. Zoo werd vroeger op de koffie der Nederlandsche Handelmaatschappij 3% van het bruto gewicht afgetrokken voor de balen.

Gelijk wij zeiden, zijn de conditiën van weging en tarreering velerlei. Niet alleen verschillen zij voor de onderscheidene artikelen, maar zij loopen zelfs uitéén tusschen de verkoopers van 't zelfde goed, of naarmate zij behandeld zijn door verschillende instellingen. Voeg hierbij de afwijkingen tusschen gewesten en landen, en er bestaat geen reden van schaamte meer om te erkennen, dat wij geen overzicht kunnen geven van al die conditiën. Dit is trouwens voor ons doel niet noodig: geenerlei berekening komt er bij te pas.

Dit is in eenige mate wèl het geval met andere kortingen, die we thans zullen gaan bespreken. Tot dusver toch behandelden wij slechts eenvoudige bruto- en tarra wegingen, doch er zijn nog onderscheidene andere gebruiken, die invloed oefenen op de bepaling van het te berekenen netto, en die hoofdzakelijk berusten op het denkbeeld om den kooper stilzwijgend allerlei tekorten te vergoeden, die voor hem ontstaan bij wederverkoop in het klein. Hier wordt gerekend op doorslag der schaal, dáár op onvermijdelijken afval, bij een derde artikel weer op andere omstandigheden enz. Zoo kwam men er toe om den tweede-hands-kooper in allerlei vormen extrakorting toe te staan boven de feitelijke tarra. Langzamerhand slijt dit gebruik uit, en menig artikel wordt tegenwoordig zoo scherp mogelijk gewogen, doch vroeger bestond:

Stille uitslag, waarbij het brutogewicht zóóveel te laag werd opgegeven als bij het artikel gebruikelijk was.

Goedgewicht, dat in tegenstelling met de vorige korting, op de factuur werd genoemd en afgetrokken, vóór de tarra, van het feitelijk bruto gewicht.

Rafactie, als vergoeding voor beschadigdheid.

De aftrek van alle deze kortingen op het gewicht behoort te geschieden in de hierboven aangegeven volgorde, want elke aftrekking moet worden genomen van de voorafgaande rest. Immers zijn uitslag en goed gewicht bestemd om het bruto-gewicht te verminderen ten gunste van den kooper, de tarra moet dus afgetrokken van het aldus geregelde bruto. Nu maakt de volgorde van aftrekking wel niet uit, indien elke korting op dezelfde wijze wordt toegestaan. Zijn ze b.v. in Kilo's per stuk der verpakking uitgedrukt, dan is het blijkbaar hetzelfde of eerst de uitslag en dan het goedgewicht wordt afgetrokken, of omgekeerd. Stel 40 kisten, uitslag 1 KG. per kist, goedgewicht 1 KG., tarra 10 KG., dan is 40 × 1
plus 40 × 1
plus 40 × 10
gelijk aan 40 × 12 in ééns afgetrokken.

Worden de kortingen verleend allen in percenten, b.v. achtereenvolgens 2, 3 en 10 pct., dan maakt de eerste aftrekking het bruto gewicht tot $^{98}/_{100}$, omdat er $^{2}/_{100}$ afgaan. De volgende aftrekking loopt dus over de verminderde hoeveelheid en maakt deze tot $^{98}/_{100} \times {}^{97}/_{100}$. De derde eindelijk neemt weer 10% af van de laatste rest, die dus $^{98}/_{100} \times {}^{97}/_{100} \times {}^{90}/_{100}$ van het oorspronkelijk bruto gewicht zal zijn. De noemer altijd dezelfde blijvende, is het derhalve onverschillig in welke volgorde de tellers met elkaar worden vermenigvuldigd.

Maar groot verschil zal ontstaan, indien de eene aftrekking in kilo's, de andere in percenten wordt uitgedrukt. Want als b.v. 't goedgewicht wordt genoemd in percenten, dan heeft de kooper belang bij eerste aftrekking dáárvan, omdat zij dan plaats vindt over het hoogste cijfer, nog voordat de tarra er is afgegaan; is daarentegen het goedgewicht genoemd in kilo's, de tarra in percenten, dan zou de verkooper zich benadeelen door vergoeding van tarra over een te groot bruto gewicht.

Rafactie, bestemd om het netto gewicht te verminderen met bepaalde of getaxeerde schade, wordt altijd afgetrokken na de eigenlijke tarra.

Ziehier ten slotte eenige voorbeelden:

15 kisten thee	Bruto	825	KG.
	Tarra 12 =	180	„
	Netto	645	KG.

Hier kan de thee opgegeven zijn òf op haar werkelijk gewicht, òf met stillen uitslag, zoodat het bruto gewicht (en dientengevolge óók het netto) hooger is dan gefactureerd. Uit dit voorbeeld is het niet te zien, maar kooper en verkooper weten het zeer goed.

15 kisten thee	Bruto	855	KG.
	Uitslag 2 =	30	„
		825	KG.
	Tarra 12 =	180	„
	Netto	645	KG.

In dit voorbeeld is de thee opgegeven naar haar werkelijk gewicht, en de uitslag die nu niet meer „stil" kan heeten, wordt er zichtbaar afgetrokken. Menig tweede-hands-kooper ziet liever deze tweede wijze van berekenen dan de eerste, hoewel 't op hetzelfde neêrkomt; óók wordt, ofschoon ten onrechte, meestal tarra en uitslag tegelijk afgetrokken, de tarra nog wel 't eerst genoemd.

100 balen Java-Koffie	Bruto	6148	KG.
	Tarra 3%	184	„
	Netto	5964	KG.

Deze wijze van tarra berekenen was vroeger bij de Nederlandsche Handel-Maatschappij (N. H. M.) in gebruik. Gedeelten van Kilo's tot en met 0.50 werden verwaarloosd (in 't gegeven voorbeeld 184.44 = 184) terwijl 0.51 en daarboven voor een geheel werd berekend.

100 balen Java-Koffie	Bruto	6148	KG.
	Tarra 1½	150	„
	Netto	5998	KG.

De tegenwoordige N. H. M. conditie is 1½ KG. tarra per baal.

Koffie die ***niet*** op N. H. M. cedullen ligt, (Beurs-conditie) wordt verhandeld op werkelijke tarra, te berekenen door weging van één zak, en afronding van het aldus bevondene als volgt: 0.01 tot 0.25 KG. wordt verwaarloosd, 0.26 tot 0.75 voor een half, en 0.76 en hooger voor een geheel Kilo berekend. Weegt b.v. de uitgestorte zak 1.34 KG., dan is de tarra voor de geheele

*) Elke berekening is op minstens twee wijzen uitvoerbaar. Wij zullen dat hier en daar toepassen, overigens ieder aanbevelende, zelf altijd zoo te handelen. 't Is eerstens nuttig als contrôle, en vervolgens een uitstekend middel ter oefening.

partij 1½ KG. *per baal* (niet zooveel maal 1.34 KG. als er balen zijn).

25 balen wol, Bruto	3200 KG.		3200
Goedgewicht 1%	32 „	3%	96
	3168 „		3104
Tarra 3% (van de rest)	95 „	1%	31
Netto	3073 KG.		3073

In dit voorbeeld hebben wij met een feit 't aanschouwelijk bewijs willen leveren van wat wij zeiden, dat n.l. verwisseling van de plaats waarop goedgewicht en tarra behooren te staan geen invloed heeft op de uitkomst, indien beiden in percenten zijn uitgedrukt.

25 balen wol, Bruto	3200 KG.		3200
Goedgewicht 1%.	32 „	4 KG.	100
	3168 KG.		3100
Tarra 4 KG.	100 „	1%	31
Netto	3068 KG.		3069

Hier evenwel ontstaat verschil, nu de ééne aftrek in percenten, de andere in Kilo's moet geschieden. Maar, gelijk gezegd, onafhankelijk van deze overweging, gaat om principieele redenen de aftrek van het goedgewicht vóór elke andere.

30 vaten Maryland-Tabak, Bruto		12485 KG.
Stille uitslag 1%		125 „
		12360 „
Goedgewicht 2%	247	
Rafactie (uitgedrukt in ééns af)	240	487 „
		11873 „
Stelen 8%		950 „
Netto		10923 KG.

De uitslag is hier feitelijk niet „stil." Maar hij wordt toegestaan in percenten van het geheel, en derhalve kon niet direct bij de weging eenig deel van het bruto verzwegen worden. En de reductie voor stelen gaat in percenten van het laatst voorafgaand cijfer, omdat het brutogewicht tot dáár is teruggebracht ten gunste van den kooper, die dus geen recht heeft op korting over het hoogere cijfer.

Voorbeelden:

1. Wat is de inkoopsprijs van 14 pakken Sumatra-Tabak, Bruto 1060 KG. Tarra 2 KG. per pak, rafactie 12 KG., à *f* 2.50 p. ½ KG.?

Antwoord:	Bruto	1060 KG.	
	Tarra 2 KG.	28 „	
		1032 KG.	
	Rafactie	12 „	
	Netto	1020 KG.	
	à *f* 2.50 p. ½ KG.		*f* 5100.—

2. Het brutogewicht eener partij goederen is 2008 KG., het netto 1847 KG. Hoeveel pct. bedraagt de tarra?

Antwoord *a.* 2008 bruto
1847 netto
161 tarra, of $^{161}/_{2008}$ deel van het bruto = 8 pct.
b. Het netto gewicht is $^{1847}/_{2008}$ deel van het bruto of 92 pct., zoodat de rest = 8 pct., de tarra vormt.

3. Als het te berekenen nettogewicht 2300 Kilo bedraagt, en er is achtereenvolgens 1 pct. stillen uitslag, 2 pct. goedgewicht, en 150 KG. tarra toegestaan, hoeveel is dan het brutogewicht?

Antwoord: in omgekeerde volgorde is eerst 2300 te vermeerderen met 150 = 2450 KG. Dit cijfer is 2% lager dan het vóórgaande, en derhalve daarvan $^{98}/_{100}$ deelen. Dit onbekende getal is dus 2450 : 98 × 100 = 2500 KG. Op hare beurt is deze hoeveelheid $^{99}/_{100}$ van de eerste, zoodat 2500 : 99 × 100 = 2525 KG. het aanvangs-bruto gewicht is.

4. Welke fout ontstaat door van 40 kisten, bruto 2040 KG., goedgewicht 4%, tarra 11 KG. per kist, eerst de tarra en dan het goedgewicht af te trekken?

Antwoord: de 4% goedgewicht behoort van 2040 KG. te worden genomen, het geschiedt thans over 40 × 11 = 440 KG. minder, en de fout is dus 4% van 440 of 17½ (17.6) Kilo.

De Engelsche handel rekent nog altijd met nationaal gewicht. 1 ton is onderverdeeld in 20 centner-weights (cwts), elk van 4 quarters à 28 pounds (℔). Een ton bevat derhalve 20 × 4 × 28 = 2240 pounds, en daar 1 ℔ = 0.453593 KG., staat een ton met 2240 × 0.453593 of 1016 KG. gelijk.

Zeer dikwijls wordt trouwens het gewicht, indien de partij niet al te groot is, niet verder uitgedrukt dan in Cwts, zoodat geschreven wordt b.v. 83 Cwts, in plaats van 4 tons, 3 Cwts.

	Cwts	Qrs.	℔
Luidt dus eene factuur	52	3	21,
dan is de partij groot	52 × 112 =	5824	
	3 × 28 =	84	
		21	
		5929 ℔	

Ofschoon het zeer wenschelijk is dat Engeland breke met dit geheel verouderd systeem, levert toch het gebruik dier berekening voor hem, die er in de practijk mêe omgaat, geen overwegend bezwaar op. Optellen en aftrekken vereischt

geen andere zorg dan telkens te bedenken dat van quarters nooit hooger cijfer dan 3 kan worden genoemd, omdat 4 weer een Cwt. vormen; en dat ℔ niet hooger komen dan 27, want 28 wordt uitgedrukt door 1 qr. Indien een zeker aantal percenten moet worden uitgerekend, dan is natuurlijk voorafgaande herleiding tot ponden de veiligste weg (in het bovenstaand voorbeeld is 2% 118.58 of 119 ℔, 5% 296.45 of 296 ℔ enz.); maar meestal behoeft men bij eenige vaardigheid zoover niet te gaan, en kan men zich de moeite besparen om de af te trekken ponden weer tot quarters en cwts te moeten herleiden. Zoo is b.v. 2 pct of 1/50 deel van 52 cwts = 1 cwt. + 2 pct. van de nog onverdeelde 2 cwts. Deze laatste zijn gelijk aan 2 × 4 = 8 qrs., zoodat nu nog slechts van 8 + 3 = 11 qrs. en 21 ℔ 2 pct. behoeft te worden berekend. 11 × 28 = 308 + 21 = 329 waarvan $^{1}/_{50}$ = $6^{29}/_{50}$ of 7 ℔. De aftrek is dus 1. 0. 7., en van 52. 3. 21 gemakkelijk uitvoerbaar. En 5 pct. staat gelijk aan $^{1}/_{20}$ deel, zoodat 52 : 20 = **2** + het $^{1}/_{20}$ deel van 12 onverdeeld. Deze 12 zijn gelijk aan 48 qrs.; hierbij gevoegd de 3 uit het voorbeeld = 51, waarvan $^{1}/_{20}$ = $2^{1}/_{2}$ of **2** qrs., **14** ℔. Er moet nu nog slechts worden gezocht naar 5 pct. van den éénen overgebleven quarter + 21, of te zamen 49 ℔; wat gemakkelijk nog **2** ℔ aantoont. Totaal aftrek dus: 2 cwts., 2 qrs., 16 ℔.

Beknoptheidshalve zullen wij over dit Engelsch gewicht niet verder uitweiden, van het Russische alleen zeggen dat 1 pud = 40 ℔ of 16.38048 KG., en dat de Russen lang niet zoo algemeen zijn met berekening in nationaal gewicht als de Engelschen.

Gelijk de gebruiken bij vaststelling van het gewicht, zijn ook die bij de berekening van den prijs onderscheiden. Bijna zonder uitzondering wordt met de opgave van prijs bedoeld betaling op tijd, en bij contante betaling korting verleend over het bruto factuurbedrag. Over het algemeen is elke prijsopgave bruto, en hebben de kortingen in de factuur de bedoeling, om voor den kooper den stand der zaak gelijk te brengen met zijn belang.

Is b.v. (zooals dikwijls bij thee) de opgegeven prijs *in consumtie*, d. w. z. met inbegrip der invoerrechten, dan wordt het bedrag daarvan afgetrokken van de rekening, als de kooper *in entrepôt* ontvangt, 't zij omdat de thee buitenslands gaat, of nog geene dadelijke bestemming heeft. *) Meermalen ook wordt een zaak *c. i. f.* (cost inclusive freight) afgesloten; d. w. z. de vracht is in den koopprijs begrepen. Aangezien zij echter door den kooper bij aankomst van het goed wordt betaald, vermindert de afzender de factuur met dat bedrag. Zoo zijn er tal van andere kortingen, die schijnbaar achterwege konden blijven, door eenvoudig den verkoopprijs lager te stellen, doch inderdaad tot dien prijs in nauw verband staan. De kooper uit het eerste voorbeeld bespaart bij ontvangen *in consumtie* de kosten der aan het bezorgen der documenten verbonden formaliteiten, en bij *c. i. f.* afdoening heeft de verkooper zorg te dragen voor de bevrachting, waarin hij dikwijls op voordeeliger voorwaarden dan de kooper zal kunnen slagen. Niettemin leveren dergelijke verminderingen der rekening den kooper geen tastbaar voordeel op, en vallen zij niet eigenlijk onder de rubriek „kortingen op den prijs." Daartoe behoort wèl, in de eerste plaats de *korting voor contante betaling*, die steeds in percenten van het bruto bedrag, nooit in die van den prijs der eenheid wordt uitgedrukt. Als regel kan worden aangenomen, dat bij niet-contante betaling na drie maanden moet worden afgerekend, en dat voor dadelijke voldoening 1½ pct. wordt toegestaan. Die korting komt dus neer op 1½ pct. in de drie maanden, of 6 pct. 's jaars, wat voor den tegenwoordigen tijd nog al veel is, en dan ook ten gevolge heeft dat — in den groothandel — de meeste betalingen contant geschieden, aangezien zij, die zelve niet genoegzaam middelen beschikbaar hebben, ze elders zullen kunnen opnemen tegen lagere rente dan hun op de rekening vergoed wordt.

Aan vele artikelen is nog altijd eene stilzwijgende of *usantiëele* korting op den prijs verbonden, mede in percenten uit te drukken. Zou deze korting eigenlijk kunnen en moeten vervallen, een feit is dat ze niet dan schoorvoetend wordt afgeschaft; dikwijs na heftigen tegenstand van de zijde der koopers, die liever 100 cents met 1 pct. aftrek betalen, dan 99 cents in ééns af. 't Is een quaestie geworden van sleur, van gezichtsbedrog, en de verkooper rekent er op, door zijn prijs te verhoogen met het percentage wat hij straks zal aftrekken.

Overigens ondergaat een factuur ook zeer dikwijls verhooging, maar bijna zonder uitzondering betreft dit kosten, welke de ontvanger nu niet betaalt aan diverse personen, maar aan den verkooper die ze voorschiet. Reeds noemden wij hiervoren een paar dergelijke overeenkomsten, maar die werden gevonden in verhooging van den prijs der eenheid; thans bedoelen wij de zoodanige, waarbij de verkooper zijn eigen netto prijs factureert en slechts de werkelijk betaalde uitschotten welke voor rekening komen van den kooper, op dezen verhaalt, al moge het dan ook een enkele maal voorkomen dat de schadeloosstelling wordt uitgedrukt in een afgesproken aantal percenten.

*) Zie wat daaromtrent op pag. 6 wordt gezegd.

Intusschen is ons slechts één opleg bekend, die onafscheidelijk aan de prijsberekening is verbonden: het éene percent dat door de N. H. M. altijd, en in navolging van dat lichaam door onderscheidene firma's als „registratie" wordt berekend. Bij verkoop in veiling zijn inderdaad eenige kosten wegens belasting enz. verschuldigd, wat evenwel natuurlijk niet meer 't geval is, wanneer het goed later zonder her-veiling van eigenaar verwisselt. Toch is het pct. dan voor goed er aan verbonden, en zoo de handelaar op den prijs zelf verdient, dan gaat een winstje op de „registratie" meê.

Een volle kaveling koffie b.v. weegt circa 6000 K.G. netto. Bedraagt nu de winst op het artikel 5 ct. per ½ K.G., dat is *f* 600.—, dan levert de registratie-berekening 1 pct. hiervan, of *f* 6.— extra op.

Door al die af- en bijtellingen kan eene rekening er soms vrij gerekt uitzien. Die van de N. H. M. luiden altijd:

... K.G. à.... pr...	*f* 2000.—	
Registratie 1 %	- 20.—	(bijtellen)
	- 2020.—	
Contant 1 ½ %	- 30.—	(aftrekken, en te nemen over het *eerste* bedrag, omdat de registratie eene vordering is buiten de levering van het goed om).
	f 1990.—	

Bij niet-contante betaling vervalt natuurlijk de korting uit dien hoofde, en wordt integendeel de rekening verhoogd met de kosten van het zegel der promesse, indien van den kooper de afgifte wordt verlangd van zoodanig papier, waarbij hij aanneemt op den vastgestelden tijd het bedrag te voldoen.

Over het algemeen zullen alle gebruikelijke vermeerderingen en verminderingen van het factuur-bedrag, voor zooverre zij in percenten worden uitgedrukt, genomen worden over het *voor den verkooper* meest voordeelig cijfer. Vermeerderingen over het grootst mogelijk, verminderingen over het kleinst mogelijk cijfer.

Zoo ook wordt door een tusschenpersoon het loon voor zijne bemoeiing berekend over het bedrag, waarbij hij belang heeft. Voor den makelaar is dat het cijfer wat 't eerst in de factuur genoemd wordt, of, zoo aan het artikel een vaste korting op den oorspronkelijken prijs is verbonden, het aldus verminderd bedrag; de commissionnair, die zeer dikwijls alle kosten voorschiet, of daarvoor aansprakelijk is, geniet zijn loon bij *in*koop over het eindcijfer der factuur: prijs der goederen plus onkosten; bij *ver*koop over het beloop der goederen, nog vóór de kosten er afgenomen zijn.

Het loon eens makelaars heet *courtage*, dat van een commissionnair *commissie* of *provisie*.

Lang niet altijd worden de verkochte goederen *in natura* geleverd. Integendeel vindt, met name in den groothandel en bij omzettingen in de tweede hand, de verkoop meestal plaats door middel van bewijzen, die den al of niet met name genoemden houder het recht geven, het goed te ontvangen. Deze bewijzen heeten *cedullen* of *ceêlen* (enkelv. cedul, cedel of ceel) en worden uitgegeven door hem die de goederen onder zich heeft. Somtijds is dat de oorspronkelijke eigenaar zelf, zooals het geval is bij de N. H. M. ceelen, en in den specerijhandel, maar doorgaans zijn het bijzondere instellingen, die tegen een vast loon eene meer of minder vèr strekkende behandeling op zich nemen der aan anderen toebehoorende goederen. In Amsterdam en Rotterdam bestaan établissementen, die speciaal aan de bewerking der véél kennis en zorg vereischende artikelen thee, kina en tabak zijn gewijd; maar doorgaans kan men voor den opslag, de weging en het weder afleveren, zonder verdere behandeling, met alle artikelen terecht bij de *veemen*, die in onze dagen zijn gegroeid en hervormd tot grootsche lichamen. Zóó kunnen de goederen zelf jaren blijven liggen, en inmiddels van eigenaar verwisselen door verhandeling der uitgegeven ceêlen.

Het nut dier instellingen ligt voor de hand in de overweging dat heen- en weer zenden der goederen wordt vermeden en alle kosten van expeditie, opslaan, pakhuishuur enz. worden bespaard. Dikwijls ook evenwel doet nòg een omstandigheid de voorkeur geven aan het laten berusten der goederen onder de genoemde inrichtingen. Wij bedoelen de betaling der van Rijkswege geheven invoerrechten. Deze zijn pas verschuldigd bij het brengen der goederen in verbruik (consumtie), en nu mogen die goederen zonder die betaling alvast *in entrepôt* worden opgeslagen, in afwachting hunner bestemming. Worden zij voor verbruik verkocht, dan heeft de tijdelijke eigenaar toch het voordeel gehad der rente-besparing op het bedrag der inkomende rechten, en gaan zij naar buitenslands, dan geschiedt de uitvoer op paspoort en onder zeker toezicht, zonder betaling van invoerrecht. Voor zooveel nu de goederen betreft, die aan recht onderhevig zijn, hebben de instellingen, waarvan wij spraken, allen recht van entrepôt of entreposeering.

Intusschen brengen zij behalve aan den invoerder van het goed, ook den ontvanger kosten in rekening, als daar zijn: pakhuishuur, ontvangloon (ook wik- of schaalgeld genoemd), verzekering, merkloon, kosten van wegen, embal-

leeren, expeditie, monsterneming enz. Een houder van ceelen behoort met al die kosten bekend te zijn, of anders zich daarvan te vergewissen, ten einde ook dáármee rekening te houden bij de vaststelling van zijn inkoopprijs.

Die berekening — *conto finto* noemt men ze met een vreemd woord — maakt elk kooper zoo spoedig mogelijk. Hij neemt het bedrag der factuur, alsmede van alle bekende kosten, reeds betaalde zoowel als nog te verwachten, in de becijfering op, en komt zóó tot de kennis van den prijs, waarop hij winnen noch verliezen zal. Men neme dit niet te letterlijk op, want een koopman die altijd voor inkoopprijs zou verkoopen, zou tot de ontdekking komen van méér te moeten bijpassen dan hem lief was, in den vorm van salarissen en allerlei kantoor-onkosten, die bij elken inkoop niet, althans niet nauwkeurig, kunnen worden in aanmerking genomen. Een conto-finto heeft alleen betrekking op de goederen waarvan sprake is, en de dáárop rechtstreeks drukkende kosten.

Voor 't overige zal de berekening van een 1ehands koopman en van een grossier er eenigszins anders uitzien dan die van een kleinhandelaar. Eerstgenoemden toch verkoopen op eerstehands-conditie: met alle gebruikelijke kortingen en dragen allerlei kosten, terwijl de laatste rechtstreeks aan 't publiek levert.

Ziehier een enkel voorbeeld:

Een winkelier koopt van een grossier 14 balen Preanger koffie, bruto 863 K.G., tarra 1½ K.G. per baal, à 74 ct. p. ½ K.G., registratie 1 pct.; en 10 balen Bezoeki koffie, bruto 605 K.G., tarra 1 K.G. per baal, à 57 ct. p. ½ K.G., contant 1½ pct. over den geheelen inkoop; makelaarscourtage 1 pct. voor beide soorten. Hij verliest bij het branden onderscheidenlijk 24 en 21 pct. aan gewicht, en betaalt voor brandloon *f* 1.50 per 100 K.G. Op hoeveel komt hem de koffie, die hij vermengd verkoopt, dooréén te staan?

Antwoord:

14 balen Preanger koffie,

Bruto	863 K.G.		
Tarra 1½ =	21 „		
Netto	842 K.G.	à 74 ct. p. ½ K.G.	*f* 1246.16
		Registratie 1%	- 12.46
			f 1258.62

10 balen Bezoeki koffie

Bruto	605 K.G.		
Tarra 1 =	10 „		
Netto	595 K.G.	à 57 ct. p. ½ K.G.	- 678.30
		Transporteere	*f* 1936.92

	Getransporteerd	*f* 1936.92
Contant 1½ pct. over	*f* 1246.16	
	- 678.30	
	f 1924.46 =	- 28.87
		f 1908.05
Den makelaar 1 pct. over eveneens	- 1924.46	- 19.24
	Totale inkoopssom	*f* 1927.29

Bij 't branden levert de koffie uit:

	Preanger		Bezoeki
	842 K.G.		595 K.G.
24 pct.	202 „	21 pct.	125 „
	640 K.G.		470 K.G.

Totaal 1110 K.G., waarover aan brandloon te betalen	- 16.65
	f 1943.94

Zuivere kostprijs alzoo *f* 1943.94 : 1110 = *f* 1.75 ruim per Kilo, of 87½ cent ruim, zegge rond 88 cent per ½ K.G.

Naar believen kan men den zoo gevonden prijs vermeerderen met een aantal percenten, wat de ondervinding gedurende eenigen tijd zal hebben doen kennen als gemiddelde voorstelling der onvermijdelijke bedrijfskosten.

De handel met het buitenland had verdiend onder een afzonderlijk hoofd te worden besproken, omdat er zooveel bijzonderheden zich bij voordoen, die in het binnenlandsch verkeer te eenenmale worden gemist. De koopman die zich daarop toelegt, 't zij als in- of uitvoerder, heeft rekening te houden met tal van zaken, die op de uitkomst der onderneming van gewichtigen invloed kunnen zijn. De berekening vindt somtijds plaats in vreemd gewicht, zeer dikwijls in buitenlandsche munt, terwijl op de verzending allerlei kosten kunnen komen, en overigens nog tal van andere invloeden den handel beheerschen.

In den regel zal de kooper zich hebben te voegen naar den verkooper: d. w. z. de kooper zal moeten betalen naar de voorwaarden der plaats waar de verkooper gevestigd is, diens wijze van wegen of meten moeten aannemen, en bovenal hem voldoen in *zijne* munt. Wanneer een Duitsche firma iets levert aan een huis ten onzent, dan zal de factuur luiden en betaald moeten worden in Rijksmarken, van een Russisch huis in roebels, enz. Omgekeerd zullen *onze* firma's hunne vorderingen op het buitenland in guldens uitschrijven.

De eenige, die op dezen regel dikwijls een uitzondering maakt, is de Engelschman. Als hij verkoopt, rekent hij — en dat is natuurlijk — in Engelsch gewicht en Engelsch geld, maar

ook bij inkoop uit andere landen wil hij meestal bediend worden op voor hem duidelijk verstaanbare wijze, en wenscht hij te weten hoeveel aan eigen gewicht of maat hij ontvangt en hoeveel in eigen munt hij schuldig is. En aangezien Engeland geen verwerpelijk kooper is — hij kan veel gebruiken, en betaalt contant — voegt men zich meestal naar zijn wensch.

Reeds gaven wij op blz. 4 en 5 de indeeling van het Engelsch nationaal gewicht.

De graanhandel, althans bij aanvoer in 't groot, rekent nog zeer veel in vreemde maat.

Amerika: 1 bushel = 35.24 Liter of kop.
Rusland: 1 tschetwert = 2.1 H.L. of mud.

In den manufacturenhandel van en op Engeland is 1 yard (verdeeld in 3 Engelsche voeten, elk van 12 Engelsche duimen of *inches*) gelijk aan 0.914 Meter.

Van de vreemde munten komen in hoofdzaak te pas:

het £ (pond sterling) voor Engeland; verhouding tot Nederlandsche munt ongeveer	*f* 12.10
de $ (dollar) voor Amerika; verhouding ongeveer	- 2.48
de R. M. (Rijksmark) voor Duitschland; verhouding ongeveer	- 0.59
de Roebel voor Rusland; verhouding ongeveer	- 1.92
de florijn voor Oostenrijk; verhouding ongeveer	- 1.—
de franc, lire, peseta, voor Frankrijk, België, Zwitserland, Italië, Spanje; verhouding ongeveer	- 0.47[5]

Bij deze algemeene opmerkingen moeten wij 't hier voor het oogenblik laten, en veel belangrijks, vooral wat op de betaling betrekking heeft, uitstellen tot een volgend hoofdstuk.

Vooraf evenwel nog enkele voorbeelden:

1. Eene firma te Amsterdam laat van Londen komen 100 blokken tin; gewicht 62 Cwts à £ 90 per ton; onkosten te Londen £ 24.12. — koers van het £ *f* 12.10; onkosten te Amsterdam *f* 149.25. Uitgeleverd gewicht te Amsterdam 3150 K.G. Verkoop-conditie aldaar: prijs per 50 K.G., bijberekening van 1 pct. registratie en aftrek van $1\frac{1}{2}$ pct. voor contant. Hoeveel is de inkoopsprijs per 50 K.G.?

Antwoord:

62 Cwts = 3 tons 2 cwts of $3\frac{2}{20}$ tons.
£ 90 × $3\frac{1}{10}$ = £ 279.—
Onkosten „ 24.12
£ 303.12 à *f* 12.10 pr. £ *f* 3673.56
Onkosten - 149.25
f 3822.81

(1 £ = 20 shillings
1 shilling = 12 pence).

Getransporteerd *f* 3822.81

Bij wederverkoop wordt de prijs vermeerderd met 1 pct. en verminderd met $1\frac{1}{2}$ pct., in 't geheel dus verminderd met $\frac{1}{2}$ pct. Bijgevolg is bovenstaand cijfer: *f* 3822.81 de som, die ontstaan moet na aftrek van het $\frac{1}{2}$ pct., en alzoo $99\frac{1}{2}$ pct. van de som die moet voorafgaan. *f* 3822.81 moet dus vermeerderd worden met $\frac{\frac{1}{2}}{99\frac{1}{2}}$ of $\frac{1}{199}$ deel van zich zelf. - 19.21

f 3842.02

Dit cijfer deelende door 3150, komt men tot den prijs per Kilo; hij wordt evenwel gevraagd per 50 K. G., en men zou dus de uitkomst weêr met 50 moeten vermenigvuldigen. Beide berekeningen kunnen gemakkelijk in ééns worden uitgevoerd bij deeling door 63, omdat 50 juist 63 maal begrepen is in 3150. De prijs per 50 K.G. is dus *f* 3842.02 : 63 of *f* 60.98.

2. De katoen-berichten geven de noteering aan te New-York 8.07, te Liverpool 4.26. Welke plaats is 't voordeeligst voor een Rotterdamsch huis om te koopen, als men weet dat de noteering per Engelsch pond te New-York in Amerikaansche centen geschiedt (1 $ = 100 Am. centen), te Liverpool in Engelsche stuivers en 64[ste] deelen van stuivers, dat de vracht van New-York naar Liverpool $\frac{9}{64}$ stuiver per ℔ bedraagt, en de vracht van Liverpool naar Holland buiten beschouwing kan blijven.

Koers van den $ *f* 2.48, van het £ *f* 12.10. Van Amerika op Engeland $ 4.82 = 1 £.

Antwoord:

New-York berekent 8.07 dollarcent + $\frac{9}{64}$ stuiver vracht.

$$1\,£ = \frac{£ \quad \text{sh.} \quad \text{pence}}{1 \times 20 \times 12} = 240 \text{ pence} = 482 \text{ dollarct.}$$

$$1 \text{ Eng. stuiver} = \frac{482}{240} \text{ dollarcents.}$$

$$\tfrac{9}{64} \text{ Eng. stuiver} = \frac{9}{64} \times \frac{482}{240} \text{ dollarcents, of}$$

na toepassing der verkleining $\frac{3}{32} \times \frac{241}{80} =$

$$\frac{723}{2560} = 0.28242 \text{ dollarcents.}$$

Aldus is de prijs van katoen, gekocht te New-York, geleverd te Liverpool:

8.07
plus 0.28242
8.35242 dollarcents per ℔, of à *f* 2.48 den dollar, 8.35242 × 2.48 = 20.714 cents Nederlandsch per ℔.

Liverpool berekent $4\frac{26}{64}$ Engelsche stuiver per ℔.

240 Eng. stuiver = *f* 12.18
1 „ „ = - 12.18 : 240
$4\frac{26}{64}$ „ „ $4\frac{26}{64}$ × *f* 12.18 : 240 = 22.361 cents Nederlandsch, zoodat New-York voordeeliger uitkomt.

3. Bereken in Engelsch geld de factuur over $48/_{12}$ kisten thee,

Gross (Bruto)		3360 ℔
Tare (Tarra)	16	
Draft (Gd. gew.)	1	
	17 =	816
Nett (Netto)		2544 ℔

à $7\frac{3}{4}$d (pence)
Discount (kort. v. cont.) $1\frac{1}{4}$ %
Insurance (Assurantie), Stamp (Poliszegel) £ — 2. 11.

Antwoord: $2544 \times 7\frac{3}{4} =$

$$2544 \times \frac{31}{4} =$$

$$\frac{2544}{4} \times 31 =$$

$$636 \times 31 = 19716 \text{ pence.}$$

19716 : 12 is het aantal sh., aldus 1643 sh.
1643 : 20 „ „ „ £ „ £ 82 en 3 sh. of £ 82.3.0

De korting is $1\frac{1}{4}$ % over 19716 pence,
en derhalve (1 %) 197.16
bijgeteld $\frac{1}{4}$ van 't voorgaande 49.29
246.45 of
rond 246 pence, aldus „ 1.0.6
„ 81.1.6
Bovengenoemde kosten „ 2.11
£ 81.4.5

Nevens den handel voor eigen rekening wordt veel gedaan voor rekening van anderen. Men versta dit goed: wij bedoelen niet het gewone verkoopen door A. aan B. voor rekening van C., want dan is C. de verkooper, B. de kooper en A. niet meer dan een tusschenpersoon, wien 't betrekkelijk niet aangaat, of het verkochte geleverd, of het geleverde betaald wordt. Zulke tusschenpersonen zijn louter agenten of vertegenwoordigers (de positie van een makelaar is volmaakt dezelfde; slechts mag hij, ten bewijze zijner onpartijdigheid, nooit voor eigen rekening handel drijven in 't artikel waarin hij makelaar is).

Wij hebben op 't oog den zoodanigen tusschenhandel, waarbij de kooper niet weet wie de eigenlijke verkooper is, doch eene rekening ontvangt van den commissionnair, aan dezen betaalt, en waarbij dan ook de commissionnair instaat voor richtige betaling en deze aan zijn lastgever (committent) moet afdragen, ook al blijft de kooper in gebreke.

Voorbeeld: een Amsterdamsch handelaar geeft opdracht aan een in Friesland wonenden commissionnair tot *aankoop* en opzending eener lading aardappelen. De nota kan nu luiden:

1000 zak jammen à *f* 2.30 =	*f* 2300.—
Vracht	- 150.—
Assurantie $1\frac{1}{4}$ pct. over *f* 2700.—	- 33.75
(De assurantie mag óók loopen over eene geschatte matige winst).	- 2483.75
Commissie 2 pct. over *f* 2483.75	- 49.67
Totale vordering	*f* 2533.42

(Dit alles betaalt de commissionnair voor zijn lastgever; hij is er althans verantwoordelijk voor.)

Zendt de Amsterdammer de lading dóór naar den Helder, om daar te worden *verkocht*, dan neemt de commissionnair die ze van de hand zet, de aansprakelijkheid over voor het inkomen der bruto-opbrengst, en 't zal dáárover zijn dat hij provisie berekent.

1000 zak jammen à *f* 2.85	*f* 2850.—
Provisie 2 pct.	- 57.—
	- 2793.75
Onkosten:	
Marktgeld *f*	
Lossen -	
Diversen -	- 49.85
Netto uit te keeren	*f* 2743.90

Wij geven die voorbeelden duidelijkheidshalve zóó; in de praktijk wordt de provisie tegelijk met de andere kosten af- of bijgeteld, en stilzwijgend berekend over het bedrag waarbij de commissionnair belang heeft.

De buitenlandsche handel wordt voor een overgroot deel op die wijze gedreven, ook onder den naam van *consignatie*. De eigenaar van het goed zendt den commissionnair of *geconsigneerde* de documenten toe, die hij noodig mocht hebben om het goed bij aankomst in ontvangst te kunnen nemen; (bij vervoer over zee wordt een scheepsvrachtbrief (*connossement*) opgemaakt in tenminste drie exemplaren, waarvan de afzender er één behoudt, de ontvanger het tweede krijgt dat hij later, afgeteekend voor ontvangst der goederen, aan den vervoerder terug geeft, en de vervoerder het derde, dat hij na afloop aan den geadresseerde ter hand stelt, gekwiteerd voor de betaalde vracht).

De commissionnair doet zijn best, de goederen te plaatsen op de voor den eigenaar meest voordeelige wijze, of minstens tot den door dezen genoemden laagsten prijs. Zelden koopt hij de goederen zelf, en bijna zonder uitzondering is alles wat er gebeurt voor rekening en risico van den eigenaar; slechts neemt, gelijk gezegd, de commissionnair wanneer het goed eenmaal verkocht is, de aansprakelijkheid voor de betaling op zich.

Is de partij van eenig belang, of wordt een gedeelte spoedig verkocht, terwijl de plaatsing van 't overige wat lang op zich laat wachten, dan wordt dikwijls alvast een som op afrekening betaald door den commissionnair.

Overigens wordt natuurlijk meestal de partij bij gedeelten verkocht: aan verschillende koopers, op uiteenloopende tijdstippen en onderscheidene betalingstermijnen. Dit alles zou niets uitmaken, indien niet rente moest worden bijberekend over de verschillende bedragen. Maar natuurlijk maakt de eigenaar aanspraak op die vergoeding over den tijd, gedurende welken de commissionnair het geld onder zich heeft gehad, en deze op zijne beurt berekent rente over de betaalde kosten en de op rekening afgedragen sommen.

Een Parijsch huis bijv. zendt aan Rotterdam ten verkoop een partij goederen, die op 17 Februari aankomen. De commissionnair betaalt op dien dag *f* 1200 onkosten, op 20 Februari een voorschotwissel à *f* 15000, op 20 Maart een tweeden à *f* 10000, en op 1 Mei het saldo. Daarentegen heeft hij 28 Februari voor een waarde van *f* 7000 verkocht op 3md. betaling, op 7 Maart voor *f* 3000 à contant, op 16 Maart voor *f* 11000 à contant, op 19 Maart voor *f* 13000 op 2md., en op 1 Mei het restant, *f* 4200, à contant.

De eigenaar van het goed (de committent) heeft dus recht op ontvangst	Hij ontvangt van den commissionnair alles op 1 Mei en dus:	en moet daarom den commissionnair
28 Mei *f* 7000	te vroeg	rente vergoeden
7 Maart - 3000	te laat	„ vorderen
16 „ - 11000	te laat	„ vorderen
19 Mei - 13000	te vroeg	„ vergoeden
1 „ - 4200	op tijd	„ ——

Daarentegen kan de commissionnair rente vorderen over zijne uitschotten. Hij betaalde:

f 1200 op 17 Febr.
- 15000 „ 20 „
enz. enz.
} waarover rente te vergoeden is tot den dag der geheele afrekening, waarop hij zijn geld terugkrijgt.

Feitelijk is de berekening aldus:

17 Febr. bet. *f* 1200, rente tot 20 Febr. = *f* ....
20 „ „ - 15000
f 16200 „ „ 7 Maart = - ....
7 Maart ontv. - 3000
f 13200 „ „ 16 „ = - ....
enz., enz.

maar indien de commissionnair zijn committent rente vergoedt over te laat afgerekende sommen, en rente berekent over te vroeg verantwoorde bedragen, dan is de zaak op den afrekeningsdag ook werkelijk gelijk gemaakt, en kan hij volstaan met over en weêr rente te berekenen tot dien dag, zonder omslachtig te zoeken naar den stand der rekening op de dagen, telkens toen zij veranderde. Door de afrekening toch op 1 Mei, door het optellen van ieders te goed, en door de uitkeering van het overschot, wordt hetzelfde bereikt alsof de commissionnair *betaalde f* 7000, *f* 3000 enz., en daarentegen *terug ontving f* 1200, *f* 15000 enz.

Inmiddels wordt in den regel geene der twee genoemde wijzen van berekenen gevolgd, maar eene andere, waarbij alle gedeeltelijke verkoopen worden herleid tot één gemeenschappelijken, gemiddelden of uniformdatum. Voor de boekhouding — later wordt meer uitvoerig hierover gehandeld — is het van véél meer gemak om in te schrijven dat de eigenaar van het goed op één bepaalden datum recht heeft op de geheele opbrengst, dan op de verschillende deelen op uiteenloopende tijdstippen. Die gemiddelde datum wordt daarom berekend, op de volgende eenvoudige wijze:

De eigenaar heeft op 7 Maart voor 't eerst recht op *f* 3000
2e vervaldag is 16 Mrt. voor een bedrag v. - 11000
3[e] „ „ 1 Mei „ „ „ „ - 1200
4[e] „ „ 19 „ „ „ „ „ - 13000
laatste „ „ 28 „ „ „ „ „ - 7000

Er verloopen dus van den vroegsten vervaldag
tot den tweeden . . . . 9 dagen
„ „ derden . . . . 54 „ [1])
„ „ vierden . . . . 72 „
„ „ laatsten . . . . 81 „

[1]) Bij berekeningen in handelszaken wordt in den regel de maand op 30 dagen gesteld. Van 15 October—15 April = 6 maanden × 30 dagen = 180. De laatste dag der maand (de *ultimo*) wordt dus altijd geacht, op den 30sten te vallen: 31 Maart staat gelijk met 30 Maart; daarentegen wordt van 12 tot 28 Februari met 12—30 Februari = 18 dagen, berekend. In ons voorbeeld is 7 Maart — 1 Mei = 23 dagen in Maart.
30 „ „ April.
1 dag „ Mei.
54 dagen.

Of ook: 1 Mei zou men kunnen noemen 31 April of 61 Maart
Af 7 „
54 dagen.

Of ook: de tweede vervaldag was 9 dagen na den eerste.
„ derde „ „ 45 „ „ „ tweede
54 dagen.

Zoo vindt men ook alle volgende vervaldagen door van den laatstbekende naar den volgende te rekenen, niet door telkens van voren af te beginnen. Is b.v. 54 dagen voor den derden vervaldag goed, dan is de vierde — men ziet dat met één oogopslag — 18 dagen méér, en dus 72. Niettemin is het goed, om een enkele maal het aantal dagen dat sedert den eersten post verliep, geheel op nieuw uit te tellen, ten einde zich zelf in de gemaakte berekening te controleeren.

Nu is het duidelijk, dat 1000 gulden in 50 dagen evenveel rente afwerpen als:

1000 × 50 = 50000 gulden
in 50: 1 = 1 dag,

even goed als bijv. 90 kisten à 20 K.G. evenveel inhouden als 1 kist die 90 × 20 K.G. bevat.

Het is dus voor den eigenaar van het ten verkoop gezonden goed hetzelfde, of de vervaldag van *f* 11000 9 dagen later invalt, als dat er gedurende 1 dag moest worden gewacht op

f 11000 × 9 = *f* 99000.

Op die wijze alle posten nog eens opschrijvende vinden wij:

Eerste vervaldag 7 Maart.

Op *f* 3000 wordt gewacht 0 dg.
„ - 11000 „ „ 9 „ = 11000 × 9 = *f* 99000 1 dg.
„ - 4200 „ gew. 54 dagen = 4200 × 54 = - 22680 „
„ - 13000 „ „ 72 dagen = 13000 × 72 = - 936000 „
„ - 7000 „ „ 81 dagen = 7000 × 81 = - 567000 „
Op *f* 38200 „ „ ? dagen = *f* 1624680 1 dg.

Het recht voor den eigenaar op de *feitelijke* opbrengst (*f* 38200) valt dus in op den zóóveelsten dag na den eersten vervaldag (7 Maart) als gelijk staat met het wachten op *f* 1624680 gedurende 1 dag of op *f* 1,— gedurende 1624680 dagen, bijgevolg zooveel dagen als de werkelijkheid (38200) begrepen is in het reeds bekende quotient (1624680)

1624680 : 38200 = 42.53 of afgerond 43 dagen.

De gemiddelde vervaldag van alle posten is dus 43 dagen na den eersten, 43 dagen na 7 Maart = 50 Maart of 20 April. (Ook: 43 dagen = 1 maand en 13 dagen, 1 maand na 7 Maart is 7 April; 13 dagen later is 20 April.)

De afrekeningsdag is 1 Mei, en bijgevolg zal de commissionnair moeten vergoeden na 20 April tot 1 Mei = 11 dagen rente over *f* 38200, waartegenover hij in rekening brengen kan rente over zijne voorschotten, allen van den dag waarop zij zijn gedaan tot den afrekeningsdag.

(Ook hier zou een gemiddelde datum kunnen worden gezocht, doch dat is niet gebruikelijk).

* * *

Wij zullen later gelegenheid hebben op deze en meer andere berekeningen terug te komen, wanneer nog méér is behandeld dat met den handel in eng verband staat, en zoodoende volledige voorbeelden kunnen worden gegeven en toegelicht.

II. De fondsenhandel.

Onder „fondsen" verstaan wij, wat men in 't dagelijksch leven gewoon is „effecten" te noemen; d. i. derhalve de uitgebreide menigte „papieren" van waarde, die als aandeelen, obligatiën, loten, pandbrieven en wat al niet meer, op de beurzen in de hoofdplaatsen worden verhandeld, of ondershands nemers vinden. De benaming „handel" is zeker niet geheel juist, in zooverre als het van hand tot hand gaan der fondsen op geheel andere grondslagen berust dan van goederen. Handelaar in effecten in den zin als een koffiehandelaar in koffie doet, is niemand, en ofschoon niemand die koffie koopt, dat doet met het opzettelijk doel om te verliezen, maar wel altijd in de hoop van te zullen winnen, en ofschoon verder een onderneming in koffie dus met geen ander doel wordt op 't getouw gezet dan een onderneming in effecten, pleegt men toch den koffieman een „handelaar" te noemen, den effectenman daarentegen een „speculant". Maar laat ons kort zijn, en zeggen dat inderdaad fondsen geheel iets anders zijn dan goederen, en terwijl ieder die eenig geld overgegaard heeft, dat beleggen kan in effecten, het niemand — tenzij een vakman — in 't hoofd komen zal om goederen te koopen ter *belegging* van geld. Effecten werpen — als alles goed gaat — *vruchten* af, ook al is de beurswaarde verminderd, goederen daarentegen bieden slechts kans aan op *winst*, en zoolang men die niet maken kan, leveren de goederen niets op. Intusschen is de uitdrukking „handel" zóó geëigend voor het begrip „omzet" van effecten, dat wij ze zonder verder protest aanvaarden, en den lezer maar dadelijk midden in 't onderwerp zullen brengen.

Nog éénmaal is daartoe een vergelijking noodig met den handel in goederen: daarbij spreekt men van den *prijs*, bij fondsen van *koers*. Dit komt hiervan, dat goederen eene in ééns uitgedrukte waarde hebben, al kan deze dan ook afwisselen, effecten daarentegen worden verhandeld tegen een prijs, die de verhouding aangeeft tusschen het op de stukken uitgedrukt bedrag en de waarde die voor 't oogenblik er aan wordt toegekend. Met andere woorden: de eenheid waarin goederen verhandeld worden is het Kilo, de Meter, ton, last of wat dan ook, de eenheid der effecten is hunne daarop uitgedrukte of „nominale" waarde, waarop de verhoudings-prijs (koers) berust. Is een fonds 50 % genoteerd, dan wil dat zeggen dat men aan elke honderd eenheden der nominale waarde van het stuk slechts 50 eenheden feitelijke waarde toekent. Wij weten zeer wel, dat deze stelling in onderscheidene gevallen zeer onjuist is, doch aan 't bespreken van andere invloeden die op

den koers inwerken, komen wij later. Voor 't oogenblik kan worden volstaan met de opmerking dat in 't algemeen gezegd de koers aangeeft het aantal percenten der nominale waarde. Dit is altijd het geval waar het binnenlandsche fondsen betreft. Wanneer de koers der 2½ % Staatsschuld 84 is, dan beteekent dit dat een stuk van *f* 100 *f* 84 kost, een stuk van *f* 1000 *f* 840 enz. Als de koers der aandeelen in de Stoomvaart Maatschappij „Nederland" 110 % staat, dan kost een stuk van *f* 1000 :

$$\frac{110 \times 1000}{100} = f\ 1100.$$

Omtrent de oorzaken, waarom een fonds op zekeren koers staat, zullen wij niet veel zeggen, en ons daarbij aanvankelijk bepalen tot de binnenlandsche effecten. In de eerste plaats onderscheide men tusschen obligatiën, d.w.z. effecten die vaste rente dragen (of althans moeten opbrengen) en alle andere fondsen waarbij het vruchtgenot afwisselend en dus onzeker is. Nu is het duidelijk dat als van twee leeningen, elk vier percent rente dragende, de eene genoteerd is 90 % en de andere 70 %, het verschil zal toe te schrijven zijn — ook alweêr in 't algemeen gesproken — aan het minder vertrouwen dat de eene leening, bij de andere vergeleken, geniet. De rente toch die van de beide obligatie-soorten gekweekt wordt, is gelijk, want de stad, provincie, maatschappij, of wie anders het geleende geld opgenomen heeft, moet *f* 4.— per jaar betalen over elke *f* 100, waarin het door hem afgegeven schuldbewijs luidt. Toch kent de beurs aan de vordering op den één eene waarde toe van *f* 90 per *f* 100; aan die op den ander 20 % minder, en dit verschil zal in den regel zijn grond vinden in 't minder vertrouwen op zekerheid van betaling van rente of kapitaal. Zoo ook zal, al het overige gelijk staande, de koers van twee fondsen, die beide even hoog zijn aangeschreven, met den rentevoet in overeenstemming zijn. Wanneer eene maatschappij ééne leening heeft loopen die 3 % rente draagt, en eene andere met 4 %, dan zal de feitelijke opbrengst aan rente voor den kooper gelijk zijn, indien hij voor 3 pcts. obligatiën 72 % betaalt, en voor de 4 pcts. 96 %. In 't eene geval toch koopt men voor *f* 72 eene jaarlijksche rente van *f* 3.—, dus voor elke *f* 24.— eene rente van *f* 1.—, in 't andere geval geeft *f* 96.— eene rente van *f* 4.— en dus ook *f* 1.— voor elke *f* 24.— Wanneer dus A. *f* 288.— belegt in de 3 pcts., en B. *f* 288.— in de 4 pcts., dan ontvangt de eerste *f* 400.— nominaal kapitaal, (*f* 400.— tegen 72 % = *f* 288.—) met een jaarlijksche rente van 3 % over *f* 400. = *f* 12.—, de laatste *f* 300.— nominaal kapitaal (*f* 300.— à 96 % = *f* 288.—) waarvan hij 4 pct. over *f* 300.—, of eveneens *f* 12.— trekt. Alweder zij gezegd dat deze beschouwing zeer in 't algemeen is, ja, zelden opgaat, en dat tientallen van andere oorzaken mêe den koers bepalen; doch met de gegeven voorbeelden wenschten wij een paar koersverschillen te verklaren en de gevolgen voor den houder te schetsen.

Reeds noemden wij een paar soorten van effecten; laat ons thans een meer volledig lijstje geven, ontleend aan de prijscourant der Amsterdamsche beursnoteering, en nog altijd ons bepalende tot binnenlandsche fondsen.

Staatsleeningen.

Cert. en Oblig. Nat. W. Schuld 2½, 3 en 3½ pct. De noteering heeft betrekking op alle vormen, waarin de bewijzen van aandeel in onze nationale schuld te verkrijgen zijn. Vooreerst: inschrijvingen op het Grootboek. Toen de schuld werd aangegaan (wij blijven, wat voor het werk voldoende is, in 't algemeen spreken, en kunnen ons daarom niet begeven in een geschiedenis onzer nationale schuld) werden de namen der deelnemers ingeschreven in daartoe aangelegde boeken, Grootboeken, met de bedragen hunner stortingen. Bij overgaan eener zoodanige vordering in 't bezit van iemand anders, wordt op daartoe gedaan verzoek de som afgeschreven van 't hoofd van den vorigen naar dat van den nieuwen houder. Een kooper van inschrijving op het Grootboek ontvangt daarvoor dus niet een bewijs wat zonder eenige formaliteit van eigenaar verwisselen kan; hij staat slechts bij de directie van het Grootboek bekend als schuldeischer van den Staat, en ontvangt van het Grootboek de rente.

Vervolgens bestaan er *certificaten* van dergelijke inschrijving. Eenige voorname firma's hebben indertijd administratie-kantoren opgericht met den volgenden werkkring, die recht van bestaan heeft op grond juist van de moeite, die verbonden is aan het koopen en verkoopen van inschrijvingen. Die kantoren dan, hebben zelf enorm veel inschrijvingen gekocht of op andere wijze verkregen, en hun is het recht toegekend om die inschrijvingen te verkoopen, zonder dat aan het Grootboek daarvan aanteekening wordt gehouden. Zij hebben n.l. bewijzen van aandeel in *hunne* inschrijving laten maken, welke bewijzen van aandeel (certificaten) in ronde sommen luiden (*f* 100. *f* 200 enz.), zonder eenigen omslag van hand tot hand gaan, en voorzien zijn van bewijsjes (coupons) waarop de houders de rente ontvangen aan de administratie-kantoren, niet aan het Grootboek, want dáár gaan op hunne beurt die kantoren de hun toekomende rente halen. Tegenover het meerdere gemak der certificaten boven origineele inschrijving, doet de houder der certificaten afstand van een kleinigheid aan rente, die tevens voor de administratie-

kantoren de kosten goedmaakt: op de coupons wordt 1 cent van den gulden gekort. *f* 1000 3 pct. inschrijving geeft recht op incasseering, tweemalen 's jaars, van *f* 15 aan het Grootboek, de coupons luiden *f* 14.85. Bij de afgifte van een certificaat voor de eerste maal, moet het aan 't Grootboek worden vertoond door het administratie-kantoor; later behoeft dat, zooals wij zeiden, niet meer te gebeuren. Intusschen heeft een houder van certificaten het recht, ze aan het Grootboek weder te verwisselen tegen inschrijving, die dan van de rekening van 't administratie-kantoor afgaat, en overgeschreven wordt op zijn naam, terwijl de certificaten worden vernietigd.

En eindelijk zijn er gewone obligatiën, d.w.z. schuldbewijzen, rechtstreeks afgegeven door den Staat. Deze bestaan alleen voor een gedeelte der 3½ pct. schuld, en wel voor de leeningen van den jongsten tijd. Ook dezen kunnen voor 't meerendeel worden verwisseld in inschrijvingen op 't Grootboek.

Provinciale en Stedelijke leeningen.

Deze rubriek betreft uitsluitend obligatiën in den gewonen vorm; zij zijn uitgegeven voor leeningen, aangegaan door Provinciale en Gemeentelijke besturen.

Industrieele en financieele ondernemingen. (ook Spoorwegen).

Aandeelen zijn bewijzen van aandeel in het kapitaal, waarmede de onderneming haar bedrijf uitoefent. Zij dragen geen rente, maar geven recht op uitkeering in de gemaakte winst. Bij deze fondsen vooral is de koers een getrouw beeld van de hoedanigheid der onderneming: levert deze goede uitkomsten op, of kunnen die althans worden verwacht, dan staan de koersen hoog, in 't tegenovergestelde geval laag. Rijzing en daling spiegelen de stemming af die ten opzichte der verwachtingen wordt gekoesterd.

Op certificaten van aandeelen is van toepassing wat wij schreven ten opzichte van Nationale Schuld: een administratie-kantoor behoudt de oorspronkelijke aandeelen onder zich, en geeft daartegenover stukken uit, die, omdat zij in kleinere bedragen zijn opgemaakt, meer onder 't bereik vallen. Het zijn als 't ware aandeelen in aandeelen.

Preferente aandeelen zijn in 't wezen der zaak gelijk aan aandeelen; slechts genieten zij in sommige bepaaldelijk omschreven gevallen voorkeur (preferentie) boven de gewone aandeelen, en doorgaans zal hun koers hooger zijn.

Winst-aandeelen (*actions de jouissance*) hebben, zooals de benaming reeds aanduidt, geen aandeel in het kapitaal der onderneming, doch geven recht op een deel der winst. Zij kunnen derhalve geene nominale waarde hebben, en evenmin verhandeld worden in percenten. Zij worden dan ook genoteerd in guldens per stuk.

Obligatiën zijn, evenals die van den Staat, gewone schuldbekentenissen; pandbrieven desgelijks, doch alléén uitgaande van hypotheekbanken: instellingen die haar werk ervan maken om geld van anderen uit te zetten op hypotheek, tegen onderpand van huizen en landerijen. De geldopnemer betaalt rente en aflossing aan de hypotheekbank, en deze voorziet daarmee in hare verplichting tot betaling van rente en aflossing op de door haar uitgegeven pandbrieven.

Inkomst-Obligatiën en Bewijzen van uitgestelde schuld zijn aan elkander verwant, in zooverre beide soorten haar ontstaan te danken hebben aan minder gunstige gesteldheid der onderneming die ze uitgeeft. Vaak worden obligatiën waarop de rentebetaling niet meer kan worden voortgezet, teruggebracht tot den eerstgenoemden minderen rang, en de rente wordt niet verder betaald dan de inkomsten toelaten, ofschoon de nominale waarde onveranderd blijft. Of wel er worden voor het onbetaalde gedeelte of voor niet nagekomen verplichtingen uit anderen hoofde, bewijzen van uitgestelde schuld uitgegeven, zoodat de afbetaling over meer jaren wordt verdeeld, en daarmee gemakkelijk gemaakt.

En eindelijk zijn er nog loten, of aandeelen in premie-leeningen, die aan het slot der noteering voorkomen. Deze stukken zijn meestal in niet groote nominale bedragen opgemaakt, opdat de deelneming algemeen kunne zijn, en ook voor den minder gefortuneerde bereikbaar; dragen doorgaans nog eenige vaste rente, ofschoon er ook eenige rentelooze voorkomen, en worden voor het meerendeel verhandeld in percenten, een zeer enkele maal in guldens per stuk („éénsgevend geld").

De berekening van ter beurze verhandelde effecten geschiedt — behoudens eene zeer enkele uitzondering, gelijk wij reeds zeiden — in percenten van de nominale waarde, en met afzonderlijke bijberekening van de sedert het verschijnen van den laatsten coupon opgeloopen rente. De koers heeft dus alléén betrekking op den prijs van het stuk zelf; de verschenen rente wordt tot en met den dag die aan den verkoop voorafgaat, genoten door den vorigen bezitter van het stuk, die ze aan den nieuwen eigenaar berekent. Verder belast de tusschenpersoon — commissionnair — die den koop of verkoop sloot, zijn lastgever voor een zeker loon, dat afwisselt van ⅛ tot 1/32 pct. van de *nominale* waarde. (Een enkele maal wordt bij zeer hooggenoteerde fondsen wel eens provisie berekend over de *werkelijke* opbrengst, of, zooals bij loten, een zeker tarief per stuk).

Voorbeeld: Hoeveel moet op 19 October betaald worden voor *f* 1000 $3\frac{1}{2}$ Oblig. Stad Amsterdam ad $99\frac{1}{2}$ pct., Prov. $\frac{1}{8}$ pct., coupon 1 Januari—1 Juli?

Antwoord: Het stuk is groot *f* 1000 en elk percent van de nominale waarde is dus *f* 10, zoodat voor het stuk zelf besteed wordt $99\frac{1}{2} \times 10 =$ *f* 995.

Ook als volgt verkrijgt men die uitkomst:

Indien de leening juist 100 pct. genoteerd was, zou de werkelijke waarde aan de nominale gelijk zijn, zou het stuk *„pari”* staan, zooals de vreemde benaming luidt, en zou het kosten juist *f* 1000

juist	*f* 1000
De koers is evenwel ½ pc. lager, dus aftrekken	- 5
Blijft	*f* 995

De laatste coupon die zich aan het stuk heeft bevonden, is 1 Juli vervallen, de volgende is 1 Januari betaalbaar. De koop heeft plaats gevonden 19 October; van 1 Juli—18 October behoort derhalve de rente aan den verkooper, en voor den nieuwen eigenaar gaat het rentegenot in op 19 October. De coupon kan niet afgesneden of gesplitst, en bijberekening van rente is dus de eenige weg.

Verschenen is 3 maanden (Juli, Augustus en September) en 18 dagen (in October). Men schrijft dit: Interest 3/m 18/d, berekent elke maand op $\frac{1}{12}$ van een jaar, en op 30 dagen, zoodat 3 md. $= \frac{1}{4}$ jaar, en 18 dg. $= \frac{18}{30}$ of $\frac{3}{5}$ maand. Zóó vindt men voor interest *f* 10.50, en de kooper, die deze som aan den verkooper betaalt, mag op 1 Januari de geheele opbrengst der coupon, die dan *f* 17.50 zal zijn, behouden en zal voor zich juist over het tijdvak dat na zijn aankoop verliep, rente genoten hebben.

Nu wordt ten slotte de aankoopsom nog vermeerderd met $\frac{1}{8}$ pct. provisie over de nominale waarde, zijnde dus $\frac{1}{8}$ van *f* 10.— of *f* 1.25, en de nota die de kooper van den commissionnair ontvangt, zal luiden:

Amsterdam, 19 October 1893.

Den Heer . . . .

Voor UEd. gekocht:

f 1000.— 3½ pct. Stad Amsterdam à 99½ pct.	*f* 995.—
Intrest 3/18	„ 10.50
Provisie $\frac{1}{8}$ pct.	„ 1.25
	f 1006.75

Bij *ver*koop wordt natuurlijk de provisie *af*getrokken. De verkooper van het stuk ontvangt *f* 995.— + *f* 10.50 — *f* 1.25 = *f* 1004.25.

De door ons aangegeven wijze van berekenen vindt altijd plaats, overschillig of de rente al of niet wordt betaald door den schuldenaar. Wordt nu een coupon niet als betaalbaar aangekondigd, dan mag hij niet van het stuk worden gescheiden, en is het gevolg dat het bedrag ervan op den koers wordt gelegd. Indien dus iemand op den laatsten dag vóór den vervaldag van een halfjaarlijkschen coupon eene obligatie à *f* 1000.— in eene 4 pCts. geldleening koopt voor 60 pCt., en op den vervaldag mèt den onbetaald gebleven coupon verkoopt voor 62 pCt., dan heeft hij niets gewonnen, want ½ jaar rente over een 4 pCts. schuld is juist de helft van 4, of 2 pCt., en terwijl hij gisteren kocht à 60 pCt. met bijberekening van intrest, verkoopt hij heden à 62 pCt. zonder die bijberekening. Op de prijs-courant der beurs-noteering wordt dit den eersten dag na het vervallen eener nieuwe coupon aangeduid met: „Incl. cp.” *(Inclusief coupon;* met inbegrip van den coupon.) Met alle volgende coupons gaat het evenzoo: zij moeten aan de stukken blijven, zijn in den koopprijs begrepen, en elke bijberekening van rente loopt dus over geen anderen tijd dan die verliep sedert het *verschijnen* van den *laatsten* coupon.

Bij aandeelen kan natuurlijk geen sprake zijn van bijberekening van rente. Toch staat de koers menigmaal in verband met het naderen van den tijd waarop de uitkeering der behaalde winsten verwacht wordt. Die uitkeering vindt plaats, evenals de rentebetaling op obligatiën, door middel van aan de stukken gehechte, en daarvan af te snijden coupons, die bij aandeelen „dividend-bewijzen” heeten. Nu is het duidelijk dat een aandeel, indien er uitkeering op geschiedt, méér waard is naarmate de tijd nadert waarop die uitdeeling kan worden ontvangen, omdat met het stuk zelf, ook het recht op het dividend aan den nieuwen eigenaar overgaat. Inmiddels pleegt eerst tegen het einde van het boekjaar en dan nog niet eens altijd met zekerheid bekend te worden hoeveel zoo ongeveer de uitdeeling bedragen zal, en het zijn meestal andere overwegingen, of gebeurtenissen die in den loop van het jaar voorvallen, waardoor tusschentijds invloed op den koers wordt uitgeoefend. Den dag waarop de aandeelen voor ’t eerst verhandeld worden zonder recht op het laatst betaalbaar dividend, — waarop zooals de gebruikelijke uitdrukking zegt: „het dividend van de stukken gaat,” draagt de noteering de vermelding: „exd.” (buiten of zonder) dividend.

Voorbeeld: Hoe groot is de koopprijs van een aandeel in de Tabaksmaatschappij Arendsburg groot *f* 2500 à $547\frac{3}{4}$ pct., Provisie $\frac{1}{8}$ pct. over het werkelijk besteed bedrag?

Antwoord: de nominale waarde is *f* 2500. Elk percent is dus *f* 25, en $547\frac{3}{4} \times$ *f* 25 =

	f 13693.75
Prov. $\frac{1}{8}$ pct.	- 17.12
	f 13710.87

Tot het maken dezer berekening behoeft niet $547\frac{3}{4}$ of 547.75 met 25 te worden vermenigvuldigd. Het gegeven getal brengt men tot het 100 voud, door achtervoeging van nullen, of, zooals hier, door wegneming der punt die de geheelen van de hondersten scheidt. *f* 547.75 × 100 = *f* 54775. In plaats van met 25 is nu met 100 vermenigvuldigd, en de uitkomst is dus 4 malen te groot. Deeling van *f* 54775 door 4 geeft gemakkelijk *f* 13693.75 aan.

Ter Amsterdamsche beurs is het regel de zaken à contant te doen; d. w. z. de verkochte stukken kunnen elk oogenblik, en moeten binnen weinige dagen na de verhandeling geleverd en betaald worden. De zeer enkele maal dat handel op levering op een bepaalden termijn geschiedt, wordt dit aan den voet der noteering vermeld.

Eén fonds is er evenwel, waarin behalve handel à contant, ook handel op termijn gedreven wordt. Dat zijn de aandeelen in de Nederlandsche Handel-Maatschappij. In dit fonds wordt veel gedaan „op *rescontre*” (letterlijk: ontmoeting), en de op die wijze verhandelde stukken moeten op de daarvoor bestemde dagen, die van twee tot twee maanden vallen op ongeveer half Januari, Maart, Mei enz., geleverd en ontvangen worden, natuurlijk tegen den koers van den dag der verhandeling. Voor deze ééne aandeelensoort wordt voor de op rescontre verhandelde stukken rente bijberekend à 5 pct. ’s jaars, over het nominaal bedrag, sedert 1 Juli te voren tot aan den rescontredag. En dan nog alleen wanneer de stukken werkelijk worden geleverd of ontvangen. Want het moet erkend worden dat die handel voor een overwegend groot deel wordt gedreven op speculatie, en niet met het doel om feitelijk bezitter van aandeelen te worden, gelijk evenzeer een verkooper maar zelden houder van aandeelen is. Meestal dus worden op den rescontredag eenvoudig de verschillen aangezuiverd, die bestaan tusschen den koers waarop te voren gedaan is en dien van den dag der rescontre. Iemand heeft b.v. aandeelen gekocht à 138 pct.; op den rescontredag is de koers gemiddeld 140 pct., en er is dus voor hem een voordeelig verschil van 2 pct., zoodat hij van dengeen die hem de aandeelen verkocht, *f* 20 uitgekeerd krijgt voor elke *f* 1000 nominaal kapitaal. In dat geval wordt geen rente bijberekend. Indien iemand na aanzuivering van het verschil, toch bij het fonds wenscht betrokken te blijven, omdat hij meent dat na de plaats gevonden rijzing of daling de markt thans wel de richting zal inslaan, die hij zich voorstelt, indien hij, om den geijkten term te gebruiken, „prolongeert”, dan moet niet zelden een zekere premie of huur worden betaald. Is b.v. de partij die op daling speculeert, de *„baissiers”*, te ver gegaan, en slaagt zij er niet in door middel van den contanten handel stukken te bekomen, terwijl er veel werkelijke levering wordt gevraagd, dan tracht zij aandeelen ter leen te krijgen van werkelijke bezitters, die ze natuurlijk slechts tegen zekere vergoeding tijdelijk afstaan; zijn daarentegen contante stukken overvloedig voorhanden, die niet worden ontvangen door hen die rijzing verwachtten (de *„hausiers”*) dan moeten deze voor het prolongeeren hunner posten premie betalen.

De gewone commissionnairs-provisie is verschuldigd: éénmaal bij het begin der speculatie, het zij dan koop of verkoop, éénmaal bij haar einde (wederverkoop of terugkoop) en daar tusschen in telkens bij elke rescontre weder éénmaal.

Aangezien de noteering uitgaat van het denkbeeld dat de stukken werkelijk worden geleverd en ontvangen, berust zij op de 5 pct. bij te berekenen rente, waarvan wij hier boven spraken, en dientengevolge zullen de koersen voor handel à contant en dien op rescontre altijd (schijnbaar) uit elkaâr loopen. Het minst natuurlijk na de rescontre van Juli, waarbij de geleverde stukken nog de dividend-bewijzen moeten houden voor de laatste uitdeeling, die ongeveer om dien tijd betaald wordt. De stukken zijn daarna zoowel voor den contanten handel als dien op levering „schoon”, zooals men dat noemt, doch al spoedig doet de invloed der te berekenen 5 pct. zich gelden. De rescontres vallen om de twee maanden, en het jaar wordt dus in 6 even groote tijdvakken verdeeld, zoodat, als de koers der contante stukken 100 pct. is, de rente voor elk tijdvak een verschil van $\frac{5}{6}$ pct. wettigt, en de koers op rescontre, wanneer de gewone handel onveranderd 100 pct. noteert, achtereenvolgens $\frac{5}{6}$, $\frac{10}{6}$ pct. enz. dalen kan, zonder met den wezenlijken te verschillen. Is de koers boven pari, dan zal het verschil minder bedragen; bij 120 pct. b.v.: $\frac{5}{6} \times \frac{100}{120} = \frac{25}{36}$ pct. voor elke periode van twee maanden. Is de prijs daarentegen onder de 100 pct., dan zal het verschil omgekeerd toenemen; een en ander omdat, zooals wij zeiden, de bijberekening steeds op 100 pct. is gegrond. Niettemin kan somtijds wel eenig feitelijk verschil ontstaan, maar groot is het zelden, omdat er zoo spoedig mogelijk gebruik van wordt gemaakt door hen, die zonder eenig belang te willen hebben bij de aandeelen, alleen reeds van dat koersverschil gebruik maken tot het behalen van winst.

Voorbeelden:

1) Hoeveel kost *f* 25000 aand. N. H. M., gekocht 4 Augustus à $137\frac{1}{2}$ pct., op de rescontre

van 15 September, als de stukken werkelijk worden ontvangen?

Antw.: *f* 25000 à 137 $^{1}/_{2}$ pct. *f* 34375.—

Te berekenen als volgt:

100 pct. =		*f* 25000
25 „ =	$^{1}/_{4}$	„ 6250
$12^{1}/_{2}$ „ =	$^{1}/_{2}$ v. h. voorg.	„ 3125
		f 34375
of: 100 pct. =		*f* 25000
30 „ =	3 × $^{1}/_{10}$	„ 7500
$7^{1}/_{2}$ „ =	$^{1}/_{4}$ v. h. voorg.	„ 1875
		f 34375

Rente over *f* 25000 : 5 pct. van 1 Juli — 15 September = $2^{1}/_{2}$ maand.

1 jaar rente = *f* 1250		
2 maand. = $^{1}/_{6}$ van een jaar	*f* 208.33	
$^{1}/_{2}$ „ = $^{1}/_{4}$ „ 2 maand.	„ 52.08	„ 260.41
		f 34635.41
Prov. $^{1}/_{8}$ pct.		„ 31.25
		f 34666.66

2) Hoeveel bedraagt voor den kooper uit het eerste voorbeeld het verlies, als hij op den rescontre-dag tegen den gemiddelden koers van 131 $^{3}/_{16}$ pct. de *f* 25000 verkoopt en de speculatie niet voortzet?

Antw.: Inkoop $137^{1}/_{2}$ pct.
Verkoop $131^{3}/_{16}$ „
Verlies $6^{5}/_{16}$ pct.
Prov. 2 × $^{1}/_{8}$ pct. $^{1}/_{4}$ „
Tot. 6 $^{9}/_{16}$ pct. ov. *f* 25000 = *f* 1640.62

Te berekenen:

1 pct. = *f* 250		
6 „ = 6 × *f* 250		*f* 1500
$^{1}/_{2}$ „ = $^{1}/_{2}$ van *f* 250		„ 125
$^{1}/_{16}$ „ = $^{1}/_{8}$ „ „ 125		„ 15.62
		f 1640.62

3) Welke netto-winst maakt een *baissier*, die op 1 Augustus *f* 10000 heeft verkocht tegen 141 pct., op 17 Juni de speculatie eindigt door inkoop à 117 $^{11}/_{16}$ pct., bij de verschillende rescontres in 't geheel $1^{3}/_{8}$ pct. aan huur en telkens $^{1}/_{8}$ pct. provisie heeft te betalen gehad?

Antw. Verkoop 141 pct.
Inkoop $117^{11}/_{16}$ pct.
Winst $23^{5}/_{16}$ pct.

Af: Provisie van eenmaal den verkoop, eenmaal den inkoop, en bij 5 rescontres telkens eenmaal $^{1}/_{8}$ pct. = 7 × $^{1}/_{8}$ = $^{7}/_{8}$ pct.
aan huur in 't geheel $1^{3}/_{8}$ „ $2^{1}/_{4}$ pct.

Netto-winst 21 $^{1}/_{16}$ pct. over *f* 10000 = *f* 2106.25.

Opmerking. Deze berekening doet in éèns de geheele uitkomst overzien. Bij elke rescontre heeft de speculant eene nota ontvangen, en het toen bestaand verschil uitbetaald gekregen of bijgepast. Maar het hier in éèns berekende eindcijfer zal toch sluiten, want al was b. v. bij de vorige rescontre de koers 145 pct. geweest, zoodat *toen* moest worden aangezuiverd, dan is ook de winst *nu* zooveel grooter.

Buitenlandsche fondsen.

De handel in deze soort, die zoo groote plaats inneemt op de dagelijksche noteering, geschiedt naar dezelfde regelen als die voor de binnenlândsche zijn aangegeven. Ook voor hen dus drukt de noteering de koers uit van het stuk, zonder de loopende rente, die afzonderlijk wordt bijberekend. Terloops stippen wij hier aan, dat in 't buitenland ook bij aandeelen meer dan eens vaste rente is bedongen of gewaarborgd, en voor deze stukken geldt dan ook alles wat omtrent bijberekening is gezegd.

Maar wat de buitenlandsche fondsen eene zoo geheel andere plaats geeft, en wat dan ook nevens de gewone oorzaken invloed heeft op hun koers, dat is de herleiding *tegen eene als vast aangenomen verhouding*, der waarde van het stuk in Hollandsch geld.

Ziehier de vaste „omrekening" cijfers:

1 £	= *f* 12.—
1 Frank of Lire	= - 0.50
1 Gouden roebel	= - 2.—
1 Zilveren „	= - 2.—
1 Papieren „	= - 1.—
1 Oostenr. florijn	= - 1.20
1 Zuidduitsche „	= - 1.—
1 Reichsmark	= - 0.60
1 (Portug.) milreis	= - 2.70
1 Spaansche piaster	= - 2.50
1 „ peseta	= - 0.50
1 Deensche kroon	= - $0.66^{2}/_{3}$
1 Dollar	= - 2.50

De handel gaat dus uit van de berekening, dat een in 1000 dollars luidend stuk eene nominale waarde heeft van *f* 2500; 1000 Reichsmark *f* 600 enz., en ook de bij te berekenen rente wordt beschouwd te loopen niet over 1000 dollars of marken, maar over *f* 2500 of *f* 600 Hollandsch.

Om met andere, misschien meer duidelijke woorden, hetzelfde nog eens te zeggen, komt de zaak hierop neer, dat de buitenlandsche fondsen worden geacht te luiden in Hollandsch geld, tegen de bovengenoemde vaste verhoudingsprijzen, dat *op de zóó gevonden som*, — niet meer op de nominale buitenlandsche waarde, de koers berust, en zoowel berekening van aankoopprijs als van verschenen rente, van dit standpunt uitgaan.

Nu doen intusschen in de werkelijkheid allerlei afwijkingen van die aangenomen berekening zich voor, en een kooper of houder van fondsen behoort kennis te bezitten van die omstandigheden, welke, geheel afgescheiden van de soliditeit, op den koers zijner stukken invloed uitoefenen.

Zoo brengt b.v. de Amerikaansche dollar slechts zelden *f* 2.50 op; meestal is de prijs *f* 2.45 à *f* 2.48 of daaromtrent, en een kooper van b.v. $ 1000 4% obligatiën moet weten dat hij wèl $ 40 per jaar aan rente zal trekken, doch als 40 × 2.48 of 2.47, en niet 40 × *f* 2.50. Was de koopprijs dus 100%, tegen de vaste waarde van *f* 2.50, dan is het rentegenot niet meer juist 4%, maar 4 × $^{248}/_{250}$, 4 × $^{247}/_{250}$ enz., altijd iets minder dan 4 pct. De zeer enkele in Amerik. dollars luidende fondsen, voor welke eene opbrengst van rente, en van hoofdsom bij aflossing, is bedongen tegen *f* 2.50 den dollar, zullen dus, wanneer de soliditeit even hoog geschat wordt als van andere fondsen in die munt, iets meer waard zijn en hooger worden genoteerd.

Zoo is daarentegen een £ bijna altijd méér waard dan de daarvoor aangenomen *f* 12, en al wat wij zooeven zeiden ten opzichte van verminderend rentegenot, geldt hier om de hoogere waarde te bewijzen. Wanneer er gelegenheid is om naar keuze *f* 12000 soliede Nederlandsche fondsen of £ 1000 even soliede andere te verkrijgen, tegen denzelfden koers, dan verdienen de laatste, uit een oogpunt van rente-opbrengst, de voorkeur. Tegen 4% b.v. wordt van de in Nederlandsch geld luidende effecten *f* 480 gekweekt, van die in Engelsche munt £ 40, die tegen *f* 12.05 à *f* 12.10 *f* 482 à *f* 484 opbrengen.

Intusschen zijn de tot hiertoe genoemde verschillen tusschen aangenomen en werkelijke opbrengst gering, maar van beteekenis zijn zij bij sommige andere muntsoorten. Zoo is b.v. de feitelijke waarde van een Oostenrijkschen florijn op niet veel hooger dan *f* 1 te stellen. En sterke schommeling kan de prijs ondergaan van den Russischen zilveren roebel of van den Mexicaanschen zilveren dollar. Eerstgenoemde munt heeft uiteengeloopen, in de laatste paar jaren, tusschen 93 en 150 cents; laatstgenoemde heeft zich lang gehouden op *f* 1.75 à *f* 1.90, doch viel in Juli 1893 tot *f* 1.23, ofschoon de bijberekening van rente nog altijd tegen *f* 2.50 geschiedde. Hoe méér dagen dan ook verloopen zijn sedert het verschijnen van den laatsten coupon, zooveel grooter zal het verschil worden tusschen berekende en genoten rente, en zooveel te meer zal de koers kunnen terugloopen, zonder dat daaruit bepaald nadeel zal ontstaan voor den houder of verkooper. Wanneer b.v. een 5 pct. fonds in zilver-roebels op den dag na het vervallen van een coupon 65 pct. genoteerd is, dan wil dat zeggen dat aan elke 100 roebels 100 × *f* 2 : $\frac{65}{100}$ = *f* 130 waarde wordt toegekend. Nu vindt intusschen de bijberekening van in 't vervolg oploopende rente niet plaats over 100 roebels, maar over *f* 200, terwijl toch de aankoopssom *f* 130 beliep. De bijberekening is dus $\frac{200}{200} - \frac{130}{200} = \frac{70}{200}$ of ongeveer $^{1}/_{3}$ te hoog, zoodat, over een vol jaar gerekend, de koers $^{1}/_{3}$ van 5 pct. = $1^{3}/_{4}$ pct. (ongeveer) kan gezonken zijn, zonder dat hieruit eenig verschil ontstaat.

Aankoop	à 65 pct. =	65 pct.
juist een jaar later:		
verkoop	à $63^{1}/_{4}$ pct.	
Bijberekening van rente	5 pct.	
	$68^{1}/_{4}$ pct.	
De nieuwe kooper snijdt den coupon af, die als de roebelkoers *f* 1.30 is, opbrengt 5 × $\frac{130}{200}$ =	$3^{1}/_{4}$ pct.	65 pct.

Gevolg van deze omstandigheid is, dat op den vervaldag der coupons van soortgelijke stukken, de koers zooveel pleegt te rijzen of dalen — wanneer tenminste inmiddels niets bijzonders is voorgevallen — als door de bijberekening van rente wordt gewettigd.

Ziehier overigens eene opsomming van eenige der voornaamste tastbare oorzaken die inwerken op den koers der fondsen:

1. De schatting hunner soliditeit, d. i. de zekerheid omtrent betaling van rente en hoofdsom.

2. De rentevoet. Reeds zeiden wij dat 't duidelijk is, waarom een 4 pct. rente dragend fonds hooger genoteerd kan zijn, dan een 3 of 3 $^{1}/_{2}$ pct. Niettemin is in den regel, althans voor Europeesche fondsen, de grens tot 100 pct. vrijwel beperkt. Want wordt die overschreden, dan maakt de geldnemer daaruit terecht de gevolgtrekking dat zijn schuld als zéér soliede wordt aangemerkt, en dat hij te hooge rente betaalt. Hij slaagt dan in den regel in 't opnemen van 't zelfde geld bij anderen tegen lagere rente, en lost de oude schuld af tegen 100 pct. Trouwens zijn de obligatiën der meeste Europeesche leeningen aan regelmatige uitloting onderhevig.

3. De aflossingskans; d. w. z. de mogelijkheid om meer of minder spoedig met 100 pct. te worden terugbetaald. Sommige leeningen zijn voor tal van jaren aangegaan, de aflossing vindt geregeld plaats, doch wordt berekend eerst over 60, 80, 100 jaren geheel te zullen afloopen. De kans om de volle nominale som spoedig of zelfs ooit terug te ontvangen, is niet zeer groot, en wanneer de rentevoet wat laag is of degeen die de schuld aanging, als eenigszins onbetrouwbaar wordt beoordeeld, dan zal de koers zeer laag

kunnen zijn, althans lager dan wanneer de aflossing sneller afloopt.

Daarentegen zijn de meeste Amerikaansche Spoorweg-obligatiën uitgegeven voor een bepaalden *vasten* tijd. Zulke leeningen zijn op dien overeengekomen datum in haar geheel in éens aflosbaar, te voren niet. De houder weet dus, dat als de maatschappij overigens in staat blijft tot nakoming harer verplichtingen, hij voortdurend de bedongen rente zal genieten, en de koers kan boven pari klimmen, tegengehouden alleen door de zekerheid dat op den overeengekomen datum die rente ophoudt. Er zijn verscheidene Amerikaansche Spoorweg-obligatiën van betrekkelijk ouden datum, die 7 à 8 pct. rente dragen, en 110 à 130 pct. zijn genoteerd. Bij nauwkeurige becijfering zou misschen blijken dat het rentegenot voor allen ongeveer even hoog uitkomt, omdat de termijnen voor de aflossing uit elkaar loopen. Op een aankoopssom toch van 110 à 130 pct. wordt 10 à 30 pct. verloren bij aflossing à pari, en 't is nu maar de vraag over hoeveel jaren dat verlies is verdeeld, terwijl inmiddels de hooge rente wordt genoten.

4. De muntsoort waarin rente en aflossing is bedongen. Is deze in feitelijke opbrengst gelijk aan de hierboven door ons gegeven vaste omrekenings-cijfers, dan is het stuk aan een Hollandsch gelijk, en komt geene nadere berekening te pas. Zoodra evenwel tusschen aangenomen en werkelijke opbrengst verschil bestaat, is er grond voor eene becijfering als wij hiervoren er eene maakten.

5. Belastingen die op rente en hoofdsom zijn gelegd. Coupons en aflosbare stukken worden in zulke gevallen slechts onder zekere korting betaald, en ofschoon die natuurlijk ook kon worden uitgedrukt door in eens af te zeggen tot hoever de rente of de nominale waarde is verminderd, geschiedt dit toch niet, wijl in de belasting altijd wijziging kan worden gebracht, en zij dikwijls slechts „tijdelijk" (!) is uitgeschreven.

Voorbeelden:

1. Hoe groot is op 22 Augustus de aankoopssom van fl. 1000 5 pct. Oostenrijk metalliek (zilver) Januari/Juli tot den koers van $75\frac{5}{8}$ pct., Provisie $\frac{1}{8}$ pct.?

Antwoord:

fl. 1000 à f 1.20 = f 1200 à $75\frac{5}{8}$ pct. =	f 907.50
Intr. 1/21 =	- 8.50
Prov. $\frac{1}{8}$ pct. =	- 1.50
	f 917.50

2. Hoeveel percent jaarlijksche rente maakt de kooper van bovenstaand stuk, in aanmerking nemende dat eene belasting van 16 pct. op de rente is gelegd, en wanneer onderscheidenlijk $99\frac{1}{2}$ cent en f 1.01 per florijn is ontvangen bij 't inwisselen der coupons?

Antwoord: De rente-opbrengst heeft bedragen:

bruto	50 florijn	
belasting 16 %	8 „	
zuiver	42 florijn, waarvan de helft, of	
	21 florijn à $99\frac{1}{2}^c$ =	f 20.89^5
de andere helft,	21 „ „ 101^c =	- 21.21
	te zamen	f 42.10^5

over eene aankoopssom van f 907.50 + f 1.50 of f 909.

$$42.10\tfrac{1}{2} : \frac{909}{100} = \frac{42.10\frac{1}{2}}{9.09} = 4.632 \text{ pct.}$$

Opmerking. In vraagstukken als dit, waar 't de bedoeling is de *jaarlijksche* rente-opbrengst te weten, kan met de bijberekende rente geen rekening worden gehouden. Als alles goed gaat, dan kan over een jaar de koers even hoog zijn, en dan ontvangt de houder bij wederverkoop juist weder de aanvankelijk bijberekende rente terug, omdat zij over denzelfden tijd loopt. De aankoopssom bestaat daarom uit de koerswaarde plus de onkosten. Natuurlijk zijn tal van variatiën mogelijk op de berekening, indien men zich voorstelt te profiteeren van verschil tusschen aangenomen en werkelijke rente-opbrengst, maar dan is er sprake van winst behalen met de totaal besteede som, niet meer van rentekweeken. Zoo zal b.v. de kooper van het bedoelde stuk, bij verkoop op 29 December een veel hoogere rente kunnen bijberekenen dan de waarde van den coupon zal zijn. Die bijberekening geschiedt toch over 1000 florijnen à f 1.20, en zonder aftrek van belasting, in plaats van over 1000 florijnen à circa f 1, met 16 pct. reductie. 5/m 28/d à 5 pct. over f 1200 = f 29.67. Bij aankoop op 22 Augustus was bijberekend f 8.50, en indien de koers op zich zelf onveranderd is gebleven, dan bedraagt het voordeelig verschil derhalve f 21.17, waaraf de kosten van aan- en verkoop, of f 3, blijft f 18.17, maar dit cijfer vertegenwoordigt geen rente, doch winst.

3. Welk van de volgende twee Russische fondsen is het hoogst genoteerd; de 4 pct. leening van 1880 in goud-roebels, à $93\frac{1}{2}$ pct., of de 5 pct. 2e Oosterleening, in zilver-roebels, à $62\frac{1}{2}$ pct., de opbrengt der coupons stellende op f $1.92\frac{7}{8}$ voor de gouden roebels, f 1.24 voor de zilveren, en in aanmerking nemende, dat op laatstgenoemde coupons 5 pct. belasting drukt?

Antwoord:

Eerste oplossing: De gouden roebel-fondsen kosten $93\frac{1}{2} \times f\,2 = f\,187$ voor elke 100 roebel, Rente-opbrengst: 4 roebel à f $1.92\frac{7}{8}$ = f $7.71\frac{3}{4}$. zijnde $f\,7.71\frac{3}{4} \times 100 : 187 = 771.75 : 187$ of 4.126 pct.

De zilveren roebelfondsen kosten $62\frac{1}{2} \times f\,2 = f\,125$ voor elke 100 roebel. Rente-opbrengst 5 roebel — 5 pct. belasting = 4.75 roebel à f 1.24 = f 5.89, aldus $f\,5.89 \times 100 : 125 = 589 : 125$ of 4.712 pct.

De 4 pct. goudleening van 1880 is dus 't hoogst genoteerd.

Tweede oplossing.

De goudleening werpt per 100 roebel à f 2 aan rente af 4 roebels, die niet f 2 maar f $1.92\frac{7}{8}$ waard zijn.

De zilverleening per 100 roebel à f 2 werpt af 4.75 roebel à f 1.24.

Vermenigvuldigt men nu de gegevens uit de eerste stelling met elkaar, dan verkrijgt men:

$$\underset{\text{aankoop}}{200} \times \underset{\text{rentevoet}}{4} \times \underset{\text{opbrengst}}{\frac{192\frac{7}{8}}{200}} = 771.75$$

en die uit de tweede: $200 \times 4.75 \times \dfrac{125}{200} = 589$

Wanneer nu de beurs aan het quotient 771.75 eene beurswaarde toekent van $93\frac{1}{2}$ pct., dan moest het quotient 589 waard zijn naar den regel van drieën:

$771.75 : 589 = 93\frac{1}{2} : x$, of 71.36 pct. ongeveer. De koers is slechts $62\frac{1}{2}$ pct., en derhalve lager dan die van de goudleening.

Derde oplossing.

De beurs is, blijkens den koers der goudleening, tevreden met een rente-opbrengst van 4.126 pct. Die rente zal van de zilverleening worden verkregen bij een koers, die uit de volgende vergelijking wordt afgeleid:

$$\underset{\text{begeerde opbrengst.}}{4.126} : \underset{\text{werkelijke rente in roebels.}}{4.75} = \underset{\text{parikoers.}}{100} : x \times \frac{124\ \text{(roebelwaarde)}}{200\ \text{(aangenomen verhouding)}}$$

Eerste uitkomst voor x = 115.123 pct. ongeveer; die vermenigvuldigend met $\frac{124}{200}$ of met $\frac{62}{100}$ = 1.15123 × 62 = 71.37 pct., als boven gevonden. Nu de koers lager staat, is de opbrengst aan rente grooter.

Opmerking. Natuurlijk zijn er oorzaken, waarom aan tweeërlei vordering op denzelfden schuldenaar verschillende waarde wordt toegekend. Hier moeten zij gezocht worden in onzekerheid omtrent den loop der zilveren-roebelprijzen, die nog wel meer kunnen teruggaan; en in kans op aflossing met 100 roebel à f 1.24 en dus met 62 pct., terwijl de aankoopssom reeds $\frac{1}{2}$ pct. daarboven is.

4) Maak per 4 September de volgende nota op:

Verkocht:

f 5000 3 pct. inschr. N. W. S., Coupon Maart—Sept.	à 97 pct.
fr. 2500 $4\frac{1}{2}$ pct. Portugal tabak, Coupon April—Oct.	„ $65\frac{1}{4}$ pct.
£ 500 3 pct. Rusland 1859 Coupon Mei—Nov.	à $83\frac{1}{8}$ pct.
f 4000 Aand. Ned. Amerik. Stoomv.	„ $64\frac{13}{16}$ pct.
10 stuks Actions de jouissance Gr. Russ. Spoorw. . . .	„ f 45.25

Gekocht:

$ 4000 Atchison Topeka Shares (Aandeelen)	à 18 pct.
„ 4000 $2\frac{1}{2}$ pct. Oblig. Atch. Topeka A. Coup. April-Oct.	„ $35\frac{7}{8}$ pct.
„ 4000 5 pct. Chicago Erie, Coupon Mei—Nov.	„ 90 pct.
„ 8000 Inc. bonds Western New-York	„ $21\frac{1}{2}$ pct.

Provisie alléén voor de verkochte fondsen berekenen à $\frac{1}{8}$ pct. (voor de Actions Gr. Russ. Spoorw. à 25^c per stuk).

Antwoord:

Verkocht:

f 5000 3 pct. Inschr. N. W. S. à 97 pct.		f 4850.—
Intr. 3/d		„ 1.25
		„ 4851.25
Prov. $\frac{1}{8}$ pct.		„ 6.25
		„ 4845.—
fr. 2500 / f 1250 $4\frac{1}{2}$ pct. Portugal tabak à $65\frac{1}{4}$ pct.	f 815.62^5	
Intr. 5/m 3/d	„ 23.91	
	„ 839.53^5	
Prov. $\frac{1}{8}$ pct.	„ 1.56	
		„ 837.97^5
£ 500 / f 6000 3 pct. Rusland 1859 à $83\frac{1}{8}$ pct.	f 4987.50	
Intr. 4/m 3/d	„ 61.50	
	„ 5049.—	
Prov. $\frac{1}{8}$ pct.	„ 7.50	
		„ 5041.50
f 4000 Aand. Ned. Amerik. Stoomv. à $64\frac{13}{16}$ pct.	f 2592.50	
Prov. $\frac{1}{8}$ pct.	„ 5.—	
		„ 2587.50
10 stuks Actions de jouissance Gr. Russ. Spwg. à f 45.25	f 452.50	
Prov. 25^c	„ 2.50	
		„ 450.—
Transporteeren		f 13761.97^5

		Transport	f 13761.97^{5}
Gekocht:			
$ 4000 / f 10000 Atchison Topeka Shares			
à 18 pct.		f 1800.—	
$ 4000 / f 10000 2½ pct. Oblig. idem A.			
à 35 7/8 pct.	f 3587.50		
Intr. 5/m 3/d	„ 106.25		
		„ 3693.75	
$ 4000 / f 10000 5 pct. Oblig. Chicago Erie			
à 90 pct.	f 9000.—		
Intr. 4/m 3/d	„ 170.83		
		„ 9170.83	
$ 8000 / f 20000 Inc. bonds Western.			
à 21½ pct.			
		„ 4300.—	
			„ 18964.58
Saldo den commissionnair komende			f 5202.60^{5}

Nog al veel, vooral bij Russische fondsen, komt het voor, dat de coupons betaalbaar zijn in meer dan éene muntsoort, ter keuze van den houder. Deze bepaling, bij het uitschrijven der leeningen gemaakt om ze in wijden kring begeerd te maken, en zoodoende aan de plaatsing er van bevordelijk te zijn, geeft later voortdurend aanleiding om te becijferen, in welke munt het te gelde maken 't voordeeligst uitkomt.

De zaak is deze: op de coupons staan de verschillende waarden afgedrukt, waarin de houder betaling kan vorderen. Die prijzen zijn vast, en berekend naar de koersen die bestonden toen de leening werd uitgegeven. Later kunnen in die verhouding tusschen de verschillende muntsoorten allerlei wijzigingen ontstaan, waarmee de bezitter der coupons zijn voordeel kan doen.

Zoo was bijv. tijdens de uitgifte der 4 pct. Russische leening 1867/1869 de verhouding aldus:

£ 2. = francs 50 = f 23.60 = Roebel 12.50,

en zoolang de leening loopt, kunnen de houders der coupons zich naar keuze laten betalen in eene der genoemde waarden, in bovenstaande bedragen die op de coupons zijn vermeld.

Toen Rusland in 1880 weder eene 4 pct. leening sloot, was de verhouding reeds niet meer die van een tiental jaren vroeger, doch gewijzigd als volgt:

£ 0.7.11½ = francs 10 = f 4.82 = Mark 8.12½ = Roebel 2.50.

Zooals men ziet, zijn hierbij de Marken opgenomen; de francs zijn ten opzichte der roebels onveranderd gebleven (4 fr. = 1 Roebel) maar de betaling in guldens is toegenomen van f 1.888 tot f 1.928 voor elken roebel, terwijl niet meer £ 2 maar £ 1.19.9½ met 12½ roebels wordt gelijk gesteld.

Bij het te gelde maken der coupons heeft nu de houder de noteering van den dag te raadplegen, om te zien, in welke muntsoort hij ze 't voordeeligst kan verzilveren.

Hij zal bijv. kunnen bedingen (voor de coupons der 1880er leening)

f 47.60	per	francs	100
„ 59.15	„	mark	100
„ 1.93 1/8	„	roebel	
„ 12.10	„	£	

De coupon luidt:

£ 0.7.11½, tegen een koers van f 12.10 waard . .	bijna	f 4.81½
francs 10.—, tegen een koers van f 47.60 waard . .		„ 4.76
Mark 8.12½ tegen een koers van f 59.15 waard . .	ruim	„ 4.80½
Roebel 2.50 tegen een koers van f 1.93 1/8 waard . .	ruim	„ 4.82¾

en daar ze eindelijk ook betaalbaar is met f 4.82 vast, is verkoop als roebel-coupon het voordeeligst, tenzij eenige daaraan verbonden onkosten misschien de opbrengst doen dalen tot beneden die in guldens.

Van éene eigenaardige berekening in den fondsenhandel moeten wij nog gewag maken: dat is die over effecten, waarop de storting van het nominale bedrag nog niet volledig heeft plaats gevonden („Niet volgefourneerde stukken"). Meermalen komt het voor dat de uitgever van een aandeelen- of obligatiën-kapitaal niet dadelijk behoefte heeft aan de in 't geheel geraamde som; de stortingen worden dan over twee of meer termijnen verdeeld, d. w. z. de deelnemers worden van tijd tot tijd opgeroepen ter storting (fournissement) van zooveel als door den uitgever der leening wordt gevraagd. In hoofdzaak hebben wij intusschen de uitgifte van aandeelen-kapitaal op het oog, want bij obligatieleeningen pleegt de totale storting betrekkelijk spoedig na het openstellen der deelneming te zijn afgeloopen, en wordt in elk geval reeds dadelijk bepaald, op welke tijdstippen de fournissementen moeten geschieden. Met aandeelen evenwel doet zich dikwijls het geval voor, dat slechts een gedeelte is gestort, en het overblijvende dus nog verschuldigd is, terwijl geene enkele bepaling is gemaakt omtrent den tijd waarop die verdere storting moet geschieden.

Toch bevat op 't oogenblik de prijscourant der Amsterdamsche beurs geene enkele aandeelensoort meer, die in deze termen valt, en zij komen dus slechts voor onder de waarden die, omdat er geen geregeld genoteerde handel in plaats vindt, „incourant" of „minder courant" (minder gemakkelijk plaatsbaar) genoemd worden. Maar op dezen is dan ook de berekening van toepassing, die wij hier laten volgen, en die voorheen, toen de niet-volgefourneerde aandeelen in den Nederl. Rijnspoorweg geregeld ter beurze werden omgezet, herhaaldelijk moest gemaakt worden.

Een aandeel b.v. in een brandverzekeringmaatschappij, nominaal groot f 1000, waarop gefourneerd 10 pct., zal geschat worden op een koers van 118 pct. Nu zou men oppervlakkig zeggen: 10 pct. van f 1000 = f 100, en dit gerekend tegen 118 pct. = f 118. Of, wat op 't zelfde neerkomt, f 1000 à 118 pct. = f 1180, waarvan 10 pct. = f 118. Beide berekeningen zijn foutief, want de koers van 118 pct. geeft aan, dat aan de onderneming in haar geheel en derhalve aan het kapitaal *nà volstorting*, eene waarde van 118 pct. wordt toegekend, terwijl toch het bestuur der maatschappij geene verdere storting vorderen kan dan tot juist 100 pct., het bedrag waarvoor oorspronkelijk is deelgenomen. De berekening wordt dus:

f 1000 à 118 pct. =	f 1180.
Af nog opvorderbaar	„ 900.
Netto koopprijs	f 280.

De kooper van dit gedeeltelijk volgestort aandeel zal dus, indien ook de nog niet gefourneerde f 900 van hem worden gevorderd, in 't geheel f 1180 voor f 1000 nominaal, of 118 pct. hebben betaald.

De gegeven berekening bewijst dat alle geraamde meerdere of mindere aanwezige waarde boven het geheele kapitaal ten volle in aanmerking komt, ook reeds in den koopprijs van een gedeeltelijk volgefourneerd aandeel. Dit is trouwens natuurlijk, en een gevolg der wetgeving ten onzent, waardoor aan de eene zijde een houder van aandeelen zich niet onttrekken kan aan de verplichting tot verdere storting, en anderzijds de uitgever van 't kapitaal niet meer dan 100 pct. fournissement kan eischen. Zoo komt het, dat het niet-gestorte deel steeds op het juiste bedrag zal worden gesteld. In het gegeven voorbeeld was de koers 118 pct. en dit aantal van 18 percenten boven pari drukt, mèt de hoegrootheid der reeds plaatsgevonden stortingen, den koopprijs uit.

Waarde boven pari	18 pct.
Reeds gefourneerd	10 pct.
	28 pct. van f 1000 = f 280.

Zoolang dus de koers onveranderd blijft, zal die 18 pct. de premie zijn, ongeacht de hoogte der reeds gedane stortingen. Een aandeel waarop 50 pct. is gefourneerd, kost 18 + 50 = 68 pct.

Omgekeerd, of liever gezegd evenzoo, wreekt een koers beneden pari zich juist op de nietvolgefourneerde stukken. Wanneer de volgefourneerde aandeelen in eenige vennootschap 80 pct. staan, dan acht men 20 pct. van het maatschappelijk kapitaal reeds verloren, zoodat de aandeelen waarop 20 pct. is gefourneerd, waardeloos zijn.

Intusschen is dit alles slechts theoretisch waar; inderdaad zijn berekeningen ten opzichte van niet-volgefourneerde stukken uiterst moeielijk. Niet alléén omdat 20 pct. van het maatschappelijk kapitaal verloren geacht wordt, zullen de aandeelen 80 pct. noteeren; dit zal of kan ook het geval zijn indien de dividenden tegenvallen. Deelt nu de maatschappij bijv. 3 pct. uit, dan zal de houder van een aandeel met 20 pct. storting toch 3/5 pct. ontvangen, en zoolang de verdere stortingen niet worden opgevraagd, zou men dus inkomsten trekken van een stuk waarvoor bij aankoop niets zou behoeven te worden betaald.

Het is dan ook juist de onzekerheid omtrent het tijdstip waarop de verdere stortingen zullen worden opgevraagd, die mêe een groote rol speelt bij de beantwoording der vraag of men geld steken zal in niet-volgefourneerde aandeelen.

Maar strikt theoretisch en rekenkundig zal men twee wegen kunnen inslaan om de verhoudings-koersen te berekenen tusschen wèl- en niet-volgefourneerde aandeelen. De eerste is door, zooals wij hierboven deden, alle meerdere of mindere waarde boven pari te verhalen op de stukken met gedeeltelijke storting, en dan zal er, zooals wij aantoonden, geen verschil in koers zijn tusschen de aandeelen met meer of minder storting. Wij achten die uitkomst onzuiver, maar dat doen wij evenzeer, en in nog sterkere mate, van de tweede manier, die uitgaat van de volgende vraag: indien iemand een volgefourneerd aandeel à f 1000 koopt tegen 120 pct., tegen welken koers moet dan een ander, die óók f 1200 belegt, aandeelen koopen in dezelfde maatschappij, waarop slechts 20 pct. is gestort? De groote fout in deze redeneering is het over 't hoofd zien der omstandigheid dat de laatste kooper niet één, maar méér aandeelen opneemt.

Zie intusschen hier die tweede manier toegepast:

De eerste kooper geeft f 1200 uit voor één aandeel van f 1000 à 120 pct.

De tweede wil evenveel vruchten plukken met aandeelen waarop 20 pct. is gestort; hij moet er dus 5 nemen, en toch niet meer dan f 1200 besteden.

Er is nog niet gefourneerd 5 × f 800 =	f 4000
De kooper wil betalen	„ 1200
Het eerste bedrag op het koopbriefje moet dus zijn	f 5200

voor 5 aandeelen.

f 5200 : 5 = f 1040, of 104 pct. per stuk.

Het onjuiste dezer uitkomst springt terstond in 't oog, als men bedenkt dat de eerste kooper als hij dadelijk 5 volgefourneerde aandeelen neemt, 120 pct. betaalt; de tweede daarentegen, als volstorting gevraagd wordt, ze voor 104 pct. zal hebben verkregen. Niettemin worden de gevonden koersen, 120 en 104 pct., toch *pari*- (gelijke, overeenkomstige) koersen genoemd.

Nog een paar vraagstukken, aan 't zelfde uitgangspunt ontleend:

1. Welke zijn de parikoersen voor aandeelen met 20 pct. en 50 pct. storting, als de volgefourneerde 84 pct. zijn genoteerd?

Antwoord:

Voor die met 20 pct. storting:

20 pct. = $^1/_5$ van 100 pct.

Voor $^5/_5$ aandeelen wordt betaald 84 pct. van 1 geheel aandeel.

Voor $^1/_5$ aandeel wordt betaald 84 pct. : 5 = $16^4/_5$ pct. van 1 geheel aandeel.

Hierbij het nog niet gefourneerd gedeelte 80 pct.

Totaal $96^4/_5$ pct.

Voor die met 50 pct. storting:

84 : 2 = 42 + nog niet opgevraagd 50 pct. = 92 pct.

2. De aandeelen in eene maatschappij zijn genoteerd 132 pct. voor de volgefourneerde, voor die met 20 pct. storting op 111 pct. Welke dezer koersen is de hoogste?

Antwoord:

1 volgefourneerd stuk kost 132 pct. 5 niet-volgefourneerde daarentegen 5 × 111 = 555

Af niet gestort 5 × 80 = 400

155.

Derhalve zijn de volgestorte 't goedkoopst.

Of ook: voor $^1/_5$ aandeel moet naar den koers van 132 pct. worden betaald 132 : 5 = $26^2/_5$ pct. plus de nog niet gestorte 80 pct. = $106^2/_5$ pct. zoodat zij bij een stand van 111 pct. hooger worden betaald.

Volledigheidshalve stippen wij nog aan, dat bij verhandeling van niet-volgefourneerde stukken provisie berekend wordt, slechts over het nominaal bedrag van het werkelijk gestort gedeelte.

Het opnemen van geld op onderpand van fondsen.

Wanneer een handelaar of particulier op een gegeven oogenblik behoefte heeft aan geld, dan kan hij, indien hij eigenaar is van goederen of fondsen, zich natuurlijk dat geld verschaffen door verkoop dier bezittingen. Dikwijls evenwel kan 't voorkomen dat men die eigendommen niet wenscht van de hand te doen, hetzij omdat men bij verkoop verlies zou lijden of in 't algemeen de markt voor rijzing vatbaar acht, of omdat de behoefte aan geld slechts van zeer tijdelijken aard is, of omdat de bezittingen méér inkomsten opbrengen dan de rente voor het te leenen geld, of om welke reden dan ook. In zulke gevallen neemt men geld op, en geeft als waarborg voor zekerheid van terugbetaling, voldoende tegenwaarde in onderpand.

Deze handeling is eene gewone beleening, doch wordt in 't beursverkeer zelden zóó genoemd. Men is namelijk onderscheid gaan maken tusschen beleeningen voor langen en die voor korten tijd. Eerstgenoemde vorm wordt „beleening", de laatste „prolongatie" geheeten. Wij zullen in 't vervolg die onderscheiding in 't oog houden, en met „beleening" niet meer het opnemen van geld in 't algemeen bedoelen, doch in 't bijzonder den met die benaming aangeduiden vorm.

Van beleening dan maakt de beurs weinig werk; daartoe wendt men zich meer bij voorkeur tot de Nederlandsche bank of andere instellingen. De conditiën zijn overigens:

	Beurs-conditie.	Ned. Bank-cond.
de leening wordt gesloten	voor drie maanden.	voor drie maanden, of van dag tot dag.
de geldnemer kan aflossen	bij het eindigen van den termijn, na minstens 14 dagen te voren gedane opzegging; of tusschentijds, mits dan rente betalende over volle maanden, ook de loopende, al is zij nog niet geheel verstreken.	voor gewone beleeningen als beurs-conditie; voor die van dag tot dag zonder eenige formaliteit, en met rente-betaling gedurende minstens 8 dagen, indien de leening niet zoo lang geloopen heeft; zoo ja, dan tot aan den dag der aflossing.
de geldgever kan terugvorderen	niet binnen de drie maanden, en dan slechts door minstens 14 dagen te voren gedane opzegging.	voor gewone beleeningen als beurs conditie; voor die van dag tot dag met dagelijksche opzegging.
bij niet- of niet tijdige opzegging wordt de beleening geacht te zijn verlengd.	voor drie maanden, tegen de rente van den dag der verlenging	voor drie maanden, tegen de rente van den dag vóór dien der verlenging.
De provisie en onkosten bedragen:	Provisie $^1/_4$ pct. voor de eerste drie maanden, voor elke volgende drie maanden $^1/_8$ pct. Contractkosten (alléén de eerste maal voorkomende) f 1.—	geene provisie. Zegelkosten van het contract.

Vereischte overwaarde:	Minstens 20 pct.	voor binnenlandsche effecten minstens 20 pct., voor buitenlandsche minstens 30 pct.

Het prolongatie-wezen is ter beurze sterk ontwikkeld. Er zijn slechts weinige, niet bezwarende formaliteiten aan verbonden, terwijl het geld, door den korten looptijd, altijd betrekkelijk spoedig kan worden opgevraagd of teruggegeven. Bij dezen vorm van geldopneming toch geschiedt het uitleenen voor ééne maand; aan de voorwaarde dat bij gebreke van opzegging (op den vervaldag door den geldnemer, één dag te voren door den geldgever) de overeenkomst voor de volgende maand, tegen de rente van den vernieuwingsdag is verlengd, „geprolongeerd", dankt deze wijze van geld uitleenen haar naam. De geldnemer mag aflossen wanneer 't hem goeddunkt; doet hij het nog vóór het verstrijken van de eerste maand, dan is hij minstens 15 dagen rente verschuldigd, — in latere maanden geldt deze bepaling niet meer.

De geldgever trekt slechts de overeengekomen rente; de geldnemer betaalt bovendien aan den commissionnair die hem behulpzaam was 1 *per mille* (1‰), zegge f 1 voor elke 1000 gulden provisie voor de opneming, en evenveel voor elke volgende vernieuwing. Een enkele maal wordt ook wel $^1/_8$ pct. (f 1.25 per f 1000) gerekend. Heeft de geldgever zich óók bediend van iemands tusschenkomst, dan verdeelen de commissionnairs onderling de provisie.

Bij prolongatiën wordt eene overwaarde (*surplus*) gevorderd van tenminste 10 pct. der uitgeleende som. Bij berekening der waarde van het onderpand wordt de loopende rente niet in aanmerking genomen: de coupons met alle daaraan verbonden risico's zijn voor rekening van den eigenaar der fondsen, en worden hem ter hand gesteld bij het betaalbaar zijn.

Bij beleening en prolongatie wordt elke maand op 30 dagen gerekend. Indien de datum der overeenkomst een 13de is, en de aflossing op een 12^{den} plaats vindt, dan zijn juist 1, 2 of meer maanden verloopen; de 31ste eener maand staat ten opzichte der berekening van rente met den 1sten der volgende maand gelijk, terwijl van 18—7 altijd 19 dagen is, (12 dagen in de oude, en 7 in de nieuwe maand) ofschoon toch in de werkelijkheid van 18 Januari tot 7 Februari 20 dagen verloopen, en van 18 Februari tot 7 Maart slechts 17.

Voorbeelden:

1. Hoeveel kosten zijn in 't geheel verbonden aan de sluiting, op 19 September, eener prolongatie groot f 7000 à 3 pct. 's jaars, die 1 October d.a.v. weer wordt afgelost?

Antw. De aflossing vindt plaats binnen 15 dagen na de opneming; de rente is toch over dien tijd verschuldigd. 3 pct. over f 7000 = f 210 's jaars aan rente, aldus per maand f 210 : 12 = f 17.50, en in 15 dagen ($^1/_2$ maand) f 17.50 : 2 of f 8.75. Hierbij komt de provisie, die tegen 1‰ f 7, tegen $^1/_8$ pct. f 8.75 bedraagt.

2. En hoeveel zal verschuldigd zijn, indien de prolongatie doorloopt tot 30 December; rentestand op 19 October $3^1/_2$ pct., 19 November $4^1/_4$ pct., 19 December 4 pct.; provisie 1‰?

Antw.:

19 Sept. tot en met 18 Oct. = 1/m à 3 pct. = f 17.50
19 Oct. „ „ „ 18 Nov. = 1/m „ $3^1/_2$ „ = - 20.42
19 Nov. „ „ „ 18 Dec. = 1/m „ $4^1/_4$ „ = - 24.79
19 Dec. „ „ „ 30 „ = 12/d „ 4 „ = - 9.33
Provisie 1‰ eenmaal voor de opneming, en drie maal voor de vernieuwingen = 4 × f 7 = - 28.—

f 100.04

3. Op $ 7000 Central Pacific Shares is een prolongatie à f 4000 gesloten, toen de koers 28 pct. bedroeg. De koers loopt terug tot $19^{11}/_{16}$ pct., en de geldgever verlangt toch 10 pct. surplus. Hoeveel Amsterdamsche loten à f 100, koers $111^1/_2$ pct., zal de geldnemer moeten geven ter aanvulling van het onderpand?

Antwoord: Bedrag der prolongatie f 4000.—
Vereischt surplus 10 pct. - 400.—

Benoodigde waarde van het onderpand f 4400.—

$ 7000 = f 17500 Central Pacific shares zijn tegen $19^{11}/_{16}$ pct. waard - 3445.31

De waarde van het onderpand is te gering f 954.69

Elk Amsterdamsch lot heeft eene waarde van f 111.50, en er zijn dus 9 dezer stukken noodig om het onderpand op vereischte hoogte te brengen.

4. Hoeveel zal de Nederlandsche Bank willen leenen op f 10000 3 pct. N. W. S., koers $98^5/_8$ pct., en fl. 18000 5 pct. Oostenrijk metalliek, koers 77 pct.?

Antwoord: De beurswaarde van f 10000 3 pct. is à $98^5/_8$ pct. f 9862.50. De Bank eischt echter voor binnenlandsche fondsen 20 pct. surplus, zoodat voor elke f 100 voorschot f 120 aan waarde moet worden gegeven, en de beurswaarde tot de beleenbare som staat als 120 : 100, of met $^{20}/_{120}$ = $^1/_6$ moet worden verminderd.

De beurswaarde van fl 18000 = f 21600 5 pct. Oostenrijk metalliek is à 77 pct. f 16632. Voor dit fonds moet de beurswaarde 130 pct. van het voorschot vertegenwoordigen, zegge met $^{30}/_{130}$ = $^3/_{13}$ worden verminderd.

	f 9862.50	
af $\frac{1}{6}$	- 1643.75	*f* 8218.75
	f 16632.—	
af $\frac{3}{13}$	- 3838.18	- 12793.82

Totaal beleenbaar - 21012.57, of rond *f* 21000.

Het ligt voor de hand, dat behalve door houders van effecten, die daarop bij behoefte aan geld eene beleening of prolongatie sluiten, óók — en zeker wel in hoofdzaak — door speculanten wordt gebruik gemaakt van deze gelegenheid om geld op te nemen. Indien iemand meent eene rijzing te kunnen verwachten in eenig fonds, dan zal hij gaarne zooveel mogelijk daarvan willen aankoopen, en wanneer zijne eigene middelen niet toelaten een eenigszins aanzienlijk bedrag te nemen, dan wendt hij de in zijn bezit zijnde som — geld of effecten — aan als surplus in eene prolongatie, die hij sluit op de in totaal gekochte hoeveelheid. Hoe lager nu het betrokken fonds is genoteerd, zooveel te grooter zal het nominaal bedrag van den aankoop kunnen zijn, en zooveel grooter ook de winst... indien de speculatie gelukt.

Voorbeeld:

Een speculant verwacht rijzing in de gewone Florida Shares, die $9\frac{7}{8}$ zijn genoteerd. Hij bezit zelf *f* 1000 aan geld, en *f* 2000 $3\frac{1}{2}$ pct. N. W. S., koers $101\frac{3}{4}$ pct. Hoeveel $ nominaal zal hij hoogstens kunnen koopen met behulp eener prolongatie, waarin de geldgever 15 pct. surplus verlangt? Provisie $\frac{1}{32}$ pct.

Antwoord:

De waarde der reeds voorhanden zijnde bezitting bedraagt:

f 2000 $3\frac{1}{2}$ pct. N. W. S. à $101\frac{3}{4}$ pct. *f* 2035.—
Aan geld „ 1000.—
Totaal *f* 3035.—

welke som de 15 pct. surplus voorstelt der te sluiten prolongatie.

Het totale onderpand moet dus waard zijn het bedrag der prolongatie + 15 pct. surplus en wordt uitgedrukt door 100 + 15 = 115 pct.

$\frac{15}{115}$ of $\frac{3}{23}$ deel van het geheel = *f* 3035 = het surplus.

$\frac{100}{115} = \frac{20}{23}$ deel van het geheel = *f* 20233 = de som die ten hoogste op prolongatie zal gegeven worden, en, vermeerderd met de reeds voorhanden *f* 1000, in staat stelt tot aankoop van $ 85735, zegge rond $ 85000 Florida Shares à $9\frac{7}{8}$ pct. als blijken kan uit de volgende berekening:

Koers $9\frac{7}{8}$ pct.
Provisie $\frac{1}{32}$ pct.

Totale kostprijs $9\frac{29}{32}$ pct. De stukken luiden in dollars, en elke $ 100 staan dus met *f* 250 gelijk. Nu kan men het gegeven aantal guldens, 20233 + 1000 = 21233, tot dollars herleiden (*f* 21233 : $2\frac{1}{2}$ = $ 8493.20) en zeggen dat zoo dikwijls $9\frac{29}{32}$ in 8493.20 begrepen is, zooveel malen $ 100 nominaal kan worden gekocht, of omgekeerd de dollars tot guldens maken door vermenigvuldiging met $2\frac{1}{2}$. In dat geval is $9\frac{29}{32} \times 2\frac{1}{2} = 24\frac{49}{64}$ het getal wat op 21233 moet worden gedeeld. De uitkomst zal gelijk zijn:

$$\left(\frac{\$\ 8493.20 : 9\frac{29}{32}}{\text{of } f\ 21233 : 24\frac{49}{64}} \times 100\right) = \frac{849320 : 9\frac{29}{32}}{\text{of } 2123300 : 24\frac{49}{64}} = 85735.$$

Opmerking. Blijkbaar is hier verondersteld dat de speculant de reeds in zijn bezit zijnde Nederlandsche effecten niet wenscht te verkoopen. Doet hij dat wèl, dan kunnen voor de opbrengst zooveel meer Florida Shares worden aangekocht.

Overigens worden slechts ronde sommen op prolongatie gegeven, bijna zonder uitzondering in veelvouden van *f* 1000.

Aan onze beurs is het regel, de gekochte stukken te ontvangen en contant te betalen, hetzij dan uit eigen middelen of met bij anderen opgenomen geld. Uit dien hoofde, en omdat de bespreking, zoo wij ze naar eisch wilden uitwerken en toelichten, te veel plaats zou innemen van ons bestek, zullen wij ons onthouden van behandeling van andere berekeningen, die in 't buitenland dikwijls voorkomen. Wij bedoelen het voorwaardelijk doen van zaken, waarbij men tegen betaling eener zekere premie niet eenig fonds koopt of verkoopt, maar slechts *het recht* om tegen overeengekomen koers gedurende zekeren tijd dat fonds op te vragen of te leveren. Een kooper maakt van dat recht natuurlijk slechts gebruik, indien het fonds tijdens den looptijd der overeenkomst is gerezen; een verkooper alleen wanneer daling is gevolgd. Dan zijn er nog andere gevallen, zooals het huren en uitleenen van stukken, op allerlei voorwaarden, en vele andere meer. Doch, gelijk gezegd, wij gelooven ons daarin niet te behoeven begeven, en zullen voor 't overige in een volgend hoofdstuk gelegenheid vinden ter bespreking van enkele usances der buitenlandsche beurzen, voor zooverre het reëelen (werkelijken) handel betreft.

III. Wissels.

Een van de belangrijkste onderdeelen der handelswetenschap, en daarmede een der meest gewichtige hoofdstukken van ons werk, is thans aan de beurt.

Een wissel is een geschrift, waarbij iemand een ander verzoekt, op een bepaalden datum, of dadelijk bij vertoon, eene in den wissel uitgedrukte som te voldoen. Ziedaar de eenvoudige omschrijving van eene eenvoudige zaak, doch op dien bescheidenen grondslag is een gebouw van indrukwekkenden omvang opgetrokken, zooals wij gaandeweg zullen doen zien.

De oorsprong van den wissel ligt natuurlijk in het handelsverkeer. Het moet van ouds zoo geweest zijn, dat de handelaren geen tijd, lust, of onkosten er voor over hadden om de vorderingen, die zij op in andere plaatsen gevestigde collega's hadden, zelve of door hun personeel te gaan innen. En altijd zijn er personen geweest, die bereid waren om in de plaats hunner inwoning de incasseering op zich te nemen van de vorderingen, die hun werden toegezonden. Bij de bestendige toeneming van het handelsverkeer breidde ook dat van den wissel zich uit, en tegenwoordig is het reusachtig geworden, nu behalve de goederenhandel ook de omzettingen in fondsen, de sluiting en aflossing van leeningen, en nog andere invloeden méér, voortdurend aanleiding geven tot het vorderen en doen van betalingen.

Om volledig te zijn, — al behoeven wij niet ver in te gaan op bijzonderheden die buiten het eigenlijke rekenen vallen — merken wij op, dat de wissel in zijn bovengeschetsten oorspronkelijken vorm tegenwoordig niet meer zóó heet. De eenvoudige geschriften, waarvan de zuiver binnenlandsche handel zich bedient om door tusschenkomst van kassiers zijne vorderingen te innen, worden *assignatiën* genoemd. Deze documenten zijn aan geheel andere, meer milde, bepalingen onderworpen, zoo bij de wet als in de practijk, dan de in strengen zin genomen wissels. Voor ons doel kunnen zij verder buiten beschouwing blijven.

De wissel dan bevat de dagteekening zijner afgifte, de bepaling van den tijd waarop hij betaalbaar is (vervaldag of *valuta*), de som waarover hij loopt (wisselbedrag), de naam van dengeen die uitgenoodigd wordt om te betalen (de betrokkene), de onderteekening van den afgever (trekker) en verdere bijzonderheden die wenschelijk voorkomen. De keerzijde (*in dorso*) draagt de gedagteekende machtigingen (endossementen) van den trekker of van den in den wissel genoemden eersten houder op alle volgende rechthebbenden, tot het incasseeren der som. Elke geëndosseerde die den wissel aanneemt of koopt, die met één woord gezegd berust in het bezit, is *nemer* tegenover zijn voorgangers; voor zich zelf is hij *houder*. De trekker met de gezamenlijke geëndosseerden heeten het *wisselpersoneel*, en hebben eenige rechten en verplichtingen, die wij hier niet zullen uiteenzetten, gelijk wij ook zullen zwijgen over alle wettelijke gevolgen, die uit wanbetaling voortvloeien; gevolgen trouwens, die in de onderscheidene landen ook verschillend zijn geregeld. Kan de rugzijde van den wissel niet alle opschriften bevatten, dan wordt een verlengstuk (*allonge*) er aan bevestigd, dat evenveel beteekenis heeft als het oorspronkelijke papier. Niet zelden wordt de wissel den betrokkene vóór den vervaldag aangeboden tot het daarop stellen (en dàn aan de vóórzijde) zijner handteekening voor *accept* (bereidverklaring, aanneming, goedkeuring) waardoor de wissel grootere bewijskracht erlangt, althans de verplichting tot betaling onbetwistbaar vaststelt. Zoo is er omgekeerd een andere vorm van wissels, waarbij niet de rechthebbende trekt, doch de schuldenaar een stuk uitschrijft, waarin hij aanneemt om op een bepaalden dag aan een bepaald persoon of aan diens order eene bepaalde som te voldoen. Deze stukken, in den vorm eener belofte gesteld, heeten dan ook *promessen*. Eenmaal in het bezit van den rechthebbende gekomen, treden zij in de practijk op als wissels.

Het nut en gemak van den wissel is gemakkelijk te begrijpen. Door levering van goederen, van fondsen, en door tal van andere oorzaken, ontstaan vorderingen. Hamburg is schuldig te Amsterdam, Amsterdam te Hamburg; Rotterdam te Parijs, en Parijs te Rotterdam. Zoo gaat het dagelijks door, en terwijl nu feitelijk rechtstreeks door den schuldenaar aan den schuldeischer geld moest gestuurd worden, waarvan heen- en weerzending het gevolg zoude zijn, kan door den wisselhandel de vereffening gemakkelijk plaats vinden.

De Amsterdammer die eene schuld heeft af te doen in Hamburg, koopt van zijn stadgenoot, die eene vordering op Hamburg heeft, den wissel; hij zendt hem op aan zijn schuldeischer, die het bedrag gemakkelijk innen kan, en alle omslag is vermeden.

In werkelijkheid gaat het niet zoo gemakkelijk toe als wij in ons voorbeeld ondersteldden, — of veel gemakkelijker, juist als men 't nemen wil. Niet alle wissels zijn even groot als verlangd wordt, of op een gewenschten dag betaalbaar. Als de vordering op Hamburg 10 duizend gulden groot is en 12 Juni vervalt, dan heeft de Amsterdammer die 2 Mei *f* 3000 betalen moet, daaraan niet veel. Maar zij die hun werk maken van het wisselvak, bankiers en makelaars, komen het publiek te hulp, door afgifte van precies wat verlangd wordt. Onderling vereffenen zij dat wel weer.

Zóóveel is intusschen opvallend duidelijk, dat de wissel zijn bedrag pas waard is *op den vervaldag*. Vóór dien tijd is die waarde nominaal, en indien de houder te voren geld behoeft en den wissel verkoopt, dan moet hij zich eene korting doen welgevallen, die voor den nieuwen houder, den kooper, de rente voorstelt van zijn koopprijs. Zoodanige handeling heet *disconteeren* van de zijde des koopers; de verkooper heeft *verdisconteerd*, en de betaalde (genoten) korting heet *disconto*. Een zeer enkele maal bezigen gewone handelaren een deel van hun tijdelijken kasvoorraad tot disconteeren van wissels, doch als bepaald vak wordt het doen van dergelijke zaken uitgeoefend door bankiers; ten onzent in hoofdzaak door de Nederlandsche Bank. In de voornaamste nieuwsbladen vindt men dagelijks den „Koers van het geld bij de Nederlandsche Bank" vermeld, d. w. z. eene opgave van den rentevoet, waarnaar zij wissels disconteert, beleeningen sluit op goederen en fondsen, enz. Die rente wordt van tijd tot tijd, onder den invloed van verschillende omstandigheden, gewijzigd. Overigens gelden bij de Ned. Bank de volgende bepalingen: het jaar wordt op 360, elke maand op haar juiste aantal dagen gesteld [1]), terwijl het disconto loopt over het tijdperk, dat aanvangt met den dag der disconteering zelve, en eindigt met den dag nà dien waarop de wissel betaalbaar is [2]).

Opmerking verdient nog, dat de Bank het disconto naar den bepaalden rentevoet aftrekt van het nominaal bedrag van den wissel, en dientengevolge niet geheel zuiver rekent; want zij trekt rente over een grooter bedrag dan zij geeft. Wanneer dus degeen die den wissel verdisconteerde, het ontvangen bedrag onmiddellijk weder uitzet tegen denzelfden rentevoet als hem in rekening is gebracht, dan zal de som op den vervaldag van den wissel nog niet tot diens bedrag zijn aangegroeid. De Bank rekent in percenten *van* 't honderd, — zij behoorde het te doen in percenten *boven* 't honderd. Als de rentevoet 4 pct. is, dan geeft de Bank 96 gulden voor elke *f* 100 over een jaar betaalbaar wisselbedrag; zij behoorde *f* 100 te geven voor elke *f* 104. In een duidelijk cijfer voorgesteld: de Bank kort $\frac{1}{25}$ deel, terwijl het slechts $\frac{1}{26}$ mocht wezen.

---

[1]) Eene maand is dus niet $\frac{1}{12}$ jaar, maar een dag is $\frac{1}{360}$ jaar.

[2]) Eén enkele dag uitstel (respijtdag) is dengene die een wissel heeft te betalen, toegestaan; en de Nederl. Bank, die zich tegen alle gebeurlijkheden dekken wil, berekent alvast met het oog op deze omstandigheid haar disconto, ofschoon van het genoemde recht lang niet algemeen gebruik wordt gemaakt.

Voorbeelden:

1. Hoeveel bedraagt het disconto, tegen 6 pct. 's jaars, eener promesse groot *f* 14000, die 10 October bij de Nederlandsche Bank wordt verdisconteerd, en 13 November betaalbaar is?

Antwoord:

Het disconto loopt over 22 dagen in October.
14 „ „ November.
te zamen 36 dagen, $= \frac{36}{360} = \frac{1}{10}$ jaar.

In een geheel jaar is het disconto $\frac{f\,14000}{100} \times 6 =$ *f* 840, in $\frac{1}{10}$ jaar derhalve *f* 84.

(Men kan ook de som door 10 deelen en zeggen dat $\frac{f\,1400}{100} \times 6 = f\,84$).

2. Welke is de contante waarde van
f 17423 per 19 December
- 1893 „ 14 „
- 10000 }
- 8841 } „ 17 „ , die 31 October
worden verdisconteerd à $3\frac{1}{2}$ pct.?

Antwoord: Blijkens eene andere, op bladz. 10/11 gegevene berekening, behoeft niet voor elken wissel afzonderlijk het disconto te worden becijferd; vereeniging is mogelijk als volgt:

voor den eersten wissel wordt disconto afgetrokken over 1 dag in October
30 dagen „ November
20 „ „ December
51 dagen; voor den tweeden wissel 46 dagen, voor de laatste twee 49 dagen.

Nu is *f* 17423 × 51 = 888573
- 1893 × 46 = 87078
- 18841 × 49 = 923209

zoodat kan worden volstaan met de berekening van het disconto over *f* 1898860 in 1 dag.

$$\frac{f\,1898860}{100} \times 3\tfrac{1}{2} : 360, \text{ of } \frac{1898860}{360} \times \frac{3\frac{1}{2}}{100} = f\,184.61.$$

Het totaal wisselbedrag is *f* 38157.—
„ „ disconto „ - 184.61
De contante waarde derhalve *f* 37972.39

3. Iemand is schuldig *f* 18275.31 per 16 Mei. Hij komt met zijn crediteur overeen, vroeger te betalen, tegen 4 pct. rente, Ned. Bank-conditie, en kan nu volstaan met *f* 18224.55. Op welken dag werd afgerekend?

Antwoord: de rente over *f* 18275.31 à 4 pct. = *f* 731.01 in 360 dagen. Er is gekort *f* 50.76, dus over $\frac{50.76}{731.01} \times 360 = 25$ dagen. Die aftrek geschiedt over 17 dagen in Mei en 8 in April, zoodat 23 April de betaling plaats vond.

4. Tegen welken rentevoet is het disconto berekend van een wissel groot *f* 7812.25 per 19 Januari, waarvoor de Ned. Bank op 1 December te voren *f* 7762.45 betaalt?

Antwoord: De korting bedraagt *f* 49.80, en loopt over 51 dagen. In een jaar zou zij dus zijn $\frac{360}{51} \times f\,49.80 = f\,351.53$. Nu is 1 pct. van *f* 7812.25 = *f* 78.1225, en de rentevoet is dus 351.53 : 78.1225 of $4\frac{1}{2}$ pct.

5. En hoe hoog is het bedrag van een wissel per 17 Mei, die op 24 April bij de Nederl. Bank tegen een disconto van $3\frac{1}{2}$ pct. *f* 10973.26 opbrengt?

Antwoord: Het disconto bedraagt *f* 3.50 gedurende 360 dagen over elke *f* 100 wisselbedrag. Het loopt over 25 dagen, en dus wordt elke *f* 100 verminderd met *f* 3.50 × $\frac{25}{360}$ of $24\frac{11}{36}$ cent. Deze breuk uitdrukkende in eene meer gemakkelijke tiendeelige, kan men schrijven 24.305 cent. Elke *f* 100 wisselbedrag wordt dan verminderd tot *f* 99.75695, en zooveel malen dit bedrag begrepen is in *f* 10973.26, zoo dikwijls is de som van den wissel *f* 100 groot.

(*f* 10973.26 : 99.75695) × 100 =
f 1097326 : 99.75695 = *f* 11000.

Opmerking. Tengevolge van het gering verband dat tusschen het rentecijfer $3\frac{1}{2}$ en het aantal dagen (360) van een jaar bestaat, is vorenstaande berekening nog al omslachtig, en niet geheel ontbloot van gevaar voor vergissingen. Bij enkele andere aantallen percenten gaat het gemakkelijker. Zoo is b.v. $4\frac{1}{2}$ pct 's jaars gelijk aan $\frac{4\frac{1}{2}}{360}$ of $\frac{1}{80}$ pct. per dag; 4 pct = $\frac{1}{90}$ pct. daags, enz. In de hier volgende tweede oplossing is genoemd bezwaar goeddeels opgeheven. Men kan nl. ook hier de reeds meer gegeven combinatie toepassen. Wanneer het disconto loopt over 25 dagen à $3\frac{1}{2}$ pct. dan is dat gelijk aan een disconto van 25 × $3\frac{1}{2}$ = $87\frac{1}{2}$ pct. over één dag, of aan een disconto van 1 pct. in 25 × $3\frac{1}{2}$ = $87\frac{1}{2}$ dagen. Zoo is het ook blijkbaar hetzelfde of een kapitaal uitstaat gedurende 15 dagen à 6 pct., of 20 dagen à $4\frac{1}{2}$ pct., of 30 dagen à 3 pct., enz. De gekweekte rente zal altijd even groot zijn, en het quotient 90 (15 × 6; 20 × $4\frac{1}{2}$; 30 × 3) zou men rente-éénheden kunnen noemen.

Nemen wij thans aan dat het disconto van den wissel niet $87\frac{1}{2}$, maar 90 van die eenheden was, dan zal de uitkomst $\frac{2\frac{1}{2}}{90}$ of $\frac{1}{36}$ te groot zijn genomen.

Een geheel jaar of 360 dagen geeft à 1 pct. 360 éénheden; hier zijn er 90 (aangenomen) en de korting op het wisselbedrag is dus $\frac{90}{360}$ deel van één percent. $\frac{90}{360} = \frac{1}{4}$ pct. = 25 cents van elke 100 gulden. Zoo dikwijls *f* 99.75 in *f* 10973.26 begrepen is, zooveel malen is het wisselbedrag *f* 100.

(*f* 10973.26 : 99.75) × 100 =
f 1097326 : 99.75 = *f* 11000.76
De contante waarde is - 10973.26
en de korting beloopt derhalve *f* 27.56

Deze is evenwel te groot genomen $\frac{1}{36}$ of 76 cents, en dit verschil aftrekkende van 't eerst verkregen cijfer, *f* 11000.76, blijft juist *f* 11000 over.

Buitenlandsche wissels.

Met dit opschrift hebben wij het oog op alle wissels, die ontstaan uit het verkeer met het buitenland.

Wanneer twee binnen eigene grenzen gelegen plaatsen vorderingen op elkander hebben, dan luiden die in de landsmunt, en de waarde is dus onmiddellijk zichtbaar. Amsterdam heeft van Arnhem guldens te vorderen, en wordt in die muntsoort voldaan. Met hetgeen Amsterdam te Arnhem ontvangt, kan het dadelijk in eigen plaats terecht. Maar in het verkeer met het buitenland is er altijd ééne der partijen, hetzij de schuldeischer of de schuldenaar, die rekening heeft te houden met de vreemde munt.

Wanneer Rotterdam te Parijs goederen levert, dan heeft het guldens te vorderen, en de Franschman, in wiens eigen land geheel andere munt circuleert, heeft toch zorg te dragen dat hij in guldens betaalt. Omgekeerd eischt de Duitscher van ons Marken, de Engelschman £ enz. Zendt eene firma in Spanje goederen naar hier ten verkoop, dan komt — aangezien de handeling geheel voor *hare* rekening is — de opbrengst haar toe in guldens... die ze, in 't algemeen gesproken, niet gebruiken kan.

Zóó bestaat er dagelijks aanleiding tot vereffening van schulden in vreemd geld, en de wissel dient om op de minst kostbare wijze zooveel mogelijk in die behoefte te voorzien. Tot zoover zijn dus binnen- en buitenlandsche wissels aan elkâar gelijk, als beiden beoogen, de heen en wêerzending van hard geld of daarmêe gelijk staand bankpapier overbodig te maken, maar het groot verschil tusschen beide soorten berust op het feit dat een Amsterdammer die eene schuld in Marken te Hamburg wil afdoen, niet ter betaling zenden kan eene vordering op Hamburg in guldens. Althans niet zonder bemiddeling van een tusschenpersoon, een bankier of wisselmakelaar, die de waarde van het papier bepaalt. Ziedaar het verschil genoemd: elke landsmunt heeft binnen hare grenzen eene *vaste* waarde, daarbuiten is die waarde *veranderlijk*, onderhevig aan *koers*. Men begrijpe dit goed:

een gulden is overal en altijd 100 cents waard, een £ = 20 shillings enz., maar een gulden is in Engeland niet gangbaar, en een £ niet in ons land. Wanneer een Engelschman tin of katoen in betaling neemt voor geleverd graan, dan doet hij dat niet zonder berekening van de waarde. Niet anders is het geval met vreemde munt: zij is een handelsartikel, dat, *uitgedrukt in de munt van hem die ze in betaling neemt*, in waarde veranderlijk is. En daarmee gaat het dan ook als met alle andere artikelen: het is goedkooper naarmate het overvloediger voorhanden is, het rijst bij schaarschte. Wanneer ons land in Duitschland véél te betalen heeft, méér dan van daar te vorderen, dan zal de vraag naar betaalmiddelen in die richting levendig zijn, men zal meer Nederlandsch geld moeten besteden voor wissels op Duitschland, de wisselkoers op Duitschland zal rijzen. Is er daarentegen geene of geringe vraag, of ruim aanbod, dan zal de koers dalen.

De noteering der wisselkoersen wordt in de voornaamste beursplaatsen dagelijks opgemaakt, niet alleen voor wissels die dadelijk betaalbaar zijn, en dus, in het land van bestemming aangekomen, onmiddellijk als geld kunnen dienst doen, maar ook voor papier wat eerst over zekeren tijd vervalt. Het éene heet „zicht" of „kort zicht", het andere „lang zicht" of nauwkeurig omschreven naar zijn vervaltijd, „1/m", „2/m", „3/m" enz. Natuurlijk is „zicht" duurder dan „langzicht"-papier; voor een wissel die pas over drie maanden met £ 100 betaalbaar is, behoeft men minder guldens te geven (trouwens zelfs in Engeland minder £) dan voor eene contante vordering.

Zoo is b.v. de wisselnoteering van 2 October 1893 te Amsterdam:

Parijs	k.	*f* 47.75	p	(per 100 francs)
dito	2m	- 47.45	g	(„ 100 „)
België	k.	- 47.60	p	(„ 100 „)
dito	3m	- 47.20	g	(„ 100 „)
Zwitserl. . . .	k.	- 47.50	g	(„ 100 „)
dito . . .	3m	- 47.—	g	(„ 100 „)
Spanje	3m	-185.—	g	(„ 100 piasters)
Portugal . . .	3m	- —.—	g	(„ 100 milreis)
Italië	3m	- 40.—	g	(„ 100 lires)
Petersburg .	3m	-122.–	g	(„ 100 papieren [zilveren] roebels)
Weenen . . .	3m	- 93.50	g	(„ 100 florijnen)
Oost. Bkp . .	3m	- 93.—	g	(„ 100 „)
Duitschl. . . .	k.	- 59.—	g	(„ 100 Reichsmark)
dito . . .	3m	- 58.25	g	(„ 100 „)
Londen . . .	k.	- 12.05	p	(„ 1 £)
dito . . .	2m	- 11.97	g	(„ 1 „)

De noteering wijst aan, met hoeveel guldens de daarachter genoemde bedragen in buitenlandsch geld moeten worden betaald. De dagelijksche opgaven noemen trouwens niet eens meer die buitenlandsche sommen, gelijk zij over 't algemeen naar beknoptheid streeft. De *k* vervangt de benaming „kort", (dadelijk betaalbaar); de bijvoeging 2/m of 3/m noemt den looptijd. *P* beteekent „papier" en doelt op den vraagprijs der houders, die tegen de genoemde noteering of zelfs iets daaronder loslaten; *g* daarentegen beduidt „geld", te kennen gevende dat koopers gaarne geneigd waren, de opgegeven prijzen te besteden. Kortweg: p. = papier = aangeboden; g. = geld = gevraagd.

Bij aankoop en verkoop van wissels betaalt men eene zekere provisie, gemiddeld $^1/_8$ pct. (de uitersten zijn $^3/_4{}^0/_{00}$ en $^1/_2$ pct.), die natuurlijk op de waarde in *eigen* munt drukt: de opbrengst vermindert of de aankoopssom verhoogt.

Voorbeeld:

Iemand koopt francs 17425 in zichtwissels op Parijs, koers *f* 47.85, provisie $1^0/_{00}$; fl. 5200 dito op Weenen, koers *f* 94, provisie $^1/_8$ pct.; en $ 1982.50 dito op New-York, koers *f* 2.47$^1/_4$ (per 1 $) provisie $^1/_4$ pct.; hij verkoopt tegelijk £ 1502.14.7 in 2/m wissels op Londen, koers *f* 11.97, provisie $^3/_4{}^0/_{00}$. Welke nota ontvangt hij van zijn commissionnair?

Antwoord: francs 17425 à *f* 47.85 voor 100 francs = (fr. 17425 : 100) × *f* 47.85 of 17425 × 47.85 : 100

	= *f* 8337.86	
(bij) Provisie $1^0/_{00}$	- 8.34	*f* 8346.20
fl. 5200 à *f* 94 voor 100 fl.	= *f* 4888.—	
(bij) Provisie $^1/_8$ pct.	- 6.11	- 4894.11
$ 1982.50 à *f* 2.47$^1/_4$ voor 1 $	= *f* 4901.73	
(bij) Provisie $^1/_4$ pct.	- 12.25	- 4913.98
Totaal aankoopsbedrag		*f* 18154.29
£ 1502.14.7 à *f* 11.97 voor 1 £	= *f* 17987.67	
(af) Provisie $^3/_4{}^0/_{00}$	- 13.49	- 17974.18
Saldo, den commissionnair komende		*f* 180.11

Uit het hierboven medegedeelde blijkt, dat de noteering te Amsterdam geschiedt in veranderlijke binnenlandsche prijzen voor eene onveranderlijke eenheid in buitenlandsche munt, evenzoo dus als voor goederen, waarbij de prijs, niet de eenheid afwisselt. Deze wijze van noteeren wordt schier overal elders gevolgd, maar de voornaamste bankplaats, Londen, wijkt er van af. Terwijl de algemeene regel is de „vaste waarde in het buitenland" (gebruikelijke uitdrukking) te noteeren, heeft Londen de vaste waarde in het binnenland. Dáár is niet de vraag: hoeveel £ moet besteed worden voor 100 francs? maar deze: hoeveel francs zijn verkrijgbaar voor

1 £? Hieruit volgt, dat eene vergelijking der koersen van Londen op het buitenland, en van daar op Engeland, gemakkelijk is voor kort papier: als Amsterdam op Londen *f* 12.10 noteert, en Londen op Amsterdam óók *f* 12.10 [1]), dan zijn de koersen gelijk. Maar óók volgt er uit — en daaraan zij men bij eene beoordeeling der koersen zéér indachtig — dat de noteering voor lang papier *schijnbaar* sterk uiteenloopt. Schijnbaar, want als Amsterdam noteert:

Londen k *f* 12.10
„ 2/m - 12.02, dan wil dat evengoed zeggen: voor een £ over twee maanden betaalbaar behoeft minder te worden betaald dan voor een £ contant, als deze andere stelling: voor een zekere som in Hollandsch geld zijn méér £ op tijd dan £ contant verkrijgbaar. Londen drukt dat dadelijk uit door te noteeren:

(b.v.) Amsterdam kort *f* 12.2 (= *f* 12.10)
„ 2/m - 12.3$^1/_2$ (= - 12.17$^1/_2$).

De noteering ten onzent drukt de eerstgenoemde stelling uit; die te Londen de laatste, en de uitkomsten zijn gelijk. Toch houde men dit verschil goed in 't oog, ook bij vergelijking tusschen de noteering van verschillende dagen. Als Amsterdam op 2 October noteert: Londen k *f* 12.05 en op 9 October *f* 12.10, dan is de koers op Londen (de prijs van het £) in die week gerezen, maar als de noteering te Londen op diezelfde dagen aan de onze gelijk is, dan geeft ze aan de overzijde te kennen dat de koers op Holland (de prijs der guldens) is gedaald.

Natuurlijk is de looptijd van wissels niet altijd in overeenstemming met dien welke uit de noteering blijkt. Dikwijls zal men eene betaling hebben te doen op tijdstippen die daarbuiten vallen: over 12, 16, 23 dagen, 2$^1/_2$ maand, 4 maanden, enz. Omgekeerd zal zeer vaak het aangeboden papier betaalbaar zijn op termijnen die evenmin gelijk loopen met dien der noteering. In dergelijke gevallen zou de prijs door herleiding kunnen worden vastgesteld. Als tweemaandspapier *f* 47.20 noteert, en zicht *f* 47.55 voor 100 francs, dan vloeit hieruit een korting voort van 35 cent in 60 dagen voor elke *f* 47.55, en al-

[1]) Wij moeten ons beperken, en kunnen daarom geene koerslijsten geven van onderscheidene bankplaatsen. Eéne eigenaardigheid der Londensche noteering willen wij evenwel noemen: dat zij, hoewel bijna zonder uitzondering het decimaal stelsel huldigend (francs 25.25 = 25 francs en 25 centimes), ten opzichte van ons vaderland in guldens en stuivers luidt. *f* 12.2 = 12 gulden en 2 (Holl.) stuivers, of *f* 12.10. *f* 12.1$^3/_4$ = *f* 12.0875 enz. Dit zal nog wel een overblijfsel zijn uit den tijd toen ook ten onzent nog op die wijze de geldsommen werden uitgedrukt.

dus van $^{35}/_{60}$ cent daags. Een wissel met 29 dagen looptijd zou dus kosten

$$\left.\begin{array}{l} f\ 47.55 - 29 \times {}^{35}/_{60} \text{ cent} = \\ \text{of ook: - } 47.20 + 31 \times {}^{35}/_{60} \text{ „} = \end{array}\right\} \text{in beide}$$

gevallen *f* 47.38$^1/_{12}$ per 100 francs.

Men volgt nochthans over 't algemeen deze wijze van berekenen niet, doch gaat uit van den prijs voor kort- of langzicht met verrekening (aftrekking of bijbetaling) van disconto, uitgedrukt in percenten en dus als een deel van het eerst gevonden, onzuiver bedrag. Deze manier heeft het voordeel, van véél gemakkelijker te zijn dan de vorige, indien men daarbij fractiën (in bovenstaand voorbeeld $^1/_{12}$ cent per 100 francs) mêe opneemt in de berekening, en véél juister, indien men die onderdeelen zou verwaarloozen. Groot verschil zal trouwens zelden bestaan tusschen de beide uitkomsten, omdat de koersen voor „lange" wissels (wissels met eenigen looptijd) in verhouding tot die voor zichtpapier noodwendig samenhangen moeten met het disconto wat bank of open markt [1]) berekenen. Indien immers het disconto te Londen 4 % bedraagt, dan zal de prijs van lange wissels op die plaats zich overal elders *ongeveer* naar dien rentevoet regelen. Want anders zullen belanghebbenden van dat verschil profiteeren. Veronderstel dat het verschil in prijs tusschen zicht- en 2/m wissels op Londen hooger is dan uit eene berekening tegen 4 % disconto valt af te leiden, dan zullen zij die contante schulden hebben te Londen, geen zichtwissels koopen, doch lang-zicht tegen den in verhouding te goedkoopen prijs. Die wissels, op de bestemmingsplaats aangekomen, en dáár verdisconteerd tegen 4%, zullen in staat stellen tot afdoening der contante schuld, en nog een saldo overlaten. En bankiers zullen van de afwijking gebruik maken, door, ook zonder schulden te hebben in de Engelsche hoofdstad, lange wissels op Londen te koopen, en ze dáár te doen verdisconteeren. In een paar woorden gezegd: als de korting die men wegens lateren vervaltijd zich moet getroosten, in de eene plaats hooger is dan in de andere, dan zullen lange wissels dáár gekocht worden waar de contante aankoopssom de kleinste is (de korting het hoogst), om te worden verkocht (of verdisconteerd) dáár waar de contante opbrengst de grootste (de korting het minst) is. De invloed van die vraag (of in een tegenovergesteld geval de invloed van dat aanbod) doet zich spoedig gevoelen in een herstel der koersen in eene meer juiste verhouding.

[1]) Wij zeiden reeds dat ten onzent ook anderen dan de Bank zich bezig houden met disconteeren van wissels. In 't buitenland, met name in Engeland, is dat in zóó groote mate het geval, dat in de „open markt" dikwijls véél meer papier wordt geplaatst dan bij de Bank. In den regel trouwens tegen een anderen rentevoet; bijna zonder uitzondering lager.

Uit het gezegde valt gemakkelijk af te leiden, dat het in aanmerking te nemen disconto zal zijn dat van de plaats waar de wissel betaalbaar is.

Voorbeelden: 1) Welke rentestand te Parijs valt af te leiden uit de hierboven door ons genoemde koersen van *f* 47.55 zicht per 100 francs en *f* 47.20 voor 2/m papier?

Antwoord: het verschil is 35 cent in twee maanden voor elke *f* 47.55. In 12 maanden is het verschil 35 cent × 6 = *f* 2.10. Als de korting voor f 47.55 f 2.10 bedraagt, dan is zij voor *f* 100.—:

$$\frac{100}{47.55} \times 2.10 = 4.416\%.$$

Het disconto te Parijs zal dus waarschijnlijk zijn $4\frac{1}{2}\%$ [1]).

2) Indien Rotterdam zicht Londen noteert op *f* 12.08, welke zal dan ongeveer de koers zijn van 2/m wissels, bij een disconto-voet te Londen van 4 pct?

Antwoord: Voor berekeningen op Londen is partij te trekken van de omstandigheid dat er ongeveer evenveel guldens in een £ gaan, als maanden in een jaar. Elk percent van een £ is 1% van circa *f* 12.— over 12 maanden, en dus (12 centen in 12 maanden) 1 cent per maand. Daarom is met één oogopslag te zien dat papier op Londen voor elke maand looptijd zooveel centen per £ goedkooper zijn zal dan zicht, als het aantal percenten van het Londensche disconto. In 't gegeven voorbeeld 4 cents × 2 (maanden) = 8 cent. *f* 12.08 — *f* 0.08 = *f* 12.—.

3) Londen noteert: Amsterdam kort *f* $12.1\frac{3}{4}$, 2/m *f* 12.4.

Wat zal op 13 Mei de opbrengst zijn van een wissel op Amsterdam, groot *f* 24000, die 19 Juni vervalt, bij vaststelling van den prijs:

a. door herleiding uit het onderling verschil tusschen de koersen.

b. door berekening uit den zichtkoers
c. door berekening uit den 2/m koers
} telkens met 5% disconto.

Antwoord: *a*) Voor £ 1 contant is te koop *f* $12.1\frac{3}{4}$ stuiver contant, of *f* 12.4 stuiver op 2/m.

Het verschil tusschen *f* 12.20
en - 12.0875
bedraagt *f* 0.1125 in 60 dagen.

[1]) Eerste opmerking. Oppervlakkig zou men zeggen dat uit dit verschil tusschen de beide kortingen (Amsterdam trekt per 100 francs 4.416%, Parijs $4\frac{1}{2}\%$ af) eenig voordeel valt te trekken, doch zulke kleine spelingen kunnen altijd bestaan, omdat allerlei kosten, aan het verhandelen van wissels verbonden, het voordeel verminderen, zelfs kunnen opheffen of doen verkeeren in verlies.

Tweede opmerking. De banken noteeren haren rentevoet in geene verdere onderdeelen dan halve percenten; de open markt tot in $^{1}/_{16}$ deelen van een pCt.

Tusschen den dag der verhandeling van den wissel (13 Mei) en zijn vervaltijd (19 Juni) verloopen 36 dagen, terwijl de afstand van den vervaldag tot aan de 2/m valuta 24 dagen is.

Het verschil tusschen kort- en lang zicht koersen is voor elken dag $^{1}/_{60}$ van *f* 0.1125, en voor 1 £ contant zal dus van den genoemden, tusschen beide zichten in vallenden wissel te koop zijn:

meer guldens dan de zichtkoers aanwijst: (0.1125:60) × 36

of *minder* guldens dan de langzichtkoers aanwijst: (0.1125:60) × 24.

De uitkomst zal dezelfde zijn:

Zicht *f* 12.0875 + 0.1125 × $^{36}/_{60}$ [$^{3}/_{5}$]
= *f* 12.0875 + 0.0675 = *f* 12.155.

Langzicht *f* 12.20 — 0.1125 × $^{24}/_{60}$ [$^{2}/_{5}$]
= *f* 12.20 — 0.045 = *f* 12.155.

Zooveel malen dus *f* $12.15\frac{1}{2}$ in f 24000 begrepen is, zooveel malen kost de wissel £ 1 contant.

f 24000.—: $12.15\frac{1}{2}$ = (decimaal uitgedrukt) £ 1974.49, of (op Engelsche wijze neergeschreven) £ 1974. 9. 10.

b.) Bij herleiding uit den zichtkoers, d. w. z. berekening van den wissel alsof hij contant (op zicht) betaalbaar was, moet zijn nominaal bedrag worden teruggebracht tot de contante waarde, door vermindering met het disconto. De kooper heeft dan de keus tusschen behoud van den wissel tot aan zijn vervaldag, waardoor hij zelf de bedongen vergoeding verdient, of onmiddellijk verdisconteeren, waardoor hij weder in 't bezit van zijn aankoopssom komt.

Deze wissel heeft nog 36 dagen looptijd na zijn verhandeling, = $^{36}/_{360}$ of $^{1}/_{10}$ jaar, en het disconto beloopt dus $^{1}/_{10}$ deel van 5% = $\frac{1}{2}\%$ over het nominaal bedrag.

f 24000.— over 36 dagen vervallende, wordt door aftrek van
120.—, disconto à 5% over 36 dagen, gelijk gesteld met

f 23880.— contant, en aangezien *f* 12.0875 contant = £ 1 contant, zal de opbrengst zooveel maal £ 1 zijn, als f 12.0875 begrepen is in *f* 23880.

f 23880 : 12.0875 = £ 1975. 11. 11.

c.) Bij herleiding uit den langzichtkoers, d. w. z. berekening van den wissel alsof hij pas over 2/m betaalbaar was, moet zijn nominaal bedrag worden opgevoerd tot de waarde over 2/m, door vermeerdering met het disconto. Zoodoende zal de werkelijke waarde op den vervaldag overeenstemmen met het bedrag wat dàn ontvangen zou worden bij verdisconteering van een wissel met het (aangenomen) hooger beloop.

De vervaldag van dezen wissel valt 24 dagen

vroeger in dan de 2/m valuta, = $^{24}/_{360}$ = $^{1}/_{15}$ jaar, en het disconto beloopt dus $^{1}/_{15}$ deel van 5% = $\frac{1}{3}\%$ van het nominaal bedrag.

f 24000.— over 36 dagen vervallende, wordt door bijtelling van
- 80.—, disconto à 5% over 24 dagen, gelijk gesteld met

f 24080.— over 2/m, en aangezien *f* 12.20 over 2/m = £ 1 contant, zal de opbrengst zooveel maal £ 1 zijn, als *f* 12.20 begrepen is in *f* 24080.

f 24080 : 12.20 = £ 1973.15.5.

Opmerkingen. 1. De geringe verschillen tusschen de onderscheidene uitkomsten zijn toe te schrijven 1⁰ aan de reeds door ons genoemde omstandigheid dat de genoteerde koersen niet altijd nauwkeurig overeenkomen met het disconto (bij een disconto van 5% en een zichtkoers van *f* 12.0875 moest de 2/m koers zijn *f* 12.19 bijna), en 2⁰ aan de kleine onnauwkeurigheid in de bij *b.* gegeven berekening. Ook dáárop wezen wij reeds; eigenlijk moest gezegd worden: *f* 105.— over een jaar = *f* 100.— contant, terwijl nu uitgegaan is van de stelling: *f* 100.— over een jaar = *f* 95.— contant. De tweede berekening (zie *c.*) is correct, en aangezien de praktijk, zoowel gemakshalve als omdat op vele bankplaatsen inderdaad *van* 't honderd wordt gekort, en niet *boven* 't honderd, zich aan die kleine onnauwkeurigheid niet stoort, zal altijd eenig verschil bestaan tusschen eene prijsberekening uit den zicht- of den langzichtkoers met behulp van disconto.

2. In onze berekeningen is het disconto toegepast op het bedrag in de muntsoort van den wissel, en 't komt ons wenschelijk voor, dien regel te volgen, omdat de te bedingen rentevergoeding afhankelijk is van den discontovoet ter betalingsplaats. Niettemin zal gelijke uitkomst worden verkregen door onveranderd behoud van het nominaal wisselbedrag, en toepassing van disconto op het dientengevolge verkregen onzuiver bedrag in de muntsoort ter plaats van verhandeling.

(zie *b.*) *f* 24000 : *f* 12.0875

contant voor 1 £ = ...		£ 1985.10. 5
	Af $\frac{1}{2}\%$	„ 9.18. 7
	Contante waarde	£ 1975.11.10

(zie *c.*) *f* 24000 : *f* 12.20

op 2/m voor 1 £ = ...		£ 1967. 4. 3
	Bij $\frac{1}{3}\%$	„ 6.11. 2
	Contante waarde	£ 1973.15. 5

3. Op eene derde wijze zou de berekening te maken zijn: door toepassing van het disconto, niet op het bedrag van den wissel, maar op zijn koers, doch speciaal voor Engeland is hieraan het gewichtig bezwaar verbonden, dat dáár de koers schijnbaar zou moeten worden verhoogd om verlaging uit te drukken, en omgekeerd. Alweer: schijnbaar, want zooals wij zeiden, blijft in Londen de binnenlandsche waarde onveranderd, en als nu een hooger bedrag in vreemd geld voor 1 £ is te verkrijgen, dan is de koers (prijs) van dat vreemde geld gedaald. Voor landen met de vaste waarde in het buitenland zou intusschen toepassing van het disconto op den koers opgaan.

Het komt nêer op 't volgende: In Engeland *deelt* men het wisselbedrag in vreemde munt door de hoeveelheid vreemde munt die voor 1 £ is te verkrijgen, en geraakt zóó tot de kennis van den kostprijs in £; wil men dus den koers wijzigen door toepassing van disconto, dan heeft men de hoeveelheid vreemde munt die voor 1 £ is te verkrijgen, te *vergrooten* als men disconto wil aftrekken, en te *verminderen*, als disconto wordt bijgerekend. In andere landen *vermenigvuldigt* men het wisselbedrag met den prijs die voor de eenheid der vreemde munt in eigen geld wordt besteed, en die prijs *vermindert* bij aftrekking van disconto, en *stijgt* door bijberekening ervan.

Afgescheiden van het gevaar om dit verschil in berekening te vergeten bij toepassing van het disconto op den koers, is daartegen hetzelfde bezwaar in te brengen wat wij zooeven aanvoerden: dat het òf langs zeer omslachtigen weg, òf niet nauwkeurig genoeg de uitkomst zou aanwijzen.

IV. Iets over Arbitrage.

Het Fransche woord „arbitrer" heeft de beteekenis van „het uitspreken eener beslissing"; *arbitrage* is het zelfstandig naamwoord voor de met *arbitrer* bedoelde handeling. Herhaaldelijk komt het voor dat geschillen door arbitrage worden beslecht: twee, drie of meer personen door partijen gekozen, treden op als *arbiters*, en hunne *arbitrale* uitspraak is voor alle betrokkenen bindend. Men verwarre *arbitraal* vooral niet met *arbitrair:* laatstgenoemd woord heeft eene beteekenis in ongunstigen zin: die van „geheel willekeurig", „onbillijk".

Wij hadden deze inleiding noodig omdat het woord arbitrage mèt zijne beteekenis overgenomen is in de handelspraktijk, maar hier, meer begrensd, bedoelt: een oordeel wat ieder voor zich, na onderzoek, opmaakt, ter beantwoording der vraag: hoe kan ik gebruik maken van de bestaande toestanden, om het goedkoopst mijne schulden te betalen, het voordeeligst mijne vorderingen te innen, of zelfs geheel buiten eene dier betrekkingen om, van die toestanden partij te trekken? Iemand die van zoodanig onderzoek

zijn vak maakt, en zijne handelingen er op doet berusten, heet inmiddels niet arbiter, maar *arbitrant*, *arbitrageant* of *arbitrageur*. De verzameling van dergelijke vakgenooten noemt men „de" *arbitrage*.

Van algemeene bekendheid is het dat op een gegeven oogenblik de prijzen van goederen, effecten en wissels niet overal even hoog zijn. Door tijdelijke schaarschte van goederen of overvloed van geld kan plotseling de vraag naar goederen of fondsen hier of daar levendig worden, en slechts tot stijgende prijzen bevrediging vinden. Dezelfde oorzaken werken, als ze in omgekeerden zin aanwezig zijn, in tegenovergestelde richting. Zoo kan ook, zooals wij reeds in het hoofdstuk „Wissels" uiteenzetten, de wisselkoers van land A. op land B. over en weer ongelijk zijn. In alle die gevallen komt de arbitrage daarmede haar voordeel doen, en . . . tegelijk het verschil verkleinen of opheffen. Want als aankoop van goederen of fondsen in de éene plaats, met onmiddellijken wederverkoop in de andere, voordeel oplevert, dan zullen zij die van dat verschil willen profiteeren, hier moeten koopen, met rijzing als gevolg, en ginds verkoopen, wat dáár teruggang veroorzaakt.

Het artikel wat het meest tot arbitrage zich eigent, is de wissel, en eigenlijk zijn alle arbitrage-zaken daaraan ondergeschikt. Want vooreerst heeft de gewone handel hare verplichtingen na te komen, als gevolg waarvan een geregeld wisselverkeer bestaat, en vervolgens is bij elke zelfstandige onderneming in elk ander artikel, met het doel om te arbitreeren, de wisselkoers een onontbeerlijk element in de berekening, omdat door de handeling eene schuld en eene vordering ontstaan, en daarmede tegelijk behoefte aan wissels. Zoo zou het dan ook best kunnen gebeuren dat het op goederen of fondsen behaalde voordeel te niet ging door ongunstige invloeden van den wisselkoers. Verder leent de wissel zich beter dan effecten of goederen tot onderwerp van arbitrage, omdat hij altijd eene contante waarde heeft, terwijl andere zaken pas hun geld opbrengen na aankomst op de plaats waar ze geleverd kunnen worden. Wel is waar bestaan enkele uitzonderingen op dezen regel, in zooverre als meermalen voorschot genomen kan worden op onderpand van connossementen en andere verzendings-documenten, maar het doen van ondernemingen met goederen, als onderwerp van arbitrage, gaat veel minder gemakkelijk dan met wissels.

In elk geval sluit de kennis der wisselarbitrage en van de berekeningen die daarbij te pas komen, de grondslagen van elken anderen vorm in zich, en wij zullen daarom aan haar de grootste plaats geven in de volgende regelen, en aan de arbitrage in fondsen en goederen slechts eene beknopte bespreking wijden.

a) *De wissel-arbitrage.*

Vroeger zeiden wij reeds dat bij het doen van zaken met het buitenland altijd éene der partijen rekening te houden heeft met vreemde munt, en 't is deze partij, die belang heeft te weten op welke wijze de vereffening 't voordeeligst kan worden geregeld. Niet dus de vraag of men schuldenaar of schuldeischer is, geeft den doorslag, maar deze of de schuld of de vordering in eigen of in vreemde munt luidt. Indien Amsterdam eene vordering in guldens heeft op eene plaats in het buitenland, dan heeft Amsterdam geene gelegenheid tot arbitreeren: de vordering heeft een in eigen munt uitgedrukt bedrag, en 't is dus onverschillig op wien zij loopt. De vorderingen op het buitenland staan met alle andere gelijk: zij moeten in guldens worden voldaan, en de schuldeischer heeft dus geen belang bij eenigen koers: hij ontvangt juist het bedrag, niet meer, niet minder. En als ons land in 't buitenland schulden heeft óók in eigen munt, (wat wel niet zoo dikwijls, maar toch bij herhaling voorkomt) dan stellen wij eenvoudig dat bedrag beschikbaar. Maar hij die eene schuld heeft te betalen of eene vordering te innen, die in vreemde munt luidt, zal onderzoeken wáár die munt het voordeeligst of het laagst verkrijgbaar is.

Wanneer de Amsterdamsche noteering is: 1 £ = f 12.10, en de Londensche: f 12.06 = £ 1.— dan zal iemand die £ 300 te Londen schuldig is, liever 300 × f 12.06 betalen dan 300 × f 12.10. Hij zal dus aan zijn schuldeischer vragen, een wissel op hem af te geven in guldens, liever dan hier £ te koopen tegen hoogeren prijs. Hij zal, om de technische uitdrukking te bezigen, de *traite* verkiezen boven de *remise*. Bij een tegenovergestelden stand der wisselnoteeringen geeft hij aan remise de voorkeur.

Men zal bemerkt hebben dat eene beoordeeling der koersen zéér gewettigd is, en zeer billijk: het eigen belang bevorderende, wordt niemand er door benadeeld. Wanneer toch de stand is zooals wij veronderstelden: f 12.06 voor een £ te Londen, en 12.10 te Amsterdam, dan is aankoop tegen *f* 12.10 geheel onnoodige geldverspilling: voor de hoogere uitgave wordt toch maar 1 £ verkregen; de Londensche schuldeischer heeft er dus niet het minste profijt van, gelijk hij omgekeerd in 't minst niet benadeeld wordt door tegen den lageren koers te trekken.

Zoo zal dezelfde koersstand voor een Engelsch huis dat eene schuld in Holland heeft af te doen, almede van belang zijn. Stel dat die schuld *f* 12.10 bedraagt, dan zal het, om dat bedrag te koopen, in eigen plaats moeten betalen £ 1 en een kleinigheid om de ontbrekende 4 cents aan te vullen. In Amsterdam daarentegen kan het juist met één £ volstaan, en natuurlijk zal het dus de voorkeur geven aan het doen trekken van een wissel ten bedrage van 1 £.

Heeft daarentegen Londen van Amsterdam *f* 12.10 (in Hollandsch geld) te vorderen, dan zal het dat bedrag in Hollandsch geld trekken, ten einde *f* 12.06 voor 1 £ te kunnen verkoopen, en nog 4 cents over te houden.

Ziehier enkele voorbeelden:

1) De koersen van en op Duitschland zijn: *f* 59.10 (per 100 Mark) te Amsterdam, RM. 169.75 (per 100 gulden) te Berlijn. Welk gebruik zal Amsterdam, en welk gebruik Berlijn hiervan maken tot het afdoen van schulden?

Antwoord: ter wille van meer gemak in de vergelijking, vangt men aan met herleiding der Berlijnsche noteering tot de onze. Wanneer RM. 169.75 gelijk zijn aan *f* 100.—, dan zijn 100 RM. gelijk aan 100 × 100 : 169.75, krachtens den regel van drieën:

Mark	Mark	Guldens	Guldens
169.75 :	100 =	100 :	x.,

waaruit x = *f* 58.91.

Wenscht Amsterdam dus te remitteeren, dan moeten *f* 59.10 worden betaald om RM. 100 te kunnen verkrijgen; laat hij trekken, dan zal de wissel luiden *f* 58.91 voor elke 100 RM. Hij zal dus traite verzoeken.

Berlijn is in 't zelfde geval: is het *f* 59.10 schuldig te Amsterdam, dan zal het aan eigen plaats méér dan 100 Mark moeten betalen, (voor 100 Mark zijn te Berlijn slechts *f* 58.91 te koop, en 19 cents blijven dus nog te voldoen); te Amsterdam zal de wissel uitgeschreven worden ten bedrage van 100 Mark. In 't kort gezegd: te Berlijn betaalt hij met 100 Mark slechts *f* 58.91, te Amsterdam dekt hij met 100 Mark *f* 59.10 van zijn schuld.

Uit dit voorbeeld blijkt nog ééne zaak, die men als vasten regel zich inprente: de stand der wisselkoersen tusschen twee plaatsen heeft, als het voor beiden te doen is om een gelijke handeling, voor beide plaatsen hetzelfde gevolg. Is het voor de eene plaats voordeelig om eene schuld in vreemde munt te dekken door remise, dan is het dat ook voor de andere plaats. Immers zal remise voordeelig zijn als het vreemde geld goedkooper is in eigen plaats dan in den vreemde, en die toestand (of de tegenovergestelde) bestaat op 't zelfde tijdstip in de andere plaats juist evenzoo.

Noodwendig: want wat de een eigen geld noemt, is vreemd voor den ander. En zijn b.v. de francs hier goedkooper dan te Parijs, dan sluit dit onvermijdelijk in, dat hier de guldens duurder zijn dan dáár, zoodat ook te Parijs remise voordeeliger zal uitkomen dan traite.

2) De wisselnoteeringen zijn: te Amsterdam op Parijs 47.70; te Parijs op Amsterdam 210 (francs per 100 gulden). Welke gegevens vloeien hieruit voort voor de beide plaatsen?

Antwoord: De herleidingskoers van Parijs op Amsterdam (het bedrag in guldens voor 100 francs) is (zie boven bij 1)

$$100 \times 100 : 210 = 47.62$$

Met *f* 47.70 koopt men dus te Amsterdam 100 francs; te Parijs is voor 100 francs slechts *f* 47.62 te koop. Hieruit volgt dat te Amsterdam de francs, te Parijs de guldens het duurst zijn. Heeft nu

a) Amsterdam eene schuld in francs te Parijs, dan zal het aan Parijs verzoeken te trekken *in guldens*. Bedraagt de schuld juist 100 francs, dan zal de wissel luiden *f* 47.62. Parijs verkoopt aan eigen beurs dat papier voor 100 francs, en is tevreden, terwijl Amsterdam 8 cents minder betaalt dan voor aankoop van 100 francs aan eigen beurs met daarop volgende remise naar Parijs zou noodig zijn.

b) Parijs eene schuld in guldens te Amsterdam, dan zal het — om dezelfde reden — óók verzoeken te trekken, *in francs*. Bedraagt de schuld *f* 47.70, dan zal de wissel luiden 100 francs. Amsterdam verkoopt aan eigen beurs dat papier voor *f* 47.70, en is tevreden, terwijl Parijs aan eigen beurs voor 100 francs slechts *f* 47.62 had verkregen, en dus nog een kleinigheid zou zijn schuldig gebleven, of méér francs had moeten besteden.

Opmerking. Het schijnt overbodig, en toch achten wij 't nuttig nog éénmaal te zeggen, dat in bovenstaande gevallen de schuldeischer niet arbitreeren kan: zijn vorderingen luiden in *eigen* geld, en méér dan dat kan hij niet verkrijgen. *Arbitrage is alleen mogelijk voor hem die met de* (voor hem) *vreemde munt te doen heeft.*

c) Amsterdam eene vordering op Parijs in francs, dan zal het trekken *in francs*, en niet aan Parijs overmaking in guldens verzoeken. Want luidt de vordering 100 francs, dan zal de wissel aan eigen beurs voor *f* 47.70 te verkoopen zijn, terwijl Parijs slechts *f* 47.62 zou overmaken [1]).

d) Parijs eene vordering op Amsterdam in guldens, dan zal hij óók trekken, *in guldens*, en niet aan Amsterdam overmaking in francs verzoeken. Want luidt de vordering *f* 47.70, dan zal hij voor die som in eigen plaats méér dan 100 francs kunnen bedingen, terwijl de remise uit Amsterdam juist 100 francs zou zijn.

Uit al het aangevoerde vloeien de volgende regelen voort:

1°. Bij schulden of vorderingen in eigen munt is men zonder belang bij den wisselkoers.

[1]) Amsterdam zou ook kunnen verzoeken om remise in francs, maar waartoe zou dat dienen? Het papier wat hij zou ontvangen, staat gelijk met dat wat hij onmiddellijk uitschrijven en verkoopen kan. Niettemin komt het herhaaldelijk voor dat iemand die schuldig wordt in de voor hem eigene munt, onmiddellijk remitteert in die munt.

2°. Bij schulden in vreemde munt dekt men die 't voordeeligst door remise, als de vreemde munt aan eigen plaats 't goedkoopst is; door order tot trekken in 't tegenovergesteld geval.

3°. Bij vorderingen in vreemde munt incasseert men die 't best door traite — in de vreemde munt —, als deze aan eigen plaats het duurst is; door opdracht tot remitteeren — in eigen geld — in 't tegenovergesteld geval.

Opmerking. Uit het antwoord op de vraag in 't laatst gegeven voorbeeld blijkt eindelijk óók nog dat iemand die gelijktijdig eene vordering en eene schuld, beiden in vreemde munt, heeft te vereffenen in dezelfde buitenlandsche plaats, niet in zijn belang handelen zou door aan zijn schuldenaar uitbetaling te verzoeken ten behoeve van zijn schuldeischer. Want bij een eenigszins aanzienlijk bedrag zal hij kunnen profiteeren van 't verschil in koers, door inning der schuld en dekking der vordering, of omgekeerd remise te vragen voor de vordering en traite voor de schuld.

Veronderstel dat in 't gegeven voorbeeld een Amsterdammer eene schuld had en eene vordering te Parijs, beiden groot 40000 francs. Nu zou hij kunnen vragen aan zijn schuldenaar om die som te storten in handen van zijn schuldeischer, maar veel liever zal hij een wissel trekken op zijn schuldenaar, die à *f* 47.70 hem aan eigen beurs opbrengt *f* 19080, en aan zijn schuldeischer vragen om op hem af te geven à *f* 47.62 (100 gulden = 210 francs), en dus ten bedrage van *f* 19048. Zoodoende bespaart men 32 gulden, misschien met een kleinigheid te verminderen wegens kosten.

Deze omstandigheid verklaart tevens waarom personen zich hebben toegelegd op het zelfstandig doen van wisselzaken, uitsluitend met het doel om van het koersverschil te profiteeren. Wij denken hier in hoofdzaak aan de bankiers: zij trekken op het buitenland ook zonder aldaar vorderingen te hebben, en dekken de daaruit ontstane verplichting door order tot trekking; of omgekeerd remitteeren zij zonder schuldig te zijn, en verzoeken tegen-remise ter dekking.

Verdere toelichting hiervan, of het geven van voorbeelden zal wel overbodig zijn.

Tot hiertoe hebben wij nog slechts het rechtstreeksch verkeer tusschen twee plaatsen behandeld: de schuldenaar remitteerde in papier op de plaats waar de schuldeischer gevestigd was, of deze trok op de woonplaats van zijn schuldenaar. Er is intusschen ook langs indirecten weg arbitrage mogelijk: door tusschenkomst nl. eener plaats die op zich zelve geheel buiten de verhouding tusschen schuldeischer en schuldenaar staat. Het samenstel der koersen kan — en zàl in den regel — van dien aard zijn, dat het der moeite loont om behalve van de directe arbitrage, ook van de indirecte de uitkomsten te berekenen.

Gesteld dat de koers van Amsterdam op Parijs is *f* 48.— per 100 francs, en van Parijs op Amsterdam (100 × 100 : 48) 208.35 francs per 100 gulden, dan zijn de koersen (vrijwel) gelijk, en tot arbitreeren rechtstreeks tusschen de beide plaatsen zal geene aanleiding bestaan. Toch kan iemand die eene schuld heeft af te doen in francs te Parijs, nog zeer goed onderzoeken, of niet het gebruiken der koersen van andere plaatsen op Parijs voordeeliger uitkomt dan rechtstreeksche afdoening.

De noteering b.v. te Londen op Parijs zal zijn *fr.* 25.20 voor 1 £, op Amsterdam *f* 12.2$^1/_2$, en Amsterdam op Londen *f* 12.09, dan vloeien hieruit de volgende gegevens voort:

Te Londen zijn frcs. 25.20 te koop voor *f* 12.09 indien Amsterdam aan Londen remitteert; voor *f* 12.12$^1/_2$ als Londen trekt op Amsterdam. Aangezien de laatste wijze van aankoopen der benoodigde francs duurder is dan de eerste, kan zij al dadelijk buiten beschouwing blijven, en is 't nog slechts de vraag of aankoop te Londen, tegen remise à *f* 12.09, voordeeliger uitkomt dan te Amsterdam. De (goedkoopste) prijs te Londen is *f* 12.09 voor 25.20 francs, te Amsterdam *f* 48 per 100 francs. Om den parikoers (den prijs voor gelijke hoeveelheden vreemde munt) te vinden, kunnen wij naar keuze Londen herleiden tot Amsterdam, door te vragen: op hoeveel komen in Londen 100 francs te staan? als omgekeerd Amsterdam tot Londen, door te berekenen hoeveel in Amsterdam voor frcs. 25.20 moet worden betaald. Is die keuze betrekkelijk onverschillig, men neme toch een vasten maatstaf en doe òf het een òf het ander, maar altijd hetzelfde. En dan bevelen wij aan de herleiding der vreemde koersen tot de onze.

Dit doende, vinden wij dat te Londen voor 100 francs moet worden betaald:

25.20 : 100 = *f* 12.09 : x = *f* 47.97$^1/_2$ ruim.

Het zal dus, vooral als het een eenigszins belangrijk bedrag betreft, voor Amsterdam voordeelig zijn, de schuld te Parijs te dekken door opdracht te Londen om naar Parijs te remitteeren, terwijl Amsterdam dan voor de hierdoor ontstaande vordering een wissel op Londen koopt en dien overmaakt.

Intusschen kan nog verder worden onderzocht, welk gebruik kan worden gemaakt van de noteering te Parijs op Londen. Is die 25.32$^1/_2$ (francs voor 1 £), of staan in 't algemeen gesproken, te Parijs méér francs met 1 £ gelijk dan te Londen, dan zal de beste wijze van schuld afdoen zijn het trekken, te Parijs, van een wissel op Londen in £, die bij verkoop het benoodigd aantal francs opbrengt.

Stel dat de schuld francs 25325 bedraagt, dan zal zij kunnen worden gedekt:

bij rechtstreeksche	remise van Amsterdam op Parijs met (25325 : 100) × 48 =	*f* 12156.—
„ „	traite van Parijs op Amsterdam met (25325 : 208.35) × 100 =	*f* 12155.03
„ indirecte	remise (Londen remitteert aan Parijs, en Amsterdam naar Londen) met (25325 : 25.20) × 12.09 =	*f* 12149.97
„ „	traite (Parijs trekt op Londen; Amsterdam remitteert aan Londen) met (25325 : 25.32$^1/_2$) × 12.09 =	*f* 12090.—

Zooals Londen, hadden wij Berlijn als tusschenkomende plaats in aanmerking kunnen nemen, of Weenen, of St. Petersburg, of welke andere bankplaats ook. Ook zouden wij meer dan eene plaats hebben kunnen kiezen, want het zal duidelijk zijn dat het aantal variatiën groot is. Hiermêe is tevens verklaard, hoe b.v. bij couponbetaling de houders zich altijd in de voordeeligste muntsoort kunnen doen betalen, zonder dat het betrokken gouvernement daardoor schade lijdt. Indien b.v. de coupons eener Russische leening, betaalbaar in vaste bedragen naar keuze in £, francs, guldens, marken, roebels en dollars, het voordeeligst uitkomen in francs, dan zullen ze ongetwijfeld allen naar Parijs gaan, want als de houders zelven onbekend zijn met het waardeverschil, zoo is het toch den opkoopers wel bekend. De Parijsche bankier heeft dus eene vordering in francs op de Russische regeering, maar deze op hare beurt remitteert niet rechtstreeks, doch volgt de omgekeerde route: zij dekt de voor haar goedkoopste plaats, verzoekt die om de op haar 't naast volgende te dekken, en zoo gaat dit door, totdat eindelijk Parijs is voldaan.

Inmiddels zal bij alle deze en soortgelijke berekeningen moeten worden rekening gehouden met de onvermijdelijke onkosten.

In het door ons gegeven voorbeeld bedraagt de afstand tusschen de duurste en de goedkoopste wijze van schulddelgen *f* 66, en 't is nu maar de vraag hoeveel van dat voordeel moet worden afgestaan aan de tusschenhand, om te kunnen beoordeelen of de arbitrage nog uitvoerbaar is.

Voorbeelden:

1. Een Amsterdamsch huis heeft van een firma te Bremen de netto opbrengst eener in commissie gezonden partij tabak te vorderen. De som is R.M. 12893.42, en de koersen zijn: 59.25 te Amsterdam, 167.50 te Berlijn. Amsterdam kan trekken zonder eenige onkosten; Bremen wil remitteeren met $^1/_2$ pct. plaatsverlies en $^1/_4$‰ wisselcourtage. Welke wijze van schuldinvorderen is voor Amsterdam 't voordeeligst, en is 't van belang, die voordeeligste wijze te kiezen?

Antwoord: Men zou de twee berekeningen in haar geheel kunnen maken, doch dit is noodeloos omslachtig. Het wisselbedrag kan voorloopig buiten beschouwing blijven, en er kan worden volstaan met herleiding der koersen tot elkander, daarbij de onkosten in aanmerking nemende. Blijkt hierbij een zeer klein verschil, dàn komt pas het wisselbedrag in aanmerking, om te beoordeelen of het groot genoeg is om alle aan de arbitrage verbonden moeite te loonen.

In 't gegeven geval bekomt Amsterdam bij traite *f* 59.25 voor elke 100 Mark zijner vordering. Bij remise uit Bremen zal de opbrengst zijn 100 × 100 : 167.50 = *f* 59.70, te verminderen met:

$^1/_2$% plaatsverlies = *f* 0.2985
$^1/_4$‰ wisselcourtage = - 0.0149 - —.31 ruim, zoodat netto overblijft ongeveer *f* 59.39 voor elke 100 Rijksmark, en de remise uit Bremen 't voordeeligst uitkomt. Het verschil is ongeveer *f* 18, aanzienlijk genoeg om, indien geene andere overwegende redenen er tusschen komen, zich te doen remitteeren.

2. Op 9 November vindt een bankier de volgende noteeringen:

Frankfort.		Parijs.	
Amsterdam	k. 168.40	Amsterdam	k. 207.55
Parijs	k. 81.—	Duitsche bankplaatsen	k. 123.25

Amsterdam.

Parijs	k. 47.85
Duitschland	k. 59.05

Alle noteeringen per 100 eenheden der vreemde munt. Indien nu te Amsterdam 1‰ kosten verbonden zijn aan den aankoop van wissels op Duitschland, Parijs in 't geheel $^1/_2$ pct. berekent, en Frankfort $^7/_8$ pct., dan wordt gevraagd met welke operatie nog voordeel valt te behalen uit de genoemde koersen?

Antwoord: Men vangt aan met te onderzoeken wáár de verschillende munten 't goedkoopst verkrijgbaar en wáár zij 't hoogst te plaatsen zijn. In 't voorbeeld zijn twee soorten vreemd geld genoemd: francs en marken.

De *francs* kosten per 100:

te Amsterdam	*f* 47.85
„ Frankfort R.M. 81 à *f* 59.05 =	- 47.83
„ Parijs (*f* 100 = francs 207.55) .	- 48.18

De *marken* kosten per 100:

te Amsterdam	*f* 59.05
„ Parijs fr. 123.25 à *f* 47.85 . . .	- 58.97$^1/_2$
„ Frankfort (*f* 100 = R.M. 168.40)	- 59.38

Derhalve zijn, voor een oogenblik met de kosten geen rekening houdend, de francs het goedkoopst te Frankfort, het duurst te Parijs. Wan-

neer Amsterdam te Frankfort francs koopt, en de schuld dekt met eene remise, dan moet het betalen f 47.83; bij plaatsing te Parijs wordt f 48.18 gemaakt, en met elke f 47.83 wordt dus eene (onzuivere) winst van f 0.35 behaald, gelijk staande met $\frac{100}{47.83} \times 0.35 =$ iets meer dan $^{3}/_{4}$ %.

Aangezien echter

de remise van Amsterdam naar Frankfort kost 1‰ $= {}^{1}/_{10}$ %
de traite van Frankfort op Parijs $^{7}/_{16}$ %
en de remise van Parijs naar Amsterdam $^{1}/_{2}$ %
totaal $1^{3}/_{80}$ %

gaat de winst geheel te loor, wordt zelfs omgezet in verlies.

Wat de rijksmarken betreft, is met één oogopslag te zien, dat de uitkomst niet beter is. Aankoop te Parijs en plaatsing te Frankfort zou eene winst laten van niet meer dan $f \frac{-.40^{1}/_{2}}{58.97^{1}/_{2}} =$ óók ongeveer $^{3}/_{4}$ pct.

Eerst wanneer de kosten beneden de $^{3}/_{4}$ pct. blijven, zal indirecte arbitrage voordeelig kunnen zijn.

Opmerkingen. 1. Bovenstaande berekeningen gelden voor den arbitrageant die zonder met eene der bankplaatsen in verbinding te staan, uit de koersen wil voordeel trekken. Voor hem die eene schuld heeft te betalen of eene vordering te innen, valt tenminste ééne der kostenberekeningen weg, en kan arbitrage loonend zijn.

2. Voor directe arbitrage (Amsterdam op Frankfort of Amsterdam op Parijs) geldt mede het bij 1 geschrevene.

3. Er zijn nog veel méér combinatiën mogelijk dan die wij hierboven gaven, maar de verschillen blijven — zooals uit onze twee berekeningen bleek — zich steeds binnen ongeveer dezelfde grenzen bewegen. In den regel zal men dus met éene berekening kunnen volstaan, wanneer daarbij, zooals in ons voorbeeld, de kosten ruim de koerswinst overtreffen.

Behalve door het inroepen der tusschenkomst eener vreemde plaats, is bij arbitrage nog eene variatie mogelijk: met behulp van papier wat op een anderen tijd betaalbaar is dan de schuld of de vordering.

Wanneer men eene contante schuld heeft te betalen, kan men die dekken door eene remise op tijd, of door het doen trekken van een langen wissel, mits maar steeds de contante waarde met die van de schuld overeenkomt. Eene schuld op tijd evenwel kan slechts dàn worden gedekt door betaling contant, indien de schuldeischer daarmee genoegen neemt, en men 't over de vergoeding wegens de vervroegde betaling is eens geworden.

Eene contante vordering kan men innen door traite op tijd of door het doen remitteeren van een langen wissel, mits de contante waarde met de vordering overeenstemme; eene vordering op tijd zal men alleen dàn contant doen afloopen, indien de schuldeischer daarin berust, en partijen het eens worden over de rentevergoeding.

Aan de berekeningen die hierbij te pas komen, hebben wij op bladz. 29—31 reeds eenige bespreking gewijd. Ter toelichting voor de praktijk, en met het oog op het gemengd-indirect karakter van arbitrage in wissels èn met verschillenden looptijd èn door tusschenkomst van vreemde plaatsen, geven wij hieronder nog eenige voorbeelden.

1. Amsterdam ontvangt van Londen factuur ten bedrage van £ 675 over 3/m. Aan den voet staat vermeld: „bij contante betaling kan $1^{1}/_{4}$ pct. worden afgetrokken." De koersen te Amsterdam zijn: Londen k. f $12.08^{1}/_{2}$
id. 2/m „ 12.01

en het Londensch disconto is 4 pct. Welke betaling is het voordeeligst?

Antwoord:

Amsterdam kan betalen:

a) door remise op tijd.

b) door aftrekking der toegestane korting, met contante remise.

c) door aftrekking der toegestane korting, met remise op tijd.

a) Indien Amsterdam op tijd remitteert, dan mag het niet meer een deel der toegestane handels-korting in mindering brengen; wèl het Londensch disconto. De vordering vervalt over 3/m, de wisselvaluta over 2/m, 't verschil is dus 1/m, en wegens vervroegde betaling kan 1/m disconto worden afgetrokken.

1/m à 4 pct. 's jaars $= {}^{1}/_{12}$ van 4 pct. $= {}^{1}/_{3}$ pct.
£ 675,—.—
Af $^{1}/_{3}$ pct. $= {}^{1}/_{3}$ van £ 6.75
$=$ £ 2.25 $=$ £ $2^{1}/_{4}$ „ 2, 5.—
£ 672,15.— à f 12.01
$= f$ 8079.73

b) Bij gebruikmaking van het recht tot aftrekken van $1^{1}/_{4}$ pct., wordt de vordering die over 3/m vervalt tot een beloop van £ 675,—.— verminderd met $1^{1}/_{4}$ pct. =
1 pct. van £ 675.— $=$ £ 6.75
bij $^{1}/_{4}$ $=$ „ 1.6875
£ 8.4375
$=$ £ $8\frac{4375}{10000} =$ £ $8^{7}/_{16} =$ „ 8. 8.9
en teruggebracht tot eene contante vordering van £ 666.11.3
die à f $12.08^{1}/_{2}$ zicht kan worden gedekt met f 8055.41

c) Laatstgenoemd bedrag in Engelsch geld kan ook worden gedekt met eene remise op 2/m, mits de contante waarde even groot zij. Men zal daartoe méér £ moeten sturen, en wel zóóveel dat bij verdisconteering tegen den rentevoet te Londen het vereischt bedrag wordt verkregen. Naar 4 pct. 's jaars zal het in twee maanden zijn $^{1}/_{6}$ van 4 pct. $= {}^{2}/_{3}$ pct. Derhalve is £ $99^{1}/_{3}$ contant gelijk aan £ 100,— over 2/m, en £ 666.11.3 contant aan £ 671.—.9 over 2/m.

£ 671.—.9 à f 12.01 voor 2/m $= f$ 8059.16.

De bij *b*. aangegeven wijze komt dus het voordeeligst uit.

Opmerkingen. 1. Wanneer de koersen van Londen op Amsterdam bekend zijn, vormen deze mede een gegeven in de berekening, en kan worden vergeleken of traite boven remise voorkeur verdient.

2. Zonder gezette berekening blijkt reeds dat de bij *b* gegeven wijze van betalen 't voordeeligst is. Immers staat de Londensche leverancier $1^{1}/_{4}$ pct. toe voor contant, en $1^{1}/_{4}$ pct. in drie maanden = 5 pct. 's jaars, terwijl het Londensch bankdisconto slechts 4 pct. bedraagt. Contante betaling moet dus voordeel opleveren, en dan zal korte dekking goedkooper zijn dan eene op tijd, omdat naar 4 pct. disconto de koers voor zichtwissels op Londen ongeveer 8 cent hooger moet zijn dan die voor 2/m, terwijl in ons voorbeeld de afstand slechts $7^{1}/_{2}$ cent bedraagt.

Wij gaven de volledige berekeningen slechts om te doen vertrouwd worden met de verschillende vormen, en knoopen er de aanbeveling aan vast, om steeds met de meest mogelijke aandacht de voorkomende vraagstukken te lezen, en zich de feiten helder voor oogen te stellen.

2) Amsterdam heeft eene contante vordering op Berlijn ten bedrage van f 11415. Op verlangen van den schuldenaar trekt Amsterdam een wissel, die over eene maand vervalt, met verzoek, het beloop van den wissel zoo laag mogelijk te doen zijn, in verband met de noteering te Amsterdam en te Parijs. Wanneer nu de 3/m koersen op Duitschland zijn: te Amsterdam 58.40, te Parijs 122, telkens met $4^{1}/_{2}$ pct. disconto, en de zichtkoersen: van Amsterdam op Parijs 48.05, van Parijs op Amsterdam $208^{1}/_{2}$, vraagt men naar de voor Berlijn meest voordeelige wijze van trekken.

Antwoord: Het uitgangspunt is dat Amsterdam f 11415 contant moet (kunnen) in handen krijgen. De middelen die hiertoe leiden, zijn de volgende:

a. Amsterdam trekt rechtstreeks op Berlijn.
b. Amsterdam laat Parijs trekken op Berlijn.

Het wisselbedrag voor *a* wordt aldus gevonden:

f 58.40 contant = R.M. 100 over 3/m.
„ 11415.— „ = „ 19546.23 „ 3/m.

Nu wordt evenwel de vervaldag van den wissel niet over 3/m, maar over 1/m gesteld, en hij zal dus tot een geringer aantal Rijksmarken moeten worden uitgeschreven. Het verschil in tijd is 2/m, en het disconto in 12/m $4^{1}/_{2}$ pct. In 2/m is het disconto $^{1}/_{6}$ van $4^{1}/_{2}$ pct. $= {}^{3}/_{4}$ pct., en bij verkoop van den wissel tegen den 3/m koers zal dus zijn beloop met $^{3}/_{4}$ pct. worden vermeerderd. Derhalve is $100^{3}/_{4}$ van het door opvoering verkregen bedrag gelijk aan 100 van het wisselbedrag, en zoo dikwijls $100^{3}/_{4}$ begrepen is in 19546.23, zoo veel malen zal de wissel 100 Mark groot zijn.

(19546.23 : 100.75) × 100 = R.M. 19400.72.

Ten behoeve der oplossing *b*, waarbij Parijs trekt voor rekening van Amsterdam, vangt men aan met de vorming eener duidelijke voorstelling van den gang van zaken. Die is: Parijs trekt in Marken, verkoopt den wissel aan eigen beurs, en stelt de opbrengst in francs ter beschikking van Amsterdam. De tweede vraag is nu: op welke wijze zal Amsterdam, in 't belang van Berlijn, zijne vordering innen van juist f 11415, *die naar Parijs is verplaatst?* Daartoe zoeke men den parikoers tusschen Amsterdam en Parijs.

Parijs stelt $208^{1}/_{2}$ francs met 100 gulden gelijk, of 100 francs met $\frac{100}{208^{1}/_{2}} \times 100 = f$ 47.96. In Amsterdam is 100 francs $= f$ 48.05. Het is dus in 't belang van Berlijn dat Amsterdam trekke op Parijs, want de vordering luidt in guldens, en hoe grooter het aantal guldens is wat met 100 francs gelijk staat, zooveel te minder malen zal de wissel van Parijs op Berlijn 100 francs (of het daarmêe overeenstemmend aantal marken) groot zijn. Remise van Parijs op Amsterdam voor het provenu van den wissel kan dus buiten beschouwing blijven.

Amsterdam stelt f 48.05 = 100 francs, en moet voor zijne f 11415 derhalve een vordering van (11415 : 48.05) × 100 = francs 23756.50 op Parijs verkrijgen. Voor het overige de bewerking van *a* toepassend, vinden we, uitgaande van de Parijsche noteering: 122 francs contant = 100 Mark op 3/m, de volgende uitkomsten:

fr. 23756.50 contant = R.M. 19472.54 over 3/m.
R.M. 100.75 over 3/m = R.M. 100 „ 1/m.
R.M. 19472.54 „ 3/m = R.M. 19327.58 „ 1/m.

De indirecte traite, door tusschenkomst van Parijs, is dus voor Berlijn 't voordeeligst.

Opmerkingen. 1. Men zal bemerken dat de schuldenaar hier te zijnen behoeve door zijn schuldeischer laat arbitreeren, wat inderdaad niet zelden voorkomt.

2. Bij juist omgekeerd opereeren zou Amsterdam zich bevoordeelen, doch onrechtmatig, want het heeft niet meer dan f 11415 te vorderen.

3. Ook hier hebben wij de bewerking tot het

einde toe voortgezet om het geheele samenstel van berekeningen aanschouwelijk voor te stellen. Feitelijk hadden wij kunnen eindigen bij het op één na het laatst gevonden (onzuiver) bedrag. Want aangezien ten slotte in beide gevallen de stelling: $100\frac{3}{4}$ over 3/m = 100 over 1/m wordt toegepast, springt het verschil tusschen directe en indirecte traite reeds te voren in 't oog.

3) Amsterdam heeft te Londen eene contante schuld, doch in portefeuille een wissel op Rotterdam, die over 2/m. vervalt. De noteeringen zijn:
te Amsterdam op Londen k *f* 12.06
„ Londen op Amsterdam k - $12.1\frac{1}{2}$
2/m - $12.3\frac{1}{4}$
en het disconto bij de Nederlandsche bank is 5 pct. Welke handeling is op 't oogenblik de beste?

Antwoord: Indien de schuld geheel op zich zelve beschouwd wordt, heeft Amsterdam gebruik te maken van remise: dan dekt het 1 £ met *f* 12.06, terwijl de Londensche traite *f* $12.07\frac{1}{2}$ zal luiden voor elk £.

Maar een tweede vraag is, welk gebruik kan worden gemaakt van den binnenlandschen wissel in portefeuille. Te Amsterdam of Rotterdam is hij verdisconteerbaar naar 5 pct. 's jaars, terwijl de wisselnoteering te Londen minder aftrekt. Immers is het verschil tusschen *f* $12.1\frac{1}{2}$ en *f* $12.3\frac{1}{4}$ = $1\frac{3}{4}$ stuiver in de 2 maanden = $10\frac{1}{2}$ stuivers of $52\frac{1}{2}$ cents in 12 maanden over ongeveer 12 gulden = circa $4\frac{3}{8}$ pct. Blijkbaar is het dus voordeelig, den wissel op te zenden naar Londen, en hem dáár te doen verkoopen als 2/m papier, d. w. z. te doen strekken ter betaling der contante schuld.

4). Parijs heeft op Londen eene vordering over 2/m, ten bedrage van 48345 francs, en schrijft reeds nu den wissel uit. De Parijsche noteering op Londen is: k. 25.25
2/m $25.07\frac{1}{2}$.
Hoe groot zal het bedrag van den wissel in £ zijn?

Antwoord: Het belang van dit voorbeeld — en in de praktijk doet het zich dagelijks voor — bestaat in zijn vereischen van oplettendheid. Zonder die komt men er allicht toe om te zeggen: de vordering vervalt over 2/m, de wisselvaluta óók, — ergo zal de wissel zooveel maal 1 £ luiden als de tweemaandskoers begrepen is in het bedrag der vordering. Bij die redeneering wordt intusschen éene gewichtige omstandigheid over het hoofd gezien: dat n.l. de wisselnoteering altijd éene der beide muntsoorten contant noemt. In 't bovenstaand voorbeeld is
£ 1 contant = fr. 25.25 contant
„ 1 over 2/m = „ $25.07\frac{1}{2}$ contant,
terwijl de wissel *niet in francs contant*, doch in francs over 2/m luidt. Wanneer dus de wissel wordt herleid tegen den 2/m koers, dan ontvangt de trekker contante betaling voor zijne vordering op tijd, en betaalt de betrokkene op den vervaldag dientengevolge te veel.

De zaak is deze: schrijft men den wissel uit in de muntsoort waarin de vordering ontstond, dan blijkt vanzelf uit den datum zijner betaalbaarstelling of hij zijn volle bedrag contant waard is of niet. Vóór den vervaldag is de wissel contant minder waard dan het nominaal bedrag; dit verschil vermindert van dag tot dag, en is eindelijk geheel opgeheven.

Schrijft men daarentegen den wissel uit in vreemd geld, dan moet de herleiding zóódanig geschieden, dat de contante opbrengst bij verkoop overeenstemt met de waarde van den dag in eigen geld. Twee wegen staan daartoe open: òf vermindering van het nominaal wisselbedrag, òf herleiding, onverschillig op welken dag de wissel wordt uitgeschreven, tot den *zicht*-koers.

In het eerste geval is de redeneering als volgt: ik heb van U te vorderen over 2/m zóó en zóóveel in eigen geld; ik trek er zekere korting af, en heb derhalve contant zóóveel te vorderen. Wil ik mij dat contante bedrag contant verschaffen door middel van een wissel in vreemd geld, en wil toch de schuldenaar pas over 2 maanden betalen, dan kan ik nù het contante bedrag herleiden tot vreemd geld tegen den 2/m koers.

In het tweede geval is de redeneering deze: mijne vordering op U bedraagt zóóveel over 2/m; ik trek in vreemd geld en herleid naar den zichtkoers. Want tegen den vervaldag der schuld zal mijne vordering op U eene contante zijn geworden, en de uitgeschreven wissel zal op dien tijd tegen den zichtkoers worden verhandeld; verkoop ik hem te voren, dan wordt mij — volkomen terecht — eenige korting afgehouden, 't zij in den koers of door disconto, en is dus de opbrengst in eigen geld geringer.

In beide gevallen is de uitkomst juist, doch aangezien men — tenzij uit krachte van bepaalde overeenkomst — niet het op tijd betaalbaar wisselbedrag kan verminderen tot eene contante waarde, behoudt men het wisselbedrag, en herleidt steeds, ongeacht den dag der trekking, tegen den zichtkoers.

De wissel zal dus luiden francs 48345 : 25.25 = £ 1914.6831 = £ 1914.13.8.

Het is den lezer duidelijk geworden, dat bij de wissel-arbitrage eene eindelooze verscheidenheid van combinatiën mogelijk is, door verschil in koers, vervaltijd, disconto enz.

Ten behoeve van vergelijkingen tusschen de koersen op zich zelve, zonder nog rekening te houden met andere omstandigheden, vervaardigen zij die veel wisselzaken hebben te doen, tabellen

waarop de parikoersen naast elkander zijn vermeld. Zoodoende kan met één oogopslag worden gezien, welk gebruik van de genoteerde koersen is te maken.

De samenstelling dezer *pariteitentafels* is vrij eenvoudig. Reeds méér dan eens hadden wij gelegenheid tot het maken van eene op zich zelf staande herleiding, en op datzelfde beginsel berust het bepalen van elken parikoers.

Indien de éene plaats de vaste waarde in het binnenland noteert, de andere de vaste waarde in het buitenland, dan behoeven natuurlijk geene tabellen te worden vervaardigd, zooals dan ook de vergelijking met Londen, wat de zichtkoersen betreft, zonder eenig behulp geschiedt.

En zijn de vaste buitenlandsche waarden die op twee plaatsen worden genoteerd, dan is de regel van drieën deze:

Eigen geld. Vreemd geld.

De eene hoeveelheid : de andere hoeveelheid = de eene hoeveelheid : de andere hoeveelheid

vaste waarden

veranderlijke prijzen.

Zoo dikwijls de afwisselende hoeveelheid eigen geld, die de wisselnoteering ten onzent gelijk stelt met een onveranderlijk wisselbedrag in buitenlandsche munt, begrepen is in de vaste hoeveelheid eigen geld die in 't buitenland wordt genoteerd, zoo dikwijls moet ook — om gelijk te zijn — de vaste hoeveelheid vreemd geld die hier genoteerd wordt, begrepen zijn in de veranderlijke hoeveelheid vreemd geld voor het vast wisselbedrag op ons land.

Vult men bovenstaande vergelijking in met eenige aan de praktijk ontleende cijfers, uitgaande b.v. van een wisselnoteering te Amsterdam van *f* 47.95 voor 100 francs, dan komt er het volgende te staan: *f* 47.95 = 100 francs
- 100.— = x „ , of:
f 47.95 : *f* 100.— = francs 100 : francs x.

En aangezien in den regel de vaste waarden over hoeveelheden van 100 loopen, is het vinden van de parikoersen zeer gemakkelijk.

Stelt Amsterdam een pariteitentafel samen op Parijs, dan heeft het zijn koers voor 100 francs slechts te deelen op het quotient van 100 × 100 = 10000. Zóó vindt men voor eene

Pariteitentafel tusschen Amsterdam en Parijs:

Amsterdam per 100 francs.	Parijs per 100 gulden.
f 47.20	10000 : 47.20 = 211.86
47.22^5	10000 : 47.22^5 = 211.75
47.25	10000 : 47.25 = 211.64
47.27^5	10000 : 47.27^5 = 211.53
47.30	10000 : 47.30 = 211.42
enz.	enz.
48.25	10000 : 48.25 = 207.25

en voor eene

Pariteitentafel tusschen Amsterdam en Berlijn:

Amsterdam per 100 Rijksmark.	Berlijn per 100 gulden.
f 58.60	10000 : 58.60 = 170.65
58.62^5	10000 : 58.62^5 = 170.58
58.65	10000 : 58.65 = 170.50
58.67^5	10000 : 58.67^5 = 170.43
58.70	10000 : 58.70 = 170.36
enz.	enz.
59.45	10000 : 59.45 = 168.21

Geven de bovenstaande pariteitentafels gelegenheid om te overzien of de rechtstreeksche koersen tusschen twee plaatsen aanleiding geven tot directe arbitrage, — ook van eene andere pariteit worden tafels samengesteld, die zich op de eersten aansluiten. Wij hebben op het oog de beantwoording, ten dienste der indirecte arbitrage, van de vraag: hoe moeten de koersen zijn tusschen eene derde plaats en de tweede, en tusschen de derde plaats en de eerste, om overeen te stemmen met de directe koersen tusschen de eerste en tweede plaats? Om met andere woorden een enkel voorbeeld te noemen: bij welke koersen tusschen Parijs en Berlijn en tusschen Amsterdam en Parijs zal de zóó berekende koers tusschen Amsterdam en Berlijn overeenkomen met den directen?

Ook ter beantwoording dezer vraag staat eene gemakkelijke oplossing open. Nemen wij twee koersen, zeer lage, om aan te vangen, en veronderstellen wij dat de koers van Amsterdam op Parijs *f* 47.50 is, van Parijs op Berlijn francs 122. Nu is het te doen om te weten hoeveel langs dien weg 100 Mark kosten, en er onstaat derhalve de volgende evenredigheid:

Vaste hoeveelheid munt der tusschenkomende plaats, genoteerd in de arbitreerende plaats : veranderlijken prijs der tusschenkomende plaats op de gewenschte plaats = veranderlijke prijs der arbitreerende op de tusschenkomende plaats : veranderlijke prijs op de gewenschte plaats.

Men heeft dus slechts de twee koersen van en op de tusschenkomende plaats met elkaar te vermenigvuldigen, en deze uitkomst te deelen door de vaste hoeveelheid munt der tusschenkomende plaats, die de arbitreerende noteert, om te geraken tot de kennis van den indirecten koers.

Aangezien bij berekeningen van Amsterdam op Berlijn over Parijs de deeler steeds 100 (francs) is, zijn zij zeer gemakkelijk.

$$122 \times 47.50 : 100 = f\,57.95.$$

Zóó doorgaande, telkens met opklimming van $^{1}/_{4}$ franc per 100 Rijksmark, doch bij behoud van f 47.50 voor 100 francs, ontstaat de volgende serie prijzen:

Parijs op Berlijn.

Amsterdam op Parijs.	122	$122^{1}/_{4}$	$122^{1}/_{2}$	$122^{3}/_{4}$	123	$123^{1}/_{4}$	$123^{1}/_{2}$	$123^{3}/_{4}$	124	enz.
	Indirecte koersen.									
47.50	57.95	$58.06^{7}/_{8}$	$58.18^{3}/_{4}$	$58.30^{5}/_{8}$	$58.42^{1}/_{2}$	$58.54^{3}/_{8}$	$58.66^{1}/_{4}$	$58.78^{1}/_{8}$	58.90	

Gaat men verder over tot de invulling der opstaande kolommen, met stijging van $2^{1}/_{2}$ cent voor 100 francs, dan zal de eerste dier kolommen er uitzien als volgt:

Parijs op Berlijn.

Amsterdam op Parijs.	122
	Indirecte koersen.
47.50	57.95
$47.52^{1}/_{2}$	57.9805
47.55	58.011
$47.57^{1}/_{2}$	58.0415
47.60	58.072
enz.	enz.

totdat eindelijk het volgend beeld wordt verkregen eener volledige

Pariteitentafel van Amsterdam op Berlijn over Parijs.

Amsterdam op Parijs:	Parijs op Berlijn: 122	$122^{1}/_{4}$	$122^{1}/_{2}$	$122^{3}/_{4}$	123	$123^{1}/_{4}$	$123^{1}/_{2}$	$123^{3}/_{4}$	124	enz.
	Indirecte koersen:									
47.50	57.95	$58.06^{7}/_{8}$	$58.18^{3}/_{4}$	$58.30^{5}/_{8}$	$58.42^{1}/_{2}$	$58.54^{3}/_{8}$	$58.66^{1}/_{4}$	$58.78^{1}/_{8}$	58.90	
$47.52^{1}/_{2}$	57.9805	58.099	58.218	58.337	58.456	58.574	58.693	58.812	58.931	
47.55	58.011									
$47.57^{1}/_{2}$	58.0415									
47.60	58.072									
$47.62^{1}/_{2}$	58.1025									
47.65	58.133									
$47.67^{1}/_{2}$	58.1635									
47.70	58.194									
enz.										

De invulling der open gebleven vakken zij den lezer overgelaten.

Is de tafel gereed, en wil men zien, op hoeveel 100 Rijksmark komen te staan wanneer de koersen b.v. zijn $47.57^{1}/_{2}$ en $122^{3}/_{4}$, dan volgt men de waterpaslijn, van $47.57^{1}/_{2}$ doorgaande tot aan de kolom waarboven $122^{3}/_{4}$ staat, of men volgt laatstgenoemde kolom langs de loodlijn tot aan de afdeeling, op zijde waarvan de koers $47.57^{1}/_{2}$ is genoemd. Het vakje waar beide richtingen samenkomen, toont het product:

$$122.75 \times 47.575 : 100 = 58.398 \text{ ruim.}$$

Gereed zijnde, behoort de tafel bij die der directe koersen tusschen Amsterdam en Berlijn, en kan men zonder verdere berekeningen zien of directe of indirecte arbitrage uitvoerbaar is.

Zulke indirecte pariteitentafels kunnen ook dienst doen voor hen die veel verkeer hebben met landen waarop aan eigen beurs geen koers wordt genoteerd, of waarop papier moeielijk verkrijgbaar is. Men neemt dan den koers van de plaats die wèl het verlangde papier noteert, en den koers van eigen beurs op die tusschenkomende plaats, in de berekening op.

Ten behoeve van verdere vergelijkingen kan men allerlei tafels samenstellen, de pariteiten berekenende tusschen tal van plaatsen.

Maar altijd zullen zij betrekking moeten hebben op de zicht-koersen, want bij die voor lang-zicht komen te veel factoren, die op de berekening van invloed zijn. Wilde men b.v. de pariteit berekenen tusschen Amsterdam en Parijs voor 2/m papier, dan heeft men rekening te houden met het disconto te Amsterdam, dat te Parijs, en met de zichtkoersen tusschen de beide plaatsen. De wisselnoteering kan van de verkregen uitkomst afwijken òf omdat zij één van al die factoren niet genoeg tot zijn recht laat komen, òf omdat de eene handeling voordeel, de andere nadeel zou doen ontstaan. Al die uiteenloopende omstandigheden in éene tafel te vereenigen, is niet mogelijk, en voor elk bijzonder geval wordt dus afzonderlijke berekening vereischt.

De wisselarbitrage houdt mede rekening met één hoogst gewichtigen factor: het muntwezen.

Het ligt voor de hand dat betalingen óók kunnen geschieden zonder tusschenkomst van wissels. Zoo goed als iemand die een wissel remitteert, daarmêe een derde uitnoodigt om voor zijne rekening zijn schuldeischer te voldoen, kan hij ook zelve rechtstreeks het geld inzenden. En het spreekt evenzeer van zelf, dat men aan toezending van geld de voorkeur geeft, indien die goedkooper uitkomt dan afdoening door middel van wissels.

Laat ons zien welke omstandigheden aan die berekening ten grondslag liggen.

Geld wordt geslagen uit goud, zilver en enkele andere metalen, en door de landsregeeringen ten teeken van echtheid, met den een of anderen stempel bedrukt.

De bepalingen op het gewicht en gehalte der munten, door de onderscheidene regeeringen vastgesteld, zijn niet voor alle landen dezelfde.

Mede zijn de bepalingen uiteenloopend op den vrijdom van aanmunting: in 't eene land is de aanmunting uit het een of ander metaal vrij, in 't andere niet. D. w. z. er zijn landen die de munt openstellen tot aanmaak van geld uit metaal wat door de eigenaars ter vermunting wordt aangeboden, en andere landen die deze bevoegdheid niet verleenen.

Munten, waarvan de aanmaak vrij is (mits van regeeringswege gestempeld), en die bovendien in het land van uitgifte tot vaste waarde in omloop zijn, en aangenomen moeten worden in elk bedrag, heeten *standaardpenningen.*

Munten, waarvan wèl de aanmaak vrij is, doch die niet tot vaste waarde in 't verkeer zijn, en dan ook niet behoeven te worden aangenomen, heeten *negotie-* (handels)*penningen.*

Munten, die wèl in een zeker land tot vaste wettelijke waarde omloop hebben, doch de aanmaak waarvan verboden is, of uitsluitend der regeering voorbehouden, heeten *teekenpenningen*, terwijl eindelijk de groote massa klein geld, welks aanmaak altijd der regeeringen voorbehouden blijft, en wat doorgaans slechts in beperkte hoeveelheid behoeft te worden aangenomen, den naam van *pasmunt* draagt.

Hoe grooter het gebied is waarover het een of ander metaal vrijheid van aanmunting geniet, zooveel te meer wordt dit metaal een internationaal betaalmiddel. Immers kan het dan in elken toestand, als staven, baren, of gemunt geld dienen tot het slaan van munten van den staat waarheen het gezonden wordt.

Voorheen werd de rol van standaard-metaal behalve door het goud, ook in hooge mate door het zilver vervuld; tegenwoordig vindt laatstgenoemd metaal schier alle deuren gesloten.

Wanneer een land uitsluitend goud toelaat tot de vrije aanmunting, en zilvergeld er niet anders voorkomt dan als pasmunt zonder verplichte aanneming tot elk bedrag, dan heeft dat land den *gouden standaard.* In een land waar 't zilver in dien toestand verkeert, heeft men den *zilveren standaard.*

Een land dat beide metalen toelaat als voren, heeft zijn muntwezen ingericht op den *dubbelen standaard.*

En eindelijk spreekt men in een staat die van muntstelsel veranderde, doch het metaal wat onder de vorige regeling de standpenningen leverde, in omloop laat voor wettelijke waarde, van den *hinkenden standaard.*

Een zuiver gouden standaard heeft steeds

Engeland gehuldigd; den zuiver zilveren vindt men bijv. in Mexico, in naam ook in Rusland, en tot vóór kort in Oostenrijk. Maar bijna over de geheele wereld is de standaard hinkend, doordat het zilver ongeveer overal waar het vroeger als standaardmetaal dienst deed, wèl als zoodanig is uitgestooten, doch als munt nog circuleert.

Om te kunnen weten welke waarde het muntmetaal heeft wat men aan andere landen in betaling zendt, dient men bekend te zijn met de wettelijke bepalingen op de munten. Laten wij hieronder een overzicht er van doen volgen, voorafgegaan door eene beknopte verklaring in 't algemeen der gebruikelijke termen:

Bruto gewicht is het bij de wet vastgestelde gewicht der totale hoeveelheid gebezigd *muntmetaal*, bestaande uit eene eveneens wettelijk bepaalde hoeveelheid *fijn* goud of zilver, en eene daaraan toegevoegde hoeveelheid *alliage*: minwaardig metaal [1]). De verhouding waarin het fijne metaal staat tot het bruto gewicht, heet gehalte, en pleegt te worden uitgedrukt in duizendste deelen. Goud van 0.985 telt dus 985 deelen fijn op 1000 deelen bruto gewicht; zilver van 0.9 = 900 deelen fijn op 1000 deelen totaal, enz. Om verschillende redenen is op gewicht en gehalte eene kleine afwijking of *remedie* toegestaan, waarmêe de uiterste grenzen genoemd zijn der eischen waaraan de afgeleverde munt heeft te voldoen. Is b.v. de speling in 't gewicht $2\,^0/_{00}$, dan wil dat zeggen dat iemand die metaal ter vermunting heeft aangeboden, de stukken niet in ontvangst behoeft te nemen, indien aan het bruto gewicht meer dan 2 deelen per 1000 der bruto-gewichts-hoeveelheid ontbreken; de muntmeester zal ze niet afleveren, indien zij de bruto hoeveelheid overschrijden met meer dan 2 duizendste deelen. De grootste afwijking tusschen twee stukken zal dus zijn 2 + 2 = 4 per mille.

NEDERLAND. Het muntwezen is gebaseerd op het goud. Alleen van dit metaal is de aanmunting vrij; zilveren standpenningen worden niet meer aangemaakt, en aangezien zij toch in omloop zijn tot eene wettelijk vastgestelde goudwaarde, is de standaard ten onzent hinkend.

Het brutogewicht van het gouden tienguldenstuk is 6.720 gram, het gehalte 0.9, de remedie $2\,^0/_{00}$ van het gewicht en $1^1/_2$ deelen fijn op het gehalte.

Ter wille van berekeningen die later zullen worden gemaakt, laten wij dezelfde opgaven volgen van eenige gouden en zilveren stukken, die vroeger standaardmunten waren, doch thans òf negotiepenningen zijn óf teekenmunt. (Zie wat wij daaromtrent hierboven schreven).

	Bruto gewicht.	gehalte.	Remedie. in gewicht.	Remedie. in gehalte.
(Gouden) negotiepenningen.				
de gouden Willem	6.729 gram.	0.9	$1^1/_2\,^0/_{00}$	$1^1/_2$ deelen fijn
„ dubbele g. W.	13.458 „	0.9	$1^1/_2$ „	$1^1/_2$ „ „
„ halve g. W.	3.3645 „	0.9	2 „	$1^1/_2$ „ „
„ gouden dukaat	3.494 „	0.9826 ruim $\left(\frac{283}{288}\right)$	$1^1/_2$ „	$1^1/_2$ „ „
„ dubbele dukaat. . . .	6.988 „	0.9826 „ $\left(\frac{283}{288}\right)$	1 „	$1^1/_2$ „ „
(Zilveren) teekenmunt.				
de gulden	10.— „	0.945	3 „	$1^1/_2$ „ „
„ rijksdaalder ($2^1/_2$ g.) . .	25.— „	0.945	2 „	$1^1/_2$ „ „
„ halve gulden	5.— „	0.945	5 „	$1^1/_2$ „ „

Het muntloon, d. w. z. de kosten die in rekening worden gebracht voor het omwerken van het aangeboden goud tot munt, mag hoogstens *f* 5 per K.G. muntgoud bedragen; de muntmeester is niet verplicht tot aanmunting van partijen goud beneden 100 K.G.

Wettelijke bepalingen op munten die door slijtage in gewicht zijn verminderd, bestaan ten onzent niet.

De eenheid waarin alle berekeningen gemaakt worden, is de gulden.

DUITSCHLAND. Ook hier is de standaard hinkend. Vóór 1871/1873 berustende op het zilver, en sedert dien tijd vervangen door het goud, is niettemin eene hoeveelheid van ongeveer 300 millioen mark aan oude *thalers* in omloop gebleven tot eene wettelijke goudwaarde van 3 Mark per thaler.

[1]) De vermenging geschiedt omdat terecht of ten onrechte gemeend werd dat edel metaal in volkomen zuiveren staat zachter, meer aan slijting onderhevig is dan *„gelegeerd"*. Ter vermenging doet bijna zonder uitzondering koper dienst, want zoolang het goud nog zilverdeelen bevat, of het zilver goud, zal men, indien de opbrengst nog eenigszins de kosten der bewerking dekt, die metalen doen scheiden (affineeren).

Eenheid is de Reichs-Mark.

Goudstukken: (vrije aanmunting, behalve voor die van 5 Mark, welke wegens hun kleinen omvang niet meer worden aangemaakt).

	Bruto gewicht.		gehalte.	Remedie. in gewicht.	Remedie. in gehalte.
20 Mark . . .	7.96495 gram	(2790 Mark bevatten 1 KG. fijn goud.)	0.9	$2^1/_2\,^0/_{00}$	2 deelen fijn
10 „ . . .	3.982475 „		0.9	$2^1/_2$ „	2 „ „
5 „ . . .	1.9912375 „		0.9	4 „	2 „ „
(Zilveren) teekenmunt.					
de thaler (3 mark)	18.51852 „	(60 thaler uit 1 KG fijn zilver).	0.9		

Het muntloon mag niet hooger zijn dan 14 R.M. per KG. fijn; het bedraagt tegenwoordig 6 R.M. Goudstukken, die door slijtage meer dan $5\,^0/_{00}$ aan gewicht hebben verloren, behoeven niet meer te worden aangenomen.

LATIJNSCHE MUNTUNIE. Bij regeling dd. 23 December 1865 kwamen Frankrijk, België, Italië en Zwitserland overeen (in 1868 trad ook Griekenland toe) om het muntstelsel in die landen op gelijken voet in te richten, en de verschillende munten onderling als wettig betaalmiddel toe te laten. Vandaar dat de onderscheidene munten wel verschillende beeltenissen en namen dragen, doch in gewicht en gehalte gelijk zijn.

De unie staat sedert 1 Januari 1891 op losse schroeven, wordt telkens met slechts één jaar verlengd, en op ondergeschikte punten wordt voortdurend beknibbeld. Inmiddels is over haar uitgestrekt gebied sedert 1874 de standaard hinkend: niets van het vóór dien tijd geslagen zilver is versmolten; slechts de vrije aanmunting gestaakt.

Zonder toegetreden of toegelaten te zijn tot de Latijnsche muntunie, hebben Spanje, Rumenië, Servië, Finland, en verschillende Zuid-Amerikaansche Staten (Columbia, Venezuela, Ecuador, Peru, Chili, Uruguay, Argentinië en Haïti) geldstukken doen aanmunten, die in gewicht en gehalte aan munten der unie gelijk zijn.

Eenheid is de franc (in Italië heet dit stuk lira, in Griekenland drachme).

Gouden munten zijn: stukken van 100, 50, 40, 20, 10 en 5 francs; in 't verkeer komen hoofdzakelijk de heele en halve Louis of Napoleons d'or voor (20 en 10 francs). Die van 40 en 5 francs worden niet meer geslagen; de eerstgenoemden zijn zelfs uiterst zeldzaam.

Het gewicht der gouden munten is in de verhouding van 6.45161 gram voor het 20-francs stuk, het gehalte 0.9 (3100 francs uit 1 KG. muntgoud). Remedie 1 deel fijn op het gehalte, en voor het gewicht: $1\,^0/_{00}$ voor de stukken van 100 en 50 francs, $2\,^0/_{00}$ voor die van 20 en 10 francs.

Zoodra de goudstukken in den omloop $^1/_2$ pct. van hun gewicht hebben verloren, houden zij op wettelijk betaalmiddel te zijn, en moet de staat die de munt heeft uitgegeven, haar terugnemen, onverschillig op welke wijze de vermindering in het gewicht is ontstaan.

Muntloon per KG. muntgoud: fr. 6.70.

De eenige vroeger bestaande zilveren standaardmunt, nog in enorme hoeveelheid circuleerend — naar men berekent tot $2^1/_2$ milliard francs — (1 milliard = 1000 millioen), thans tot teekenmunt teruggebracht, is het 5 francs-stuk of *écu* (kroon). Dit stuk weegt bruto 25 gram met een gehalte van 0.9. Tijdens de vrije aanmunting bedroeg het muntloon $1^1/_2$ pct. per KG. fijn, en de remedie $3\,^0/_{00}$ van het gewicht, 2 deelen fijn op het gehalte. Hoogste gewichtsverlies, in den omloop toegestaan, is 1 pct., met verplichting tot terugneming (zie boven) door den staat van uitgifte.

ENGELAND. Standaard: zuiver goud, reeds sedert 1816. Munteenheid: het pond sterling (£). Aanmunting hiervan is vrij en geschiedt kosteloos, al is de munt dan ook niet verplicht tot aanneming van partijen die minder dan £ 20000 uitleveren.

Het gehalte van het £ is $^{11}/_{12}$ of 0.916; bruto gewicht 7.9880568 gram, (1869 stukken worden geslagen uit 40 troy-pound muntgoud; zie het daaromtrent aan ommezijde medegedeelde) remedie op 't gewicht $2\,^0/_{00}$, op 't gehalte 2 deelen fijn. Wanneer het gewicht in den omloop is gedaald tot beneden 7.93787 gram, houdt het stuk op, wettelijk betaalmiddel te zijn. Soortgelijke bepaling bestaat ook in andere landen, maar terwijl elders de gouvernementen zooveel mogelijk de afgesletene stukken intrekken en door volwichtige vervangen, doet de Engelsche staat dit niet: de schade is voor rekening van den laatsten houder. En aangezien niet ieder in de gelegenheid is, de geringe afneming in gewicht waar te nemen, circuleeren in Engeland zeer vele te lichte stukken.

Het £ is verdeeld in 20 Shillings; stukken van 10 Shillings ($^1/_2$ £) zijn nog in goud. Alle verdere munten van mindere waarde zijn in zilver met een gehalte van 0.925, geheel in 't karakter van pasmunt: geene vrije aanmunting

en verplichting tot aanneming slechts tot een bedrag van £ 2.

De shilling is onderverdeeld in 12 pence (enkelvoud *penny* of *denary*; vandaar de schrijfwijze d).

Belangrijk:

Aangezien te Londen de groote geld- en metaalmarkt is gevestigd, zullen wij hare gebruiken bij de noteering hier inlasschen.

Goud en zilver in staven of baren wordt genoteerd als *standard*-metaal, d.w.z. uit het oogpunt van geschiktheid om er Engelsch geld uit te slaan.

De eenheid voor het gewicht is het *troy-pound;* de eenheid voor de noteering het *ounce* (verkort geschreven **oz.**).

Eén *troy-pound* (℔) = 12 *ounces* (oz) à 20 *penny-weights* (dwts) à 24 *grains* (grs.). Een troy-pound staat met 0.373242 kilogr., of, in de meer gebruikelijke schrijfwijze uitgedrukt, met 373.242 gram gelijk.

Derhalve is het gewicht van 1 ounce $^{1}/_{12}$ van 1 troy-pound of $^{1}/_{12}$ van 373.242 gram = 31.1035 gram. *Dit gewicht is onveranderlijk*, maar aangezien de noteering betrekking heeft op *standard*-metaal, en dit in Engeland een gehalte heeft van $^{11}/_{12}$ voor het goud en 0.925 voor het zilver, bevat **1 oz. standard-metaal** aan

fijn goud : 31.1035 × $^{11}/_{12}$ = 28.5115416 gram
fijn zilver : 31.1035 × 0.925 = 28.7707375 „

Goud in gemunten staat wordt verhandeld naar zijn gewicht, tegen een prijs waarbij rekening gehouden is met het gehalte, en die dus boven of beneden dien voor *standardgold* zal staan, als naarmate het gehalte beter of slechter is dan 0.916.

OPMERKING. De gegeven cijfers (behalve die van het gehalte) zijn slechts bij benadering nauwkeurig, maar de handel bedient er zich van zonder dat eenige afwijking van belang ontstaat. Toen het kilogram nog niet bestond, was het troy-pound eene eenheid zoo goed als iedere andere. Nu bijna overal buiten Engeland in kilogrammen wordt gerekend, is het noodig, de ongeveer nauwkeurige herleiding te kennen. In 't vervolg zullen bovenstaande cijfers meermalen te pas komen.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. Tot voor korten tijd was het muntstelsel in deze monarchie zonder vasten grond: in naam op het zilver berustend, was de aanmunting gesloten, en werd het wettelijk betaalmiddel gevormd door papieren geld, wat niet eens tegen hard geld inwisselbaar was.

Feitelijk is op 't oogenblik waarin wij deze regelen schrijven, de stand van zaken nòg zoo: alleen is vormelijk de gouden standaard aangenomen, doch de gelegenheid tot inwisselen van het papieren geld tegen goud is nog niet opengesteld. Ook hier dus een hinkende standaard. (Men begrijpt dat wij met papieren geld niet de biljetten eener bank op 't oog hebben, doch van staatswege uitgegeven papier).

Laat ons, nu de toestand toch in een — wie weet hoe lang durend — tijdperk van overgang verkeert, beide regelingen noemen.

De oude berustte op den zilveren florijn. Vóór 1858 was deze verdeeld in 60 kreutzer; na 1858 in 100 neukreutzer. Ook was het gehalte der oude *Conventions-Münze* iets hooger dan dat der nieuwe stukken, zoodat 100 fl. c/m ongeveer gelijk staan met 105 fl. o/w. (Oesterreichische Währung). Nog heden doet zich herhaaldelijk de noodzakelijkheid voor om met dit verschil rekening te houden. De fl. o/w. weegt bruto circa 12.3457 gram bij een gehalte van 0.9 (Nauwkeurig worden 90 stukken geslagen uit 1 KG. fijn zilver).

Een geregeld verhandelden negotiepenning was (is) de Napoléon d'or (20 francs-stuk), die bovendien in omloop is tot eene waarde van nominaal 8 fl., doch sedert jaren ongeveer 10 fl. kost. Verder kwamen (komen) als negotiepenningen nog voor de gouden dukaten, gewicht 3.491 gr., gehalte 71/72. Aanmunting dezer negotiepenningen is vrij (onder de nieuwe regeling zal dit slechts de dukaten betreffen), en de munt, die den Napoleon met fl. 8.10, den dukaat met fl. 4.80 gelijk stelt, komt zóó tot eene uitlevering van fl. 1395 uit 1 KG. fijn goud, terwijl zij $^{1}/_{2}$ pct. muntloon in rekening brengt.

Krachtens de Wet van 11 Augustus 1892 wordt het muntstelsel ingericht op eene nieuwe eenheid: de *Krone*, verdeeld in 100 *Heller*. Als standpenningen — met vrije aanmunting — zullen geslagen worden goudstukken van 20 en 10 Kronen, met een gehalte van 0.9.

Brutogewicht van het 20 Kronen-stuk : 6.775 gram
Brutogewicht van het 10 Kronen-stuk : 3.3875 gram
} (3280 Kronen uit 1 K.G. fijn goud).

De bestaande zilveren en papieren fl. o/w blijven in omloop tot eene wettelijke waarde van 2 kronen per florijn.

RUSLAND. Hier is de toestand ongeveer gelijk aan dien in Oostenrijk-Hongarije vóór de afkondiging der nieuwe wet. Ook hier is hoofd-betaalmiddel het wettelijk uitgegeven, doch niet tegen geld inwisselbaar papier. In naam is aanmunting van goud en zilver vrij, doch sedert lang komt dat te duur uit: het weinige hard geld wat in Rusland omloop heeft, doet daar opgeld, d. w. z. in 't verkeer is de zilveren en bovenal de gouden roebel méér dan één roebel papier waard.

Overigens zijn de feitelijke cijfers de volgende:

gouden munten bestaan in stukken van 10 en 5 roebels; laatstgenoemde nog in twee verscheidenheden: die van vóór en die van sinds 1886.

De nieuwe stukken wegen 1.29038 gram bruto per roebel, en hebben een gehalte van 0.9.

De oude stukken wegen 1.3088124 gram bruto per roebel, en hebben een gehalte van $^{11}/_{12}$.

Netto gewicht derhalve van de nieuwe stukken 1.16135 gram per roebel van de oude stukken 1.19974 gram per roebel.

De oude zijn dus beter, en werden dan ook wettelijk gelijk gesteld met (nominaal) 5.15 roebel, wat nog iets te weinig is, maar niets uitmaakt, omdat èn oude èn nieuwe voor veel hoogere waarde circuleeren.

De zilveren roebel is een stuk van 19.9568 gram bruto, bij een gehalte van 0.9.

ZWEDEN, NOORWEGEN en DENEMARKEN. (De Skandinavische muntunie) heeft sedert 1872 den zuiver gouden standaard. Eenheid is de *kroon* à 100 *öre*.

Standpenningen zijn stukken van 20 en 10 kronen, met een gehalte van 0.9.

Brutogewicht van het 20 kronenstuk : 8.9606 gram
10 „ 4.4803 „

(2480 kronen bevatten 1 KG. fijn goud).

Zilveren pasmunten zijn o. a. stukken van 2 en 1 kroon, met een brutogewicht van 15 en $7^{1}/_{2}$ gram, en een gehalte van 0.8.

SPANJE. Ook hier treffen wij den hinkenden standaard aan. De eenheid is de *peseta*, overeenkomende met den franc der Latijnsche muntunie. Hiervan komen zilveren stukken voor à 5 peseta's (brutogewicht 25 gram, gehalte 0.9) en gouden stukken van 25, 20, 10 en 5 peseta's, allen met een gehalte van 0.9, en een brutogewicht in verhouding van 6.4516 gram voor het 20 peseta's stuk. Die van 25 peseta's worden sedert 1889 niet meer aangemaakt.

PORTUGAL. Dit land heeft den zuiver gouden standaard, met eene munteenheid van de *milreis* (1000 reis). De stukken van 10 milreis (kroon) wegen bruto 17.735 gram, met een gehalte van $^{11}/_{12}$. Remedie $2^{0}/_{00}$ op het gewicht, 2 deelen fijn op het gehalte.

Wettelijk betaalmiddel zijn óók de Engelsche heele en halve *sovereigns* (£), gelijk gesteld met $4^{1}/_{2}$ en $2^{1}/_{4}$ milreis.

TURKIJE. Gouden standaard. Munteenheid is de *piaster*, doch sedert lang worden goederen en effecten genoteerd in (Turksche) *ponden* van 100 piasters. De reden hiervan is, dat terwijl oorspronkelijk — vele tientallen jaren geleden — de piaster een stuk was ter waarde van ongeveer *f* 2.40, hij al kleiner gemaakt werd, en tegenwoordig niet meer dan 0.997 gram fijn inhoudt, zoodat hij (de waarde van onzen zilveren gulden op *f* 1 stellende) nog met slechts 9.45 : 0.997 = $9^{1}/_{2}$ cent ongeveer gelijk staat. Behalve de ponden komen er nog andere goudstukken voor: van 500, 250, 50 en 25 piaster, doch, zooals gezegd, de berekeningen geschieden hoofdzakelijk in stukken van 100, die bruto 7.216 gram wegen, en, bij een gehalte van $^{11}/_{12}$, netto 6,6147 gram.

De effectenhandel pleegt 11 Turksche £ met 10 Engelsche £ gelijk te stellen. Inderdaad is 11 × 6.6147 gram = 72.7617 gram niet zoo heel ver verwijderd van
10 × 7.3224 „ = 73.224 „

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. Sedert 1878 is hier de standaard hinkend. Tengevolge van eigenaardige omstandigheden: want terwijl de Unie sedert 1873 den gouden standaard had aangenomen, werd uitsluitend ten behoeve van den afzet der véél produceerende zilvermijnen, op voorstel van Senator Bland, de regeering verplicht om maandelijks zóóveel zilver aan te koopen als noodig zou zijn om minstens 2 en hoogstens 4 millioen dollars te slaan. Sedert dien tijd wordt de zilveren dollar *Bland-dollar* genoemd, wat ten onrechte velen aanleiding geeft om te denken dat het muntstuk nieuw is; inderdaad is de zilveren dollar de oude bekende van vóór 1873, en slechts de verplichting der regeering tot aanmaak was de nieuwheid. [Van 1890 tot 1893 is eene wet, de *Sherman-act*, van kracht geweest, die nog sterkere begunstiging van het zilver beoogde, daar zij den secretaris der schatkist de verplichting oplegde tot aankoop (zonder vermunting) van $4^{1}/_{2}$ millioen oz. zilver 's maands. Sedert October 1893 is deze wet herroepen].

De gouden dollar komt voor in stukken van 20, 10, 5, 3, $2^{1}/_{2}$ en 1 dollar. Het stuk van 10 heet *eagle*, en weegt bruto 16.7181 gram (uit 43 oz. muntgoud worden 800 dollars geslagen), bij een gehalte van 0.9. Remedie: op het gehalte 1 deel fijn voor de enkele en dubbele eagles, en 2 deelen voor de overige stukken; op het gewicht: circa $1^{0}/_{00}$ voor de stukken van 20, $2^{0}/_{00}$ voor die van 10, en 2 tot $10^{0}/_{00}$ voor de overige stukken.

De zilveren dollar weegt 26.729567 gram, met een gehalte van 0.9.

Een dollar = 100 (Amerikaansche) cents.

MEXICO. Zilveren standaard. Van de gelegenheid tot doen slaan der Mexicaansche (zilveren) dollars [*peso's*] wordt overvloedig gebruik gemaakt: zij hebben in Achter-Indië een uitgebreid circulatie-veld. De hoofdmarkt voor hunne noteering is Londen. Hun brutogewicht is 27.066 gram voor de oude, 27.064 voor de nieuwe stukken; het gehalte wisselt bij de oude af van $\frac{895}{1000}$ tot $\frac{65}{72}$, van de nieuwe is het $\frac{65}{72}$ ($0.902^{7}/_{9}$) netto gewicht in fijn zilver 24.433 gram.

Natuurlijk circuleeren deze dollars mede in Mexico; aldaar zijn echter óók in omloop gouden stukken van 16 dollars (onza de oro); van 20

(dubbele hidalgo) en van 10 (hidalgo). Bruto gewicht van den dubbelen hidalgo 33.842 gram, van de anderen in verhouding; gehalte van allen 0.875.

In geheel ZUID-AMERIKA (Argentinië, Ecuador, Columbia, Brazilie, Uruguay, Peru en Venezuela) is het muntstelsel onregelmatig. Er circuleeren allerlei munten, eigene en vreemde, gouden en zilveren, doch in hoofdzaak is niet-inwisselbaar papieren geld er betaalmiddel, en doet goud, uitgedrukt in dat papier, opgeld.

BRITSCH-INDIË. Tot vóór weinige maanden werd hier de zilveren standaard gehuldigd, doch sedert werd ook hier de munt gesloten voor vrijen aanmaak van zilveren standpenningen. Eenheid is de *rupee*, met een gewicht van 180 troy-grains (1 troy-pound à 373.242 gram = 5760 grains; $\frac{180}{5760} = \frac{1}{32}$ troy-pound; $\frac{1}{32}$ van 373.242 gram = 11.664 gram) met een gehalte van $^{11}/_{12}$.

Men zal uit vorenstaande opgaven hebben bevestigd gezien, dat tegenwoordig bijna overal en uitsluitend goud dienst doet als standaard-, als muntmetaal. Evenzeer berusten bijna alle berekeningen in goederen-, fondsen- en wisselhandel stilzwijgend op de bepaling dat alle vereffeningen in goud zullen geschieden. Natuurlijk hebben wij de afrekening met het buitenland op 't oog, want de lezer zal mede hebben ontdekt, dat over een groot deel der aardoppervlakte het zilver wat vroeger aangemunt is, in binnenlandsch verkeer nog als wettig betaalmiddel omloop heeft, met verplichte aanneming door de bewoners van iederen staat afzonderlijk. Hieraan ontleenen dan ook de voorstanders van den dubbelen standaard een argument ten gunste van het herstel van 't zilver tot de waarde van muntmetaal. Sedert jaren — vooral sinds 1873/1875 — wordt tusschen *monometallisten* (mono = „één"; monometallisten = voorstanders van den enkelen standaard, en daarbij heeft men uitsluitend aan den gouden te denken) en *bimetallisten* (bi = „twee"; bimetallisten = voorstanders van den dubbelen, d. w. z. gouden en zilveren standaard) een vaak heftige strijd gevoerd. Over het vóór en tegen der beide stelsels zullen wij hier zwijgen, slechts opmerkende dat het nemen eener beslissing, in welke richting dan ook, hoogst wenschelijk is voor de vele millioenen menschen, die tegenwoordig verplicht zijn tot aanneming van zilveren geld tegen eene nominale goud-waarde, waarvan het, over de grenzen gekomen, een aanzienlijk deel verliest. Eigenaardig mag het intusschen wel heeten, dat sedert vele jaren zelden over een groot gebied de dubbele standaard heeft geregeerd: meermalen werd tegelijkertijd hier de zuiver gouden, ginds de zuiver zilveren standaard aangenomen. Slechts Frankrijk heeft trots alle wisselingen in den goud- en zilverprijs, van 1803—1873 den dubbelen standaard gehandhaafd.

Zóóveel is intusschen zeker, — en nu komen wij weer op rekenkundig gebied terug — dat bij aanneming van den dubbelen standaard van eene zekere verhouding tusschen goud en zilver moet worden uitgegaan. Wanneer een land een enkelen standaard kiest, dan is het onverschillig hoe zwaar en van welk gehalte de muntstukken zijn: 't is ten slotte toch de inhoud aan fijn goud of zilver, die de waarde bepaalt. Maar indien de munt voor beide metalen wordt opengesteld, dan kent de staat aan beiden eene handels-, eene grondstof-waarde toe, welker verhouding tot elkander valt af te leiden uit het gewicht aan fijn metaal der onderscheidene munten.

Zoo bevat b.v. ons gouden tienguldenstuk 6.048 gram fijn goud; onze zilveren gulden 9.45 gram fijn zilver, en tien zilveren guldens derhalve 94.5 gram. Stelt nu de staat, niet alleen wettelijk, zooals thans onder den hinkenden standaard het geval is, maar ook feitelijk, d. w. z. door aanneming van den dubbelen standaard, met vrije aanmunting uit beide metalen, 10 zilveren met 10 gouden guldens gelijk, dan wordt daarmede te kennen gegeven, dat in Nederland 6.048 gram fijn goud officieel worden gelijk gesteld met 94.5 gram fijn zilver, en wordt dus m. a. w. aan goud eene waarde toegekend, die 94.5 : 6.048 = $15^5/_8$ maal zoo groot is als die van zilver. (Tijdens het bestaan van den dubbelen standaard in Frankrijk was dáár de verhouding 1 : $15^1/_2$). Bestaat nu de gelegenheid om op de open markt het goud of zilver in ongemunten toestand aan te koopen, tegen een prijs die afwijkt van de aangenomen verhouding, dan spreekt het vanzelf dat hiervan gebruik zal worden gemaakt. Daalt b.v. het goud zóódanig, dat in den handel minder dan $15^1/_2$ of $15^5/_8$ eenheden zilver met éene eenheid goud worden gelijk gesteld, dan zal zilveren munt worden verkocht en versmolten, en uit de opbrengst goud ter aanmunting worden gekocht. Ook zal het land wat een der metalen te hoog stelt in verhouding tot eene andere mogendheid, zich bij voorkeur dat overschatte metaal ter vermunting zien aangeboden. Veronderstel dat ons land den dubbelen standaard had op de verhouding 1 : $15^5/_8$, en Frankrijk op 1 : $15^1/_2$, dan zou bestendig ten onzent goud ter aanmunting worden aangeboden, in Frankrijk daarentegen zilver. Immers zou men hier voor 1 KG. goud $15^5/_8$ K.G. zilver kunnen koopen (door inwisseling verkrijgen); in Frankrijk zou men $15^1/_2$ KG. zilver weêr omruilen tegen 1 KG. goud, en dus $^1/_8$ KG. zilver overhouden.

Wij mogen aannemen dat het na deze inleiding den lezer duidelijk geworden is, in hoe nauw verband de bepalingen op munt en muntwezen staan met den wisselkoers. Zoodra het mogelijk is, goud of gouden munt te verkrijgen tegen lageren prijs dan de noteering voor wissels luidt, bezigt men deze in de plaats van gene tot afdoening van schuld; de schuldeischer die voor zijn papier minder bedingt dan metaal hem opbrengt, laat zich goud toezenden, terwijl eindelijk zelfstandige operatiën evenzeer mogelijk kunnen zijn.

Bij alle dergelijke berekeningen is de kennis der pariteiten grondslag. Allerlei invloeden: slijtage, en bepalingen hieromtrent, usantiën bij in- en verkoop, en onkosten brengen wijziging in de oppervlakkig gevonden uitkomst, doch voor eerste vergelijking kan doorgaans worden volstaan met de bloote pariteit, omdat de grootte van het bedrag waarover de zaak loopt, in den regel spoedig zal kunnen doen beslissen, en omdat men verder gewoon is, de bijkomende omstandigheden in aanmerking te nemen tot een percentage, wat de ervaring als een gemiddeld heeft leeren kennen.

Toch zijn er nog verschillende soorten van pariteit tusschen de munten. Berekent men de verhouding tusschen twee munten op grond der wettelijke bepalingen, zegt men bijv.: omdat een £ zóóveel fijn goud bevat, en een tienguldenstuk zóóveel, dáárom is de prijs van een £, uitgedrukt in guldens, zóóveel, dan komt men tot de kennis van het *wettelijk pari.*

Zegt men daarentegen: een £ bevat zóóveel fijn goud, en voor goud, onverschillig in welken toestand, is zóóveel per K.G. te bedingen, derhalve is voor een £ zóóveel te maken, dan vindt men langs dien weg het *reëel* (werkelijk) of *metaalpari.*

En rekent men eindelijk de verhouding uit door vergelijking tusschen de prijzen voor munten per stuk, zooals die in de beursplaatsen verhandeld worden, uit de omstandigheid dat bijv. te Amsterdam een louis d'or voor zóóveel te koop is, een 20markstuk voor zóóveel, dan wordt zoodoende het *handelspari* gevonden.

Dewijl evenwel wegens de vrije aanmunting van goud, alle gezegde pariteiten niet zeer veel uit elkander kunnen loopen, is het wettelijk pari wel van 't meeste belang; dit noemt tevens — daarvan kan men onder alle omstandigheden zeker zijn — het *wisselpari.*

Ziehier enkele voorbeelden:

1. Welke zijn de wettelijke pari's voor den Rijksmark, den Franc, het £, de Oostenrijksche Kroon, de Skandinavische Kroon, den Roebel, de Milreis, de Peseta, het Turksche £, en den $, alles uitgedrukt in goud?

Antwoord: Bij alle deze berekeningen heeft men uit te gaan van de wetenschap, dat ten onzent het *f* 10.— stuk 6.048 gram fijn goud bevat. Gewicht en gehalte van alle hier genoemde stukken hebben wij hiervoren gegeven, zoodat gemakkelijk is uit te rekenen hoe groot hunne goudwaarde is.

Zoo vinden wij achtereenvolgens:

Rijksmark: het stuk van 20 weegt netto 7.168455 gram; 6.048 gram = *f* 10.—, derhalve is de waarde van het 20 markstuk gelijk aan

$$\frac{7.168455}{6.048} \times f\,10.\!- = f\,11.85^1/_4, \text{ en}$$

van 1 Mark: $f\,11.85^1/_4 : 20 = f\,0{,}59^{2625}$.

Franc: het stuk van 20 (de Louis d'or) = nette 5.806449 gram

$$\left(\frac{5.806449}{6.048} \times 10\right) : 20 = \frac{5.806449}{6.048} \times \frac{10}{20} = \frac{5.806449}{6.048} \times \frac{1}{2} = \frac{5.806449}{12.096} = f\,0.48.$$

£: het £ weegt netto 7.3223854 gram

$$\frac{7.3223854}{6.048} \times f\,10.\!- = f\,12.10^7.$$

de Oostenrijksche kroon: 3280 kronen bevatten 1 KG. fijn goud. 6.048 gram = *f* 10. 1 KG. (1000 gr.) = (1000 : 6.048) × *f* 10.

$$1 \text{ kroon} = \frac{1000}{6.048} \times \frac{10}{3280} = 0.50^{41}.$$

de Skandinavische kroon: 2480 kronen = 1 KG. fijn; derhalve (zie boven)

$$1 \text{ kroon} = \frac{1000}{6.048} \times \frac{10}{2480} = f\,0.66^{67}.$$

de gouden roebel: de (nieuwe) stukken bevatten per roebel 1.16135 gram fijn. 6.048 gram = *f* 10.—. 1.16135 gram =

$$\frac{1.16135}{6.048} \times f\,10.\!- = f\,1.92.$$

de milreis: gewicht aan fijn goud 1.6257083 gram.

$$\frac{1.6257083}{6.048} \times f\,10.\!- = f\,2.68^8.$$

de peseta: gewicht aan fijn goud per peseta 0.29032 gram

$$\frac{0.29032}{6.048} \times f\,10.\!- = f\,0.48.$$

het Turksche £: netto gewicht 6.6147 gram.

$$\frac{6.6147}{6.048} \times f\,10.\!- = f\,10.93^7.$$

de $: gewicht aan fijn goud per $: 1.50463 gram.

$$\frac{1.50463}{6.048} \times f\,10.\!- = f\,2.48^{77}.$$

OPMERKING. Zooals wij zeiden, stellen deze uitkomsten de wisselpariteiten voor. Voor Rusland en Oostenrijk hebben zij echter ondergeschikte waarde: wat Rusland betreft, omdat dáár — behoudens uitzondering krachtens bijzondere overeenkomst, zooals met de rente van vele leeningen het geval is — alleen gerekend wordt naar den papieren roebel. En deze, als niet inwisselbaar tegen hard geld, is een handelsartikel van gewone, ja niet eens van de beste soort. Want zijne rijzing is begrensd: wordt hij duurder dan zijn zilveren of zelfs gouden naamgenoot, dan zendt men zilver, later goud in betaling; maar dalen kan hij bestendig, al was het tot het nulpunt. Hij heeft, door zijn niet inwisselbaar zijn — en dit is weer een gevolg van allerlei omstandigheden, o. a. de ontzaglijke verplichtingen van Rusland tegenover zijne buitenlandsche schuldbriefhouders, waardoor de staat genoopt werd om ten behoeve der binnenlandsche circulatie een massa papieren geld te scheppen — hij heeft, zeggen wij, geen vasten grondslag, en zijne noteering is afhankelijk van vraag en aanbod. Goede oogsten, ontwikkeling der nijverheid, en dergelijke gunstige omstandigheden doen de vorderingen van Rusland, en daarmee den roebelkoers, stijgen; — misgewas, oorlog, ziekte e. a. doen hem zinken, soms tot bijzondere laagte. De wisselkoers op Rusland, die alleen in papieren roebels wordt genoteerd, is dus niet te contrôleeren — tenzij in opwaartsche richting.

En voor Oostenrijk wordt nog niet genoteerd in de nieuwe munt. De koersen hebben nog betrekking op den florijn o/w, en voor dezen onder omstandigheden, die zeer eigenaardig zijn en veel gelijkenis hebben met die waaronder de noteering op ons land geschiedt. Dáár, gelijk hier, is goud schaarsch; slechts kennen wij hier niet, zooals ginds, het niet inwisselbaar papier, en doet het goud hier geen opgeld. Toch is het te Weenen verkrijgbaar tegen den prijs dien men dagelijks in de beursnoteering kan genoemd vinden, en de wisselkoers in papieren florijnen berust op die gegevens. Zoo vinden wij o. a. op 4 December 1893 den Napoléon te Weenen genoteerd op 9.92 papieren florijnen. De Napoléon = 20 francs, en wij hebben gezien, dat deze, in ons geld uitgedrukt eene waarde heeft van *f* 9.60. Wanneer nu fl. 9.92 = *f* 9.60, dan is 100 florijnen = (100 : 9.92) × 9.60, of $\frac{9.60}{9.92} \times 100 =$ *f* 96.77. Inderdaad vinden wij op denzelfden dag de Amsterdamsche noteering op Weenen *f* 95.— per 3/m, wat bij een disconto van 5 pct. aldaar uitkomt voor zicht op: *f* 95.— + $1\frac{1}{4}$ pct. = *f* 96.1875.

2. De wisselkoers op Parijs is *f* $47.52\frac{1}{2}$. Welk voordeel levert tegen dien prijs de aankoop van francs 500000, indien men zich voor het wisselbedrag goudgeld der Latijnsche muntunie doet toezenden, wat bij onderzoek blijkt gemiddeld $1\frac{1}{8}$ ‰ aan gewicht te hebben verloren (onkosten van verzending: vracht, assurantie, provisie enz. $\frac{3}{8}$ pct.) wanneer het goud hier wordt verwerkt tot onze tienguldenstukken?

Antwoord: De som bedraagt	fr. 500000.—
Voor diverse kosten wordt gekort $\frac{3}{4}$ pct. =	„ 1875.—
Remise in gouden munt	fr. 498125.—
Door slijtage is hiervan te loor gegaan $1\frac{1}{8}$ ‰	„ 560.39
Netto uitlevering aan muntmateriaal	fr. 497564.61

1 K.G. muntgoud van 0.9 gehalte = 3100 fr., en zoo dikwijls 3100 begrepen is in 497564.61, zooveel malen zal de partij 1 K.G. muntgoud van 0.9 (aan het onze gelijk) opleveren. 497564.61 : 3100 = 160.5047 K.G., of 160504.7 gram.

1 gouden tienguldenstuk weegt 6.72 gram muntmetaal, en zoo dikwijls 6.72 begrepen is in 160504.7, zooveel malen zal 1 tienguldenstuk kunnen worden uitgeleverd. 160504.7 : 6.72 = 23884.628. De opbrengst zal derhalve zijn:

23884.628 × *f* 10.— =	*f* 238846.28
waarop evenwel wordt gekort aan muntloon *f* 5.— per K.G. muntgoud = *f* 5.— × 160.5047 =	- 802.52
Zoodat de zuivere opbrengst aan gouden Nederlandsche munt is	*f* 238043.76
De aankoop van den wissel vereischte eene som van	- 237625.—
en de winst bedraagt	*f* 418.76

OPMERKINGEN. 1. Het spreekt wel vanzelf, dat de munt een saldo boven een rond bedrag van *f* 10.—, hier *f* 3.76, uitkeert in pasmunt. Overigens kan de werkelijke opbrengst, tengevolge van remedie, eenigszins afwijken van de berekende.

2. De winst is in bovenstaand voorbeeld zeker zeer gering, in aanmerking nemende de grootte der som, en terwijl nog niet eens rekening gehouden is met het verlies aan rente over het tijdvak tusschen den aankoop van den wissel en de ontvangst der uitgeleverde munt. Wij gaven het voorbeeld slechts ten behoeve der berekeningen; in werkelijkheid wordt, althans ten onzent, weinig gouden munt aangemaakt ten behoeve van arbitrageanten: het ingevoerde goud wordt doorgaans verkocht bij de Nederlandsche Bank, tegen een prijs die zich om *f* 1648.— per K.G. fijn beweegt. De Bank doet de stukken niet vermunten, doch bewaart ze om straks bij behoefte aan uitvoer ze weer te kunnen afleveren.

3. Uit bovenstaande berekening valt af te leiden dat de wisselkoers waarop het voordeelig wordt om goud in te voeren ter vermunting, „het goud-punt voor den invoer,” ligt op *f* 238043.76 : 500000 = *f* 0.47608 per franc = *f* 47.61 per 100 francs, wanneer nl. de slijtage en de kosten gelijk blijven aan die uit ons voorbeeld. Mede om de redenen, aan 't slot der vorige opmerking genoemd, ligt het goudpunt wat hooger: scherp berekend, kan men zelfs komen tot *f* 47.68.

3). Welke is de muntpariteit tusschen Engeland en Frankrijk, uitgedrukt in francs goud?

Antwoord:

Eerste oplossing:

1 £ = netto 7.3223854 gram. 1 louis d'or (20 francs) = netto 5.806449 gram.

1 £ = $\frac{7.3223854}{5.806449} \times 20 =$ francs 25.22^{15}.

Tweede oplossing:

£ 1869 = 40 troy pound muntgoud van $\frac{11}{12}$.
francs 3100 = 1 Kilo muntgoud van 0.9.

40 troy pound muntgoud = 40 × 373.242 gram = 14929.68 gram of 14.92968 KG. muntgoud van $\frac{11}{12}$.

12 KG. Engelsch muntgoud = 11 KG. fijn.
10 „ Fransch „ = 9 „ „

Derhalve is 1 KG. Engelsch muntgoud aan $\frac{11}{12} : \frac{9}{10} = \frac{11}{12} \times \frac{10}{9} = \frac{55}{54}$ KG. Fransch muntgoud gelijk, en 1 KG. Fransch muntgoud gelijk aan $\frac{9}{10} : \frac{11}{12} = \frac{9}{10} \times \frac{12}{11} = \frac{54}{55}$ KG. Engelsch, of, korter gezegd: 54 KG. Engelsch = 55 KG. Fransch, en omgekeerd. Aldus leveren 14.92968 KG. Engelsch goud 14.92968 × $\frac{55}{54}$ = 15.206155 KG. Fransch goud, en staan

£ 1869 met 15.206155 × 3100 = 47139.0805 fr. gelijk.
£ 1 = 47139.0805 : 1869 = francs 25.22^{15}.

OPMERKING. Men ziet uit de volkomen gelijkheid der beide oplossingen, hoe veilig men zich verlaten kan op de bij benadering gevonden opgaven der gewichten, die wij op blz. 42/46 gaven. Inderdaad kan men daarmeê in de practijk volstaan, en wij zullen ons van verdere pariteitsberekeningen tusschen de gouden munten onthouden.

4) Tot hoe hoog zal de wisselkoers van Amsterdam op Parijs kunnen stijgen, wanneer wij geen goud meer beschikbaar hebben, en slechts zilver kunnen uitvoeren, indien dit laatste te Londen 32[d]. per oz. standard is genoteerd, en de wisselkoers van Londen op Parijs 25.20?

Antwoord: 1 standard oz. zilver = 28.7707375 gram fijn; onze gulden = 9.45 gram fijn, en levert derhalve $\frac{9.45}{28.7707375}$ uit van den inhoud van een standard oz., ter waarde van 32[d]. of $\frac{32}{240} = \frac{2}{15}$ £, of, uitgedrukt in francs in verband met den wisselkoers, ter waarde van $\frac{2}{15} \times 25.20 =$ 3.36 francs.

1 gulden is dus $= \frac{9.45}{28.7707375} \times 3.36$ francs,

en naar den regel van drieën:

francs $\frac{9.45 \times 3.36}{28.7707375}$: francs 100.— = *f* 1.— : *f x*.

is 100 francs gelijk aan $\frac{100}{3.36} \times \frac{28.7707375}{9.45} =$ *f* 90.61.

OPMERKINGEN. 1. Zooals uit de bewoordingen der opgave blijkt, wordt hier 't geval ondersteld dat geen goud beschikbaar is. Alvorens echter de wisselkoers klimmen kan tot het hier berekende enorm hooge punt, worden allerlei maatregelen genomen om die stijging te verhoeden. In landen waar de toestand werkelijk ongunstig is, begint men doorgaans met 't aanwenden van pogingen tot 't sluiten eener buitenlandsche leening. Gelukt die plaatsing, dan ontstaat daaruit eene vordering op het buitenland, en daalt de wisselkoers. Of ook, er wordt eenig opgeld geboden voor goud, d. w. z. men geeft méér aan zilver of papier dan men goud ontvangt. Dat opgeld heet *agio*, en wordt uitgedrukt in percenten *boven* 100. Wordt goud b.v. genoteerd 43 pct. agio, dan wil dat zeggen dat voor 100 eenheden goud 143 eenheden zilver of papier moeten worden gegeven, een goud-agio van 232 wil zeggen: 100 goud = 332 tegenwaarde, enz.

2. Inderdaad worden de zilveren munten van landen waar inwisseling tegen goud zeker geacht wordt, buitenslands verhandeld tegen een met hunne (nominale) goud-waarde overeenstemmenden prijs. Tien van onze zilveren guldens zijn ook over de grenzen nog gelijk aan 1 gouden tienguldenstuk; de écus der Latijnsche muntunie kan men hier tegen *f* 2.35 à *f* 2.40 genoteerd vinden, enz. Slechts wanneer de gelegenheid tot inwisseling tegen goud bedreigd wordt of ophoudt, treedt een agio in, en rijzing van den wisselkoers.

3. De berekening die wij gaven, kan, behoudens de noodige wijziging van cijfers, ook worden toegepast bij wisselkoersen op andere plaatsen. Zij leidt zeker tot nauwkeurige uitkomsten, doch is vrij omslachtig, en men kan zich met genoegzame veiligheid verlaten op eene meer gemakkelijke wijze van doen, waarbij wordt gebruik gemaakt van de omstandigheid, dat èn het gewicht aan fijn zilver van het standard oz. èn dat van onzen gulden, èn eindelijk de inhoud en waarde van ons tienguldenstuk vaste gegevens zijn. Zie daartoe

Voorbeeld 5). Op welken Londenschen zilverprijs (het £ tegen f 12.— gerekend) is onze zilveren gulden werkelijk f 1.— waard?

Antwoord: De vraag is hier blijkbaar, op welken prijs f 12 Hollandsch in zilver £ 1 in goud waard zijn.

Bij een koers van f 12 voor het £, is een penny juist vijf cents, en een gulden = 20 pence. Nu bevat een gulden 9.45 gram fijn, en een standard oz. 28.7707375 gram. De regel van drieën is dus:

9.45 gram : 28.7707375 gram = 20 pence : x pence, waaruit $x = 60.89$, zegge $60^7/_8$ à 61 pence.

Met behulp van dit gegeven kan men altijd eenigermate nagaan, hoeveel onze gulden waard is, en daaruit weder het hoogste punt der wisselkoersen afleiden. Nemen wij langs dezen weg eens de proef op onze berekening uit 't vorige voorbeeld. De zilverprijs is daar 32^d, en de waarde van onzen gulden dus slechts $^{32}/_{61}$. In plaats van f 48 (goudpari voor 100 francs) zullen wij dus $^{61}/_{32} \times f\,48 = f\,91.50$ in zilver moeten besteden voor 100 francs. Deze uitkomst verschilt inderdaad weinig van de nauwkeurig berekende.

6). Welke was tijdens het ten onzent bestaan van den zilveren standaard de pariteit tusschen den gulden en den zilveren franc?

Antwoord: Onze gulden bevat 9.45 gram fijn zilver, de zilveren franc 4.5 gram, en de waarde van den laatste was dus $\frac{100 \times 4.5}{9.45} = 47.62$ cents.

Opmerking. Deze pariteit verschilt van de tegenwoordige, die 48 cents is. De lezer die zich herinnert wat wij schreven over wettelijke verhouding tusschen goud en zilver, zal begrijpen dat de afstand tusschen de goud- en de zilverpariteit op Frankrijk een gevolg is van het verschil tusschen de hier en ginds aangenomen verhouding: in Holland $1 : 15^5/_8$, in Frankrijk $1 : 15^1/_2$. De verhouding ten onzent kent dus aan het zilver mindere waarde toe, en de pariteit van voorheen kan dan ook gevonden worden met behulp der vergelijking:

$$15^5/_8 : 15^1/_2 = 48 : x = 47.62.$$

Dat intusschen zoomin vroeger als tegenwoordig van dit verschil in verhouding kan worden geprofiteerd, ligt aan de omstandigheid dat nimmer in deze eeuw tegelijk in ons land en in Frankrijk de dubbele standaard is gehuldigd. Toen hij in Frankrijk bestond, hadden wij den zilveren; en goud, als niet kunnende bestemd worden tot aanmaak van standpenningen, werd ten onzent, als elk ander artikel, verhandeld tegen een *in zilver* uitgedrukten prijs. Mocht evenwel alsnog in beide landen de dubbele standaard worden ingevoerd, dan zou de verhouding moeten worden gelijk gemaakt, om te voorkomen dat de standaard in naam dubbel, in werkelijkheid enkel zou zijn, want bij bestendiging der ongelijkheid zou al het zilver ons land worden uitgevoerd om in Frankrijk tegen goud te worden geruild.

7). Tusschen welke uiterste grenzen zal de hoeveelheid fijn goud in ons tienguldenstuk zich kunnen bewegen bij aflevering uit de munt?

Antwoord: Eerste oplossing. De remedie op het gehalte bedraagt $1^1/_2$ deelen fijn, en het slechtste goud zal dus kunnen zijn van $0.898^1/_2$, en daar voor remedie op het gewicht $2^0/_{00}$ is toegestaan, zal het lichtste gewicht zijn 6.72
— $2^0/_{00}$ 0.01344
6.70656.

Wordt nu bovendien op 't minste gehalte afgeleverd, dan zal de netto inhoud zijn $6.70656 \times 0.8985 = 6.02584416$ gram. Vallen gewicht en gehalte in de andere richting uit, dan wordt het gewicht 6.72
+ $2^0/_{00}$ 0.01344
= bruto 6.73344 gram van $0.901^1/_2$ gehalte, en een netto inhoud van $6.73344 \times 0.9015 = 6.07019616$ gram.

De grootste afwijking kan dus zijn 6.07019616
— 6.02584416
= 0.044352 gram fijn, of uitgedrukt in geld:

$6.048 : 0.044352 = f\,10 : x = f\,0.07$ ruim.

Tweede oplossing. Bij 't hoogste gewicht wordt in de eerste plaats gewonnen 0.01344 gram van 0.9 gehalte = 0.012096 gram fijn
en vervolgens over het geheele gewicht 0.0015 gehalte = 6.73344×0.0015 = 0.01010016 „ „
Totaal 0.02219616 gr. fijn.

Bij 't laagste gewicht wordt in de eerste plaats verloren 0.01344 gram van 0.9 gehalte = 0.012096 gram fijn
en vervolgens over het verminderd gewicht 0.0015 gehalte = 6.70656×0.0015 = 0.01005984 „ „
Totaal 0.02215584 gram fijn

Hoogste winst	0.02219616 gram fijn
„ verlies	0.02215584 „ „
Grootste verschil	0.044352 gram fijn

8). Wat is het uitvoerpunt voor onze gouden tienguldenstukken naar Berlijn, d.w.z. op welken wisselkoers zal men in plaats van wissels die goudstukken zenden, wanneer zij bij de Duitsche Rijksbank te plaatsen zijn à R.M. 2505.3216 per KG. bruto, en met onkosten van verzending zoomin als met slijtage rekening wordt gehouden? (Handelspari).

Antwoord: Ons tienguldenstuk weegt 6.72 gram bruto, en een KG. gewicht bevat dus $1000 : 6.72 = 148.8095$ stuks. De Duitsche Rijksbank stelt dus R. M. 2505.3216 gelijk met f 1488.095 in onze gouden munt, en 't is nu de vraag met hoeveel guldens 100 rijksmark overeenkomen.

$2505.3216 : 100 = 1488.095 : x = f\,59.39^7$.

Opmerkingen. 1. Verhoogt men dezen prijs met $^1/_2$ pct. voor onkosten en slijtage, dan stijgt het uitvoerpunt tot $f\,59.69^1/_2$. Vóórdat het echter zóóver gekomen is, zal men trachten hier of elders Duitsch geld ter uitvoer te verkrijgen, want dan wordt, tenzij de stukken zelfs beneden het wettelijk minimum zijn gezonken, aangenomen dat 2790 Mark in goud = 1 KG. fijn.

2. Tot den prijs van 2505.3216 Mark per KG. onzer tienguldenstukken komt de Duitsche Rijksbank als volgt: bij de wet is zij verplicht, al het aangeboden goud te koopen tot den prijs van 2790 Mark per KG. fijn, minus 6 Mark voor muntloon, netto dus 2784 R.Mark. Het gehalte onzer tienguldenstukken neemt zij aan op 899.9 duizendsten, en waar zij voor 1000 gram fijn 2784 Mark betaalt, komt dat voor 899.9 gram uit op $\frac{899.9}{1000} \times 2784 =$ Mark 2505.3216.

9). Hoeveel guldens in goud staan te Londen met £ 1 gelijk, wanneer de prijs voor onze gouden munt aldaar is 76 shillings 4 pence (76/4) per oz. bruto? (Handelspari).

Antwoord: 1 oz. is 31.1035 gram; 1 tienguldenstuk = 6.72 gram en 1 oz. bevat derhalve $31.1035 : 6.72 = 4.62834$ stuks, of f 46.2834. 76 shillings 4 pence $= (76 \times 12) + 4 = 916$ pence; 1 £ = 240 pence. Indien nu 916 pence = f 46.2834 aan goud, dan is 240 pence:

$916 : 240 = 46.2834 : x = f\,12.12^7$.

10). Welke is de werkelijke waarde van den gouden dollar te Amsterdam, als de Nederlandsche Bank ze koopt à f 1648 per KG. fijn, en het gehalte stelt op 0.8995? (Reëel pari).

Antwoord: De Amerikaansche gouden munt weegt bruto 1.67181 gram per dollar. Stelt men het gehalte op 0.8995, dan weegt de dollar netto $1.67181 \times \frac{8995}{10000} = 1.503793095$ gram. Voor 1000 gram besteedt de Nederl. Bank f 1648 en de gouden dollar brengt dus op:

$1000 : 1.503793095 = 1648 : x = f\,2.47^{825}$.

---

b. De effecten-arbitrage.

Bij de effectenarbitrage komt het hoofdzakelijk aan op kennis der usantiën van de vreemde beurzen. De kennis van die bijkomende omstandigheid is bij deze arbitrage van véél hooger gewicht dan bij die in wissels, want bij deze laatste wordt er veel minder invloed door uitgeoefend, voornamelijk wel omdat zij, zooals we gezien hebben, gebonden is aan muntwezen en disconto-stand. De effecten-handel daarentegen is vrij in het maken van bepalingen en voorwaarden, en gebruikt die vrijheid op schier overal uiteenloopende, vaak grillige wijze, als bijvoorbeeld uitkomt bij het kiezen der vaste „omrekening"-cijfers. Voeg daarbij het al of niet in den koers begrepen zijn der loopende rente, de coupon-belastingen die hier wèl, ginds niet in aanmerking worden genomen, alsmede de heffingen aan zegelgeld enz. die bij levering van fondsen worden gevorderd, en 't zal duidelijk zijn dat bij het zoeken der pariteiten in hooge mate op al die invloeden moet worden gelet. Toch zullen wij, zooals gezegd, ons moeten onthouden van 't noemen alle dier usantiën, zoowel wegens hare veranderlijkheid als met het oog op de beperkte te onzer beschikking zijnde ruimte. Belanghebbenden verwijzen wij daartoe naar een uitsluitend aan effecten gewijd goed handboek.

Voor ons doel kunnen wij volstaan met eene beknopte, zuiver rekenkundige behandeling van enkele hoofdzaken, die bij de effecten-arbitrage te pas komen. Deze zijn:

1°. De omrekenings-cijfers (de vaste prijzen waartegen vreemde munten tot eigene worden herleid).

2°. De wisselkoers (den prijs van het betalingsmiddel).

3°. De bijberekening van rente.

De genoemde drie factoren staan met elkander in nauw verband, en oefenen elk voor zich en gezamenlijk den meesten invloed uit op de pariteits-bepaling, zooals wij hopen aan te toonen. Alle overige omstandigheden, van hoeveel belang soms ook, kunnen worden gerangschikt onder het hoofd onkosten, en, gelijk bij wisselarbitrage en goudbeweging, worden uitgedrukt in een bij benadering vastgesteld percentage, ten einde te kunnen beoordeelen of dat percentage gedekt wordt door de winst uit de arbitrage op zich zelve.

Het sterkst is het verband tusschen 1 en 2, m. a. w. tusschen de aangenomen waarde, die gemakshalve onveranderd wordt gelaten, en de werkelijke waarde, die zich aan de aangenomene niet stoort, en van deze vaak niet onbelangrijk afwijkt.

Vangen wij daarom aan met die twee waardeberekeningen, en doen wij een paar grepen in de practijk. In den effectenhandel is onze gulden

te Parijs = fr. 2.10
„ Berlijn = Mk. 1.70
„ Londen = £ 0.1.8 (20 pence).

Daarentegen worden aan onze beurs gelijk gesteld:

een franc	met	f —.50
„ Mark	„	- —.60
„ £	„	- 12.—

Veronderstellen wij thans een oogenblik, dat de wisselkoersen overeenstemmen met die aangenomen vaste waarden, en zien wij welke pariteiten daaruit zijn af te leiden, d. w. z. op welke prijzen de aankoop op de eene of op de andere plaats even hoog uitkomt.

Naar wij hebben gezien op blz. 39, wordt de pariteit tusschen twee plaatsen gevonden, door de noteering van de eene plaats te deelen op het product der twee waarden. Is die waarde 100 eenheden van elke muntsoort, dan moet het product altijd 100 × 100 = 10000 zijn, en bij deeling van dit vaste getal door den éénen bekenden koers, vindt men de pariteit. Zegt nu de effectenhandel te Berlijn: f 100 = R.M. 170, dan moest, om gelijk te blijven, de beurs ten onzent 100 Mark gelijk stellen met 10000 : 170 = f 58.82. Zij doet dat echter niet, en daarom zal de noteering van één fonds aan de beide beurzen, die bij nauwkeurige berekening blijkt overeen te stemmen, op 't eerste gezicht moeten verschillen. Terwijl eene vermenigvuldiging van 100 (gulden) met 100 (Mark) een getal van 10000 tot uitkomst heeft, levert de vermenigvuldiging der aangenomen vaste getallen 60 (gulden voor 100 Mark) met 170 (Mark voor 100 gulden) 10200 op.

Wat fondsen in francs betreft, zoo is ook hier 100 (gulden) × 100 (francs) = 10000, terwijl 50 (gulden voor 100 francs) × 210 (francs voor 100 gulden) = 10500.

Bij de £ is het gelijk: ten onzent is £ 1 = f 12, te Londen is f 12 = £ 1.

Verder voortgaande, kan gelijke beschouwing worden toegepast op de prijzen van fondsen, uitgedrukt in munten die noch op de eene noch op eene andere van twee plaatsen inheemsch zijn. Zoo noteert b.v.:

Parijs.	Amsterdam.
1 fl. ö/w. = fr. 2.50	1 fl. ö/w. = f 1.20
1 roebel = „ 4.—	1 roebel = - 2.—
1 dollar = „ 5.—	1 dollar = - 2.50

Naar onze noteering van fr. 1 = f 0.50, moest Parijs uitgaan van de berekening: 1 fl. ö/w. = f 1.20, f 1 = 2 francs, ergo is 1 fl. ö/w.: 1.20 × 2 = 2.40 francs. 1 roebel = f 2 × 2 = francs 4. 1 dollar = f 2.50 × 2 = francs 5. De fondsen in roebels en dollars sluiten dus, maar bij die in fl. ö/w. ontstaat eenige afwijking.

Dergelijke koersverschillen zijn uit te drukken in de volgende voorbeelden:

1). In welke verhouding zullen de koersen van een fonds in guldens te Amsterdam en te Parijs tot elkander moeten staan om overeen te komen? (Alléén nog maar afgeleid uit de afwijkingen tusschen de omrekenings-cijfers, zonder eenige andere omstandigheid in aanmerking te nemen).

Antwoord: Te Amsterdam is de gulden aan 2 francs gelijk, te Parijs aan 2.10 francs. De verhouding is dus 2 : 2.10, en wel zoodanig dat een fonds in guldens te Parijs, waar méér francs in een gulden gaan, 't goedkoopst moet zijn genoteerd. Koopt men f 100 aan Amsterdamsche beurs, dan kosten zij voor elke 2.1 pct. f 2.10. Te Parijs, alwaar f 100 met fr. 210 worden gelijk gesteld, kosten zij bij een koersstand van 2 pct. fr. 4.20, wat, herleid tegen 50 cent voor de franc, met f 2.10 overeenkomt.

Deze berekening gaat op voor elk bedrag en voor elken koers; de verhouding is steeds 2 te Parijs tegen 2.1 te Amsterdam.

Bij een stand van 84 pct. te Parijs zal hij te Amsterdam moeten zijn $84 \times \frac{2.1}{2} = 88^1/_5$ pct.

Zoo is verder $67^3/_8$ te Parijs gelijk aan $67^3/_8 \times \frac{2.1}{2} = 70\frac{119}{160}$ of circa $70^3/_4$ pct. te Amsterdam, enz.

Opmerking. Men lette wel op, dat deze berekening betrekking heeft op effecten in guldens; voor fondsen in francs is juist het omgekeerde waar, ofschoon in dezelfde verhouding. Zoo zullen francs 10000 van 't een of ander fonds te Parijs gekocht tegen 105 pct., dáár kosten francs 10500, of in guldens herleid tegen 2.10, f 5000. Hier zullen zij bij een koersstand van 100 pct., opbrengen 10000 × 0.50 = f 5000.

2). Hoe zijn, op dezelfde wijze berekend, de verhoudingen tusschen Amsterdam en Parijs voor fondsen in Rijksmarken (te Parijs is 1 R.M. = fr. 1.25) en tusschen Amsterdam en Berlijn voor fondsen in francs (te Berlijn is 100 francs = R.M. 80)?

Antwoord: Te Amsterdam is 1 franc = f 0.50, 1 R.M. = f 0.60. Een R.M. is dus te Amsterdam indirect gelijk aan 0.60 : 0.50 (of aan 0.60 × 2) = francs 1.20, te Parijs is dit fr. 1.25. In laatstgenoemde plaats gaan dus méér francs dan te Amsterdam in den R.M., en om te komen tot een gelijk product, zal de koersstand voor fondsen in R.M. te Parijs moeten zijn 1.20, tegen 1.25 te Amsterdam, want dan is

100 Mark	× 1.20	× 1.25	te Parijs, gelijk aan
(nominale waarde)	(koersstand)	(francs per Mark)	
100	× 1.25	× 1.20	te Amsterdam.

Langs denzelfden weg vinden wij de gevraagde andere pariteit.

Te Amsterdam brengen 100 francs in effecten nominaal f 50 op, en 100 Rijksmark f 60. Een franc is dus te Amsterdam indirect gelijk aan 50 : 60 = $0.83^1/_3$ Rijksmark, te Berlijn 0.80 R.M. en de verhouding is 80 : $83^1/_3$.

Het product van 80 × x moet gelijk zijn aan $83^1/_3 \times x$, en de plaats die van 80 uitgaat, moet de koersstand dus 't hoogst hebben. Voor fondsen in francs is daarom de verhouding:

te Amsterdam 80 = te Berlijn $83^1/_3$ pct.

Intusschen hebben berekeningen als de voorgaande slechts betrekkelijke waarde: zij stellen in staat tot het vinden der vaste prijzen waarop de eenheid van een of andere munt aan deze of gene beurs komt te staan. Méér niet: want de verhouding tusschen de koersen zal zich naar de zóó gevonden uitkomsten niet regelen, maar gebonden zijn aan de werkelijkheid, dat is aan de wisselkoersen (of in 't uiterst geval aan de prijzen voor goud of gouden munt).

Om één voorbeeld te noemen: indien een Parijsch huis te Amsterdam effecten in francs koopt, dan wordt het, krachtens de usantiën ten onzent, 50 cents schuldig voor elken franc nominaal. Dát is vast, maar ter dekking van die 50 cents moet een wissel worden gebezigd, die — bij een wisselpari van 48 cents kan men dat veilig aannemen – méér dan een franc kost. Om dat verschil goed te maken, zal de koers te Amsterdam lager moeten zijn dan dien te Parijs.

Uit het aangevoerde volgt derhalve de volgende regel: de koersen zijn dàn in overeenstemming, wanneer het product van den éénen koers met de daarbij behoorende vaste omrekeningswaarde gelijk is aan dat van den anderen koers met den daarbij behoorenden prijs van het betalingsmiddel (wissel of geld).

Toegepast op den handel tusschen Parijs en Amsterdam voor fondsen in francs, vinden wij den parikoers aldus:

	(Aangenomen koers)		(Vaste waarde voor den franc)		(Product)
Amsterdam:	$80^0/_0$	×	50 cents	=	4000.
	(Product)		(aangenomen wisselkoers: fr. 207 25 per f 100)		(Parikoers)
Parijs:	4000:		48.25	=	$82^9/_{10}$pCt.

De Amsterdamsche koers is dus vermenigvuldigd met 50, en de uitkomst gedeeld door 48.25, zoodat de opzet is: $80 \times \frac{50}{48.25}$ en de algemeene regel:

Koers van de éene plaats $\times \frac{\text{vaste waarde van die plaats}}{\text{wisselkoers op die plaats}} =$ parikoers voor de andere plaats.

Deze regel kan steeds worden toegepast.

3) Welke is de verhouding voor dollarfondsen tusschen Londen en New-York? (te Londen is £ 200. = \$ 1000.)

Antwoord:

Koers Londen $\times \frac{5 \text{ (\$ voor 1 £)}}{\text{wisselkoers New-York op Londen. (4.80 à 4.85.)}} =$ New-Yorker pariteit.

De regel is ook van kracht bij fondsen die luiden in eene voor beide plaatsen vreemde muntsoort. Vooraf herleide men hunne nominale waarde tot de omrekeningswaarde van éene der plaatsen.

4) Welke verhouding bestaat naar den genoemden regel tusschen Amsterdam en Berlijn voor fondsen in francs?

Antwoord: 100 francs nominaal kosten te Amsterdam 50 gulden nominaal, te Berlijn 80 Mark nominaal. Langs dien indirecten weg stelt dus de effectenhandel te Berlijn 80 Mark met f 50.— gelijk, of 1 Mark met $62^1/_2$ cent. Die waardebepaling is — totdat zij te eeniger tijd mocht gewijzigd worden — onveranderlijk; niet aldus is het met den wisselkoers. De verhouding is daarom:

Berlijnsche koers voor fondsen in francs. $\times \frac{\text{f 62 50 (indirecten prijs voor 100 Mk.)}}{\text{Berlijnsche of Amsterdamsche koers voor 100 Mark.}} =$ Amsterdamsche parikoers voor fondsen in francs.

Het spreekt wel van zelve dat men getracht heeft ook ten behoeve dezer operatiën pariteitentafels samen te stellen, die het overzicht belangrijk vereenvoudigen. Wel is waar kunnen zij niet zóóveel gemak opleveren als die ten dienste der wisselarbitrage, omdat de grenzen van deze veel minder ver uit elkaar liggen dan die der effecten-koersen, maar met behulp van nog éene berekening die nog te doen blijft, doen zij toch de gewenschte uitkomst zien. Laat ons er eene vervaardigen voor de koersen tusschen Parijs en Amsterdam.

Omrekeningswaarden:

	Amsterdam.	Parijs.	
1 franc	f 0.50		
1 dollar	- 2.50	fr. 5.—	
1 fl. ö/w.	- 1.20	- 2.50	
1 kroon	- $0.66^2/_3$	- 1.40	
1 roebel	- 2.—	- 4.—	
1 R. Mark	- 0.60	- 1.25	
1 peseta	- 0.50	- 1.—	
1 lira	- 0.50	- 1.—	
1 £	- 12.—	- 25.—	(voor eenige fondsen; voor anderen uiteenloopend van fr. 25.10 tot fr 25.50)
1 gulden		- 2.10	

Naar de oplossing van voorbeeld 3 moet worden aangevangen met de berekening van den indirecten nominalen kostprijs van 100 francs ter beurze van Parijs, uitgedrukt in Hollandsch geld. Wij vinden dan achtereenvolgens voor fondsen in:

dollars: *f* 2.50 per stuk te Amsterdam, fr. 5 te Parijs. De effectenhandel aldaar stelt dus langs dien indirecten weg fr. 5 gelijk met *f* 2.50, en alzoo fr. 100 met *f* 50.

fl. ö/w: *f* 1.20 Amsterdam, fr. 2.50 Parijs. fr. 2.50 = *f* 1.20; fr. 100 = *f* 48.

kronen:	fr. 1.40	= *f* 0.66 $^2/_3$	;	fr. 100	= f 47.62
roebels:	- 4.—	= - 2.—	;	- 100	= - 50.—
R. Mark:	- 1.25	= - 0.60	;	- 100	= - 48.—
peseta, lira:	- 1.—	= - 0.50	;	- 100	= - 50.—
£ :	- 25.—	= - 12.—	;	- 100	= - 48.—
guldens:	- 2.10	= - 1.—	;	- 100	= - 47.62
francs:	- 1.—	= - 0.50	;	- 100	= - 50.—

De aldus afgeleide prijzen zijn in groepen te vereenigen als volgt:

dollars, roebels, peseta's, lire, francs : fr. 100 = f 50.—
fl. ö/w., R. Mark, £ - 100 = - 48.—
kronen, guldens: - 100 = - 47.62

Dat wil zeggen, dat voor de eerstgenoemde vijf fondsen de Parijsche prijs is fr 100 voor wat de Amsterdamsche beurs met f 50.— berekent; voor de volgende drie is fr. 100 te Parijs gelijk aan f 48.— te Amsterdam, en voor de laatsten: fr. 100 = f 47.62.

Kost nu het betalingsmiddel onderscheidenlijk óók *f* 50, *f* 48 of *f* 47.62 per 100 francs, dan kunnen de koersen gelijk zijn. Want dan kosten *f* 50, *f* 48 of *f* 47.62 (of de hoeveelheden vreemde munt die de Amsterdamsche beurs met de genoemde bedragen gelijk stelt) fr. 100 te Parijs, terwijl voor betaling dier 100 francs ook *f* 50, *f* 48 of *f* 47.62 moet worden uitgegeven. Wijkt echter de prijs van het betalingsmiddel (wissel of edel metaal) af van den afgeleiden nominalen prijs, dan moeten ook, willen de uitkomsten gelijk zijn, de koersen uiteen loopen.

Is b.v. de wisselkoers van Parijs op Amsterdam of omgekeerd *f* 48 per 100 francs, dan vinden wij voor fondsen in dollars, roebels, peseta's, lire en francs:

Amsterdamsche koers × 50 (per 100 francs) =
Parijsche „ × 48 („ „ „) = x.

Aangezien x bij beide berekeningen tot dezelfde uitkomst moet leiden, zal de Parijsche koers noodwendig boven dien van Amsterdam moeten komen, en wel in de verhouding van $\frac{50}{48}$.

Zóó voortgaande, komen wij tot de volgende tafel van

Pariteiten der effectenkoersen tusschen Amsterdam en Parijs.

Wisselkoersen: (Pariteiten). Amsterdam op Parijs.	Parijs op Amsterdam.	Voor fondsen in: dollars, roebels, peseta's, lire, francs. Afgeleide nominale prijzen per 100 francs: *f* 50.—	fl. ö/w., R. Mark, £. *f* 48.—	kronen, guldens. *f* 47.62.
		Parijsche koers = Amsterdamsche koers ×		
47.20	211.86	50/47.20	48/47.20	47.62/47.20
47.25	211.64	50/47.25	48/47.25	47.62/47.25
47.30	211.42	50/47.30	48/47.30	47.62/47.30
47.35	211.19	50/47.35	48/47.35	47.62/47.35
47.40	210.97	50/47.40	48/47.40	47.62/47.40
47.45	210.75	50/47.45	48/47.45	47.62/47.45
47.50	210.53	50/47.50	48/47.50	47.62/47.50
47.55	210.30	50/47.55	48/47.55	47.62/47.55
47.60	210.08	50/47.60	48/47.60	circa pari
47.65	209.86	50/47.65	48/47.65	circa pari
47.70	209.64	50/47.70	48/47.70	47.62/47.70
47.75	209.42	50/47.75	48/47.75	47.62/47.75
47.80	209.20	50/47.80	48/47.80	47.62/47.80
47.85	208.98	50/47.85	48/47.85	47.62/47.85
47.90	208.76	50/47.90	48/47.90	47.62/47.90
47.95	208.54	50/47.95	48/47.95	47.62/47.95
48.—	208.33	50/48.—	pari	47.62/48.—
48.05	208.12	50/48.05	48/48.05	47.62/48.05
48.10	207.90	50/48.10	48/48.10	47.62/48.10
48.15	207.68	50/48.15	48/48.15	47.62/48.15
48.20	207.46	50/48.20	48/48.20	47.62/48.20

Met behulp van soortgelijke tafels kan men spoedig elken gewenschten parikoers vinden. Opmerking verdient dat de breuken juist omgekeerd moeten worden gesteld, wanneer men uit de Parijsche koersen de Amsterdamsche pariteiten wil vinden. Overigens behoeft zeker nauwelijks in herinnering te worden gebracht, dat van de wisselkoersen dáárom de pariteiten genoemd zijn, omdat op die wijze ook een mogelijk verschil tusschen traite en remise in aanmerking kan worden genomen. De koersen zouden bv. arbitrage in fondsen toelaten, wanneer de wisselnoteering *f* 47.80 was, doch men vindt ze *f* 48.10, en meent daarom van arbitrage te moeten afzien. Inmiddels blijkt bij nadere beschouwing dat Parijs op Amsterdam 209.20 noteert, wat dus op volkomen 't zelfde neerkomt alsof Amsterdam *f* 47.80 had, zoodat de arbitrage kan worden uitgevoerd.

Intusschen hebben wij nog niet gesproken over den invloed der bijberekening van rente. Ten onzent wordt, als regel, geene rente bijberekend over aandeelen, wèl over obligatiën. Uitzonderingen in de ééne richting vormen sommige aandeelensoorten in buitenlandsche ondernemingen, hoofdzakelijk Russische sporen, waarop dividend is gewaarborgd, en aan de andere zijde ettelijke obligatiesoorten, waarop de rentebetaling is gestaakt. Te Londen en Parijs worden alle fondsen zonder bijberekening verhandeld, zoodat de loopende rente in den koers is begrepen. De Berlijnsche beurs volgt over het algemeen de usantiën der onze; slechts berekent zij 4 pCt. sedert 1 Januari over verreweg de meeste aandeelensoorten (sommige afwijkingen leveren de gegarandeerde dividenden, de aandeelen in de Rijksbank, waarop $4^1/_2$ pCt. sinds 1 Januari en 1 Juli wordt berekend, en enkele andere waarop niets in rekening wordt gebracht). Weenen belast, als wij, afzonderlijk de rente, doch neemt bovendien de couponbelasting in aanmerking; St. Petersburg desgelijks. New-York eindelijk (wij slaan verscheidene kleinere beurzen over) noteert weer met inbegrip van interest.

Nu ligt het voor de hand, dat de koersen van rentegevende stukken, afgescheiden van alle andere omstandigheden, reeds uithoofde van het verschil in usantie dáár hooger genoteerd mogen zijn, waar de rente in den koers is begrepen, en dat de (schijnbare) koersafwijking grooter worden mag, naarmate de verschijndag der coupons nadert. Is b.v. op 28 December de koers van de 4 pCt Atchison Topeka obligatiën 64 pCt. te Amsterdam, dan is Londen met ons gelijk, wanneer het 66 pCt. noteert. Want dáár is de prijs glad af; hier wordt (coupon 1 Januari / 1 Juli) bijberekend 5/m 27/d, of nagenoeg een half jaar rente, wat à 4 pCt. 's jaars een verschil van 2 pCt. wettigt.

Zoo is dan ook onze pariteiten-tafel met Parijs slechts bruikbaar tot aan die bijberekening van rente toe: heeft men met behulp van de in de tafel voorkomende breuken de pariteit bepaald, dan moet de zóó gevonden koers voor Parijs worden vermeerderd (of voor Amsterdam verminderd) met de loopende rente. Geldt het b.v. de pariteit te vinden op 15 Mei voor een 5 pCt. fonds in roebels, coupon 1 April / 1 October, en is de Amsterdamsche koers 106 pCt., bij een wisselkoers van f 47.90, dan is de Parijsche pariteit:

$$106 \text{ pCt.} \times \frac{50}{47.90} = 110\frac{13}{20} \text{ pCt.}$$

Bij loopende rente, die te Parijs in den koers is begrepen; $^1/_8$ jaar ($1^1/_2$ maand) à 5 pCt = $\frac{5}{8}$ pCt.

Totaal $111\frac{11}{40}$ pCt.

of ruim $111\frac{1}{4}$, terwijl de arbitrageant overigens heeft te rekenen op de onvermijdelijke onkosten, ter beoordeeling van de vraag of arbitrage mogelijk is.

Oppervlakkig zou men zeggen dat de arbitrage tusschen twee plaatsen die *beiden* rente bijberekenen, kon volstaan met de rente eenvoudig te verwaarloozen, en inderdaad zal dikwijls, wanneer de rentevoet waarnaar gerekend wordt, gelijk is, het verschil gering zijn. Dewijl intusschen eene arbitrage-zaak vaak op een klein voordeel tot stand komt, en dewijl verder meermalen afwijkingen van anderen aard bestaan, is het goed, zich tot regel te stellen om altijd rente-bijberekening in aanmerkening te nemen. Om eenige van die andere afwijkingen te noemen: vooreerst vindt de bijberekening steeds plaats over het tot eigen geld herleid cijfer, en wij hebben gezien dat die herleiding geschiedt tegen nog al uiteenloopende waarden (de pariteitentafel voor Parijs b.v. bevat drie afgeleide prijzen voor 100 francs). En aangezien ook die bijberekende rente moet betaald worden naar den koers van den dag, is ook op dit deel van den koopprijs de gevonden breuk van toepassing. Vervolgens is het tijdstip waarop de rente begint te loopen, niet altijd gelijk; Russische fondsen b.v. worden hier berekend van 13 Januari—13 Juli af (de Russen volgen nog een oude tijdrekening, en hebben 1 Januari, als wij reeds 13 schrijven), terwijl Berlijn zich daaraan niet stoort, en van den 1sten af rekent.

De regel is daarom de volgende:

Amsterdamsche koers . . . .
plus te Amsterdam bijberekende rente, uit te drukken in percenten per 100, *niet* van den koopprijs), zoodat b.v. 3/m. à 5 pct. = $^1/_4$ van 5 pct. = $1^1/_4$ pct., 2/m. à 4 pct. = $^1/_6$ van 4 pct. = $^2/_3$ pct enz. . . . .

. . . . × de gevonden herleidingsbreuk = het totaal percentage der vreemde beurs. Hiervan aftrekkende de bijberekende percenten, zoo die beurs die niet pleegt op te nemen in den koers, vindt men de juiste pariteit. Is de rente wèl in den koers begrepen, dan behoeft die laatste aftrek niet gedaan.

Natuurlijk geschiedt het vinden van de Amsterdamsche pariteit uit buitenlandsche koersen in precies tegenovergestelde richting: vreemde koers + rente (zoo die afzonderlijk bijberekend wordt) × herleidingsbreuk — te Amsterdam bijberekende rente = Amsterdamsche pariteit.

Passen wij dit alles toe op nog enkele voorbeelden.

1) Welke is op 4 Januari de Hamburgsche pariteit van een koers à $94\frac{9}{16}$ te Amsterdam voor $3\frac{1}{2}$ pct. Deensche staatsleening? (Coupon 11 Juni—11 December; te Hamburg is 1 kroon = R.M. $1.12\frac{1}{2}$; wisselkoers $f\,59.02\frac{1}{2}$).

Antwoord: 1 Deensche kroon wordt aan de Amsterdamsche beurs gelijk gesteld met $f\,0.66\frac{2}{3}$, aan de Hamburgsche met R.M. $1.12\frac{1}{2}$. Hamburg stelt aldus indirect $1\frac{1}{8}$ R.M. gelijk met $\frac{2}{3}$ gulden, of 100 R.M. met $f\,59\frac{7}{27}$; m. a. w. dezelfde hoeveelheid kronen die naar de vaste omrekeningcijfers te Amsterdam met $f\,59\frac{7}{27}$ wordt in rekening gebracht, kost te Hamburg 100 R.M., en die vordering op hare beurt kan met $f\,59.02\frac{1}{2}$ worden gedekt. De Amsterdamsche prijs($f\,59\frac{7}{27}$)$\times$ Amsterdamsche koers moet dus hetzelfde product leveren als de Hamburgsche prijs ($f\,59\frac{1}{40}$) $\times$ Hamburgsche koers, en de laatste moet dus de hoogste zijn, in de verhouding van $59\frac{1}{40}$ te Amsterdam = $59\frac{7}{27}$ te Hamburg.

Vooraf moet de Amsterdamsche koers $94\frac{9}{16}$ % worden vermeerderd met 23 d. rente = $\frac{23}{360}$ jaar à $3\frac{1}{2}$ pct 's jaars = circa $\frac{2}{9}$ %

Totaal ongeveer $94\frac{25}{32}$ %

Dezen prijs vermenigvuldigend met $\frac{59\frac{7}{27}}{59\frac{1}{40}}$, komen wij tot $95\frac{1}{6}$ %

Waaraf te trekken de te Hamburg bijberekende rente, eveneens $\frac{2}{9}$ %

Parikoers $94\frac{17}{18}$ %

2) Op 13 April staat Rusland 2e Oosterleening te Petersburg genoteerd $99\frac{1}{2}$, te Amsterdam $63\frac{5}{8}$, de wisselnoteering in laatstgenoemde plaats is $f\,125$ per 3/m.; disconto 6 pct. De coupons der Oosterleening vervallen 13 Januari / 13 Juli. Is er gelegenheid tot arbitrage met voordeel?

Antwoord: De omrekeningswaarde van den roebel is te Amsterdam $f\,2$; onderzoeken wij thans wat hij te Petersburg kost, m. a. w. hoeveel wordt vereischt bij aankoop aldaar.

3/m papier kost $f\,125$ per 100 roebel
bij 3/m. disconto à 6% = $1\frac{1}{2}$% - $1.87\frac{1}{2}$

totaal $f\,126.87\frac{1}{2}$ per 100 roebel contant.

Wat dus te Amsterdam $f\,2$.— kost, wordt te St.-Petersburg met $f\,1.26\frac{7}{8}$ in rekening gebracht, en de Amsterdamsche koers zal $\frac{1.26\frac{7}{8}}{2}$ van den Petersburgschen moeten zijn.

Te Petersburg is de stand $99\frac{1}{2}$
bij 3/m. rente à 5 pct. = $1\frac{1}{4}$

totaal $100\frac{3}{4}$

Dit cijfer vermenigvuldigend met $\frac{1.26\frac{7}{8}}{2}$, vinden wij 63.91 pct.
ruim voor totalen kostprijs te Amsterdam. Aangezien hierin de rente begrepen is, moet zij er thans worden afgetrokken met wederom 1.25 „

rest netto 62.66 pct.

Amsterdam noteert circa 1 pct. hooger; aankoop te Petersburg, en verkoop te Amsterdam levert dus voordeel. Of het groot genoeg is, moet de arbitrageant beoordeelen met behulp zijner kennis der verschillende onkosten.

Opmerking. In verband met het op de vorige bladzijde gezegde, herinneren wij er aan dat optelling en aftrekking van rente noodzakelijk was, ofschoon zij telkens $1\frac{1}{4}$ pct. bedraagt. Te Petersburg toch wordt de aankoopssom verhoogd met rente in roebels, die met $f\,1.26\frac{7}{8}$ worden voldaan; te Amsterdam wordt rente berekend over een kapitaal in guldens, waarbij 1 roebel met $f\,2$ wordt gelijk gesteld.

3) Londen noteerde 30 December 5 pct. Italië $79\frac{1}{2}$, Amsterdam 73 pct. Is dit verschil te groot? (Coupons 1 Jan. / 1 Juli; belasting 13.2 pct; te Londen is 25 lire = £ 1; Londensche wisselkoers buiten beschouwing).

Antwoord: Londen stelt met 1 £ zoowel 25 lire als $f\,12$ gelijk, ergo 25 lire met $f\,12$; Amsterdam 25 lire met $f\,12.50$; verhouding derhalve: 12 pct. Amsterdam = $12\frac{1}{2}$ pct. te Londen. Nu is te Londen wèl, te Amsterdam niet de rente in den koers begrepen. Bovendien wordt zij aan onze plaats bijberekend alsof ze voluit werd betaald, en op 30 December wordt derhalve bijna $2\frac{1}{2}$ pct. aan rente op den koers gelegd. $73 + 2\frac{1}{2} = 75\frac{1}{2}$ pct., en dit vermenigvuldigend met $\frac{12\frac{1}{2}}{12}$, vinden wij 78.65 pct., alzoo toch nog $\frac{85}{100}$ pct. minder dan de noteering van dien dag was.

Keeren wij de berekening om, uitgaande van Londen, waar geene rente wordt bijberekend. Op de noteering van 79.50 de vermenigvuldiging met $\frac{12}{12\frac{1}{2}}$ toepassende, geraken wij tot een koers van 76.32 pct. met inbegrip van rente voor Amsterdam. Hiervan de afzonderlijk bij te berekenen $2\frac{1}{2}$ pct. aftrekkende, blijft over 73.82 pct., zoodat de Amsterdamsche noteering $\frac{82}{100}$ pct. onder Londensche pariteit komt.

Opmerkingen. 1. Zeer beknopt kan men ook redeneeren als volgt:

Aankoop te Londen vereischt voor elke 100 Lire nominaal aan hoofdsom en rente: $79\frac{1}{2}$ lire in ééns af. 25 lire = $f\,12$; $79\frac{1}{2}$ lire = $f\,38.16$.

Te Amsterdam kosten 100 lire nominaal 73 lire
aan rente 2.5 „

75.5 lire.

1 lire = $f\,0.50$; 75.5 lire = $f\,37.75$.

Op elke $f\,37.75$ is het verschil dus 41 cents; op $75\frac{1}{2}$ (guldens per 100 nominaal) $41 \times 2 =$ 82 cents, of $\frac{82}{100}$ pct.

2. Komt de wisselkoers mede in aanmerking, dan wordt de afstand grooter, naarmate de prijs van het betalingsmiddel zich méér boven $f\,12$.— verheft. Want 25 lire staan dan niet met $f\,12$, doch met méér guldens gelijk, en de breuk is dan niet meer $\frac{12\frac{1}{2}}{12}$, maar $\frac{12\frac{1}{2}}{12+\ldots}$, zoodat de koersen elkander méér behoorden te naderen.

c.) De goederen-arbitrage.

Gearbitreerd, in den zin zooals bij wissels en effecten, wordt er met goederen weinig. Zelden maar worden goederen gekocht met het doel om ze onmiddellijk of spoedig daarna elders te plaatsen, wat trouwens uit den aard van het artikel gemakkelijk valt af te leiden. Het is zoo plaatsroovend, brengt dientengevolge allerlei kosten mee aan opslag, huur, en vooral vracht, alle welke kosten bovendien herhaaldelijk snelle en ingrijpende wijzigingen ondergaan.

Het hoofdstuk „goederen-arbitrage" zal dan ook in hoofdzaak slechts kunnen bevatten de opgave van eenige gegevens die de koopman pleegt te verwerken in zijne berekeningen ter beantwoording der vraag, wáár hetzelfde goed het goedkoopst kan worden gekocht, of wáár het hoogst geplaatst. Ook hierbij is noodig nauwkeurige kennis van alle omstandigheden die den in- en verkoop beheerschen: usances ten opzichte van maat- en gewicht- berekening, van betaling, der onkosten enz. Van eenige voornaamsten dezer gegevens, en van hun invloed op de berekening, zullen wij hieronder een overzicht geven.

Voor wat maat en gewicht betreft, verwijzen wij naar blz. 1—11, alwaar ook commissie en courtage kortelijk behandeld is; verdere bijzonderheden zijn onder meer anderen de volgende:

Delcrédere heet de provisie die in rekening gebracht wordt voor overneming van 't risico der betaling eens wissels. In den regel is, — zie blz. 9, tweede kolom, eerste gedeelte — die overneming reeds begrepen in de bemoeiingen van den commissionnair; wordt delcrédere afzonderlijk berekend, dan geschiedt ook dat in percenten over het totaal beloop zijner aansprakelijkheid. Overigens is het in decrédere nemen van wissels een tak van bedrijf die, geheel afgescheiden van verdere tusschenkomst in de eigenlijke handelszaak, vaak wordt uitgeoefend door banken en bankiers.

Assurantie premie stelt het loon voor van hem, die tegen betaling dier premie op zich neemt, om aan den premie-betaler de schade te vergoeden die door eenig ongeval aan het aldus verzekerd goed mocht worden toegebracht. Bij assurantie van goederen, vooral over zee verzonden, is het gewoonte, om een gering percentage, door gebruik geijkt, maar toch nadrukkelijk in de *polis* (het geschreven contract) vermeld, uit te sluiten van de aansprakelijkheid des assuradeurs. „Vrij onder 3 pCt." bv. wil zeggen dat wanneer het goed blijkt 3 pCt. of minder schade te hebben beloopen, geene vergoeding behoeft te worden uitgekeerd, en bij hoogeren graad van schade wordt zij steeds met die 3 pCt. verminderd. 15 pCt. schade = 12 pCt. vergoeding, enz.

De premie wordt bijna zonder uitzondering bedongen in percenten van de verzekerde som, en deze loopt over de waarde van 't goed zelve, over de vracht, eene geschatte matige winst, en alle geldelijke belangen die aan de levering verbonden zijn.

Restorno is dát gedeelte der assurantie premie wat door den assuradeur (verzekeraar) aan den geassureerde (verzekerde) wordt teruggegeven, indien de overeenkomst vervalt wegens nietverzenden van 't goed, het niet-vertrekken van 't schip, en dergelijke omstandigheden. Restorno wordt uitgedrukt, niet in percenten van de betaalde premie, maar, als deze, in percenten van de verzekerde som. $1\frac{1}{2}$ pCt. premie, met 1 pCt. restorno, beduidt dat $1\frac{1}{2}$ pCt. betaald wordt, 1 pCt. teruggegeven, en $\frac{1}{2}$ pCt. behouden.

Wissel-courtage (-commissie, -provisie) is de naam van de vergoeding die berekend wordt voor 't aanschaffen of verkoopen der wissels waarmêe de betaling wordt vereffend. Zooals trouwens met delcrédere, zoo wordt ook deze belooning maar zelden afzonderlijk in rekening gebracht: heeft een commissionnair door aankoop eener partij goederen eene vordering verkregen, en trekt hij daarvoor, dan pleegt hij dat kosteloos te doen, evenals de remitteering der opbrengst van een verkoop. Vindt de berekening plaats, dan geschiedt zij zóódanig, dat de commissionnair juist schadeloos gesteld wordt, en zal zij uiteenloopen, al naar mate het traite geldt voor eene vordering, of remise voor eene schuld.

Betreft het nl. inkoop, waarvoor de tusschenpersoon zich dekt door eene traite, dan moet hare zuivere opbrengst, na aftrek der berekende wisselcommissie, gelijk zijn aan de oorspronkelijke vordering. De wisselcommissie loopt dus over een verhoogd bedrag, en 't is dáárover dat het percentage berekend wordt. Derhalve is het wisselbedrag = 100 pCt., en de evenredigheid luidt:

Wisselbedrag : factuurbedrag, =
100 : 100 — bedongen percentage wisselcommissie.

Is het daarentegen te doen om remise van het netto provenu van een verkoop, dan zal het wisselbedrag, opgevoerd met de wisselcommissie, het

netto provenu moeten aanwijzen. Daaruit ontstaat de volgende evenredigheid:

Wisselbedrag: netto provenu = 100 : 100 + bedongen percentage wisselcommissie.

Mocht iemand deze uitlegging niet genoegzaam duidelijk zijn, dan zal zij dat, gelooven wij, kunnen worden door zich de eenvoudige waarheid voor oogen te stellen dat, aangezien het percentage der wisselcommissie onvermijdelijk loopen moet over het wisselbedrag, *dit wisselbedrag steeds door 100 pCt. wordt voorgesteld,* terwijl overigens de volgende twee voorbeelden, met cijfers ingevuld, het tastbaar bewijs leveren:

1) Wegens aankoop eener partij zijde heeft een commissionnair te Lyon van eene Utrechtsche firma francs 17209.— te vorden. Hij brengt $^1/_8$ pCt. wisselcourtage in rekening; hoe hoog zal de wissel zijn?

Antwoord: Het $^1/_8$ pCt. wordt berekend over het totaal wisselbeloop, over 100 pCt.; en de vordering op zich zelve bedraagt francs 17209.

Die vordering vormt dus $100 - {}^1/_8 = 99^7/_8$ pCt. van het wisselbedrag, en dit laatste wordt gevonden door te zeggen:

$99^7/_8 : 100 =$ francs 17209 : x = francs 17230.54.

Opmerking. Het is volstrekt niet noodig om tot het verkrijgen dezer uitkomst de vermenigvuldiging en deeling toe te passen. Wanneer moet worden vermenigvuldigd met 100, en de uitkomst gedeeld door $99^7/_8$, dan zal het oorspronkelijk getal eenigszins vermeerderd zijn. $99^7/_8$ is gestegen tot 100, of in geheele getallen uitgedrukt, 799 tot 800, en dus vermeerderd met $\frac{1}{799}$ deel van zich zelf. Vermeerdert men het nu met $^1/_8$ pCt. van zich zelf, of met $\frac{1}{800}$, dan is dit iets te gering, en wel wederom $^1/_8$ pCt. van de te geringe vermeerdering zelve, en zóó voort tot in 't oneindige [1]), maar in de practijk is het aanbrengen van twee verhoogingen doorgaans voldoende. Zie 't volgend voorbeeld.

[1]) Elk getal bestaat uit $^2/_2$, $^3/_3$, $^4/_4$, $^{20}/_{20}$. enz., naar willekeur. Zegt men nu b.v.: elk getal bestaat uit zijn helft, plus de helft van die helft, enz., dan zal men bij 't voortzetten dier optelling de werkelijkheid steeds meer naderbij komen. doch nooit bereiken, omdat men niet is uitgegaan van de stelling: het getal bestaat uit *twee* helften, maar: uit éene helft plus fractiën. Zóó is 1 gelijk aan $^1/_2 + {}^1/_4 + {}^1/_8 + {}^1/_{16}$ enz; altijd zal er nog éénmaal $^1/_2$ van het laatstgenoemde aan toegevoegd kunnen worden. Zoo ook zal men om $^1/_4$ op te voeren tot $^1/_3$, kunnen zeggen: $^1/_3 = {}^1/_4 + {}^1/_4$ van $^1/_4$ enz., maar nooit $^1/_3$ bereiken. En zoo is het eindelijk niet mogelijk om $\frac{1}{799}$ te verkrijgen door optelling van $\frac{1}{800} + \frac{1}{800}$ van $\frac{1}{800}$ enz.; steeds zal $\frac{1}{800}$ van 't laatstgenoemde ontbreken.

2) Het beschikbaar netto provenu eener verkooprekening bedraagt te Hamburg R. M. 21242.04. Op verzoek van het rechthebbend Amsterdamsch huis wordt die som geremitteerd naar Frankfort, doch voor plaatsverlies wordt $1^0/_{00}$ gekort. Met welk bedrag zal Amsterdam te Frankfort worden goedgeschreven?

Antwoord: De firma te Hamburg besteedt in 't geheel R. M. 21242.04, en koopt daarvoor papier op Frankfort, wat, vermeerderd met $1^0/_{00}$ over zijn eigen beloop, R. M. 21242.04 aanwijst. Zoo dikwijls dus het netto provenu 1001 is, zal de wissel 1000 luiden. Evenredigheid:

1001 : 1000 = 21242.04 : x.

1001 moet dus verminderen tot 1000, verminderd worden met $\frac{1}{1001}$ van zich zelf. Verminderen wij het daarentegen met $\frac{1}{1000}$, dan is die vermindering te groot geweest, en wel $\frac{1}{1000}$ van $\frac{1}{1000}$ enz. Dit toepassende op het netto provenu uit ons voorbeeld, vinden wij R. M. 21242.04.

af $\frac{1}{1000}$ = 21.24

te veel $\frac{1}{1000}$ 0.02 „ 21.22

Wisselbedrag R. M. 21220.82.

Bij de wisselarbitrage is het gebruikelijk, dat een commissionnair die eene dubbele lastgeving uitvoert, slechts éénmaal provisie berekent. Zoo b.v. bij aankoop van wissels, en dekking der daaruit ontstaande vordering door traite, of verkoop van papier, en inzending der opbrengst door remise.

Vatten wij thans het vroeger en hier beknopt meêgedeelde samen in de volgende voorbeelden.

3) Amsterdam heeft à contant 50 pakken Sumatra tabak gekocht, Bruto 3741 KG., Tarra 2 K.G. per pak, rafactie 12 K.G., à 178 cents per $^1/_2$ K.G., contant 1 pCt., en wil bij verkoop 15 pCt. winnen, behalve 5 pCt. kapitaalsrente 's jaars. Tegen welken prijs per 6/m. moet daartoe de tabak te Frankfort worden geplaatst, wanneer de verkoopsvoorwaarden aldaar zijn: verkoop zonder rafactie op 't gewicht, en uitkeering van 3 pCt. commissie aan den agent?

Antwoord:

Inkoop 50 pakken, Bruto 3741 KG.
2 KG. per pak, Tarra 100 „
3641 KG.
rafactie 12 „
Netto 3629 KG.
à 178 cents per $^1/_2$ KG. *f* 12919.24
contant 1 % - 129.19
f 12790.05

Dit contant betaald bedrag moet over zes maanden terugkomen, vermeerderd met 5 % 's jaars kapitaalsrente, en bovendien met 15 pCt. winst op het artikel; in 't geheel dus met $17^1/_2$ pCt., zoodat *f* 100.— moeten aangroeien tot *f* 117.50, en het geheele bedrag tot *f* $12790.05 \times \frac{117.50}{100}$. Inmiddels wenscht de verkooper ook van de provisie à 3 pCt. vrij te loopen, zoodat elke *f* 97 die hij netto wil ontvangen, op de factuur met *f* 100 moeten uitgetrokken zijn, en het bedrag van *f* $12790.05 \times \frac{117.50}{100}$ weder met $\frac{100}{97}$ moet vermenigvuldigd worden, om het verlangde eindcijfer te vinden.

f $12790.05 \times \frac{117.50}{100} \times \frac{100}{97} =$ *f* 15493.10,

welk bedrag moet worden verkregen door verkoop van 3641 Kilogrammen, of 7282 halve KG., tegen 15493.10 : 7282 = *f* $2.12^3/_4$ per $^1/_2$ KG.

4) Rotterdam koopt te New-York eene lading roode wintertarwe, groot 192400 bushel à $72^3/_4$ (Amerik.) cents per bushel; voor vracht wordt in rekening gebracht $3^1/_2$ d per bushel (à \$ $4.83^1/_2$ per £); voor assurantie $1^7/_8$ pCt. over lading, vracht, assurantie en 5 pCt. winst; wisselkoers \$ $0.40^1/_2$ per *f* 1.— Aan spillage, monsters enz. gaat $1^1/_2$ $^0/_{00}$ te loor; de onkosten bij de aankomst en later bedragen in 't geheel *f* 1818.75, terwijl voor de zakken waarin de lading wordt overgepakt, *f* 0.98 per stuk wordt betaald. De tarwe wordt verkocht voor *f* 202.50 per last van 30 H.L.; welke is de uitkomst der zaak? (1 bushel = 35.24 L.)

Antwoord: Inkoop 192400 bushel à $72^3/_4$ cents = \$ 139971.—

Vracht $3^1/_2$ d over 192400 bushel = 673400 d = £ 2805.16.8 à \$ $4.83^1/_2$ per £ „ 13566.20

„ 153537.20

Assurantie; te berekenen als volgt

Over den inkoop, de vracht en de assurantie wordt 5 pCt. winst aan genomen. Inkoop, vracht en assurantie kunnen dus worden voorgesteld door 100, en moeten aangroeien tot 105. De assurantie wordt derhalve berekend over die 105, en aangezien zij $1\frac{7}{8}$ pCt. bedraagt, kan zij worden uitgedrukt met $1\frac{7}{8} \times \frac{105}{100} = 1\frac{31}{32}$. Alzoo is inkoop, vracht

Transport . \$ 153.537.20

en assurantie 100
assur. alléén $1\frac{31}{22}$
inkoop en vracht $98\frac{1}{32}$

Evenredigheid : $98\frac{1}{32}$: 100 =
153537.20 : x = 156.620.67
Bekend bedrag 153.537.20
Assurantie \$ 3.083.47
(Loopende over \$ 156.620.67
+ 5 pCt. winst „ 7.831.03
\$ 164.451.70
waarover $1^7/_8$ pCt. = \$ 3.083.47
\$ 156.620.67

á \$ $0.40^1/_2$ per *f* 1.— = *f* 386.717.71

Zakken, te berekenen als volgt:
factuur 192400 bushel
verlies $1^1/_2$ $^0/_{00}$ 288.6 „
Uitlever. 192111.4 bushel
à 35.24 L., of 0.3524 HL. =
67700 H.L. à
98 cents = *f* 66346.—
Onkosten - 1818.75 - 68.164.75
Totale kostprijs *f* 454.882.46

Opbrengst: $\frac{67700}{30} \times$ *f* 202.50 = - 456.975.—

Netto winst *f* 2.092.54.

HERHALING.

Ten besluite zullen wij thans een reeks vraagstukken doen volgen met de uitwerking.

1) Herleid 987214 ℔ tot tons.

Antwoord:

a) 1 ton = 2240 ℔.
987214 : 2240 = 440 tons en 1614 ℔.
1614 ℔ à 112 ℔ per cwt = 14 cwts en 46 ℔.
46 ℔ à 28 ℔ per quarter = 1 quarter en 18 ℔.

b) 1 quarter = 28 ℔.
987214 : 28 = 35257 qrs. en 18 ℔.
1 cwt = 4 qrs.
35257 : 4 = 8814 cwts en 1 qr.
1 ton = 20 cwt.
8814 : 20 = 440 tons en 14 cwts

2) Eene partij goederen, gefactureerd met £ 342.18.9, wordt verzekerd à 1/7 pCt. Hoeveel bedraagt de assurantie premie?

Antwoord: 1/7 pCt. wil zeggen 1 shilling 7 pence per £ 100. Zoo dikwijls dus £ 100 begrepen is in £ 342.18.9, zooveel malen zal de premie 1/7 zijn. Dat £ 100 3 maal begrepen is in het bedrag, ziet men met een óógopslag.

3 × 1/7 = 3.21, of 4/9

Blijft over de premie te vinden voor £ 42.18.9, gelijk staande met $42 \times 20 = 840 + 18^3/_4 = 858^3/_4$ shilling. Voor 2000 shillings bedraagt zij 19 pence, dus voor $858^3/_4$ shilling:

$\frac{858^3/_4}{2000} \times 19 =$ 0/8

Te zamen 5/5.

3) Hoeveel is $1^1/_4$ pCt. discount over £ 978. 4. 1?

Antwoord: $1^1/_4$ £ van 100 £ = 5 £ van 400 £. Dit laatste bedrag reeds tweemaal begrepen zijnde in het totaal, kunnen wij reeds noteeren £ 10.—

Blijft over $1^1/_4$ pCt. van £ 178. 4. 1.

Van £ 100.— is het	„	1. 5.0
„ „ 50.— „ „	„	-.12.6
„ „ 25.— „ „	„	-. 6.3
„ „ 3.— of 60 shillings is		
het $\frac{60}{100} \times 1^1/_4 = {}^3/_4$ Sh. of	„	-. 0.9
Van £ —. 4. 1 of 49 pence is het		
$\frac{49}{100} \times 1^1/_4 =$ circa $^5/_8$ d.	„	-. 0.1
Totaal	£	12.4.7

4) Bij een wielerwedstrijd te Parijs in Januari 1894 werden 1000 K. M. afgelegd in 39 u. 28 m. 9 s. In hoeveel tijd minder zou de afstand doorloopen zijn, indien de winner eene snelheid van 2 m. 6 s. per Engelsche mijl (1609 M.) had kunnen volhouden?

Antwoord:

M. M. minuut. minuten

1609 : 1000000 = $2^1/_5$: x = $1367^3/_{10}$ minuut of 22. 47. 18, zijnde 39. 28. 9

— 22. 47. 18

= 16. 40. 51 vlugger.

5) Wat is de inkoopsprijs per M. van een partij manufacturen, berekend met 2400 yards à 1/2 per yard; wisselkoers f $12.08^1/_2$? (1 yard = 0.914 M).

Antwoord: 2400 yards à 1/2 per yard = 2400 shillings = £ 120.—

+ 4800 pence = „ 20.—

£ 140.—

à ƒ $12.08^1/_2$ = voor £ 100.— ƒ 1208.50

„ „ 10.— - 120.85

„ 3 × £ 10.— - 362.55 ƒ 1691.90

2400 yards × 0.914 = (× 2000) 1828 M.

(× 200) 182.8 „

(× 200) 182.8 „

2193.6 M.

ƒ 1691. 90 : 2193.6 = ƒ $0.77^1/_8$ p. M.

6) Vóór eenige jaren was de vracht voor thee van Java naar Holland ongeveer 35 / — per 40 cubic feet. Tegenwoordig wordt ze meermalen afgesloten voor ƒ 13.50 per M^3. Zijn de vrachten gerezen of gedaald? (1 feet = $^1/_3$ yard = 0.30465 M.; 1 £ aannemende op ƒ 12.—)

Antwoord:

0.30465 × 0.30465 × 0.30465 × 40 = 1.131 M^3.
35 Sh. à ƒ 12.— per £ = ƒ 21.—
1.131 : 1 = 21 : x = ƒ 18.57 ongeveer.
De vracht is dus vrij aanzienlijk gedaald.

7) Eene partij goederen, groot 50 balen, is te Amsterdam verkocht met 3 pCt. tarra, en levert netto 2910 KG. uit. Hoe groot was het netto gewicht te Londen, waar ze werd verkocht met 2 ℔ goedgewicht en 2 ℔ tarra per baal? (1 cwt. = 112 ℔ = $50^3/_4$ KG.)

Antwoord: Het Amsterdamsch netto gewicht is 97 pCt. van het bruto.

$2910 \times \frac{100}{97} = 3000$ Kilo bruto te Amsterdam.

Te Londen was dus het gewicht

$3000 : 50^3/_4 = 59\frac{11}{100}$ cwt, of 59 cwt en circa (11 × 1.12) = 12 ℔. Alzoo

	Cwt.	Qr.	℔.
	59	—	12
Goed gewicht 50 × 2 = 100 ℔ of —.3.16			
Tarra evenveel —.3.16			
Samen —.6.32 of	1.	3.	4
netto	57.	1.	8

Opmerking. Volkomen zeker is deze uitkomst niet; zeer waarschijnlijk zelfs zal het Engelsch gewicht hooger zijn geweest, omdat in onze berekening alles in totalen is becijferd, en de balen vermoedelijk wel eenig overwicht zullen hebben boven de heele of halve Kilo's waarin ze werden gefactureerd. (Zie blz. 2, tweede kolom, en ook het hierna volgend vraagstuk 9).

8) Bereken den aankoop van 500 balen Javakoffie, in Indië gekocht.

506 picols netto à ƒ 39 per picol = Ind. ƒ

Onkosten:
500 zakken à ƒ 0.40 -
uitgaande rechten ƒ3.- per 100 Kilo over 33000 Kilo = -
pakhuishuur en brandassur. - 90.—
Prauw- en Koelieloon - 40.—
Zeeassur. ƒ 25000 à $2^1/_4$ pCt.
Commissie $2^1/_2$ pCt.
Traite-Commissie 1 pCt.
Wissel-courtage 1 ‰.
Koers op Nederland ƒ $101^1/_2$ = ƒ 100 Ind.Ct.

Antwoord:

506 picols à ƒ 39.— =			Ind. ƒ 19734.—
Onkosten:			
500 zakken à ƒ 0.40 =	ƒ 200.—		
Uitgaande rechten	- 990.—		
Pakhuishuur en brand-assurantie	- 90.—		
Prauw- en koelieloon	- 40.—		
Zee-assurantie	- 562.50	„	- 1882.50
			Ind. ƒ 21616.50
Deze som is die, waarbij de commissionnair het eerst belang heeft, en dáárover berekent hij de $2^1/_2$ pCt. commissie, zijnde		„	- 540.41
zoodat zijne vordering stijgt tot			Ind. ƒ 22156.91

Om zich voor dat bedrag te dekken, trekt hij een wissel, dien hij slechts plaatsen kan tegen opoffering van ƒ 1.— per ƒ 1000 voor wisselcourtage, terwijl hij voor zich zelf 1 pCt. of ƒ 10. per ƒ 1000.— traite-commissie in rekening brengt, in 't geheel dus ƒ 11.— per ƒ 1000.— De wissel zal dus zóó groot zijn, dat hij na vermindering met ƒ 11.— per ƒ 1000.— ƒ 22156.91 overlaat.

Zoo dikwijls dus ƒ 989.— begrepen is in ƒ 22156.91, zooveel malen zal de wissel ƒ 1000.— groot zijn. ƒ $22156.01 \times \frac{1000}{989} =$

ƒ 22403.24
factuur - 22156.91
Wisselkosten ƒ 246.43

Zijnde traite-commissie 1 pCt.	„	-	224.03
Wisselcourtage 1 ‰	„	-	22.40
Totaal		Ind. ƒ	22403.34

à Holl. 101.50 per Ind. ƒ 100 =

à ƒ 100.—	ƒ 22403.34
1 pCt.	- 224.03
$^1/_2$ „	- 112.02
Holl.	ƒ 22739.39

Opmerking. Berekening van Ind. ƒ 22156.91 à $101^1/_2$ pCt., en verhooging van het zóó gevonden bedrag met wisselkosten, zou tot dezelfde uitkomst hebben geleid. Toch behoort de herleiding tot Holl. courant het allerlaatst te geschieden, omdat commissie en courtage in Ind. courant verschuldigd (betaalbaar) zijn.

9) Maak een tabel van pariprijzen per penny tusschen Londen en Amsterdam voor China-thee in /12 kisten, het gewicht stellende per kist op bruto 77, tarra 16, goedgewicht 1 Eng. ℔. Verkoop-conditie alhier: prijs per $^1/_2$ KG., weging met 1 K.G. uitslag per kist. Prijs van het £ ƒ 12.12; 1 Eng. ℔ = 0.453593 KG.

Antwoord:

1 kist te Londen weegt bruto 77 Eng. ℔
Tarra 16
Goedgewicht 1 — 17 „ „
netto 60 Eng. ℔; uitleverende te Amsterdam:

bruto 77 × 0.453593 = $34^1/_2$ KG.
tarra 16 × 0.453593 = $7^1/_2$ „
27 KG.
Uitslag 1 „
Netto 26 KG.

Te Londen wordt in rekening gebracht netto 60 × 0.453593 = 27.21558 KG., zoodat, om 26 (te Amsterdam) × x, te doen gelijkstaan met 27.21558 (te Londen) × x, de prijs te Amsterdam hooger moet zijn.

Zien wij verder dat bij een wisselkoers van ƒ 12.12 een penny gelijk staat met 5.05 cents, dan is de vergelijking deze:

26 KG. × x cents te Amsterdam = 27.21558 × 5.05 cents te Londen, waaruit x = 5.286 cents per penny, zoodat

6^d = 31.716 cents
7^d = 37. „ enz.

10) Rotterdam ontvangt van Londen 100 balen tabak, bruto ..... ℔, goed gewicht 1 pct., tarra 4 pct. boven 't honderd, à 16 pence per ℔, contant $2^1/_2$ pct. Onkosten van inkoop: courtage 5 s. per baal, wegen en verschepen £ 20, commissie 2 pct., wisselcourtage 1 ‰. Wisselkoers ƒ 12,10 per zicht. Onkosten bij de aankomst: vracht 1 s. per baal met 5 pct. premie à ƒ 12, assurantie ƒ 34.000 à $^1/_4$ pct., lossen, opslaan enz. ƒ 50. Onkosten van verkoop $1^1/_2$ pct.

Als Rotterdam nu *f* 31.032.01 maken moet, om te winnen noch te verliezen, hoe zwaar is dan de partij?

(Examen-opgaven „Vooruit" Juni 1893).

Antwoord: Verwijzende naar vroeger gegeven toelichting, zullen wij thans eenvoudig de uitwerking geven, die vereenigende in ééne reeks van becijferingen.

Inkoop = *f* 31.032.01; laatst voorgaand bedrag *f* 31.032.01 × $\frac{98\frac{1}{2}}{100}$; aftrekken: onkosten *f* 50, + assurantie = *f* 85, + vracht = 105 shillings à *f* 12 per £ = *f* 63, te zamen *f* 198. Het nu verkregen bedrag deelende door *f* 12.10, geeft het aantal £, zegge x £, wegens de wisselcourtage te vermenigvuldigen met $\frac{999}{1000}$; die uitkomst op hare beurt met $\frac{100}{102}$ om de 2 pct. commissie; hieraf de kosten van wegen en verschepen en de courtage, samen £ 45; die uitkomst vermenigvuldigen met $\frac{100}{97\frac{1}{2}}$, en daarna tot pence herleiden; nu deelen door 16, zoodat voor de eerste maal ℔ in de rekening komen. Deze eerste uitkomst vermenigvuldigend met $\frac{104}{100}$ (4 pct. boven 't honderd wil zeggen: 104 wordt 100), en daarna met $\frac{100}{99}$, zal 't verlangd aantal ℔ bekend zijn.

Zie de berekening thans hier:

$$\left(f\,31.032.01 \times \frac{98\frac{1}{2}}{100}\right) - f\,198 \;\;(:12.10) \times \left(\frac{999}{100} \times \frac{100}{102}\right) - 45 \;\;\left(\times \frac{100}{97\frac{1}{2}} \times 240 : 16\right) \times \frac{104}{100} \times \frac{100}{99} = x.$$

$$f\,31032.01 \times \frac{98\frac{1}{2}}{100} = f\,30566.53$$

- 198.—

f 30368.53

$$\frac{f\,30368.53}{12.10} \times \frac{999}{1000} \times \frac{100}{102}$$ kan verkleind als volgt:

$$\frac{f\,30368.53}{12.10} \times \frac{999}{10} \times \frac{1}{102} = \frac{f\,30368.53}{12.10} \times \frac{999}{1020} = £\ 2458.12 \text{ (decimaal)}$$

„ 45.—

£ 2413.12

$$2413.12 \times \frac{100}{97\frac{1}{2}} \times \frac{240}{16} \times \frac{104}{100} \times \frac{100}{99}$$ kan worden vereenvoudigd in:

$$2413.12 \times \frac{1000}{975} \times 15 \times \frac{104}{99},$$ en nog verder tot

$$413.12 \times \frac{40}{39} \times \frac{15}{99} \times 104,$$ en tot

$$2413.12 \times \frac{40}{3} \times \frac{15}{99} \times 8,$$ en eindelijk tot

$$2413.12 \times 40 \times \frac{5}{99} \times 8$$

2413.12 × 1600 = 3860992.

3860992 : 99 = (door 100 gedeeld) 38609.92

te weinig $^1/_{100}$ = 386.10

$^1/_{100}$ = 3.86

389.96

38999.88,

Zegge 39000 ℔.

11). Iemand koopt zeker artikel, en berekent dat de 50 Kilo zonder onkosten komen op *f* 34.37½.

Wanneer de 50 Kilo worden verkocht voor *f* 40.92, dan is daarin begrepen 2 pct. commissie voor den tusschenpersoon, en 15 pct. winst voor den verkooper.

De onkosten bedroegen *f* 99.— Hoe zwaar was de geheele partij?

Antwoord: De commissie wordt uitgekeerd over het hoogste bedrag. Elke *f* 100 van den verkoop brengt den rechthebbende *f* 98.— op. Het zoo gevonden bedrag stelt voor: den inkoop plus 15 pct. winst; elke *f* 100 inkoop groeiden aan tot *f* 115. Het inkoopsbedrag (met onkosten) is dus *f* 40.92 (factuursbedrag) × $\frac{98}{100} \times \frac{100}{115} = f\,40.92 \times \frac{98}{115} = f\,34.87$.

De onkosten zijn dus *f* 34.87 — *f* 34.37½ = *f* 0.49½ per 50 Kilo geweest, en zoo dikwijls *f* 0.49½ begrepen is in *f* 99—, zooveel malen was de partij 50 Kilo groot.

50 × *f* 99.— : *f* 0.49½ = 10000 Kilo.

12). Een handelshuis heeft voor zijne verkoopen vastgesteld de volgende betalingsvoorwaarde: contant met 1½ pct. korting, of op 3½ maand zonder korting. Hoeveel pct. jaarlijks maakt het van de betalingen op tijd?

Antwoord: Bij contante betaling krijgt de firma dadelijke beschikking over *f* 98.50 voor elke *f* 100 der factuur. Geschiedt de betaling op tijd, dan kan de schuldenaar beschouwd worden als te hebben ter leen ontvangen *f* 98.50, die over 3½ m. met *f* 100 moeten worden terugbetaald. De opbrengst is dus *f* 1.50 over *f* 98.50 per 3½ m. Wil men weten hoeveel de opbrengst in 12/m zal zijn, dan heeft men *f* 1.50 te vermenigvuldigen met $\frac{12}{3\frac{1}{2}}$ of $\frac{24}{7}$, en aangezien die bate gekweekt werd met *f* 98.50, moet ze vermenigvuldigd met $\frac{100}{98\frac{1}{2}}$ of $\frac{200}{197}$, om ze te leeren kennen over *f* 100.

$$1.50 \times \frac{24}{7} \times \frac{200}{197} = f\,5.22 \text{ ruim, of } 5.22 \text{ pct.}$$

13). Op 13 Juli wordt betaald voor aankoop van 5 à fl. 1000. 5 pct. Oostenrijk in papier, coupon 1 Mei—1 November,
en 6 à *f* 1000. 5 pct. Oblig. Soer. Bank en HandelsVereeniging, coupon 1 April—1 October,
de som van *f* 9610.—

Wanneer bij aankoop ⅛ pct. courtage berekend is, vraagt men tegen welken koers genoemde fondsen zijn gekocht, als de noteering van het eerstgenoemde fonds 27 pct. lager is dan die van het tweede.

(Reiman, Vraagstukken No. 1).

Antwoord:

De totale koopsom is *f* 9610.—
Hierin is begrepen:
⅛ pct. courtage over fl. 5000
à *f* 1.20 = *f* 6000.—
plus - 6000.—
f 12000.— = *f* 15.—
Intr. 2/m 12/d à 5 pct.
over *f* 6000.— = *f* 60.—
Intr. 3/m 12/d à 5 pct.
over *f* 6000.— = *f* 85.— - 145—.
- 160.—
Netto koopprijs voor de fondsen zelven *f* 9450.—
Nu is het ééne fonds 27 pct. hooger genoteerd dan het andere; trekken wij dus 27 pct. van *f* 6000.—, of - 1620.—
af, dan stelt het saldo van *f* 7830.—
de koopprijs voor van *f* 12000 tegen één koers. Die is dan 7830 : 120 = 65¼ pct., zoodat één der fondsen tegen dien koers is gekocht, en het andere tegen 65¼ + 27 = 92¼ pct.

14). Welk der volgende twee fondsen werpt de hoogste rente af: de 6 pct. Oblig. New York Penns. & Ohio (coupon 1 Maart / 1 Sept.) à 104 pct., of de 6 pct. Union Pacific Hoofdlijn oblig, (coupon 1 Jan. / 1 Juli) à 103 pct.? Eerstgenoemden zijn aflosbaar 1 Maart 1905, de laatsten 1 Januari 1899. Den dollar aannemende op *f* 2.47½, den datum van aankoop op 1 Februari 1894.

Antwoord: 't Is hier de vraag, hoe lang men de rente zal trekken, en hoeveel verlies bij aflossing wordt geleden. Alles kan worden berekend in percenten. De uitkomsten zijn de volgende:

6 pct. New-York Penns. & Ohio.

Aankoop 104 pct. (à *f* 2.50 pr. dollar)
5/m rente 2½ „ („ - „ „ „)
Totale kostprijs 106½ pct. („ - „ „ „)

rente opbrengst: eerste coupon 1 Maart 1894, laatste 1 Maart 1905, in 't geheel 23 coupons à 3 pct. ieder = 69 pct., doch bij een dollarprijs van *f* 2.47½ eene feitelijke waarde vertegenwoordigende van 69 × 0.99 (2.47½ = 99 pct. van 2.50) = 68.31 pct. Daartegenover staat een verlies bij aflossing van 7.5 pct., omdat de besteedde 106½ pct. slechts met 99 pct. terugkeeren. Er blijft dus netto 60.81 pct. over voor het tijdvak 1 Februari 1894—1 Maart 1905, = 11$^1/_{12}$ jaar, over een kostprijs van 106½ pCt.

$$(60.81 : 11\tfrac{1}{12}) \times \frac{100}{106\frac{1}{2}} \text{ of } \frac{6081}{100} \times \frac{12}{133} \times \frac{1000}{1065} = 5.1517 \text{ pct. gemiddeld 's jaars.}$$

6 pct. Union Pacific Hoofdlijn.

Aankoop 103 pct.
1/m rente ½ „
Totaal 103½ pct.

Opbrengst: 10 coupons = 30 × 0.99 = 29.7 pct.
Verlies bij aflossing 4.5 „
Netto opbrengst 25.2 pct.

over 4$^{11}/_{12}$ jaar.

$$(25.2 : 4\tfrac{11}{12}) \times \frac{100}{103\frac{1}{2}} \text{ of } \frac{252}{10} \times \frac{12}{59} \times \frac{1000}{1035} = 4.9521 \text{ pCt. gemiddeld 's jaars.}$$

Opmerking. Met deze berekening kan voor ons doel worden volstaan; zij zou èn te uitvoerig èn te ingewikkeld worden indien de invloed der omstandigheid dat de eerste coupons binnen zes maanden na den aankoop vervallen, en dat het verlies bij aflossing in ééns geleden wordt, mede in aanmerking werden genomen. Overigens is het toch niet zeker dat de dollarprijs het geheele tijdperk door *f* 2.47½ zal zijn.

15). In Maart 1890 liep het gerucht dat de 5 pct. Oostenrijksche Maart-rente zou worden geconverteerd (geruild tegen mindere rente dragende stukken) of à pari afgelost. Hoe hoog was destijds de koers van dit fonds te Amsterdam, als het bij verkoop evenveel opbracht als bij aflossing?

Koers voor aflosbare obligatiën f 21.30.

(Examen-opgaven „Mercurius", Juni 1891).

Antwoord: De noteering van f 21.30 heeft betrekking op eene vaste waarde van 21 florijnen ö/w. der halfjaarlijksche coupons (nominaal 25 fl., door couponbelasting à 16 pct. betaalbaar met 21 fl.). Naar dien prijs is een aflosbaar stuk van 100 fl. betaalbaar met $\frac{100}{21} \times 21.30 = f\,101.43$, en om dien prijs te kunnen bedingen naar eene omrekeningswaarde van f 1.20 per florijn, moet het fonds genoteerd zijn op $\frac{101.43}{120} \times 100 = 84.525 = 85\,^{21}/_{40}$ pct. Althans op 1 Maart; elke dag verder laat eene schier onmerkbare vermindering van den koers toe, omdat de bijberekening van rente óók geschiedt naar f 1.20 per florijn, en met de couponbelasting geen rekening houdt.

16). Gekocht 10 Augustus 10 à f 1000.— 4 pct. Pandbrieven Rotterdamsche Hypotheekbank.

Courtage $^1/_8$ pct., Coupon 1 Mei en 1 Nov. Op deze effecten een prolongatie gesloten van f 9000.—, provisie 1 $^0/_{00}$, en het saldo ten bedrage van f 1331.50 door mij betaald in contanten.

Tegen welken koers zijn genoemde fondsen gekocht?

Antwoord:

De kooper betaalt in contanten		f 1331.50
en met de opbrengst eener prolongatie	f 9000.—	
Af provisie $1^0/_{00}$	- 9.—	- 8991.—
in 't geheel		f 10322.50

Hierin is begrepen courtage $^1/_8$ pct. over f 10000.— =	f 12.50	
Intr. 3/m 9/d à 4 pct. =	- 110.—	- 122.50
zoodat het fonds zelf kost		f 10200.—

f 10200 per f 10000 nominaal = 102 pct.

17). Hoeveel pct. rente trekt iemand van zijn in 6 pct. Subsidiebonds Mexico belegd kapitaal, als de aankoop van \$ 10000 geschied is tegen $32^7/_{16}$ pct., provisie $^1/_8$ pct., en de coupons een prijs opleveren, die overeenkomt met eene noteering van 31[d] per Standardoz. zilver; koers van het £ = wettelijk pari?

Antwoord: \$ 10000 werpen à 6 pct. jaarlijks 600 Mexicaansche dollars aan rente af. Een Mexic. dollar bevat aan fijn zilver 24.433 gram, een Standardoz., genoteerd op 31[d] goud, = 28.7707375 gram fijn zilver, terwijl 1 £ (240 pence) in goud = f 12.107 Hollandsch, naar het wettelijk pari.

600 Mexic. dollars staan derhalve gelijk met

$$600 \times \frac{24.433}{28.7707375} \times \frac{31}{240} \times f\,12.107 = f\,796.83$$

De aankoopsom bedroeg $32^7/_{16} + {}^1/_8 = 32^9/_{16}$ pct. van f 25000 nominaal

= 30 pct.		f 7500.—
2	„	- 500.—
$^1/_2$	„	- 125.—
$^1/_{16}$	„	- $15.62^1/_2$
		f $8140.62^1/_2$

Wanneer 81.40625 × f 100.— f 796.83 afwerpen, dan werpt 1 × f 100.— af: $\frac{796.83}{81.40625} = f\,9.79$. De opbrengst is dus circa $9^4/_5$ pct.

18) Wanneer op 1 Januari de koers der 5 pct. Metallieken (Oostenrijksche Staatsschuld), Januari—Juli coupon, $78^1/_2$ pct. wordt genoteerd, welke is dan op dien dag de parikoers voor de Mei-rente? (d. w. z. voor de andere 5 pct. schuld, waarvan de coupon 1 Mei—1 November vervalt). Couponprijs aannemende op f 20.25.

Antwoord: De Januari-rente wordt op 1 Januari zonder bijberekening verhandeld; de Mei-rente met aanzuivering van 2/m à 5 pct. over florijnen à f 1.20, in 't geheel dus met $^2/_{12}$ of $^1/_6$ van 5 pct. = $^5/_6$ pct. De opbrengst zal in werkelijkheid bedragen $4^1/_5$ pct. (wegens de belasting à 16 pct.) over florijnen à $f\,\frac{20.25}{21.—} = f\,^{27}/_{28}$, alzoo $^1/_6 \times 4^1/_5 \times {}^{27}/_{28} = {}^{27}/_{40}$ pct.

Berekend wordt	$^5/_6$	pct.
Genoten „	$^{27}/_{40}$	„

Te veel berekend $^{19}/_{120}$ pct. of circa $^5/_{32}$ pct., zoodat de Mei-rente op 1 Januari $78^1/_2 - {}^5/_{32} = 78^{11}/_{32}$ pct. moet genoteerd zijn (koers $78^5/_{16}$ à $^3/_8$).

19) Op 22 Januari waren Turksche loten genoteerd te Parijs $98^3/_4$, te Amsterdam $23^{15}/_{16}$ pct.; wisselkoers op Parijs f $47.87^1/_2$. Wanneer de onkosten voor de eerste 100 stuks f 62.50 bedragen, doch voor elke volgende 100 slechts f 23.25, bij hoeveel stuks begint dan arbitrage loonend te worden?

Antwoord: de Turksche loten zijn nominaal groot frcs. 400.—, worden te Parijs verhandeld in francs per stuk, te Amsterdam in percenten, doch aan beide plaatsen zonder bijberekening van rente („éénsgevend geld").

Wanneer Parijs voor 400 francs betaalt $98^3/_4$ francs, dan kosten 100 francs $98^3/_4 : 4$; omgekeerd geeft Amsterdam voor 400 francs $4 \times 23^{15}/_{16}$ pct. Wij kunnen dus de Parijsche noteering deelen door 4, of de Amsterdamsche met 4 vermenigvuldigen. Laat ons het eerste doen. $98^3/_4 : 4 = 24^{11}/_{16}$.

Parijs heeft dus $24^{11}/_{16}$, Amsterdam $23^{15}/_{16}$.

Nu hebben wij in onze pariteitentafel met Parijs (blz. 54) gezien, dat voor fondsen in francs de herleidingsbreuk is:

$$\text{Parijs} = \text{Amsterdam} \times \frac{50}{\text{wisselkoers}};\ \text{in dit geval dus:}$$

$$\text{Parijs} = \text{Amsterdam} \times \frac{50}{47^7/_8},\ \text{zijnde}\ 23^{15}/_{16} \times \frac{50}{47^7/_8} = 25\ \text{pct.}$$

Blijkbaar is dus aankoop te Parijs, en verkoop te Amsterdam voordeelig: wat te Parijs $98^3/_4$ francs kost, kan te Amsterdam worden geplaatst voor 100 francs, of anders gezegd:

opbrengst te Amsterdam	= 100	× f 0.47875
kostprijs „ Parijs	= $98^3/_4$	× - 0.47875
Winst per stuk	$1^1/_4$	× f 0.47875,

of per 100 stuks $1^1/_4 \times f\,47.875 = f\,58.94$.

Aan de onkosten, groot f 62.50, komt dus nog f 2.66 te kort. Aannemende dat de kosten à f 23.25 voor het volgende 100tal op elk lot afzonderlijk even zwaar drukken, levert elk lot der nieuwe serie van 100 eene bate van 59.84 cts.

waaraf de kosten	23.25 „
netto	36.59 cts.

Er zijn dus nog 266 : 36.59 = ruim 7, of minstens 8 stuks noodig, alvorens de affaire aanvangt met het afwerpen van winst.

Opmerking. Beschouwt men elke 100 loten als één koop, dan levert de transactie met 200 stuks de volgende uitkomst:

Bruto winst $2^1/_2 \times f\,47.875$ =		f $119.68^1/_2$
Kosten: eerste honderd	f 62.50	
tweede „	- 23.25	- 85.75
Netto winst		f $33.93^1/_2$.

20. Gekocht 1 April 5 à *fl.* 1000.— 5 pct. Oostenrijk Papier, coupon 1 Mei — 1 November à $76^5/_{16}$ pct., en deze op 1 Juni à $76^{13}/_{16}$ pct. weder verkocht.

Bij in- en verkoop wordt $^1/_8$ pct. courtage berekend. Als op deze transactie f 20.25 wordt gewonnen, vraagt men tegen welken koers de Mei-coupon verkocht werd.

(Reiman, Vraagstukken, No. 16).

Antwoord:

Eerste oplossing:

Inkoop *fl.* 5000.— = f 6000.— à $76^5/_{16}$ pct.	= f 4578.75
Intr. 5/m	= - 125.—
Court. $^1/_8$ pct.	= - 7.50
	f 4711.25
Verkoop *fl.* 5000.— = f 6000.— à $76^{13}/_{16}$ pct.	= f 4608.75
Intr. 1/m	= - 25.—
	f 4633.75
Court. $^1/_8$ pct.	= - 7.50
	f 4626.25

Het nadeelig verschil van	f 85.—
en bovendien eene winst van	- 20.25
te zamen	f 105.25

werd uitgeleverd door de 5 coupons, die dus zijn verkocht tegen den prijs van f 21.05.

Tweede oplossing:

Aankoop $76^5/_{16} \times {}^1/_8$ court.	= $76^7/_{16}$ pct.	
Verkoop $76^{13}/_{16} - {}^1/_8$ „	= $76^{11}/_{16}$ „	
Winst	$^1/_4$ pct.	= f 15.—
Intr. berek. bij aankoop 5/m		
„ „ verkoop 1/m		
Verlies 4/m		= - 100.—
Verlies		f 85.—
Gedekt met bovendien eene eindwinst van		- 20.25
Opbrengst der coupons		f 105.25

à f 105.25 : 5 = f 21.05 per stuk.

21. Op 12 Januari 1886 was de inschrijving opengesteld op de 5 pct. leening der „Temes-Bega-Thal Wasserregulirungsgesellschaft", groot fl. ö/w 12000000, te Berlijn à $76^1/_2$ pct., te Amsterdam à $76^1/_8$ pct., op beide plaatsen met bijberekening van rente van 1 October 1885 af. Als de korte koers van Amsterdam op Berlijn f $59.12^1/_2$ bedroeg, waar kon men dan het voordeeligst inschrijven?

N.B. Amsterdam maakt bij inschrijving te Berlijn de volgende onkosten: 2 $^0/_{00}$ op den wisselkoers voor dekking per telegraaf (*cable transfer*), 2 $^0/_{00}$ zegelbelasting van de nominale waarde à R.M. 1.70 per fl. ö/w en 1 $^0/_{00}$ van de nominale waarde voor beursbelasting en kleine onkosten.

(Knapper, Handelsrekenen, Vraagstuk 1765).

Antwoord: De Berlijnsche beurs stelt 1 fl. ö/w = R.M. 2 (de berekening van 1 fl. ö/w = R.M. 1.70 is de officieele, die van regeeringswege wordt toegepast ter bepaling van het aan zegelbelasting verschuldigde).

Een inschrijver te Amsterdam heeft aldaar te storten f 1.20 voor elken fl. ö/w; te Berlijn 2 R.M., en 't is nu maar de vraag hoeveel die 2 R.M. kosten, om de herleidingsbreuk te kunnen vinden.

De wisselkoers is	f 59.125	per 100 R.M.
bij 2 $^0/_{00}$ telegr. dekking	- 11825	
totaal	f 59.24325	per 100 R.M.
of	f 1.184865	per 2 R.M.

Wat te Amsterdam met f 1.20 wordt berekend, kost te Berlijn f 1.184865, en de herleidingsbreuk is:

Amsterdamsche koers $\times \frac{1.20}{1.184865}$ = Berlijnsche pariteit.

Nu is de Amsterdamsche prijs:

Koers van inschrijving 76.125 pct.
Intr. 3/m 11/d à 5 pct. in 12/m = 1.4 „ (ongev.)
te zamen 77.525 pct.

Op dezen koers de vermenigvuldiging toepassend met $\frac{1.20}{1.184865}$, zien wij dat de totale kostprijs te Berlijn mag zijn 78.515 pct.

In werkelijkheid is hij:

Koers van inschrijving . 76.5 pct.
Intr. 3/m 11/ d . . . . . 1.4 „
Zegelbelasting 2 ‰ $\times \frac{1.7}{2}$ =
1.7 ‰ of . . . . 0.17 pct.
Diverse onkosten 1 ‰ = 0.1 „
Totaal 78.17 pct.

Zoodat inschrijving te Berlijn 0.345 pct. voordeeliger uitkomt dan te Amsterdam.

22. Wanneer men betaald heeft *f* 11493.80 voor aankoop van *f* 12000 3 pct. Cert. Ned. Werk. Schuld, en de loopende coupon, verschijnende 1 September, ontbreekt, vraagt men, als de koers $96\frac{5}{8}$ pct., de courtage $\frac{1}{8}$ pct. bedraagt, en de ontbrekende coupon vergoedt wordt met het bedrag waarmee die coupon op den vervaldag betaald zou worden, op welken datum de aankoop plaats vond?

Antwoord:
Betaald werd in 't geheel *f* 11493.80
Gekocht werd:
f 12000 à $96\frac{5}{8}$
provisie $\frac{1}{8}$
totaal $96\frac{3}{4}$ pct. = *f* 11610.—

De halfjaarlijksche coup. bedraagt voor certificaten 3 pct. N. W. S. à *f* 1000 netto *f* 14.85 (zie blz. 13, begin).

Vergoed is dus *f* 14.85
× 12 = *f* 178.20
Voor 't fonds zelf was dus verschuldigd - 11431.80
Zoodat aan rente is bijberekend *f* 62.—

Voor *f* 12000 à 3 pct. wordt over 360 dagen bijberekend *f* 360.—, alzoo juist *f* 1.— daags, zoodat blijkbaar 62 dagen sedert 't vervallen van den laatsten coupon zijn verloopen, en de aankoop op den 63sten dag na 28 Februari = 3 Mei geschiedde.

23. Hoeveel francs in wissels op Parijs zijn te verkrijgen voor eene aankoopsom van *f* 12834.20, bij een wisselkoers van *f* 47.60 per 2/m, disconto 3 pct., provisie $\frac{1}{4}$ pct.,
a) papier, contant betaalbaar
b) „ over 1/m „
c) „ „ 2/m „
d) „ „ 3/m „ ?

Antwoord: De provisie heeft in alle gevallen betrekking op de som in Hollandsch geld. Elke *f* 100.25 der beschikbare som stelt in staat tot het besteden van *f* 100 aan wissels, of, in geheele getallen uitgedrukt, elke *f* 401 verminderen tot *f* 400.

f 12834.20 moet dus verminderd worden met $\frac{1}{401}$ deel van zich zelf.

f 12834.20
$\frac{1}{400}$ = *f* 32.085
Vermindering te groot genomen $\frac{1}{400}$ - —.085 - 32.—
Beschikbaar *f* 12802.20

Nu zijn voor *f* 47.60 verkrijgbaar 100 francs wisselbedrag, en dus voor de geheele som:
$\frac{12802.20}{47.60} \times 100$ = francs 26895.38 over 2/m.
Voor de andere valuta (vervaldagen) heeft men dit bedrag te verminderen of te vermeerderen met het disconto, al naar mate het papier vroeger of later betaalbaar is.

a) contant papier: *fr.* 26895.38
aftrek.: 2/m à 3 % = $\frac{1}{2}$ % „ 134.48 *fr.* 26760.90
b) 1/m papier *fr.* 26895.38
aftrek.: 1/m à 3 % = $\frac{1}{4}$ % „ 67.24 „ 26828.14
c) 2/m papier „ 26895.38
d) 3/m „ *fr.* 26895.38
bijtell.: 1/m à 3 % = $\frac{1}{4}$ % „ 67.24 „ 26962.62

24. Amsterdam heeft te Parijs te betalen francs 103200, en vindt de volgende noteeringen:
Parijs op Amsterdam *fr.* 209.10
Amsterdam op Parijs *f* $47.92\frac{1}{2}$
Parijs op Londen *fr.* $25.12\frac{1}{2}$
Londen op Amsterdam *f* 12.1
Parijs op Berlijn *fr.* 123.—
Berlijn op Amsterdam *RM* 168.60
Zal Amsterdam rechtstreeks met Parijs de zaak afdoen, of de tusschenkomst doen inroepen van Londen of Berlijn, wanneer het daarmee Parijs $\frac{3}{4}$ pct. onkosten oplegt?

Antwoord: Laat Amsterdam Parijs op zich trekken, dan zal de wissel luiden voor elke 100 francs 100 × 100 : 209.10 = *f* $47.82\frac{1}{2}$ (ongeveer) en aangezien dit goedkooper is dan remise à *f* $47.92\frac{1}{2}$, zal Amsterdam in geen geval rechtstreeks remitteeren.

Onderzoeken wij thans of traite van Londen of Berlijn, die dan het provenu overmaken naar Parijs, nog voordeeliger uitkomt:

Als Londen trekt, dan stelt het voor elke *f* 12.05 wisselbedrag ter beschikking van Parijs
£ 1.—
af $\frac{3}{4}$ ‰ onkosten „ 0.00075
netto £ 0.99925, waarover Parijs disponeeren kan in eene traite, die francs $25.12\frac{1}{2}$ × 0.99925 = *fr.* 25.10615625 opbrengt.

Berlijn trekt 100 × 100 : 168.60 = *f* 59.312 voor 100 Mark bruto
af 0.075 „ $\frac{3}{4}$ ‰ onkosten
99.925 Mark netto, die aan Parijs opleveren *fr.* 123 × 0.99925 = *fr.* 122.90775.

Amsterdam dekt dus: *fr.* 100.— met *f* 47.825 bij directe traite.
fr. 25.10615625 met *f* 12.05 bij Lond. traite.
„ 122.90775 „ - 59.312 „ Berl. „

Naar den prijs der rechtstreeksche traite moest gedekt worden de Londensche traite met
100 : 25.10615625 = 47.825 : x = *f* 12.007.
en de Berlijnsche traite met
100 : 122.90775 = 47.825 : x = *f* 58.78.

De rechtstreeksche traite blijft dus de voordeeligste wijze van afdoen.

Opmerking. Veel eenvoudiger wordt de berekening, wanneer men de $\frac{3}{4}$ ‰ niet dadelijk er in opneemt. In den regel zal men kunnen volstaan met eene berekening, waarbij die omstandigheid aanvankelijk is verwaarloosd.

Zegt men eenvoudig: *f* 12.05 = £ 1 = fr. $25.12\frac{1}{2}$, dan kosten fr. 100:
$\frac{100}{25.125} \times 12.05$ of $\frac{800}{201} \times 12.05$ = *f* 47.96.
en voor de andere plaats: *f* 59.312 = 100 RM. = fr. 123, dan kosten fr. 100:
$\frac{100}{123} \times 59.312$ = *f* 48.22,
zoodat reeds zonder rekening te houden met de kosten, de indirecte traite onvoordeelig is.

25. Amsterdam heeft 3/m wissels op New-York in portefeuille, ten bedrage van $ 6000.— en kan deze te Londen à $49\frac{1}{4}$ per 3/m plaatsen, onder aftrek van $\frac{1}{4}$ courtage.

Wanneer Amsterdam ze in Parijs laat verkoopen, brengen ze op 520.— per 3/m, onder berekening van $\frac{1}{4}$ pct. courtage. Welke weg is de voordeeligste, als de wisselkoersen zijn 12.12 en 48.—, beide kortzicht?
(Reiman, Vraagstukken, No. 19).

Antwoord: De noteering te Londen luidt in pence voor 1 $, te Parijs in francs per 100 $. Zóó vinden wij dat verkoop der wissels oplevert:

te Londen £ $\frac{49\frac{1}{4}}{240} \times 12.12$ = *f* 2.486 bruto per $.
te Parijs *fr.* $\frac{520}{100} \times \frac{48}{100}$ = *f* 2.496 bruto p. $.

Verkoop te Parijs is dus 't voordeeligst, al zal dan ook de courtage — percentsgewijze gelijkstaande — aldaar een ietwat hooger beloop hebben dan te Londen.

26. Een wissel, vervallende 6 Februari, wordt den 12den November aan de Nederlandsche Bank verdisconteerd met 4 pct. disconto.

Als de commissionnair het wisselbedrag vermindert
a. met het disconto,
b. met $\frac{1}{8}$ pct. over het ontvangen bedrag aan de Nederlandsche Bank,
c. met het zegel ten bedrage van $\frac{1}{2}$ ‰ = *f* 6.50,
dan bedraagt het netto provenu *f* 12392.58.
Hoe groot was de wissel?

Antwoord: Netto provenu *f* 12392.58
Zegel - 6.50
Voorgaand bedrag *f* 12399.08

Deze som is $\frac{99\frac{7}{8}}{100}$ of $\frac{799}{800}$ van het laatst voorgaand cijfer en moet vermeerderd met $\frac{1}{799}$ van zich zelf.

f 12399.08
$\frac{1}{800} \doteq$ *f* 15.49885
hiervan weder $\frac{1}{800}$ = - —.01937 - 15.52
bedrag na aftrek van disconto *f* 12414.60

Afgetrokken disconto:
4 pct. 's jaars = $\frac{1}{25}$ deel van 100 pct. of $\frac{1}{24}$ van de overblijvende 96 %
over 19 dagen in November
31 „ „ December
31 „ „ Januari
7 „ „ Februari
88 „ = $\frac{88}{360}$ of $\frac{11}{45}$ jaar.
f 12414.60 $\times \frac{1}{24} \times \frac{11}{45}$ = - 126.45
Totaal wisselbeloop *f* 12541.05

27. Parijs geeft aan Amsterdam order om te trekken op Londen à *f* $12.07\frac{1}{2}$, en aan Londen om zich te dekken door traite à *fr.* 25.25, terwijl

eindelijk Parijs zich voorstelt om papier op Amsterdam te kunnen plaatsen à *fr.* 209.45. Londen trekt evenwel à *fr.* 25.40; zal Parijs bij het bedingen van den genoemden koers voor den wissel op Amsterdam zonder schade uit de transactie komen?

Antwoord: 't Is hier eenvoudig te doen om het vinden der indirecte pariteit, en aangezien de opgegeven koers voor de traite van Londen op Parijs toch is vervangen door een anderen, kan de eerste buiten beschouwing blijven.

De vraag is: wanneer *f* $12.07\frac{1}{2}$ = 1 £,
1 £ = *fr.* 25.40,
is dan *fr.* 209.45 voldoende voor *f* 100?

Uit de vergelijking het £, wat aan weerszijden voorkomt, schrappende, blijkt dat *f* $12.07\frac{1}{2}$ = *fr.* 25.40. Parijs betaalt *fr.* 25.40 voor eene vordering op Amsterdam, groot *f* $12.07\frac{1}{2}$; het kan terugkrijgen *fr.* 209.45 voor *f* 100.

f $12.07\frac{1}{2}$: *f* 100 = *fr.* 25.40 : x = *fr.* 210.35.

Parijs zal dus 90 centimes per *f* 100.— verliezen.

28. Londen zendt aan Amsterdam R.M. 27412.40 in wissels op Berlijn ten verkoop à *f* $59.02\frac{1}{2}$, met order om voor het netto provenu wissels op Parijs te koopen à *f* 48.05. Bij aankomst der opdracht zijn de koersen veranderd in 58.95 en 48. — Kan de order nog worden uitgevoerd?

Antwoord: Het wisselbedrag kan geheel buiten beschouwing blijven. De vraag is eenvoudig: is de waarde van het ten verkoop gezonden papier onveranderd gebleven, en zoo niet, is dan de prijs van wat voor de opbrengst moet worden gekocht, in dezelfde mate gewijzigd?

In ons voorbeeld is voor den Duitschen wissel niet meer *f* $59.02\frac{1}{2}$ te maken, doch *f* 58.95. Die opbrengst zal dus tegenvallen, maar ook de aankoopprijs voor den Franschen wissel is verminderd. Onderzoekt men of die winst het verlies opheft, dan staan twee wegen open: men herleidt beide verschillen tot gewone breuken met 1 tot teller, of leidt uit de gewijzigde waarde van het éene papier den prijs af waarop het ander moet zijn gekomen. Eerste wijze: het

te verkoopen papier is gedaald $\frac{7\frac{1}{2}}{5902\frac{1}{2}}$

het te koopen „ „ „ $\frac{5}{4805}$.

$\frac{7\frac{1}{2}}{5902\frac{1}{2}} = \frac{1}{787}$; $\frac{5}{4805} = \frac{1}{961}$; het te verkoopen papier is méér gedaald dan het terug te koopen, en de order is niet meer uitvoerbaar.

Tweede wijze: Wanneer *f* $59.02\frac{1}{2}$ is gedaald tot *f* 58.95 : = dan moet *f* 48.05 achteruit tot : x = *f* 47.99 bijna.

De prijs van den Franschen wissel is dus niet genoegzaam gedaald om op te wegen tegen de mindere opbrengst van het ander papier.

29. Wáár ligt voor New-York het goudpunt van den Engelschen wissel?

Onkosten $4\frac{1}{8}$ ‰.

Antwoord: De vraag is: bij welken wisselkoers van New-York op Londen is het voordeeliger om goud naar Londen te zenden in plaats van wissels, of goud van daar te ontbieden liever dan zijn wissels te verkoopen, of, in 't algemeen gezegd, met goud en wissels te opereeren?

Het wettelijk pari geeft het antwoord, althans in theorie. In de praktijk is het mogelijk dat goud of gouden munt iets hooger of lager wordt genoteerd dan uit de wettelijke bepalingen op de munten valt af te leiden. Groot zal het verschil intusschen bezwaarlijk kunnen zijn.

De meest nauwkeurige, hoezeer niet gemakkelijkste wijze om het wettelijk pari te berekenen, is die met de grootst bekende geheele getallen.

£. 1869 = 40 troy-pond = 230400 grains muntgoud van $\frac{11}{12}$ gehalte.

\$ 800 = 43 troy-ounces = 20640 grains muntgoud van $\frac{9}{10}$ gehalte.

Het metaal der dollars heeft dus eene waarde van $\frac{54}{55}$ van dat der £ (zie blz. 49, voorbeeld 3). Waren de soorten in gehalte gelijk, dan zouden £ 1869 overeenkomen met \$ 800 × $\frac{230400}{20640}$. Nu moet de vergelijking uitgebreid tot: £ 1869 = $\frac{230400}{20640} \times \frac{55}{54} \times 800$ en eindelijk:

$$£\ 1 = \frac{230400 \times 55 \times 800}{20640 \times 54 \times 1869} = \$\ 4.866$$

wettelijk pari.

Indien de onkosten, aan in- of uitvoer van goud verbonden, $4\frac{1}{8}$ ‰ of \$ 0.02 zijn, dan wordt het bij een wisselkoers van \$ 4.846 voordeelig om in-, en bij een wisselkoers van \$ 4.886 voordeelig om uit te voeren.

Opmerking. Deeling van 1.504629 (gram fijn goud per \$) op 7.3223854 (gram fijn goud per £) geeft óók: \$ 4.866 = 1 £.

30. Hoeveel kilogrammen fijn zilver moet men voegen bij 440 zilveren 5 francs-stukken, om muntmetaal voor onze zilveren teekenmunt te verkrijgen?

(Reiman, Vraagstukken, 2).

Antwoord:

Eerste oplossing.

Men vange aan met het gewicht te bepalen der 440 *écus*. Blijkens de opgave op bladz. 43

wegen zij 25 gram per stuk, bij een gehalte van 0.9. Het bruto gewicht der massa is dus 440 × 25 gram = 11000 gram of 11 K.G., en de vraag is, hoeveel K.G. fijn gevoegd moet worden bij 11 K.G. van 0.9, om het gehalte van 't mengsel op te voeren tot 0.945 (blz. 42), of, in 't algemeen gesproken, in welke verhouding 1 met 0.9 moet vermengd worden om 0.945 te verkrijgen.

Elke eenheid (gram, K.G. of welke andere eenheid ook) fijn (van 1000 deelen) die in het mengsel gebracht wordt, gaat 55 deelen achteruit; elke eenheid van 0.9 stijgt 45 deelen. Om nu een winst van 45 te verkrijgen door bijvoeging van 100, behoeft men slechts $\frac{45}{100}$ van het betere te nemen; om 55 deelen verlies te veroorzaken door bijvoeging van niets (men begrijpt dat de 900 deelen in de beide soorten kunnen verzwegen worden als tegen elkaar opwegende) worden $\frac{55}{100}$ van het mindere vereischt.

Hebben zoodoende 55 eenheden van 't mengsel zich 45 deelen zien verbeteren door toevoeging van 45 eenheden van 't mengsel die 55 deelen achteruitgaan, (55 × 45 = 45 × 55) dan blijkt daaruit, dat in 't algemeen gesproken, de verhouding in elk mengsel bepaald wordt door den afstand van het minste en van het beste tot het gemiddelde en wel — natuurlijk — in hoeveelheden, die omgekeerd evenredig staan tot dien afstand.

Zoo zijn dan op elke 100 eenheden zilver van 0.945 gehalte noodig:
55 × 0.9
45 × 1.—, en aangezien 440 *écus* wegen 11 K.G., heeft men daarbij te voegen 45 × $\frac{11}{55}$ = 9 K.G. fijn.

Tweede oplossing, door middel van vergelijkingen.

440 zilveren 5 francs-stukken wegen bruto 11 KG.
11 KG. zilver van 0.9 gehalte = 9.9 KG. fijn.
x „ „ fijn = x „ „

11 + x KG. zilv. van 0.945 gehalte = 9.9 + x KG. fijn (of van 1.—).
aftrekken x „ „ „ 0.945 „ — x „ „ 0.945
blijft over 11 KG. zilv. van 0.945 gehalte = 9.9 fijn + x KG. van 0.055

11 KG. × 0.945 = 10.395 KG. fijn 9.9 fijn = 9.9
aftrekken 9.9 „ „
blijft over: x KG. van 0.055 = 0.495 KG. fijn
0.495 : 0.055 = 9 KG.

M. a. w. gezegd: 9 KG. fijn leveren uit: 9 × 0.055 (om eene winst van 11 × 0.045 te leveren) en bovendien 9 × 0.945, die het geheele mengsel gelijk van gehalte doen zijn.

Zóó geraakt men tot eene andere opzetting:

wordt door bijvoeg. van: 11 × 0.9, x × 1.— } gelijk aan 11 × 0.9, 11 × 0.045, x × 0.945

Schrapt men hieruit het gelijkluidende, dan blijft over:

x × 1.— = { 11 × 0.045, x × 0.945
aftrekken x × 0.945
blijft over x × 0.055 = 11 × 0.045 of 0.495.
derhalve: x × 0.055 = 0.495, waaruit weder, zooals hierboven x = 0.495 : 0.055 = 9 KG.

Nog duidelijker misschien is het volgende:
Het mengsel moet bestaan uit 11 × 0.945 + x × 0.945
er is voorhanden 11 × 0.9
zoodat nog wordt vereischt 11 × 0.045 + x × 0.945

en dat moet geleverd worden door x × 1, zoodat x × 1 uitlevert: 11 × 0.045 + x × 0.945.
aftrek. x × 0.945
blijft: x × 0.055 = 11 × 0.045,
waaruit: 0.055 : 0.045 = 11 : x = 9.

31. Een wijnhandelaar die 200 liter van 68 cent vermengt met eene andere soort van 84 cent, verkoopt het mengsel voor 80 cent, en wint dan *f* 18.—. Hoeveel liters waren er in 't geheel?

Antwoord: men kan aannemen dat de winst werd geleverd door 't geheel, door het bijgemengd gedeelte, of door het eerst voorhandene. Die laatste hoeveelheid is bekend, en 't is dus het gemakkelijkst, de winst dáárover te berekenen. Zoodoende kan men zeggen, dat 200 liter wijn van 68 cent inkoop
+ 9 „ winst
77 cent, vermengd met x liter

wijn van 84 cent, een mengsel gaven van 80 cent gemiddeld.

Er zijn dus noodig 80 — 77 = 3 liter van de beste soort, tegen 84 — 80 = 4 „ „ „ minste soort.

De beste wijn gaat dan 3 × 4 = 12 cent achteruit.

De minste wijn gaat dan 4 × 3 = 12 cent vooruit.

Er was voorhanden 4 × 50 liter van de minste soort,
er zijn bijgekomen 3 × 50 „ „ „ beste „
zoodat het mengsel uit 7 × 50 = 350 liter in 't geheel bestond.

32. Wordt koffie van 54 cent met koffie van 44 cent gemêleerd, dankost het mengsel 50 cent per $^1/_2$ K.G.

Wordt van elke soort 5 halve K.G. minder genomen, dan wordt de gemiddelde prijs 51 cent.

Van hoeveel halve K.G. is in de eerste alinea sprake?

Antwoord:

$$\left.\begin{matrix} x \times 54 \\ x \times 44 \end{matrix}\right\} = x \times 50.$$

De afstand van 4 en 6 cent der beide prijzen tot den gemiddelde bepaalt de verhouding:

$$\left.\begin{matrix} 6 \times 54 \\ 4 \times 44 \end{matrix}\right\} = 10 \times 50.$$

Wanneer de totale hoeveelheid verminderd wordt met
5 × 54 = 270
5 × 44 = 220
10 = 490, dan worden er derhalve 10 halve K.G. afgenomen ter gemiddelde waarde van 49 cent. Daarna is er nog eene onbekende hoeveelheid over ter gemiddelde waarde van 51 cent.

Blijkbaar leveren dus 10 × 49 cent
en x × 51 „
te zamen uit x × 50 cent, en aangezien de gemiddelde prijs van 50 cent juist tusschen de uitersten 49 en 51 in ligt, is er van elke dier beide uitersten evenveel genomen, te zamen dus 20 halve K.G., zijnde
2 × 6 = 12 à 54 cent
2 × 4 = 8 à 44 cent.

33. Van twee kapitalen is 't eene groot *f* 18000.—, en wordt uitgezet gedurende 8 maanden à 3 pct.; het andere staat 1 jaar uit à $4^1/_2$ pct., en werpt evenveel interest af als het eerste. Hoe groot is het tweede kapitaal?

Antwoord: Het juiste bedrag van den door 't eerste kapitaal geleverden interest behoeft niet te worden berekend. 't Is de verhouding die de uitkomst bepaalt.

Wanneer *f* 18000 × 3 pct. × 8 maanden gelijk
is aan *f* x × $4^1/_2$ pct. × 12 „ ,
dan behoeft men slechts de leden der bovenste opstelling met elkaar te vermenigvuldigen, en de uitkomst te deelen door het product der bekende termen van de andere serie, om den ontbrekenden term te vinden.

18000 × 3 × 8 = 432000.
432000 : ($4^1/_2$ × 12) = 8000.
Het kapitaal is dus *f* 8000 groot.

Tot dezelfde uitkomst geraakt men bij de volgende redeneering:

Het eene kapitaal heeft uitgestaaan 8 maanden à 3 pct. wat gelijk staat met 24 maanden à 1 pct.; het andere 12 maanden à $4^1/_2$, of 54 maanden à 1 pct. Nu moet een kapitaal dat langeren tijd noodig heeft dan een ander om denzelfden interest te leveren, kleiner zijn dan dat andere, opdat het kleinst aantal maand-eenheden × het grootst kapitaal gelijk zij aan het kleinst kapitaal × het grootst aantal maand-eenheden.

Ook hier dus weer de opstelling: $\frac{18000 \times 24}{54}$ = *f* 8000.

Het ligt voor de hand dat op dezelfde wijze andere onbekenden kunnen worden gevonden.

Wanneer *f* 18000.—, gedurende 8 maanden uitgezet à 3 pct., evenveel interest afwerpen als *f* 8000 gedurende 12 maanden à x pct., dan is x:
18000 × 8 × 3 (= 432000) : 8000 × 12 = $4^1/_2$ pct.

En als *f* 18000 in 8 maanden à 3 pct. evenveel rente levert als *f* 8000 in x maanden à $4^1/_2$ pct., dan is x:

18000 × 8 × 3 (= 432000) : 8000 × $4^1/_2$ = 12 maanden.

34. De jaarrekening eener maatschappij wijst eene winst aan van *f* 170.918.40. Dit bedrag moet als volgt verdeeld worden:

5 pct. aan aandeelhouders over het maatschappelijk kapitaal van *f* 1.200.000.

50 pct. van de rest aan tantièmes, en het overige aan aandeelhouders.

Intusschen moet uit de winst ook gekweten worden de patentbelasting, bedragende 2 pct. van het geheele aan aandeelhouders uit te keeren dividend, verhoogd met 28 opcenten.

Hoe groot is de patentbelasting, en hoeveel percent dividend wordt uitgekeerd?

(Examen-opgaven „Vooruit" November 1893).

Antwoord: 28 opcenten wil zeggen dat elke gulden van den aanslag op zich zelf („hoofdsom") wordt verhoogd met 28 cents („opcenten").

Van de totale winst *f* 170.918.40
gaat dus in de eerste plaats af:
5 pct. dividend over *f* 1.200.000 = *f* 60000
Waarover te betalen 2.56 pct. belasting - 1536 *f* 61.536.—

terwijl uit het saldo van *f* 109.382.40
moet bestreden worden:
50 pct. van het netto saldo aan tantièmes
50 „ „ „ „ „ „ aandeelh.
1.28 „ „ „ bruto „ „ verdere patentbelasting (immers is 50 pct. van het saldo belastbaar met 2.56 pct. en drukt het over 't geheele saldo met 1.28 pct.)

101.28 pct. is dus het onzuiver beloop van het saldo, en vermenigvuldiging van 109.382.40 × $\frac{100}{101.28}$
geeft als netto saldo aan - 108.000.—

Zoodat verder aan belasting verschuldigd is *f* 1.382.40

Uitkomsten:

Aandeelhouders vóóraf	*f* 60000	
De helft van *f* 108000	- 54000	
totaal	*f* 114000.—	zijnde 5 + $4^1/_2$ = $9^1/_2$ pct.
Tantièmes $^1/_2$ van *f* 108000	- 54000.—	
Patentbelasting:		
2.56 pct. van *f* 114000.	- 2918.40	zijnde *f* 1536.— × *f* 1382.40.
Totale winst	*f* 170918.40	

35. Indien in eenig jaar de uitvoer uit Nederland naar Rusland *f* 19.250.000 bedraagt, doch slechts 44 pct. vormt van den invoer van daar, terwijl het saldo wordt gedekt door de rente der in ons land gehouden Russische leeningen, 3 pct., 4 pct., $4^1/_2$ pct. en 5 pct. in goud, en 5 pct. in zilver, van elke soort evenveel, hoeveel Rbs. nominaal van ieder komen er dan voor in Nederland? (Den gouden roebel stellende op *f* 1.92, de anderen op *f* 1.28).

Antwoord: Wanneer de uitvoeren slechts opwegen tegen 44 pct. der invoeren, dan blijft 56 pct. invoer ongedekt.

f 19.250.000 = 44 pct.

$\frac{f\,19.250.000}{44}$ = 1 „

$\frac{f\,19.250.000}{44}$ × 56 = 56 pct.

f 19250000 × $\frac{56}{44}$ = *f* 24500000.

Wanneer van elke der verschillende soorten fondsen evenveel wordt gehouden, dan dragen zij eene gemiddelde gelijke rente.

In goud uitgedrukt: 3 pct.
4 „
$4^1/_2$ „
5 „
Zilver 5 pct. = in goud $5 \times \frac{128}{192}$ of $5 \times \frac{2}{3} = 3^1/_3$ „

5 soorten te zamen $19\frac{5}{6}$ = gemiddeld $3\frac{29}{30}$ pct. in roebels à *f* 1.92.

De uit den handel ontstaande vordering van Rusland bedraagt 24500 000 × $\frac{1}{1.92}$ gouden roebels.

Voor elke $3\frac{29}{30}$ roebels rente zijn 100 roebels nominaal kapitaal noodig.

Voor 24500000 × $\frac{100}{192}$ roebels rente zijn

$\frac{24500000}{3\frac{29}{30}} \times \frac{100}{192} \times 100$ roebels nominaal noodig.

$\frac{24500000}{3\frac{29}{30}} \times \frac{100}{192} \times 100$ = roebels 321.691.177 totaal.

Van elke soort $^1/_5$ = roebels 64.338.235.

36. En hoe zal de samenstelling zijn der fondsen uit het vorig vraagstuk, als men aanneemt dat het aandeel in de gezamenlijke opbrengst aan rente van elke soort even groot is, en bovendien rekening houdt met eene couponbelasting van 5 pct. op de 4 pct. goud- en de 5 pct. zilverleeningen?

Antwoord: Naar dezen maatstaf wordt de rente-opbrengst:

3 pct. goud.
bruto 4 pct., af 5 pct. of $^1/_{20}$ van 4 pct. aan belast. = $4 - \frac{4}{20}$ = $3^4/_5$ „ „
$4^1/_2$ „ „
5 „ „
Zilver, bruto 5 pct. — belasting 5 pct. = $4\frac{3}{4}$ pct. in zilver of $4^3/_4 \times {}^2/_3$ = $3^1/_6$ „ „

Elke dezer soorten moet nu $^1/_5$ van rbs. 24500000 × $\frac{100}{192}$ = rbs. 2.552.083.33 interest leveren, zoodat in hoofdsom vereischt wordt:

van de 1e soort	Rbs. 2.552.083.33	$\times \frac{100}{3}$ =	rbs. 85.069.444
„ „ 2e „		$\times \frac{100}{3^4/_5}$ =	„ 67.160.088
„ „ 3e „		$\times \frac{100}{4^1/_2}$ =	„ 56.712.963
„ „ 4e „		$\times \frac{100}{5}$ =	„ 51.041.667
„ „ 5e „		$\times \frac{100}{3^1/_6}$ =	„ 80.592.106

OPMERKING. Tot dezelfde uitkomst geraakt men ook bij de volgende redeneering: in vraagstuk 35 is de gemiddelde rentevoet $3^{29}/_{30}$ pct., in vraagstuk 36 is hij $3^{67}/_{75}$ pct. Het totaal der te trekken rente blijft hetzelfde, en het vereischt kapitaal stijgt dus tot een bedrag wat overeenkomt met rbs. 321.691.177 $\times \frac{3^{29}/_{30}}{3^{67}/_{75}}$ of rbs. 321.691.177 $\times \frac{595}{584}$ = rbs. 327.750.429 tegen gemiddeld $3^{67}/_{75}$ pct.

Nu is $^1/_5$ van rbs. 327.750.429 = rbs. 65.550.086, en wanneer men dit gemiddelde achtereenvolgens vermenigvuldigt met breuken waarvan de teller steeds $3^{67}/_{75}$ is, en de noemers worden voorgesteld door de werkelijke rente, derhalve met $\frac{3^{67}/_{75}}{3}$ $\frac{3^{67}/_{75}}{3^4/_5}$ enz., dan komen dezelfde hiervoren genoemde kapitalen voor den dag.

37. Hoeveel vaten petroleum zal een spoorwegmaatschappij kunnen vervoeren met elken harer waggons van 10000 Kilo laadvermogen, wanneer het soortelijk gewicht der olie is 0.78125, de fusten elk 160 Liter inhouden, en op zich zelf reeds 30 Kilo gewicht hebben per stuk?

Antwoord: Bij een soortelijk gewicht van 0.78125 (Liter per dM^3.; 1 Liter gedistilleerd water = 1 dM^3.) is het gewicht aan petroleum 160 × 0.78125 = 125 KG. per fust.

30 „ voor het fust.

155 KG. per vat totaal,

en kunnen 10000 : 155 = 64 vaten in elken waggon worden geladen.

38) Op 1 Januari begint A. een handel met een kapitaal van *f* 4500; op 1 Maart d. a. v. wordt B. als deelgenoot opgenomen, op 1 Juli C., en eindelijk op 1 September D. Bij het einde des jaars wordt de winst, ten bedrage van *f* 7200 gelijkelijk verdeeld; hoeveel kapitaal is door B., C. en D. gestort?

(Uit een oud rekenboek).

Antwoord:

Het kapitaal van A. is 12 } maanden in
„ B. „ 10 } de zaak ge-
„ C. „ 6 } stoken ge-
„ D. „ 4 } weest.

Niettemin ontvangt elk evenveel van de winst, en de onderscheidene stortingen zijn dus zooveel te grooter geweest naarmate ze korteren tijd hebben dienst gedaan.

Derhalve is de inleg geweest:

A = 1
B = A × $^{12}/_{10}$
C = B × $^{10}/_6$
D = C × $^6/_4$

of, nog gemakkelijker en even juist:

A = 1 = *f* 4500.—
B = A × $^{12}/_{10}$ = - 5400.—
C = A × $^{12}/_6$ = - 9000.—
D = A × $^{12}/_4$ = - 13500.—

VERBETERINGEN.

Blz. 5, 1e kolom, regel 2 v. o. staat: (cost inclusive freight); moet zijn: (cost, insurance, freight).

Blz. 8, 2e kolom, voorbeeld 2, staat: Koers van den $ *f* 2.48, van het £ *f* 12.10; moet zijn: van het £ *f* 12.18.

Blz. 9, 1e kolom, in 't midden, staat:

	£ 82.3.0	moet zijn:		£ 82.3.0
af	„ 1.0.6		af	„ 1.0.6
	£ 81.1.6			£ 81.2.6
bij	„ —.2.11		bp	„ —.2.11
	£ 81.4.5			£ 81.5.5

Blz. 9, 2e kolom, in 't midden, staat:

	f 2850.—	moet zijn	*f* 2850.—
Prov. 2 pct.	- 57.—		- 57.—
	f 2793.75		*f* 2793.—
Onkosten	- 49.85		- 49.10
netto	*f* 2743.90		*f* 2743.90

Blz. 10, 2e kolom, in 't midden staat: 3e vervaldag 1 Mei voor een bedrag van *f* 1200.—; moet zijn *f* 4200.—

Blz. 27, 2e kolom, regel 8 v. b. staat: en de korting beloopt derhalve *f* 27.56; moet zijn: *f* 27.50.

Blz. 64, 1e kolom, regel 12 v. b. staat: 84.525 = $85^{21}/_{40}$ pct.; moet zijn: 84.525 = $84^{21}/_{40}$ pct.

HET BOEKHOUDEN.

Nevens de bijzondere vakkennis waarop elke zaak moet berusten, naast eene vaardigheid in het maken van berekeningen, voor elken handelsman van 't hoogste gewicht, is eene goede boekhouding een onmisbaar vereischte. Heeft elke bepaalde onderneming eene afzonderlijke berekening ten grondslag, — de boekhouding moet in staat stellen tot het doen overzien der uitkomsten van alle handelingen te zamen. Uit de boeken moet den zelfstandig handelenden persoon, der firma, der vennootschap en den particulier, blijken of men in staat is tot het onverkort nakomen zijner verplichtingen jegens anderen. Het boekhouden is een maatregel van orde, die vooral door particulieren veel te weinig wordt toegepast, en bij de wet den kooplieden — in den meest uitgebreiden zin des woords — als verplichting is opgelegd. De boeken moeten, zooals wij zeiden, de verhouding aanwijzen van den betrokken persoon of zaak tegenover de buitenwereld; omgekeerd óók die van de buitenwereld tegenover hem, en eindelijk — als noodwendig gevolg — den stand van het vermogen van hem die boek houdt of doet boek houden, althans voor zoover het dat gedeelte betreft, wat in de zaak is belegd.

Laat ons beginnen met te zeggen dat voor iemand met een helder oordeel het boekhouden niet vele moeielijkheden oplevert, en dat ze voor 't overige bij vlijt en goeden wil óók best te overwinnen zijn.

Het boekhouden kan geschieden naar twee bepaaldelijk omschreven methoden: de enkele en de dubbele. De enkele methode boekt elke handeling als op zich zelf staand feit, de dubbele gaat uit van de juiste stelling dat elke handeling een tweeledig of tweezijdig gevolg heeft, en houdt van die beide gevolgen aanteekening.

Hoofdzaak is bij elke methode de opmaking der *balans:* den staat der bezittingen en schulden. Zoo wordt b.v. opgeteld:

Bezittingen.		*Schulden.*	
Geld in kas	*f* 10000	Wissels	*f* 38000
Goederen	- 43000	Verschill. pers.	- 6000
Effecten	- 17000	Hypotheek	- 16000
Wissels	- 21000		
Verschill. pers.	- 28000		
Huizen	- 31000		
Tezamen	*f* 150000	Tezamen	*f* 60000

zoodat blijkt dat degeen die de balans opmaakte, voldoende middelen bezit om zijne verplichtingen na te komen en bovendien *f* 90000 vrij over heeft. Wees de vorige balans een vrij saldo aan van *f* 100000, dan is de betrokken persoon in het verstreken tijdperk *f* 10000 achteruitgegaan, was het *f* 85000, dan wordt een vooruitgang met *f* 5000 waargenomen, enz.

Tusschen twee balansen in ligt de boekhouding, als middel om te geraken tot de kennis van den toestand. Beschouwen wij de twee wegen, die daartoe worden ingeslagen, elk afzonderlijk.

I. *De enkele methode.*

Zij bedient zich van

1°. het memoriaal, het dagboek, waarin achtereenvolgens alle handelingen worden opgeteekend (wettelijk voorgeschreven).

2°. het kasboek, waarin alle ontvangsten en uitgaven worden geschreven.

3°. het inkoopboek, de verzameling van alle inkoopen.

4°. het verkoopboek, dat alle verkoopen opneemt.

5°. het rekening-courantboek, waaruit de verhouding moet blijken tot de personen met wie men zaken doet.

6°. het magazijnboek, waarin de boeking plaats vindt van alle inkomende en uitgaande goederen.

7°. het balansboek, waarin alle achtereenvolgens opgemaakte balansen eene plaats erlangen (wettelijk voorgeschreven).

8°. en vervolgens alle boeken die men afzonderlijk wenscht aan te leggen naar behoefte, als daar zijn: een assurantieboek,
een onkostenboek,
een wisselboek,
een kassiersboek,
een contante-leveringen boek,
een winkelboek enz.

Voorbeelden:

1°. het *Memoriaal.*

AMSTERDAM, 1 Januari 1894.

Op heden mij alhier gevestigd als uitgever onder de firma H. Sterrenkamp, met een kapitaal van *f* 25000 in contant geld, in kas gelegd.

——— 3 ———

Betaald aan den drukker J. Mertens voor 1800 circulaires, aankondiging mijner vestiging . . . . *f* 45.—
Adresseering van 1700 stuks - 4.25
Frankeering van idem . . - 17.95
Zegel - —.05 *f* 67.25

——— d. ———

Aan postzegels en briefk. gekocht *f* 11.—

——— 5 ———

Gekocht in de fondsveiling van den overleden uitgever A. Kallenstroom te Dordrecht, 1754 ex. van den roman „De Heideroos", 2 dln., gebonden . . . . *f* 2417.50

— 8 —

Gekocht van den Heer J. Willemsen alhier, het handschrift van zijn werk „Handboek der vogelkunde", 12 vel à *f* 50.— . . *f* 600.—
Op rekening betaald . . . . . - 200.—

— 11 —

Betaald aan de Ontvang- en Betaalkas alhier, den wissel van de Erven A. Kallenstroom, Dordrecht . . . . *f* 2417.50

— 15 —

Op bestelling afgeleverd:
Aan H. de Bruin, Rotterdam,
25 ex. „De Heideroos", 2 dln. gebonden *f* 47.50
„ W. Smellens, Utrecht, 10 ex. idem - 19.—
„ Tj. Halbertsma, alhier, 40 ex. idem *f* 76.—
extra korting 5% - 3.80 - 72.20 *f* 138.70

— 16 —

Ontvangen van Tj. Halbertsma, alhier *f* 72.20

— 19 —

Afgerekend met den notaris W. Wetman, alhier, voor aankoop van mijn huis Prinsessenkade 74. Koopsom *f* 31000.—
6 pct. overdracht - 1860.—
verdere onkosten - 43.75 *f* 32903.75
Door genoemden notaris op hypotheek genomen tegen $4\frac{1}{2}$% rente 's jaars, ingaande 1 dezer *f* 15000.—
af kosten van taxatie, acten enz. - 148.10 - 14851.90
Saldo betaald *f* 18051.85

— 21 —

Betaald aan de Gasfabriek voor kosten van aanleg, lampen enz. . . . . . . *f* 189.22

— d. —

Betaald aan het *Nieuws van den Dag* alhier, voor verschillende advertentiën *f* 46.09

— 26 —

Nota ontvangen van den drukker G. J. Tiemens, Arnhem, voor drukloon van het eerste vel van het „Handboek der vogelkunde", door J. Willemsen, 2000 Ex. . . . . *f* 187.50
Als voren van Smit & Zoon, alhier, voor papier, gezonden aan G. J. Tiemens, Arnhem, 22 riem à *f* 35 - 770.—

— 28 —

Verkocht aan E. Holle, te Rotterdam, 200 ex. „De Heideroos", 2 dln., gebonden *f* 380.—
extra korting 10 pct. - 38.— *f* 342.—
In betaling ontvangen eene assignatie op de Kas-Vereeniging alhier, betaalbaar 6 Februari e.k. *f* 342.—

— 31 —

In deze maand betaald de volgende kleine onkosten:
4 weken loon aan den pakhuisknecht à *f* 13 *f* 52.—
4 weken loon aan den loopjongen à *f* 3 - 12.—
Nieuwjaarsfooien - 6.—
Assurantiemaatschappij - 18.75
Glasverzekeringmaatsch. - 3.10
Kantoorbehoeften - 11.40
Diversen volgens kleinekas-boekje - 21.82 *f* 125.07

Veel toelichting zullen deze posten niet behoeven. Men schrijve zoo beknopt en toch zoo volledig mogelijk; duidelijkheid en netheid zijn zeer gewichtige en hoogst gewenschte eigenschappen. Netheid wordt nog niet altijd verkregen door fraai schrift; van evenveel, zoo niet méér belang is eene zekere regelmatigheid in de wijze van inschrijven; een boek waarin alle posten op gelijke wijze zijn ingedragen, maakt reeds dáárdoor een prettigen indruk.

Opgemerkt zij overigens, dat in de boeken alléén worden opgenomen de handelingen waaruit eene rechtstreeks in geld uit te drukken vordering of verplichting van den handelaar ontstaat, of in geld is vereffend. Niet b.v.: „Heden procuratie verleend aan den Heer N. N."; of: „Overeengekomen met de Holl. IJzeren Spoorweg-Maatschappij het volgend speciaal tarief voor mijne verzendingen voor vrachtgoederen", enz. Wél daarentegen b.v.: „aan de weduwe van mijn overleden oudsten bediende eene jaarlijksche toelage van *f* . . . toegekend", en d.g. Aan ieder's opvatting is 't overgelaten om posten als b.v.: „Ingeteekend voor *f* 10 jaarlijksche bijdrage aan het Algemeen Weezenfonds" al of niet in de boeken op te nemen. De vraag is maar of men dergelijke uitgaven rechtstreeks op de zaken wil doen drukken, of tot die van particulieren aard rekenen. Meestal neemt de patroon ronde sommen uit de kas, die geboekt worden als te zijn opgenomen ten behoeve der „Huishoud-" of „particuliere" rekening.

2°. het *Kasboek.*

Hierin worden alle ontvangsten en uitgaven opgenomen. Niet dadelijk, zooals in het Memoriaal, doch *dááruit.* Zoo gaat het trouwens met alle verdere inboekingen; het Memoriaal is de grondslag. Alle posten die de boeken gezamenlijk bevatten, moeten in de eerste plaats dáárin voorkomen. 't Verzuim van het overnemen van een post uit het memoriaal in een der bijboeken kan licht plaats vinden, en is niet onvergeeflijk; het totaal vergeten der inschrijving van eenigen post in alle boeken waarin hij behoorde voor te komen,

is een verzuim in 't algemeen, maar het plaatsen in een der bijboeken van een post die niet tevens in het memoriaal is te vinden, is een grove misslag.

De handelaar dan neemt zijn memoriaal ter hand, en brengt daaruit de posten over in de door hem daartoe bestemde bijboeken; inkoopen in 't inkoopboek, verkoopen in 't verkoopboek enz. Het kasboek dat zoowel ontvangsten als betalingen opneemt, doet dat niet in bonte mengeling, doch houdt die uiteenloopende handelingen gescheiden, en plaatst ze op tegenoverhoezeer naast elkaar liggende bladzijden, naar een der volgende of andere modellen:

Debet.	*Ontvangsten.*			Januari 1894.	*Uitgaven.*		*Credit.*
2		*f*		8		*f*	
4		-		10		-	
6		-		12		-	

of wel:

Debet.	Januari			KASSA.	1894		*Credit.*

Hieronder zullen wij de kas-posten uit ons memoriaal plaatsen in een boek dat slechts door zijn etiquet op de voorzijde en op den rug zich als het kasboek onderscheidt, en inwendig als volgt is gelinieerd:

1. *Debet.* AMSTERDAM, Januari 1894. 1. *Credit.*

Jan.	1	In kas genomen	*f* 25000	—	Jan.	3	J. Mertens, circulaires enz.	*f* 67	25
„	16	Tj. Halbertsma, alhier, 40 ex. „De heideroos".	- 72	20	„	„	Postzegels en briefkaarten	- 11	—
					„	8	J. Willemsen, op rekening handschrift „Handboek der vogelkunde"	- 200	—
					„	11	Ontvang- en Betaalkas, wissel Erven A. Kallenstroom, Dordrecht	- 2417	50
					„	19	Notaris W. Wetman, alhier, Saldo aankoop huis Prinsessenkade 74	- 18051	85
					„	21	Gasfabriek, kosten van aanleg enz.	- 189	22
					„	„	Nieuws v. d. Dag, advertentiën	- 46	09
					„	31	Diverse kleine onkosten dezer maand	- 125	07
					„	„	Per Saldo op nieuwe rekening	- 3964	22
			f 25072	20				*f* 25072	20

Toelichting. Dóórloopende boeken, zooals inkoopboek, verkoopboek enz., dragen ook doorloopende nommers der bladzijden: naast bladzijde 2 ligt blz. 3; omslaande, vindt men 4 en 5 naast elkander enz. In boeken waaruit de stand eener rekening blijkt waarop zoowel het tegoed als het verschuldigde dier rekening worden geboekt, zooals de kas, het straks te behandelen rekening-courantboek enz., worden in den regel de twee naast elkander liggende bladzijden van 't zelfde

nommer voorzien, zooals boven aangegeven. De eerste wijze van nommeren heet *pagineeren*, de tweede *folieeren;* de bladzijden uit de boeken der eerste soort worden *pagina's* genoemd, die uit de andere *folio's.* Natuurlijk spreekt het dan ook van zelf, dat men in de eerste soort achter elkaâr doorschrijft, in de tweede zooveel witte plekken overlaat als noodig is om de tijdperken waarover de boeking aan debet- en credit-zijde loopt, duidelijk van elkander gescheiden te houden. In ons kasboek nemen de uitgaven grootere plaats in dan de ontvangsten, maar aangezien het opschrift vermeldt dat daaronder gebracht zijn de bewegingen in de kas over de maand Januari 1894, mag niet eer worden aangevangen met de maand Februari, alvorens het minder plaatsroovend gedeelte is gelijk gebracht met het vèrst uitstekend. Over het aldus blank blijvend papier haalt men in schuine richting eene lijn, om te doen zien hoe ver men is gekomen met de posten die dadelijk zijn ingeboekt, en om te beletten dat er ooit iets onder wordt geschreven, wat niet reeds vooraf is doorgehaald.

De woorden „Debet" en „Credit" zijn van uitheemschen oorsprong, en beteekenen: „schuldig" en „te goed." Eene rekening wordt debet verklaard (gedebiteerd) voor alles wat haar wordt verstrekt, toegevoegd, wat zij moet uitleveren; gecrediteerd voor al wat van haar wordt afgenomen, wat zij uitgeleverd heeft.

In bovenstaand model zijn de posten ingeboekt naar tijdsorde; veelal intusschen volgt men een stelsel, waarbij de posten naar hunnen aard zijn gerangschikt: de van verschillende debiteuren (zooals hier Tj. Halbertsma) ontvangen sommen achter elkaar binnenslijns, en dan de totaalsom in ééns uitgetrokken; zoo ook die van aan verschillende crediteuren betaalde bedragen, de diverse onkosten enz. Beide manieren hebben eenig voordeel: met de eene is het altijd mogelijk om na te zien hoeveel men op een zekeren dag heeft ontvangen of betaald, en bij de andere is het overzicht gemakkelijk van wat in eene bepaalde maand door het een of ander hoofd werd ingebracht of vereischt. Trouwens is vereeniging van allerlei gelijksoortige ontvangsten en uitgaven altijd nog verder mogelijk, door 't aanleggen van een willekeurig aantal boeken, waarin die onderdeelen afzonderlijk worden behandeld.

Zoo zouden b.v. de postzegels uit ons voorbeeld aanvankelijk in een „Postzegelboekje" kunnen zijn geschreven, of onder „diverse kleine onkosten" zijn gebracht; desgelijks de advertentiën, enz. Alles hangt er van af of het een of ander artikel veelvuldig behandeld wordt in de zaak, of dat men in 't bijzonder dáárvan een overzicht hebben wil.

Afzonderlijke bespreking verdient nog de vraag of men eene ontvangst die onmiddellijk wordt opgewogen door eene daartegenover staande uitgaaf op grond *derzelfde* handeling, tòch opnemen zal in de kas, of zooals men dit noemt „over de kas loopen" laten zal. In ons voorbeeld wordt eene hypotheek gesloten à f 15000 op het huis. Reeds dadelijk vermindert haar opbrengst met f 148.10 wegens onkosten, maar bovendien neemt de notaris haar tot zich, in mindering van den koopprijs. Intusschen zouden die *f* 15000 als ontvangsten kunnen zijn geboekt, en daartegenover onder de uitgaven de *f* 148.10, terwijl de aankoopssom à *f* 32903.75 dan ook ten volle moet worden vermeld onder de uitgaven. Dergelijke gevallen komen dikwijls voor; zoo b.v. wanneer iemand ons geld overmaakt met verzoek om daarvoor een of ander aan te koopen en hem toe te zenden, enz. O. i. is dat over de kas loopen niet noodig of wenschelijk; wat ons voorbeeld betreft, heeft waarschijnlijk de notaris niet eens de f 15000 eerst gestort en toen onmiddellijk teruggenomen, maar afgescheiden hiervan behoeven, dunkt ons, de bijboeken slechts de overblijfsels op te nemen der handelingen, die in het memoriaal uitvoerig zijn geboekt. Natuurlijk heeft men zorg te dragen dat aan de vereischte nauwkeurigheid geen afbreuk wordt gedaan: indien A. ons f 200.— betaalt en wij die som voor *onze* rekening onmiddellijk aan B. inzenden, dan moet zij zoowel in de kas als in de verder betrokken bijboeken voorkomen. Wij hebben slechts het oog op die gevallen waarin de zaak zelve geen rechtstreeksch belang heeft bij over en weer inboeken; zenden wij b.v. de f 200.— aan B. *voor rekening van A.*, dan mogen wij niet B. debiteeren, want niet wij doen hem geld toekomen, doch A. doet het door onze bemiddeling.

Het kasboek pleegt te worden afgesloten aan het einde van elke maand; het saldo wordt opgemaakt, behoort te sluiten met de in kas voorhanden middelen, en wordt als eerste ontvangst overgedragen naar de nieuwe maand. Opgemerkt zij dat de kas geen nadeelig saldo kan hebben: de handelszaak zelve moge er nog zoo slecht aan toe zijn, de kas kan niet méér wezen dan leêg. Indien derhalve de telling der uitgaven een hooger bedrag aanwijst dan die der ontvangsten, dan is er stellig onjuist geboekt: een ontvangst geheel vergeten of te laag genoteerd, of eene uitgaaf te veel of te hoog ingeschreven.

Dat de overneming van eenigen post uit het memoriaal in de bijboeken is geschied, moet blijken uit eene aanteekening die men stelt bij den memoriaalpost. Desgewenscht kan men daartoe volstaan met een letter of eenig ander teeken, doch 't beste is toch om duidelijk het bijboek te noemen, met vermelding der bladzijde of van het folio waarop de post in dat boek is te vinden; b.v. „Kasboek 24", „Inkoopboek 312" enz.

3⁰. *Het inkoopboek.*

Dit boek is éénzijdig, en dus slechts gepagineerd. De inkoopen worden er in opgenomen naar keuze: in volgorde des tijds, of wel de inkoopen van bepaalde firma's of van speciale artikelen vereenigd. In elk geval loopen ook hierin de posten meestal over elke maand afzonderlijk dóór, met optelling van het bedrag over die maand. Noodig is dit evenwel niet: zoo men wil, kan men elken post van de anderen scheiden door middel van doorloopende afsluitlijnen. De wijze van inboeken verschilt niet veel van die in het memoriaal; slechts behoeft het woord „Gekocht" (van) thans niet meer te worden geschreven.

Model:

AMSTERDAM, 5 Januari 1894.

Erven A. Kallenstroom, Dordrecht.
1754 ex. „De heideroos", 2 dln. geb;
in de fondsveiling, in ééns af *f* 2417.50

8

J. Willemsen, alhier.
Het handschrift van het „Handboek
der vogelkunde", 12 vel à *f* 50.— *f* 600.—

Naar men ziet, worden in het inkoopboek slechts die posten ingedragen, welke betrekking hebben op het eigenlijk doel van den handel; de gekochte postzegels en het huis komen hieronder niet voor. Geen van beiden werd aangeschaft met het opzettelijk doel om weder te verkoopen. Vindt eene enkele maal een toevallige aankoop plaats van eenig artikel waarin de betrokkene niet bepaald handel drijft, maar welke aankoop toch geschiedt in zijne hoedanigheid van handelaar, dan worden zulke zaken wèl opgenomen. Indien de uitgever uit ons voorbeeld op verzoek van een zijner handelsvrienden voor diens rekening een partij kantoorbehoeften aanschaft, en hem voor den kostenden prijs of voor meer belast, dan behoort dit door de boeken op de gebruikelijke wijze te worden aangetoond. Want de leverancier vordert betaling van den uitgever, en deze op zijne beurt eischt ze terug van zijn cliënt. Hier heeft dus in- en verkoop plaats gevonden.

Zooals wij zeiden, kunnen de posten uit het inkoopboek naar verkiezing al of niet worden opgeteld; het wèl — en dan maandelijks — te doen, heeft o. i. veel vóór.

4⁰. *Het Verkoopboek.*

Hiervan behoeven wij niet anders te zeggen dan dat al wat over het boeken der inkoopen in het inkoopboek is medegedeeld, ten volle van kracht is voor het opnemen der verkoopen in het verkoopboek.

5⁰. *Het Rekening-Courantboek.*

Courant = loopend; rekening-courant = loopende rekening. Wanneer een handelaar met iemand zaken doet, meer of minder druk, dan zegt hij met dien persoon of die firma „in rekening te staan", of met hen eene „loopende rekening" te hebben. Het rekening-courantboek moet aantoonen, hoe de geldelijke verhouding is tot hen met wie men in verbinding staat. Daartoe wordt de rekening van ieder die ons iets leverde of betaalde, gecrediteerd, en die van hen aan wie wij in geld of goederen iets deden toekomen, gedebiteerd. Het verschil tusschen de telling van debet- en credit-zijde der rekening wijst het saldo aan wat wij tegoed hebben of schuldig zijn.

De inrichting van het rekening-courantboek en het gebruik wat er van gemaakt wordt, is zeer uiteenloopend voor de verschillende kantoren. De een bezigt folio's, de ander pagina's. Hier zijn de bladzijden verdeeld in twee aan elkander gelijke helften, ginds liggen debet- en credit-kolommen onmiddellijk aanéén. Zie de volgende modellen:

1. Folio-vorm.

Geheele breedte van het boek.

Openliggen
van het boek.

214. 214.

Debet. Wed. H. BERTELS, Zalt-Bommel. *Credit.*

1894.					1894.				
Jan.	7	Aan div. manufacturen	*f* 1793	40	April	6	Per Kassa	*f* 1800	—

2. Pagina-vorm.

144.

Debet. *Credit.*

Wed. H. Bertels, Zalt-Bommel.

1894.					1894.				
Jan.	14	Aan 12 pak garen.	*f* 66	—	Jan.	21	Per kassa	*f* 66	—

145.

Debet. *Credit.*

Jan De Graaf, Deventer.

1894.					1894.				
Mei	6	Aan kassa	*f* 323	—	Febr.	5	Per 1 kist meubelstof	*f* 323	—

3. Pagina-vorm.

144.

Debet. *Credit.*

Wed. H. Bertels, Zalt Bommel.

1894.						
Jan.	14	Aan 12 pak garen.	*f* 66	—		
„	21	Per kassa			*f* 66	—

145.

Debet. *Credit.*

Jan De Graaf, Deventer.

1894.						
Febr.	5	Per 1 kist meubelstof			*f* 323	—
Mei	6	Aan kassa	*f* 323	—		

't Is de behoefte, die den vorm bepaalt: kantoren die gewoon zijn de posten uitvoerig of volledig te omschrijven, hebben méér ruimte noodig dan die waar men verkort inschrijft. In elk geval trachte men het zóó in te richten, dat niet meer dan één regel gebruikt wordt voor elken post, en de geldsommen dus zonder open ruimten op elkaar aansluiten. Uitvoerige herhaling van wat reeds in het verkoopboek of elders volledig is omschreven, is noodeloos. Heeft b.v. iemand blijkens het inkoopboek aan ons geleverd

60	Meter zijde	*f* 180.—
30	stukken keper	- 135.—
100	dozijn zakdoeken	- 320.—
		f 695.—

dan kan men, om de eene of andere reden prijsstellende op volledigheid, óók in het rekening-courantboek, dáár wél plaatsen:

Per 60 Meter zijde, 30 st. keper, 100 dz. zakd. *f* 695.—, zoo dit op één regel kan geschieden, maar anders is de eenvoudige boeking: Per diversen *f* 695.—, beter dan in het rekening-courant-boek drie regels in beslag te nemen. Wij hebben niet het meer of minder overvloedig gebruik van papier op het oog, maar het wettelijk voorschrift, waarbij den koopman het laten van witte vakken in de boeken wordt verboden. Terecht, want in die open gebleven ruimten zou men na het inboeken sommen kunnen invullen die daar niet behooren, en den stand der rekening een geheel ander aanzien zouden geven.

De uitgebreidheid eener zaak of van een bepaald artikel waaraan zij zich wijdt, brengt ook dikwijls de noodzakelijkheid mede van splitsing des Rekening-courantboeks in verschillende deelen, b.v. afzonderlijk voor de koffie-cliëntèle en voor de algemeene zaken, of binnen- en buitenlandsche, zelfs voor bepaalde plaatsen: Amsterdam, Rotterdam enz. De scheiding die 't meest wordt toegepast en ook het meest wenschelijk mag worden geacht, is die in één deel voor de debiteuren, en een ander voor de crediteuren (de cliëntèle en de leveranciers) Daarentegen pleegt men hen wier namen zelden in de boeken voorkomen, en met wie de betalingen onmiddellijk in haar geheel worden vereffend, geen afzonderlijk hoofd te geven, maar te vereenigen onder den gemeenschappelijken naam „Diverse Debiteuren" (of -Crediteuren). Het samentrekken van tal van handelingen onder één opschrift „Diverse Debiteuren en Crediteuren", wat hier en daar wel voorkomt, moeten wij ontraden. Zeker, elke crediteur wordt gedebiteerd wanneer wij hem betalen, en elke debiteur gecrediteerd zoodra hij ons voldoet, maar daarom worden zij nog geene „debiteuren" en „crediteuren" in de eigenlijke beteekenis. Wij willen hiermede zeggen, dat zoowel debet- als credit- zijde van het hoofd „Diverse Debiteuren en Crediteuren" een uiterlijk krijgen dat o. i. niet zuiver is: de debetzijde b.v. zal dan zoowel posten bevatten van betalingen die wij doen aan onze leveranciers, als van leveringen aan onze cliëntèle. De creditzijde omgekeerd desgelijks. Dit nu moet naar onze meening vermeden.

Men zal hebben opgemerkt dat elke debetboeking vergezeld gaat van het woordje *aan;* elke crediteering van de uitdrukking *per.* Deze

toevoegsels zijn op traditie gegrond, in elke boekhouding ingeweven, en onontbeerlijk, zoowel met het oog op den vorm als op de gewenschte duidelijkheid. Indien alléén geschreven werd: „12 pak garen", „Kassa", enz. dan zou niet dadelijk blijken of het garen aan ons of door ons geleverd was, het geld ontvangen, of betaald enz. Mèt de bijvoeging „aan" of „per" houdt die twijfel op, en wordt gelegenheid gegeven om gemakkelijker te ontdekken of eene boeking aan de verkeerde zijde is geschied.

Bij 't dubbel boekhouden zullen wij nader op *aan* en *per* kunnen terugkomen.

Ten opzichte van 't rekening-courantboek worde eindelijk nog opgemerkt, dat het in den regel niet rechtstreeks uit het memoriaal wordt gevoed, doch meer uit de bijboeken: in- en verkoopboek, kassa, kassiersboek enz.

6⁰. *Het Magazijnboek.*

Het rekening-courantboek — als 't ware — voor de goederen. Zoo goed als de handelaar moet kunnen overzien welke bedragen hij van anderen heeft te vorderen of hun verschuldigd is, moet hij ook kunnen weten welke goederen in pakhuis en winkel aanwezig behooren te zijn. En dat wel met juistheid en gemak. Feitelijk valt een en ander op te maken uit het memoriaal, doch welk een last zou het niet zijn om den stand eener rekening daaruit te moeten halen! Niet minder, eer méér omslag zou het veroorzaken om den voorraad goederen te moeten bepalen uit het memoriaal: menige grossierderij waaraan een winkel of à contant handel verbonden is, zou niet alles kunnen terugvinden zonder genoodzaakt te zijn tot het maken van afzonderlijke memoriaalposten: „uit de fabriek," „uit het pakhuis" (enz.) „in den winkel", „in depôt" (enz.) gegeven: ... stuks ... K.G. of d.g.

Aan 't geven van een model voor het magazijnboek wagen wij ons niet: zoo van één boek de inrichting uiteenloopt, dan is het wel van dit. De een past er werkelijk ongeveer den rekening-courant-vorm op toe, de ander neemt er in- en verkoopprijzen in op, een derde maakt scheiding tusschen de verschillende artikelen van zijn handel enz. Eisch van strikte noodzakelijkheid is intusschen dat uit het boek duidelijk blijke hoeveel voorraad aanwezig moet zijn, en wenschelijk is eene zoodanige inrichting dat de opmaking vlug en accuraat kunne geschieden.

7⁰. *Het Balansboek.*

Met dit boek als zoodanig behoeven wij ons niet verder in te laten dan door te vermelden dat de koopman bij de wet is verplicht om alle door hem opgemaakte balansen — minstens ééne in elk jaar — in dat boek te schrijven en eigenhandig te onderteekenen. De wetgever heeft met die bepaling bedoeld een middel te vinden om te bewijzen dat de koopman ordelijk heeft boek gehouden, en bovenal dat hij op een nog niet lang verstreken tijdstip in persoon op de hoogte is geweest van den stand zijner zaken.

Het boek op zich zelf komt dus niet dikwijls te pas. Voor 't overige geeft het ons gelegenheid om met te meer aandacht het opmaken der balans zelve te bespreken.

Tot dat opmaken kan worden overgegaan zoo dikwijls men wil, mits te voren alle memoriaalposten zijn overgedragen in de daartoe bestemde bijboeken. Wenschelijk is het, om bovendien op de eene of andere wijze zekerheid te hebben bekomen, dat die overdracht zonder fouten is geschied. Dit afgeloopen zijnde, raadpleegt men uitsluitend die boeken, waaruit blijken kan welke bezittingen aanwezig zijn, en welke verplichtingen daartegenover staan. In den regel zal dus het inkoopboek niet meer te pas komen, omdat de in voorraad genomen goederen in het magazijnboek zijn vermeld; het verkoopboek niet, omdat men de leveringen in het rekening-courantboek kan terugvinden, enz. Het aantal en de soort der boeken die bij de opmaking moeten dienst bewijzen, hangt af van de inrichting der boekhouding; bij voorkomend geval zorge ieder de juiste boeken ter hand te nemen. Overigens behoort alles zooveel mogelijk aan de werkelijkheid te worden getoetst: het geld in kas moet niet alleen door het kasboek worden aangewezen, maar ook bij natelling werkelijk voorhanden blijken te zijn. Zoo ook met den magazijnvoorraad, met wissels in portefeuille enz. Wij gaan zelfs verder, en merken op dat ten slotte de werkelijke stand van zaken de grondslag moet zijn, en dus van hooger gewicht is dan de boek-saldo's. Mocht b.v. de telling der kas, of van den voorraad enz. afwijken van wat de boeken aangeven, en een nauwgezet onderzoek — men mag dat niet te spoedig opgeven! — niet aantoonen wáár het verschil is ontstaan, dan heeft men zijn boeken in overeenstemming te brengen met de werkelijkheid, door afboeking van het tekort of te veel ter plaatse waar zulks behoort. Ten laatste moet, indien noodig, het memoriaal aandachtig nog eens doorgeloopen, om daaruit te halen wat niet reeds door de andere boeken is aangewezen.

Volgen wij thans den boekhouder uit ons voorbeeld bij het opmaken zijner balans, beginnende met de

Bezittingen.

Uit het *Kasboek* blijkt, dat aanwezig moet zijn eene som, die door de natelling is bewezen juist te zijn, bedragende *f* 3964.22.

Het *Magazijnboek* toont aan, en de telling wees evenzeer uit een voorraad van 1479 ex. „De heideroos", 2 dln. geb.

Het *Rekening-courantboek* doet zien dat wij

nog te vorderen hebben van diverse debiteuren:

H. de Bruin, Rotterdam	ƒ 47.50	
W. Smellens, Utrecht	- 19.—	ƒ 66.50.

Aan het *Memoriaal* (of eenig ander boek, al naarmate de boekhouding is ingericht) ontleenen wij de wetenschap van 't bezit van:

het handschrift van het „Handboek der vogelkunde," door J. Willemsen;

· het huis op de Prinsessenkade 74;

de assignatie van E. Holle te Rotterdam op de Kas-Vereeniging alhier, betaalbaar 6 Februari e.k.;

eenige inboedel: lampen, kantoorbehoeften enz.;

terwijl eindelijk de inhoud der postzegeldoos nog eene waarde heeft van b.v. ƒ 4.25.

Ziedaar de zaken op zich zelven genoemd, — voor 't meerendeel nog zonder opgave van geldswaarde. Geld in kas, vorderingen op debiteuren van wie men betaling verwachten mag, zijn bezittingen die dadelijk in onveranderlijke cijfers kunnen worden uitgedrukt; — de waarde der andere vermogensbestanddeelen moet men schatten. Van die schatting hangt voor den koopman véél af, waar 't hem te doen is om den stand van zaken te leeren kennen.

Wat toch is het geval? Het opmaken der balans is slechts een administratieve maatregel, ofschoon onontbeerlijk voor elk die weten wil of hij met gunstig of nadeelig gevolg zaken drijft. Zijn zaken aan kant zetten, alle bezittingen verkoopen — nog wel allen te gelijk! —, alle schulden delgen, men doet het *niet*. Men vraagt zich slechts af: wanneer alles op dit oogenblik werd verkocht en de opbrengst ontvangen, en wanneer alle schulden werden betaald, welke som *in geld* zou *dan* overblijven? Men gevoelt, hopen wij, wat wij zeggen willen: iemand die ƒ 25000 in de hand houdt, weet hoeveel hij bezit, maar wanneer hij voor dat geld een huis koopt, is de aard zijner bezitting veranderd, *en het bedrag onzeker geworden.* Het geld is hij kwijt; in de plaats daarvoor is gekomen een huis dat misschien de volgende week slechts met verlies kan worden verkocht, of reeds een uur na den aankoop met winst in andere handen overgaat. Een koopman die zich het genoegen verschaffen wil een mooien vooruitgang in kapitaal door de boeken te doen aanwijzen, of den achteruitgang te verbloemen, kan dat gemakkelijk genoeg bereiken door het opvoeren der balanswaarde van zijne bezittingen. Maar een solied handelaar doet dat niet. Hij neemt de waarde aan, zoo getrouw mogelijk in overeenstemming met de feiten; verminderingen in waarde boekt hij zoo spoedig mogelijk en ten volle af; verhoogingen, zelfs al zijn ze gewettigd, brengt hij slechts spaarzaam aan.

Passen wij dit alles toe op de balans uit ons voorbeeld.

Van het werk „De heideroos" zijn 1754 ex. gekocht voor ƒ 2417.50, een prijs alzoo van gemiddeld ƒ 1.32 per ex. Er van verkocht is à ƒ 1.90, maar eenmaal met eene extra korting van 5 pCt., netto dus voor ƒ $1.80\frac{1}{2}$, en eene andere maal voor netto ƒ 1.71.

Nu kan de boekhouder naar keuze de nog aanwezige ex. opbrengen tegen inkoopprijs, den bruto-verkoopprijs, den met eene extra-korting verminderden bruto-prijs of zelfs tegen eene waarde die nog minder is dan de netto-prijs, omdat hij vermoedt dat het debiet niet groot zal zijn, vele ex. blijken schade te hebben geleden enz.

Ons komt het voor dat de doorslag moet worden gegeven door de omstandigheid *dat de verkoop niet werkelijk plaats vindt;* dat dus [afgezien van de overweging dat gelijktijdig aanbod van den geheelen voorraad goederen den prijs noodwendig zou *moeten* doen dalen] het te gelegener tijd bedingen van de oogenblikkelijke waarde volstrekt niet zeker is, omdat vóór den verkoop allerlei invloeden dien prijs kunnen doen teruggaan; dat het beter is om door het niet uitdrukken eener ingebeelde winst de uitkomsten over de verschillende jaren zooveel mogelijk voor groote onderlinge afwijkingen te bewaren, dan ditmaal een grooten vooruitgang te boeken, waartegenover het volgend jaar eene kleine bate of zelfs verlies zal kunnen aanwijzen; en dat dus, tenzij eenigerlei omstandigheid groote kans van zekerheid geeft, dat zelfs de inkoopprijs niet meer kan worden behaald, die inkoopprijs de balanswaarde aangeeft.

Nemen wij aan dat onze uitgever er zóó over denkt, dan vermeldt hij onder de bezittingen: 1479 ex. „De heideroos" 2 dln. geb. à ƒ 1.32 = ƒ 1952.28.

Het „Handboek der Vogelkunde" is nog niet gereed; toch heeft het hem reeds eenig geld gekost, en verdere verplichtingen opgelegd. Reeds werd betaald ƒ 200.—,

en is nog te voldoen:

aan den schrijver	ƒ 400.—	
„ „ drukker	- 187.50	
„ „ papierhandelaar	- 770.—	- 1357.50,

uitmakende een totaal bedrag van ƒ 1557.50, dat onvermijdelijk in dat boek zal worden belegd. En waar het verder verloop dier onderleming nog onzeker is, kan de uitgever weinig anders doen dan genoemd cijfer aannemen als de waarde der bezitting.

Het huis op de Prinsessenkade 74 heeft in 't geheel gekost:

aan koopsom en onkosten	ƒ 32903.75
„ kosten der hypotheek	„ 148.10
	ƒ 33051.85
De koopsom op zich zelve was	„ 31000.—
en de diverse op den koop vallende onkosten beliepen dus	ƒ 2051.85

Die laatste som keert, tenzij de waarde van het huis op zich zelve mocht rijzen, nooit terug: bij wederverkoop voor ƒ 31000 zal de kooper niet aan den vorigen eigenaar, doch aan anderen: den staat, aan makelaars, notaris enz. onkosten hebben te betalen. Zoo spoedig mogelijk moet dus de balanswaarde van het huis teruggebracht tot ƒ 31000. Op 't oogenblik, ééne maand na de vestiging, behoeft evenwel de afschrijving van alle kosten nog niet in haar geheel plaats te vinden; men pleegt dat geleidelijk te doen geschieden, omdat anders in den regel zelfs de beste zaak een of meer der eerste jaren van haar bestaan met verlies zou moeten afsluiten, aangezien juist in dien tijd de kosten van inrichting het zwaarst drukken. Nemen wij aan dat in dit geval de waarde van het huis thans wordt gesteld op rond ƒ 33000, met de bedoeling om die op elke volgende balans iets lager uit te trekken.

De assignatie van E. Holle te Rotterdam op de Kas-Vereeniging alhier, betaalbaar 6 Februari e.k., is groot ƒ 342.—

Inboedel. Ofschoon het kantoor uit ons voorbeeld natuurlijk zich van allerlei meubelen heeft moeten bedienen, vinden wij daarvan niets vermeld, blijkbaar omdat de rekening van den leverancier niet is ingekomen. In dergelijke gevallen kan men doen naar verkiezing: den prijs schatten, en dat bedrag opbrengen als bezitting en tevens als schuld, of wel geheel verzwijgen, in afwachting van de ontvangst der rekening. Wij voor ons achten laatstgenoemden weg de beste, omdat uit de boeken nog van niets blijkt. Overigens tracht ieder vóór het opmaken der balans in 't bezit te komen van rekeningen of andere gegevens, waaruit met nauwkeurigheid valt op te maken, welke schulden nog zijn te voldoen.

In ons geval vinden wij slechts vermeld de betaling aan de Gasfabriek à ƒ 189.22

Kantoorbehoeften	„ 11.40	
	ƒ 200.62,	waarvoor
wij als gebleven waarde aannemen		ƒ 195.75
ten einde met de voorhanden postzegels à		„ 4.25
te komen op het ronde cijfer van		ƒ 200.—

Gaan wij thans over tot de becijfering der

Schulden.

Uit het rekening-courantboek blijkt dat open staan de volgende vorderingen van crediteuren:

J. Willemsen, saldo zijner vordering wegens het „Handboek der Vogelkunde"	ƒ 400.—
G. J. Tiemens, Arnhem, drukloon	„ 187.50
Smit & Zoon, alhier, voor geleverd papier	„ 770.—
Totaal	ƒ 1357.50

De hypotheek op het huis bedraagt ƒ 15000.—

Maar er is méér dat uit de boeken of op andere wijze met zekerheid kan worden opgemaakt. In de eerste plaats is verschuldigd eene maand hypotheek-rente, ƒ 15000 à $4\frac{1}{2}$ pct. = ƒ 56.25. Vervolgens moet onvermijdelijk worden betaald b. v. het gasverbruik over de maand Januari, stelle 102 M^3 à 9c = ƒ 9.18; waterleverantie b. v. ƒ 1.80 enz., in één woord allerlei zaken waarvan ieder voor zich 't best op de hoogte is.

Vereenigen wij thans alle gegevens tot een staat, op de wijze en in den vorm zooals die bestemd is te worden geschreven in het Balansboek.

BALANS 1 Februari 1894.

Bezittingen. of: *Activa.* of: *Debiteuren.*		
Kassa.		
Aan bankpapier en specie volgens opmaking		ƒ 3964.22
Boekwerken.		
Heden voorhanden: 1479 ex. „De Heideroos" 2 dln. à ƒ 1.32	ƒ 1952.28	
Het handschrift van het „Handboek der Vogelkunde," door J. Willemsen, deels ge-		
Transporteeren	ƒ 1952.28	ƒ 3964.22

Schulden. *Passiva.* *Crediteuren.*		
Diverse Crediteuren.		
J. Willemsen, alhier	ƒ 400.—	
G. J. Tiemens, Arnhem	- 187.50	
Smit & Zn., alhier	- 770.—	ƒ 1357.50
Hypotheek.		
Gesloten à $4\frac{1}{2}$ pct. op het huis Prinsessenkade 74		- 15000.—
Transporteeren		ƒ 16357.50

Aan Transport	*f* 1952.28	*f* 3964.22
drukt; waarde op heden volgens taxatie	„ 1557.50	3509.78
Diverse Debiteuren.		
H. de Bruin, Rotterdam	*f* 47.50	
W. Smellens, Utrecht	„ 19.—	66.50
Wissels in portefeuille.		
Assignatie van E. Holle te Rotterdam op de Kas-Vereeniging alhier, per 6 Februari e. k.		342.—
Huis Prinsessenkade 74.		
Voor de getaxeerde waarde		33000.—
Inboedel en Kantoorbehoeften.		
Voor de getaxeerde waarde		200.—
		f 41082.50

Per Transport		*f* 16357.50
Interest.		
Voor 1/m à $4^1/_2$ pct. over *f* 15000 Hypotheek		56.25
Onkosten.		
Voor gasverbruik over Januari	*f* 9.18	
Waterlevering in idem	„ 1.80	10.98
		f 16424.73
Kapitaal H. Sterrenkamp.		
Voor de zuivere bezitting op heden		24657.77
		f 41082.50

AMSTERDAM, 1 Februari 1894.

H. STERRENKAMP.

Toelichting. Uit deze balans blijkt een en ander wat nadere bespreking verdient.

Het kapitaal des uitgevers bedroeg bij zijne vestiging *f* 25000.—, eene maand later *f* 24657.77, en is dus verminderd met *f* 342.23.

De vermogensbestanddeelen zijn belangrijk gewijzigd: aanvankelijk was *f* 25000 voorhanden in éene soort van bezitting (geld), thans berust de waarde à *f* 24657.77 goeddeels op schatting, en werd berekend uit het verschil tusschen zeer onderscheidene soorten van bezittingen en schulden. Hieruit blijkt tastbaar dat aan het doen van zaken altijd kansen verbonden zijn.

Overigens zou zonder opmaking de koopman niet kunnen komen tot kennis omtrent den stand zijner zaken; een enkele blik in de boeken, zonder gezette opmaking, stelt hoogstens in staat om te beoordeelen of de beschikbare middelen voldoende zijn tot bestrijding der opeischbare schulden —, niet tot het bevinden van voor- of achteruitgang in kapitaal.

Bezien wij thans de verschillende onderdeelen der balans.

Als dagteekening kozen wij den eersten dag van het tijdperk, volgende op dat waarover de zaken liepen. Velen zijn van meening dat de laatste dag van dat afgesloten tijdperk die der dateering moet zijn. Ernstige betoogen zijn geleverd ten gunste van ieder dezer stelsels; betoogen waarin voorkomt van dag, avond, middernacht, ja zelfs van „ondeelbare oogenblikken." Wij laten gaarne ieder de vrijheid om zijne balans te dagteekenen 31 December of 1 Januari, 30 Juni of 1 Juli, enz.

Een andere strijd is gevoerd over de vraag van het beste opschrift voor de beide zijden der balans. Wij gaven de verschillende lezingen in ons model, en merken slechts op, dat wij in geen geval de voorkeur geven aan „Activa en Passiva," voor de enkele methode het opschrift „Bezittingen en Schulden" verkiezen, en voor de dubbele methode, om nader te vermelden reden: „Debiteuren en Crediteuren."

Kassa. — Als kas en kasmiddelen pleegt men te rekenen geld, munt- en bankpapier, alsmede reeds vervallen contante papieren, zooals coupons, assignaties op banken en kassiers enz. Niet intusschen kwitanties op debiteuren, ook al is de vordering reeds betaalbaar: zoolang die niet voldaan zijn, moeten de posten open staan in het rekening-courantboek. Maar als men coupons of handelspapier in betaling genomen heeft, beschouwt men de schuld als gedelgd, en het papier als kaswaarde, wanneer het nl. — wij zeggen dit nogmaals — reeds betaalbaar is (zie „Wissels in portefeuille").

Boekwerken. — Wij kozen dien titel omdat in ons voorbeeld eene uitgeverszaak behandeld wordt. Evengoed intusschen zouden wij hebben kunnen zeggen: „Goederen", zooals op de meeste kantoren gebruikelijk is. Ook kan men de verschillende bestanddeelen splitsen, en uittrekken aan Koffie *f* , aan Thee *f* , aan Suiker *f* , enz. In zaken van grooten omvang volstaat men dikwijls met in 't balansboek in ééns af te schrijven: Goederen *f* , terwijl dan de uitvoerige specificatie wordt opgenomen in een daartoe bestemd afzonderlijk register. Ouderwetsche kantoren bezigen nog de uitdrukking „Koopmanschappen."

Diverse Debiteuren. — Hierover valt weinig

anders meer te zeggen dan dat uit de benaming niet mag worden afgeleid dat de dan volgende lijst van personen die is van „diverse debiteuren" in den gebruikelijken zin. Dááronder worden verstaan (zie blz. 78, 2e kolom) personen wier namen in de balans moeilijk of niet zullen kunnen voorkomen. De zaak is deze: in het rekening-courant-boek heeft H. de Bruin een afzonderlijk hoofd, maar cliënten die weinig met ons in verbinding staan, of direct met ons afrekenen, vereenigt men onder een gemeenschappelijk opschrift „Diverse Debiteuren". In de balans heeft de uitdrukking „diverse" geene andere dan de gewone beteekenis.

Wissels in portefeuille. — De assignatie vervalt pas over zes dagen, en haar beloop kan in geen geval als geld worden aangemerkt. Bij niemand knnnen wij er dadelijk meê terecht, tenzij misschien onder zekere korting wegens vervroegde betaling. Niettemin komt de naam van E. Holle niet meer voor onder die der debiteuren: hij wordt beschouwd als de schuld te hebben gekweten, en hij is dan ook op het oogenblik van de ontvangst der assignatie in het rekening-courant-boek gecrediteerd per Kas-Vereeniging, of per Kassa.

Huis Prinsessenkade 74. —

Inboedel en Kantoorbehoeften. — Van deze beide bezittingen behoeft niets meer te worden gezegd.

Diverse Crediteuren. — Hierop is van toepassing wat zooeven ten opzichte van „Diverse Debiteuren" is opgemerkt.

Hypotheek. — Vereischt geene nadere toelichting. Bij aflossing op rekening zal de volgende balans een lager cijfer aanwijzen. Hier en daar bestaat de gewoonte om het oorspronkelijk gesloten bedrag in eersten aanleg ten volle te vermelden, er de aflsssingen af te trekken, en het saldo uit te werpen. B.v.:

Hypotheek.

Gesloten in 1894		*f* 15000.
Aflossingen in 1894—1897	*f* 5000.	
in 1898	- 1000.	- 6000.
	Saldo (1 Januari 1899)	*f* 9000.

Interest. — Het bedrag van *f* 56.25 had gevoegd kunnen worden bij de hoofdsom der hypotheek, die dan was uitgetrokken als: „hypotheek, met inbegrip van 1/m interest à $4^1/_2$ pct." *f* 15056.25. Niettemin schijnt het ons toe dat afzonderlijk opnemen der rente de voorkeur verdient. Het bedrag der hypotheek toch staat op zichzelve als eene begrensde vordering; de interest op hare beurt is mede eene afgescheiden zaak. In dit geval is bovendien het bedrag door berekening bekend geworden, niet door de indiening eener nota; misschien is de interest pas betaalbaar om de drie, zes of twaalf maanden.

Onkosten. — Ook deze worden eigener beweging op de balans gebracht. Evengoed als andere posten waarover wèl nota is ingekomen, zijn zij verschuldigd, en drukken op het afgeloopen tijdperk, terwijl hun bedrag uit hoofde van contract of abonnement met zekerheid bekend is. Op de uitgaaf wordt daarom gerekend, het bedrag als 't ware gereed gelegd.

Kapitaal H. Sterrenkamp. De sluitpost der balans; oogenschijnlijk niet bepaald noodig vermeld te worden, is dat toch inderdaad wel het geval. Vooreerst om beide zijden der balans tot een even hoog cijfer te brengen, en dus hare beteekenis (balans = evenwicht) tot werkelijkheid te maken; vervolgens om een overzicht der kapitaals-wisselingen uit de achtereenvolgens opgemaakte balansen te vergemakkelijken, en eindelijk, — en dat is wel 't meest gewichtig argument — *omdat de koopman wel degelijk crediteur is in zijne zaak.* Hem komt het saldo toe der bezittingen, nadat alle andere crediteuren voldaan zijn. Het gedeelte van zijn vermogen wat belegd is in zijn bedrijf, is voor hem eene bezitting, en voor de zaak eene schuld aan hem. Trouwens is in ons voorbeeld de firmant de eenige fourneerder van kapitaal, maar in vele zaken is geld gestoken door meer dan één persoon, dikwijls ook door lieden die geen werkzaam aandeel hebben in de onderneming (commanditaire vennooten). Natuurlijk moet dan blijken uit de balans wie rechthebbenden zijn, en voor welke sommen. B.v.:

Kapitaal beheerende vennooten:		
H. Sterrenkamp	*f* 7328.89	
S. Gobels	- 7328.88	*f* 14657.77
Kapitaal commanditaire vennooten:		
Wed. P. Zuiderveld-Sterrenkamp	*f* 8000.—	
J. P. C. van Deventer	- 2000.—	- 10000.—
	Totaal kapitaal	*f* 24657.77.

Wat wáár is voor een aantal vennooten, gaat ook op voor één.

ALGEMEENE OPMERKING. De opmaking der balans heeft den staat van zaken op het oogenblik der berekening leeren kennen. Zoo zuiver mogelijk, bovendien zoowel theoretisch als praktisch. Voor een oogenblik is alles beschouwd als beëindigd, geliquideerd te zijn. Gevolg daarvan is dat wanneer mettertijd een en ander afloopt, de gevolgen daarvan reeds te voren berekend zijn, en zich dàn niet meer kunnen doen gelden. Wanneer H. de Bruin en W. Smellens betalen, dan zal wel de kas-voorraad klimmen, doch de vordering op die debiteuren komt te

vervallen. Wordt gas en water voldaan, dan slinken de contanten, doch de schuld verdwijnt. In elk geval ondergaat door die handelingen het kapitaal geene verandering meer, wat wèl het geval zou zijn indien eene der uitstaande vorderingen of schulden vergeten was op deze balans te brengen. Elk verzuim vindt ten slotte zijne uitdrukking in het kapitaal, dat dientengevolge te hoog of te laag wordt aangenomen, en eerst op zijn ware grootte kan worden gesteld door eene boeking in een tijdvak, dat met die zaak dan niets meer te maken heeft.

Is de balans vastgesteld, dan worden de rekeningen in alle boeken die in den vorm eener rekening-courant zijn aangelegd: kassa, kleine kas, Rekening-courant enz., afgesloten *aan* of *per* „saldo op nieuwe rekening". De openstaande saldo's worden van den loopenden dienst (heel- of half jaar, kwartaal of welk ander tijdvak ook) afgenomen, en naar een nieuwen dienst overgebracht. Dit transport kan slechts geschieden, door hen die ons nog schuldig zijn, te crediteeren „*per* saldo op nieuwe rekening", waarna onmiddellijk de heropening dier nieuwe rekening volgt met een „*aan* saldo van oude rekening", zoodat hunne rekeningen weêr debet komen te staan. De rekeningen van hen aan wie wij schulden hebben, worden afgesloten „*aan* saldo op nieuwe rekening" en heropend „*per* saldo van oude rekening."

Modellen:

H. de Bruin, Rotterdam.

			Debet.	*Credit.*
1894.				
Jan.	15	Aan 25 ex. „de Heideroos"	*f* 47 50	
„	31	Per Saldo op nieuwe rekening		*f* 47 50
			f 47 50	*f* 47 50
Febr.	1	Aan Saldo van oude rekening	*f* 47 50	

J. Willemsen, alhier.

			Debet.	*Credit.*
1894.				
Jan.	8	Per handschr. „Vogelkunde"		*f* 600 --
„	„	Aan Kassa	*f* 200 —	
„	31	„ Saldo op nieuwe rekening	- 400 —	
			f 600 —	*f* 600 --
Febr.	1	Per Saldo van oude rekening.		*f* 400 --

Men doe dat overbrengen met zorg, en zie na 't gereed komen er mede alles nauwkeurig na.

II. *De dubbele methode.*

Reeds noemden wij met een enkel woord haar kenmerkend beginsel, welks nadere verklaring thans aan de beurt is.

Het is duidelijk dat elke handeling twee personen vereischt, die optreden in tegenovergestelde rollen: levert A goederen aan B, dan is A de verkooper, B kooper; de verhouding die hieruit ontstaat, is dat A schuldeischer wordt van B, en B schuldenaar aan A. Doet A die schuld af, dan is hij gever, A ontvanger. Dergelijke verhoudingen worden in 't dagelijksch leven voortdurend geboren en weder te niet gedaan; er is in 't kort, geen schuld mogelijk zonder vordering, geen gever zonder ontvanger. In de taal van 't boekhouden gezegd:

☛ Tegenover elken debiteur staat een crediteur. ☚

Zegt men nu dat méér dan twee personen kunnen betrokken zijn bij eene handeling, dan erkennen wij gaarne de juistheid dier opmerking. Inderdaad kunnen twee ontvangers staan tegenover één gever, of drie gevers tegenover twaalf ontvangers. Wij begonnen dan ook slechts te spreken van *twee* „personen," om, wanneer eenmaal de juistheid van het beginsel op zich zelf begrepen is, te kunnen zeggen dat niet bepaald aan personen, aan menschen, behoeft te worden gedacht. Wel zijn er altijd *twee* „partijen" zooals de geijkte uitdrukking luidt in officiëele stukken: er is ééne gevende partij (uit één of meer personen of zaken bestaande) tegenover ééne ontvangende partij (die ook weder uit één of meer personen of zaken bestaan kan). Wanneer drie gefortuneerden *f* 100.— bijeenbrengen, A *f* 50, B *f* 30 en C *f* 20, en daarvan tien gezinnen begunstigen, elk met *f* 10, dan vormen A, B en C gezamentlijk de gevende partij, en de gezinnen 1 tot en met 10 gezamentlijk de ontvangende.

Hier zijn we gekomen op het punt om te kunnen zeggen dat het geldelijk beloop aan beide zijden even hoog moet zijn. Wanneer een der huisgezinnen de gift weigert of uit anderen hoofde niet ontvangt, dan is slechts *f* 90 verdeeld; indien een partij goederen *f* 1000 kost, dan levert zij eene schuld zoowel als eene vordering op, beiden à *f* 1000. Hoe men ook de zaak beziet, altijd is weder de slotsom: tegenover elken debiteur staat een crediteur voor gelijk bedrag.

Deze waarheid is eenvoudig genoeg; 't is hare toepassing, die in de boekhouding van zoo overwegende beteekenis is.

Elke handeling des koopmans heeft een of meer der hierna te noemen gevallen tot oorzaak en gevolg:

hij levert geld of goed, of bewijst diensten aan anderen;

dan ontstaat er eene vordering van hem op die anderen, of eene vordering van die anderen op hem gaat te niet.

anderen leveren hem geld of goed, of bewijzen hem diensten;

dan ontstaat er eene vordering van anderen op hem, of eene vordering van hem op die anderen gaat te niet.

goederen worden vervangen door geld, of geld door effecten, enz.;

dan ontstaat er wijziging in de bestanddeelen van het vermogen.

Krachtens de eerstgenoemde twee regels is in elke handeling de koopman debiteur en een buiten zijne zaak staand persoon crediteur, of wel, hij is crediteur en die ander debiteur.

Nu gaat de boekhouder naar de enkele methode niet verder dan het in zijne boeken debet of credit verklaren der buiten zijne zaak staande personen; de boekhouder naar de dubbele methode verklaart ook in zijne boeken zichzelf debet of credit. Hiermede is het verschil tusschen de beide methoden genoemd; gaan wij thans er toe over, het toe te passen in de boekhouding van onzen zelfden uitgever.

Vooraf zij opgemerkt dat men wèl moet onderscheiden tusschen de beide hoedanigheden des koopmans, die als koopman optreedt tegenover de buitenwereld, en als rechthebbende op de bezittingen der zaak, naar binnen. Indien men een inkoop doet ter waarde van *f* 1000.—, dan heeft de buiten de zaak staande crediteur aanspraak op het geld, doch de koopman in 't bijzonder heeft recht op het goed. Straks zullen wij dit nader kunnen uiteenzetten; aanvankelijk beginnen wij met te veronderstellen dat *de firma* H. Sterrenkamp in haar eigen boeken zich debet verklaart aan anderen omdat zij bij die anderen debet wordt, en zich crediteert op het oogenblik dat zij bij anderen eene vordering verkrijgt of eene schuld delgt.

Op 3 Januari wordt *de firma* debet aan J. Mertens *f* 67.25; naar de enkele methode wordt J. Mertens gecrediteerd in het rekg.-courantboek. De dubbele methode doet dat óók, doch boekt bovendien hetzelfde bedrag in het eigen debet. De schuld wordt denzelfden dag door betaling gedelgd; nu wordt J. Mertens gedebiteerd, en *de firma* H. Sterrenkamp gecrediteerd.

Laat ons op die wijze, en dan zonder nadere toelichting, dóórgaan, eene gewone rekening-courant aanleggende voor

de firma H. STERRENKAMP.

1894.			*Debet.*	*Credit.*
Januari	3	Aan J. Mertens, voor 1800 circulaires	*f* 67.25	*f*
„	„	Per id. „ de betaling		- 67.25
„	4	Aan . . . . . „ postz. en briefkaarten	- 11.—	
„	„	Per . . . . . „ de betaling		- 11.—
„	5	Aan Erven A. Kallenstroom, voor 1754 ex. „de Heideroos"	- 2417.50	
„	8	Aan J. Willemsen, voor handschr. Vogelkunde	- 600.—	
„	„	Per id. „ betaling op rekening		- 200.—
„	„	„ Ontv. & Bet. Kas, wissel Erven A. Kallenstroom		- 2417.50
„	15	„ div. debiteuren, voor 75 ex. „de Heideroos"		- 138.70
„	16	Aan Tj. Halbertsma „ betaling	- 72.20	
„	19	„ Notaris Wetman „ aankoop huis	- 32903.75	
„	„	„ id. „ hypotheek-kosten	- 148.10	
„	„	Per id. „ gesloten hypotheek		- 15000.—
„	„	„ id. „ betaling		- 18051.85
„	21	Aan Gasfabriek „ diversen	- 189.22	
„	„	Per „ „ betaling		- 189.22
„	„	Aan *Nieuws van den Dag*, voor advertentiën	- 46.09	
„	„	Per „ „ „ „ „ betaling		- 46.09
„	26	Aan G. J. Tiemens, Arnhem, „ drukloon	- 187.50	
„	„	„ Smit & Zn. alhier, . „ papier	- 770.—	
„	28	Per E. Holle, Rotterdam, „ 200 ex. „Heideroos"	-	- 342.—
„	„	Aan „ „ betaling	- 342.—	
„	31	„ diversen, voor kleine onkosten	- 125.07	
„	„	Per id. „ betaling		- 125.07
			f 37879.68	*f* 36588.68

Uit het verschil tusschen beide tellingen blijkt dat de firma op 31 Januari in 't geheel nog ƒ1291.— aan anderen schuldig is. Raadpleegt men nu het rekening-courantboek, dan zal men bevinden (zie blz. 81/82) dat de firma verschuldigd is aan diverse crediteuren . . ƒ1357.50
te vorderen heeft van diverse debiteuren - 66.50

en het verschuldigde aldus het tegoed overtreft met inderdaad . . . . . . ƒ1291.—

Uit deze gelijke uitkomst blijkt met één oogopslag het nut der dubbele methode. De boekhouder die dat stelsel volgt, debiteert en crediteert zich zelf als ook anderen hèm debiteeren en crediteeren; hij houdt zoodoende als 't ware boek voor zich zelf en voor anderen tegelijk, en het gevolg is dat hij een onschatbaar middel van contrôle bezit. Wanneer de boekhouder naar de enkele methode de vordering op H. de Bruin en W. Smellens over 't hoofd ziet, ofschoon hij ze behoorlijk in 't rekening-courantboek heeft ingedragen, dan is zijne balans foutief; de boekhouder naar de dubbele methode kan dat abuis niet begaan, want de telling der verschillende hoofden uit het rekening-courantboek sluit dan niet met die van zijn eigen rekening. Natuurlijk helpt het contrôle-middel niet, indien een post aan beide zijden wordt verzuimd te boeken, maar de bereikte uitkomst is reeds van hooge waarde.

Intusschen hebben wij nog pas het geringste der voordeelen van de dubbele methode geschetst. De koopman maakt de boekhouding ook dienstbaar aan een ander doel: om den stand van zaken te kunnen beoordeelen tegenover zich zelf. Reeds zeiden wij dat de handelaar in twee hoedanigheden optreedt: als koopman naar buiten, als particulier naar binnen, en het bezit van een overzicht op zijn vermogen en een contrôle op de boeking daaromtrent is den koopman evenveel waard als de zekerheid dat de betrekkingen zijner firma met de buitenwereld naar behooren zijn beschreven. Wanneer een koopman aanvangt met ƒ 25000 in geld, dan heeft hij nog niets van de buitenwereld en deze nog niets van hem te vorderen; maar als bijzonder persoon heeft hij recht op de ƒ25000 die hij pas stortte: deze is de zaak schuldig aan *hem*. Is nu, om ons voorbeeld van zooeven te herhalen, zijne eerstvolgende handeling de aankoop van goederen ter waarde van ƒ1000, dan ontstaat eene vordering van de buitenwereld op zijne firma, doch tegelijk eene andere vordering van hem op zijne zaak. Zoolang de schuld van zijn crediteur niet gedelgd is, blijven zoowel de ƒ25000 in kas, als het goed op zolder zijne bezitting vormen. Het totaal daarvan is dus gestegen tot ƒ 26000, doch daartegenover staat eene schuld naar buiten, ten bedrage van ƒ1000, zoodat het eigenlijk kapitaal onveranderd is gebleven. Worden de ƒ1000 betaald met geld uit de kas, dan verdwijnt de schuld, en het vermogen bestaat uit ƒ1000 goed en ƒ24000 geld, te zamen weder ƒ25000.

Aanteekening van dit alles verkrijgt de koopman door zichzelf te debiteeren en crediteeren niet in den eenvoudigen rekening-courantvorm dien wij gaven, maar op zoovele „hoofden van rekening", die onderdeelen voorstellen van de zaak. Begint hij met ƒ25000 in de kas te leggen, dan crediteert hij zich zelf, als gever, onder het hoofd: „H. Sterrenkamp", of „kapitaal H. Sterrenkamp", of eenvoudig „kapitaal." Een buiten de zaak staand persoon kan hij nog niet debiteeren, want het geld is nog in huis. Het is zelfs nog onaangeroerd aanwezig in contanten in kas. Wil hij dus weten wie hem dat geld schuldig is, waar het — om een allerdaagsche uitdrukking te bezigen — gebleven is, dan debiteert hij het hoofd „Kas", „Kassa" of „Kassa-rekening." Vervolgens koopt hij voor ƒ1000 aan goederen, en zijne firma wordt debet aan A, den leverancier. Maar de zaak moet hem die ƒ1000 weer uitleveren, en wil hij zich die verschaffen, dan zijn het de goederen die hij heeft aan te spreken. De boeking is dus niet: „H. Sterrenkamp debet aan A," maar „Goederen" (dat is in dit geval het onderdeel der zaak waarin de ƒ1000 die te eeniger tijd zullen moeten worden betaald, reeds bij voorbaat zijn belegd) debet aan A. Worden de ƒ1000 betaald in geld, dan wordt A debet, niet, althans niet rechtstreeks aan H. Sterrenkamp, maar in 't bijzonder aan de kas, die namens hem het geld gaf. Wordt nu de balans opgemaakt, dan zullen de rekeningen er uitzien als volgt:

Kassa	Debet.	Credit.
Aan kapitaal H. Sterrenkamp	ƒ25000	
Per betaling aan A		ƒ1000
Kapitaal H. Sterrenkamp.		
Per Kassa		ƒ25000
Goederen.		
Aan A.	ƒ1000	
A.		
Per Goederen		ƒ1000
Aan Kassa	ƒ1000	

zoodat de volgende „saldo's" (restanten; verschillen tusschen telling van debet- en creditzijden der hoofden van rekening) overblijven:

Kassa	ƒ24000	
Goederen	ƒ 1000	
Kapitaal H. Sterrenkamp		ƒ25000

Hieruit blijkt dat de firma geen schulden heeft, en dat H. Sterrenkamp van de zaak ƒ25000 heeft te vorderen, waartegenover zij hem aanwijzen kan ƒ24000 in geld, en verder eenige goederen, die ƒ1000 hebben gekost.

Laat ons op deze wijze het geheele memoriaal nog eens doorwerken, aanvangende met te zeggen

dat, alvorens de rekeningen zelven te debiteeren of te crediteeren, de boekhouder de mededeelingen die in het memoriaal voorkomen, omwerkt tot in een bepaalden vorm gegoten „posten" in een ander boek, het „journaal" genoemd. Dáárin wordt uitdrukkelijk gezegd wie debiteur is, en welke rekening de daartegenoverstaande crediteur. Uit dit boek vinden de eigenlijke boekingen op de hoofden van rekening plaats.

H. Sterrenkamp begint met ƒ25000 in de kas te leggen, en schrijft in het journaal, zooals hierboven gezegd: „*Kassa* debet aan *Kapitaal H. Sterrenkamp*" ƒ 25000.

In de praktijk blijft het woord „debet" weg; het kan trouwens gemist worden, omdat „aan" behoort bij *debet*, zoo goed als „per" bij *credit*. Overigens is het gebruik om eerst den debiteur te noemen, en daarna den crediteur, niets meer dan een gebruik; evengoed kon gezegd worden: Kapitaal H. Sterrenkamp (credit) per Kassa, en als wij ons niet vergissen, is er een tijd geweest waarin men op die wijze de posten stelde. Sedert lang echter vindt de eerst aangegeven vorm toepassing; in elk geval dient ter wille der goede orde en van zekerheid in de boekhouding steeds dezelfde vorm gekozen; niet de eene maal „A (debet) aan B", en den volgenden keer „E (credit) per D", maar ook dan: D (debet) aan E. Wij hebben nu nog altijd het journaal op het oog; op de rekeningen zelven wordt in debet en credit geboekt, naar behooren.

Eindelijk nog vestigen wij de aandacht op het nauw verband tusschen de beide hoofden, waarvan het eene gedebiteerd moet worden, het ander gecrediteerd. 't Is juist de kas die debet wordt, omdat aan haar het gefoureerd kapitaal wordt toevertrouwd; 't is nog niet belegd in goederen, in effecten, of wat ook. En 't is juist aan kapitaal H. Sterrenkamp dat de kas debet wordt, omdat het geld aan die bron is ontsprongen. Speciaal H. Sterrenkamp en niemand anders heeft het kapitaal te vorderen, en speciaal de kas moet het uitleveren. Daarom: „Kassa aan H. Sterrrenkamp" ƒ 25000.

Wij noodigen de beoefenaars uit, om eenig papier bij zich te nemen, eerst post voor post te stellen, en daarna de hoofden die volgen zullen, te debiteeren en te crediteeren. Zij zullen dan beginnen met den post: „Kassa aan Kapitaal H. Sterrenkamp" ƒ25000.—, en met de hoofden van rekening:

Kassa.	*Debet.*	*Credit.*
Jan. 1. Aan Kapitaal H. Sterrenkamp	ƒ25000.—	

en: *Kapitaal H. Sterrenkamp.*

Jan. 1. Per Kassa		ƒ25000.—

De volgende post is de betaling der ƒ 67.25 aan den drukker J. Mertens, wegens geleverde circulaires. Bij elke inboeking is de eerste vraag: wie is debiteur, wie crediteur? 't Laatste gedeelte is hier spoedig beantwoord: wegens de levering van het drukwerk is J. Mertens crediteur. Heeft hij nu goederen geleverd die weder verkocht moeten of kunnen worden? Neen, het geleverde gaat dadelijk weg zonder inkomsten op te leveren, is verbruikt, en valt onder de gewone rubriek „onkosten", die in elke zaak voortdurend voorkomen. Het zijn dus de onkosten die maken dat J. Mertens crediteur wordt, en de boeking kan dus zijn: Onkosten aan J. Mertens. Dewijl intusschen de vordering direct afloopt, behoeft niet in 't bijzonder J. Mertens gecrediteerd, maar kan dit postje onder „Diverse Crediteuren" gebracht worden met de boeking: „Onkosten aan Diverse Crediteuren" ƒ67.25. Er komen dus twee nieuwe hoofden:

Onkosten.	*Debet.*	*Credit.*
Jan. 3. Aan J. Mertens	ƒ67.25	
Diverse Crediteuren.		
Jan. 3. Per onkosten		ƒ67.25

Inmiddels wordt de nota direct betaald met geld wat uit de kas wordt genomen. Het zijn dus de diverse crediteuren die moeten worden gedebiteerd tegenover eene crediteering der kas, die het geld levert. De diverse crediteuren zijn oorzaak dat de kas moet worden gecrediteerd, en de boeking luidt: „Diverse Crediteuren aan kassa" ƒ67.25. Beide die hoofden hebben wij reeds aangelegd.

De volgende post is in wezen gelijk aan den vorige, en de boeking derhalve „Onkosten aan Diverse Crediteuren" ƒ11.— en „Diverse Crediteuren aan Kassa" ƒ11.—.

Op 5 Januari vindt voor 't eerst een inkoop plaats van goederen die het eigenlijk doel der zaak vormen. Het zijn de Erven A. Kallenstroom die de vordering verkrijgen, het zijn de goederen die onderwerp der vordering zijn. Niet A., B. of C. heeft goederen geleverd, maar juist de Erven A. Kallenstroom, en dezen leverden niet effecten of huizen of geld, maar goederen. De onvermijdelijke boeking is dus: „Goederen aan Erven A. Kallenstroom" ƒ2417.50. Beide deze hoofden moeten nog geopend in de boeken.

De aankoop van het „Handboek der Vogelkunde" in handschrift van den Heer J. Willemsen, heeft gelijke boeking tengevolge. Wie is de leverancier, de crediteur? J. Willemsen. Wat levert hij? Goederen. Boeking: „Goederen aan J. Willemsen ƒ 600.— (J. Willemsen nieuw hoofd).

Door de betaling der ƒ200 op rekening wordt J. Willemsen debet, de kas credit, Post: „J. Willemsen aan Kassa" ƒ200— (beide hoofden zijn reeds aanwezig).

Op 11 Januari wordt de wissel van de Erven

A. Kallenstroom betaald. Hier moeten wij even om oplettendheid verzoeken. De wissel wordt voldaan aan de Ontvang- en Betaalkas, maar niet deze is de debiteur. Zij doet slechts dienst als de kassier van hem die de vordering op ons heeft; de afgever van den wissel had evengoed een loopjongen kunnen sturen, en 't zal niemand invallen om dien loopjongen te debiteeren. In 't memoriaal had eenvoudig kunnen staan: „Betaald den wissel..." enz. 't Is de vraag *voor wiens rekening* de betaling geschiedt. Onbetwistbaar zeker zijn dat de Erven A. Kallenstroom, en zij moeten worden gedebiteerd als volgt: Erven A. Kallenstroom aan Kassa *f* 2417.50 (Hoofden reeds aangelegd).

Thans begint de uitgever te verkoopen. Aan H. de Bruin levert hij goederen ter waarde van *f* 47.50, aan W. Smellens voor *f* 19.— en aan Tj. Halbertsma voor *f* 72.20. Hier hebben wij voor de eerste maal drie debiteuren tegenover één crediteur. Drie personen worden schuldig aan eene en dezelfde zaak: aan goederen. Want het zijn de goederen die ons gelegenheid geven tot debiteering onzer clienten: zij ontvangen geen geld, maar goed. Boeking:

H. de Bruin, Rotterdam *f* 47.50
W. Smellens, Utrecht „ 19.—
Diverse Debiteuren (de uitgever weet dat de betrekking met Tj. Halbertsma dadelijk en in haar geheel afloopt) „ 72.20

f 138.70 aan Goederen *f* 138.70. (H. de Bruin, W. Smellens en Diverse Debiteuren hebben nog geen hoofd).

Den dag na de vorige boeking betaalt Tj. Halbertsma. Niet hem rechtstreeks hebben wij gedebiteerd, doch het hoofd „Diverse Debiteuren," en 't is derhalve dàt hoofd wat thans gecrediteurd moet per...? Waar blijft het geld? 't Wordt in de kas gelegd, en deze is dus debet, zoodat de boeking luidt: „Kassa aan Diverse Debiteuren" *f* 72.20. (Deze hoofden bestaan reeds).

Volgt de aankoop van het huis, die in 't geheel vordert (wij becijferden dit reeds vroeger) *f* 33051.85. Wel is waar is deze totaalsom gesplitst in *f* 31000, *f* 1860, *f* 43.75 en *f* 148.10, en zou men dus kunnen zeggen dat het huis op zich zelf kost *f* 31000.—, en aan onkosten in 't geheel wordt betaald *f* 2051.85, doch die kosten worden niet opgelegd door het doen van gewone zaken, maar speciaal veroorzaakt door den aankoop van het huis, en dààrop alleen drukken zij ten volle. Om diezelfde reden kan de uitgever het bedrag niet brengen ten laste der gewone rekening „goederen," doch dient hij een afzonderlijk hoofd aan te leggen: „Huis Prinsessenkade 74," of „Woonhuis en Kantoor" of „Vaste goederen", of welke andere benaming ook, die dit begrip uitdrukt; en dat hoofd wordt debet voor de aankoopsom met alle daarop vallende onkosten. Crediteur is in de eerste plaats de kas, die *f* 18051.85 geeft, in de tweede plaats de persoon die met *f* 15000 te hulp komt, en, aangezien het huis ten onderpand wordt gegeven voor de aldus ontstaande vordering, „hypotheek" daarop verkrijgt. Nu zou men den naam van dien geldgever in de boeken kunnen noemen, b.v. als volgt: „Hendrik Prins, hypothecaire schuldvordering"; gewoonlijk echter pleegt men slechts te gewagen van „Hypotheek".

De boeking wordt aldus:

Huis Prinsessenkade *f* 33051.85
aan *Kassa* *f* 18051.85
Hypotheek - 15000.—

Men zal begrijpen dat de geldgever voor de volle *f* 15000 moet gecrediteerd, ook al komt dat bedrag niet onverkort te onzen bate: de kosten zijn voor rekening van den geldnemer, tenzij anders mocht zijn overeengekomen; en dat daarvan in dit geval geen sprake is, kan blijken uit het aftrèkken der kosten, van 't voorgeschoten bedrag.

Wenscht de boekhouder de hypotheek over de kas te doen loopen, (wij spraken daarover vroeger) dan heeft hij de kas te debiteeren voor de ontvangst van het geld, en de hypotheekrekening daartegenover als schuldeischende te crediteeren, met den post: „Kassa aan Hypotheek" *f* 15000.— De tweede post zal dan zijn: „Huis Prinsessenkade aan Kassa" *f* 33051.85. Maar zoodoende is de Kas gedebiteerd voor *f* 15000, en gecrediteerd voor { *f* 15000.— / - 18051.85 } en aangezien die tegen elkaar opwegende *f* 15000.— zonder schade voor de boekhouding kunnen wegvallen, verkiezen wij het gegeven model.

Aan de beurt is de nota der Gasfabriek, die eerst credit wordt voor hare levering, en daarna debet voor de aan haar gedane betaling. Zij verschafte ons lampen, en al is het nu waar, dat uitgaven aan dergelijke zaken het karakter dragen van onkosten, geheel gelijk daarmee staan ze toch niet, want er wordt een artikel verkregen wat niet onmiddellijk alle waarde verliest. Eene boeking „Onkosten aan Diverse Crediteuren" zou dus zeker niet verkeerd zijn, maar liever legge men een hoofd aan: „Inboedel," „Meubilair" of iets dergelijks, en kieze den vorm „Inboedel aan Diverse Crediteuren" *f* 189.22, gevolgd door: „Diverse Crediteuren aan Kassa" *f* 189.22.

Ten opzichte der *f* 46.09, wegens advertentiën betaald, kan eene gelijksoortige opmerking worden gemaakt. Wel is waar komt tegenover die uitgaaf geene bezitting te staan, en kan de post worden afgeboekt op „onkosten," doch de

geldelijke opoffering draagt een bijzonder karakter, en men mag veronderstellen dat de uitgever een overzicht hebben wil zijner advertentiekosten. In dat geval is de boeking: „Advertentiën," of „Advertentiekosten" of iets in dien geest, aan Diverse Crediteuren *f* 46.09, en daarna „Diverse Crediteuren aan Kassa" *f* 46.09.

De thans volgende post, waarin sprake is van drukloon en eene papier-leverantie, doet schulden ontstaan aan buiten de zaak staande personen, die onder de diverse crediteuren konden worden gerangschikt, indien de betaling onmiddellijk volgde, of indien men verwachten kon dat hunne namen weinig of niet meer zouden voorkomen. Geen van beiden is hier het geval, en men crediteere daarom G. J. Tiemens te Arnhem en Smit & Zoon, alhier, met name. Tegenover hunne vorderingen staat eene bezitting, want beide sommen worden belegd in het Handboek der Vogelkunde, en zullen uit den verkoop van dat werk weer moeten terugkeeren. Daarom staat de bestelling van het drukwerk en die van het papier met aankoop van goederen gelijk, en is de boeking als volgt:

Goederen *f* 957.50 aan
G. J. Tiemens, Arnhem *f* 187.50
Smit & Zoon, alhier - 770.—
f 957.50

Op 28 Januari vindt weder een verkoop plaats, en wordt (zie 15 Januari) de rekening „goederen" gecrediteerd voor wat zij opleverde, terwijl de „diverse debiteuren" komen debet te staan, met den post: Diverse Debiteuren aan Goederen *f* 342.

Tegelijkertijd kwijt E. Holle zijne schuld, doch niet in geld. Hij levert ons een betaalmiddel in den vorm eener assignatie, die pas over 9 dagen tegen geld kan worden ingewisseld. Wij moeten daarom een nieuw hoofd openen, dat gedoopt kan naar keuze: „Wissels", „Wissels in portefeuille", „Papier op de Kas-Vereeniging" of hoe ook, wanneer maar blijkt dat niet meer E. Holle, doch een ander onze debiteur is. Die overdracht vindt plaats, door de afboeking: „Wissels in portefeuille aan Diverse Debiteuren" *f* 342.—.

De laatste post is de opsomming van eenige kleine uitgaven. Intusschen zullen wij, overeenkomstig het vroeger daaromtrent aangevoerde, splitsen in *f* 113.67 onvruchtbare onkosten, en *f* 11.40 aan kantoorbehoeften, die toch eenigermate het karakter eener bezitting dragen. Noodig is die splitsing natuurlijk niet. In ons stelsel wordt dan de boeking:

Onkosten *f* 113.67
Inboedel - 11.40

f 125.07 aan *Diverse Crediteuren* *f* 125.07, en vervolgens: *Diverse Crediteuren* aan *Kassa* *f* 125.07.

Hier zijn wij gekomen op het geschikte punt om even het samenstel der dubbel-boekhouding nader uiteen te zetten. Reeds zeiden wij met een enkel woord dat alle bijzonderheden uit het memoriaal door het journaal in het grootboek komen; inderdaad kan de boekhouder naar de dubbele methode met die drie boeken volstaan. Bij de enkele methode dienen de boeken die wij op blz. 73 sub 2 tot 6 en 8 noemden, tot hulpboeken van het memoriaal, en bevatten verspreid alles wat het memoriaal achtereenvolgens vermeldt. Naar de dubbele methode vormen de drie boeken: memoriaal, journaal en grootboek één geheel, en elk hunner bevat juist dat wat ook de anderen zeggen, doch in anderen vorm. Het indragen in 't memoriaal zou men eene voorloopige inboeking kunnen noemen, dat in 't journaal de nadere omschrijving der positie die uit elke handeling ontstaat, en dat in 't grootboek de eigenlijke boeking. De enkele methode vergenoegt zich met het houden van aanteekening; de dubbele methode zet haar beginsel dat elke debiteering tevens noodwendig eene crediteering medebrengt, en omgekeerd, in de geheele boekhouding dóór, en past op elk hoofd van rekening den rekening-courantvorm toe. Nóg eens derhalve: de dubbele methode kan het stellen buiten alle bijboeken die de enkele methode behoeft, behoudens misschien een magazijnboek en d.g., die afdalen in bijzonderheden, te uitvoerig om er het grootboek mede te kunnen bezwaren.

Van de wijze waarop de boekingen plegen te worden ingedragen, zullen wij weder een paar voorbeelden geven.

Memoriaal, d. i. de voorloopige, hoezeer tevens meest uitvoerige inboeking: (gepag. boek).

AMSTERDAM, 1 Januari 1894.

Op heden mij alhier gevestigd als uitgever onder de firma H. Sterrenkamp, met een kapitaal van *f* 25000 in contant geld, in kas gelegd.
Journ. pag. 1.

——— 3 ———

Betaald aan den drukker J. Mertens voor 1800 circulaires, aankondiging mijner vestiging *f* 45.—
Adresseering van 1700 stuks - 4.25
Frankeering van id. - 17.95
Zegel - —.05 *f* 67.25
Journ. pag. 1.

——— d. ———

Aan postzegels en briefkaarten gekocht *f* 11.—
Journ. pag. 1.

——— 5 ———

Gekocht in de fondsveiling van den overleden uitgever A. Kallenstroom te Dordrecht, 1754 ex. van den roman „De Heideroos," 2 dln., geb.
Journ. pag. 1. *f* 2417.50.

Journaal, d. i. de omschrijving der verhoudingen die uit de verschillende handelingen ontstaan: (gepagineerd boek).

AMSTERDAM, 1 Januari 1894.		
1. **Kassa**	*f* 25000 —	
2. aan *Kapitaal H. Sterrenkamp,* voor gefourneerd in contanten.		*f* 25000 —
3		
3. **Onkosten**	- 67 25	
4. aan *Diverse Crediteuren,* voor 1800 circulaires van J. Mertens.		- 67 25
3		
4. **Diverse Crediteuren**	- 67 25	
1. aan *Kassa,* voor betaald aan J. Mertens		- 67 25
3		
3. **Onkosten**	- 11 —	
4. aan *Diverse Crediteuren,* voor postzegels en briefkaarten.		- 11 —
3		
4. **Diverse Crediteuren**	- 11 —	
1. aan *Kassa,* voor betaalde postzegels en briefkaarten . .		- 11 —
5		
5. **Goederen**	- 2417 50	
6. aan *Erven A. Kallenstroom,* voor 1754 ex. „De Heideroos".		- 2417 50

Grootboek, d. i. de eigenlijke inboeking, in rekening-courant-vorm, der ontstane verhoudingen: (gefolieerd boek).

1. *Debet.* KASSA. *Credit.* 1.

1894.				1894.			
Jan. 1	Aan Kapitaal H. Sterrenkamp	2	*f* 25000 —	Jan. 3	Per diverse crediteuren	4	*f* 67 25
				„ „	„ d°.	4	- 11 —

2. *Debet.* Kapitaal H. STERRENKAMP. *Credit.* 2.

1894.			1894.		
			Jan. 1	Per Kassa	*f* 25000 —

3. *Debet.* ONKOSTEN. *Credit.* 3.

1894.			1894.		
Jan. 3	Aan Diverse Crediteuren	*f* 67 25			
„ „	„ d°.	- 11 —			

4. *Debet.* DIVERSE CREDITEUREN. *Credit.* 4.

1894.			1894.		
Jan. 3	Aan Kassa	*f* 67 25	Jan. 3	Per Onkosten	*f* 67 25
„ „	„ d°.	- 11 —	„ „	„ d°.	- 11 —

5. *Debet.* GOEDEREN. *Credit.* 5.

1894.			1894.		
Jan. 5	Aan Erven A. Kallenstroom	*f* 2417 50			

6. *Debet.* ERVEN A. KALLENSTROOM, Dordrecht. *Credit.* 6.

1894.			1894.		
			Jan. 5	Per Goederen	*f* 2417 50

TOELICHTING. In 't memoriaal wordt bij elken post de bladzijde vermeld, waarop hij in het journaal is terug te vinden; in 't journaal teekent men de beide grootboek-folio's aan, waarheen de post is overgebracht; het bovenste cijfer is dat van het folio der gedebiteerde rekening, het onderste cijfer noemt dat van de gecrediteerde rekening. Deze maatregelen hebben eensdeels ten doel om bij mogelijke behoefte aan nazien der boekhouding gemakkelijk het spoor te kunnen terugvinden, en aan de andere zijde om zooveel mogelijk te waken tegen het overslaan van een schakel uit de keten. Daartoe dient ook de gewoonte om in het journaal aanvankelijk slechts de grootboek-folio's te noemen, en pas later bij elke overdracht in het grootboek, achtereenvolgens de punt bij elk cijfer te plaatsen. Een verderen gelijksoortigen maatregel passen onderscheidene kantoren toe, door in het grootboek bij elken post het folio te noemen waarop de in dien post tegenoverstaande debiteur of crediteur, óók in het grootboek, is te vinden. Wij deden dit hierboven alléén bij het hoofd „Kassa"; desgewenscht kan men zich nu gemakkelijk overtuigen of werkelijk de rekening Kapitaal H. Sterrenkamp is gecrediteerd per Kassa, en Diverse Crediteuren gedebiteerd aan Kassa.

Hebben wij op de aangegeven wijze alles uit het memoriaal overgebracht in het journaal, („gejournaliseerd"), en vandaar in het grootboek, dan kunnen wij in 't laatstgenoemde de verschillende hoofden van rekening bezien, en vinden het volgend uiterlijk:

1. *Debet.* KASSA. *Credit.* 1.

1894.			1894.		
Jan. 1	Aan Kapitaal H. Sterrenkamp	*f* 25000 —	Jan. 3	Per Diverse Crediteuren .	*f* 67 25
„ 16	Aan Diverse Debiteuren .	- 72 20	„ „	„ idem	- 11 —
			„ „	„ J. Willemsen . . .	- 200 —
			„ 11	„ Erven A. Kallenstroom	- 2417 50
			„ 19	„ Huis Prinsessenkade 74	- 18051 85
			„ 21	„ Diverse Crediteuren .	- 189 22
			„ „	„ idem	- 46 09
			„ 31	„ idem	- 125 07

2. *Debet.* Kapitaal H. STERRENKAMP. *Credit.* 2.

1894.			1894.		
			Jan. 1	Per Kassa	*f* 25000 —

3. *Debet.* ONKOSTEN. *Credit.* 3.

1894.			1894.		
Jan. 3	Aan Diverse Crediteuren .	*f* 67 25			
„ „	idem.	- 11 —			
„ 31	idem.	- 113 67			

4. *Debet.* DIVERSE CREDITEUREN. *Credit.* 4.

1894.					1894.				
Jan. 3	Aan Kassa	*f*	67	25	Jan. 3	Per Onkosten	*f*	67	25
„ „	„ idem	-	11	—	„ „	„ idem	-	11	—
„ 21	„ idem	-	189	22	„ 21	„ Inboedel	-	189	22
„ „	„ idem	-	46	09	„ „	„ Advertentiën	-	46	09
„ 31	„ idem	-	125	07	„ 31	„ Onkosten	-	113	67
					„ „	„ Inboedel	-	11	40

5. *Debet.* GOEDEREN. *Credit.* 5.

1894.					1894.				
Jan. 5	Aan Erven A. Kallenstroom, Dordrecht	*f*	2417	50	Jan. 15	Per H. de Bruin, Rotterdam	*f*	47	50
					„ „	„ W. Smellens, Utrecht .	-	19	—
„ 8	Aan J. Willemsen, alhier .	-	600	—	„ „	„ Diverse Debiteuren .	-	72	20
„ 26	„ G. J. Tiemens, Arnhem	-	187	50	„ 28	„ idem	-	342	—
„ „	„ Smit & Zn., alhier .	-	770	—					

6. *Debet.* ERVEN A. KALLENSTROOM, Dordrecht. *Credit.* 6.

1894.					1894.				
Jan. 11	Aan Kassa	*f*	2417	50	Jan. 5	Per Goederen	*f*	2417	50

7. *Debet.* J. WILLEMSEN, alhier. *Credit.* 7.

1894.					1894.				
Jan. 8	Aan Kassa	*f*	200	—	Jan. 8	Per Goederen	*f*	600	—

8. *Debet.* H. DE BRUIN, Rotterdam. *Credit.* 8.

1894.					1894.				
Jan. 15	Aan Goederen	*f*	47	50					

9. *Debet.* W. SMELLENS, Utrecht. *Credit.* 9.

1894.					1894.				
Jan. 15	Aan Goederen	*f*	19	—					

10. *Debet.* DIVERSE DEBITEUREN. *Credit.* 10.

1894.					1894.				
Jan. 15	Aan Goederen	*f*	72	20	Jan. 16	Per Kassa	*f*	72	20
„ 28	„ idem	-	342	—	„ 28	„ Wissels in portefeuille	-	342	—

11. *Debet.* HUIS PRINSESSENKADE 74. *Credit.* 11.

1894.					1894.				
Jan. 19	Aan Hypotheek	*f*	15000	—					
„ „	„ Kassa	-	18051	85					

12. *Debet.* HYPOTHEEK. *Credit.* 12.

1894.					1894.				
					Jan. 19	Per Huis Prinsessenkade 74	*f*	15000	—

13. *Debet.* INBOEDEL. *Credit.* 13.

1894.					1894.				
Jan. 21	Aan Diverse Crediteuren	*f*	189	22					
„ 31	„ idem	-	11	40					

14. *Debet.* ADVERTENTIEN. *Credit.* 14.

1894.					1894.				
Jan. 21	Aan Diverse Crediteuren	*f*	46	09					

15. *Debet.* G. J. TIEMENS, Arnhem. *Credit.* 15.

1894.					1894.				
					Jan. 26	Per Goederen	*f*	187	50

16. *Debet.* SMIT & ZOON, alhier. *Credit.* 16.

1894.					1894.				
					Jan. 26	Per Goederen	*f*	770	—

17. *Debet.* WISSELS IN PORTEFEUILLE. *Credit.* 17.

1894.					1894.				
Jan. 28	Aan Diverse Debiteuren .	*f*	342	—					

Het oogenblik is aangebroken waarop de balans zal worden opgemaakt. Vooraf wenscht de boekhouder te weten of alles met juistheid is aangeteekend, en de boekhouding naar de dubbele methode levert tot het verkrijgen van zekerheid daaromtrent eene belangrijke bijdrage. Immers heeft de inboeking van elk bedrag twee malen behooren te geschieden: éénmaal aan de debet-zijde eener rekening, en éénmaal in het credit eener andere. Dientengevolge *moet* de telling van alle inboekingen aan de debet-zijden *gelijk zijn* aan die van alle inboekingen aan de credit-zijden, en er wordt dan ook niet verzuimd om van dit hulpmiddel ter contrôle gebruik te maken; de eerste werkzaamheid na het inboeken aller posten is:

Het opmaken der „proefbalans."

Sluiten de tellingen van debet- en creditzijden, is dus de boekhouding in „balans" (in evenwicht) dan is daarmede eene proef geleverd ten gunste van de juistheid der boekhouding. *Eene* proef; niet *de* proef, want indien de tellingen sluiten, dan is daarmede nog niet het bewijs geleverd dat er geene enkele fout is begaan: vooreerst kan een zeker bedrag zoowel aan debet- als creditzijde te hoog, te laag of in 't geheel niet geboekt zijn, en vervolgens kan een verkeerd hoofd van rekening zijn gedebiteerd of gecrediteerd. Wat men evenwel stellig weet, is dat eene fout *moet* zijn begaan,

wanneer de proefbalans *niet* sluit, en dat is reeds veel waard.

Het opmaken der proefbalans geschiedt door eenvoudige optelling, en de bedragen worden vereenigd op eene lijst der verschillende hoofden van rekening, die worden geschreven in de volgorde waarin zij uit het grootboek voor den dag komen. De proefbalans maakt geen deel uit van de boekhouding, is slechts een contrôle-middel, en in memoriaal noch journaal of grootboek erlangt zij eene plaats. Toch hebben vele kantoren de gewoonte om de achtereenvolgens opgemaakte proefbalansen te bewaren, door inschrijving in een daartoe aangelegd register.

Wij zullen van onze boekhouding thans óók maken de

Proefbalans op 31 Januari 1894.

Fol.	Hoofden van Rekening.	Debet.		Credit.	
1	Kassa	*f* 25072	20	*f* 21107	98
2	Kapitaal H. Sterrenkamp			- 25000	—
3	Onkosten	- 191	92		
4	Diverse Crediteuren	- 438	63	- 438	63
5	Goederen	- 3975	—	- 480	70
6	Erven A. Kallenstroom, Dordrecht . . .	- 2417	50	- 2417	50
7	J. Willemsen, alhier	- 200	—	- 600	—
8	H. de Bruin, Rotterdam	- 47	50		
9	W. Smellens, Utrecht	- 19	—		
10	Diverse Debiteuren	- 414	20	- 414	20
11	Huis Prinsessenkade 74	- 33051	85		
12	Hypotheek			- 15000	—
13	Inboedel	- 200	62		
14	Advertentiën	- 46	09		
15	G. J. Tiemens, Arnhem			- 187	50
16	Smit & Zn., alhier			- 770	—
17	Wissels in portefeuille	- 342	—		
		f 66416	51	*f* 66416	51

De tellingen van beide zijden onzer proefbalans komen dus overeen, en zullen bovendien moeten sluiten met die van het journaal (zie blz. 90). Bestaat er in eenig opzicht verschil, dan is het eerste wat te doen staat, het overdoen der gemaakte optellingen. Wat intusschen het tellen zelve betreft, kan niet genoeg aanbevolen worden om daarmee stelselmatig te werk te gaan. Vooreerst schrijve men altijd de getallen zoodanig onder elkander, dat altijd de eenheden, tientallen enz. in onberispelijk rechte lijn komen te staan, en vervolgens telle men alles twee keeren, doch niet onmiddellijk achter elkander, want in den regel zal men aan eene pas begane vergissing zich onmiddellijk daarna weer schuldig maken. Men telle daarom alle rekeningen achtereenvolgens, schrijve de uitkomsten op eene kladlijst, en doe het daarna nog eens op een ander papier. En het beste is dan om twee stelsels te volgen. Nemen wij b.v. bovenstaande proefbalans. De eerste maal telle men als volgt:
(van achter af beginnend op de gewone manier)

21	(eenheden)
43	(tientallen)
52	(honderdtallen)
46	(duizendtallen)
29	(tienduizenden)
13	(honderdduizenden)
5	(millioenen)
66416.51	

De tweede telling zou daarentegen aldus kunnen worden ingericht: 2**1**

Neemt men nu de 2 mee bij de telling der volgende reeks, dan wordt het totaal daarvan 4**5**

De derde telling heeft tot uitkomst 5**6**

„ vierde „ „ „ „ 5**1**

„ vijfde „ „ „ „ 3**4**

„ zesde „ „ „ „ 1**6**

„ zevende „ „ „ „ **6**

Zoodat de vet gedrukte cijfers weer de som van 66416.51 toonen.

Bij het toepassen dezer twee manieren is de ontdekking der oorzaak van een verschil tusschen beide uitkomsten gemakkelijk.

Heeft de hertelling geen resultaat opgeleverd, dan vangt men aan te zoeken. Komen de tellingen der proefbalans niet overeen met die uit het journaal, ofschoon onderling stemmend, dan werd blijkbaar de wederzijdsche boeking van 't zelfde bedrag verzuimd. Wanneer b.v. de laatste journaalpost: „Wissels in portefeuille aan Diverse Debiteuren" *f* 342, in 't geheel niet naar het grootboek zou zijn overgebracht, dan zou de telling van het journaal *f* 66416.51 aanwijzen, maar die van beide zijden der proefbalans *f* 66074.51, of *f* 342 minder. Men begint dan ook met te zoeken naar een post van dat bedrag, en vindt, alléén ziende naar het cijfer, al spoedig het overgeslagene. Desgelijks wordt gehandeld, indien de proefbalans op zich zelve niet sluit; wanneer b.v. de genoemde post wèl in het debet der rekening „Wissels in portefeuille," doch niet in het credit der „Diverse Debiteuren" is gebracht, dan zal de debetzijde der proefbalans *f* 342 hooger uitkomen dan die der creditzijde, en zal de fout spoedig ontdekt zijn. Is het verschil niet terug te vinden in één post, dan wordt dikwijls baat verkregen door zoeken naar de helft van het bedrag. Een licht begaanbare misslag toch is het debiteeren van twee rekeningen in plaats van er ééne te debiteeren en de andere te crediteeren. Werd b.v. zoowel het hoofd *Wissels in portefeuille* als *Diverse Debiteuren* gedebiteerd voor de *f* 342, dan zal in de eerste plaats de creditzijde der proefbalans *f* 342 te laag zijn, en bovendien de debetzijde nog eens *f* 342 te hoog, en de geheele afstand dus *f* 684. Zoekende naar de helft van dat cijfer, komt weldra de vergissing aan 't licht.

Lastiger wordt de opsporing eener fout, indien zij loopt over een cijfer wat in 't geheel niet op zich zelf in de boeken voorkomt. Zulk een geval zal zich voordoen wanneer eene som te hoog of te laag wordt ingeboekt, ook door verwisseling van cijfers (*f* 242 in plaats van *f* 342, of *f* 324 in plaats van *f* 342 enz.).

Ten einde zoo lang mogelijk het omslachtig nazien der geheele boekhouding te vermijden, begint men met een oppervlakkig nazien der tellingen van de verschillende hoofden, omdat er velen bij zijn waarop de contrôle gemakkelijk is. Hadden wij b.v. de Diverse Debiteuren gecrediteerd voor *f* 242 in plaats voor *f* 342, dan zal de telling der debetzijde *f* 414.20 aanwijzen, die der creditzijde *f* 314.20. Toch weten wij dat we van „Diverse Debiteuren" niets meer te vorderen kunnen hebben, en ook nu zal de fout spoedig ontdekt zijn, evenals wanneer wij *f* 324 of *f* 234 hadden geboekt in plaats van *f* 342.

Zijn twee of meer vergissingen begaan, zoodat de afwijking tusschen debet- en creditzijde der proefbalans of tusschen deze en het journaal bij een oppervlakkig onderzoek niet is op te heffen, dan blijft slechts over een *collationneeren*, *confronteeren* of *pointeeren*, altemaal uitdrukkingen voor een volkomen, post voor post, nazien der boekhouding. Van elken post wordt nagegaan of in 't journaal tweemalen hetzelfde bedrag is genoemd, en of hij behoorlijk in 't grootboek is overgebracht. Bij elk cijfer wat op die wijze nog eens is aangezien, wordt een bescheiden teeken, een . of een ✓ geplaatst. Allicht komt zoodoende de fout voor den dag, of zal zij blijken uit eene boeking die te veel gedaan werd, en dus niet het zooeven genoemde teeken kon verkrijgen.

Is aldus dadelijk of na collationneering eenheid verkregen in de tellingen der proefbalans, dan loope men toch nog even de verschillende hoofden na, om te zien of misschien wel voor het juiste bedrag, doch op een verkeerd hoofd van rekening werd gedebiteerd of gecrediteerd, iets wat bij sommige rekeningen tastbaar in 't oog loopen zal, bij andere niet of niet gemakkelijk, zoodat deze oppervlakkige contrôle zeker geen afdoenden waarborg levert, maar toch altijd eenige waarde heeft, omdat dergelijke misstellingen juist het lichtst zullen worden begaan bij die „tastbare" rekeningen.

Herstel van vergissingen. Daar, blijkens de wettelijke bepalingen ten onzent, de boekhouding het onmiskenbaar teeken van echtheid moet dragen, mag in geen der boeken memoriaal, journaal of grootboek ooit worden doorgehaald of gekrabd (geradeerd). Fouten moeten dus worden hersteld door nadere bijschrijving, waarbij men heeft te onderscheiden tusschen geheel verzuim, het boeken van een onjuist cijfer of op een verkeerd hoofd. Werd de boeking eener handeling verwaarloosd, dan erlangt zij alsnog eene plaats in memoriaal, journaal en grootboek; kwam zij wel voor in het memoriaal, doch niet in de volgende boeken, dan wordt zij ook daarin opgenomen. Voor 't overige heeft men te zorgen dat de saldo's uit het grootboek (de overschotten aan debet- of creditzijden der verschillende rekeningen) overeenstemmen met wat blijkt uit het memoriaal. Heeft b.v. iemand van ons goederen ontvangen ter waarde van *f* 200, en ons *f* 100 op rekening betaald, dan zal hij ons nog *f* 100 schuldig zijn. Hebben wij nu abusievelijk in het journaal geschreven dat *f* 200 werd voldaan, en aldus overgebracht in het grootboek, dan herstellen wij die fout met den journaalpost: N. N. aan Kassa *f* 100, niet omdat wij hem *f* 100 betaalden, maar eenvoudig omdat zijne rekening te hoog werd gecrediteerd, en het de Kas was die daartegenover werd gedebiteerd. Was de levering der goederen bij

vergissing geboekt in het debet der Diverse Crediteuren, dan wordt de journaalpost die de gevolgen dier vergissing opheft: Diverse Debiteuren aan Diverse Crediteuren *f* 200, ook alweer niet omdat de Diverse Crediteuren iets leverden aan de Diverse Debiteuren, maar wijl de *f* 200 van 't eene naar 't andere hoofd moeten worden getransporteerd. Zoo handele men altijd wanneer in het journaal of in het grootboek een dergelijke fout is begaan: een journaalpost wordt gemaakt om haar te herstellen.

Werd daarentegen *allèèn in het grootboek* wèl op het juiste hoofd doch een verkeerd cijfer geboekt, dan kan geen journaalpost dienen, doch heeft men zich te beperken tot het grootboek, ofschoon men bij den oorspronkelijken journaalpost het grootboekfolio herhaalt. Werd het bedrag te laag ingevuld, werd b.v. geboekt: per Kassa *f* 100.—, terwijl het had moeten zijn *f* 200.—, dan boekt men eenvoudig het restant: per Kassa of per idem *f* 100.—. Was de boeking te hoog, b.v. per Kassa *f* 180.— in plaats van *f* 108.—, dan schiet niet veel anders over dan in het debet dier rekening te schrijven: Aan credit-zijde, voor te hoog geboekt *f* 72.—; en het saldo zal dan weer kloppen, evenals de tellingen der proefbalans.

Is ten slotte redelijke zekerheid verkregen van de juistheid der boekingen, dan wordt overgegaan tot opmaking der balans, op de wijze zooals wij hebben omschreven op blz. 79/81. Het beginsel bij 't balans opmaken is, — wij zeiden het reeds — de veronderstelling voor één oogenblik dat de zaken worden vereffend. De debiteuren betalen, de bezittingen worden tegelde gemaakt, daarentegen de schulden afgelost, en het overschot is voor dengeen die als particulier geld in de zaak stak. Wij mogen daarom in de boeken onze debiteuren crediteeren, en de crediteuren debiteeren, voor de afwikkeling der saldo's. Slechts kunnen wij geen werkelijk debiteur of crediteur daartegenover stellen: het is *de balans*, die voor een oogenblik wordt belast of goedgeschreven.

Wij maken dus de volgende journaalposten:

Balans aan *de volgenden*,

Voor overdracht der saldo's:

Kassa, aan bankpapier en specie enz. (zie blz. 81)	*f* 3964.22
Goederen	- 3509.78
H. de Bruin, Rotterdam	- 47.50
W. Smellens, Utrecht	- 19.—
Huis Prinsessenkade 74	- 33000.—
Inboedel	- 200.—
Wissels in portefeuille	- 342.—
	f 41082.50

De volgenden aan *Balans:*

Kapitaal H. Sterrenkamp	*f* 24657.77
Onkosten	- 10.98
Hypotheek	- 15000.—
J. Willemsen, alhier	- 400.—
G. J. Tiemens, Arnhem	- 187.50
Smit & Zn., alhier	- 770.—
Interest	- 56.25
	f 41082.50

Nadat die posten zijn overgedragen in het grootboek, zullen de tellingen der verschillende hoofden van rekening er uitzien als volgt:

FOL.	HOOFDEN VAN REKENING.	DEBET.		CREDIT.	
1	Kassa	*f* 25072	20	*f* 25072	20
2	Kapitaal H. Sterrenkamp	- 24657	77	- 25000	—
3	Onkosten	- 202	90		
4	Diverse Crediteuren	- 438	63	- 438	63
5	Goederen	- 3975	—	- 3990	48
6	Erven A. Kallenstroom, Dordrecht . . .	- 2417	50	- 2417	50
7	J. Willemsen, alhier	- 600	—	- 600	—
8	H. de Bruin, Rotterdam	- 47	50	- 47	50
9	W. Smellens, Utrecht	- 19	—	- 19	—
10	Diverse Debiteuren	- 414	20	- 414	20
11	Huis Prinsessenkade 74	- 33051	85	- 33000	—
12	Hypotheek	- 15000	—	- 15000	—
13	Inboedel	- 200	62	- 200	—
14	Advertentiën	- 46	09		
15	G. J. Tiemens, Arnhem	- 187	50	- 187	50
16	Smit & Zn., alhier	- 770	—	- 770	—
17	Wissels in portefeuille	- 342	—	- 342	—
18	Interest	- 56	25		

Er blijkt derhalve dat, nu (denkbeeldig) alle bezittingen verkocht en alle schulden betaald zijn, de volgende rekeningen geheel zijn vereffend:

Kassa.
Diverse Crediteuren.
Erven A. Kallenstroom, Dordrecht.
J. Willemsen, alhier.
H. de Bruin, Rotterdam.
W. Smellens, Utrecht.
Hypotheek.
G. J. Tiemens, Arnhem.
Smit & Zn., alhier.
Wissels in portefeuille.

Daarentegen wijzen de volgende rekeningen nog de daarbij genoemde overschotten aan:

	Debet Saldo's.	Credit Saldo's.
Kapitaal H. Sterrenkamp		*f* 342.23
Onkosten	*f* 202.90	
Goederen		- 15.48
Huis Prinsessenkade 74 .	- 51.85	
Inboedel	- 0.62	
Advertentiën	- 46.09	
Interest	- 56.25	

Welnu, die cijfers geven een voorstelling van de geleden verliezen en de gemaakte winsten. Of liever — want het valt bezwaarlijk om zich eene kapitaalsvermindering als „winst" voor te stellen — zij doen zien welke winsten tegenover welke verliezen stonden, en welke ten slotte de wijziging is die het kapitaal ondergaat. En die staat van „Winst en Verlies" (anderen zeggen bij voorkeur „Verlies en Winst") is onmiddellijk bij opmaking in evenwicht, wat trouwens onvermijdelijk is bij dubbele boekhouding, niet alleen omdat elk bedrag in het debet eener ééne rekening wordt geboekt en tevens in het credit eener andere, maar ook uit kracht van wat blijkt uit de volgende redeneering:

De geheele boekhouding draait over twee schijven: 1^{0}. de verhouding der zaak tegenover de buitenwereld, en 2^{0}. het kapitaal wat er in gestort werd. Door aankoop van goederen ontstaat zoowel eene verplichting jegens buiten de zaak staande personen, als eene belegging van kapitaal van de zijde des koopmans. Worden de goederen betaald, dan gaat de schuld te niet, zonder meer, want de belegging blijft bestaan. Zoodra echter het goed wordt verkocht, vindt eene kapitaalsverkrijging plaats, tegelijk met de vorming eener vordering op de buitenwereld. Met betaling van onkosten en dergelijken, die geen vruchtdragende beleggingen zijn, is hetzelfde het geval: er ontstaat kapitaalsvermindering en tevens eene schuld naar buiten. Wordt die schuld gekweten, dan blijft toch de kapitaalsafneming bestaan.

Om nu dat tweeledig karakter van elke handeling te boeken, zou de koopman kunnen volstaan met twee hoofden van rekening. Van het eene, waarop in rekening-courantvorm een beeld wordt verkregen van de verhouding der zaak tegenover de buitenwereld, gaven wij reeds op blz. 85 eene proeve; het andere, bestemd om daarop de wisselingen in kapitaal aan te teeken, zou er uitzien als volgt:

Debet. Kapitaal H. STERRENKAMP. *Credit*

Aanwendingen van kapitaal.

1894.			
Jan. 3	Betaald voor circulaires .	*f* 67	25
„ „	Betaald voor postzegels en briefkaarten	- 11	—
„ 5	Gekochte boeken	- 2417	50
„ 8	Gekocht handschrift . . .	- 600	—
„ 19	„ huis	- 33051	85
„ 21	Gekochte inboedel . . .	- 189	22
„ „	Betaalde advertentiën . .	- 46	09
„ 26	Verschuldigd drukloon . .	- 187	50
„ „	„ papier . . .	- 770	—
„ 28	In betaling genomen assignatie	- 342	—
„ 31	Betaalde onkosten . . .	- 125	07
„ „	Nog verschuldigde onkosten	- 10	98
„ „	„ „ interest .	- 56	25
		f 37874	71

Verkrijgingen van kapitaal.

1894.			
Jan. 15	Verkochte boeken . . .	*f* 138	70
„ 28	„ „ . . .	- 342	—
„ 31	Opbrengst der bij het balans opmaken (denkbeeldig) verkochte bezittingen: Boekwerken . . *f* 3509.78 Wissels . . . . . - 342.— Huis . . . . - 33000.— Inboedel . . . . . - 200.—	- 37051	78
		f 37532	48
	Tekort (méér aangewend dan verkregen)	- 342	23

Intusschen boekt de koopman *zóó niet*. In plaats van het op blz. 85 gegeven model, volgt hij een stelsel waarbij zooveel mogelijk de namen der verschillende debiteuren en crediteuren worden genoemd; en de hierboven gegeven wijze van boeken vervangt hij door eene, waarbij de oorzaken van kapitaalsvóóruit- of achteruitgang zooveel mogelijk zijn na te gaan. In plaats van éene algemeene kapitaal-rekening, legt hij verscheidene bijzondere rekeningen aan, die namens het kapitaal worden gedebiteerd voor de bedragen die aan hunne onderscheidene bestemmingen worden toevertrouwd, en gecrediteerd voor wat zij uitleveren. *Zóódoende — en dit is wel het meest gewichtig voordeel der boekhouding naar de dubbele methode — kan de boekhouder nauwkeurig zien aan welke oorzaken hij de uitkomsten der zaak heeft toe te schrijven: hoeveel is verdiend of verloren op goederen, effecten, huizen, enz., in één woord: op zoovele onderdeelen als hij naar willekeur in zijne boeken wil hoofden geven.* De boekhouder naar de enkele methode mist dat voorrecht. Hij kan slechts het totaal der winst of van het verlies zien, zonder de détails te kennen.

Nu zou men ook die afzonderlijke hoofden kunnen houden, en toch bij elken post het verschil direct op kapitaal-rekening boeken. Wanneer men goederen die voor *f* 1000 zijn gekocht, voor *f* 1100 van de hand zet, dan zou b.v. direct kunnen worden geboekt:

Diverse Debiteuren	*f* 1100.—	
waarvan aan Goederen	- 1000.—	
„ „ Kapitaal	- 100.—,	

maar liever dan zoo omslachtig te handelen, boekt men voorloopig alle debiteeringen en crediteeringen op het éene hoofd af, en brengt *slechts de saldo's* naar de kapitaal-rekening. Dit laatste intusschen ook nog niet eens rechtstreeks, want wederom zou, indien afzonderlijk alle winsten en alle verliezen op die rekening werden afgeboekt, het éene eindcijfer van winst of verlies niet gemakkelijk zijn terug te vinden. Er wordt dan ook nog éene rekening aangelegd, de laatste die aan de eind-afboeking vooraf gaat, de rekening: *Winst en Verlies* (of Verlies en Winst, naar keuze). Zij wordt belast voor alle tekorten, en gecrediteerd voor alle winsten. Het verschil tusschen die beiden toont het eindcijfer van winst of verlies. Is er méér verdiend dan verloren, moet dus het kapitaal worden gecrediteerd, dan wordt door debiteering der winst- en verliesrekening haar debetzijde met de creditzijde gelijk gemaakt; overtreft het verlies de winst, dan wordt zij gecrediteerd per kapitaal, en dit laatste gedebiteerd = verminderd.

Zoo krijgen wij eindelijk nog den laatsten journaalpost:

Winst en verlies aan de volgenden,
voor de verliezen:

Onkosten	*f* 202.90	
Huis Prinsessenkade 74	- 51.85	
Inboedel	- 0.62	
Advertentiën	- 46.09	
Interest	- 56.25	*f* 357.71

De volgenden aan winst en verlies:

GOEDEREN.		
Voor de winst op deze rekening	*f* 15.48	
KAPITAAL.		
Voor afschrijving netto verlies	- 342.23	*f* 357.71

Na overbrenging dezer posten in het grootboek, is het bedrag van alle debetzijden gelijk aan dat aller creditzijden, zoowel gezamentlijk als voor elke rekening afzonderlijk, en blijft slechts over, de afsluiting te maken. Verliezen en winsten blijven natuurlijk in het afgesloten tijdperk; op het nieuwe jaar gaan slechts de debiteuren en crediteuren aan en per balans over. Immers was de opmaking daarvan geen werkelijke beëindiging van zaken: de goederen b.v. zijn niet wezenlijk verkocht, maar slechts getaxeerd op eene bepaalde waarde, en datzelfde bedrag wordt beschouwd als in het nieuwe tijdperk door het kapitaal daarin te zijn gestoken. Zoo gaat het met alle andere hoofden: de debiteuren, die maar voor een oogenblik werden gecrediteerd, worden thans onmiddellijk weer debet verklaard, enz.

Voor wat dat afsluiten betreft, zie men het slot van wat wij zeiden over de enkele methode, op blz. 84; van éene rekening, die zoowel met behulp der winst en verlies rekening als der balans wordt afgesloten, zullen wij nog een model geven:

5. *Debet.* GOEDEREN. *Credit.* 5.

1894.				1894.			
Jan. 5	Aan Erven A. Kallenstroom, Dordrecht	*f* 2417	50	Jan. 15	Per H. de Bruin, Rotterdam	*f* 47	50
„ 8	Aan J. Willemsen, alhier .	- 600	—	„ „	„ W. Smellens, Utrecht .	- 19	—
„ 26	„ G. J. Tiemens, Arnhem	- 187	50	„ „	„ Diverse Debiteuren .	- 72	20
„ „	„ Smit & Zn., alhier .	- 770	—	„ 28	„ idem	- 342	—
„ 31	„ Winst en verlies . .	- 15	48	„ 31	„ Balans	- 3509	78
		f 3990	48			*f* 3990	48

1894.				1894.			
Febr. 1	Aan Balans	*f* 3509	78				

Enkele algemeene opmerkingen. — Heeft men het journaal aangelegd in een vorm met doorloopende telling, en wenscht men dus dat de telling der proefbalans sluite met die uit het journaal, dan dient men bij de heropening der boeken de balansposten nog eens in het journaal te schrijven, wat trouwens toch in overeenstemming is met de werkelijkheid, want inderdaad worden de hoofden van rekening zoowel eenmaal — in het oude tijdperk — afgesloten, als andermaal — in het nieuwe — heropend voor dezelfde bedragen. Slechts zij men indachtig dat — natuurlijk — de opstelling van den nieuwen post juist tegenovergesteld is aan die der afsluiting. Wie *toen gecrediteerd* werd voor de (denkbeeldige) afdoening der schulden en opbrengst van verkoop, wordt *thans debet* wegens het herstel van den vroegeren debet-stand. Omgekeerd worden de bij het afsluiten toegepaste (tijdelijke) debiteeringen nu vervangen door crediteeringen.

De eerste journaalposten in het nieuwe tijdvak zullen dus zijn:

1. *De volgenden* aan *balans,*
   voor saldo's van oude rekening:
   Kassa,
   Goederen enz.
2. *Balans* aan *de volgenden:*
   Kapitaal,
   Onkosten, enz.

De balans zelve behoort o. i. in het grootboek geen hoofd te erlangen. Er zijn verschillende argumenten die tegen hare opneming pleiten. Vooreerst is zij geen feitelijke rekening, en wordt slechts ter wille van zichtbaarheid in den vorm gedebiteerd en gecrediteerd namens de verschillende rekeningen. Inderdaad zijn Kassa, Goederen enz., kortom alle gezamentlijke bezittingen, debet aan kapitaal, enz., kortom aan alle gezamentlijke crediteuren. Gaf men nu bovendien nog aan de balans een hoofd, dan zou elke debiteering en crediteering *twee malen* geschied zijn, wat reeds blijkt uit eene eenvoudige optelling. Immers is reeds het totaal der debet-boekingen aan balans *f* 41082.50, dat der crediteeringen per balans evenzeer *f* 41082.50, en daarmee is het beginsel der boekhouding naar de dubbele methode: elke debiteering weegt op tegen eene crediteering voor gelijk bedrag, reeds ten volle bereikt. Werd bovendien nog een hoofd „Balans" gemaakt, dan zou nog eens *f* 41082.50 in debet en credit geboekt worden.

En eindelijk geldt de overweging dat de balans uitvoerig en volledig (d. w. z. gespecificeerd volgens model op blz. 81/82) moet worden geschreven en onderteekend in een bijzonder daartoe aangelegd *balansboek.*

Wij besluiten alweder met de opmerking dat na de heropening der rekeningen nauwkeurig moet worden nagegaan, of de overdracht in orde heeft plaats gevonden. Geene nieuwe inboekingen mogen geschieden, alvorens men zich heeft vergewist van de juistheid der afsluiting.

Wij zullen thans een ietwat moeielijker samenstel eener boekhouding geven, en daarbij van tijd tot tijd gelegenheid vinden tot het maken van opmerkingen en het geven van toelichting.

Memoriaal. **Journaal.**

(Daar het aanleggen der *Grootboek*-rekeningen te veel plaats in beslag nemen zou, zullen wij ons daarvan onthouden, onder *ernstige* aanbeveling evenwel aan den lezer, om zelve er toe over te gaan).

Memoriaal.

AMSTERDAM, 1 Januari 1894.

Het kapitaal waarmede ik heden begin te handelen onder de firma W. Everts en Zoon, bedraagt de som van 60000.— in contanten.

— 2 —

A déposito geplaatst bij de Ontvang- en Betaalkas alhier, met één dag opzeggens à $1\frac{1}{2}$ pct. *f* 20000.—

Journaal.

AMSTERDAM, 1 Januari 1894.

$\frac{1.}{2.}$	*Kassa*	*f* 60000 —	
	aan *Kapitaal* voor gefourneerd in contanten.		*f* 60000.—
	— 2 —		
$\frac{3.}{1.}$	*A déposito u/g bij de Ontvang en Betaal-kas*	- 20000.—	
	aan *Kassa,* voor à déposito gegeven à $1\frac{1}{2}$ pct.		- 20000.—
	Transporteeren	*f* 80000.—	*f* 80000.—

Transport *f* 80000.— *f* 80000.—

Déposer = neêrleggen, toevertrouwen, plaatsen; *disposer* = beschikken, terugnemen. Onder „à déposito geven" verstaat men in 't bijzonder dien vorm van geldbelegging, waarbij de déposant de bevoegdheid heeft om terugbetaling te vorderen binnen betrekkelijk korten tijd na de opvrage. Er wordt dan ook veel gebruik van gemaakt ter belegging van vrije kasgelden, waaraan men niet oogenblikkelijk behoefte heeft. Bank- en kassierskantoren belasten zich met het op die wijze ontvangen van gelden, die zij op hunne beurt uitzetten tegen zoo mogelijk hoogere rente. De interest dien zij vergoeden, hangt natuurlijk af van den algemeenen staat der geldmarkt, maar is in elk geval het laagst voor de beleggingen met „korten opvraagtermijn", omdat dergelijke beleggingen slechts zeer tijdelijk kunnen worden uitgezet. Althans in naam, want hoezeer ook die stortingen zoo „vlot" of „liquide" mogelijk moeten worden gehouden (eene bank zou b.v. dwaas handelen door aankoop van huizen, goederen of fondsen met geld wat elk oogenblik kan worden teruggeëischt) behoeft in gewone tijden het opgevraagd kapitaal zelden te worden vrij gemaakt. In den regel wordt Jan betaald met geld wat Piet zooeven gestort heeft, opdat het belegde kapitaal kan dóórgaan met afwerpen van rente.

De déposant wil natuurlijk in zijne boeken altijd kunnen zien hoeveel hij nog à déposito beschikbaar heeft, en hij legt daarom een afzonderlijk hoofd van rekening aan, dat debet wordt voor de stortingen, en credit voor de terugbetalingen. Eéne algemeene „déposito-rekening" zou kunnen volstaan, om daarop te boeken alle beleggingen bij meer dan ééne bankinstelling en zelfs — in het credit — de *door anderen aan ons* à déposito toevertrouwde gelden. Men pleegt intusschen — en zij die zich herinneren wat wij schreven over 't misplaatste van samenvoeging der „diverse debiteuren" en „diverse crediteuren" onder één hoofd, zullen begrijpen dat wij dat gebruik toejuichen — de boeking der *uitgezette* gelden af te zonderen van die der *ontvangen* déponeeringen, ze onderscheidende door de verkorte bijvoeging: u/g of o/g.

do.	do.		
Gestort in rekening-courant bij de Ontvang- en Betaalkas *f* 20000.—	4. *Ontvang- en Betaalkas*	- 20000.—	
	1. aan *Kassa* voor gestort in rekening-courant.		- 20000.—

Hier is sprake van eene eenvoudige storting op de gewone rekening-courant. In den regel zal men ongaarne veel geld onder eigen berusting houden, doch stelt het liever onder bewaring eener instelling. Bovendien zal de koopman straks eene schuld willen voldoen in eene aanwijzing op zijn kassier (kassierspapier) en daartoe dient de kassier middelen van den afgever beschikbaar te hebben. Voor dergelijke stortingen, en in 't algemeen gesproken voor alle saldo's uit de gewone rekening-courant die men onder berusting laat van den kassier, vergoedt deze geene rente: er kan over worden beschikt op elk oogenblik en zonder voorafgaande opvraag. Deze gewone rekening blijft dus gescheiden van die der déposito's.

do.	do.		
Geleverd door P. Hillen alhier, tegen contante betaling, diverse kantoormeubelen; waarvoor rekening ontvangen ten bedrage van *f* 876.75	5. *Inboedel* (of Meubilair)	- 1276.75	
door J. Haalman alhier, als voren, eene brandkast, als voren - 400.—	6. aan *Diverse Crediteuren* voor geleverd meubilair: door P. Hillen *f* 876.75, „ J. Haalman - 400.—		- 1276.75
f 1276.75	*f* 1276.75		

Transporteeren *f* 101276.75 *f* 101276.75

Transport *f* 101276.75 *f* 101276.75

Men ziet dat wij het stelsel volgen om ook nog in het journaal althans eene zeer beknopte omschrijving te geven der handeling, die aanleiding gaf tot de debiteering en crediteering. Noodig is het natuurlijk niet: het memoriaal is de bron, die uitvoerig *alle* inlichtingen geeft, maar aangezien dáár debiteur en crediteur niet met name in die hoedanigheid worden genoemd, achten wij het goed, de omschrijving der positie in het journaal te doen vergezeld gaan van het vermelden der oorzaak. Velen doen zelfs nog desgelijks in het grootboek, doch dit achten wij minder noodzakelijk, terwijl het bovendien aanleiding geven kan tot verwarring, indien meer dan één crediteur staat tegenover één debiteur, of omgekeerd. (Men denke b.v. aan den aankoop van een huis dat betaald wordt, deels met op hypotheek geleend geld, anderdeels uit de kas). Wèl vermelde men bij elken post die onder de hoofden „Diverse Crediteuren" of „Diverse Debiteuren" voorkomt, den naam, en schrijve in dit geval b.v.: (Het *algemeen* hoofd der rekening is: Diverse Crediteuren)

Debet.		*Credit.*	
1894.		1894.	
		Jan. 2. Per inboedel (P. Hillen)	*f* 876.75
		„ „ Per id. (J. Haalman)	- 400.—

Eigenaardig is het intusschen om reeds nu even een blik te slaan op de uitkomsten der boekhouding over dit paar dagen. De bezittingen, vermeld aan de debet-zijden der hoofden van rekening, bedragen thans:

Kassa (verschil tusschen debet en credit)	*f* 20000.—	
A déposito u/g bij de Ontvang- en Betaalkas	- 20000.—	
Ontvang- en Betaalkas	- 20000.—	
Inboedel	- 1276.75	*f* 61276.75
De schulden, aangewezen door de credit-zijden:		
Diverse Crediteuren, voor nog onbetaald meubilair		- 1276.75
en dus het kapitaal, evenals bij het begin,		*f* 60000.—

Uit de boeken blijkt dus elk oogenblik hoeveel er te goed, hoeveel er verschuldigd is, d. w. z.: den stand van zaken; zeker een onschatbaar voordeel der dubbele methode.

do.	do.		
Gekocht à contant van H. Koopmans, alhier:	7. *Goederen*	- 11985.77	
200 balen Java-koffie.	6. aan *Diverse Crediteuren*		- 11958.77
Bruto 12346 K.G.	8. „ *Onkosten*		- 27.—
Tarra 300 „	voor aankoop van 200 balen Java-koffie van H. Koopmans, alhier.		
Netto 12046 K.G. à 50 ct. p. $^1/_2$ K.G. *f* 12046.—			
Registr. 1 pct. - 120.46			
f 12166.46			
Contant $1^1/_2$ pct. - 180.69			
f 11985.77			
Af 3/m. huur à $4^1/_2$ ct. pr. baal per maand - 27.—			
f 11958.77			

Opmerkingen. 1. Voor toelichtingen op de berekeningen verwijzen wij naar het gedeelte „Handelsrekenen" van ons werk.

2. Wij hebben een algemeen hoofd „Goederen" geopend; indien men de verschillende artikelen wenscht gescheiden te houden, om de uitkomsten

Transporteeren *f* 113262.52 *f* 113262.52

Transport *f* 113262.52 *f* 113262.52

van elk afzonderlijk te kunnen overzien, dan legge men speciale rekeningen aan. Zoo zou men hier een hoofd „Koffie" of „Javakoffie" kunnen inrichten.

3. Gecrediteerd werden de „Diverse Crediteuren", en niet H. Koopmans met name, omdat de aankoop à contant geschied is, en dus direct betaald moet worden.

4. Men zal opgemerkt hebben dat de koffie op zich zelf *f* 11985.77 kost; de aftrek der *f* 27.— dient om den nieuwen houder de huur te vergoeden, die hij bij ontvangst van het goed moet betalen aan dengeen in wiens pakhuizen de koffie is opgeslagen. Van het oogenblik van den koop af is de huur voor zijne rekening, en elke nieuwe maand verhoogt de te betalen huur met *f* 9.—, maar deze eerste *f* 27.— zijn niet voor zijne rekening, en, aangezien de eigenaar der pakhuizen betaling van huur vordert van den ontvanger, wordt de reeds verschenen huur van de rekening afgetrokken.

Voor zooveel het die *f* 27.— betreft, is de boekhouding van onzen handelaar slechts een trechter: ze worden hem nù betaald (vergoed); straks moet hij ze (misschien vermeerderd met nieuw opgeloopen huur) weêr betalen of aan een nieuwen kooper der koffie vergoeden. In elk geval is hij door den aankoop der goederen schuldig geworden aan H. Koopmans *f* 11958.77, die contant moeten worden betaald, en aan den eigenaar der pakhuizen *f* 27.— voor verschenen huur. Die positie moet, dunkt ons, uit de boeken blijken, en daarom maakten wij het hoofd „Onkosten" crediteur.

Ten behoeve van de beoordeeling der einduitkomst is die wijze van boeken niet noodzakelijk: zij zal dezelfde zijn, ook wanneer eenvoudig voor het eindcijfer: *f* 11.958.77 de goederenrekening wordt gedebiteerd en diverse crediteuren gecrediteerd. Veronderstel dat de koffie over drie maanden, wanneer de verschuldigde huur tot *f* 54.— zal gestegen zijn, met *f* 1000.— winst op het artikel zelve wordt verkocht, dan zullen de boeken aantoonen:

a) bij niet afzonderlijk houden der onkosten:

GOEDEREN.

Debet *f* 11958.77 Credit *f* 12931.77
netto winst *f* 973.—.

b) bij gescheiden houden:

GOEDEREN.

Debet *f* 11985.77 Credit *f* 12985.77
bruto winst *f* 1000.—.

ONKOSTEN.

Debet *f* 54.— Credit *f* 27.—
verlies *f* 27.—.

Wij nu achten, gelijk gezegd, dit blijk van den stand der zaken, veel meer volledig en juist, wat vooral in 't oog loopt als men zich voorstelt dat de huur eindelijk door onzen handelaar zelve kan worden betaald bij afhaling van 't goed, en niet op zijne beurt van eene rekening afgetrokken. Dan zal, indien de scheiding niet dadelijk is toegepast, de goederen rekening worden:

gecrediteerd voor *f* 12985.77
zij was gedebiteerd „ - 11958.77

en laat eene winst van *f* 1027.—, *wat onjuist is*, al wordt de fout dan ook goedgemaakt door de *f* 54.— die in het debet der onkosten-rekening er tegenover staan.

Transporteeren *f* 113262.52 *f* 113262.52

Transport *f* 113262.52 *f* 113262.52

5. In plaats van eene algemeene onkosten-rekening hadden wij eene bijzondere huur-rekening kunnen crediteeren.

6. Sommigen hebben de gewoonte om aan het einde des jaars alle onkosten, die regelrecht op goederen drukken, zooals huur, makelaars-courtage, brand-assurantie-premie, enz. ten laste der goederen-rekening te brengen. Wij voor ons achten dat onjuist in meer dan één opzicht. Vooreerst zijn er tal van andere uitgaven: salarissen, verlichting, verwarming, belasting enz., die voor een deel toch óók op de goederen-rekening drukken, maar vervolgens dient, dunkt ons, elk hoofd van rekening zijne *bruto* uitkomst te doen zien. In 't geheel is zóóveel gewonnen op goederen, zóóveel op effecten, enz., en daartegenover staat zóóveel aan onkosten, ergo is de netto winst zóóveel. Door de winst op goederen te verkleinen met de speciaal ten laste dier rekening komende onkosten, wordt een onzuiver beeld verkregen. Iets anders is of men al die verschillende soorten van onkosten zal gescheiden houden; wij zullen dat in onze boekhouding niet doen.

4	4		
Gekocht van de bouw-maatschappij „de Phenix" het perceel Boschlaan 17, om zelf te bewonen en kantoor te houden; de kooppenningen te voldoen op 10 Maart e.k. *f* 12000.—	9. *Vaste Goederen*	- 12000.—	
	10. aan *Bouwmaatschappij „de Phenix"*		- 12000.—
	Voor aankoop van het perceel Boschlaan 17.		

Hier dient de Bouw-maatschapijij „de Phenix" met name te worden gecrediteerd, omdat de betaling pas over ruim twee maanden plaats vinden moet.

En dat eene afzonderlijke rekening „Vaste goederen" of iets in dien geest behoort te worden aangelegd, hebben wij reeds aangetoond in het model der boekhouding van H. Sterrenkamp. Van goederen die tot het onderwerp van den handel behooren, is hier geen sprake.

5	5		
Betaald aan de Associatie-Cassa de quitantie van H. Koopmans, alhier *f* 11958.77	6. *Diverse Crediteuren*	- 11958.77	
	1. aan *Kassa*		- 11958.77
	voor betaling aan H. Koopmans.		

Wij behoeven zeker niet te herhalen dat niet de Associatie-Cassa moet worden gedebiteerd, maar degeen voor wiens rekening de betaling geschiedt. Wij zullen bij voorkomende soortgelijke gevallen niet weder hierop terugkomen, en bepalen ons tot eene dringende aanbeveling om vooral elken post nauwkeurig te lezen.

6	6		
Gekocht à contant van S. Zwart alhier, $^1/_8$ aandeel in de brik „Elisabeth Anna", kapitein C. Muller, en het inkoopsbedrag betaald met mijne kwitantie No. 1 op de Ontvang- en Betaalkas *f* 3000.—	11. *Scheepsaandeelen*	- 3000.—	
	4. aan *Ontvang- en Betaalkas*		- 3000.—
	Voor betaling aan S. Zwart van $^1/_8$ aandeel in de brik „Elisabeth Anna".		

Ofschoon sedert de uitbreiding der stoomvaart en de oprichting van maatschappijen veel minder dan vroeger, komt het toch nog wel voor, dat zeilschepen varen voor rekening van enkele aandeelhouders of deelhebbers. Gezamenlijk betalen zij schip, uitrusting en alle verdere kosten,

Transporteeren *f* 140221.29 *f* 140221.29

Transport f 140221.29 f 140221.29

en deelen de netto opbrengst aan vracht. Degeen die namens de aandeelhouders of reeders de administratie voert, en in den regel uit hun midden wordt gekozen, heet de boekhouder. De bewijzen van aandeel in schepen kunnen even als alle andere zaken van waarde door verkoop enz. van eigenaar verwisselen; de waarde hangt af van de verkregen uitkomsten en andere omstandigheden.

In de boekhouding van H. Sterrenkamp hebben wij nog niet eene samentrekking toegepast als hierboven het geval is: dáár crediteerden wij de diverse crediteuren voor de levering, en debiteerden hen voor de betaling. Zoodoende heft intusschen de debiteering de crediteering op, en de boekhouder die beknoptheid vóórstaat, neemt van die tusschenkomende omstandigheid geene notitie. Hij zegt: het scheepsaandeel is onmiddellijk geruild voor een kwitantie op de Ontvang- en Betaalkas, en boekt in éens af de vermeerdering van kapitaal door den aankoop van het scheepsaandeel en tegelijk de vermindering van het tegoed bij de Ontvang- en Betaalkas.

Ook hier had men desverkiezende kunnen boeken: $^1/_8$ *aandeel in de brik „Elisabeth Anna"* debet aan Ontvang en Betaalkas, doch wij meenen te kunnen volstaan met één algemeen hoofd „Scheepsaandeelen".

7

Verkocht à contant aan de onderstaanden:

aan G. van Haarlem, alhier
50 balen Javakoffie.
Bruto 3092 K.G.
Tarra 75 „
Netto 3017 K.G. à 56 ct. p. $^1/_2$ K.G. f 3379.04
Registr. 1 pct. - 33.79
f 3412.83
Contant $1^1/_2$ pct. - 50.69
f 3362.14

aan M. van den Berg, Breda,
50 balen Java-koffie.
Bruto 3085 K.G.
Tarra 75 „
Netto 3010 K.G. à 56 ct. p. $^1/_2$ K.G.
f 3371.20
Registr. 1 pct. - 33.71
f 3404.91
Contant $1^1/_2$ pct. - 50.57 - 3354.34
f 6716.48

7

12. *Diverse Debiteuren*	- 6716.48	
7. aan *Goederen*		- 6716.48
voor verkocht 100 balen Javakoffie:		
aan G. van Haarlem, alhier, 50 balen f 3362.14		
aan M. van den Berg, Breda, 50 balen f 3354.34		
f 6716.48		

8

Gekocht per De Waal & Co., commissionnairs in effecten, alhier,
f 10000.— 3 pct. Cert. N. W. S. à 95 pct. f 9500.—
Intr. 4/m 7/d - 105.83
Court. $^1/_8$ pct. - 12.50
f 9618.33

8

13. *Effecten*	- 9618.33	
6. aan *Diverse Crediteuren*		- 9618.33
voor aankoop van f 10000 3 pct. Cert. N. W. S.		

Effecten, wissels en dergelijk geldswaardig papier wordt steeds contant betaald, en wij behoeven dus de Waal & Co. niet met name te noemen, tenzij wij veelvuldig met hen in rekening staan, of voor niet nauwkeurig tegen elkaar opwegende bedragen.

Transporteeren f 156556.10 f 156556.10

Transport f 156556.10 f 156556.10

Eenige toelichting vereischt overigens wel de omstandigheid dat in éens af de effectenrekening werd gedebiteerd voor het eindcijfer. Inderdaad bestaat dat bedrag uit drie deelen: den aankoopsprijs der effecten, de verschenen rente, en de courtage van den commissionnair. Voor zooveel deze laatste betreft, is het gemakkelijk te begrijpen dat splitsing (door boeking op „Effecten" en op „Onkosten") in gevallen als dit niet noodig is: voor deze kosten wordt men gedebiteerd tegelijk met het bedrag van den aankoop zelven, en als er betaald wordt, dan geschiedt dat tevens voor de kosten; — in één woord gezegd: alle kosten die *onmiddellijk* den aankoop vermeerderen, of de opbrengst verminderen, kunnen in éens op het onderwerp van aan- of verkoop afgeschreven worden.

Maar de interest had gescheiden kunnen blijven van de eigenlijke effectenrekening. Met eenig recht zou kunnen worden gezegd: aan het fonds zelf is f 9500 + f 12.50 = f 9512.50 ten koste gelegd, en aan verschenen rente f 105.83, zoodat de boeking behoort te zijn:

Effecten f 9512.50
Interest - 105.83 } aan Diverse Crediteuren f 9618.33.

Wordt dan op 1 Maart de coupon geknipt en met f 148.50 betaald, dan kan de interest-rekening met dat bedrag gecrediteerd worden, zoodat de uitlevering over het tijdvak 8 Januari—31 Maart is geweest f 148.50
— - 105.83
= f 42.67,

wat werkelijk met de feiten strookt.

Nogthans behoort de rente van effecten niet op interest-, maar op effectenrekening tehuis. Feitelijke interest is elke vergoeding voor kapitaalsgebruik, die betaald en genoten wordt bij uitzetting van gelden à déposito, op hypotheek, prolongatie enz.; bij uitstel of vervroeging van betaling, en disconteering van wissels, kortom, in al die gevallen waarbij eene bepaalde rente wordt in rekening gebracht over een onveranderlijk kapitaal. Zoodra echter òf de aankoopssom (het kapitaal) òf de uitkomst (de rente) wisselvallig is, mist die uitkomst het karakter van vaste rente, en wordt zij eene vrucht, verbonden aan 't bezit van het goed wat die bate levert. Zoo wordt dan ook de goederenrekening gedebiteerd voor al wat in haar wordt belegd, en credit voor wat zij uitlevert; de scheepsaandeelen-rekening credit voor hare baten, en de effectenrekening desgelijks. Zoo goed als de opbrengst van verkochte of uitgelote stukken, komen ook de incasseeringen van coupons of dividendbewijzen in het credit der effectenrekening, niet in dat van het hoofd „Interest".

Is hiermede de juistheid van het beginsel theoretisch bewezen, de waarde voor de praktijk ligt óók voor de hand, als men bedenkt hoe nauw het verband is tusschen effecten en hunne opbrengst. Bij aandeelen b.v. is het genot van het (onzeker) dividend in den koers begrepen, en aan menige buitenlandsche beurs wordt de afzonderlijke bijberekening van rente op obligatiën evenmin toegepast. Hoezeer trouwens de koers met de rente samenhangt, zelfs aan onze beurs, hadden wij gelegenheid te behandelen in het rekenkundig gedeelte. (Men denke b.v. aan de koersen der fondsen in florijnen en zilveroebels tegen en bij het vervallen der coupons).

Alle baten die het effecten-bezit levert, komen dus die rekening ten goede. Gaat nu in den loop van het jaar de waarde der bezitting niet achteruit, dan komen die baten onverkort in het credit der winst- en verliesrekening, terwijl elke prijsvermindering zich op die rekening wreekt.

9

Nota ontvangen van de Ontvang- en Betaalkas, dat de haar ter incasseering gezonden kwitantie op G. van Haarlem, alhier, is ingekomen f 3362.14

9

4. *Ontvang- en Betaalkas*	- 3362.14	
12. aan *Diverse Debiteuren*		- 3362.14
Voor betaling door G. van Haarlem, alhier.		

Transporteeren f 159918.24 f 159918.24

Transport ƒ 159918.24 ƒ 159918.24

Reeds meer dan eens hebben wij er op gewezen dat de tusschenkomst van den kassier tot het ontvangen van kwitantiën enz. volmaakt gelijk staat met het uitzenden van den eersten de beste. Op 't oogenblik dus dat de vordering aan den kassier wordt ter hand gesteld ter ontvangst van het geld, kan de debiteur niet worden gecrediteerd voor de betaling, zooals wel geschiedt wanneer de wissel *in eigendom* wordt overgedragen aan een ander.

Evenmin wordt dus dadelijk de kassier gedebiteerd; dit is pas het geval na de betaling. Slechts behoort men er een kassiersboekje op na te houden, waarin wordt aangeteekend welke vorderingen ter incasseering zijn afgegeven.

do.	do.		
Betaald aan De Waal & Co. per mijne kwitantie No. 2 op de Ontvang- en Betaalkas ƒ9618.33	6. *Diverse Crediteuren* -	9618.33	
	4. aan *Ontvang- en Betaalkas* -		9618.33
	Voor betaling aan De Waal & Co., alhier		

11	11		
Remise ontvangen van M. van den Berg te Breda, in zijne assignatie op de Associatie Cassa alhier, per 17 dezer ƒ3354.34	14. *Te innen wissels in Hollandsch geld* -	3354.34	
	12. aan *Diverse Debiteuren* -		3354.34
	voor remise van M. van den Berg, Breda, op de Associatie Cassa alhier per 17 dezer.		

In dit geval wordt de debiteur geacht, zijne schuld te hebben gekweten: hij heeft ons eene waarde in betaling gezonden, die door ons als geld is aangenomen en ons eigendom is geworden. Mocht de assignatie om de eene of andere reden onbetaald blijven — het stuk zou valsch kunnen zijn, de Associatie Cassa hare betalingen staken, of het tegoed van M. van den Berg bij die instelling zou kunnen gedaald zijn tot beneden het bedrag der aanwijzing — dan herleeft onmiddellijk onze vordering op den debiteur, maar voor 't oogenblik staat de assignatie met geld gelijk. In elk geval trouwens is de vordering op M. van den Berg veranderd in eene op de Associatie-Cassa, en om uit onze boeken van dien overgang te doen blijken, is crediteering noodig van M. van den Berg, en debiteering van een ander hoofd van rekening in zijne plaats. Wij zouden dat hoofd kunnen noemen: „Wissels op de Associatie-Cassa", doch tenzij men zeer veel dergelijk papier ontvangt, bepaalt men zich tot het aanleggen van eene enkele of zeer weinige rekeningen voor dergelijk papier. Het eenvoudigste zou wel zijn zoo slechts ééne algemeene „wisselrekening" werd geopend, die werd gecrediteerd voor alle opbrengsten van in portefeuille zijnde wissels, óók voor de bedragen die in wissels *op ons* loopen, en gedebiteerd voor alle in de portefeuille komend papier en voor door ons gedane afbetalingen. Gevolg hiervan zou intusschen alweêr zijn, dat debiteuren en crediteuren wegens wisselverkeer werden dooréén gemengd, en niet met één oogopslag te zien zou zijn hoeveel ons tegoed bedraagt en hoeveel onze verplichting. Eene voor de hand liggende splitsing is daarom reeds die in „Te innen (of „te ontvangen") wissels" en „Te betalen wissels". Op kantoren die tamelijk veel verkeer onderhouden met het buitenland, en dientengevolge vorderingen en schulden in vreemd geld hebben te boeken, houdt men bovendien, om redenen die wij straks beter dan thans kunnen uiteenzetten, vreemd geld van eigen gescheiden.

Transporteeren ƒ 172890.91 ƒ 172890.91

Transport ƒ 172890.91 ƒ 172890.91

12	12		
Verkocht op promesse van 3 maanden aan F. van Es & Co., alhier	12. *Diverse Debiteuren* -	3457.10	
50 balen Javakoffie	7. aan *Goederen* -		3455.35
Bruto 3076 K.G.	8. aan *Onkosten* -		1.75
Tarra 75 „	Voor verkocht aan F. van Es & Co. alhier, 50 balen Javakoffie.		
Netto 3001 K.G. à 57 ct. p. $^1/_2$ K.G. ƒ3421.14			
Registr. 1 pct. - 34.21			
ƒ3455.35			
Promessezegel - 1.75			
per 12 April ƒ3457.10			

Wij kunnen hier wèl de koopers in ééns debiteeren voor het eindcijfer, doch daarentegen niet de goederenrekening crediteeren voor even groot bedrag, omdat onze vordering voor een deel is ontstaan uit anderen hoofde dan de levering der koffie. Deden wij het wèl, dan zou kunstmatig de winst op het goed zijn verhoogd. (Feitelijk is dat ook het geval indien 5 cents voor het gewoon kwitantiezegel in rekening wordt gebracht, doch de verhooging der vordering is te gering om telkens den omslag te billijken eener splitsing; wil men dat toch doen, dan zij het aan het einde des jaars door belasting in één post, der goederenrekening, met het gezamentlijk beloop van alle berekende zegels.)

Verkoop op promesse is een verkoop op tijd, doch niet geheel en al met open crediet: de kooper geeft dadelijk of spoedig na den koop eene promesse af waarin hij aanneemt of belooft (zie „Handelsrekenen") op een bepaalden dag de in het stuk uitgedrukte som te betalen. In den regel maakt de verkooper het document gereed, en zendt het ter onderteekening aan den schuldenaar, wien hij tevens de van rijkswege geheven zegelkosten in rekening brengt. Had nu de kooper zelf zorg gedragen voor het uitschrijven der promesse, dan zou alleen zijn gedebiteerd en gecrediteerd voor den prijs der goederen, ƒ3455.35, zonder méér. Welnu, niets anders mag ook thans het gevolg zijn der boeking. Nu vinden wij wel is waar niets vermeld van de aanschaffing van het zegel, doch ongetwijfeld is dat geschied in het onkosten- of kleine-kas-boekje, van waaruit het te eeniger tijd toch in 't debet der onkostenrekening komt. Door nu die rekening te crediteeren voor wat zij uitlevert, zullen die wederkeerige boekingen elkâar opheffen, en blijft slechts de opbrengst der goederen met ƒ 3455.35 bestaan. Toch moet uit de boeken blijken, dat de vordering op F. van Es & Co. zooveel hooger is, en hen moeten wij daarom voor het eindcijfer debiteeren.

14	14		
Betaald aan R. de Niet, boekhouder van het brikschip „Elisabeth Anna", kapitein C. Muller, mijn $^1/_8$ gedeelte in de uitrusting voor eene reis naar Stettin en terug - ƒ426.50	11. *Scheepsaandeelen* -	426.50	
	1. aan *Kassa* -		426.50
	Voor betaald $^1/_8$ aandeel in de uitrusting van de brik „Elisabeth Anna".		

Krachtens hetgeen wij vroeger zeiden omtrent de boeking van alle lasten en baten van beleggingen in sommige zaken, behoort deze betaling te komen in het debet der rekening „Scheepsaandeelen". Het geldt hier geene onkosten der eigen zaak, maar eene verhooging van het in scheepsaandeelen belegd kapitaal.

Transporteeren ƒ 176774.51 ƒ 176774.51

Transport *f* 176774.51 *f* 176774.51

15

Factuur ontvangen van Francis Wood & Co., te Londen, over pr. S.S. „Y-stroom” afgeladen:

BG $^{56}/_{12}$ kisten China Congo thee

Gross (bruto)	4256 ℔		
pr. kist Tare (Tarra) 16 / Draft (Uitslag) 1	952 „		
Nett (Netto)	3304 ℔ à 9^d	£	123.18.0
	Assurantie	„	3.2
		£	124.1.2
Per 15 Januari	à *f* 12.10	*f*	1501.11

15

15. *Goederen van buitenslands*	- 1501.11	
16. aan *Francis Wood & Co., Londen, o/r.*		- 1501.11
Voor factuur over $^{56}/_{12}$ kisten China thee, £ 124. 1.2.		

De uitrekening van het bedrag in vreemd geld tegen eigen munt geschiedt slechts ten behoeve onzer eigene boekhouding, die we gewend zijn in de landsmunt te voeren. Onze buitenlandsche crediteur zendt factuur in *zijne* waarde, en *die* som zullen wij hebben te voldoen. Ter herleiding kiest men een koers die zooveel mogelijk overeenkomt met den prijs van den dag.

Wij crediteeren dus in onze boeken Francis Wood & Co. met *f* 1501.11, ofschoon wij niet dat bedrag, maar £ 124.1.2 schuldig zijn. Om hiervan te doen blijken, neemt men vooreerst in het grootboek (binnenslijns) óók de som in vreemde munt op, en plaatst vervolgens achter den naam der firma de bijvoeging o/r. Hierdoor treedt de aard der verhouding in ’t licht: alles wat ons in vreemde munt aangaat, komt onder het hoofd o/r = *onze rekening* (m/r = *mijne rekening*, wanneer de firma uit slechts één naam bestaat); al wat onze buitenlandsche vrienden met ons uitstaande hebben in onze munt, gaat op de h/r of z/r *hunne* of *zijne* rekening). D. w. z.: het hoofd wijst uit, in welke muntsoort de daaronder vermelde sommen bestemd zijn te worden vereffend; op de m/r of o/r wordt geboekt al wat wij *voor onze rekening* schuldig worden of te goed verkrijgen in het buitenland, dus in de *voor ons* vreemde munt; de z/r of h/r bevat het verloop van wat door ons voor rekening van den buitenlander in de *voor hem* vreemde munt werd geboekt. In het gedeelte „Handelsrekenen” (blz. 27 en 32) hebben wij hierover reeds een en ander gezegd; blijkbaar komt in dit geval de vereffening te onzen laste in de vreemde munt, dus op de o/r, en daarom zullen wij als het tot betaling komt, Francis Wood & Co. debiteeren, weder op de o/r.

Het is duidelijk dat tengevolge dezer wijze van boeken vooreerst een (schijnbaar) saldo zal kunnen ontstaan. Schijnbaar, want terwijl F. W. & Co. ons thans debiteert voor £ 124.1.2, en bij de betaling voor evenveel crediteert, zoodat de rekening glad afsluit, is het mogelijk dat wij hebben herleid tegen verschillende koersen. Indien op 3/m betaling is gekocht, en bij aankomst van het goed het £ op *f* 12.10 wordt gesteld, terwijl de dekking geschiedt tegen *f* 12.08 of *f* 12.12, dan zal er een meê- of tegenvaller zijn in ’t Hollandsche geld. Maar alweder slechts schijnbaar, want toen wij het goed kochten, zijn wij een bedrag schuldig geworden, bekend in Engelsch, doch onzeker in eigen geld. Toch is het dat eigen geld wat wij er ten slotte voor moeten opbrengen, en indien het ons te voren met zekerheid zou bekend zijn geweest, dan zouden wij dadelijk de juiste som hebben neêrgeschreven. Niettemin wordt de rekening bij het afsluiten toch gelijk gemaakt, op eene nog nader te bespreken wijze.

Een tweede gevolg is dat wij met denzelfden buitenlandschen vriend twee rekeningen kunnen hebben loopen: éene o/r of m/r, en eene z/r of h/r.

Transporteeren *f* 178275.62 *f* 178275.62

Transport *f* 178275.62 *f* 178275.62

Voor ’t overige dienen wij nog even het hoofd „Goederen van buitenslands” te bespreken. De zaak is deze: het is ons met zekerheid bekend dat de goederen nog meer zullen kosten dan de aankoopssom op zich zelve. Er komen nog vracht, kosten van inklaren, opslag enz. bij, alle welke uitgaven ons bij de ontvangst der factuur nog onbekend zijn. Ten einde nu straks de goederenrekening te kunnen belasten in één post met den totalen kostprijs, debiteeren wij niet dadelijk de goederenrekening, maar tijdelijk in hare plaats eene hulprekening, die „Zeilende goederen,” „Thee van Londen,” „Goederen van buitenslands” of hoe ook kan genoemd worden. Onvermijdelijk noodig is het niet, maar wij zijn voorstanders van dit stelsel, omdat alle kosten die verder op deze goederen zullen drukken, zoodoende rechtstreeks daarbij worden geboekt, in plaats van hier en daar over de goederenrekening verspreid te zijn. Mocht onze buitenlandsche correspondent het goed leveren vrij van alle mogelijke kosten, dan komt natuurlijk de tijdelijke boeking op een ander hoofd niet te pas, maar des te meer reden is er, dunkt ons, om in gewone gevallen wèl zoo te doen, want de bedoeling is altijd om de geheele aankoopssom in ééns te boeken, en bij franco levering is natuurlijk de prijs reeds vooraf verhoogd met de kosten.

16

Ontvangen van F. van Es & Co. alhier, hunne promesse, vervallende 12 April e.k. *f* 3457.10

16

14. *Te innen wissels in Hollandsch geld*	- 3457.10	
12. aan *Diverse Debiteuren*		- 3457.10
voor ontvangst der promesse van F. van Es & Co. alhier, per 12 April e.k.		

18

Betaald aan de Ontvang- & Betaalkas in onze kwitantie No. 3 op haar zelve, de traite van Francis Wood & Co. te Londen, 15 dezer getrokken o/B. W. Blijdenstein & Co., Londen per zicht £ 124.1.2 à *f* $12.10^1/_2$ *f* 1501.73

18

16. *Francis Wood & Co., Londen o/r*	- 1501.73	
4. aan *Ontvang- & Betaalkas*		- 1501.73
voor betaling der traite van F. W. & Co. dd. 15 dezer per zicht, groot £ 124.1.2 in onze kwitantie op de O.- en B. kas.		

Men late zich hier door geen enkelen naam der tusschenpersonen misleiden, en houde de hoofdzaak in ’t oog: dat de vordering van Francis Wood & Co. wordt gedelgd door middel eener aanwijzing op de Ontvang- en Betaalkas. Laatstgenoemd hoofd wordt dus gecrediteerd en ’t eerste gedebiteerd.

Het verloop der zaak is als volgt: in plaats dat F. Wood & Co. in persoon overkomen om £ 124.1.2 van ons te ontvangen — wat voor hen wat kostbaar zou zijn, en voor ons niet gemakkelijk om juist Engelsch geld te geven — schrijven zij een wissel uit, geven dien aan B. W. Blijdenstein & Co. te Londen af ter incasseering, wat blijkt uit het stellen „aan de order” dier firma. Dit Londensche huis zendt den wissel over zee; hier komt hij dadelijk of langs een omweg van hand tot hand in ’t bezit der Ontvang- en Betaalkas, en deze biedt hem ons aan ter betaling tegen den koers van den dag. En wij gaan niet eerst naar de Ontvang- & Betaalkas om bij haar de *f* 1501.73 te halen, en daarmêe den wissel te voldoen, maar wij geven een kassiersbriefje af wat zij aan den toonder des wissels tegen geld zal verruilen. Toevallig is hier die toonder dezelfde instelling als onze kassier.

Transporteeren *f* 183234.45 *f* 183234.45

Transport *f* 183234.45 *f* 183234.45

Inmiddels is nu Francis Wood & Co voldaan tegen afstand van *f* 1501.73, terwijl wij hadden gerekend op *f* 1501.11. In verband met wat wij over de m/r en de z/r zeiden, behoeven wij zeker thans niet veel meer in 't midden te brengen over dat verschil; een feit is dat wij dadelijk *f* 1501.73 zouden hebben uitgetrokken, indien wij dat vooraf met zekerheid hadden kunnen berekenen. Voor 't oogenblik laten wij de rekening aan beide zijden openstaan; dat toevallig en bovendien niet wezenlijk verschil komt later wel terecht.

19	19		
Gekocht op promesse van $3\frac{1}{2}$ maand na 18 dezer, van W. Hijblom & Co. alhier, 500 balen Santoskoffie.	7. *Goederen*	- 21323.—	
In levering ontvangen: 10 Vriesse Veem-ceelen = 500 balen, bruto 29867 K.G.	6. aan *Diverse Crediteuren* voor gekocht van W. Hijblom & Co. alhier, 500 balen Santoskoffie, op promesse per 3 Mei.		- 21323.—
Tarra $\frac{1}{2}$ K.G. per baal = 250 KG.			
uitgenomen monsters 17 „ 267 „			
Netto 29600 KG. à 36 ct. p. $\frac{1}{2}$ KG. *f* 21312.—			
Promessezegel - 11.—			
per 3 Mei *f* 21323.—			

Overbodig zeker, om te herhalen dat hier geene splitsing noodzakelijk is der boeking door de Goederenrekening te belasten met *f* 21312.—, de Onkosten met *f* 11.— De kosten van het zegel verhoogen eenvoudig het inkoopsbedrag, worden door den verkooper gewoon op rekening gezet, en het eindcijfer maakt dus als 't ware één geheel uit.

d⁰.	d⁰.		
Geconsigneerd pr. s. s. „Vesta" aan W. Eppens & Co. te Hamburg, om voor mijne rekening aldaar te verkoopen: 500 balen Santos-koffie.	17. *Goederen onder W. Eppens & Co. te Hamburg*	- 21750.78	
Bedrag van inkoop volgens rekening van W. Hijblom & Co. dd. heden *f* 21323.—	7. aan *Goederen*		- 21323.—
Onkosten te Amsterdam:	8. „ *Onkosten*		- 427.78
Vracht, verschepen enz. *f* 230.22	Voor geconsigneerd p. s. s. „Vesta" aan W. Eppens & Co. te Hamburg, 500 balen Santoskoffie.		
Courtage $\frac{1}{2}$ pct. - 106.56			
Assurantie over *f* 24000 à $\frac{3}{8}$ % en poliskosten - 91.— - 427.78			
waarde per 3 Mei *f* 21750.78			

Veelvuldig komt het voor, dat goederen door hun eigenaars worden opgezonden (geconsigneerd) naar eene andere plaats, ten verkoop voor hunne rekening. De geconsigneerde pleegt te zeggen dat hij het goed „in commissie" heeft ontvangen.

Dergelijke handelingen doen eene zeer eigenaardige verhouding ontstaan: verkocht aan onzen elders wonenden handelsvriend zijn de goederen stellig nog niet, en wij mogen hem dus niet belasten voor de trouwens nog geheel onbekende waarde; toch is er eenigszins eene geldelijke verplichting geboren, zoodat zeer dikwijls wordt overeengekomen om op

Transporteeren *f* 226308.23 *f* 226308.23

Transport *f* 226308.23 *f* 226308.23

rekening van de vermoedelijke opbrengst zeker bedrag te trekken (te „anticipeeren").

Ten opzichte van ons hoofd van rekening „Goederen" is de toestand dezelfde; verkocht zijn de goederen — het zij alweder gezegd — nog niet, en wat zij ons ten slotte zullen opbrengen, is nog onzeker. Toch zijn ze, hoezeer nog ons eigendom, niet meer onder onze berusting, — van ons pakhuis af, even alsof ze waren verkocht.

De eenige eenvoudige en tevens juiste oplossing is eene zoodanige boeking, waarbij wel de goederenrekening wordt gecrediteerd wegens haar afstand van 't artikel, maar voor inkoopsprijs, niet méér en niet minder, zoodat het blijkbaar niets geldt dan eene eenvoudige overdracht, eene verplaatsing van debiteur. Niet meer de algemeene goederenrekening heeft ons het in de 500 balen koffie gestoken bedrag te verantwoorden, ook nog niet de firma W. Eppens & Co., maar de aan haar gedane consignatie, die wij onder 't een of ander opschrift een eigen hoofd in de boeken geven. Gevolg dezer wijze van boeken is tevens alwêer dat nauwkeurig kan worden overzien welke de uitkomsten der consignatie zijn geweest. Stelt men er prijs op om dat juist te weten van elke zending in 't bijzonder, dan noemt men het hoofd: „Santos-koffie 19 Januari onder W. Eppens & Co., Hamburg"; is het er slechts om te doen om in 't algemeen de uitkomsten te kennen der consignatiën aan W. E. & Co., dan heeft men de keus tusschen „Santoskoffie onder W. E. & Co.", „Beetwortelsuiker onder W. E. & Co." (wanneer dat later mocht voorkomen) enz., of zelfs één algemeen hoofd, zooals wij kozen: „Goederen onder W. Eppens & Co., Hamburg", waaronder consignatien aan die firma van koffie, suiker, rijst en alle andere goederen worden geboekt.

Dit hoofd dan wordt in plaats der goederenrekening gedebiteerd voor het aankoopsbedrag der koffie, maar bovendien met de al dadelijk bekende onkosten, want ook die behooren, als 't goed gaat, te worden gedekt door den verkoop, juist van *deze* goederen. Nu zijn die onkosten wel is waar nog niet door ons betaald, en hebben wij zelfs het inkomen der opgaven nog niet kunnen boeken, maar krachtens afspraak of gebruik kunnen wij het bedrag toch reeds met zekerheid becijferen, en brengen wij het alvast dadelijk ten laste der consignatie. Worden de nota's ons overhandigd of door ons voldaan, dan debiteeren wij gewoon de onkostenrekening, doch crediteeren haar daartegenover — en dit doen wij nu bij voorbaat — voor wat niet te haren laste mag blijven. De onkosten-rekening stelt ons in staat om een zeker hoofd, welk dan ook, te belasten voor *f* 427.78; zij heeft dat als 't ware uitgeleverd, en moet dus gecrediteerd. Debiteering en crediteering heffen hiermêe elkâar op, en 't zal ten slotte juist de consignatie aan W. E. & Co. zijn, die ons de op haar drukkende onkosten heeft te vergoeden.

Men zal opgemerkt hebben dat hier en daar de memoriaalposten aan den voet een vermelding dragen der *valuta* (= van den vervaldag). Inderdaad neemt men die datums over in het grootboek, om ook daar te doen blijken op welken dag de verhoudingen zijn aangevangen te loopen. In den regel draagt die bepaling van tijd een stellig karakter: juist op den overeengekomen dag zal deze of gene verplichting moeten worden geregeld. Hier echter is de valuta onzeker: de koffie kan zeer wel vóór 3 Mei zijn verkocht of tot over dien tijd blijven liggen. Toch neemt men als vervaldag denzelfden datum aan als dien waarop wij zelven het goed moeten betalen; is op dat oogenblik tevens de opbrengst van den verkoop te Hamburg te onzer beschikking, dan is er rente gewonnen noch verloren. Komt de opbrengst vóór dien tijd vrij, dan verdienen wij rente, zoo niet, dan blijkt uit de opnoeming der valuta met 3 Mei dat op dien dag het renteverlies aanvangt.

Transporteeren *f* 226308.23 *f* 226308.23

Transport *f* 226308.23 *f* 226308.23

20

Ontvangen uit Londen 56/12 kisten China Congothee, bedragende volgens factuur van 15 Januari j.l. £ 124.1.2 = *f* 1501.11

Onkosten bij de aankomst:

Stoombootvracht	*f* 17.34	
Lossen, bezorgen en vergezellen	- 5.—	
Opslag in Entrepôt van 48/12 kisten, onder Pakhuismeesteren van de Thee	- 3.40	
In consumtie gebracht 8/12 kisten, waarop aan inkomende rechten	- 51.75	
Provisie	- 0.90	
		- 78.39
		f 1579.50

20		
7. *Goederen*	- 1579.50	
15. aan *Goederen van buitenslands*		- 1501.11
8. aan *Onkosten*		- 78.39
Voor uit Londen ontvangen 56/12 kisten China Congo Thee van Francis Wood & Co.		

Alweder doet de onkosten-rekening dienst als hulp-rekening, terwijl het hoofd „Goederen van buitenslands" zijne bestaans-reden heeft verloren, nu de onkosten bekend zijn. Het wordt daarom gecrediteerd voor hetzelfde bedrag als waarmeê het oorspronkelijk was belast, en de rekening „goederen" thans in éèns gedebiteerd voor het eindcijfer.

do.

Nota ontvangen van de Vries & Zn., cargadoors alhier, voor onkosten op 56/12 kisten China Congo thee, merk BG per s. s. „Ystroom" van Londen, volgens bovenstaande specificatie *f* 78.39.

do.		
8. *Onkosten*	- 78.39	
6. aan *Diverse Crediteuren*		- 78.39
Voor onkosten-nota van de Vries & Zn. cargadoors alhier op 56/12 kisten China Congo thee van Londen.		

21

Verkocht aan H. Boosman te Purmerend

BG 8/12 kisten China Congo thee.

Bruto	266 K.G.	
Tarra 8 =	64 „	
Netto	202 K.G. à 77 ct. p. 1/2 K.G.	*f* 311.08
	Af 1 pct.	- 3.11
per 21 April		*f* 307.97

21		
12. *Diverse Debiteuren*	- 307.97	
7. aan *Goederen*		- 307.97
Voor verkocht aan H. Boosman, te Purmerend 8/12 kisten China Congo thee.		

23

Afgegeven aan W. Hijblom & Co. alhier mijne promesse aan hun order, vervallende 3 Mei e.k. voor factuur 19 Januari jl. *f* 21323.—

23		
6. *Diverse Crediteuren*	- 21323.—	
18. aan *Te betalen wissels in Hollandsch geld*		- 21323.—
Voor afgifte aan W. Hijblom & Co., alhier, mijner promesse per 3 Mei e.k.		

Even goed als wij onze debiteuren crediteeren bij hunne inzending van promessen, wissels en assignatiën, mogen wij thans de firma W. Hijblom & Co. debiteeren voor de afgifte onzerzijds van het accept. Het is toch noodig dat uit onze boeken het bestaan blijke van dit document,

Transporteeren *f* 249597.09 *f* 249597.09

Transport *f* 249597.09 *f* 249597.09

en reeds daarom moeten wij melding maken van de handeling; maar bovendien heeft feitelijk de schuld aan W. Hijblom & Co. opgehouden te bestaan; zij is vervangen door eene andere aan een ons onbekenden persoon. W. H. & Co. kunnen met de promesse handelen naar goedvinden: haar verkoopen vóór den vervaltijd (verdisconteeren) of langs den gewonen weg aan anderen ter incasseering afstaan. Den onbekenden houder der promesse — het moge dan ten slotte de firma W. H. & Co. in persoon gebleven zijn — noemen wij in onze boeken: „Te betalen wissels", en aangezien ons kantoor blijkbaar nog al betrekkingen met het buitenland onderhoudt, passen wij op de genoemde rubriek van wissels dezelfde splitsing toe als op de „Te innen wissels", en houden vreemd en eigen geld gescheiden.

do.

Remise ontvangen van Hartington & Co., te Londen, om voor hunne rekening te incasseeren, een geaccepteerden wissel op de Amsterdamsche Bank, vervallende 20 Maart e.k. *f* 8560.25

do.		
14. *Te innen wissels in Hollandsch geld*	- 8560.25	
19. aan *Hartington & Co. te Londen h/r*		- 8560.25

De firma Hartington & Co. stelt hier onder onze berusting eene waarde, die wij opnemen onder onze bezittingen, daartegenover de firma vermeldende als crediteur. Wordt op den vervaldag de wissel betaald, dan debiteeren wij de kas, zoodat — debiteering en crediteering der wisselrekening elkaâr opheffende — overblijft: „Kassa aan Hartington & Co." Dragen wij den wissel aan anderen over, dan debiteeren wij den nieuwen houder. Welke ook verder de bestemming van den wissel zij, altijd kunnen wij, tengevolge van de crediteering der Londensche firma, de waarde beschouwen als ons eigendom te zijn.

Dat intusschen die crediteering geschiedt in Hollandsch geld, en dus op de h/r, behoeft zeker niet op nieuw te worden verklaard. Wil de firma Hartington, om in het bezit te komen van de som des wissels, op ons trekken, het staat haar vrij dat te doen in elke muntsoort; wij zullen haar steeds debiteeren in guldens.

do.

Bericht ontvangen van de Ontvang- en Betaalkas, dat de assignatie op de Associatie-Cassa, getrokken door M. van den Berg te Breda, en van mij ter incasseering ontvangen, 17 dezer is betaald met *f* 3354.34

do.		
4. *Ontvang- en Betaalkas*	- 3354.34	
14. aan *Te innen wissels in Hollandsch geld*		- 3354.34
voor geïncasseerd door de O. en B. Kas de assignatie van M. van den Berg te Breda op de Associatie-Cassa alhier per 17 dezer.		

do.

Geaccepteerd de traite van Hartington & Co te Londen, in dato 22 dezer, op mij getrokken voor hunne rekening, aan de order van P. Simson te Londen, vervallende 22 Maart e. k. *f* 8310.—

do.		
19. *Hartington & Co te Londen h/r*	- 8310.—	
18. aan *Te betalen wissels in Hollandsch geld*		- 8310.—
voor geaccepteerd de traite van H. & Co. dd. 22 dezer, o/P. Simson te Londen, p. 22 Maart e.k.		

Transporteeren *f* 269821.68 *f* 269821.68

Transport *f* 269821.68 *f* 269821.68

Hier komt reeds de Londensche firma beschikken over een deel van het aan ons overgemaakt bedrag. Wij accepteerden de traite, d.w.z. op den door de firma uitgeschreven wissel, dien zij ons ter acceptatie of accepteering toezond, plaatsten wij op de vóórzijde, dwars door het schrift heen, de onderteekende uitdrukking „Geaccepteerd per 22 Maart e.k.", „Goed voor *f* 8310.— per 22 Maart 1894," of eenigen anderen vorm van bereidverklaring (accept), zonden den wissel terug, en debiteeren thans de firma per 22 Maart voor het beloop.

25	25		
Betaald aan de Vries & Zn., cargadoors alhier, hunne nota dd. 20 dezer *f* 78.39	6. *Diverse Crediteuren*	- 78.39	
	1. aan *Kassa*		- 78.39
	Voor betaald aan de Vries & Zn., hunne nota dd. 20 dezer.		

26	26		
Getrokken op W. Eppens & Co. te Hamburg voor mijne rekening, een wissel groot RM 30000.— order mijzelven, per 26 April e.k. Zichtkoers *f* 59.05 *f* 17715.—	20. *Te innen wissels in vreemd geld*	- 17715.—	
	21. aan *W. Eppens & Co. Hamburg m/r*		- 17715.—
	Voor mijne traite op W. Eppens & Co., eigen order, per 20 April e.k. RM 30000.— à *f* 59.05 = *f* 17715.—		

Hier wordt — natuurlijk met goedvinden van W. Eppens en Co. — een wissel op hen uitgeschreven, op rekening der te verwachten opbrengst van de ten verkoop gezonden 500 balen koffie. Op die wijze hebben wij de beschikking over alvast eenige tegenwaarde voor de goederen, want bij behoefte aan geld kunnen wij den wissel vóór den vervaldag verkoopen of buitenslands doen disconteeren.

Blijkbaar wordt hier niet dadelijk van die gelegenheid gebruik gemaakt: was dat het geval, dan zouden wij den wissel onmiddellijk hebben geplaatst bij dezen of gene, en aan diens order hebben gesteld. Thans echter is het slechts te doen om desverlangd elk oogenblik geld te kunnen maken; in afwachting van nadere bestemming schrijven wij den wissel uit aan eigen order, en bergen wij hem in de portefeuille. Bij directe plaatsing zouden wij geschreven hebben:

„de Heeren W. Eppens & Co. te Hamburg gelieven te betalen aan de order van....." (ook wel: „aan..... of order"); thans luidt het: „gelieven te betalen aan de order van mijzelven" (ook wel: aan mijzelven of order" of „aan eigene order"). Staan wij nu den wissel af aan iemand anders, dan plaatsen wij aan de keerzijde het volgend endossement: „Voor ons aan.... of order" (ook wel: „voor ons aan de order van...."

Luidde nu de wissel in guldens, dan was de nominale waarde (d.i. de waarde op den vervaldag) met zekerheid bekend; thans kennen wij haar slechts in de vreemde munt. Maar wij voeren onze boekhouding in eigen geld, en drukken dáárin eene geschatte waarde des wissels uit. Die schatting is betrekkelijk geheel willekeurig, en wij zouden er niets tegen hebben, zoo men ter herleiding eene vaste boek-waarde aannam, in den geest van het stelsel van den effectenhandel. Bij ons weten evenwel wordt dit op wissels niet toegepast, en wij hebben hier berekend naar den zichtkoers van heden. Is nu tegen den vervaltijd de zichtkoers nog of weder op gelijke hoogte, dan zal de wissel ons juist dat uitleveren waarop wij gerekend hadden, terwijl rijzing of daling zich uitdrukt in hoogere of lagere opbrengst. Hieruit blijkt dat aan 't bezit van papier in vreemde munt altijd nog kansen verbonden zijn, slechte zoowel als

Transporteeren *f* 287615.07 *f* 287615.07

Transport *f* 287615.07 *f* 287615.07

goede; mocht b.v. de wisselkoers zoodanig rijzen dat zelfs voor papier wat pas over eenigen tijd betaalbaar is, een prijs is te bedingen die overeenkomt met wat vroeger voor zicht-wissels was te maken, dan kunnen wij van die omstandigheid gebruik maken door ons het bedrag in Hollandsch geld te verschaffen vóór den vervaltijd, zonder dat wij daarin de firma Eppens behoeven te erkennen. Haar toch wordt de wissel in elk geval gepresenteerd op den vervaldag, en tot het overeengekomen beloop in vreemd geld.

Uit al het gezegde blijkt ten slotte opnieuw dat de crediteering der firma E. voor het Hollandsch geld zonder verbinding is; slechts voor den vorm. In de verhouding tusschen haar en ons heeft alleen de boeking in vreemd geld waarde; dat wij haar crediteeren in Hollandsch geld, geschiedt slechts omdat wij onze boeken houden in eigen munt, en omdat zij het was, die ons in staat stelde tot debiteering der rekening „Te innen wissels in vreemd geld."

28	28		
Nota ontvangen van de Ontvang- en Betaalkas, dat volgens mijne order van mijne déposito-rekening bij haar is afgeschreven, en op gewone rekening-courant is overgebracht de som van *f* 10000.—	4. *Ontvang- en Betaalkas*	- 10013.89	
Intr. 25 dagen à 2 pct. - 13.89	aan *à Déposito u/g bij*		
f 10013.89	3. *de Ontvang- en Betaalkas*		- 10000.—
	22. aan *Interest*		- 13.89
	voor overschrijving v. *f* 10000.— à déposito geplaatste gelden en *f* 13.89 interest naar de gewone rekening.		

Hier wordt op ons verzoek een deel van ons à déposito geplaatst geld overgebracht naar de gewone rekening, en bij die gelegenheid tevens opgave gedaan der gekweekte rente. Voor deze laatste wordt niet eerst afzonderlijk de déposito-rekening gecrediteerd; daarop blijven slechts de déposito's loopen, zonder meer. De geleverde bate is interest in den zuiversten vorm, en wij erkennen dat in onze boeken door dat hoofd van rekening te crediteeren, als hebbende ze ons doen toevloeien. Hadden wij ze tevens ontvangen, dan zouden wij de kas hebben moeten debiteeren; nu wij ze laten onder berusting der O. en B. kas, debiteeren wij die instelling op de gewone rekening.

31.	31.		
Betaald in deze maand de volgende diverse onkosten:	8. *Onkosten*	- 335.—	
Salarissen *f* 275.—	1. aan *Kassa*		- 335.—
Kleine kas - 60.—	voor in deze maand betaalde diverse onkosten.		
f 335.—			

Tot „diverse" onkosten wordt gerekend al wat in den loop der maand is betaald zonder dat het dadelijk werd geboekt. Komen n.l. zulke uitgaven veel voor, of zijn ze zeer onbelangrijk, dan schrijft men ze tijdelijk hier of daar op, om dan alles tegelijk in 't memoriaal te brengen. Dikwijls worden dergelijke uitgaven uit de hand betaald zonder voorafgaande indiening van nota, en veel van wat daartoe behoort, zooals post- en plakzegels, telegramkosten, rijtuigen enz., wordt bovendien niet eens gespecificeerd opgenomen in het memoriaal, doch aangeteekend in een „kleinekas"-boekje. Uit de groote kas wordt van tijd tot tijd eene ronde som genomen en in de kleine kas gelegd, ter bestrijding van allerlei kleine uitgaven, en in 't memoriaal worden slechts die ronde bedragen zonder verdere détailleering geboekt.

Transporteeren *f* 297963.96 *f* 297963.96

Transport *f* 297963.96 *f* 297963.96

do.

Gedisponeerd voor eigen rekening over *f* 300.—

23. *Particuliere rekening* -	300.—	
1. aan *Kassa*		- 300.—
voor in deze maand gedisponeerd voor eigen rekening.		

Meestal pleegt hij, die voor eigene rekening zaken doet, ter bestrijding van particuliere uitgaven te putten uit de kantoorkas. Hij kan dat doen, omdat toch de bezittingen der zaak hem toebehooren, maar bovendien op rekening der verwachte winsten. Terwijl dan ook door de beschikkingen feitelijk *het* kapitaal vermindert, laat men in de boeken het aanvangs-kapitaal voorloopig op gelijke hoogte blijven, want tot de geheele bezitting des koopmans behooren óók de gemaakte winsten, en voorloopig veronderstelt men niet meer dan de winsten te verteren. Men opent daarom eene „particuliere rekening", die men namens zich zelve debiteert voor de gedisponeerde bedragen, en na het opmaken der balans crediteert voor de gemaakte winst. Het verschil tusschen deze en het opgenomen cijfer toont de ten slotte veroorzaakte zuivere stijging of afneming van 't kapitaal aan.

1 Februari.

Gekocht à contant van B. H. Dorus, alhier, 60 pakken Sumatra-tabak, op inschrijvings-conditie [1]).

D/L/M 60 pakken
Bruto 4560 KG.
2 KG. p. pak Tarra 120 „
4440 KG.
Raffactie 10 „
Netto 4430 KG. à *f* 2.25 p. $^1/_2$ KG. *f* 19935.—
Ongetoonde monsters 6 „ „ - 2.25 „ - 27.—
Getoonde monsters [2]) 5 „ „ - 1.12^5 „ - 11.25
4441 KG. *f* 19973.25
Contant 1 % - 199.73
f 19773.52

7. *Goederen* -	19773.52	
6. aan *Diverse Crediteuren*		- 19773.52
voor gekocht van B. H. Dorus alhier D/L/M 60 pakken Sumatratabak.		

[1]) D. w. z. niet de kooper, slechts de verkooper heeft makelaars-courtage te betalen.

[2]) Vóór de inschrijving worden belanghebbenden in de gelegenheid gesteld tot het bezien en beoordeelen der monsters. Het gedeelte wat aldus in behandeling is gekomen, niet frisch meer gebleven is, wordt den kooper der partij voor halven prijs in rekening gebracht.

2

Betaald aan de Kas-Vereeniging de quitantie van B. H. Dorus alhier, als volgt:
in geld *f* 773.52
in onze quitantie No. 4 op de Ontvang- en Betaalkas - 19000.—
f 19773.52

6. *Diverse Crediteuren* -	19773.52	
1. aan *Kassa*		- 773.52
4. aan *Ontvang- en Betaalkas*		- 19000.—
voor betaling aan B. H. Dorus, alhier, zijner quitantie voor 60 pakken Sumatratabak d.d. 1 dezer.		

Transporteeren *f* 337811.— *f* 337811.—

Transport *f* 337811.— *f* 337811.—

do.

Gekocht op promesse van 3 maanden van Frederik Was alhier
14 pakken Sumatratabak
Bruto 1048 KG.
2 KG. p. pak Tarra 28 „
Netto 1020 KG. à *f* 2.50 p. $^1/_2$ KG. *f* 5100.—
Promessezegel - 2.75
per 2 Mei. *f* 5102.75

7. *Goederen* -	5102.75	
6. aan *Diverse Crediteuren*		- 5102.75
voor gekocht van Frederik Was, alhier, 14 pakken Sumatratabak op promesse p. 2 Mei e.k.		

do.

Geconsigneerd per ss. „Edam" aan A. Bedford & Son te New-York, ten verkoop voor onze rekening,
D/L/M 60 pakken Sumatra-tabak.

Bedrag van inkoop volgens rekening van B. H. Dorus alhier dd. 1 dezer *f* 19773.52
Onkosten te Amsterdam:
Bonthoedenveem *f* 9.60
Assurantie *f* 22000.— à $^3/_{16}$ pct. en polis - 42.25
Kleine onkosten - 14.13 - 65.98
Waarde per 1 Februari *f* 19839.50

24 *Goederen onder A. Bedford & Son te New-York.* -	19839.50	
7. aan *Goederen.*		- 19773.52
8. „ *Onkosten.*		- 65.98
voor geconsigneerd p. ss. „Edam" aan A. Bedford & Son te New-York, 60 pakken Sumatratabak.		

3

Verkocht aan Gustav Belgrieb te Leipzig, 10 pakken Sumatra-tabak.
Bruto 753 KG.
2 KG. p. pak Tarra 20 „
Netto 733 KG. à *f* 3.- per $^1/_2$ KG. *f* 4398.—
per 3 Augustus.
Agent: A. von Wiener, Leipzig, Commissie 2 pct.

25. *Gustav Belgrieb, Leipzig, z/r.* -	4398.—	
7. aan *Goederen.*		- 4398.—
voor verkocht 10 pakken Sumatra-tabak, per agent M. von Wiener, aldaar.		

do.

Betaald aan de Ontvang- en Betaalkas de quitantie van P. Hillen alhier, ter voldoening zijner rekening dd. 2 Januari jl. *f* 876.75

6. *Diverse Crediteuren.* -	876.75	
1. aan *Kassa.*		- 876.75
voor betaald aan de Ontvang- en Betaalkas de quitantie van P. Hillen alhier.		

do.

Gekocht van Julius Grossmann, Hamburg, à contant zonder korting
64 balen Divi-divi,
merk Christy.
2564 K.G. à R.M. 31.— per 100 K.G. R.M. 794.85
à 167.50 = *f* 474.55

Deze partij direct geadresseerd aan F. F. Cleumer alhier, voor wiens rekening de vracht en verdere onkosten komen.

7. *Goederen* -	474.55	
26. aan *Julius Grossmann, Hamburg, o/r.*		- 474.55
voor gekocht 64 balen divi-divi, direct geadresseerd aan F. F. Cleumer, alhier, R.M. 794.85 à 167.50.		

Transporteeren *f* 368502.55 *f* 368502.55

Transport ƒ368502.55 ƒ368502.55

Blijkbaar geldt het hier een aankoop, die alléén gedaan is omdat F. F. Cleumer ons naar divi-divi heeft gevraagd, zonder dat wij dat artikel in voorraad hadden. Wij hebben het nu zelf elders gevonden, en zullen straks aan F. F. Cleumer de overeengekomen koopsom berekenen. In den handel komt het herhaaldelijk voor, dat men op die wijze feitelijk als tusschenpersoon fungeert, ofschoon optredend als koopman.

Uit de rechtstreeksche verzending aan onzen afnemer blijkt verder dat de rekening „Goederen van buitenslands" hier niet eens behoeft te worden gebezigd; eenige kosten zullen wij niet hebben te betalen.

Eindelijk nog merken wij op dat wij voor dezen aankoop wèl schuldig worden in vreemd geld (op de o/r) doch tevens met zekerheid weten met hoeveel eigen munt die vordering moet worden voldaan. De firma Grossmann trekt n.l. op ons een wissel *in guldens*, hetgeen blijkt uit de herleiding naar de noteering der Hamburgsche wisselmarkt: ƒ100.— = R.M. 167.50. De firma moet, om in 't bezit te komen van R.M. 794.85, zóóveel guldens trekken, dat zij bij verkoop tegen R.M. 167.50 per ƒ100 juist R.M. 794.85 ontvangt. Met dat al bestaat onze schuld in R.M., en wij dienen dus toch de toevoeging „o/r" te bezigen, al zou men bij oppervlakkig oordeel kunnen zeggen dat de aankoop in het credit der „Diverse Crediteuren" kon worden gebracht, nu het Hollandsch geld tevens bekend is.

Aan de andere zijde staat de handeling in zóóverre gelijk met die welke dadelijk in eigen geld tot stand komen, dat wij buiten de rekening „Te betalen wissels in eigen geld" kunnen blijven. Vandaag of morgen wordt de traite ons ter betaling aangeboden, en dan debiteeren wij eenvoudig het hoofd Julius Grossmann, Hamburg o/r.

do.	do.		
Rekening gegeven aan F. F. Cleumer alhier, over aan hem verkocht en uit Hamburg rechtstreeks aan zijn adres verzonden:	12. *Diverse Debiteuren*	507.67	
64 balen Divi-divi, merk Christy.	7. aan *Goederen*		507.67
2564 K.G. à ƒ10.— pr. 50 K.G. ƒ512.80	voor verkocht aan F. F. Cleumer alhier, 64 balen divi-divi uit Hamburg.		
Contant 1 pct. - 5.13			
ƒ507.67			

4	4		
Ontvangen van F. F. Cleumer alhier, het bedrag onzer rekening d.d. 3 dezer ƒ507.67	1. *Kassa*	507.67	
	12. aan *Diverse Debiteuren*		507.67
	voor ontvangen van F. F. Cleumer alhier, het bedrag onzer rekening dd. 3 dezer.		

do.	do.		
Gekocht à contant van M. Bosch alhier, en aan hem betaald in onze kwitantie no. 5 op de Ontvang- & Betaalkas, $^1/_8$ aandeel in het barkschip „Ezau IV", kapt. A. Schut, waarover wij in de vergadering van reeders tot boekhouder zijn benoemd ƒ2500.—	11. *Scheepsaandeelen*	2500.—	
	4. aan *Ontvang- & Betaalkas*		2500.—
	voor aankoop van $^1/_8$ aandeel in het barkschip „Ezau IV", betaald per O. & B. kas.		

De benoeming onzer firma tot boekhouder voor de reederij is eene omstandigheid die hier volledigheidshalve wordt aangeteekend, en van invloed worden zal op onze boekhouding, gelijk later kan blijken. Voor

Transporteeren ƒ372017.89 ƒ372017.89

Transport ƒ372017.89 ƒ372017.89

't oogenblik hebben wij slechts op de gewone wijze de belegging van ƒ2500.— in scheepsaandeelen te boeken.

do.	do.		
Verdisconteerd bij de Nederlandsche Bank de promesse van F. van Es & Co. alhier, vervallende 12 April e.k., ten bedrage van ƒ3457.10	22. *Interest*	19.88	
Disconto 69/d à 3 pct. ƒ 19.88	1. *Kassa*	3437.22	
Ontvangen van de Nederl. Bank - 3437.22	14. aan *Te innen wissels in Hollandsch geld*		3457.10
ƒ3457.10	voor verdisconteerd bij de Nederl. Bank de promesse van F. van Es & Co. per 12 April e.k.		

De rekening „Te innen wissels in Hollandsch geld", die met ƒ3457.10 was gedebiteerd, moet hier voor hetzelfde bedrag worden gecrediteerd, ofschoon minder wordt ontvangen. Dat nadeelig verschil toch ontstaat door de korting wegens *interest*. Men kan zich voorstellen dat de Nederl. Bank de volle ƒ3457.10 gaf (Kassa aan Te innen wissels ƒ3457.10) en daarna ƒ19.88 kwam ontvangen wegens rente (Interest aan Kassa ƒ19.88).

Indien wij boekten: „Kassa aan Te innen wissels ƒ3437.22", zonder meer, dan zou het den schijn hebben alsof op het bedrag des wissels een *verlies* was geleden, zooals op goederen, die voor ƒ3457.10 gekocht, en voor ƒ3437.22 verkocht waren geworden. Inderdaad echter is hier sprake van *vergoeding* aan rente wegens het vóór den vervaltijd ontvangen van het wisselbedrag.

6	6		
Gekocht op promesse van $3^1/_2$ maand van P. de Boer alhier	7. *Goederen*	20406.04	
300 balen Javakoffie (Tagal)	6. aan *Diverse Crediteuren*		20379.04
Bruto 18480 K.G.	8. „ *Onkosten*		27.—
Tarra 450 „	Voor gekocht van P. de Boer alhier, 300 balen Tagalkoffie op $3^1/_2$ maand promesse.		
Netto 18030 K.G. à 56 ct. p. $^1/_2$ K.G. ƒ20193.60			
Veilingkosten 1 pct. - 201.94			
ƒ20395.54			
Af 2/m huur à $4^1/_2$ ct. p. baal p. maand - 27.—			
ƒ20368.54			
per 21 Mei Promessezegel - 10.50			
ƒ20379.04			

De goederen kosten ƒ20395.54 + ƒ10.50; hiertegenover komen twee crediteuren te staan: P. de Boer en de rechthebbende op de reeds verschenen huur.

8	8		
Factuur gezonden aan J. Schröder & Sohn te Hamburg, over per ss. „Urania" voor hunne rekening en risico verzonden	27. *J. Schröder & Sohn Hamburg, h/r*	6856.67	
100 balen Javakoffie (Tagal)	7. aan *Goederen*		6697.54
Bruto 6160 K.G.	8. „ *Onkosten*		57.90
Tarra 150 „	28. „ *Provisie*		101.23
Netto 6010 K.G. à 56 ct. p. $^1/_2$ K.G. ƒ6731.20	Voor factuur over 100 balen Tagalkoffie per heden.		
Veilingkosten 1 pct. - 67.31			
ƒ6798.51			
Contant $1^1/_2$ pct. - 100.97			
Transporteeren ƒ6697.54			

Transporteeren ƒ402732.70 ƒ402737.70

Transport *f* 402737.70 *f* 402737.70

	Transport	*f* 6697.54
Onkosten:		
Ontvangen, wegen, merken en voorzien, à 24 cent per 100 K.G., berekend over 6200 K.G.	*f* 14.88	
Paspoort	- 2.50	
Courtage ½ pct.	- 33.66	
Wisselcourtage 1 ‰	- 6.86	- 57.90
		- 6755.44
Commissie 1½ pct.		- 101.23
per 8 Februari		*f* 6856.67

Met verwijzing naar het geschrevene op blz. 57 en 61, voorbeeld No. 8, merken wij thans slechts in 't kort op, dat de courtage (berekend over het 't eerst in de factuur voorkomend cijfer) *niet door ons* wordt genoten, maar eenvoudig eene terugberekening is van wat wij zelven aan den makelaar zullen hebben te betalen. Hieruit blijkt dat 't niet een koop en verkoop voor eigen rekening geldt, maar eene commissiezaak, waardoor wij het recht hebben om alle daarop vallende kosten in rekening te brengen. Tot zóóver verdienen wij dan ook niets aan het goed; onze bate bestaat in de berekende provisie: 1½ pct. over den prijs der goederen en over de door ons voorgeschotene onkosten.

Het is dan ook duidelijk dat wij in onze boeken de bronnen van oorsprong der factuur gescheiden moeten houden: niet in éćns af de goederen-rekening stelt ons in staat om de firma Schröder voor *f* 6856.67 te belasten, maar die rekening slechts voor *f* 6697.54
de onkosten voor - 57.90
en de provisie (of „commissie") voor - 101.23

Ten opzichte dezer laatste rekening doet zich eene eigenaardigheid voor, die men heeft te onthouden: zij wordt n.l. slechts gecrediteerd voor de verdiende provisie, niet gedebiteerd voor wat wij uit dien hoofde aan anderen hebben te betalen; dat gaat op „Onkosten".

do.	do.		
Getrokken op J. Schröder & Sohn te Hamburg voor hunne rekening, R.M. 11661.— per 8 Mei e.k. aan de order van mij zelven, ter voldoening der factuur dato heden.	20. Te innen wissels in vreemd geld -	6856.67	
	27. aan *J. Schröder & Sohn Hamburg, h/r*		- 6856.67
R.M. 11661.— à *f* 58.80 per 3/m *f* 6856.67	Voor mijne traite aan eigen order per 8 Mei e.k. R.M. 11661 à *f* 58.80 per 3/m.		

Dat hier een wissel wordt getrokken die pas over 3 maanden vervalt, terwijl de vordering contant betaalbaar was, geschiedt met onderling goedvinden. In elk geval heeft de firma Schröder ons de gelegenheid gegeven om heden in 't bezit van 't ons toekomende te geraken: wij hebben daartoe slechts den wissel te verkoopen. Nu wij dat niet doen (het stuk is aan eigen order, en dus blijkbaar bestemd om in de portefeuille te worden geborgen) loopen wij alle risico die aan 't behoud van den wissel is verbonden; de firma Schröder die ons per 8 Februari *f* 6856.67 in guldens schuldig werd, heeft ons op dien dag in 't bezit gesteld eener *toen* even groote tegenwaarde, en derhalve aan hare verplichting voldaan.

Geheel in overeenstemming hiermede is het, dat wij den wissel onder

Transporteeren *f* 409594.37 *f* 409594.37

Transport *f* 409594.37 *f* 409594.37

de bezitting aan te innen wissels in vreemd geld brengen tegen de waarde van heden, en niet tegen de vermoedelijke waarde op den vervaldag, zooals wij deden met den wissel dd. 26 Januari op W. Eppens & Co. Die firma toch zal ons pas op den vervaldag debiteeren; J. Schröder & Sohn doen het heden.

Zoo zal dan ook, wanneer de omstandigheden op de wisselmarkt gelijk blijven, de waarde van het papier op J. Schröder & Sohn met den dag stijgen, waarin wij eene vergoeding vinden voor ons wachten met den verkoop; de wissel op W. Eppens & Co. zal ons bij verkoop vóór den vervaldag minder opbrengen dan de aangenomen waarde, omdat wij te voren in 't bezit willen komen van 't geld.

do.	do.		
Afgegeven aan Frederik Was alhier, onze promesse per 2 Mei e.k. *f* 5102.75	6. *Diverse Crediteuren* -	5102.75	
	18. aan *Te betalen Wissels in Hollandsch geld*		- 5102.75
	voor afgifte aan Frederik Was alhier, onzer promesse per 2 Mei e.k.		

do.	do.		
Betaald aan de Amsterdamsche Bank de traite van Julius Grossmann, Hamburg, d.d. 3 dezer, R.M. 794.85 à 167.50 = *f* 474.55.	26. *Julius Grossmann Hamburg, o/r* -	474.55	
	1. aan *Kassa*		- 474.55
	voor betaling zijner traite d.d. 3 dezer ter voldoening der rekening van dienzelfden dag à R.M. 794.85.		

do.	do.		
Op prolongatie genomen van de Waal & Co. alhier, *f* 8000.— à 3 pct., tegen onderpand van *f* 10000.— 3 pct. N. W. S.	22. *Interest.* -	8.—	
Provisie 1 ‰ *f* 8.—	1. *Kassa* -	7992.—	
Van de Waal & Co. ontvangen - 7992.— *f* 8000.—	29. aan *Prolongatie.*		- 8000.—
	Voor gesloten prolongatie bij de Waal & Co. op onderpand van *f* 10000.— 3 pct. N. W. S.		

Dat bij deze handeling de effectenrekening geheel ongemoeid kan worden gelaten, treedt bij eenig nadenken spoedig aan 't licht. Wij verkoopen de effecten niet, maar geven ze slechts in onderpand. Zij blijven dus ons eigendom, en tegen hunne waarde voorkomen onder onze bezittingen; wèl is er eene daartegenover staande schuld ontstaan, die onder de crediteuren wordt teruggevonden met het opschrift „Prolongatie", zooals hypotheek staat tegenover huizenbezit.

Die schuld bedraagt *f* 8000.—, en moet dus voor de volle som in de boeken, al ontvangen wij dan ook *f* 8 minder, wegens provisie die de Waal & Co. ons in rekening brengt. Het zij hier de plaats om op te merken dat in 't bijzonder deze soort van provisie niet op „onkosten" maar op „interest" pleegt te worden geboekt; zeer waarschijnlijk een maatregel van gemak, omdat bij alle volgende verlengingen der prolongatie — van maand tot maand — de commissionnair op éene nota de verschenen rente en de telkens nieuw verschuldigde provisie berekent.

Transporteeren *f* 423171.67 *f* 423171.67

	Transport	*f* 423171.67	*f* 423171.67

9

Afgegeven aan P. de Boer alhier, onze promesse per 21 Mei e.k. *f* 20379.04

9		
6. *Diverse Crediteuren* -	20379.04	
18. aan *Te betalen wissels in Hollandsch geld*		- 20379.04
voor afgifte aan P. de Boer alhier, onzer promesse per 21 Mei.		

10

Verkocht à contant aan Gebrs. Jacobs alhier, 25 balen Javakoffie

Bruto	1540½ K.G.	
Tarra	37½ „	
Netto	1503 K.G. à 56 ct. p. ½ K.G.	*f* 1683.36
	Veilingkosten 1 pct.	- 16.83
		f 1700.19
	Contant 1½ pct	- 25.25
		f 1674.94

10		
12. *Diverse Debiteuren* -	1674.94	
7. aan *Goederen*		- 1674.94
voor à contant verkocht aan Gebr. Jacobs alhier, 25 balen Javakoffie.		

11

Ontvangen van Gebr. Jacobs, alhier, in hunne aanwijzing op de Credietvereeniging alhier *f* 1674.94

11		
1. *Kassa* -	1674.94	
12. aan *Diverse Debiteuren*		- 1674.94
voor ontvangen van Gebr. Jacobs alhier, het bedrag onzer rekening d.d. 10 dezer.		

Gebrs. Jacobs (diverse debiteuren) worden hier per kassa gecrediteerd omdat zij, zoo al geen geld, dan toch geldswaarde hebben gegeven. Hier dus geen sprake van „te innen wissels"; het kassiersbriefje kan elk oogenblik worden ingewisseld tegen geld of als geld aan anderen uitgegeven.

16

Factuur ontvangen van John Morrison & Co., Singapore, over 85 pakken Gambir.

Gross	Cwt. 186.1.10	
3 ℔ Tare	„ 2.1. 3	
Nett	Cwt. 184.0. 7	
	à 21/— c. i. f. pr. Cwt.	£ 193. 5.4
	Cont. 1 pct.	„ 1.18.8
		£ 191. 6.8
	Af voor vracht 42/6 per ton	„ 19.11.2
		£ 171.15.6
per 10 Januari	à *f* 12.09	*f* 2076.76

16		
15. *Goederen van Buitenslands* -	2076.76	
30. aan *John Morrison & Co. Singapore, m/r.*		- 2076.76
voor factuur over 85 pakken Gambir, netto Cwt. 184.0.7 à 21/— c.i.f. pr. Cwt., £171.15.6.		

	Transporteeren	*f* 448977.35	*f* 448977.35

	Transport	*f* 448977.35	*f* 448977.35

22

Nota ontvangen van de Ontvang- & Betaalkas alhier, dat volgens onze order van onze depositorekening is overgeschreven naar de gewone rekening-courant

rekening-courant	*f* 10000.—
Intr. 1/m 21/d à 2 pct.	- 28.33
	f 10028.33

22		
4. *Ontvang- & Betaalkas* -	10028.33	
3. aan *A dépôsito u/g bij de Ontvang- & Betaalkas.*		- 10000.—
22. aan *Interest*		- 28.33
voor overschrijving van *f* 10000.— à dépôsito geplaatste gelden en *f* 28.33 interest naar de gewone rekening-courant.		

do.

Gedisconteerd van W. Hijblom & Co. alhier, onze promesse aan hun order, groot *f* 21323.—, vervallende 3 Mei e.k.

Disconto 72/d à 3 pct.		*f* 127.94
aan W. Hijblom & Co. betaald:		
in bankpapier	*f* 17000.—	
in onze kwitantie No. 6 op de Ontvang- & Betaalkas	- 4195.06	- 21195.06
		f 21323.—

do.		
18. *Te betalen wissels in Hollandsch geld* -	21323.—	
22. aan *Interest*		- 127.94
1. „ *Kassa*		- 17000.—
4. „ *Ontvang- & Betaalkas*		- 4195.06
voor gedisconteerd onze promesse aan W. Hijblom & Co. alhier, *f* 21323.— pr. 3 Mei e.k.		

Krachtens het vroeger aangevoerde bij een volkomen gelijksoortigen post, al was de handeling dan ook juist tegenovergesteld, wordt de rekening „Te betalen wissels" gedebiteerd voor het volle beloop. Eene schuld van *f* 21323.— houdt op te bestaan; zij wordt gedelgd door aanwending van *f* 17000.— uit de kas, van *f* 4195.06 die wij door onzen kassier doen uitkeeren, en door een aftrek van *f* 127.94 aan disconto (interest) wegens vervroegde betaling.

Langs anderen weg geraakt men trouwens tot dezelfde uitkomst: de wissel dien wij thans disconteeren, loopt nu op ons zelven; hij zou even goed door een ander kunnen moeten worden betaald. In dat geval zouden wij eene vordering op een ander hebben verkregen, eene vordering die pas op 3 Mei verviel. De boeking zou dan zijn geweest:

Te innen wissels in Hollandsch geld *f* 21323.—
aan Interest
„ Kassa
„ Ontvang- & Betaalkas } - 21323.—

Welnu, desgewenscht kunnen wij de zaak beschouwen als hetzelfde verloop te hebben. Wij bergen den wissel in de portefeuille, als eene bezitting, en bieden hem op 3 Mei ons zelven ter betaling aan. De boekingen zullen dan op dien datum zijn:

Kassa aan Te innen wissels *f* 21323.—, en
Te betalen wissels aan Kassa - 21323.—

Wij hebben dan in 't geheel geboekt:

Debet.		*Credit.*	
Te innen wissels	*f* 21323.—	Interest	
Kassa	- 21323.—	Kassa	*f* 21323.—
Te betalen wissels	- 21323.—	Ontvang- & Betaalkas	
		Te innen wissels	- 21323.—
		Kassa	- 21323.—

	Transporteeren	*f* 480328.68	*f* 480328.68

Transport *f* 480328.68 *f* 480328.68

Schrapt men hieruit het tegen elkander opwegende, (cursief gedrukt), dan blijft juist onze eerste boeking over, en al die omslag is dan ook niet noodig, wanneer men dadelijk bij de disconteering van een op ons zelf loopend papier de boekschuld vernietigt tot haar volle nominaal beloop.

23.

Factuur gezonden aan L. Matthieu te Parijs, over per spoor voor zijn rekening en risico verzonden
100 balen Javakoffie (Tagal) *op beursconditie*
Bruto 6180 K.G.
Tarra 150 „
Netto 6030 K.G. à 57 ct. p. ½ K.G. *f* 6874.20
Contant 1 pct. - 68.74
f 6805.46

Onkosten:
Ontvangen, wegen, merken en voorzien, à 24 ct. per 100 K.G., berekend over 6200 K.G. *f* 14.88
Paspoort - 2.50
Courtage ½ pct. - 34.37 - 51.75
f 6857.21
Commissie 1½ pct. - 102.86
f 6960.07

23.

31. *L. Matthieu, Parijs, z/r*	-	6960.07	
7. aan *Goederen.*		-	6805.46
8. „ *Onkosten.*		-	51.75
28. „ *Provisie*		-	102.86

Voor factuur over 100 balen Tagalkoffie.

Uit de berekening der commissie blijkt dat we ook deze zaak tot stand brengen in hoedanigheid van tusschenpersoon, al leveren we dan ook goederen die ons reeds in vollen eigendom toebehoorden. Er steekt dan ook niets onbillijks in dat we provisie in rekening brengen, en evenmin in de omstandigheid dat de koffie zelf ons reeds eene kleine winst levert: we hebben krachtens opdracht van onzen lastgever uitgezien naar koffie, en vonden die bij onzen eigenen voorraad. Het is eene gewone commissiezaak.

24.

Getrokken op L. Matthieu te Parijs, in mindering der factuur dd. 23 dezer, een wissel groot francs 14500.— per 21 Mei a.s. order P. Chabot alhier, waarvoor ontvangen tegen den 3/m koers van *f* 47.50 *f* 6887.50

24.

1. *Kassa*	-	6887.50	
31. aan *L. Matthieu, Parijs, z/r.*		-	6887.50

Voor onze traite groot francs 14500.— per 21 Mei a.s., order P. Chabot alhier.

Nog éénmaal komen wij even op eene wisseltrekking terug, om er de aandacht op te vestigen dat men steeds in 't oog heeft te houden de hoofdvragen: *in welke muntsoort* en *per welken vervaldag* (valuta) moeten wij onze buitenlandsche vrienden debiteeren of crediteeren? In dit geval was L. Matthieu ons schuldig per contant in Hollandsch geld; het bedrag in francs heeft dus voor ons geen belang, en is slechts een gevolg van de afspraak. Blijkbaar ziet onze committent er voordeel in om over 3/m te betalen, liever dan op zicht. Hij geeft ons dus order tot trekken van een langen wissel, en *omdat* de contante waarde van frcs. 100.— over

Transporteeren *f* 494176.25 *f* 494176.25

Transport *f* 494176.25 *f* 494176.25

3/m aan onze beurs f 47.50 is, crediteeren wij L. Matthieu op heden voor *f* 6887.50, en wel per Kassa, omdat de wissel direct geplaatst, en het bedrag ontvangen is.

25.

Ontvangen uit Singapore per ss. „Deucalion" 85 pakken Gambir, bedragende volgens factuur van 16 dezer *f* 2076.76
Onkosten bij de aankomst:
Vracht *f* 236.46
Lossen, bezorgen en kleine onkosten - 13.20 - 249.66
f 2326.42

25.

7. *Goederen*	-	2326.42	
15. aan *Goederen van Buitenslands*		-	2076.76
8. aan *Onkosten*		-	249.66

Voor ontvangen uit Singapore per ss. „Deucalion" 85 pakken Gambir.

Op 20 Januari hadden wij een post als dezen. Wij behoeven zeker nauwelijks in herinnering te brengen dat de onkosten-rekening dáárom moet gecrediteerd, omdat zij tijdelijk den bepaalden persoon vervangt die nu nog niet zijne nota heeft gegeven, maar bij gelegenheid beschikken zal over de vracht en verdere onkosten. En dat 't overbodig is om eerst de rekening „Goederen van buitenslands" te belasten voor die kosten, om ze daarna voor het verhoogd bedrag te crediteeren per gewone goederen-rekening, behoeven wij niet verder aan te toonen dan met behulp der volgende vergelijking:

beknopte boeking:
Goederen *f* 2326.42
aan Goederen v. buitenslands *f* 2076.76
„ Onkosten - 249.66
f 2326.42

Omslachtige boeking:
Goederen van buitenslands *f* 249.66
aan Onkosten - 249.66

Goederen *f* 2326.42 (= *f* 2076.76 + *f* 249.66).
aan Goederen van buitenslands *f* 2326.42 (= *f* 2076.76 + *f* 249.66).

Schrapt men hieruit het elkaar opheffende gedeelte:
Goederen van buitenslands *f* 249.66
aan Goederen v. buitenslands - 249.66,
dan blijft juist de beknopte boeking over.

do.

Overgedragen aan H. Barends alhier ½ aandeel in 100 balen Javakoffie (Tagal).
Bruto 6140 K.G.
Tarra 450 „
Netto 5690 K.G. à 56 ct. p. ½ K.G. *f* 6372.80
Veilingkosten 1 pct. - 63.73
f 6436.53
Contant 1½ pct. - 96.55
f 6339.98
waarvan ½ aandeel = *f* 3169.99
½ aandeel in ½ pct. courtage - 15.93
f 3185.92

do.

12. *Diverse Debiteuren*	-	3185.92	
32. *Javakoffie in ½ rekening met H. Barends.*	-	3285.97	
7. aan *Goederen*		-	6440.03
8. „ *Onkosten*		-	31.86

voor overboeking van 100 balen Tagalkoffie in ½ rekening op H. Barends en ½ op onze rekening.

Transporteeren *f* 502974.56 *f* 502974.56

Transport *f* 502974.56 *f* 502974.56

Ons eigen aandeel in bovengenoemde 100 balen bedraagt:

Inkoop 6 dezer, zie boven	*f* 6372.80
Veilingkosten 1 pct.	- 63.73
	f 6436.53
Promessezegel over 300 balen *f* 10.50; over 100 balen $^1/_3$ van *f* 10.50	- 3.50
	f 6440.03
Courtage $^1/_2$ pct.	- 31.86
	f 6471.89
Berekend aan H. Barends	- 3185.92
	f 3285.97

Men merke op dat H. Barends hier niet 50 balen koffie koopt, maar $^1/_2$ aandeel in 100 balen, wat lang niet hetzelfde is. In 't eerste geval zou de volle uitkomst over 50 balen voor rekening zijn van H. Barends, die over de andere 50 balen voor onze rekening. De mogelijkheid bestaat dan dat hij op zijne 50 balen *f* 100 verliest, en wij op de onze *f* 100 winnen. Thans is de uitkomst voor gezamentlijke rekening; wanneer de éene helft met *f* 100 verlies zal worden verkocht, en de wederhelft met *f* 100 winst, dan zullen beide deelhebbers juist zonder winst of verlies uit de onderneming komen.

Bij handelingen voor „gemeene" (= gezamentlijke) rekening pleegt men dan ook het eigen aandeel niet op de gewone goederenrekening te brengen, maar onder een afzonderlijk hoofd. Wij hadden de 100 balen reeds op de algemeene goederenrekening staan, en boeken ze daarom over, juist tot het inkoopsbedrag. Dat was, blijkens bovenstaande becijfering *f* 6440.03; de courtage, die de makelaar in haar geheel van ons te goed heeft, en waarvoor wij hem dan ook onder „onkosten" als crediteur opnemen in onze boeken, is *f* 31.86, die wij voor de helft aan H. Barends berekenen, en voor de andere helft ten laste brengen van ons eigen aandeel.

Het verschil tusschen den kostprijs van H. Barends' aandeel en het onze ontstaat door den aftrek van $1^1/_2$ pct. dien wij hem voor contante betaling toestaan, en door ons deel in het promessezegel, waarmede hij niet te maken heeft. Dat elks aandeel nu *in onze boeken* niet even hoog uitkomt, doet er overigens niets toe: wij hebben van H. Barends contant *f* 3185.92 te vorderen, en zijn volkomen vrij in de waardebepaling van ons eigen aandeel. Nu wij dat stellen op het verschil tusschen wat wij van H. Barends vergoed krijgen en het totaal bedrag van den inkoop, handelen wij zoo verdedigbaar mogelijk.

De reeds verschenen pakhuishuur behoeft tegenover onzen deelhebber niet in aanmerking te worden genomen; tegenover ons zelf trouwens evenmin: zij is ons op de rekening ten volle vergoed, en moet ten volle door ons worden betaald. Van nu af evenwel loopt de huur voor gezamentlijke rekening.

26

Ontvangen van H. Barends alhier, het bedrag onzer rekening d.d. 25 dezer *f* 3185.92

26

1. *Kassa* - 3185.92
12. aan *Diverse Debiteuren* - 3185.92

voor ontvangen van H. Barends alhier, het bedrag onzer rekening d.d. 25 dezer.

Transporteeren *f* 506160.48 *f* 506160.48

Transport *f* 506160.48 *f* 506160.48

do.

Ten verkoop gezonden aan B. W. Blijdenstein & Co. te Londen, den wissel groot R.M. 30000 op W. Eppens & Co, te Hamburg, vervallende 26 April e.k. Koers *f* 58.80. *f* 17640.—

do.

33. *Wissels onder B. W. Blijdenstein & Co., te Londen* - 17640.—
20. aan *Te innen wissels in vreemd geld* - 17640.—

voor ten verkoop gezonden wissel per 26 April e.k. op W. Eppens & Co. te Hamburg, R.M. 30000 à *f* 58.80.

Wissels in vreemd geld, die een handelsartikel zijn zoo goed als de eerste de beste koopwaar, worden als ze ten verkoop worden ingezonden, behandeld op den voet van geconsigneerde goederen.

Voor 't overige debiteeren wij 't hoofd voor de waarde van den dag, nu wij met een paar dagen in Londen zullen worden gecrediteerd. Toch is die debiteering in guldens niet stellig: we zullen worden gecrediteerd in Engelsch geld.

do.

Verkocht op promesse van 3 maanden aan W. van Dongen alhier,
85 pakken Gambir
Bruto 9440 K.G.
1 K.G. per pak Tarra 85 „
Netto 9355 K.G.
à *f* 13.70 per 50 K.G. *f* 2563.27
per 26 Mei Promessezegel - 1.50
f 2564.77

do.

12. *Diverse Debiteuren* - 2564.77
7. aan *Goederen* - 2563.27
8. „ *Onkosten* - 1.50

voor verkocht aan W. van Dongen alhier, op promesse van 3 maanden, 85 pakken Gambir.

28

Afrekening ontvangen van B. W. Blijdenstein & Co. te Londen over den verkochten wissel groot R.M. 30000.— op W. Eppens & Co. te Hamburg per 26 April e.k.

R.M. 30000.— à 20.30	£ 1477.16.8
Court. 1‰	„ 1. 9.5
	£ 1476. 7.3
Telegram en porti	„ —. 4.1
	£ 1476. 3.2
à *f* 12.10	*f* 17861.52

28

34. *B. W. Blijdenstein & Co., Londen o/r* - 17861.52
33. aan *Wissels onder B. W. Blijdenstein & Co., Londen* - 17861.52

voor opbrengst van R.M. 30000.— op W. Eppens & Co., Hamburg, per 26 April e.k.; £ 1476.3.2.

De „wissels onder B. W. Blijdenstein & Co." gaan thans over in eene vordering, rechtstreeks op die firma, ten beloope van £ 1476.3.2. Ten behoeve onzer boekhouding herleiden wij dat bedrag tot Hollandsch geld tegen den zichtkoers van heden.

Transporteeren *f* 544226.77 *f* 544226.77

Transport *f* 544226.77 *f* 544226.77

do.

Ontvangen van B. W. Blijdenstein & Co. te Londen, in mindering van bovenstaand netto provenu:

Voor £ 1300.—.–	remise in een wissel dato heden, groot *f* 15730 op de Twentsche Bankvereeniging alhier, 3/d zicht. £ 1300.—.— à *f* 12.2 =	*f* 15730.—
„ „ 171.15.6	geremitteerd voor onze rekening aan John Morrison & Co., Singapore. £ 171.15.6 à *f* 12.10	- 2078.48
£ 1471.15.6		*f* 17808.48

14. *Te innen wissels in Hollandsch geld*	- 15730.—	
30. *John Morrison & Co. Singapore, o/r*	- 2078.48	
34. aan *B. W. Blijdenstein & Co., Londen o/r.*		- 17808.48
voor remise van B. W. Blijdenstein & Co., Londen, *f* 15730.— 3/d zicht op de Twentsche Bankvereeniging £ 1300. 0.0		
aan John Morrison & Co, Singapore „ 171.15.6		
£ 1471.15 6		

B. W. Blijdenstein & Co. zullen ons debiteeren, en wij hebben die firma te crediteeren in *Engelsch* geld. Voor zooveel het de remise betreft, die zij voor onze rekening doen naar Singapore, is dat duidelijk genoeg, maar ook de wissel op Amsterdam, al luidt die in guldens, stelt eene remise voor in £. De wissel is *f* 15730.— groot, *omdat* de koers is *f* 12.2 (stuivers). Was de koers *f* 12.1 of *f* 12.3, dan zou de wissel zooveel minder of meer luiden. Toch is de herleiding van £ 1300.— tegen *f* 12.2 voor ons eene feitelijke, die van £ 171.15.6 tegen *f* 12.10 eene nominale.

do.

Nota ontvangen van De Vries & Zn., Cargadoors alhier, voor in den loop dezer maand gemaakte onkosten op diverse zendingen:

2\. 60 pakken Sumatra-tabak pr. S.S. „Edam" naar New-York

Bonthoedenveem	*f* 9.60	
kleine onkosten	- 14.13	*f* 23.73

8\. 100 balen Tagalkoffie pr. S.S. „Urania" naar Hamburg.

Ontvangen enz.	*f* 14.88	
Paspoort	- 2.50	
Pakhuishuur	- 9.—	- 26.38

23\. 100 balen Tagalkoffie pr. spoor naar Parijs.

Diversen, als voren		- 26.38

25\. 85 pakken Gambir pr. S.S. „Deucalion" van Singapore

Vracht	*f* 236.46	
Lossen, bezorgen en kleine onkosten	- 13.20	- 249.66
		f 326.15

8. *Onkosten*	- 326.15	
6. aan *Diverse Crediteuren*		- 326.15
van de Vries & Zn. ontvangen nota van onkosten over de maand Februari.		

Transporteeren *f* 562361.40 *f* 562361.40

Transport *f* 562361.40 *f* 562361.40

do.

Betaald in deze maand de volgende diverse onkosten:

Salarissen	*f* 325.—	
Schilderen, behangen en stucadooren der kantoorlokalen	- 98.30	
Kleine kas	- 70.—	*f* 493.30

8. *Onkosten*	- 493.30	
1. aan *Kassa.*		- 493.30
voor in deze maand betaalde diverse onkosten.		

do.

Gedisponeerd voor eigen rekening over *f* 300.—.

23. *Particuliere rekening*	- 300.—	
1. aan *Kassa*		- 300.—
voor in deze maand gedisponeerd voor eigen rekening.		

1 Maart

Betaald aan de Vries & Zn., alhier, het bedrag hunner nota d.d. 28 Februari j.l. *f* 326.15

6. *Diverse Crediteuren*	- 326.15	
1. aan *Kassa*		- 326.15
voor betaald aan de Vries & Zn. alhier, het bedrag hunner nota d.d. 28 Februari j.l.		

do.

Ontvangen van W. van Dongen alhier, zijne promesse per 25 Mei e.k., groot *f* 2564.77

14. *Te innen wissels in Hollandsch geld*	- 2564.77	
12. aan *Diverse Debiteuren*		- 2564.77
voor ontvangen van W. van Dongen alhier, zijne promesse per 25 Mei e.k.		

4

Bericht ontvangen van de Ontvang- & Betaalkas, dat de wissel op de Twentsche Bankvereeniging alhier, d.d. Londen 27 Februari j.l„ getrokken door B. W. Blijdenstein & Co. aan onze order, is geincasseerd met *f* 15730.—

4. *Ontvang- & Betaalkas*	- 15730.—	
14. aan *Te innen wissels in Hollandsch geld*		- 15730.—
voor door haar geincasseerd den wissel dd. Londen, 27 Februari j.l., getrokken door B. W. Blijdenstein & Co. aan onze order.		

do.

Betaald ten behoeve van de reederij van het barkschip „Ezau IV":

gage voor de bemanning	*f* 640.—	
diversen, voor victualie en uitrusting	- 2280.40	*f* 2920.40

35. *Reederij Ezau IV*	- 2920.40	
1. aan *Kassa*		- 2920.40
voor betaalde gage en kosten van uitrusting.		

Transporteeren *f* 584696.02 *f* 584696.02

Transport *f* 584696.02 *f* 584696.02

Wij doen hier in onze hoedanigheid van boekhouder eene uitgave, die voor rekening komt van de gezamentlijke deelhebbers. Toch is de gewoonte niet om direct van de aandeelhouders terugbetaling te vorderen; dat komt terecht bij de eindafrekening, als wanneer wij alle baten kennen die met de reis van het schip zijn verkregen, en alle onkosten die daartegenover zijn gemaakt. Het aandeel in het saldo-winst of verlies wordt door ons aan de rechthebbenden uitgekeerd of van hen opgevorderd. Om van die baten en lasten één gemakkelijk en volledig overzicht te hebben, leggen wij een daartoe bestemd afzonderlijk hoofd van rekening aan.

do.	do.		
Advies ontvangen van W. Eppens & Co. te Hamburg, dat zij voor onze rekening hebben gekocht een wissel op Londen, groot £ 300.—, per 28 Mei e.k., en dien volgens onze order hebben geremitteerd aan Hartington & Co. te Londen.	36. *Hartington & Co. Londen o/r*	- 3590.60	
£ 300 per 28 Mei à R.M. 20.30 R.M. 6090.—	21. aan *W. Eppens & Co. Hamburg o/r*		- 3590.60
Court. 1‰ „ 6.09	voor remise à £ 300.— op Londen per 28 Mei, door W. Eppens & Co. aan Hartington & Co. £ 300 = R.M. 6096.09.		
per 1 Maart R.M. 6096.09			
à *f* 58.90 *f* 3590.60			

Door de remise die W. Eppens & Co. hier voor onze rekening doen aan Hartington & Co., worden wij te Hamburg debet in R.M., te Londen credit in £. We hebben dus in dit geval in 't geheel geen belang bij Hollandsch geld, en herleiden daarom alleen ten behoeve onzer boekhouding, d. i. slechts éénmaal. Want we zouden desverkiezende twee malen hebben kunnen boeken, als volgt:

Te innen wissels in vreemd geld aan W. Eppens & Co. *f* 3590.60
en:
Hartington & Co. aan te innen wissels in vreemd geld £ 300.— à (b.v.) *f* 12.07½ - 3622.50

Maar beide cijfers zouden niet meer dan aangenomen zijn, en het verschil er tusschen geheel denkbeeldig en volstrekt waardeloos voor onze boekhouding, al mag dan ook stellig worden aangenomen dat de wisselzaak uit dezen post in zóóverre voordeel afwerpt, dat, als wij van hier uit R.M. met Hamburg, en £ met Londen rechtstreeks vereffenden, wij daarop geld zou moeten toeleggen. Dit is thans niet het geval, en het voordeel bestaat dus in besparing, niet in feitelijke winst.

do.	do.		
Betaald aan J. Haalman, alhier, het bedrag zijner rekening d.d. 2 Januari j.l.	6. *Diverse Crediteuren*	- 400.—	
in geld *f* 251.50	1. aan *Kassa*		- 251.50
„ 10 coupons à *f* 14.85 van 10 certif. à *f* 1000 Ned. W. S., vervallen 1 dezer - 148.50	13. „ *Effectenrekening*		- 148.50
f 400.—	voor betaling aan J. Haalman, alhier, van het bedrag zijner rekening d.d. 2 Januari j.l.		

Men zie op blz. 105 nog eens na wat wij schreven over de boeking van coupons niet op interest-, maar op effectenrekening. Overigens hadden wij reeds op 28 Februari of 1 Maart de kas kunnen debiteeren voor

Transporteeren *f* 588686.62 *f* 588686.62

Transport *f* 588686.62 *f* 588686.62

de waarde der coupons, maar met het voornemen om ze spoedig aan dezen of gene in betaling te geven, deden wij het toen niet, waardoor alweder eenige meerdere beknoptheid wordt verkregen.

do.	do.		
Verkooprekening ontvangen van W. Eppens & Co. te Hamburg, over 500 balen Santos-koffie, door hen voor onze rekening verkocht.	21. *W. Eppens & Co., Hamburg o/r*	- 21784.56	
Bruto 29763 K.G. Tarra 250 „ Netto 29513 K.G. à R.M. 0.65 per ℔ (½ K.G.) R.M. 38366.90 Contant 1% „ 383.67 R.M. 37983.23	17. aan *Goederen onder W. Eppens & Co.*		- 21784.56
Af onkosten: Vracht en lossen R.M. 220.25 Brandassurantie en pakhuishuur „ 185.60 Courtage ½% „ 191.83 Briefport en kleine onkosten „ 20.05 Commissie 1% „ 379.83 „ 997.56 Netto provenu RM. 36985.67 pr. 2 Maart. à *f* 58.90 *f* 21784.56	voor netto provenu van 500 balen Santos koffie, door W. Eppens & Co. voor onze rekening te Hamburg verkocht, R.M. 36985.67		

6	6		
Verkocht à contant aan J. van Egmond, alhier, voor rekening van Hartington & Co. te Londen, 50 kranjangs Java suiker.	12. *Diverse Debiteuren*	- 7610.56	
Bruto 13850 K.G. 8% Tarra 1108 „ Netto 12742 K.G. à *f* 30 per 100 K.G. *f* 3822.60 Contant 1½% - 57.34 per 7 Maart. *f* 3765.26	37. aan *Goederen in Commissie*		- 7608.56
en op promesse van 3½ maand aan L. Brand, alhier, voor rekening van dezelfden, 50 kranjangs Java suiker.	8. aan *Onkosten*		- 2.—
Bruto 13925 K.G. 8% Tarra 1114 „ Netto 12811 K.G. à *f* 30 *f* 3843.30 Promessezegel - 2.— - 3845.30 per 22 Juni. *f* 7610.56	voor verkocht voor rekening van Hartington & Co. te Londen 100 kranjangs Java suiker. Aan J. van Egmond alhier 50 kranjangs à contant *f* 3765.26 aan L. Brand, alhier, 50 kranjangs op 3½ m. promesse - 3845.30 *f* 7610.56		

Zooals wij een paar malen goederen ten verkoop zonden aan anderen, zijn thans goederen aan ons geconsigneerd. Sommigen zijn gewoon om bij de aankomst van zulke goederen in het memoriaal een post te maken als de volgende:

Ontvangen uit Londen van Hartington & Co., . . . Kranjangs Javasuiker, om voor hunne rekening te verkoopen *pro memorie.*

Transporteeren *f* 618081.74 *f* 618081.74

Transport *f* 618081.74 *f* 618081.74

Wij zien hiervan het noodige of wenschelijke niet in: een memorie-post kunnen wij zoomin in het journaal als in het grootboek overbrengen, en de goederen moeten tòch ingeschreven worden in een hulpboek, het *Commissieboek* geheeten.

Nu er verkocht is van de goederen, worden de koopers *onze* debiteuren, en daartegenover de firma voor wier rekening de verkoop geschiedde, onze crediteur. Toch crediteeren wij haar niet dadelijk rechtstreeks. Alweder uit een oogpunt van gemak leggen wij eene hulprekening aan: Goederen in Commissie, die tijdelijk namens de rechthebbenden en in hunne plaats wordt goedgeschreven. Zoo ook debiteeren wij die rekening voor de onkosten, die op zulke verkoopen vallen, en is nu eene partij goederen geheel afgeloopen, dan gaat het netto saldo in één post van haar over naar de rekening der rechthebbende firma.

Van zelf spreekt wel dat wij de *f* 2.— voor het promessezegel, die de ééne kooper ons schuldig wordt, direct aftrekken. Dåårop heeft zeker de firma Hartington geen recht, maar wij zelven, en wij crediteeren ons dan ook onder het hoofd Onkosten.

7

Advies ontvangen van A. Bedford & Zn. te New-York, dat zij voor onze rekening hebben gekocht een wissel groot £ 310.— op de Union Bank te Londen, vervallende 20 April, en dezen voor onze rekening hebben geremitteerd aan Hartington & Co., Londen.

£ 310.— op Londen pr. 20 April à $ 4.85 60/d koers		$ 1503.50
Courtage 1 ‰		„ 1.50
		$ 1505.—
per 20 Februari.	à *f* 2.48	*f* 3732.40

36. *Hartington & Co. Londen o/r*	- 3732.40	
38. aan *A. Bedford & Son New-York o/r.*		- 3732.40

voor remise à £ 310.— op Londen per 20 April, door A. Bedford & Son aan Hartington & Co. £ 310.— = $ 1505.—.

8

Gekocht à contant van H. Blauw, alhier: 200 balen Javakoffie (Malang).

Bruto 12350 K.G.		
Tarra 300 „		
Netto 12050 K.G.	à 58 ct. p. ½ K.G.	*f* 13978.—
	Registr. 1 pct.	- 139.78
		f 14117.78
	Contant 1½ pct.	- 209.67
		f 13908.11

7. *Goederen*	- 13908.11	
6. aan *Diverse Crediteuren*		- 13908.11

voor gekocht van H. Blauw alhier, 200 balen Malangkoffie.

do.

Factuur gezonden aan Gustav Belgrieb te Leipzig, over 100 balen Javakoffie (Malang).

Bruto 6175 K.G.		
Tarra 150 „		
Netto 6025 K.G.	à 58 ct. p. ½ K.G.	*f* 6989.—
	Registr. 1 pct.	- 69.89
		f 7058.89
	Contant 1½ pct.	- 104.84
	Transporteeren	*f* 6954.05

25. *Gustav Belgrieb, Leipzig z/r.*	- 7076.—	
7. aan *Goederen*		- 6954.05
8. „ *Onkosten*		- 17.38
28. „ *Provisie*		- 104.57

voor factuur aan Gustav Belgrieb, Leipzig, over 100 balen Malangkoffie.

Transporteeren *f* 642798.25 *f* 642798.25

Transport *f* 642798.25 *f* 642798.25

		Transport *f* 6954.05
Onkosten:		
Ontvangen, wegen, merken en voorzien à 24 ct. pr. 100 K.G. berekend over 6200 K.G.	*f* 14.88	
Paspoort	- 2.50	- 17.38
		f 6971.43
	Commissie 1½ pct.	- 104.57
		f 7076.—

9

Betaald aan de Waal & Co. het bedrag hunner nota d.d. heden over 1/m interest à 3 pct. van *f* 8000.— prolongatie d.d. 8 Februari j.l. *f* 20.—
Geprolongeerd à 3 pct. Provisie 1‰ - 8.—
f 28.—

22. *Interest*	- 28.—	
1. aan *Kassa*		- 28.—

voor betaald aan de Waal & Co. 1/m interest en 1‰ provisie over *f* 8000.— prolongatie.

10

Remise ontvangen van Gustav Belgrieb te Leipzig, in mindering van het bedrag onzer factuur d.d. 8 dezer, in een wissel, getrokken door W. Siedel te Leipzig op de Amsterdamsche Bank alhier, per 12 dezer *f* 7000.—

14. *Te innen wissels in Hollandsch geld*	- 7000.—	
25. aan *Gustav Belgrieb, Leipzig z/r*		- 7000.—

voor remise in een wissel op de Amsterdamsche bank alhier per 12 dezer.

Ofschoon deze wissel weldra vervalt, beschouwen wij hem niet als geld, zooals met kassiersbriefjes kan worden gedaan. Deze uit het buitenland getrokken wissel, op een bepaalden datum betaalbaar gesteld, is zóó zeer onderscheiden van een papier aan toonder, welks bedrag elk oogenblik kan worden ontvangen, dat wij, ongeacht den korten looptijd, dat karakter in onze boeken moeten doen blijken. Iets anders is het dat wij den wissel daarom toch wel in betaling kunnen geven, maar dan in behoorlijken vorm geëndosseerd.

do.

Ontvangen van L. Brand, alhier, zijne promesse, vervallende 22 Juni e.k. *f* 3845.30

14. *Te innen wissels in Hollandsch geld*	- 3845.30	
12. aan *Diverse Debiteuren*		- 3845.30

voor ontvangen promesse van L. Brand alhier pr. 22 Juni e.k.

do.

Betaald aan H. Blauw alhier, het bedrag zijner rekening d.d. 8 dezer, als volgt:

aan hem geëndosseerd den wissel per 12 dezer op de Amsterdamsche Bank, heden ontvangen van Gustav Belgrieb te Leipzig	*f* 7000.—
in mijne kwitantie No. 7 op de Ontvang- en Betaalkas	- 6908.11
	f 13908.11

6. *Diverse Crediteuren*	- 13908.11	
14. aan *Te innen wissels in Hollandsch geld*		- 7000.—
4. aan *Ontvang- & Betaalkas*		- 6908.11

voor betaald aan H. Blauw alhier, het bedrag zijner rekening d.d. 8 dezer.

Transporteeren *f* 667579.66 *f* 667579.66

Transport *f*667579.66 *f*667579.66

do.

Betaald aan de Bouw-maatschappij „de Phenix", alhier, de kooppenningen en verdere onkosten voor perceel Boschlaan 17, gekocht d.d. 4 Januari j.l.

Koopsom *f*12000.—
Overdrachts- en andere kosten op heden - 1320.50
*f*13320.50

betaald in mijne kwitantie No. 8 op de Ontvang- & Betaalkas.

do.

10. *Bouwmaatschappij „de Phenix"*	- 12000.—	
9. *Vaste Goederen*	- 1320.50	
4. aan *Ontvang- & Bekas.*		- 13320.50

voor betaald aan de bouwmaatschappij „de Phenix", alhier, de koopsom en onkosten voor perceel Boschlaan 17.

Men lette op dat hier behalve het bedrag der koopsom nog méér ten koste gelegd wordt aan ons d.d. 4 Januari j.l. gekocht perceel, en het hoofd „Vaste goederen" wordt daarom met dat neven-bedrag verhoogd. De bouwmaatschappij behoeft intusschen niet afzonderlijk er voor gecrediteerd: eene onmiddellijke debiteering, wegens de betaling, zou er tegenover komen te staan, en die over- en weêr boeking wordt daarom niet toegepast.

12

Factuur ontvangen van Falkenburg & Hesse te Londen over 295 kisten Cachou (Cutch) merk Locomotief, als:

165 kisten Bruto Cwt. 184.3.21
24 ℔ Tarra „ 35.1.12
Netto Cwt. 149.2. 9
en 130 kisten
Bruto Cwt. 137.0.16
23 ℔ Tarra „ 26.2.22 „ 110.1.22
Totaal Netto Cwt. 260.0. 3
à 34/6 c. i. f. per Cwt. £ 448.10.11
Af voor vracht „ 4.16. 8
£ 443.14. 3
pr. 10 Juni à *f*12.10 *f*5368.92

12

15. *Goederen van Buitenslands*	- 5368.92	
39. aan *Falkenburg & Hesse, Londen o/r*		- 5368.92

voor factuur over 295 kisten Cachou (Cutch) £ 443.14.3.

14

Verkocht à contant aan M. Spijker, alhier, voor rekening van Hartington & Co., te Londen
50 kranjangs Java suiker
Bruto 13650 K.G.
8% Tarra 1092 „
Netto 12558 K.G. à *f*31 pr. 100 K.G. *f*3892.98
Contant $1^1/_2$ pct - 58.39
per 15 Maart. *f*3834.59

14

12. *Diverse Debiteuren*	- 3834.59	
37. aan *Goederen in Commissie*		- 3834.59

voor à contant verkocht aan M. Spijker, alhier, voor rekening van Hartington & Co. te Londen, 50 kranjangs Java suiker.

15

Overeengekomen met J. van Egmond, alhier, dat hij mijne vordering op hem, d.d. 6 dezer, zal voldoen in eene promesse vervallende $3^1/_2$ maand na 7 dezer, onder bijberekening van $3^1/_2$ maand rente à 6 pct., en kosten van zegel.

15

14. *Te innen wissels in Hollandsch geld*	- 3833.15	
12. aan *Diverse Debiteuren*		- 3765.26
22. „ *Interest*		- 65.89
8. „ *Onkosten*		- 2.—

Transporteeren *f*693936.82 *f*693936.82

Transport *f*693936.82 *f*693936.82

Bedrag mijner vordering *f*3765.26
Interest $3^1/_2$ maand à 6 pct. - 65.89
Promessezegel - 2.—
*f*3833.15

Deze promesse, vervallende 22 Juni e.k., heden ontvangen.

voor uitstel van betaling, verleend aan J. van Egmond, alhier, waartegen ontvangen promesse pr. 22 Juni e.k.

Alweder zij gezegd, dat als wij de Diverse Debiteuren eerst afzonderlijk zouden belasten voor interest en onkosten, eene onmiddellijke crediteering daartegenover zou komen wegens de ontvangst der promesse. Wij doen dus het een noch het ander, en brengen de promesse onder de te innen wissels in Hollandsch geld, waartegen de oorspronkelijke schuld van J. van Egmond verdwijnt, en de interest- en onkosten-rekeningen worden gecrediteerd voor het aandeel in de vordering, wat zij ons in staat stelden te berekenen.

16

Ontvangen van M. Spijker alhier, het bedrag mijner rekening d.d. 14 dezer *f*3834.59

16

1. *Kassa*	- 3834.59	
12. aan *Diverse Debiteuren*		- 3834.59

voor ontvangen van M. Spijker, alhier, het bedrag mijner rekening d.d. 14 dezer.

18

Ontvangen uit Londen 295 kisten Cachou (Cutch), bedragende volgens factuur van 12 dezer *f* 5368.92

Onkosten bij de aankomst:
Vracht *f* 58.48
Lossen, bezorgen en kleine onkosten - 10.60 - 69.08
f 5438.-

18

7. *Goederen*	- 5438.—	
15. aan *Goederen van buitenslands*		- 5368.92
8. „ *Onkosten*		- 69.08

Voor uit Londen ontvangen 295 kisten Cachou (Cutch), factuur 12 dezer.

20

Geaccepteerd de traite van Falkenburg & Hesse te Londen, voor onze rekening, per 10 Juni e.k. o/W. Johnson £ 300.—.— à *f*12.15 *f*3645.—

20

39. *Falkenburg & Hesse Londen, o/r,*	- 3645.—	
40. aan *Te betalen wissels in vreemd geld*		- 3645.—

Voor geaccepteerd de traite van Falkenburg & Hesse, Londen, o/ W. Johnson, £ 300 per 10 Juni e.k.

21

Betaald ten behoeve der reederij van het barkschip Ezau IV aan den cargadoor, en diverse rekeningen *f*1237.25.

21

35. *Reederij Ezau IV*	- 1237.25	
1. aan *Kassa*		- 1237.25

Voor betaald aan diversen.

Transporteeren *f*708091.66 *f*708091.66

Transport *f* 708091.66 *f* 708091.66

22

Nota ontvangen van de Ontvang- & Betaalkas, dat de wissel op de Amsterdamsche Bank per 20 dezer, getrokken door Hartington & Co. te Londen, door haar is geincasseerd *f* 8560.25

22

4. *Ontvang- & Betaalkas*	- 8560.25	
14. aan *Te innen wissels in Hollandsch geld*		- 8560.25

voor door haar geïncasseerd den wissel van Hartington & Co. te Londen, aan onze order, op de Amsterdamsche Bank, per 20 dezer.

do.

Betaald aan de Associatie Cassa de geaccepteerde traite van Hartington & Co. te Londen, heden vervallen, met onze quitantie No. 9 op de Ontvang- & Betaalkas *f* 8310.—

do.

18. *Te betalen wissels in Hollandsch geld*	- 8310.—	
4. aan *Ontvang- & Betaalkas*		- 8310.—

voor betaald in onze quitantie op de O. & B. kas de geaccepteerde traite van Hartington & Co. te Londen per heden.

25

Factuur ontvangen van Hartington & Co. te Londen, over 90 tierces talk, die zij voor onze rekening hebben ingekocht, en afgezonden per s.s. „Elbe," kapt. M. Heinrichs, naar Hamburg, aan het adres van J. Schröder & Sohn, om aldaar voor onze rekening te worden verkocht.

Bruto Cwt.	357. 3. 14	
Tarra „	57. 3. 12	
Netto Cwt.	300. 0. 2	
à 27/6 pr. Cwt.		£ 412.10.7
Assurantie over £ 450.— à $^3/_8$ pct. en polis $^1/$—		„ 1.14.9
		£ 414. 5.4
per 23 Juni.		à *f* 12.10 *f* 5012.63

25

41. *Goederen onder J. Schröder & Sohn, Hamburg,*	- 5012.63	
36. aan *Hartington & Co. Londen o/r*		- 5012.63

Voor gekocht door Hartington & Co., en voor onze rekening geconsigneerd aan J. Schröder & Sohn, Hamburg, 90 tierces talk £ 414.5.4

Wij hebben hier met geene enkele andere rekening dan met de twee genoemde te doen: het eenvoudige feit is dat tegenover eene partij goederen, naar Hamburg geconsigneerd, eene schuld te Londen is komen te staan.

27

Getrokken op Hartington & Co. te Londen, voor onze rekening £ 150.—, betaalbaar per zicht, en dezen wissel heden geëndosseerd aan Falkenburg & Hesse, Londen.
£ 150.— zicht à *f* 12.12 *f* 1818.—

27.

39. *Falkenburg & Hesse, Londen o/r.*	- 1818.—	
36. aan *Hartington & Co. Londen o/r*		- 1818.—

voor geëndosseerd aan Falkenburg & Hesse £ 150.— pr. zicht, heden getrokken op Hartington & Co., voor onze rekening.

Transporteeren *f* 731792.54 *f* 731792.54

Transport *f* 731792.54 *f* 731792.54

Wij doen hier niets anders dan Hartington & Co. verzoeken om £ 150.— uit te betalen aan Falkenburg & Hesse; aan laatstgenoemden zenden wij daartoe een document, waarop zij bij de eersten die som kunnen ontvangen. Daarom worden wij credit bij F. & H. (F. & H. debet aan ons) en debet bij H. & Co. (H. & Co. credit bij ons); kortweg in de boekhouding: F. & H. debet aan H. & Co.

28.

Verkocht aan N. Demiet te Scheveningen, 295 kisten Cachou (Cutch), merk Locomotief, à *f* 20.— per kist. *f* 5900.—
per 27 December e.k.

28

12. *Diverse Debiteuren*	- 5900.—	
7. aan *Goederen*		- 5900.—

voor verkocht aan N. Demiet, Scheveningen, 295 kisten Cachou (Cutch).

29

Ten verkoop gezonden aan A. Bedford & Son te New-York, den wissel groot R.M. 11661.— op J. Schröder & Sohn te Hamburg, per 8 Mei e.k., d.d. 8 Februari j.l. door ons getrokken. Koers van heden *f* 59.— *f* 6879.99

29

42. *Wissels onder A. Bedford & Son, New-York*	- 6879.99	
20. aan *Te innen wissels in vreemd geld*		- 6879.99

voor ten verkoop gezonden aan A. Bedford & Son, New-York, den wissel d.d. 8 Februari j.l. op J. Schröder & Sohn, Hamburg, eigen order, R.M. 11661.— pr. 8 Mei e.k.

31

De volgende kwartaal-nota's ontvangen voor onkosten over Januari, Februari en Maart.

Van het Blauwhoedenveem:

Jan.	7.	Afhaling van 100 balen Javakoffie	*f* 5.25	
		Betaalde pakhuishuur	- 13.50	
		Aflevering van 50 balen aan G. van Haarlem, alhier	- 1.50	
		Bezorging van 50 balen aan de Staatsspoor	- 3.20	*f* 23.45
„	19.	Verscheping van 500 balen Santoskoffie pr. s.s. „Vesta" naar Hamburg.		
		Vracht	*f* 198.—	
		Lichten paspoort en kleine kosten	- 3.10	
		Bezorgloon	- 11.12	
		Provisie	- 18.—	- 230.22
		Transporteeren		*f* 253.67

31

8. *Onkosten*	- 544.01	
35. *Reederij „Ezau IV"*	- 889.75	
37. *Goederen in Commissie*	- 4.40	
6. aan *Diverse Crediteuren*		- 1438.16

voor ontvangen kwartaal-nota's:

Blauwhoedenveem	*f* 341.73	
Pakhuismeesteren van de thee	- 32.62	
Assurantie-Maatschappij „Diligentia", verzekering-premie en polisgelden op eigen goederen	*f* 169.66	
voor rekening der reederij Ezau IV	- 889.75	
voor rekening van Hartington & Co. te Londen	- 4.40	- 1063.81
		f 1438.16

Transporteeren *f* 746010.69 *f* 746010.69

Transport *f* 746010.69 *f* 746010.69

Transport *f* 253.67

Febr. 10. Afhaling van 25 balen Javakoffie en bezorging bij Geb. Jacobs alhier - 1.60
Maart 8. Verzending van 100 balen Malangkoffie naar Leipzig - 17.38
„ 18. Ontv. van 295 kisten Cachou (Cutch) van Londen - 69.08

f 341.73

Van Pakhuismeesteren van de thee:

Opslag en bewerken van 48/12 kisten China thee van Londen dd. 20 Januari j.l.
Netto 1215 K.G. à *f* 2.50 pr. 100 K.G. *f* 30.37
Pakhuishuur 3/m à 25 ct. pr. 16/12 kisten pr. maand - 2.25 - 32.62

Van de Assurantie-Maatschappij „Diligentia", voor verzekering van:

Jan. 2. 200 balen Javakoffie *f* 13000.— voor 1/m à $^1/_{80}$ pct. *f* 1.62$^1/_2$
„ 4. Perceel Boschlaan 17 *f* 15000 voor 12/m à $^1/_{10}$ pct. *f* 15.—
Polis - 1.— - 16.—

„ „ Inboedel. *f* 1000.—voor 12/m à $^3/_{20}$ pct. *f* 1.50
Polis - 0.50 - 2.—

„ 19. 500 balen Santoskoffie pr. s.s. Vesta naar Hamburg *f* 24000 à $^3/_8$ pct. *f* 90.—
Polis - 1.— - 91.—

„ 20. 48/12 kisten Chinathee *f* 2000.— voor 3/m à $^1/_{20}$ pct. - 1.—
Febr. 2. 50 balen Javakoffie *f* 3250.— voor 1/m à $^1/_{80}$ pct. - 0.41

Transporteeren *f* 112.03^5 *f* 374.35

Transporteeren *f* 746010.69 *f* 746010.69

Transport *f* 746010.69 *f* 746010.69

Transport *f* 112.03^5 *f* 374.35

Febr. 2. 60 pakken Sumatratabak pr. s.s. Edam naar New-York *f* 22000.— à $^3/_{16}$ pct. *f* 41.25
Polis - 1.— - 42.25

„ 3. 4 pakken Sumatratabak *f* 1800.— voor 3/m à $^1/_{10}$ pct. - 1.80
„ 6. 200 balen Tagalkoffie *f* 15000.—voor 1/m à $^1/_{80}$ pct. - 1.87$^1/_2$
„ 25. 85 pakken Gambir *f* 3000.— voor 1/m à $^1/_{10}$ pct. - 3.—
Maart 2. 25 balen Javakoffie *f* 1600.— voor 1/m à $^1/_{80}$ pct. - 0.20
„ 4. Het barkschip „Ezau IV", voor eene reis naar Paramaribo. Schip en uitrusting *f* 41000 à 1$^5/_8$ pct. *f* 666.25
Polis - 2.50 - 668.75

De vrachtpenningen *f* 16000.— à 1$^3/_8$ pct. *f* 220.—
Polis - 1.— - 221.—

„ „ 250 kranjangs Javasuiker *f* 22000.— voor 1/m à $^1/_{50}$ pct. - 4.40
„ 8. 200 balen Malangkoffie *f* 16000.— voor 1/m à $^1/_{80}$ pct. - 2.—
„ 18. 295 kisten Cachou (Cutch) *f* 6000.— voor 1/m à $^1/_{30}$ pct. - 2.—
Algemeene polis - 4.50 - 1063.81

f 1438.16

Het inboeken van nota's als de voorgaande vereischt groote omzichtigheid. Zij toch die ze ons geven, brengen al wat wij hun hebben opgedragen, te onzen laste; wij hebben toe te zien of er ook iets op voorkomt voor rekening van anderen. Zoo hebben wij hier gevonden dat *f* 889.75 ten laste komt der reederij van het schip „Ezau IV", en *f* 4.40 kan worden verhaald op de goederen die wij voor rekening van Hartington & Co. ten verkoop hebben ontvangen. Dàt deel dus der verplichting die wij hebben tegenover onze diverse crediteuren, brengen wij in het debet der betrokken hoofden; de *f* 4.40 niet op Hartington & Co., maar op Goederen in Commissie, omdat voorloopig nog deze staan in de plaats van H. & Co., en over het reeds verkocht gedeelte nog geene afrekening plaats vindt.

Transporteeren *f* 746010.69 *f* 746010.69

	Transport	*f* 746010.69	*f* 746010.69

Voor 't overige is zelfs van de *f* 544.01 die voor eigen rekening zijn, in den loop der boekhouding reeds een groot deel gebracht ten laste van sommige onderdeelen, waarop zij in 't bijzonder drukken. Zoo b.v. de vracht en assurantie over 500 balen Santoskoffie naar Hambarg (19 Jan.); Sumatratabak naar New-York (2 Febr.) enz. Wij crediteerden toen tijdelijk de onkostenrekening, en nu de rechthebbenden zich door het indienen hunner nota's crediteuren hebben gemaakt, wordt de tijdelijke crediteering der onkostenrekening opgeheven, door haar te debiteeren. Zoodoende blijft over: Goederen naar Hamburg / Goederen naar New-York / Eigen goederen / enz. } aan Diverse Crediteuren, wat geheel in den haak is.

do.	do.		
Betaald in deze maand de volgende diverse onkosten:	8. *Onkosten*	- 456.50	
Salarissen *f* 350.—	1. aan *Kassa*		- 456.50
1/2 jaar abonnement Telefoon-maatschappij - 59.—	voor in deze maand betaalde diverse onkosten.		
Kleine kas - 47.50 *f* 456.50			
do.	do.		
Gedisponeerd voor eigen rekening over *f* 400.—	23. *Particuliere rekening*	- 400.—	
	1. aan *Kassa*		- 400.—
	voor in deze maand gedisponeerd voor eigen rekening.		
		f 746867.19	*f* 746867.19

Wij zullen het bij deze drie maanden laten, en overgaan tot de afsluitings-werkzaamheden. Eerste daarvan is, zooals wij vroeger zeiden, het opmaken der

Proefbalans op 31 Maart 1894.

Folio's.	*Namen der rekeningen.*	*Debet.*	*Credit.*
1.	Kassa	*f* 87519.84	*f* 78636.58
2.	Kapitaal		- 60000.—
3.	A déposito u/g bij de Ontvang- en Betaalkas	- 20000.—	- 20000.—
4.	Ontvang- & Betaalkas.	- 71048.95	- 68353.73
5.	Inboedel	- 1276.75	
6.	Diverse Crediteuren	- 103744.81	- 105182.97
7.	Goederen	- 102317.66	- 93517.28
8.	Onkosten	- 2233.35	- 1111.03
9.	Vaste Goederen	- 13320.50	
10.	Bouw-Maatschappij „de Phenix" . . .	- 12000.—	- 12000.—
11.	Scheepsaandeelen	- 5926.50	
12.	Diverse Debiteuren.	- 35760.—	- 29552.03
13.	Effecten.	- 9618.33	- 148.50
14.	Te innen wissels in Hollandsch geld .	- 48344.91	- 38101.69
15.	Goederen van buitenslands	- 8946.79	- 8946.79
16.	Francis Wood & Co., Londen o/r . . .	- 1501.73	- 1501.11
17.	Goederen onder W. Eppens & Co., Hamburg	- 21750.78	- 21784.56
18.	Te betalen wissels in Hollandsch geld	- 29633.—	- 55114.79
	Transporteeren	*f* 574943.90	*f* 593951.06

Folio's.	*Namen der rekeningen.*	*Debet.*	*Credit.*
	Transport	*f* 574943.90	*f* 593951.06
19.	Hartington & Co., Londen, h/r . . .	- 8310.—	- 8560.25
20.	Te innen wissels in vreemd geld. . .	- 24571.67	- 24519.99
21.	W. Eppens & Co., Hamburg, o/r. . .	- 21784.56	- 21305.60
22.	Interest	- 55.88	- 236.05
23.	Particuliere rekening	- 1000.—	
24.	Goederen onder A. Bedford & Son . .	- 19839.50	
25.	Gustav Belgrieb, Leipzig, z/r	- 11474.—	- 7000.—
26.	Julius Grossmann, Hamburg, o/r . . .	- 474.55	- 474.55
27.	J. Schröder & Sohn, Hamburg, h/r . .	- 6856.67	- 6856.67
28.	Provisie.		- 308.66
29.	Prolongatie		- 8000.—
30.	John Morrison & Co., Singapore o/r. .	- 2078.48	- 2076.76
31.	L. Matthieu, Parijs z/r	- 6960.07	- 6887.50
32.	Javakoffie in 1/2 rekening met H. Barends	- 3285.97	
33.	Wissels onder B. W. Blijdenstein & Co., Londen	- 17640.—	- 17861.52
34.	B. W. Blijdenstein & Co., Londen o/r .	- 17861.52	- 17808.48
35.	Reederij „Ezau IV"	- 5047.40	
36.	Hartington & Co., Londen o/r. . . .	- 7323.—	- 6830.63
37.	Goederen in Commissie	- 4.40	- 11443.15
38.	A. Bedford & Son, New-York o/r . .		- 3732.40
39.	Falkenburg & Hesse, Londen o/r. . .	- 5463.—	- 5368.92
40.	Te betalen wissels in vreemd geld . .		- 3645.—
41.	Goederen onder J. Schröder & Sohn, Hamburg	- 5012.63	
42.	Wissels onder A. Bedford & Son, New-York	- 6879.99	
		f 746867.19	*f* 746867.19

Uit het sluiten dezer tellingen uit het grootboek met die van het journaal, mogen wij de juistheid der boekingen afleiden; gaan wij thans over tot het maken der

Berekeningen voor de balans.

Daarbij hebben wij, zooals we ook vroeger reeds hebben besproken, niet alleen rekening te houden met het reeds geboekte, maar mede in aanmerking te nemen al wat tot het af te sluiten tijdperk behoort. Letten wij daarop, en volgen wij de folio's op den voet, dan komen wij tot de volgende opstelling der

Fol.		*Bezittingen.*	*Schulden.*
1.	*Kassa;* voorhanden in geld	*f* 8883.26	
2.	*Kapitaal;* hier kunnen wij nog niets invullen: het bedrag daarvan zal juist de sluitpost zijn der balans: het verschil tusschen bezittingen en schulden.		
4.	*Ontvang- en Betaalkas;* saldo bij haar te goed	- 2695.22	
5.	*Inboedel;* wij hebben daaraan ten koste gelegd *f* 1276.75, doch zullen de herverkoopwaarde aannemen niet meer te zijn dan	- 1000.—	
6.	*Diverse Crediteuren;* er zijn nog te voldoen de drie onkosten-notas op 31 Maart ingekomen à		*f* 1438.16
7.	*Goederen.* Er is nog voorhanden:		
	Transporteeren	*f* 12578.48	*f* 1438.16

Transport *f* 12578.48 *f* 1438.16

Van 200 balen Javakoffie, op 2 Jan. j.l. van H. Koopmans gekocht: *25 balen Javakoffie,*
wegende Bruto $1552\frac{1}{2}$ KG.
Tarra $37\frac{1}{2}$ „
Netto 1515 KG à 50 ct. p. $\frac{1}{2}$ KG. *f* 1515.—
Reg. 1 % - 15.15
f 1530.15
Contant $1\frac{1}{2}$ % - 22.95 *f* 1507.20

Van 56/12 kisten China thee, 15 Jan. j.l. van Francis Wood & Co. gekocht:
48/12 kisten China Congo Thee.
Bruto 1599 KG.
8 KG. Tarra 384 „
Netto 1215 K.G à 55 ct. [1]) p. $\frac{1}{2}$ KG. *f* 1336.50
Af 1 % - 13.36
f 1323.14
Contant $1\frac{1}{2}$ % 19.85 - 1303.29

[1]) Deze prijs is *in Entrepôt*, omdat de inkomende rechten à *f* 25 per 100 K.G. nog niet betaald zijn.

Van 14 pakken Sumatratabak, 2 Febr. van Frederik Was gekocht:
4 pakken Sumatratabak.
Bruto 295 K.G.
2 KG. Tarra 8 „
Netto 287 K.G. à *f* 2.50 pr. $\frac{1}{2}$ K.G. - 1435.—

Van 200 balen Malangkoffie, 8 Maart j.l. van H. Blauw gekocht:
100 balen Malangkoffie.
Bruto 6175 K.G.
Tarra 150 „
Netto 6025 K.G. à 58 ct. p. $\frac{1}{2}$ KG. *f* 6989.—
Reg. 1 pct. - 69.89
f 7058.89
Contant $1\frac{1}{2}$ pct. - 104.84 - 6954.05 - 11199.54

8. *Onkosten.* Wij weten nog schuldig te zijn:
Aan courtage en provisie:
Voor 200 balen Javakoffie, 2 Jan. j.l. gekocht
$\frac{1}{2}$ pct. over *f* 12046.— *f* 60.23
„ 100 „ idem, 7 Jan. j.l. verkocht
$\frac{1}{2}$ pct. over *f* 6750.24 - 33.75
„ 50 „ idem, 12 Jan. j.l. verkocht
$\frac{1}{2}$ pct. over *f* 3421.14 - 17.11
„ 500 „ Santoskoffie, 19 Jan. j.l. gekocht
$\frac{1}{2}$ pct. over *f* 21312.— - 106.56
„ 14 pakken Sumatratabak, 2 Febr. j.l. gekocht
1 pct. over *f* 5100.— - 51.—
„ 10 pakken Sumatratabak, 3 Febr. j.l. verkocht
2 pct. over *f* 4398.— - 87.96
Transporteeren *f* 356.61

Transporteeren *f* 23778.02 *f* 1438.16

Transport *f* 23778.02 *f* 1438.16

Transport *f* 356.61
Voor 300 balen Tagalkoffie, 6 Febr. j.l. gekocht
$\frac{1}{2}$ pct. over *f* 20193.60 - 100.97
„ 100 kranjangs Javasuiker, 6 Maart j.l. verkocht
1 pct. over *f* 7665.90 - 76.66
„ 50 kranjangs idem, 14 Maart j.l. verkocht
1 pct. over *f* 3892.98 - 38.93 *f* 573.17

Huur over 100 balen Javakoffie, 2 Jan. j.l. gekocht, 6/m à $4\frac{1}{2}$ ct. per baal per maand *f* 27.—
idem over 100 balen Tagalkoffie, 6 Febr. j.l. gekocht, 4/m als voren - 18.—
idem over 100 balen Malangkoffie, 8 Maart j.l. gekocht, 1/m als voren - 4.50 - 49.50

OPMERKINGEN.

1. Blijkens het memoriaal zijn nog meer aan- of verkoopen geschied dan die waarvoor wij courtage uittrokken. Dezen hebben dus plaats gevonden zonder tusschenkomst van makelaars of agenten, of, zoo al, dan „franco courtage”.

2. De 100 balen Javakoffie, 2 Jan. j.l. gekocht, zijn niet meer ten volle aanwezig. Van de 200 balen zijn 175 weder geplaatst, en nog slechts 25 over. Toch wordt de huur berekend over de oorspronkelijke grootte der ceel, in den regel 100 balen per stuk. De eigenaar (verhuurder) van het pakhuis vergunt ons wel, de partij bij gedeelten af te halen, doch bij de aflevering van het restant eischt hij de volle huur, die dan ook meer juist uitgedrukt worden zou met *f* 4.50 per ceel per maand, dan door $4\frac{1}{2}$ cent per baal.

3. Niet alle courtage en huur komt voor onze rekening; wij komen daarop straks terug.

Diversen:
Belastingen *f* 129.70
Boekhandelaar ± - 50.—
Gas ± - 30.—
Onvoorzien - 50.— - 259.70 - 882.37

Nu zeiden wij reeds dat een deel dezer onkosten niet te onzen laste komt. De courtage over de verkochte Javasuiker is voor rekening van Hartington & Co. te Londen (Goederen in Commissie) en de huur over 100 balen Tagalkoffie loopt sedert 25 Februari voor gezamentlijke rekening met H. Barends. Toch kunnen wij niet in onze boeken die onderscheidene hoofden belasten voor hun aandeel. Wij zouden dat wèl gedaan hebben, indien de rechthebbenden nota's hadden ingeleverd, zoodat wij met bepaalde personen te doen hadden (zie nota's Blauwhoedenveen c.s. dd. 31 Maart). Nu dat niet geschied is (ook niet van onzen kant aan H. Barends), wordt alles wat niet feitelijk afloopt, slechts denkbeeldig vereffend met afboeking aan en per *balans*. Welnu, tegenover de verplichtingen die wij ten volle als *schulden* erkennen op de balans, komt als *bezitting* het deel te staan wat wij van anderen terug te vorderen hebben. De boeking is dan wel is waar iets meer omslachtig dan wanneer wij eenvoudig de schulden met zooveel minder uittrokken, doch zij

Transporteeren *f* 23778.02 *f* 2320.53

Transport *f* 23778.02 *f* 2320.53

zal zuiverder zijn. Want inderdaad staat het bedrag der onkosten die wij in 't volgend tijdperk zullen kunnen in rekening brengen aan anderen, niet zoozeer tegenover de onkosten die wij in 't geheel hebben becijferd, als wel tegenover die betrokken andere rekeningen. Wij laten b.v. de goederen in commissie voor 't onzuiver bedrag credit staan, maar belasten in hare plaats tijdelijk de onkosten-rekening. Nota geven aan H. Barends voor zijn aandeel in de pakhuishuur, doen wij nog niet, wij debiteeren namens hem de onkosten-rekening.

Zoo kunnen wij dan als bezitting opbrengen:

Courtage voor rekening van Hartington & Co. (Goederen in Commissie)		*f* 115.59	
Aandeel in 2/m huur over 100 balen Tagalkoffie:			
Van H. Barends 1/2	*f* 9.—		
Ons eigen aandeel (Javakoffie in 1/2 rekening met H. Barends)	- 9.—	- 18.—	- 133.59

9. *Vaste Goederen.*

Ons perceel Boschlaan 17 heeft ons voor aankoop in 't geheel gekost *f* 13320.50, en bovendien eenig geld voor schilder- en ander werk. Nemen wij aan dat het ons bij wederverkoop niet meer opbrengen zal dan de nominale som van *f* 12000.—, doch besluiten wij tevens om eerst geleidelijk te komen tot de waardebepaling op dat bedrag, dan kunnen wij het huis thans wel op de balans brengen voor - 13000.—

11. *Scheepsaandeelen.*

Wij hebben voor aankoop besteed:

1/8 aandeel in de brik „Elisabeth Anna"	*f* 3000.—		
1/8 „ „ „ bark „Ezau IV"	- 2500.—	*f* 5500.—	
en belastten de rekening bovendien met ons aandeel in de uitrustings-kosten van eerstgenoemd schip,		- 426.50	

Over de vraag of wij dit laatste bedrag als bezitting op de balans kunnen brengen, is nog wel een en ander te zeggen. Indien we zouden uitgaan van de stelling dat de waarde op zich zelve niet is toegenomen, moesten wij die bijbetaling als verloren beschouwen. Wanneer men evenwel de bestemming van hoofden als „Scheepsaandeelen", „Effecten" enz. wat nader onderzoekt, dan wordt de zaak geheel anders. Te hunnen laste wordt gebracht de kostprijs der verschillende aankoopen, en al wat verder aan hen wordt ten koste gelegd; in hun credit komen de baten die zij afwerpen, en de opbrengsten van eventueele verkoopen. Blijft nu de waarde der bezitting op zich zelve gelijk — het spreekt wel van zelf dat allerlei omstandigheden reeds op die waarde voor- of nadeeligen invloed kunnen oefenen —, dan zal het verschil tusschen debiteering en crediteering de gevolgen aanwijzen die onze beleggingen hebben medegebracht, en komen de vruchten binnen in het tijdperk waarover onze boekhouding loopt, dan is de zaak eenvoudig genoeg. Wordt nu dat tijdperk willekeurig, zij het dan ook uit een oogpunt van orde of gemak, afgesloten, dan dient men, dunkt ons, beleggingen welker uitkomst nog moet worden afgewacht, in haar geheel over te brengen naar het nieuwe tijdperk, omdat die vruchten speciaal tegenover die beleggingen staan. Maar dan ook in een vorm die duidelijk het verschil in den oorsprong der verschillende bestanddeelen doet uitkomen, om den indruk te vermijden alsof b.v. het aandeel in de brik „Elisabeth Anna" ons *f* 3426.50 had gekost.

Wij nemen dus de bedragen niet in éens, doch gesplitst op met - 5500.—
- 426.50

Transporteeren *f* 42838.11 *f* 2320.53

Transport *f* 42838.11 *f* 2320.53

12. *Diverse Debiteuren.*

Nog openstaande posten zijn:

op H. Boosman, Purmerend, per 21 April	*f* 307.97	
op N. Demiet, Scheveningen, per 27 December	- 5900.—	- 6207.97

Wij zullen deze bedragen onveranderd en onverkort overnemen op onze balans, maar ter wille van het gewicht der zaak hier ter plaatse eenige bespreking wijden aan het veelvuldig voorkomend geval, dat eenige schuldvordering op dezen of gene onzer handelsvrienden geheel of gedeeltelijk als waardeloos moet worden beschouwd, tengevole van faillissement of achteruitgang in zaken. Natuurlijk kunnen zulke vorderingen niet voor 't volle beloop als bezitting worden aangemerkt, tenzij men zich opzettelijk den toestand gunstiger wil voorstellen dan hij is, d. i. zich zelf bedriegen, voor de eerste maal in het jaar waarin het bedrag der vordering is teloor gegaan, en vervolgens al den tijd gedurende welken men als bezitting aanneemt iets waaraan geene waarde kan worden toegekend. Men schrijft dan ook zulke zwakke posten af uit de rij der activa. Verschillende wegen kunnen daartoe worden ingeslagen. De eenvoudigste zou wel zijn de afschrijving direct op de winst- en verlies-rekening. Zouden wij b.v. aannemen dat van de vordering op H. Boosman niets terecht komen zal, dan konden wij de Diverse Debiteuren crediteeren als volgt:

per Winst en Verlies, voor afschrijving der vordering op H. Boosman	*f* 307.97
per Balans, voor overdracht der vordering op N. Demiet	- 5900.—

Intusschen pleegt men het geleden verlies niet als zoo stellig te beschouwen. Inderdaad is het nog mogelijk dat later iets of alles wordt aangezuiverd van wat wij reeds als verloren hadden beschouwd. De vorderingen zijn dan ook slechts vermoedelijk waardeloos, ze zijn twijfelachtig, onzeker, *dubieus* geworden. Krachtens dezen gedachtengang worden de Diverse Debiteuren (of het bepaalde hoofd van rekening) ontlast, gecrediteerd, voor het gedeelte wat dubieus geacht wordt, en in hunne plaats het hoofd „Dubieuse Debiteuren" gedebiteerd. Daarmede is echter nog niet genoeg gedaan, want ook onder het nieuwe hoofd mogen de betrokken sommen niet als vol-waardig worden beschouwd, en op de eene of andere wijze moet zorg gedragen worden dat die debiteering wordt opgeheven. En ter bereiking van dat doel kan weder tusschen twee middelen worden gekozen: het eerste is om van de dubieuse debiteuren af te schrijven op winst en verlies, daarmede te kennen gevend dat in het betrokken jaar zooveel is verloren, omdat de dubieuse debiteuren niet geleverd hebben wat van hen gevorderd werd.

In ons voorbeeld zou de boeking dan zijn:

Diverse Debiteuren:

Credit per Dubieuse Debiteuren *f* 307.97

Dubieuse Debiteuren:

Debet aan Diverse Debiteuren - 307.97
Credit per Winst en Verlies - 307.97

Winst en Verlies:

Debet aan Dubieuse Debiteuren - 307.97

Komt nu in den loop van het volgend boekhoudings-tijdperk iets in van wat afgeschreven werd, dan worden Dubieuse Debiteuren gecrediteerd per Kassa, en bij de daarna volgende afsluiting gedebiteerd aan Winst en Verlies. Feitelijk doet men daarmêe niets anders dan terugboeken.

Een ander middel, waarbij zulke terugboekingen worden voorkomen,

Transporteeren *f* 49046.08 *f* 2320.53

Transport *f* 49046.08 *f* 2320.53

en waarmêe tevens het voordeel verkregen wordt van een overzicht der afgeschreven bedragen, in 't geheel sedert het oprichten der zaak of het invoeren van 't genoemde stelsel, is om wèl de dubieuse debiteuren op de balans te brengen voor het volle bedrag, maar daartegenover eene gelijke waarde aan de creditzijde der balans, onder de schulden alzoo, te plaatsen. Men kan dat hoofd van rekening noemen: „Reserve voor dubieuse debiteuren", daarmêe bedoelend dat tegenover die vermoedelijk waardelooze bezitting die waarschijnlijk evenzeer denkbeeldige schuld staat. Passen wij dit stelsel toe op ons voorbeeld, dan wordt de boeking op 31 Maart 1894:

Diverse Debiteuren:
Credit per Dubieuse Debiteuren *f* 307.97
Dubieuse Debiteuren:
Debet aan Diverse Debiteuren - 307.97
Credit per balans - 307.97
Reserve voor Dubieuse Debiteuren:
Debet aan balans - 307.97
Credit per Winst en Verlies (ter afsluiting) - 307.97

Balans 1 April 1894:

Aan Dub. Debiteuren *f* 307.97. Per Reserve voor Dub. Debit. *f* 307.97.

Komt nu na 31 Maart b.v. *f* 107.97 binnen, dan boeken wij: Kassa aan Dubieuse Debiteuren, *f* 107.97, en zoo wij in 't volgend tijdperk niet eene nieuwe vordering hebben af te schrijven, dan zullen de afsluitposten wezen:

Dub. Debiteuren credit per balans voor het saldo *f* 200.—
Reserve voor Dub. debet aan „ „ „ „ - 200.—
idem, „ „ Winst en Verlies, ter afsluiting - 107.97

De hier besproken zaak is inderdaad niet van gewicht ontbloot, en eene bestudeering overwaard. Wanneer de door ons gegeven toelichting voor den beoefenaar op 't eerste gezicht niet duidelijk genoeg mocht zijn geweest, dan beproeve hij het zóólang, desnoods met andere, zelf bedachte, sommen en gevallen, tot hij het onderwerp meester is.

13. *Effecten.*

Voorhanden is:

f 10000.— 3 pct. Cert. Ned. W. S., wier waarde tegen den beurskoers van 97 pct. d.i. heden is *f* 9700.—
Intr. 1/m = ¼ pct. - 25.— - 9725.—

Dat wij deze bezitting voor de volle waarde mogen aannemen, zonder de daarop gesloten prolongatie-schuld er af te trekken, hebben wij reeds op blz. 121 besproken. Die schuld zal straks er tegenover komen te staan. En de reeds weder verschenen rente mogen wij uittrekken voor het nominaal beloop, zonder rekening te houden met het éene pct. wat het administratiekantoor aftrekt, omdat die korting bij koop en verkoop der fondsen niet in aanmerking wordt genomen.

14. *Te innen wissels in Hollandsch geld.*

De portefeuille bevat nog:

op W. van Dongen alhier, per 25 Mei e.k. *f* 2564.77
op L. Brand alhier, per 22 Juni e.k. - 3845.30
op J. van Egmond alhier, per 22 Juni e.k. - 3833.15 - 10243.22

Op dit hoofd is goeddeels toepasselijk wat ten opzichte der diverse debiteuren is gezegd, voor 't geval wij meenden te moeten twijfelen aan 't richtig binnenkomen van den een of anderen wissel. Goeddeels, want

Transporteeren *f* 69014.30 *f* 2320.53

Transport *f* 69014.30 *f* 2320.53

geheel gelijk staan de gevallen niet. Vooreerst zou de portefeuille andere wissels kunnen bevatten dan deze, die ontstaan zijn uit vorderingen, rechtstreeks van ons op onze debiteuren. Het lot b.v. van een wissel, zooals wij 23 Januari van de firma Hartington ter incasseering ontvingen, boezemt ons weinig belang in: als hij onbetaald blijft, gaat hij eenvoudig terug, en degeen die hem ons deed toekomen, wordt weer gedebiteerd. Vervolgens hebben zelfs eigene wissels een ander karakter dan vorderingen wegens geleverde goederen: laatstgenoemden vormen eene z.g. „boekschuld"; eerstgenoemden eene „wisselschuld", wanneer zij n.l. geaccepteerd zijn, zooals met promessen van zelf het geval is. Toen wij de eigen wissels in de portefeuille borgen, crediteerden wij de betrokkenen, omdat de boekschuld te niet ging, en indien wij eenigen wissel als dubieus beschouwen, zouden wij door terugboeking (*Diverse Debiteuren* aan *Te innen wissels in Hollandsch geld*), den oorspronkelijken stand der verhouding moeten terugroepen. Dit nu zou in de eerste plaats omslachtig zijn, en vervolgens indruischen tegen het beginsel dat de eene soort schuld van een ander karakter is dan de andere soort. Met dit alles in overeenstemming is dan ook het vormen eener reserve voor vermoedelijk niet invorderbare wissels. Veronderstellen wij dat wij op die wijze ons willen dekken tegen verlies van het beloop des wissels op J. van Egmond alhier, dan zal de balans onder de bezittingen vermelden:

Wissel op J. van Egmond *f* 3833.15,

en onder de schulden:

Reserve voor te innen wissels in Hollandsch geld - 3833.15

Blijkt nu later dat inderdaad niets van de vordering terecht komt, dan is met de boeking *Reserve voor te innen wissels in Hollandsch geld* aan *Te innen wissels in Hollandsch geld* alles in 't reine, want beide hoofden zullen uit de boeken verdwijnen. Betaalt J. van Egmond *f* 833.15, dan wordt met de boeking

Kassa *f* 833.14 }
Reserve enz. - 3000.— } aan *Te innen wisssels* enz. *f* 3833.15

hetzelfde bereikt, want bij de afsluiting zullen wij de Reserve kunnen debiteeren aan Winst en Verlies, omdat *f* 833.15 is binnen gekomen, waarop wij niet hadden gerekend.

16. *Francis Wood & Co. Londen o/r.*

Hier hebben wij de eerste van de serie o/r, m. a. w. van die rekeningen waarbij wij hebben te zien hoeveel wij nog te goed hebben of verschuldigd zijn *in vreemde munt.* Wij hebben hierover meermalen en uitvoerig genoeg geschreven, en zullen dus thans kunnen volstaan met te zeggen dat de eventueele verschillen in het betrekkelijk willekeurig aangenomen Hollandsch geld met behulp der winst- en verliesrekening uit de boeken moeten verdwijnen. Wij meenden b.v. de £ 124.1.2 die Francis Wood en Co. van ons te vorderen hadden, te zullen kunnen dekken met *f* 1501.11; inderdaad zijn *f* 1501.73 vereischt, en dat is dus een tegenvaller (verlies) van *f* 0.62. Wij zullen straks gelegenheid vinden, hierop nader terug te komen; in elk geval is bij het opmaken der balans de eenige vraag deze: is de rekening in vreemd geld vereffend? Ten opzichte dezer firma luidt het antwoord bevestigend: zij had £ 124.1.2 te vorderen, en heeft die gekregen; en een balans-saldo is dus niet over te brengen.

17. *Goederen onder W. Eppens & Co., Hamburg.*

Alles is verkocht; afrekening ontvangen, en voor de balans interesseert ons dit hoofd dus niet meer.

Transporteeren *f* 69014.30 *f* 2320.53

Transport *f* 69014.30 *f* 2320.53

18. *Te betalen wissels in Hollandsch geld.*

Er loopt nog op ons:

eene promesse, door ons afgegeven dd. 8 Maart j.l. aan F. Was, per 2 Mei *f* 5102.75

en eene promesse, afgegeven 9 Maart j.l. aan P. de Boer, per 21 Mei - 20379.04 - 25481.79

19. *Hartington & Co., Londen h/r.*

De saldo's van de h/r gaan natuurlijk wel degelijk over; staan, liever gezegd, gelijk met elke vordering die wij op binnenlandsche debiteuren hebben. Op de h/r wordt alles geboekt wat wij in *eigen* geld behandelen met onze correspondenten, omdat het *voor hunne rekening* was. Hartington & Co. werden op de h/r schuldig en tegoed *in guldens*, en mee- of tegenvallers (winst of verlies) kunnen daarbij niet voorkomen.

De firma heeft van ons te goed de som van - 250.25

20. *Te innen wissels in vreemd geld.*

Niets meer in portefeuille.

21. *W. Eppens & Co., Hamburg o/r.*

De firma is in 't geheel gedebiteerd voor	R.M.	36985.67
en gecrediteerd voor	R.M.	36096.09
Ons tegoed bedraagt dus	R.M.	889.58

In vreemd geld staat ons credit-saldo derhalve vast, maar wij nemen het op de balans over in eigen munt. Trouwens drukten wij reeds in het boekhoudingstijdperk elken post in Hollandsch geld uit, maar waar de herleidingskoers tamelijk onverschillig is voor de bedragen, die afloopen binnen den duur onzer boekhouding, zijn we thans gedwongen om voor de overgaande saldo's eene *vaststaande* som in Hollandsch geld aan te nemen, en zelfs daarop onze berekening van winst of verlies te bouwen, terwijl het volstrekt niet zeker is dat de afrekening tegen den aangenomen koers geschieden zal. Toch schiet er niet anders over dan te herleiden, omdat we anders niet kunnen geraken tot de vaststelling der balans en winst- en verlies-rekening in Hollandsch geld. Overigens zijn de bezwaren er tegen niet zoo heel gewichtig: vooreerst moeten toch veel bestanddeelen der balans naar schatting worden opgebracht, en staan dus de o/r met goederen-, effecten en andere rekeningen gelijk; vervolgens — en dit vloeit uit het hiervoren genoemde voort — wordt bij de feitelijke afrekening alles gelijk gemaakt, omdat, indien zij geschiedt tegen anderen koers dan bij de balans opmaking, een verlies- of winst-postje staan zal tegenover de thans geschatte winst of verlies, en eindelijk is de gaping in den wisselkoers nooit buitengewoon aanzienlijk tusschen landen die geen goud-agio noteeren.

Ten slotte zou men zelfs, om zooveel mogelijk zeker te zijn dat de balans niet werd geflatteerd, onze credit-saldo's kunnen becijferen tegen lageren koers dan onze openstaande verplichtingen. In onze berekeningen zullen wij evenwel herleiden tegen gelijken koers, en, 100 R.M. stellende op *f* 59.15, bedraagt ons tegoed bij de firma Eppens - 526.19

22. *Interest.*

Reeds namen wij ons tegoed op dit hoofd, de rente van *f* 10000.— 3 pct. N. W. S., onder de bezittingen op, onder het hoofd „Effecten-rekening". Daarentegen moeten wij als schuld nog uittrekken de rente op *f* 8000 prolongatie, sedert 8 dezer, zijnde 23 dagen (na 7 Maart, elke maand stellende op 30 dagen), = à 3 pct. - 15.33

23. *Particuliere rekening.*

Van het door ons gedisponeerde kunnen wij natuurlijk niets aan-

Transporteeren *f* 69540.49 *f* 28067.90

Transport *f* 69540.49 *f* 28067.90

merken als *gebleven* bezitting. Overigens zullen wij bij de afsluiting der rekeningen op deze terugkomen, in verband met de kapitaal-rekening, waarvan zij een aanhangsel is.

24. *Goederen onder A. Bedford & Son.*

Laten wij die overnemen tegen de boekwaarde, indertijd gesteld op - 19839.50

25. *Gustav Belgrieb, Leipzig, z/r.*

Zijn debet-saldo bedraagt - 4474.—

28. *Provisie.*

Wegens in het af te sluiten tijdperk verdiende, doch nog niet geboekte provisie kunnen wij opbrengen $1^1/_2$ pct. over de voor rekening van Hartington & Co. te Londen verkochte Java-suiker.

6 Maart aan J. van Egmond alhier	*f*	3822.60
6 „ „ L. Brand, alhier	-	3843.30
14 „ „ M. Spijker, alhier	-	3892.98
	f	11558.88,

waarover $1^1/_2$ pct. = 173.38

29. *Prolongatie.*

Deze schuld gaat over voor haar zuiver beloop van - 8000.—

30. *John Morrison & Co., Singapore, o/r.*

Geen saldo in vreemde munt.

31. *L. Matthieu, Parijs, z/r.*

Zijn debet-saldo bedraagt - 72.57

32. *Java-koffie in $^1/_2$ rekening met H. Barends.*

Nu sedert onze inboeking nog geen verkoop heeft plaats gevonden, nemen wij ook voor deze bezitting de boekwaarde als balanswaarde aan met - 3285.97

33. *Wissels onder B. W. Blijdenstein & Co., Londen.*

De afrekening is ontvangen; op de balans gaat dus niets over.

34. *B. W. Blijdenstein & Co., Londen, o/r.*

Het debet-saldo der firma is £ 4.7.8., of uitgedrukt in guldens, tegen een herleidingskoers van *f* 12.12 zicht, - 53.13

35. *Reederij „Ezau IV".*

Zooals wij bij het aanleggen van dit hoofd zeiden, is het bestemd om in afwachting der finale afrekening de gezamentlijke aandeelhouders voor te stellen. De uitgaven die door ons in onze hoedanigheid van boekhouder zijn gedaan, komen later terug, vormen dus eene schuldvordering op dezen en gene, en derhalve eene bezitting. Nu zijn wij, behalve boekhouder voor de reederij, ook zelve deelhebber voor $^1/_8$ in het schip, en van de uitgaven zullen wij zelven óók $^1/_8$ te dragen hebben, maar uit een oogpunt zoowel van gemak als van duidelijkheid komen voorloopig alle uitgaven onder het hoofd „Reederij." Aan de juistheid der balans doet overigens het feit onzer dubbele hoedanigheid niets af, wanneer men, zooals wij deden, en toelichtten bij den balanspost „Scheepsaandeelen," ook de ten behoeve van ons eigen aandeel gedane uitgaven als bezitting aanmerkt. Het hoofd gaat dus over voor het volle bedrag van - 5047.40

36. *Hartington & Co., Londen, o/r.*

Onder dit hoofd werd de firma debet	£	610.—.—
credit	„	564. 5. 4
saldo-debet	£	45.14. 8 à *f* 12.12 - 554.29

Transporteeren *f* 103040.73 *f* 36067 90

Transport *f* 103040.73 *f* 36067.90

37. *Goederen in Commissie.*

Dit hoofd vervangt tijdelijk de rechthebbenden op de netto opbrengst der goederen, die door ons voor hunne rekening zijn verkocht. In het Commissieboek wordt, meer uitvoerig dan in het Grootboek, aanteekening gehouden van alles wat op die goederen betrekking heeft: hunne opbrengsten, de daartegenover gedane uitgaven enz. Loopt nu eene partij af vóór het opmaken der balans, dan zal de voorloopige crediteering geheel verdwijnen door ze over te brengen naar de onderscheidene aanspraak makende hoofden. Deze zullen in den regel zijn de onkosten-rekening voor de door ons voorgeschotene onkosten, de Provisie-rekening voor de door ons berekende commissie, en de firma die de goederen consigneerde, voor de zuivere opbrengst („netto provenu"). In het onderhavig geval echter gaat het hoofd „Goederen in Commissie" door middel der balans over naar het volgend boekhoudings-tijdperk, en hebben wij op te letten dat in het commissieboek zijn genoteerd zoowel de *f* 4.40 die wij nog in den loop der boekhouding ten laste van het hoofd konden brengen, als de *f* 115.59 aan onkosten en *f* 173.38 aan provisie, die voorloopig als balansposten tegenover de schuld wegens in commissie verkochte goederen komen te staan. Bij de afrekening kunnen dus de laatstgenoemde twee bedragen op de gewone wijze worden afgeboekt; de *f* 4.40 zijn reeds in het debet van het hoofd gebracht. Toch gelooven wij dat een overbrengen, eenvoudig van het saldo (*f* 11443.15 — *f* 4.40 = *f* 11438.75) onvoldoende is: bij het balans opmaken moet, dunkt ons, het streven zooveel mogelijk zijn om, zonder noodeloos omslachtig te worden, al wat niet afgeloopen is, in zijn oorspronkelijken staat over te brengen. De afrekening die wij bij gelegenheid den rechthebbenden zullen doen toekomen, zal aanvangen met het bruto-opbrengst-cijfer, en dàt bedrag behoort door middel der balans over te gaan. Er tegenover kan gebracht worden al wat bekend of berekend is als in aftrek te zullen komen. Tot 't laatstgenoemde behooren de provisie en een deel der onkosten (balans-posten), tot 't eerstgenoemde de *f* 4.40, die ons feitelijk reeds in rekening zijn gebracht, en die wij, zoo we de volle bruto-opbrengst als schuld erkennen, daartegenover als bezitting mogen aanmerken op hetzelfde hoofd.

Wij boeken daarom: - 4.40 - 11443.15

38. *A. Bedford & Son, New-York, o/r.*

Onze schuld bij die firma bedraagt $ 1505.— à *f* 2.48 - 3732.40

39. *Falkenburg & Hesse, Londen, o/r.*

Van hen hebben wij tegoed £ 6.5.9 à *f* 12.12 - 82.99

40. *Te betalen wissels in vreemd geld.*

Eénige schuld uit dezen hoofde is de traite die wij 20 Maart j.l. accepteerden, getrokken door Falkenburg & Hesse te Londen per 10 Juni e.k., o/ W. Johnson £ 300.— à *f* 12.12 - 3636.—

De rekeningen „Wissels in vreemd geld", zoowel te innen als te betalen, staan voor een deel gelijk met de o/r, in zooverre als ook op hen een verschil kan ontstaan wat wij afboeken moeten op winst en verlies, zonder dat hiervan eigenlijk sprake kan zijn. Toen wij den wissel van F. & H. accepteerden, namen wij een koers van *f* 12.15 aan; thans, bij het balans opmaken, kunnen wij een £ met *f* 12.12 gelijk stellen, en hebben wij eene schijnbare winst van *f* 9.—, terwijl de feitelijke betalingskoers, als eenmaal de vervaldag dáár is, misschien *f* 12.05 of *f* 12.17 zijn zal. Maar in tegenstelling met de o/r kan de rekening Wissels in vreemd geld werkelijke winst of verlies laten, wanneer wij wissels hebben gekocht en verkocht, verhandeld dus, evenals elke andere koopwaar.

41. *Goederen onder J. Schröder & Sohn, Hamburg.*

Gaan, in afwachting der verkooprekening, over voor het bij afzending geboekt bedrag van - 5012.63

Transporteeren *f* 108140.75 *f* 54879.45

Transport *f* 108140.75 *f* 54879.45

42. *Wissels onder A. Bedford & Son, New-York.*

Als voren - 6879.99

f 115020.74 *f* 54879.45

Het totaal der berekende bezittingen zijnde	*f* 115020.74
en dat der lasten	- 54879.45
bedraagt op 1 April 1894 de zuivere bezitting	*f* 60141.29
en aangezien deze op 1 Januari beliep	- 60000.—
is het kapitaal vermeerderd met	*f* 141.29
terwijl bovendien reeds op de particuliere rekening is gedisponeerd over	- 1000.—
en de zuivere winst derhalve beloopt	*f* 1141.29

Wanneer wij op fol. 2 den sluitpost hebben ingevuld, door de kapitaalrekening te debiteeren aan balans, voor overdracht, met *f* 60141.29, dan zal de balans aan beide zijden *f* 115020.74 aanwijzen, en dus afgesloten zijn.

Worden verder alle balansposten ingedragen (de debiteuren crediteerende per balans, voor de overdracht; de crediteuren debiteerende) dan zullen de volgende rekeningen voor directe afsluiting vatbaar zijn:

Fol. 1. Kassa.
3. A déposito u/g b. de Ontvang- en Betaalkas.
4. Ontvang- en Betaalkas.
6. Diverse Crediteuren.
10. Bouw-maatschappij „de Phenix".
11. Scheepsaandeelen.
12. Diverse Debiteuren.
14. Te innen wissels in Hollandsch geld.
15. Goederen van buitenslands.
18. Te betalen wissels in Hollandsch geld.
19. Hartington & Co., Londen h/r.
24. Goederen onder A. Bedford & Son.
25. Gustav Belgrieb, Leipzig z/r.
26. Julius Grossmann, Hamburg o/r.
27. J. Schröder & Sohn, Hamburg h/r.
29. Prolongatie.
31. L. Matthieu, Parijs z/r.
32. Javakoffie in $^1/_2$ rekening met H. Barends.
35. Reederij „Ezau IV".
37. Goederen in Commissie.
38. A. Bedford & Son New-York o/r.
41. Goederen onder J. Schröder & Sohn.
42. Wissels onder A. Bedford & Son.

De tusschenkomst der Winst- en Verliesrekening moet worden ingeroepen bij de volgende rekeningen:

De rekeningen worden **debet aan Winst en Verlies**, de rekening **Winst en Verlies credit per de betrokken rekeningen**, voor de W i n s t e n:

Fol.		
7.	Goederen	*f* 2399.16
13.	Effecten	- 255.17
17.	Goederen onder W. Eppens & Co., Hamburg	- 33.78
21.	W. Eppens & Co., Hamburg o/r.	- 47.23
22.	Interest	- 164.84
28.	Provisie	- 482.04
33.	Wissels onder B. W. Blijdenstein & Co., Londen	- 221.52
34.	B. W. Blijdenstein & Co., Londen o/r	- —.09
36.	Hartington & Co., Londen o/r	- 61.92
40.	Te betalen wissels in vreemd geld	- 9.—
		f 3674.75

De rekeningen worden **credit per Winst en Verlies**, de rekening **Winst en Verlies debet aan de betrokken rekeningen**, voor de Verliezen:

Fol.	5.	Inboedel	*f* 276.75
	8.	Onkosten	- 1871.10
	9.	Vaste goederen	- 320.50
	16.	Francis Wood & Co., Londen o/r	- —.62
	20.	Te innen wissels in vreemd geld	- 51.68
	30.	John Morrison & Co., Singapore o/r	- 1.72
	39.	Falkenburg & Hesse, Londen o/r	- 11.09
			f 2533.46

Opmerkingen. 1. Dat het opmaken der balans, en het daaruit voortvloeiend vaststellen der winst- en verlies-rekening goeddeels een karakter van berekening draagt, méér dan dat van het constateeren van feiten, hebben wij al meermalen gezegd, en wordt bewezen bij een blik op elke winst- en verlies-rekening. In de bovenstaande zijn slechts enkele der berekende winsten of verliezen stellig juist; voor het meerendeel hangen de uitkomsten samen met wat aangenomen is als overeen te stemmen met den toestand op het oogenblik van opmaken. Hoe minder vrijgevig men is met het schatten van winsten (aangenomen vooruitgang in waarde) en hoe ruimer met dat van verliezen (aangenomen teruggang in waarde) des te kleiner wordt de winst, maar ook zooveel te meer betrouwbaar de balans.

2. Voor een ander deel is het winst-saldo afhankelijk van koersverschil, en naar 't ons toeschijnt is de afsluiting der o/r en der rekeningen van wissels in vreemd geld, aan en per winst- en verliesrekening, oneigenlijk. De verschillen zijn geheel toevallig, zouden niet bestaan wanneer de vereffenings-koers gelijk stond met den aangenomen. Verschillen zijn het, maar ook niet méér dan dat, en juist daarom behooren zij, dunkt ons, te worden vereffend door middel eener *Verschil-* of *differentie*-rekening. 't Is waar, het saldo wat *die* rekening laten zou, moet op winst en verlies worden afgeboekt, maar dat is omdat er geen andere weg openstaat, en in elk geval blijkt dan dat het de differentie-rekening is die het saldo liet, terwijl bij afsluiting door middel der winst- en verlies-rekening der oorspronkelijke rekeningen zelven, als winsten en verliezen worden aangemerkt wat slechts toevallige verschillen zijn. Passen wij het stelsel der differentie-rekening toe, dan wordt zij

		gedebiteerd	gecrediteerd
voor verschil op de rekening fol.	16	*f* —.62	
	20	- 51.68	
	30	- 1.72	
	39	- 11.09	
	21		*f* 47.23
	34		- —.09
	36		- 61.92
	40		- 9.—
		f 65.11	*f* 118.24
voor het saldo gedebiteerd aan winst- en verlies		- 53.13	
		f 118.24	*f* 118.24

Op de eigenlijke winst- en verlies-rekening komen dan de beide zijden met *f* 65.11 minder voor. De uitkomst is dus dezelfde, maar het karakter der bestanddeelen wordt ongetwijfeld meer juist uitgedrukt.

Intusschen is het saldo-winst-cijfer, het voordeelig verschil der winsten boven de verliezen, *f* 1141.29, in overeenstemming met wat de balans aanwees. Heeft men nu geene particuliere rekening geopend in de boeken, dan gaat het geheele winst-saldo naar de kapitaal-rekening, hetzij die voorkomt onder die benaming, of met bijvoeging van den naam van den firmant, of zelfs wel alleen onder diens naam. Werd verder op hetzelfde hoofd in den loop van het jaar in 't debet geboekt wat op rekening werd gedisponeerd, dan wijst van zelf het saldo het bedrag aan waarmêe het kapitaal op nieuwe rekening overgaat.

Veelal echter heeft men eene particuliere rekening aangelegd, met het doel om dáárop, en

niet op de kapitaal-rekening, alles te brengen wat den rechthebbenden firmant in zijne privé-hoedanigheid toekomt als winst of winst-aandeel, en wat hij daartegenover op rekening of definitief beschikt. Die bestemming schijnt ons zeer logisch en nuttig toe: vooreerst zou het bij afboeking van alle dispositiën, direct op de kapitaal-rekening, schijnen alsof op het oogenblik der beschikking het kapitaal verminderde, terwijl het zeer goed mogelijk is dat de reeds gemaakte winsten tot die dispositie in staat stellen. In elk geval is het onzeker, en de opening eener particuliere rekening doet dat karakter van voorloopigheid, van afwachten totdat de uitkomsten van het bedrijf zijn bekend geworden, duidelijk uitkomen. Maar vervolgens, en dat is van minstens evenveel belang, wordt daarmee het beginsel erkend dat de winsten den handelaar *als particulier* toekomen. In die hoedanigheid is het aan hem om te beslissen wat met de winst zal worden gedaan. Hij kan die in haar geheel tot zich nemen, zoodat het kapitaal onveranderd blijft, of met het niet gedisponeerd saldo het kapitaal vermeerderen, of dat onaangeroerd gedeelte op de particuliere rekening laten staan als reserve voor het vervolg, ter dekking van mogelijke verliezen. Ziehier, ter toelichting, voorbeelden der boekingen naar de verschillende stelsels:

Particuliere rekening.

a.	*Debet.*			*Credit.*
	Aan Kassa	*f* 1000.—	Per Winst en Verlies,	*f* 1141.29
	„ id.	- 141.29	voor de zuivere winst.	
b.	Aan Kassa	*f* 1000.—	Per Winst en Verlies	*f* 1141.29
	„ Kapitaal	- 141.29		

(het kapitaal wordt dan *f* 60000.— + *f* 141.29 = *f* 60141.29).

c.	Aan Kassa	*f* 1000.—	Per Winst en Verlies	*f* 1141.29
	„ Balans	- 141.29		

Naar 't laatste voorbeeld heeft de koopman op de gewone kapitaal-rekening *f* 60000.— te goed, en op de particuliere rekening *f* 141.29.

Veronderstellen wij dat de firma Everts het stelsel *b* toepast, dan zijn hare afsluitposten de volgende:

1⁰. **Balans aan de volgenden,** voor overdracht der saldo's:
(Zie blz. 141/151; alle bezittingen, activa, of debiteuren worden *credit per* balans voor de overdracht, en op nieuwe rekening heropend *aan* balans).

De volgenden aan balans, voor overdracht der saldo's:
(zie als voren; alle schulden, passiva of crediteuren worden *debet aan* balans voor de overdracht, en op nieuwe rekening heropend *per* balans). Het kapitaal is hierin begrepen voor *f* 60141.29.

2⁰. **Winst en Verlies aan de volgenden,** voor de verliezen:

(Zie blz. 152) Inboedel	*f* 276.75
enz.	enz.
	f 2533.46
aan particuliere rekening, voor overdracht der zuivere winst	- 1141.29
	f 3674.75

De volgenden aan Winst en Verlies, voor de winsten:

(Zie blz. 151) Goederen	*f* 2399.16
enz.	enz.
	f 3674.75

3⁰. **Particuliere rekening aan Kapitaal.**
Voor overdracht van het saldo *f* 141.29.

De boekhouding is daarmede afgesloten; wij hebben er op gerekend dat de beoefenaars van dit werk zich niet hebben vergenoegd met lezen en bestudeeren van wat wij zeiden, maar alles aan de hand van het geschrevene hebben uitgewerkt. Zonder dat is het niet mogelijk zich een heldere voorstelling te maken van de praktijk; eerst in hare school wordt de verkregene theoretische kennis aangevuld met vaardigheid en zekerheid in de behandeling, d. w. z. tot *bekwaamheid* gevormd.

De maandelijksche methode.

Men zal opgemerkt hebben dat de modellen van boekhouding die wij gaven, zijn ingericht op een bijhouden van dag tot dag. Voor het memoriaal is dit verplichtend gesteld, maar ook het journaal en het grootboek zijn daaruit bij den dag aangevuld. Een groot voordeel van deze methode is de gelegenheid die zij aanbiedt om desgewenscht dagelijks een overzicht te hebben op den stand der hoofden van rekening. Voor zooverre dit persoonlijke rekeningen zijn, is het veelal van hoog gewicht om elk oogenblik het saldo te kunnen opmaken, en voor zakelijke rekeningen kan het ook dikwijls te pas komen om te weten hoeveel zij reeds hebben uitgeleverd of nog van hen te vorderen is.

In den regel intusschen doet de behoefte om tot den dag bij te zijn, zich het meest of het sterkst gevoelen op kantoren met uitgebreide of aanzienlijke, in 't bijzonder buitenlandsche betrekkingen, en in bankzaken (kassiers-kantoren, bankiers, crediet- en déposito-instellingen enz.). Zij getroosten zich de omslachtigheid die onvermijdelijk eigen is aan de „dagelijksche methode", maar gewone handelskantoren en zaken van minder uitgebreiden aard verkiezen een stelsel waarbij zij het voordeel hebben eensdeels van te kunnen wachten met indragen in journaal en grootboek, en vervolgens van bijeenvoeging der soortgelijke handelingen. Feitelijk ziet een journaal naar de dagelijksche methode er evenzoo uit als het memoriaal, in zooverre als het in bonte mengeling de gebeurtenissen noemt. Eene betaling, eene wisseltrekking, een verkoop, eene onkostennota, eene sluiting van prolongatie, ze volgen elkaar grillig op; de eenige volgorde is die des tijds, maar een prettig of gemakkelijk aanzien leveren zij niet. Wie er dan ook even buiten kan, pleegt de gelijksoortige posten uit een zeker tijdvak te vereenigen in één serie. Dat tijdvak kan naar willekeur genomen worden en zich uitstrekken over eene week, eene maand, een kwartaal, enz. In den regel wordt daar, waar niet de dagelijksche methode is aangenomen, de maandelijksche gevolgd.

Aangezien dan de bestemming is om alle ontvangsten, betalingen, in- en verkoopen enz. van maand tot maand vereenigd te houden, kan het memoriaal niet worden gebruikt op de wijze en in de beteekenis die het heeft bij de dagelijksche methode. Dáár is het de onmiddellijke voorlooper van het journaal; hier moeten de bouwstoffen worden gerangschikt in de daartoe bestemde boeken, waarvan wij reeds in het begin van wat wij zeiden over boekhouden, eene opsomming gaven [1]). Inderdaad zijn de enkele methode en de dubbele naar het maandelijksch systeem in dit opzicht volkomen aan elkander gelijk. De eenige uitzondering wordt misschien gemaakt door het kasboek. Bij de enkele methode toch en bij de dubbele naar het dagelijksch systeem heeft men de keus tusschen volledigheid of beknoptheid (zie blz. 76: „over de kas laten loopen"); bij de maandelijksche methode, die hare gegevens slechts uit de bijboeken verzamelt, is men verplicht om alle ontvangsten te boeken, ook al woog eene onmiddellijk daarna gedane betaling daartegen op, en omgekeerd.

Een niet onbelangrijk voordeel der maandelijksche methode is dus dat alle verhoudingen in de boeken voorkomen, en vervolgens dat zeer dikwijls de boekingen op de m/r tegen het feitelijk afwikkelings-bedrag kunnen geschieden.

Een en ander zal blijken uit de bewerking van ons tweede memoriaal, die wij zoo beknopt mogelijk hieronder doen volgen:

Memoriaal.

AMSTERDAM, 1 Januari 1894.

Het kapitaal waarmede ik heden begin te handelen onder de firma W. Everts & Zoon, bedraagt de som van in contanten. ƒ 60.000.—

2

A déposito geplaatst bij de Ontvang- en Betaal-Kas alhier, met één dag opzeggens à 2 pCt. ƒ 20.000.—

[1]) Op meer dan één kantoor blijft het memoriaal zelfs geheel achterwege; dáár beschouwt men de verzameling hulpboeken als te zamen het memoriaal uitmakende. O. i. handelt men daarmede verkeerd. De wet legt terecht de verplichting op tot het *dagelijks* aanteekenen van alle verrichtingen. Aan die bepaling wordt niet voldaan wanneer ingekomen facturen en andere stukken eenvoudig worden opgeborgen ter nadere inboeking. Daarbij komt dat er tal van handelingen zijn — wij zullen straks gelegenheid vinden daarop af en toe te wijzen — die in de meest gebruikelijke hulpboeken niet tehuis behooren, en die dus òf niet òf in een expresselijk daartoe aangelegd memoriaal eene plaats zouden moeten erlangen. Noodzakelijk is het overigens om er in elk geval een Klad kasboek of Kas-memoriaal op na te houden, waarin dagelijks alle ontvangsten en uitgaven worden geboekt in de volgorde waarin zij worden gedaan. Dit is noodig, omdat later in het net-kasboek de bij elkander behoorende debiteuren en crediteuren worden vereenigd.

do.

Gestort in rekening-courant bij de Ontvang- en Betaalkas ƒ 20.000.—

OPMERKING. Deze eerste drie zijn Kas-posten; op kantoren, waar geen memoriaal in gebruik is, zal men ze dus moeten aantreffen in de Klad-Kas of in het Kas-memoriaal. Dit boekje is eenvoudig, ziet er uit als volgt:

Jan.	1.	In kas genomen kapitaal	ƒ 60000.—	Jan.	2.	A déposito geplaatst bij de Ontvang- en Betaal-kas	ƒ 20000.—
„	6.	Ontv.- en Bet.-Kas, gedisponeerd per kwit. No. 1	- 3000.—	„	„	Gestort bij dezelfde in rekening courant	- 20000.—
				„	5.	H. Koopmans, reken. 2 dezer	- 11958.77
				„	6.	S. Zwart, $^1/_8$ aandeel Elisabeth Anna	- 3000.—

enz. Bij de overdracht in het net-kasboek wordt gesorteerd, zooals wij later zullen doen zien.

do.

Geleverd door P. Hillen alhier, tegen contante betaling, diverse kantoormeubelen, waarvoor rekening ontvangen ten bedrage van ƒ 876.75
door J. Haalman alhier, als voren, een brandkast, als voren „ 400.—
ƒ 1276.75

Voor posten als deze blijkt het nut van een algemeen memoriaal. In het inkoopboek behooren zij niet thuis, want een handelsinkoop geldt het hier niet. Toch dienen zij in het journaal te komen, ten einde uit de boeken te doen blijken dat P. Hillen en J. Haalman onze crediteuren zijn geworden, en dat daartegenover eene bezitting staat aan meubilair. Men zou dus verplicht zijn tot aanleggen van een „meubilair"-, „inboedel"- of „diversen"-boek.

do.

Gekocht à contant van H. Koopmans, alhier:
200 balen Java koffie.
Bruto 12346 K.G.
Tarra 300 „
Netto 12046 K.G. à 50 ct. p. $^1/_2$ K.G. ƒ 12046.—
Registr. $1^0/_0$ „ 120.46
ƒ 12166.46
Contant $1^1/_2$ $^0/_0$ „ 180.69
ƒ 11985.77
Af 3 m. huur à $4^1/_2$ ct. per baal per maand „ 27.—
ƒ 11958.77

Een post voor het inkoopboek, waarin hij met of zonder memoriaal volledig wordt overgeschreven van de rekening af.

do.

Gekocht van de bouw-maatschappij „de Phenix", het perceel Boschlaan 17, om zelf te bewonen en kantoor te houden; de kooppenningen te voldoen op 10 Maart e. k. ƒ 12000.—

Op dezen post is van toepassing wat wij zeiden naar aanleiding van den aankoop van meubilair, dd. 2 dezer.

5.

Betaald aan de Associatie-Cassa de quitantie van H. Koopmans alhier ƒ 11958.77

6.

Gekocht à contant van S. Zwart alhier, $^1/_8$ aandeel in de brik „Elisabeth Anna", kapitein C. Muller, en het inkoopsbedrag betaald met onze kwitantie No. 1 op de Ontvang- en Betaalkas ƒ 3000.—

De boekhouder naar de dagelijksche methode boekt onmiddellijk en rechtstreeks elken nieuwen

stand eener verhouding, en kan volstaan met te zeggen: „Scheepsaandeelen aan Ontvang- en Betaalkas"; de maandelijksche methode, die haar journaal slechts eenmaal 's maands samenstelt uit de bijboeken, vordert dat de beschikking bij de Ontvang- en Betaalkas worde opgenomen in de kas, waartegenover dan de betaling aan S. Zwart als uitgaaf komt te staan. (Zie hierboven ons model van het Klad-kasboek).

7.

Verkocht à contant aan de onderstaanden:
aan G. van Haarlem alhier
enz., zie blz. 104.

8.

Gekocht per de Waal & Co., commissionnairs in effecten, alhier:
ƒ 10000.— 3 pCt. Cert. N. W. S. à 95% ƒ 9500.—
Intr. 4/m. 7/d. „ 105.83
Court. 1/8 pCt. „ 12.50
ƒ 9618.33

Aangezien effecten tehuis behooren op de Effecten- en niet op de Goederen-rekening, dient men bij gemis van een algemeen memoriaal een ander boek te hebben, waarin de effecten-zaken worden genoteerd, zij het dan ook dat ze ook zonder dit vanzelf in het grootboek zullen terecht komen wanneer ze direct en ten volle worden betaald, *niet* wanneer wij met de Waal & Co. in rekening-courant staan, en van tijd tot tijd ronde of niet geheel afloopende bedragen verrekenen.

9.

Nota ontvangen van de Ontvang- en Betaalkas, dat de haar ter incasseering gezonden kwitantie op G. van Haarlem, alhier, is ingekomen ƒ 3362.14

Ook voor het verkeer met den kassier bedient menig kantoor zich van een afzonderlijk memoriaal, of zelfs bovendien van een kassiersboek. Die betrekking kan n.l. op op onderscheidene manieren worden bijgeschreven. Vooreerst toch dient men aanteekening te houden van elke afgifte van te innen papier, ten einde steeds te kunnen nazien wat nog moet worden verantwoord. Aangezien echter zulk papier geene directe schuld vormt van den kassier aan ons (dat wordt het pas bij de betaling door onzen debiteur) kan de kassier niet dadelijk er voor worden gedebiteerd, en pleegt men de afgiften slechts te noteeren in een daartoe bestemd boekje. Komt nu het bericht dat eene kwitantie of assignatie is betaald, dan kan men naar verkiezing dit aanteekenen in genoemd boekje of in het memoriaal. In beide gevallen worden éénmaal 's maands de ingekomen posten verzameld in het kassiersboek, de officieele rekening-courant met den kassier. Toch kan zeer wel het meergemelde aanteekenboekje tevens worden gebezigd als kassiersboek, indien de bloote afgifte wordt genoteerd in eene afzonderlijke kolom, de incasseering herhaald in eene kolom daarnevens. En waar de kassiers bijna altijd bij elke opgave van incasseering tevens de daarop vallende onkosten noemen, kan het boek ook dááraan worden dienstbaar gemaakt, zoodat altijd het beschikbaar saldo kan worden becijferd.

Ziehier een model van zoo'n boek:

Debet. AMSTERDAM, Januari 1894. *Credit.*

	4	B. van Haarlem, Deventer	ƒ 116	42	ƒ 116	42 [1]			ƒ —	29 [3]		
	7	C. van Deventer, Haarlem	-1280	—	-1280	—			- 1	—		
	„	D. van Keulen, Zwolle . .	- 78	50	- 78	50			- —	15		
	9	E. de Boer, Arnhem . . .	- 200	—	- 200	—			- —	20		
	12	P. de Jong, Groningen. .	- 427	15	- 427	15			- 1	07		
	„	H. de Vries, „	- 85	17	- —	— [2]	14	Gedisp. Kwit. No. 1 . . .	- —	10 [4]	ƒ2000	—
	„	C. Meijer, „	- 118	94	- 118	94			- —	30		
	14	S. van Kampen, Utrecht	- 724	60	- 724	60			- —	90		
	22	W. Jansen, alhier.	- 318	45	- 318	45			- —	— [5]		
	26	F. Adriaans, Zeist.	- 94	25	- —	—			- —	10		
	31	K. de Bruijn, Leeuwarden	- 88	63	- 88	63			- —	15		
Febr.	3	G. de Klerk, den Helder	- 604	28	- 604	28			- —	75		
	„	A. Jonkmans, „	- 281	77	- 281	77			- —	35		
	5	O. van Brussel, Middelburg	- 145	—	- 145	—			- —	25		
		Transporteeren	ƒ4563	16 [6]	ƒ4383	74		Transporteeren	ƒ 5	61	ƒ2000	—

[1]—[6]) zie aan den voet van blz. 157.

In overeenstemming met wat wij zeiden dat de kassier niet dadelijk kan worden gedebiteerd voor de afgifte der kwitantiën, is het andere, daaruit voortvloeiend feit, dat de debiteuren pas worden gecrediteerd wanneer de assignatie wordt voldaan. Geheel iets anders is het, zooals men weet, met promessen, traites enz., in één woord gezegd met *wissels*.

do.

Betaald aan de Waal & Co., in onze kwitantie No. 2 op de Ontvang- en Betaalkas ƒ 9618.33

11

Remise ontvangen van M. van den Berg te Breda, in zijne assignatie op de Associatie Cassa alhier, per 17 dezer ƒ 3354.34

Onderscheidene kantoren welker administratie van geringen omvang is of geen belang heeft bij dagelijksche bijhouding — en dezen zijn het, zooals wij zeiden, in hoofdzaak, die de maandelijksche methode toepassen — vermijden den omslag die verbonden is aan eene boeking waarbij eerst de assignatie of wissel wordt opgenomen onder te innen wissels, en later de opbrengst in de kas wordt verantwoord, door eenvoudig dergelijk papier direct als kaswaarde te beschouwen, en als ontvangst in geld te boeken. Haalt men dan persoonlijk het bedrag op, dan behoeft hiervan geene verdere notitie te worden genomen; draagt men het aan een ander over, dan wordt die overdracht als uitgave aangemerkt, en de nieuwe houder debet aan kassa. Veel kwaads zullen wij van dit gebruik niet zeggen, maar geheel in den haak is het zeker niet, en wij zullen het daarom niet volgen. Natuurlijk dient men dan ook bij posten als dezen een algemeen memoriaal of een speciaal wisselboek te hebben.

12

Verkocht op promesse van 3 maanden aan F. van Es & Co. alhier
50 balen Javakoffie
enz. ƒ 3455.35
Promessezegel - 1.75 ƒ 3457.10

14

Betaald aan R. de Niet, boekhouder van het brikschip „Elisabeth Anna" enz. ƒ 426.50

15

Factuur ontvangen van Francis Wood Co., te Londen, over per s.s. „IJstroom" afgeladen
<BG> 56/12 kisten China Congo thee
enz. £ 124.1.2
per 15 Januari.

In de boeking der betrekkingen met het buitenland levert de maandelijksche methode dikwijls groot gemak. Wanneer de bedragen contant en ten volle afloopen, dan weet men al spoedig welke som in Hollandsch geld overeenstemt met die in vreemde munt, en behoeft men niet eens eene m/r aan te leggen, doch boekt onder het algemeene hoofd „Diverse Crediteuren". Meermalen trouwens is hetzelfde ook bij betaling op tijd mogelijk, wanneer b.v. eenige dagen na ontvangst der factuur eene traite door ons wordt geaccepteerd. In elk geval geeft de maandelijksche methode dikwijls gelegenheid om een poosje te wachten met de invulling van het Hollandsch geld, en dan tot het juiste bedrag. Kan de inboeking niet langer worden uitgesteld, hetzij omdat de

[1]) Deze plaatsing der bedragen in de tweede kolom geschiedt bij de ontvangst der opgave van den kassier; het noemen van den datum is hierbij niet van veel belang.

[2]) Ook van het onbetaald terugkomen van kwitantiën geeft — natuurlijk — de kassier kennis, onder overlegging van het stuk.

[3]) Herhaling van den naam des debiteurs is niet noodig, wanneer men slechts zorg draagt de onkosten te boeken op denzelfden regel als waarop de afgegeven kwitantie te vinden is

[4]) Ook voor onbetaald teruggekomen kwitantiën wordt toch eene kleinigheid berekend aan onkosten wegens briefport enz.

[5]) Op de incasseering van papier dat betaalbaar is ter plaatse waar de kassier is gevestigd, vallen geene onkosten. Wèl kassiersloon, maar dat wordt niet dadelijk in rekening gebracht. Trouwens is in al de genoemde onkosten het kassiersloon nog niet begrepen; de kassier geeft dat later op, meestal éénmaal 's jaars, over het geheele geïncasseerd bedrag, en feitelijk is het saldo te goed dan ook in den regel iets lager dan de boeken aanwijzen.

[6]) Optelling der eerste kolom kan desverkiezend achterwege blijven.

opeenhooping van werk te groot worden zou, of omdat men zeer gehecht is aan maandelijks bijhouden, of wel eindelijk omdat de boeken moeten worden afgesloten en balans opgemaakt, dàn wordt ook hier bij benadering de som in Hollandsch geld bepaald. Klaarblijkelijk stelt intusschen in zéér vele gevallen de maandelijksche methode in staat tot het afschaffen of aanzienlijk beperken van het gebruik der m/r, in zooverre dat de verschillen in Hollandsch geld zich minder veelvuldig voordoen.

Een tweede gemak levert de maandelijksche methode, waar zij vaak ook — en dat om dezelfde hierboven genoemde redenen — de rekening „Goederen van buitenlands" overbodig maakt. Dikwijls zal men kunnen wachten met inboeken tot de goederen aangekomen zijn, en dan heeft men de keus tusschen het debiteuren der goederenrekening in één post voor aankoopsom en sedert bekend geworden onkosten, of wel het belasten van goederen- en onkostenrekeningen afzonderlijk.

16

Ontvangen van F. van Es & Co. alhier, hunne promesse, vervallende 12 April e.k. *f* 3457.10

18

Betaald aan de Ontvang- en Betaalkas, in onze kwitantie No. 3 op haarzelve, de traite van Francis Wood en Co. te Londen, 15 dezer getrokken o/B. W. Blijdenstein & Co., Londen, per zicht £ 124.1.2 à *f* 12.10$^1/_2$ *f* 1501.73

Nu wij het bedrag in Hollandsch geld kennen waarop ons de betaling van den wissel uit Londen komt te staan, vullen wij die som tevens in bij den memoriaalpost d.d. 15 dezer: Factuur ontvangen van Francis Wood & Co. te Londen, enz.

19

Gekocht op promesse van 3$^1/_2$ maand na 18 dezer, van W. Hijblom & Co. alhier, 500 balen Santoskoffie enz. *f* 21312.—
Promessezegel - 11.— *f* 21323.—

do.

Geconsigneerd per s.s. „Vesta" aan W. Eppens & Co. te Hamburg, om voor onze rekening aldaar te verkoopen: 500 balen Santos-koffie.
Bedrag van inkoop enz. *f* 21323.—
Onkosten te Amsterdam:
Vracht... enz. - 427.78 *f* 21750.78

20

Ontvangen uit Londen 56/12 kisten China Congo thee, enz.

Dezen post kunnen wij niet overnemen: hij doet zich bij toepassing der maandelijksche methode in den regel niet voor, en in ons voorbeeld zeker niet. Zooeven hadden wij de boeking der betaling van 't goed, en de rekening „Goederen van buitenslands" is dus niet te pas gekomen.

De maandelijksche methode heeft dus in het memoriaal eenvoudig te vermelden den post die op blz. 112 de tweede is:

Nota ontvangen van de Vries & Zoon, cargadoors alhier, voor onkosten op 56/12 kisten China Congo thee... van Londen... enz.
Stoombootvracht *f* 17.34
enz. *f* 78.39

21

Verkocht aan H. Boosman te Purmerend
◇BG◇ 8/12 kisten China Congo thee enz. *f* 307.97

23

Afgegeven aan W. Hijblom & Co. alhier, onze promesse aan hun order, vervallende 3 Mei e.k., voor factuur 19 Januari j.l. *f* 21323.—

do.

Remise ontvangen van Hartington & Co. te Londen om voor hunne rekening te incasseeren, een geaccepteerden wissel op de Amsterdamsche Bank, vervallende 20 Maart e.k. *f* 8560.25

do.

Bericht ontvangen van de Ontvang- en Betaalkas, dat de assignatie op de Associatie Cassa, getrokken door M. van den Berg te Breda, en van ons ter incasseering ontvangen, 17 dezer is betaald met *f* 3354.34

do.

Geaccepteerd de traite van Hartington & Co. te Londen, in dato 22 dezer op ons getrokken voor hunne rekening, aan de order van P. Simson te Londen, vervallende 22 Maart e.k. *f* 8310.—

25

Betaald aan de Vries & Zoon, cargadoors alhier, het bedrag hunner nota d.d. 20 dezer *f* 78.39

26

Getrokken op W. Eppens & Co. te Hamburg, voor onze rekening, een wissel groot R.M. 30000.— order ons zelven, per 26 April e.k.; zichtkoers *f* 59.05 *f* 17715.—

Deze wissel vervalt eerst over geruimen tijd, en met de boeking van een daartegen opwegend bedrag in Hollandsch geld kan zeker niet zóó lang worden gewacht. Posten als dezen staan bij dagelijksche en maandelijksche methode gelijk; het zou bijv. een fout zijn om bij verkoop des wissels lang vóór den vervaltijd, in het credit der firma Eppens de verkregen contante waarde te brengen (zij het dan ook dat dit zonder schade voor de uitkomst der boekhouding zou kunnen geschieden omdat het ten slotte de vraag is hoe de rekening staat in *vreemd* geld, niet in eigen). Vandaar dan ook dat de *zichtkoers* als grondslag voor de waarde-berekening is aangenomen; men wil daarmede te kennen geven dat de wissel op of kort vóór 26 April een prijs zal kunnen bedingen van vermoedelijk *f* 59.05 per 100 R.M. Voor dàt bedrag dient dus de rekening „te innen wissels in vreemd geld" te worden gedebiteerd, ongeacht de opbrengst.

Van zelf spreekt dat voor de verbinding met de firma Eppens in elk geval eene m/r moet worden aangelegd. Met haar onderhouden wij verkeer op tijd en voor niet even groote bedragen.

28

Nota ontvangen van de Ontvang- en Betaalkas, dat volgens onze order van onze dépositorekening bij haar is afgeschreven, en op gewone rekening-courant is overgebracht de som van *f* 10000.—
Intr. 25 dagen à 2 pct. - 13.89
f 10013.89

Laat ons hier verontschuldiging mogen maken voor eene op blz. 115 begane vergissing. Wij berekenden daar 2 pct. rente, terwijl het had moeten zijn (zie de boeking der storting op 2 Januari) 1$^1/_2$ pct. Om noodelooze storing in de boekhouding te voorkomen, doet men nog beter door dadelijk op 2 Januari te lezen 2 pct., gelijk wij op blz. 154 invulden. Deze ongezochte gelegenheid grijpen wij overigens aan om volledigheidshalve nog even te zeggen dat men reeds bij het à déposito geven van geld heeft te verklaren of men de beschikking er over houden wil met één dag, eene halve of heele maand of drie maanden te voren opzeggens. De — mede vooraf bedongen — rente is dan hooger naarmate de opvraag-termijn langer is.

31

Betaald in deze maand de volgende onkosten:
Salarissen *f* 275.—
Kleine kas - 60.— *f* 335.—

do.

Gedisponeerd voor eigen rekening over *f* 300.—

Aan 't einde der maand gaat de boekhouder over tot de samenstelling van het journaal, waarbij als regel vóóraf de bijboeken zijn in te vullen. Die bijboeken zijn — wij merkten het reeds op — ongeveer dezelfde als die de enkele methode gebruikt (zie de lijst op blz. 73). Bij beide methoden is hunne bestemming om al wat het memoriaal in tijdsorde bevat, te rangschikken naar den aard der handelingen; bij de dubbele methode naar het maandelijksch systeem leveren zij bovendien den grondslag tot het journaal, en, door middel dáárvan, tot het grootboek.

Beginnen wij weder met het voornaamste hunner: het

Kasboek,

waarbij wij ten overvloede nog even opmerken, niet het kas-memoriaal of klad-kasboek te bedoelen, maar juist dat wat daarop volgt, daaruit wordt samengesteld, en dikwijls — o. i. volkomen terecht — het kas-journaal wordt genoemd. Het boek is gefolieerd.

1. — 1.

Debet. AMSTERDAM, Januari 1894. *Credit.*

	Kapitaal.				
1	Voor gefourneerd in contanten			*f* 60000	—
	Ontvang- en Betaalkas.				
6	Gedisponeerd kwit. No. 1	*f* 3000	—		
9	„ „ „ 2	- 9618	33		
18	„ „ „ 3	- 1501	73	-14120	06
				f 74120	06

	A déposito u/g bij de Ontvang- en Betaalkas.				
2	Voor à déposito gegeven à 2 pct.			*f* 20000	—
	Ontvang- en Betaalkas.				
4	Voor gestort in rekening-courant			-20000	—
	Diverse Crediteuren.				
5	H. Koopmans	*f* 11958	77		
18	Francis Wood & Co., Londen	- 1501	73	-13460	50
	Scheepsaandeelen.				
6	S. Zwart, 1/8 aandeel brik „Elisabeth Anna"	*f* 3000	—		
14	R. de Niet, 1/8 in kosten van uitrusting brik als voren	- 426	50	- 3426	50
	Effecten.				
9	de Waal & Co. *f* 1000.— 3 pct. Cert. N. W. S.			- 9618	33
	Onkosten.				
25	de Vries & Zn., voor diverse kosten op 56/12 kisten China thee van Londen	*f* 78	39		
31	Salarissen en kleine kas	- 335	—	- 413	39
	Particuliere rekening.				
31	Gedisponeerd			- 300	—
	Per saldo op nieuwe rekening			- 6901	34
				f 74120	06

Wij noemden het Kasboek het voornaamste der bijboeken, en deden dat zoowel met het oog op de omstandigheid dat verreweg de meeste handelingen ten slotte in de kas worden voltooid, als de andere, dat men in dit boek reeds dadelijk zooveel mogelijk de hoofden noemt, die in het grootboek voorkomen. Van wat in de verstreken maand door middel der kas geheel is afgeloopen, treedt de aard, de bestemming, op den voorgrond; de personen behoeven niet meer in aanmerking te komen. Wij betaalden niet zoozeer aan S. Zwart, R. de Niet, de Waal & Co. en de Vries & Co., maar belegden geld in scheepsaandeelen, kochten effecten, en betaalden onkosten. Zoodoende correspondeert de kas rechtstreeks op de rekeningen in het grootboek, waarbij het dubbele voordeel wordt verkregen dat in laatstgenoemd boek niet alleen veel minder posten over de diverse debiteuren en crediteuren loopen, maar dat bovendien het per kassa afgeloopen zijn der transactiën blijkt. Uitzondering pleegt te worden gemaakt — zie „Diverse Crediteuren," — voor zoover de kasposten in rechtstreeks verband staan met het onderwerp van onzen handel; en natuurlijk moet óók rekening worden gehouden met hen die om welke reden ook een eigen hoofd in het grootboek hebben, maar waar eenigszins mogelijk vallen de personen weg, en wordt dadelijk afgeboekt op de betrokken hooofden.

Met de kas houdt de rekening van den kassier het nauwst verband; na de samenstelling van het kas-journaal volgt dan ook meestal die van het

Kassiersboek,

waarin, evenals zulks in het Kas-journaal geschiedde, bij elkander wordt geboekt wat in de afgeloopen maand door de betrokken hoofden aan den kassier werd betaald. In het credit der kassiersrekening komen onze beschikkingen; niet nog de onkosten en de provisie: deze plegen slechts eenmaal in de drie, zes of twaalf maanden — naar overeenkomst — in één post te worden geboekt.

Ook dit boek is gefoliëerd.

1. — 1.

Debet. AMSTERDAM, Januari 1894. *Credit.*

2	Aan *Kassa*, Gestort in rekening-courant.			*f* 20000	—
	Aan *Diverse Debiteuren*, geïncasseerd:				
9	G. van Haarlem, alhier	*f* 3362	14		
23	M. van den Berg, Breda	- 3354	34	- 6716	48
	Aan *A déposito u/g bij de Ontvang- en Betaalkas.*				
28	Voor overschrijving			-10000	—
	Aan *Interest.*				
28	Voor 25/d à 2 pct. *f* 10000.— déposito			- 13	89
				f 36730	37

	Per *Kassa*, Gedisponeerd:				
6	S. Zwart, alhier, kwit. No. 1	*f* 3000	—		
9	de Waal & Co., „ „ 2	- 9618	33		
18	Ontv.- en Bet. kas „ „ 3	- 1501	73	*f* 14120	06
31	Per Saldo op nieuwe rekening			-22610	31
				f 36730	37

Na de boeking van geld en geldswaarden krijgen de goederen hunne beurt, in de eerste plaats het

Inkoopboek,

gepagineerd, waarin alle ingekomen facturen, voor zooverre zij namelijk betrekking hebben op den aard van onzen handel, volledig worden overgenomen. Daartoe behoort mede ons aandeel in elken aankoop voor gemeenschappelijke rekening met anderen, onverschillig of aan ons of aan een anderen deelhebber de verkoop is opgedragen. Ook in dit boek intusschen wordt gelet op bijeenvoeging van al wat straks in het grootboek evenzeer onder één hoofd zal worden vereenigd: bij elkander de Diverse Crediteuren, bij elkander óók wat onder bepaalde hoofden (A. en Co., Hamburg o/r, B. & Zn., Zutphen) zal worden geboekt; in één woord: in overeenstemming met de inrichting van het grootboek.

Ten behoeve daarvan moet verder worden acht gegeven op het onkosten-gedeelte in de facturen. Voor zooverre het bijgetelde kosten betreft, zal in den regel daarvan geene notitie worden genomen, omdat de goederen eenvoudig zullen worden beschouwd zooveel meer te hebben gekost. Wie intusschen wil, kan de factuur splitsen in de koopsom der goederen en in het bedrag der onkosten. In elk geval moet bij afgetrokken onkosten de goederenrekening worden gedebiteerd voor het nominaal beloop, en daartegenover gecrediteerd: de onkosten-rekening voor wat wij tijdelijk aan haar schuldig worden, en de leverancier voor het netto-bedrag zijner vordering.

Zie b.v. de eerste factuur:

AMSTERDAM, Januari 1894. 1.

Diverse Crediteuren:			
H. Koopmans, alhier			
200 balen Javakoffie			
Bruto 12346 K.G.			
Tarra 300 „			
Netto 12046 K.G. à 50 ct. p. 1/2 K.G.	*f* 12046.—		
Registr. 1 pct.	- 120.46		
	f 12166.46		
Contant 1 1/2 pct.	- 180.69		
	f 11985.77		
Af 3/m huur à 4 1/2 ct. per baal per maand	- 27.—	*f* 11958	77

15

Francis Wood & Co., Londen enz.

Nu heeft men de keus tusschen de volgende wijzen van inboeken: òf doorgaan naar het voorbeeld der eerste factuur, aan 't einde der maand optellen, en, komende tot een eindcijfer van b.v. *f* 10000.—

alle posten nog eens doorloopen, en binnenslijns de hoofden noemende, bewijzen dat de uitkomst dezelfde is, b.v.

Goederen	*f* 9800.—	
Bijgetelde onkosten	- 300.—	
	- 10100.—	
Afgetrokken onkosten	- 100.—	*f* 10000.—

òf reeds dadelijk de facturen aldus inboeken, en in overeenstemming daarmede het boek linieerende, komen tot het volgend systeem:

AMSTERDAM, Januari 1894. 1.

		GOEDEREN.	ONKOSTEN. bijgeteld.	ONKOSTEN. afgetrokken.	EINDBEDRAG.
	Diverse Crediteuren:				
	H. Koopmans, alhier				
2	200 balen Javakoffie				
	Bruto 12346 K.G.				
	Tarra 300 „				
	Netto 12046 K.G. à 50 ct. p. $^1/_2$ K.G. *f* 12046.—				
	Reg. 1 pct. - 120.46				
	f 12166.46				
	Contant $1^1/_2$ pct. - 180.69	*f* 11985 77			
	Af 3/m huur à $4^1/_2$ ct. pr. baal per maand.			*f* 27 —	*f* 11958 77
	15				
	Francis Wood & Co., Londen:				
15	<BG> 56/12 kisten China Congo thee.				
	Gross 4256 ℔				
	Tare 16/1 952 „				
	Nett 3304 ℔ à 9d £ 123.18.0				
	Assurantie „ 3.2				
	£ 124. 1.2				
	per 15 Januari. à *f* $12.10^1/_2$	- 1501 73			- 1501 73
	OPMERKING. Vaak wordt het inkoopboek mede gebezigd om er de berekening in te schrijven — direct onder de factuur — van den uitval-prijs in Hollandsche usance (de *conto-finto*, zie blz. 7).				
	Ziehier een voorbeeld van bovenstaande partij:				
	Hebben uitgeleverd:				
	in consumtie: 8/12 kisten				
	Bruto 266 K.G.				
	Tarra 8 64 „				
	Netto 202 K.G. à $67^1/_2$ ct. p. $^1/_2$ K.G. *f* 272.70				
	Transporteeren *f* 272.70				
	Transporteeren	*f* 13487 50		*f* 27 —	*f* 13460 50

	GOEDEREN.	ONKOSTEN. bijgeteld.	ONKOSTEN. afgetrokken.	EINDBEDRAG.
Transport	*f* 13487 50		*f* 27 —	*f* 13460 50
Transport *f* 272.70				
in entrepôt, onder Pakhuismeesteren van de thee, 48/12 kisten				
Bruto 1599 K.G.				
Tarra 8 384 „				
Netto 1215 K.G. à $56^3/_4$ ct. p. $^1/_2$ K.G. - 1379.02				
f 1651.72				
Af 1 pct. - 16.52				
f 1635.20				
Contant $1^1/_2$ pct. - 24.53				
f 1610.67				
Af: onkosten bij de aankomst *f* 78.39				
Pakhuismeesteren van de thee - 30.37 - 108.76				
f 1501.91				
19				
W. Hijblom & Co., alhier				
500 balen Santoskoffie op 10 Vriesse Veemceelen.				
Bruto 29867 K.G.				
Tarra $^1/_2$ K.G. 250				
Uitgenomen monsters 17 267 „				
Netto 29600 K.G.				
à 36 ct. p. $^1/_2$ K.G. *f* 21312.—				
Promessezegel - 11.—	- 21323 —			- 21323 —
per 3 Mei				
	f 34810 50		*f* 27 —	*f* 34783 50
OPMERKINGEN. 1. Wij zijn geene voorstanders van splitsen der facturen in goederen en berekende onkosten; hij die het wèl wil doen, zal de laatste factuur boeken als				
f 21312.— goederen				
en - 11.— onkosten,				
waardoor dan de totalen worden	*f* 34799 50	*f* 11 —	*f* 27 —	*f* 34783 50

2. Aan den voet der boekingen in inkoopboek en verkoopboek pleegt men den naam in te vullen van den makelaar, door wiens tusschenkomst de transactie tot stand kwam, met het percentage zijner courtage, b.v.: „Kater & Zn. $^1/_2$ pct", of
„P. de Bruijn $^1/_4$ pct.,
E. de Wit $^3/_4$ pct.

Na het inkoopboek neemt de boekhouder ter hand het

Verkoopboek,

waarop veel toepasselijk is van wat wij zeiden ten opzichte van het inkoopboek; trouwens het onkostengedeelte in juist omgekeerden zin: hier zijn het de berekende kosten die niet als bate der goederen-rekening kunnen worden beschouwd. Overigens wordt in vele zaken, waar men nooit met

andere dan „Diverse" debiteuren te doen heeft, het verkoopboek dagelijks bijgehouden. Ook dit boek is gepagineerd.

Opgemerkt zij ten slotte, dat *alle* verkoopen er in worden opgenomen: zoowel die welke rechtstreeks voor eigen rekening zijn, als die welke door ons geschieden in de hoedanigheid van tusschenpersoon. Natuurlijk, want zij aan wie wij verkoopen, worden onze debiteuren, en 't doet er niets toe of wij voor die goederen reeds vroeger aan anderen debet zijn geworden, of dat dit pas later geheel of gedeeltelijk het geval zal zijn.

AMSTERDAM, Januari 1894.

	Diverse Debiteuren:			
7	G. van Haarlem, alhier			
	50 balen Javakoffie			
	Bruto 3092 K.G.			
	Tarra 75 „			
	Netto 3017 K.G. à 56 ct. p. ½ K.G.	*f* 3379.04		
	Registr. 1 pct.	- 33.79		
		f 3412.83		
	Contant 1½ pct.	- 50.69	*f* 3362	14
	M. van den Berg, Breda			
	50 balen Javakoffie			
	Bruto 3085 K.G.			
	Tarra 75 „			
	Netto 3010 K.G. à 56 ct. p. ½ K.G.	*f* 3371.20		
	Registr. 1 pct.	- 33.71		
		f 3404.91		
	Contant 1½ pct.	- 50.57	- 3354	34
12	F. van Es & Co., alhier			
	50 balen Javakoffie			
	Bruto 3076 K.G.			
	Tarra 75 „			
	Netto 3001 K.G. à 57 ct. p. ½ K.G.	*f* 3421.14		
	Registr. 1 pct.	- 34.21		
		f 3455.35		
	per 12 April — Promessezegel	- 1.75	- 3457	10
21	H. Boosman, Purmerend			
	(BG) 8/12 kisten China Congo thee.			
	Bruto 266 K.G.			
	Tarra 8 = 64 „			
	Netto 202 K.G. à 77 ct. p. ½ K.G.	*f* 311.08		
	per 21 April — Af 1 pct.	- 3.11	- 307	97
	Goederen	*f* 10479.80		
	Onkosten	- 1.75	*f* 10481	55

Tot de boeken waarin de ondernemingen in goederen verder worden aangeteekend, behooren die welke het verloop van alle commissie- en consignatiezaken bevatten. Men kan daartoe, naar verkiezing, één algemeen boek bestemmen, of zich bedienen van een afzonderlijk

Uitgaand Consignatieboek	(of: „Consignatieboek", zonder méér; voor goederen die wij aan anderen zenden ten verkoop).
Inkomend Consignatieboek	(of: „Commissieboek"; voor goederen die anderen ons ten verkoop toezenden).
Compagnieboek	(voor goederen in rekening met anderen).

In elk geval zullen zij zijn ingericht in rekening-courantvorm, d. w. z. gefolieërd, en elke zaak op een afzonderlijk blad, gescheiden van de overige. Op de linkerzijde van het blad komen alle debiteeringen, onverschillig uit welken hoofde, op de rechterhelft alle crediteeringen.

Voor een groot deel zullen die boekingen dus gelijkluidend zijn aan die in het grootboek, ofschoon hier de bestemming is om een volledig overzicht te hebben van het verloop der zaak, en dáár om haar uitkomst te doen zien.

In de maand Januari hebben wij slechts één post voor een

Consignatieboek:

1. *Debet.* 500 balen Santos-koffie pr. s.s. „Vesta" aan W. EPPENS & Co., Hamburg. *Credit.* 1.

1894							1894					
Jan.	19	Bedrag van inkoop volgens rekening van W. HIJBLOM & Co. alhier dd. heden.			*f* 21323	—						
		Onkosten te Amsterdam: vracht, verschepen enz.	*f* 230	22								
		Courtage ½ pct.	- 106	56								
		Assurantie over *f* 24000 à ⅜ pct. en poliskosten.	- 91	—	- 427	78						

De creditzijde van het blad, die wij oningevuld lieten, omdat de verkoop der koffie niet in de maand Januari geschiedde, is bestemd om er elk tegoed op te boeken wat ons wordt toegekend. In den regel zal dat de afrekening over de geheele partij zijn, doch mochten krachtens afspraak gedeeltelijke verkoopen tusschentijds in ons credit worden gebracht door de voor ons werkende firma, of wordt de partij geheel of gedeeltelijk terug- of naar elders dóórgezonden, dan wordt telkens in het credit aanteekening gehouden.

Komt de afrekening in, dan zou het zeker geene bepaalde fout zijn om de bruto-opbrengst in het credit te boeken, en daartegenover de ons berekende kosten in het debet, doch aangezien de uitkomst dezelfde blijft, en het omslachtig zijn zou om evenzeer de betrokken firma te debiteeren voor het onzuiver beloop, en te crediteeren voor de onkosten, kiest men den eenvoudigen weg door slechts het netto-product in aanmerking te nemen. Iets anders is het wanneer ons tusschentijds, geheel afzonderlijk, opgave wordt gedaan van gemaakte onkosten; dàn debiteeren wij het hoofd der consignatie, en crediteeren de firma.

De meeste kantoren die een eenigszins beteekenend wisselverkeer hebben, zullen ten behoeve daarvan afzonderlijke boeken aanhouden. Al naar den omvang der zaken zal men zich bedienen van boeken voor alle vier de soorten (te innen en te betalen wissels in eigen en vreemd geld) of zelfs speciaal voor wissels in eene bepaalde muntsoort of op dezen of gene onzer correspondenten, of slechts eenvoudig één boek hebben voor te innen wissels en een ander voor te betalen papier.

Nemen wij aan dat de firma Everts het laatste doet, en toch eigene en vreemde munt gescheiden houdt, dan verkrijgen wij de volgende beelden:

Fol. 1. **Te innen wissels.** Fol. 1.
Debet. *In Hollandsch geld.* *Credit.*

1894.					1894.			
Jan.	16	Promesse F. v. Es & Co. a/o order pr. 12 April e.k.	*f* 3457	10				
„	23	Wissel Hartington & Co., Londen, op de Amsterd. Bank pr. 20 Maart	- 8560	25				

Fol. 2. *In vreemd geld.* Fol. 2.

Jan.	26	Wissel eigen order op W. Eppens & Co., Hamburg, pr. 26 April e.k. R.M. 30000.— à *f* 59.05	*f* 17715	—					

Te betalen wissels.

Fol. 3. *In Hollandsch geld.* Fol. 3.

					Jan.	23	Prom. o/W. Hijblom & Co., alhier, per 3 Mei e.k.	*f* 21323	—
					„	„	Traite Hartington & Co., Londen, o/P. Simson, aldaar, per 22 Maart e.k.	- 8310	—

Fol. 4. *In vreemd geld.* Fol. 4.

(In Januari 1894 nihil).

Opmerkingen. 1. Reeds veronderstelden wij de mogelijkheid dat niet elk kantoor zich van een wisselboek bedient. Inderdaad is het niet onvermijdelijk noodig: zij die het niet aanleggen, zullen toch uit het memoriaal moeten opteekenen in het journaal, welke wissels nog in te vorderen of te betalen zijn, en het grootboek zal dus altijd doen zien wat er nog loopt. Het wisselboek heeft dan ook in den regel geene verdere bestemming dan die van klapper, van aanteekenboek, en behoeft volstrekt niet te worden gehouden in den rekening-courant-vorm, dien wij hierboven er aan gaven.

2. In elk geval is het overbodig om er de wissels in te schrijven die zijn afgeloopen in de maand van hun ontstaan: die kunnen rechtstreeks tusschen debiteur en crediteur worden afgeboekt. Zoo namen wij geene nota van de assignatie, die M. van den Berg te Breda ons 11 dezer zond: deze is 17 d.a.v. door de Ontvang- en Betaalkas geïncasseerd, en men kan dus zeggen dat M. van den Berg („Diverse Debiteuren") betaalde per Ontvang- en Betaalkas (zie Wisselboek). Zouden wij nog in den loop van Januari den wissel d.d. 26 op W. Eppens & Co. te Hamburg hebben verkocht, dan hadden wij de Kas (of wie anders de waarde zou hebben ontvangen) kunnen debiteeren aan W. Eppens & Co. o/r.

Niettemin, indien men prijs stelt op volledigheid, dan kunnen *alle* wissels worden ingedragen in het daartoe bestemde boek; men heeft dan toe te zien dat op de kassa-, kassiers- of welke andere rekening worde gedebiteerd en gecrediteerd aan en per de betrokken wissel-rekening, en dat slechts éene der beide boekingen worde overgenomen. Zoo licht toch zou men er in loopen, omdat b.v. de Ontvang- en Betaalkas in het kassiersboek zal gedebiteerd zijn voor incasseering der assignatie van M. van den Berg, en de te innen wissels in Hollandsch geld in het wisselboek gecrediteerd voor de opbrengst van hetzelfde papier.

3. Onderscheidene kantoren volgen het niet verwerpelijk gebruik om betalingen als die van M. van den Berg af te boeken per kassa. Haalt men zelf het geld op, dan is de zaak daarmede afgeloopen; geeft men het anderen ter incasseering, dan debiteert men die aan Kassa.

De meest gebruikelijke boeken zijn hiermee behandeld: wij behoefden niet meer te spreken van het rekening-courant-boek, dat in het raderwerk der boekhouding geen anderen dienst bewijst dan als contrôle de rekeningen bij te houden van hèn die geen eigen hoofd in het grootboek hebben (somtijds toch óók van dezen) en van het magazijnboek dat dezelfde bestemming heeft ten opzichte der goederen. Zij komen dus niet in aanmerking voor het journaal, welks samenstelling de boekhouder naar de maandelijksche methode thans begint.

Journaal.

Amsterdam, Januari 1894. 1.

1 / 2	*Kassa.*	*f* 74120	06		
	aan *Kapitaal*				
	Voor gefourneerd in contanten			*f* 60000	—
3	aan *Ontvang- en Betaalkas*				
	Voor bij haar gedisponeerd in onze kwit. No. 1—3			- 14120	06
4	*A déposito u/g bij de Ontvang- en Betaalkas.*				
	Voor à déposito gegeven à 2 pct.	- 20000	—		
3	*Ontvang- en Betaalkas.*				
	Voor gestort in rekening-courant	- 20000	—		
5	*Diverse Crediteuren.*				
	Voor betaald aan diversen	- 13460	50		
6	*Scheepsaandeelen.*				
	Voor betaald aan S. Zwart 1/8 aandeel brik „Elisabeth Anna" *f* 3000.—				
	Aan R. de Niet, 1/8 aandeel in kosten van uitrusting als voren - 426.50	- 3426	50		
7	*Effecten.*				
	Voor betaald aan de Waal & Co. *f* 10000.— 3 pct. Cert. N. W. S.	- 9618	33		
8	*Onkosten.*				
	Voor betaald aan diversen	- 413	39		
9	*Particuliere rekening.*				
	Voor gedisponeerd op rekening	- 300	—		
1	aan *Kassa*			- 67218	72

Opmerkingen. 1. Naar men ziet, zijn bovenstaande posten voortgekomen uit het Kasboek. Natuurlijk worden niet de totalen der tellingen uit dat boek overgenomen in het journaal: de saldo's waarmede de maanden aanvangen en eindigen, doen in het kasboek slechts dienst ter gelijkmaking en afsluiting, maar ontvangsten of uitgaven zijn het niet.

2. De wijzen van indragen in het journaal zijn tamelijk onderscheiden. Hier en daar wordt nog zeer gehecht aan den ouderwetschen vorm:

Kassa aan *de volgenden* *f* 74120.06
Voor in deze maand van onderstaanden ontvangen:
Kapitaal *f* 60000.—
Voor gefourneerd in contanten *f* 60000.—
enz.

Regelrecht daartegenover staat de methode, die in 't journaal niets meer omschrijft, en eenvoudig zegt:

Kassa *f* 74120.06
aan Kapitaal *f* 60000.—
Ontvang- en Betaalkas - 14120.06
enz.

Ons schijnt het toe dat moet worden gestreefd naar duidelijkheid die zoo beknopt mogelijk is. De eene van die hoedanigheden mag niet begunstigd worden ten koste der andere. Noodeloos noemen wij b.v. een specificatie der bedragen, gedisponeerd bij de Ontvang- en Betaalkas, of der betaalde onkosten; nuttig daarentegen het noemen der soort van effecten, scheepsaandeelen enz. Wanneer

Transporteeren	*f* 141338	78	*f* 141338	78

2.

	Transport	*f* 141338	78	*f* 141338	78

dergelijke détailleering nagelaten wordt, blijkt uit het grootboek niet de aard der bezittingen, en zou men om dien te weten te komen, alle bijboeken moeten doorloopen over wie weet hoe lange tijdruimte. Tenzij — en dat is toch ook geen klein bezwaar — men afzonderlijke lijsten, boeken, klappers er op na houde voor alle bestanddeelen der administratie. Nu bezit men in het rekening-courant-boek zoo'n register op de diverse crediteuren, en daarom kan te hunnen aanzien van „diversen" worden gesproken.

3. De cijfers in de voorste kolom zijn, zooals men weet, de nommers der grootboek-folio's waarop de betrokken boekingen zijn te vinden.

3/10	*Ontvang- en Betaalkas.*	16730	37		
	aan *Diverse Debiteuren.* Voor geïncasseerd van diversen			6716	48
4	aan *A dépôsito u/g bij de Ontvang- en Betaalkas.* Voor overschrijving			10000	—
11	aan *Interest.* Voor 25/d à 2 pct. over *f* 10000.— déposito.			13	89

De opmerking dat van saldo's geen notitie kan worden genomen, geldt natuurlijk ook voor de inboeking uit het kassiersboek. Voor 't overige kon in debet- en credit-zijde van dat boek worden overgeslagen al wat met de kas in betrekking stond: die posten toch hebben wij reeds uit het kasboek overgenomen.

12/5	*Goederen.*	34810	50		
	aan *Diverse Crediteuren* Voor het bedrag van diverse facturen			34783	50
8	aan *Onkosten.* Voor afgetrokken onkosten			27	—

Men ziet dat hier het inkoopboek aan de beurt is geweest. Détailleering achten wij zoomin van namen der crediteuren als van hoeveelheid en soort van goederen noodig: rekening-courantboek en magazijnboek bewijzen dien dienst.

De aandacht zij intusschen er op gevestigd, dat firma's die een eigen hoofd van rekening hebben in het grootboek, met name moeten worden genoemd. In Januari komt — althans krachtens ons op pag. 157/158 bij den post van 15 Januari gemotiveerd stelsel — zulke verhouding nog niet voor.

Alle op het inkoopboek toepasselijke opmerkingen gelden ook voor de journaliseering uit het verkoopboek, dat ons dus de volgende posten levert:

10/12	*Diverse Debiteuren.*	10481	55		
	aan *Goederen* Voor verkocht aan diversen			10479	80
8	aan *Onkosten* Voor bijberekende onkosten			1	75
13/12	*Goederen onder W. Eppens & Co., Hamburg*	21750	78		
	aan *Goederen.* Voor geconsigneerd 500 balen Santoskoffie			32312	—
8	aan *Onkosten.* Voor onkosten op deze consignatie			427	78
	Transporteeren	*f* 225111	98	*f* 225111	98

3.

	Transport	*f* 225111	98	*f* 225111	98
14/10	*Te innen wissels in Hollandsch geld*	12017	35		
	aan *Diverse Debiteuren.* Voor promesse van F. van Es & Co. pr. 12 April e.k.			3457	10
15	aan *Hartington & Co., Londen, h/r* Voor wissel op de Amsterd. Bank per 20 Maart e.k.			8560	25
16/17	*Te innen wissels in vreemd geld*	17715	—		
	aan *W. Eppens & Co., Hamburg o/r* Voor onzen wissel op hen per 26 April e.k., R.M. 30000.—			17715	—
5	*Diverse Crediteuren* Voor onze promesse aan W. Hijblom & Co. pr. 3 Mei e.k.	21323	—		
15	*Hartington & Co., Londen h/r.* Voor hunne traite o/P. Simson, pr. 22 Maart e.k.	8310	—		
18	aan *Te betalen wissels in vreemd geld*			29633	—

Heeft men aldus uit de in gebruik zijnde bijboeken alles gejournaliseerd, dan wordt aan het memoriaal het overige ontleend. Elken in dat boek opengebleven post zou men achtereenvolgens kunnen indragen in het journaal, doch aangezien men daarbij meermalen denzelfden debiteur of crediteur kan tegenkomen, en juist zooveel mogelijke vereeniging het doel is der maandelijksche methode, pleegt men de overschotten uit het memoriaal eerst in klad te brengen. Aldus doende, vinden wij ten slotte:

19/5	*Inboedel*	1276	75		
	aan *Diverse Crediteuren* Voor gekocht meubilair			1276	75
20/21	*Vaste Goederen.*	12000	—		
	aan *Bouw-Maatschappij „de Phenix"* Voor gekocht perceel Boschlaan 17.			1200	—
		f 297754	08	*f* 297754	08

Wie dit journaal heeft gevolgd en overgebracht in het grootboek, heeft het verschil in uiterlijk tusschen de dagelijksche en maandelijksche methoden tastbaar voor oogen. De tellingen der maand Januari zijn ongelijk; er zijn niet evenveel hoofden, en zij komen overigens toch niet op dezelfde folio's voor. Maar de uitkomst is gelijk: de saldo's zijn dezelfde. Dit is wáár, zelfs ook ten opzichte der enkele rekeningen, waarbij dit schijnbaar niet het geval mocht zijn. Zoo debiteerden wij b.v. op blz. 108 de goederenrekening voor *f* 1501.11, op blz. 168 (162) voor *f* 1501.73, maar daarentegen zullen wij bij het balans-opmaken de firma Francis Wood & Co. niet voor *f* 0.62 hebben te crediteeren, zooals wij bij de dagelijksche methode moesten doen. Toen hadden wij 62 cents méér winst op goederen dan we nù zullen kunnen bevinden, maar nu zullen we geen verlies van 62 cents op de o/r aantreffen. Zóó zal het — we wezen reeds daarop — meermalen kunnen gaan met de o/r en met andere rekeningen die eigenlijk in vreemd geld loopen.

Maar de einduitkomst: saldo's van balans en winst en verlies, zal bij beide methoden gelijk zijn. We zullen niet, om dit te bewijzen, het memoriaal der firma Everts tot het einde toe naar de maandelijksche methode uitwerken; ons bestek gedoogt dat niet. Wèl zij het den beoefenaren met nadruk aanbevolen, dit te doen; wij zullen slechts de aandacht vestigen op enkele bijzonderheden die zich daarbij kunnen voordoen.

Vooreerst lette men er op, dat bij de maandelijksche methode, anders dan bij de dagelijksche,

gevaar bestaat om denzelfden post twee malen te boeken; hoe grooter het aantal bijboeken is, des te veelvuldiger zal men hetzelfde onderwerp dubbel behandeld vinden: de kas werd gedebiteerd voor wat de Ontvang- en Betaalkas haar toevoerde, omgekeerd werd die instelling gecrediteerd voor hare betaling per Kassa. Hetzelfde is het geval met onderscheidene wissel-boekingen. Vervolgens zij men indachtig aan de noodzakelijkheid om toe te zien dat op de juiste hoofden wordt afgeboekt: hadden wij b.v. het gekocht meubilair direct betaald, dan zou de kas zijn gecrediteerd per *Inboedel*. Nu de vereffening eerst later geschieden zal, zullen wij haar hebben te crediteeren per *Diverse Crediteuren*.

Overigens behoeven, naar 't ons toeschijnt, geene posten uit de volgende twee maanden eenige verdere bespreking; bij mogelijken twijfel zal in den regel de toelichting, bij de uitwerking naar de dagelijksche methode gegeven, kunnen volstaan, anders de uiteenzetting van de maandelijksche methode.

Berekening van interest.

Een gewichtig hoofdstuk is thans aan de beurt. Tot dusverre maakten wij van de met personen loopende rekeningen slechts de bloote saldo's op, zooals zij voortvloeiden uit het verschil tusschen debiteering en crediteering. In de praktijk wordt bovendien interest in aanmerking genomen; bij het bankiers- en fondsenvak altijd, in den goederenhandel en andere takken van bedrijf veelvuldig. Het spreekt trouwens eigenlijk van zelf dat waar men niet stipt op de vervaldagen de volle bedragen afrekent, rente-vergoeding verschuldigd is door hem, die geld van anderen onder zijne berusting heeft. Wanneer wij op 15 Mei aan Francis Wood & Co. te Londen £ 1015 schuldig zijn en wij doen in betaling toekomen eene chèque op B. W. Blijdenstein & Co. aldaar, groot £ 1000 per 13 Mei, dan heeft eerstgenoemde firma van ons £ 1000 twee dagen lang in gebruik gehad, terwijl wij van haar £ 15 onder ons houden na 15 Mei tot zoo lang wij finaal afrekenen.

Bleef het nu bij een of twee posten 's jaars, dan zou de uitrekening van den verschuldigden interest gemakkelijk zijn. Maar de wisseling in de verhoudingen geschiedt in eene eenigszins uitgebreide zaak zóó vaak, dat onmogelijk kan worden gewacht tot 't opmaken der balans met de becijfering. En men is er daarom op bedacht geweest, de wijze van berekenen te vereenvoudigen, zoodat op elk oogenblik met weinig moeite de verschuldigde rente kan worden opgemaakt. Grondslag daarbij is de overweging die wij op blz. 11 vooropstelden, dat b.v. *f* 1000.— in 50 dagen evenveel rente afwerpen als *f* 50000.— in 1 dag. M. a. w.: *vermenigvuldiging van het kapitaal met het aantal dagen geeft kapitaals-éénheden voor één dag.* Wanneer wij Francis Wood & Co. 40 dagen laten wachten op de aanzuivering der £ 15.—, dan zullen zij ons berekenen interest over £ 15 × 40 = £ 600 in één dag. Dit product van kapitaal × dagen wordt onder de geijkte benaming: „rentecijfers", in den loop der boekhouding direct bij de betrokken posten ingevuld, de optelling er van gemaakt bij het opmaken der rekening-courant, zoodat het verschil tusschen de in debet en credit gebrachte rentecijfers het kapitaal aanwijst waarvoor wij één dag rente zullen hebben te betalen of kunnen vorderen.

Veronderstellen wij b.v. dat wij van eene met ons in betrekking staande firma te vorderen hebben den interest van

f 4318.21 over 18 dagen, dan drukt men dat uit met 4318.21 × 18 = 77728
- 872.50 „ 84 — 872.50 × 84 = 73290
- 1000.— „ 4 — 1000.— × 4 = 4000
155018 } Rentecijfers.

Daarentegen zal de firma van ons kunnen eischen rente over

f 5000.— gedurende 200 dagen = 5000 × 200 = 1000000
- 1200.— „ 54 „ = 1200 × 54 = 64800
1064800 } Rentecijfers

Dan zullen wij ten slotte moeten betalen den interest die een kapitaal
van 1064800
min 155018
= 909782 gulden afwerpt in één dag.

Intusschen zijn zulke berekeningen den handel nòg te uitvoerig, en, uitgaande van de overweging dat rente *per cent*, dat is per 100 wordt berekend, wordt er gestreefd naar het berekenen van honderdtallen in plaats van eenheden, opdat de bevonden cijfers direct met het bedongen aantal percenten kunnen worden vermenigvuldigd.

Daartoe worden in de eerste plaats de centen herleid tot guldens, in dier voege dat 1 tot en met 49 cents buiten aanmerking blijft, maar 50 cents en daarboven als een gulden wordt berekend. Zoo wordt niet 4318.21 met 18 vermenigvuldigd, maar 4318, en 873 in plaats van 872.50 met 84. En de aldus verkregen uitkomst wordt op dezelfde wijze tot honderdtallen herleid.

Zoo is 4318 × 18 = 77724 eenheden = 777.24 of 777 honderdtallen.
873 × 84 = 73332 „ = 733.32 „ 733 „
1000 × 4 = 4000 „ = 40.00 „ 40 „
1550 } Rentecijfers.

5000 × 200 = 1000000 eenheden = 10000.00 of 10000 honderdtallen.
1200 × 54 = 64800 „ = 648.00 „ 648 „
10648 } Rentecijfers.

Wordt nu van 10648
1550 afgetrokken,
dan blijft over 9098 × 100 gulden, waarover rente moet worden betaald.

Het verschil is miniem (18 gulden werpt in één dag à 5 pct. 's jaars $1/4$ cent rente af); kan trouwens niet in aanmerking komen tegenover het groote gemak in de becijfering.

Bovenstaande berekening zal worden verkregen bij een vorm van rekening-courant als de onderstaande, die naar haar trap-vormigen aard door de Duitschers werd genoemd, en sedert algemeen bekend staat als de

Staffel-methode.

Rekening-Courant voor den Heer . . . . te . . . . . .

Datums.		Omschrijving	Vervaltijd.	Aantal dagen.	Rentecijfers. Debet.	Credit.	Bedrag.		
1894.									
Januari. .	1	Aan Saldo van A⁰. P⁰. . . .		18	777		*f* 4318	21	D
„	14	Per Wissel op	18 Januari				- 9318	21	C
				200		10000	*f* 5000	—	C
Mei	9	Aan Goederen	8 Augustus				- 5872	50	D
				84	733		*f* 872	50	D
October .	2	Per Goederen	2 November				- 2072	50	C
				54		648	*f* 1200	—	C
December	23	Aan traite op	26 December				- 2200	—	D
				4	40		*f* 1000	—	D
					1550	10648			
„	31	Per Saldo interest 9098 rentecijfers	. . . . .	. . .	. . .	. . .	-	. .	C
		Per Saldo op nieuwe rekening	. . . . .	. . .	. . .	. . .	*f*	. .	D

Voor zooveel noodig, herinneren wij er aan dat de tijden, in de eerste kolom genoemd, de inschrijvings- of „mutatie"-datums zijn, de andere datums noemen de vervaltijden of valuta. Slechts met de laatstgenoemde wordt bij het berekenen der rente rekening gehouden, zij het dan ook dat de mutatie-datums toch óók wel eenige beteekenis hebben, zooals wij later zullen zien.

Wanneer bovenstaande rekening-courant op het eerste gezicht wat duister of ingewikkeld mocht schijnen, dan merken wij op dat die indruk bij eenige bestudeering spoedig zal voorbijgaan, vooral wanneer men er een stuk papier op legt, en dat regel voor regel laat dalen. Men ziet dan het verloop der zaak, zooals zich dit feitelijk ontwikkelt. In het grootboek is de rekening van den betrokken persoon op 1 Januari heropend met een saldo te zijnen laste van *f* 4318.21. Aangezien zij wordt bijgehouden van post tot post in ééne kolom, is niet gemakkelijk, althans niet dadelijk, te zien of de inboekingen debiteeringen of crediteeringen voorstellen. Want de woorden „aan" en „per" staan wat ver van de sommen af, en in elk geval loopt 't niet sterk in 't oog of het ontstane saldo schuldig of te goed is. Om daarin te voorzien, wordt eene D (Debet) of C (Credit) achter de geldsom geplaatst. De rekening vangt dus aan met *f* 4318.21 debet per 1 Januari (31 December A⁰. P⁰.), en de boekhouder weet nog niet wat volgen zal. Op 14 Januari schrijft hij eene crediteering in per 18. Het debet saldo verandert hierdoor in een credit, maar bovendien is nu bekend dat 18 dagen rente verschuldigd is over *f* 4318.(21). Dat aantal dagen en het daarbij behoorende rentecijfer 777 wordt *nu pas* ingevuld op denzelfden regel waarop het kapitaal wordt genoemd. Van 18 Januari af zullen wij *f* 5000.— van de firma onder onze berusting hebben. Hoe lang, is nog onbekend; dat blijkt pas op 9 Mei, wanneer wij te weten komen, dat wij per 8 Augustus eene vordering op haar verkrijgen. Van 18 Januari tot 8 Augustus hebben wij dus rente te vergoeden, en daarom wordt op den regel die het kapitaals-saldo noemt, vermeld dat wij het 200 dagen onder ons hebben gehad, en daarvoor 10000 rente-cijfers schuldig zijn. Zóó gaat dat door, van post tot post, totdat eindelijk op 31 December het rente-saldo kan worden opgemaakt.

Ook dit geschiedt weder op eenvoudige wijze. Bij elke berekening van rente moet het kapitaal door 100 worden gedeeld en daarna vermenigvuldigd met het aantal percenten. Zooals wij zeiden, is het deelen door 100 bij het neêrschrijven der rentecijfers reeds geschied, en wanneer het te doen was om de rente in een geheel jaar, dan behoefde eenvoudig het saldo der rentecijfers te worden vermenigvuldigd met den rentevoet. Maar, zooals wij óók zeiden, geeft het saldo het kapitaal aan wat één dag heeft uitgestaan, en het product van kapitaal × rente moet dus door 360 worden gedeeld. Die dubbele bewerking nu kan worden uitgevoerd in ééns, door te deelen door het getal wat verkregen wordt bij deeling van het aantal percenten op 360, m. a. w. niet te deelen door 360 (dagen), maar door het aantal dagen waarin *f* 100.— één percent aan rente afwerpen. Eene zeer gewone vereenvoudiging: als de rentevoet 3, 4, 5, 6 percent is, dan moet het kapitaal worden vermenigvuldigd met $^{3}/_{360}$, $^{4}/_{360}$, $^{5}/_{360}$, $^{6}/_{360}$, of, herleid, met $^{1}/_{120}$, $^{1}/_{90}$, $^{1}/_{72}$, $^{1}/_{60}$, of anders gezegd, gedeeld door 120, 90, 72 of 60. Die vaste deeler heet het *nombre fixe*; bij onderscheidene andere rentestanden ($2^{1}/_{4}$, $3^{3}/_{4}$, $4^{1}/_{2}$ enz.) is het even gemakkelijk in de bewerking; bij $3^{1}/_{2}$ pct. en sommige anderen niet zoozeer (zie blz. 27).

De verkorte formule voor renteberekening luidt dus:

$$\frac{\text{kapitaal} \times \text{dagen} : 100}{\text{nombre fixe}};$$

en aangezien de bovenste serie bewerkingen dadelijk bij de inschrijving geschiedt, blijft bij het opmaken van 't saldo slechts over, de laatste te doen. Is dus de rentevoet $4^{1}/_{2}$ pct., dan heeft de firma uit ons voorbeeld *f* 9098 : 80 = *f* 113.72 aan rente te goed; bij 4 pct. is het bedrag *f* 9098 : 90 = *f* 101.09; bij 5 pct. zal het zijn *f* 9098 : 72 enz.

Heeft de Staffelmethode ontegenzeggelijk hare voordeelen, waarvan wel het voornaamste is de dadelijke bekendheid met het kapitaals-saldo, toch heeft zij hare schaduwzijden, als daar zijn de kans om bij de aftrekkingen vergissingen te begaan, die zich natuurlijk wreken óók op de renteberekening, het niet gemakkelijk overzicht op het totaal der debiteeringen en crediteeringen, en het rooven van tijd en plaats, juist door de bestendige aftrekkingen, die elke nieuwe inboeking met zich brengt. Deze overweging heeft dan ook geleid tot het toepassen van twee andere stelsels, die, berustende op hetzelfde beginsel, in de bewerking juist aan elkaar tegenovergesteld zijn. Beginnen wij met de eerste van hen, de

Progressieve methode.

Rekening-Courant voor den Heer . . . . te . . . .

Datums.		Omschrijving.	Vervaltijd.	Aantal dagen. Debet.	Aantal dagen. Credit.	Rentecijfers. Debet.	Rentecijfers. Credit.	Bedragen. Debet.		Bedragen. Credit.	
1894.											
Januari. .	1	Aan Saldo van A⁰. P⁰.		360		15545		*f* 4318	21		
„	14	Per Wissel op . . .	18 Januari. .		342		31868			*f* 9318	21
Mei	9	Aan Goederen . . .	8 Augustus	142		8340		- 5872	50		
October .	2	Per „	2 November		58		1202			- 2072	50
December	23	Aan traite op . . .	26 December	4		88		- 2200	—		
						23973	33070				
„	31	Per Saldo interest: 9097 rentecijfers .	. . . . . .	. .	. .	. . . .	. . . .			in te vullen.	
„	„	Per Saldo op nieuwe rekening (*f* 1000 kapitaalssaldo — rente).									

Zooals men ziet, heeft deze vorm meer het gebruikelijk uiterlijk eener rekening-courant. In den regel zelfs zal zij er nog anders uitzien, en over twee zijden liggen: eene voor de debiteeringen, de andere voor de boekingen in het credit. Wij schreven ter wille der ruimte op ééne zijde. Het beginsel der methode is dat alle afrekeningen worden beschouwd als te geschieden op één en denzelfden dag. De laatste opmaking vond plaats 31 December 18 . ., de eerstvolgende zal zijn 31 December 18 . . Daartusschen liggen 360 dagen; wij wachten dus 360 dagen op de verrekening van het ons te goed komend saldo van oude rekening à *f* 4318.21. Daarentegen betalen wij pas op 31 December de *f* 9318.21 uit, die wij reeds op 18 Januari schuldig waren, aldus 342 dagen te laat. In plaats van op 8 Augustus, beschikken wij pas op 31 December, of 142 dagen later, over de ons toekomende *f* 5872.50, enz.

Dat dit stelsel tot juiste uitkomsten leidt, behoeft, dunkt ons, niet met zoovele woorden te worden aangetoond. Er wordt rente te veel belast, 't is zoo, doch ook te veel vergoed. Wanneer iemand debet wordt per 10 December, en ook op dien dag betaalt, dan zullen wij hem 20 dagen te veel belasten, maar over even veel tijd te lang crediteeren. Betaalt hij pas op 13 December, dan is hij natuurlijk drie dagen interest schuldig; welnu, hij wordt voor 20 dagen gedebiteerd, en voor 17 dagen gecrediteerd, zoodat er netto drie dagen overblijven.

Is dit in het oog loopend juist bij afrekening der bedragen in hun geheel, dan is het duidelijk dat het stelsel ook opgaat bij debet- en credit-worden van ongelijke bedragen. Immers schuilt eenig verschil tusschen twee bedragen slechts in het saldo, want tot dáárantoe zijn de sommen gelijk. Welnu, voor zooverre ze gelijk zijn, wordt de rente-berekening over en wêer te niet gedaan, en 't is juist over het verschil, dat de berekening van kracht is.

Alle posten worden dus tot één vervaldag herleid, en aangezien dit geschiedt naar een in de toekomst liggenden datum, wordt de methode vooruitrekenend of progressief genoemd. Hare beknoptheid is hare deugd.

De berekening der rentecijfers behoeft zeker geene bespreking meer; dat de uitkomst ook practisch dezelfde is als die van de Staffel-methode, bewijst de telling (het verschil van 1 rentecijfer kan buiten beschouwing blijven).

Het beginsel der herleiding tot één datum wordt ook gehuldigd door het tweede der stelsels die van de Staffel-methode afwijken. Dit doet echter omgekeerd: brengt alles tot 1 Januari terug, en heet daarom de terug-rekenende of

Retrograde methode.

Rekening-Courant voor den Heer . . . . te . . . .

Datums.		Omschrijving.	Vervaltijd.	Aantal dagen Debet.	Aantal dagen Credit.	Rentecijfers Debet.	Rentecijfers Credit.	Bedragen. Debet.		Bedragen. Credit.	
1894.											
Januari. .	1	Aan Saldo van A⁰. P⁰.						*f* 4318	21		
„	14	Per Wissel op . . .	18 Januari. .	18		1677				*f* 9318	21
Mei	9	Aan Goederen . . .	8 Augustus		218		12803	-5872	50		
October .	2	Per „	2 November	302		6260				-2072	50
December	23	Aan traite op . . .	26 December		356		7832	-2200	—		
„	31	Kapitaals-saldo: Debet	*f* 12390.71								
		Credit	-11390.71								
		Debet	*f* 1000.—	360		3600					
						11537	20635				
		Per Saldo interest: 9098 rentecijfers .	. . . . . .	. .	. .	. . .	. . . .			in te vullen.	
„	„	Per Saldo op nieuwe rekening enz.									

De uitkomst is blijkbaar alweder accoord, doch zal waarschijnlijk nog eenige toelichting behoeven. Reeds zeiden wij dat de retrograde-methode alle posten beschouwt als te vervallen op 1 Januari van het loopend jaar. Is dit in zijne gevolgen gelijk aan het aannemen van 31 December, — is overigens de datum-keuze zelfs geheel onverschillig, mits hij bij debiteering en crediteering dezelfde zij, op de bewerking heeft het uitgangspunt wel eenigen invloed. De progressieve methode neemt aan dat de wederzijdsche betalingen geschieden op een in de toekomst liggenden dag, en wanneer zij in de werkelijkheid vroeger plaats vinden, dan mag bovendien rente worden berekend. Wanneer wij met onzen correspondent afrekenen per 31 December e. k. een partij goederen die reeds 8 Augustus te voren betaalbaar was, dan mogen wij hem *bovendien* debiteeren voor rente over dat tijdperk; wanneer wij hem erkennen per 31 December voor geleverde goederen die reeds 2 November te voren moesten worden voldaan, dan moeten wij hem *bovendien* crediteeren voor interest. Derhalve zijn de naar de progressieve methode bevonden rentecijfers *positief*: de rentecijfers bij de boekingen in het debet stellen óók debiteeringen voor, en die bij de boekingen in het credit zijn óók crediteeringen. De retrograde methode daarentegen herleidt alle betalingen tot 1 Januari te voren; om dat te wettigen, moeten wij onzen correspondent *bij debiteering* voor een post die na 1 Januari vervalt, *crediteeren* voor rente wegens levering nà den aangenomen datum; omgekeerd mogen wij, bij crediteering per 1 Januari voor sommen die pas later ons toevloeien, hem debiteeren voor rente. Derhalve zijn de naar de retrograde-methode bevonden rentecijfers *negatief*: de rentecijfers bij de boekingen in het debet stellen crediteeringen voor, en die bij de boekingen in het credit zijn debiteeringen wegens rente.

Onze modellen met hunne kolommen voor debet- en credit-rentecijfers doen het verschil duidelijk zien; in de praktijk, die meestal gefolieerde boeken gebruikt, zoodat de debiteeringen en crediteeringen op afzonderlijke bladzijden komen te staan, gaat men niet zoo ver om bij toepassing der retrograde methode de rentecijfers direct te schrijven op het blad waar ze feitelijk zouden tehuis behooren. Gemakshalve plaatst men ze onmiddellijk naast de posten, juist zooals bij de progressieve methode; intusschen wèl wetende dat ze negatief zijn, en het saldo aan rentecijfers zal worden afgeboekt op de tegenoverliggende bladzijde.

Het verschil tusschen de beide methoden heeft één gewichtig gevolg, wat men zich terdege inprente: bij de progressieve wordt rente berekend over het kapitaals-saldo waarmêe de rekening *aanvangt*, bij de retrograde daarentegen over dat waarmêe zij *eindigt*. Immers neemt de eerstgenoemde aan dat alle betalingen, ook die van het openend saldo van oude rekening, geschieden op een in de toekomst liggenden datum, terwijl de laatstgenoemde alles, dus óók het kapitaalssaldo uit het tijdperk waarover de rekening-courant loopt, heeft teruggebracht tot 1 Januari te voren. Over dàt saldo kan dus bovendien rente worden berekend, en men heeft het derhalve door voorafgaande aftrekking van het totaal der debiteeringen en crediteeringen te zoeken, wat bij de progressieve methode niet noodig is.

Schijnt om die reden en om den negatieven aard harer renteberekening bij de inboekingen

de retrograde methode wat meer bewerkelijk en onzeker dan de progressieve, toch is o. i. deze verkieslijk boven gene, om redenen die straks zullen blijken. Eén enkel bewijs dat ook zij haar gemak heeft, kunnen wij al dadelijk geven. Dikwijls toch gebeurt het dat debiteuren met ons of wij met crediteuren juist het openstaand saldo van oude rekening vereffenen, zonder verder met elkander in verbinding te komen. Veronderstel dat wij de rekening met een debiteur hebben geopend met een saldo van *f* 1000. — per 1 Januari, en dat de betaling geschiedt pr. 18 Januari. Nu belast de progressieve methode direct voor 360 dagen, en crediteert voor 342, terwijl de retrograde eenvoudig debiteert voor 18, en daarmêe volstaat. Hiermêe is ten overvloede tevens het tastbaar bewijs geleverd van de gelijkheid in uitkomst der beide stelsels.

Men heeft opgemerkt dat wij alle rekeningen-courant hebben beschouwd als te loopen over een vol jaar, en dit stelden op 360 dagen, elke maand à 30 gerekend. In de praktijk worden dikwijls de rekeningen ingericht op half-jaarlijksche afsluiting, en dan worden natuurlijk alle rentecijfers gebaseerd op eene periode van 180 dagen. Overigens worden b.v. in Engeland jaar en maanden op het juiste aantal dagen gesteld, in Frankrijk het jaar op 360 dagen, doch de maanden op haar juiste getal.

De werkelijkheid kent heel andere rekeningen-courant dan de eenvoudige die wij gaven. De valuta loopen veel grilliger uiteen, en vallen niet zelden buiten het tijdperk dat de rekening omvat, „loopen over den sluitingsdag heen", zooals men gewoon is te zeggen.

Laat ons dezelfde sommen, doch met andere vervaldagen, vereenigen in eene rekening-courant, die geopend wordt 1 Januari en afgesloten 30 Juni. Intêrest 3 pct.

1894.							
Januari . .	1	Aan Saldo van A⁰. P⁰.	(pr. 1 Januari) .	*f* 4318	21		
„	14	Per Wissel op	„ 18 „			*f* 9318	21
April. . . .	9	Aan Goederen.	„ 9 Juli . . .	-5872	50		
Mei.	2	Per „	„ 2 Mei . . .			-2072	50
Juni	23	Aan traite op	„ 23 September.	-2200	—		

Nu zullen de inboekingen, gedaan met de wetenschap, althans met het voornemen dat de rekening-courant wordt afgesloten op 30 Juni, naar de verschillende stelsels er uitzien als volgt:

Staffel-methode.

Datums.		Omschrijving.	Vervaltijd.	Aantal dagen.	Rentecijfers. Debet.	Rentecijfers. Credit.	Bedrag.		
1894.									
Januari. .	1	Aan Saldo van A⁰. P⁰.		18	777		*f* 4318	21	D
„	14	Per Wissel op	18 Januari.				-9318	21	C
				171		8550	*f* 5000	—	C
April . . .	9	Aan Goederen	9 Juli. . .				-5872	50	D
				—67		585	*f* 872	50	D
Mei	2	Per Goederen	2 Mei. . .				-2072	50	C
				141		1692	*f* 1200	—	C
Juni . . .	23	Aan traite op	23 Sept. . .				-2200	—	D
				—83		830	*f* 1000	—	D
					777	11657			
„	30	Per Saldo interest 10880 rentecijfers: 120	. . . . . .	. . . .	. . . .	. . . .	- 90	67	C
		Per Saldo op nieuwe rekening	. . . . . .	. . . .	. . . .	. . . .	*f* 909	33	D

Deze rekening-courant ontledend, vinden wij het volgend verloop:

Op 1 Januari wordt ingeschreven een saldo van *f* 4318.21 D, voorloopig zonder méér, omdat onbekend is hoe lang dat saldo zal openstaan.

Op 14 Januari wordt gecrediteerd per 18 Januari voor - 9318.21 C

en ingevuld het derhalve overblijvend saldo van *f* 5000.— C.

Maar tevens is bekend, dat wij 18 dagen hebben moeten wachten op de *f* 4318.21, en dus wordt tegelijkertijd opgeteekend het aantal dagen en het daaruit voortvloeiend rentecijfer 777. Dit geschiedt op denzelfden regel waarop het debet-saldo voorkomt, en na die twee inboekingen vertoont de rekening-courant dus het volgende beeld:

1894.									
Januari. .	1	Aan Saldo van A⁰. P⁰. . . .		18	777		*f* 4318	21	D
„	14	Per wissel op	18 Januari				- 9318	21	C
							- 5000	—	C

Hieruit blijkt 1⁰. dat wegens het wachten gedurende 18 dagen op *f* 4318.21 verschuldigd zijn 777 rentecijfers, en 2⁰. dat op 18 Januari het saldo bedraagt (bedroeg, bedragen zal) *f* 5000.— credit. Zoodra bekend wordt de wijziging die dat saldo zal ondergaan, en de datum waarop dit het geval zal zijn, wordt opnieuw het aantal dagen opgeteekend gedurende welk dat saldo onveranderd is gebleven, met het daarbij behoorend rentecijfer.

Practisch is het eenig verschil tusschen de Staffel- en de andere twee genoemde methoden dit, dat zij rente berekent over de *saldo's*, de andere over de *kapitalen*. Aangezien bij die laatste wijze van doen — op blz. 173 merkten wij dit reeds op — de renteberekening over en weer elkander opheft voor zooverre de kapitalen gelijk zijn, is de uitkomst onvermijdelijk dezelfde.

Bij de Staffel-methode staat dus elke vervaldag in verband met zijn voorganger en zijn opvolger, alsmede met de daaruit voortvloeiende saldo's, zooals de volgende aanschouwelijke voorstelling doet zien.

Januari	1.	Aan Saldo van A⁰. P⁰. . . .	1 Januari	*f* 4318.21 D
			↕ 18 dagen.	
„	14.	Per Wissel op	18 Januari	- 9318.21 C
			↕ 171 dagen.	*f* 5000.— C
April	9.	Aan Goederen	9 Juli	- 5872.50 D
				f 872.50 D

Loopt een datum over den sluitingsdag heen, dan maakt dat voor de berekening bij de inschrijving niets uit: het eenvoudige feit dat onze correspondent ons op 9 Juli e.k. *f* 872.50 schuldig zijn zal, is vaststaand. Hoe dat geregeld worden zal, wanneer op 30 Juni te voren de rekening-courant wordt afgesloten, kunnen wij altijd nader zien. We zien trouwens al dadelijk ons voor een soortgelijk geval geplaatst, want de thans aan de beurt zijnde post heeft een vroeger liggenden vervaldag. Het verhelpen is overigens gemakkelijk genoeg: krachtens de theorie der retrograde methode en naar haar stelsel, wordt het bedrag naar een vroegeren datum teruggebracht door middel der invulling van een rentecijfer aan de negatieve zijde. Wanneer wij per 9 Juli *f* 872.50 van iemand te vorderen hebben, dan mogen wij wel den vervaldag op 2 Mei stellen, mits wij crediteeren voor rente wegens die vervroeging. Nu is de afstand tusschen die datums 67 dagen, doch niet vooruit, maar terug, en bij het getal 67 wordt daarom een — teeken geplaatst, terwijl het daarbij behoorend rentecijfer niet wordt ingevuld in de kolom wier opschrift overeenstemt met de letter achter het saldo, maar in de tegenovergestelde. Wij hopen geslaagd te zijn in ons streven naar duidelijkheid bij deze uiteenzitting; achten trouwens de theoretische juistheid voor de hand liggend en merken op dat de toepassing in de practijk uiterst eenvoudig is, zoo men slechts bedenkt dat wanneer een vervaldag vroeger invalt dan zijn voorganger, bij het in te vullen aantal dagen *onvermijdelijk* het —teeken behoort, en dat in zulke gevallen *even onvermijdelijk* het rentecijfer negatief is, d. w. z tehuisbehoort in de kolom der credit-rentecijfers wanneer het

kapitaalssaldo debet was, en omgekeerd gedebiteerd wanneer een credit-kapitaalssaldo op een vroegeren datum wordt gesteld.

Door die crediteering voor rente is dus het debet-kapitaalssaldo opeischbaar gesteld op 2 Mei, en aangezien onze correspondent op dien dag eene vordering op ons verkrijgt die de onze met *f* 1200.— overtreft, zal hij op dien datum *f* 1200.— bij ons credit zijn.

Op die wijze ook nog den laatsten post inboekende, komen wij tot de slotsom dat wij op 23 September 1000.— zullen hebben te vorderen. Om dien eisch te kunnen van kracht verklaren op den afsluitingsdag (30 Juni), hebben wij overeenkomstig het zooeven geschrevene voor rente te crediteeren.

Overgaande tot de volgende twee methoden, zullen wij volledigheidshalve die wêergeven op de in de practijk meest gebruikelijke wijze van inboeken op folio's.

Debet. *Progressieve methode.* Credit.

Datums.		Omschrijving.	Vervaldagen.	Aantal dagen.	Rentecijfers.	Bedrag.		Datums.		Omschrijving.	Vervaldagen.	Aantal dagen.	Rentecijfers.	Bedrag.	
Jan.	1	Aan Saldo. . . .	1 Jan. .	180	7772	*f* 4318	21	Jan.	14	Per Wissel . . .	18 Jan.	162	15095	*f* 9318	21
April	9	„ Goederen . .	9 Juli .	– 9	529	- 5872	50	Mei	2	„ Goederen . .	2 Mei	58	1202	- 2072	50
Juni	23	„ traite op. . .	23 Sept	–83	1826	- 2200	—	Juni	30	„ Saldo roode cijfers			2355		
					7772								18652		
										„ Saldo interest: 10880 : 120. .				- 90	67
										„ Saldo op nieuwe rekening. . .				- 909	33
						f 12390	71							*f* 12390	71

De inrichting dezer rekening-courant is spoedig verklaard. Voor zoover de valuta vallen vóór den aangenomen afsluitingsdag, zijn de getallen van rentedagen en cijfers positief; voor de overige posten kunnen zij dat niet zijn. Integendeel moeten die tot den sluitingsdag worden teruggebracht door middel van negatieve getallen. Daartoe wordt, zooals bij de Staffel-methode gebruikelijk is, bij het aantal dagen een —teeken geplaatst, terwijl de rentecijfers, evenals bij de retrograde methode geschiedt, wèl worden ingeschreven aan de zijde waar de kapitaals-sommen zelven behooren, doch, ten blijke van hunnen negatieven aard, in *rooden* inkt (In ons model zijn die cijfers 529 en 1826 door vetten druk voorgesteld). Van die roode cijfers wordt het saldo gezocht, in zwart ingevuld ter plaatse waar het behoort, d.i. de tegenovergestelde zijde, en daarna gewoon mêe opgeteld. In bovenstaand voorbeeld komen de roode cijfers slechts aan ééne zijde voor, en is dus geen sprake van een eigenlijk saldo, doch men zal zich zeer licht kunnen voorstellen dat ook van de credit-posten een of meer na den sluitingsdag vervallen, in welk geval ook dáár roode cijfers te vinden zouden zijn.

Hier en daar wordt het o. i. meer goed bedoeld dan nuttig of noodig gebruik gevolgd, om bij de afsluiting ook de totalen der rentecijfers aan elkander gelijk te maken, op de wijze als bij de kapitaals-sommen geschiedt: door invulling en mede-optelling van het saldo. Groot bezwaar is daaraan niet verbonden wanneer alle rente-cijfers positief zijn, maar meer omslachtig wordt het dadelijk, als men te doen heeft met twee soorten. Dan toch is het noodig om het saldo der roode cijfers aan dezelfde zijde tweemaal in te vullen: éénmaal in zwart, ter feitelijke berekening, en de andere maal in rood, om de telling gelijk te maken. De bedoeling is om bij het maken der optelling te kunnen dóórgaan zonder de roode cijfers te behoeven overslaan, maar het ondergeschikte van dit belang springt dadelijk in 't oog bij het bedenken dat reeds het saldo der roode cijfers niet anders kan gevonden worden dan door hunne afzonderlijke telling, waarbij men toch ook gevaar loopt van mêenemen der zwarte cijfers. De betrekkelijke waarde der genoemde handeling schuilt dan ook eenvoudig in het contrôle-middel dat zij biedt.

Alles bij elkaar genomen, komen wij terug op onze conclusie van blz. 175 dat de retrograde methode van de in gebruik zijnde drie stelsels de voorkeur verdient. Grond hiervoor ontleenen wij aan het uiterlijk der thans volgende rekening-courant, ingericht naar de

DEBET. *Retrograde-methode.* CREDIT.

Datums.		Omschrijving.	Vervaldagen.	Aantal dagen.	Rentecijfers.	Bedrag.	
Jan.	1	Aan Saldo. . . .	1 Jan.			*f* 4318	21
April	9	„ Goederen . .	9 Juli	189	11100	- 5872	50
Juni	23	„ traite op . .	23 Sept.	263	5786	- 2200	—
					16886		
						f 12390	71

Datums.		Omschrijving.	Vervaldagen.	Aantal dagen.	Rentecijfers.	Bedrag.	
Jan.	14	Per Wissel . . .	18 Jan.	18	1677	*f* 9318	21
Mei	2	„ Goederen . .	2 Mei	122	2529	- 2072	50
Juni	30	Rente over het Kapitaals-saldo: Debet *f* 12390.71 Credit - 11390.71 Debet *f* 1000.—	30 Juni	180	1800		
					6006		
		Per saldo rentecijfers: Debet (negatief credit) . . . 6006 Credit (negatief debet) . . 16886					
		Saldo credit			10880		
		: 120 . .	. . . .	.	. .	- 90	67
		Per Saldo op nieuwe rekening. . . .				- 909	33
						f 12390	71

In dit model zijn alle cijfers, zóó als zij bij het inboeken worden nêergeschreven, blijvend. Het doet er niet toe hoever de vervaldag reikt: alle posten worden teruggebracht tot een reeds verstreken datum, en van dáár af kan rente worden berekend tot elken willekeurigen sluitingsdag. Zelfs zou het éénig ongerief wat de retrograde-methode kenmerkt, dat n.l. hare rentecijfers negatief zijn, kunnen worden vermeden, door ze in te boeken aan de zijde waar ze feitelijk tehuis behooren; doch het genoemd bezwaar is zóó gering, dat het geheel wegvalt tegenover het groote voordeel dat aan de eenmaal ingevulde rentecijfers niet behoeft te worden getornd. Van — teekens en roode getallen is geen sprake, en zoo gelijkmaking der rentecijfers door invulling en mede-optelling van hun saldo gewenscht wordt, dan kan dit zonder eenigen omslag geschieden.

Al het geschrevene ten opzichte van posten die over den sluitingsdag heenloopen, is mede van toepassing, wanneer, gelijk meermalen het geval is, om deze of gene reden de rekening-courant „binnentijds", d. i. vóór den gebruikelijken sluitingsdag wordt gegeven of opgevraagd, zegge afgesloten. De Staffel-methode brengt eenvoudig het saldo vooruit of terug, niet naar den gebruikelijken, maar naar den feitelijken afsluitingsdag; de progressieve methode doet desgelijks, maar behoeft daartoe méér omslag: alle reeds ingevulde rentecijfers toch, daarin begrepen de mogelijke roode cijfers, blijven bestaan, terwijl nog één zoodanig negatief getal er bij komt, waarmêe het saldo wordt teruggebracht tot den werkelijken afrekeningsdag; de retrograde methode eindelijk (wier beginsel, zooals men gezien heeft, door de beide andere stelsels voor een deel onwillekeurig moest worden overgenomen) heeft met den afsluitingsdag pas rekening te houden, wanneer hij bekend is en boekt tot dáár aan toe de rente bij.

Het spreekt wel van zelve dat bij het berekenen van interest niet juist behoeft te worden uitgegaan van 1 Januari of 1 Juli. In onze modellen stond een saldo van oude rekening open; is dat niet het geval, dan is het naar de staffel- en de progressieve methode zelfs geheel overbodig, trouwens noodeloos lastig, om den eersten debet- of creditpost te stellen op 1 Januari of 1 Juli. Bij de retrograde-methode is dit evenmin onontbeerlijk, doch ter wille der eenheid geven wij in overweging om er zich bij hare toepassing wèl aan te houden: het zal vergissingen voorkomen, die gemakkelijk kunnen ontstaan, wanneer niet alle rekeningen-courant eenzelfde uitgangspunt hebben.

De wederzijds in rekening te brengen interest wordt tusschen de beide met elkander in betrekking staande personen of instellingen overeengekomen. Niet zelden komt het daarbij voor dat eene der partijen hoogere rente moet betalen voor zijne verplichtingen aan den ander dan zich vergoed ziet voor zijne vorderingen. In zulke gevallen kan zoomin de progressieve- als de retrograde-methode worden toegepast, omdat hare rentecijfers aan beide zijden te groot zijn, wat niets uitmaakt als de rentevoet over en weer gelijk is, doch bij tegenovergestelde afspraak eene geheel ongegronde vordering zou kunnen doen ontstaan, of eene gewettigde vordering doen verdwijnen. Immers kan bij ongelijken interest geene rekening worden gehouden met het saldo der rentecijfers, doch afzonderlijk met het totaal der debiteeringen en crediteeringen uit dien hoofde. Daartoe heeft men de rente te zoeken over de telkens ontstaande kapitaals-*saldo's*. En de staffel-methode, de eenige die dit doet, zal pas tot nauwkeurige uitkomsten leiden, wanneer de rentecijfers niet dadelijk bij het inboeken worden ingevuld, maar eerst bij het opmaken der rekening-courant, waarop de *vervaldagen* naar hunne volgorde zijn gerangschikt. Zelfs bij deze methode toch zijn, zooals wij gezien hebben, bij inboeking naar de mutatie-datums, de rentecijfers meermalen niet feitelijk, doch gezocht, negatief, slechts de bedoeling hebbende om een saldo terug te brengen naar een vroeger invallenden datum. Ook bij haar kunnen dus de rentecijfers in debet en credit te groot genomen zijn. Nog eens zij gezegd dat deze omstandigheid van geen invloed is op het saldo dier cijfers, maar herhaald worde óók, dat het hierom bij toepassing van ongelijken interest niet te doen is.

Inmiddels is om de genoemde reden zelfs de staffel-methode niet geheel zuiver, zoodra de posten die over den afsluitingsdag heenloopen, tot dááraan worden teruggebracht. Strikte nauwkeurigheid zou pas verkregen worden indien de rente voor den eersten zoodanigen post werd vereffend tot aan den afsluitingsdag, en het daarop verschuldigd rente-saldo plus alle verdere posten in hun geheel werden overgebracht op nieuwe rekening. Dit nu pleegt om de daaraan verbonden bewerkelijkheid niet te worden gedaan, gelijk overigens, om de waarheid te zeggen, in de practijk vaak op de gewone wijze wordt geadministreerd naar staffel-, progressieve- of retrograde-methode.

Opgemerkt zij, dat wanneer iemand onze rekening-courant van blz. 175 mocht hebben bewerkt naar volgorde der valuta, hij tot de wetenschap zal gekomen zijn dat toevallig dezelfde uitkomst wordt verkregen. Wèl zijn de bestanddeelen verschillend (de credit-rentecijfers worden 5200, 4739, 888 en 830) maar het totaal is toch weder 11657 tegenover een debet van 777. Niettemin zijn de toestanden toch zichtbaar gansch anders: naar de gebruikelijke wijze van inboeken ontstaat er een saldo van

f 5000.—	C	op	18	Januari
- 872.50	D	„	9	Juli
- 1200.—	C	„	2	Mei
- 1000.—	D	„	23	September,

terwijl dit bij rangschikking naar de valuta zal blijken te zijn:

f 5000.—	C	op	18	Januari
- 7072.50	C	„	2	Mei
- 1200.—	C	„	9	Juli
- 1000.—	D	„	23	Sept.

Zoo men een tastbaar bewijs ten gunste van het door ons aangevoerde begeert, dan werke men naar de Staffel-methode op twee wijzen de volgende rekening-courant uit (afsluiting 31 Maart):

Januari. .	1	Saldo	*f* 1000.—	D	
„	14		- 7000.—	D	per 8 April
			f 8000.—	D	
Februari .	2		- 12000.—	C	„ 3 Februari
			f 4000.—	C	
Maart. . .	5		- 9000.—	D	„ 5 Maart
			f 5000.—	D	
„	31		- 5000.—	C	„ 31 „
		Saldo	*f* ——.—		

Bij inschrijving naar de mutatie-datums zal het debet der rentecijfers zijn 2230, het credit 6480; naar de valuta is de uitkomst 330 en 4580; veronderstellen wij nu dat voor de debiteeringen 5 pct., voor de crediteeringen 3 pct. wordt berekend, dan is het natuurlijk niet hetzelfde of de eene of de andere der uitkomsten tot grondslag wordt genomen.

Véél meer veelvuldig dan ongelijke interest, komt de toepassing voor van in den looptijd der rekening afwisselende rente. De stand van bank- en beursrente (disconto, beleening, prolongatie) is vaak aan schommeling onderhevig; bijna allijd gaat daarmêe de rente op en nêer die crediet-instellingen berekenen of vergoeden, en niet zelden is eene dergelijke afspraak gemaakt tusschen met elkander in verbinding staande personen.

De berekeningen die daarbij te pas komen, zullen wij het best kunnen bespreken bij de uitwerking eener rekening-courant, op nieuw samengesteld, omdat ons bestaand model wat beknopt is.

Rente (over en wêer gelijk): 1e kwartaal 4 pct., 2e kw. $4^1/_2$ pct., 3e kw. 3 pct., 4e kw. 5 pct.

DEBET. CREDIT.

Inschrijvings-datums.	Vervaldagen.	Bedrag.	Inschrijvings-datums.	Vervaldagen.	Bedrag.
1 Januari . .	1 Januari . .	f 1000 —	31 Januari . .	31 Januari . .	f 9000 —
15 "	15 "	- 2000 —	31 Maart . . .	31 Maart . . .	- 8000 —
1 Februari. .	28 Februari. .	- 7000 —	10 April . . .	10 Mei	- 7000 —
4 Maart . . .	31 Maart . . .	- 8000 —	31 Mei	30 Juni	- 800 —
6 April. . . .	6 April . . .	- 9000 —	10 Juni. . . .	10 Augustus .	- 200 —
30 Mei.	30 Mei	- 3000 —	1 Juli	31 Augustus .	- 100 —
10 Juni	10 Juli	- 900 —	12 Augustus .	12 September	- 1000 —
3 Juli	3 Augustus .	- 800 —	30 September	31 October . .	- 300 —
2 Augustus .	2 September	- 200 —	1 October. .	30 November.	- 600 —
10 "	10 November.	- 500 —	15 November	15 December.	- 4000 —
6 October . .	6 December.	- 600 —			

Naar men bemerkt, hebben wij bij het aanbrengen der afscheidingen tusschen de kwartalen gelet op de inschrijvings-datums, niet op de valuta. Deze maatregel wordt toegepast uit een oogpunt van gemak, en heeft volstrekt niet de onjuistheden, die men op 't eerste gezicht zou kunnen vermoeden te zullen ontstaan, ten gevolge. Alle te veel berekende of vergoede rente toch wordt op de reeds meermalen omschreven wijze teruggeboekt door middel van een negatief rentecijfer. Op die wijze is het kapitaalssaldo gesteld op den dag, waarop de gewijzigde rentestand in werking treedt. Wij zullen dit aanschouwelijk kunnen voorstellen in onderstaande modellen naar de verschillende methoden.

Staffel-methode.

Datums.		Omschrijving.	Vervaltijd.	Aantal dagen.	Rentecijfers. Debet.	Credit.	Bedrag.
Januari . .	1	Aan	1 Januari . .	15	150		f 1000 — D
"	15	Aan	15 "				- 2000 — D
				15	450		f 3000 — D
"	31	Per	31 "				- 9000 — C
				30		1800	f 6000 — C
Februari. .	1	Aan	28 Februari .				- 7000 — D
				30	300		f 1000 — D
Maart . . .	4	Aan	31 Maart . . .				- 8000 — D
				0	—		f 9000 — D
"	31	Per	31 "				- 8000 — C
					900	1800	

Datums.		Omschrijving	Vervaltijd	Aantal dagen.	Rentecijfers. Debet.	Credit.	Bedrag.
				6	60		f 1000 — D
April. . . .	6	Aan	6 April . . .				- 9000 — D
				34	3400		f 10000 — D
"	10	Per	10 Mei				- 7000 — C
				20	600		f 3000 — D
Mei.	30	Aan	30 "				- 3000 — D
				30	1800		f 6000 — D
"	31	Per	30 Juni				- 800 — C
				10	520		f 5200 — D
Juni	10	Aan	10 Juli				- 900 — D
				30	1830		f 6100 — D
"	10	Per	10 Augustus .				- 200 — C
				— 40		2360	f 5900 — D
					8210	2360	
				60	3540		
Juli	1	Per	31 Augustus .				- 100 — C
				— 27		1566	f 5800 — D
"	3	Aan	3 "				- 800 — D
				29	1914		f 6600 — D
Augustus .	2	Aan	2 September				- 200 — D
				68	4624		f 6800 — D
"	10	Aan	10 November.				- 500 — D
				— 58		4234	f 7300 — D
"	12	Per	12 September				- 1000 — C
				48	3024		f 6300 — D
September.	30	Per	31 October . .				- 300 — C
				— 30		1800	f 6000 — D
					13102	7600	
				60	3600		
October . .	1	Per	30 November.				- 600 — C
				6	324		f 5400 — D
"	6	Aan	6 December .				- 600 — D
				9	540		f 6000 — D
November.	15	Per	15 "				- 4000 — C
December.	31	Aan interest tot de afsluiting.	31 "	15	300		f 2000 — D
					4764		

" " Aan Interest:

Debet:

2e kwart. Saldo rentecijfers	5850 : 80	f 73.13	
3e " " "	5502 : 120	- 45.85	
4e " " "	4764 : 72	- 66.17	
Credit:		f 185.15	
1e kwart. " "	900 : 90	- 10.—	- 175.15 D
Per Saldo op nieuwe rekening			f 2175.15 D

Zooals men ziet, wordt de rekening-courant op de gewone wijze bijgehouden. Ter bepaling evenwel van den verschuldigden interest wordt op den mutatie-datum waarop de laatste inboeking onder den bestaanden rentevoet geschiedt, het daardoor ontstaand saldo zoo noodig teruggebracht tot den dag waarop die rentestand voor 't laatst van kracht is; de rentecijfers over die periode worden aan wêerszijden opgeteld ter nadere verrekening, en het kapitaals-saldo loopt door onder de nieuw vastgestelde rente. Het aantal dagen waarmêe dat saldo is teruggebracht, hebben wij in ons model vereenigd met het later bijgeschreven positief getal, zoodat men zien kan dat die twee cijfers betrekking hebben op hetzelfde kapitaals-bedrag. Dat hiermêe alles in het reine is gebracht, zal nu al het vroeger daaromtrent geschrevene geen nader betoog meer behoeven; toch is het belangwekkend om het tastbaar bewijs er van te zien, door terugrekening van elken post tot den datum die aan de rente-verandering voorafgaat, waardoor tevens telkens het saldo op dien dag wordt gesteld.

Schrijven wij b.v. het gedeelte der tweede periode over, wat juist tot 30 Juni (vervaldag) loopt, dan zien wij dat tot dááraan toe zijn berekend:

	Rentecijfers. Debet.	Credit.		
	5860			
terwijl het kapitaalssaldo op dien dag zal bedragen			*f* 5200	— D
De nu volgende post is *f* 900.— Debet per 10 Juli; zoo wij dien stellen op 30 Juni, dan moeten wij crediteeren voor 10 dagen rente, zoodat de boeking kan zijn:				
Juni 10. Aan . . . . per 10 Juli		90	- 900	— D
			f 6100	— D
			[per 30 Juni].	
De boeking van den volgenden post kan op grond van diezelfde redeneering aldus geschieden:				
Juni 10. Per . . . . per 10 Augustus . .	80		- 200	— C
			f 5900	— D
			[per 30 Juni].	
Telt men nu de rente-cijfers bijeen, dan zijn de totalen anders:	5940	90		

doch het saldo wederom 5850, terwijl het kapitaals-saldo evenzeer op 30 Juni is gekomen.

	Rentecijfers. Debet.	Credit.		
In de derde periode bestaat een kapitaals-saldo van per 2 September, terwijl is berekend aan			*f* 6800	— D
	5454	1566		
Brengen wij dat kapitaals-saldo naar 30 September, dan kan worden ingevuld een rentecijfer van (6800 × 28 : 100)	1904			
Aug. 10. Aan . . . . per 10 November . .		200	- 500	— D
			f 7300	— D
„ 12. Per . . . . „ 12 September . .		180	- 1000	— C
			f 6300	— D
Sept. 30. „ . . . . „ 31 October . . .	90		- 300	— C
	7448	1946	*f* 6000	— D

Saldo rentecijfers 5502, juist als in het gebruikelijk stelsel.

In rekeningen-courant met veranderlijken rentevoet is zeker de toepassing der staffel-methode het meest aanbevelenswaard, omdat de rente over elke periode onmiddellijk kan worden afgesloten. Bij de andere stelsels moet met veel omslag hetzelfde worden becijferd, terwijl dan nog de progressieve methode de meest ingewikkelde is, wanneer men bovendien met roode cijfers te doen krijgt. In ons model, waar alle posten vóór 31 December vervallen, is dat niet het geval.

DEBET. *Progressieve methode.* CREDIT.

Datums.		Omschrijving.	Vervaldag.	Aantal dagen.	Rente-cijfers.	Bedrag.		Datums.		Omschrijving.	Vervaldag	Aantal dagen.	Rente-cijfers.	Bedrag.	
Jan.	1	Aan . . .	1 Jan.	360	3600	f 1000	—	Jan.	31	Per . . .	31 Jan.	330	29700	f 9000	—
„	15	» . . .	15 »	345	6900	- 2000	—	Maart	31	» . . .	31 Maart	270	21600	- 8000	—
Febr.	1	» . . .	28 Febr.	300	21000	- 7000	—	April	10	» . . .	10 Mei	230	16100	- 7000	—
Maart	4	» . . .	31 Maart	270	21600	- 8000	—	Mei	31	» . . .	30 Juni	180	1440	- 800	—
April	6	» . . .	6 April	264	23760	- 9000	—	Juni	10	» . . .	10 Aug.	140	280	- 200	—
Mei	30	» . . .	30 Mei	210	6300	- 3000	—	Juli	1	» . . .	31 Aug.	120	120	- 100	—
Juni	10	» . . .	10 Juli	170	1530	- 900	—	Aug.	12	» . . .	12 Sept.	108	1080	- 1000	—
Juli	3	» . . .	3 Aug.	147	1176	- 800	—	Sept.	30	» . . .	31 Oct.	60	180	- 300	—
Aug.	2	» . . .	2 Sept.	118	236	- 200	—	Oct.	1	» . . .	30 Nov.	30	180	- 600	—
„	10	» . . .	10 Nov.	50	250	- 500	—	Nov.	15	» . . .	15 Dec.	15	600	- 4000	—
Oct.	6	» . . .	6 Dec.	24	144	- 600	—								
					86496								71280		
										Debet Saldo rentecijfers over het geheele jaar			15216		

Dit getal van 15216 debet-saldo rentecijfers heeft geene andere waarde dan ter gelijkmaking, en contrôle om te zien of de bij afzonderlijke berekening van den interest over de verschillende perioden verkregen uitkomst dezelfde is.

Zooals uit bovenstaand model blijkt, worden aanvankelijk de rentecijfers gewoon bijgeschreven, evenals of zij liepen over den vollen duur der rekening-courant, en gevolg daarvan is, dat zij voor vele posten aan debet- en creditzijde te groot zijn genomen. Zoo eindigt b.v. de eerste periode op 31 Maart; indien daarop al dadelijk gerekend was, dan zou niet over 360 dagen, maar over 90 rente zijn bijgeschreven. Er is dus rente berekend over 270 dagen te veel, maar om dit te herstellen, behoeven niet de cijfers bij alle posten te worden veranderd. Naar wij reeds meer dan eens, het laatst nog op de vorige bladzijde, zeiden en bewezen, is het voldoende wanneer het kapitaals-*saldo* wordt teruggebracht. Van dáár uitgaande, wordt de berekening aldus:

Eerste kwartaal (begrensd door de mutatie-datums):

Kapitaal	Debet	*f* 18000.—	Credit	*f* 17000.—
Rentecijfers	Debet	53100	Credit	51300
Wanneer nu door vergoeding van 270 dagen rente het kapitaalssaldo à *f* 1000.— opeischbaar wordt gesteld op 31 Maart, en daartoe de credit-rentecijfers worden verhoogd met.				2700
dan worden de rentecijfers.	Debet	53100	Credit	54000

overlatende een credit-saldo van 900.

Aan het vinden der uitkomst over het tweede en volgende tijdperken is ietwat méér werk verbonden, omdat dan rekening moet worden gehouden met de kapitaalssaldo's waarmêe de perioden aanvingen, en die slechts door tusschen-berekeningen te becijferen zijn.

Bij de bepaling van den verschuldigden interest kan naar verkiezing elke periode worden geacht in verband te staan met hare voorgangsters — wat zeker in orereenstemming is met het naar de progressieve methode verkregen beeld der rekening-courant, d.i. zonder tusschentijdsche afsluitingen —, of als zelfstandig geheel worden beschouwd — wat zeker meer in overeenstemming is met de werkelijkheid, omdat, afgesloten of niet, de rekening verondersteld worden kan bij elke verandering van rentestand heropend te zijn.

Naar de eerste wijze van doen wordt gezegd:
op 30 Juni (mutatie-datum) is in 't geheel (in de twee perioden te zamen), berekend aan

Kapitaal	Debet	*f* 30900.—	Credit	*f* 25000.—
Rentecijfers	Debet	84690	Credit	69120
Wordt nu door vergoeding van rente over 180 dagen (let wel op dat over de kapitalen in de 2e periode slechts 180 dagen te veel rente is berekend, en niet meer 270, zooals over die in de eerste) het kapitaalssaldo à *f* 5900.— teruggebracht tot 30 Juni, dan wordt het credit der rentecijfers verhoogd met				10620
en worden de totalen *voor twee perioden* . .		84690		79740

zoodat er een saldo van 4950 rentecijfers over de twee perioden door onzen correspondent aan te zuiveren blijft. Over 't eerste kwartaal moesten wij er hem 900 vergoeden, en dus kunnen wij over de afzonderlijke tweede periode 4950 + 900 = 5850 rentecijfers in rekening brengen.

Derde kwartaal:

Kapitaal	Debet	*f* 32400.—	Credit	*f* 26400.—
Rentecijfers	Debet	86352		70500
Het debet-kapitaalssaldo à *f* 6000.— wordt door vergoeding van rente over 90 dagen = crediteering van rentecijfers				5400
teruggebracht tot 30 September		86352		75900

Saldo rentecijfers over drie perioden te zamen	10452
Reeds in rekening gebracht over de vorige twee perioden netto	4950
Verschuldigd alléén voor de derde periode	5502

Bij de vierde of laatste periode komt terugrekenen niet meer te pas, en kan worden volstaan door vermindering van het totaal over het geheele jaar à 15216
met dat der voorafgaande drie perioden à 10452
waaruit het saldo, ten laste der vierde periode afzonderlijk, blijkt te zijn 4764

Ter contrôle dier laatste periode kan trouwens desgewenscht de volgende berekening nog worden gemaakt:

Rentecijfers, alléén over de laatste periode	Debet	144	Credit	780
Nog in aanmerking te nemen dat deze periode aanving met een tot 30 September teruggebracht debet-kapitaalssaldo à *f* 6000.— waarover dus rente kan worden berekend gedurende 90 dagen =	„	5400		
		5544		780
Saldo, nog te voldoen			4764	

Tot gelijke uitkomsten moet natuurlijk elke andere berekening leiden. Zoo hadden wij ook kunnen uitgaan van de volgende redeneering: indien de rekening-courant was afgesloten geworden na de eerste periode, dan zou de tweede zijn aangevangen met een debet kapitaals-saldo à *f* 1000.— waarbij dus zou zijn ingevuld (270 dagen na 31 Maart) een getal van . . . . . . Debet 2700 rentecijfers

Worden nu de rentecijfers, alléén uit deze periode, opgeteld en bevonden als	„	31590	Credit	17820	„
en ten slotte het aan 't einde der periode in 't geheel bestaande debet kapitaals-saldo à *f* 5900.— teruggebracht door middel van crediteering voor rente over 180 dagen, d. i. invulling van			„	10620	„
dan zijn dadelijk bekend de uitkomsten over de tweede periode op zich zelve. Totalen		34290		28440	
Saldo			5850		

De beoefenaar passe deze uitwerking toe op de opstelling van de derde periode; een kleine variant er op ontstaat bij uitgaan van de volgende overweging:

In de tweede periode, geheel op zich zelve beschouwd, vinden wij berekend:	Debet	31590	Credit	17820	rentecijfers
Voor het kapitaalssaldo, mede alleen uit dit tijdperk, zijnde debet *f* 4900.—, is te veel berekend 180 dagen interest, wat verholpen wordt door invulling van			„	8820	„
Maar nu komt ons rente over *f* 1000.—, waarmêe deze periode aanving, en die nu pas na 90 dagen worden vereffend (op nieuwe rekening overgebracht)	„	900			
Totalen		32490		26640	
Saldo			5850		

Retrograde-methode.

Feitelijk zouden wij kunnen volstaan met te zeggen dat hare berekening in het wezen volmaakt gelijk is aan die der progressieve methode, al gaat zij dan ook uit van een juist tegenovergesteld standpunt. Ter wille der volledigheid echter zullen wij de als model gekozen rekening-courant nogmaals in haar geheel geven, ofschoon wij bij de ontleding er van zeer beknopt kunnen zijn.

DEBET.

Datums.		Omschrijving.	Vervaldag	Aantal dagen.	Rente-cijfers.	Bedrag.	
Jan.	1	Aan	1 Jan.	—	—	f 1000	—
„	15	»	15 »	15	300	- 2000	—
Febr.	1	»	28 Febr.	60	4200	- 7000	—
Maart	4	»	31 Maart	90	7200	- 8000	—
April	6	»	6 April	96	8640	- 9000	—
Mei	30	»	30 Mei	150	4500	- 3000	—
Juni	10	»	10 Juli	190	1710	900	—
Juli	3	»	3 Aug.	213	1704	- 800	—
Aug.	2	»	2 Sept.	242	484	- 200	—
„	10	»	10 Nov.	310	1550	- 500	—
Oct.	6	»	6 Dec.	336	2016	- 600	—
					32304		

CREDIT.

Datums.		Omschrijving.	Vervaldag.	Aantal dagen	Rente-cijfers.	Bedrag.	
Jan.	31	Per	31 Jan.	30	2700	f 9000	—
Maart	31	»	31 Maart	90	7200	- 8000	—
April	10	»	10 Mei	130	9100	- 7000	—
Mei	31	»	30 Juni	180	1440	- 800	—
Juni	10	»	10 Aug.	220	440	- 200	—
Juli	1	»	31 Aug.	240	240	- 100	—
Aug.	12	»	12 Sept.	252	2520	- 1000	—
Sept.	30	»	31 Oct.	300	900	- 300	—
Oct.	1	»	30 Nov.	330	1980	- 600	—
Nov.	15	»	15 Dec.	345	13800	- 4000	—
		Rente over h. kapit-saldo: Debet f 33000.— Credit - 31000.—					
		Saldo f 2000.—	31 Dec.	360	7200		
					47520		

» Saldo rentecijfers:
Debet (negat. credit) 47520
Credit (negat. debet) 32304

Saldo debet 15216

Bij het becijferen van den interest over de verschillende perioden, zal men ontdekken dat ook nu weder de retrograde-methode gemakkelijker dan de progressieve de gewenschte uitkomsten doet kennen. Te hoog genomen rentecijfers kent zij niet; de getallen kunnen gebruikt worden zóó als zij daar staan, en er is nog slechts rekening te houden met de kapitaalssaldo's waarmêe de perioden aanvingen. Zoo komt het dat bij de retrograde-methode de berekening, waarbij de betrokken periode aan hare voorgangsters verbonden wordt gelaten, nog de eenvoudigste is, al kan even goed elk willekeurig tijdperk geheel op zich zelf staand worden uitgelicht.

Ziehier de berekeningen:

	Kapitaal. Debet.	Kapitaal. Credit.	Rentecijfers. Debet. (negat. Credit)	Rentecijfers. Credit. (negat. Debet).
Eerste periode.				
	f 18000.—	*f* 17000.—	9900	11700
Kapitaalssaldo Debet *f* 1000.— waarover rente gedurende 90 dagen			900	
			10800	11700
Saldo Credit			900	
Tweede periode (1e en 2e te zamen).				
	f 30900.—	*f* 25000.—	20880	26550
Kapitaalssaldo Debet *f* 5900.— waarover rente gedurende 180 dagen			10620	
			31500	26550
Saldo Debet			4950	
te vermeerderen wegen crediteering in de 1e periode, met			900	
Totaal			5850	
Derde periode (1e—3e te zamen).				
	f 32400.—	*f* 26400.—	24540	30288
Kapitaalssaldo Debet *f* 6000.— waarover rente gedurende 270 dagen			16200	
			40740	30288
Saldo Debet			10452	
te verminderen wegens debiteering in de 1e en 2e periode, met			4950	
Netto			5502	
Vierde periode (vol jaar).				
	f 33000.—	*f* 31000.—	47520	32304
Saldo Debet			15216	
te verminderen wegens debiteering in de 1e—3e periode, met			10452	
Netto			4764	

Worden de perioden geheel op zich zelve berekend, dan zal de becijfering over de eerste, krachtens den aard der retrograde-methode (immers wordt de rekening-courant geacht niet 31 December maar 31 Maart te worden afgesloten) volmaakt gelijkluidend zijn aan die welke wij zooeven gaven. Wij schrijven die dus niet over, en bewerken dadelijk de tweede en volgende perioden.

	Kapitaal. Debet.	Kapitaal. Credit.	Rentecijfers. Debet.	Rentecijfers. Credit.
Tweede periode.	*f* 12900.—	*f* 8000.—	10980	14850
De rentecijfers hebben alle posten, ook het bloot uit deze periode voortvloeiend debet-kapitaalssaldo, teruggebracht tot 1 Januari, en aangezien dit saldo à *f* 4900.— eerst op 30 Juni wordt vereffend, althans op nieuwe rekening overgebracht, wordt hierover van 1 Januari—30 Juni = 180 dagen berekend			8820	
De periode ving aan met *f* 1000.— debet kapitaals-saldo, en daarover is derhalve bovendien 90 dagen (1 April—30 Juni) rente verschuldigd			900	
			20700	14850
Saldo Debet			5850	

	Kapitaal. Debet.	Kapitaal. Credit.	Rentecijfers. Debet.	Rentecijfers. Credit.
Derde periode.	*f* 1500.—	*f* 1400.—	3660	3738
Rente over *f* 100.— gedurende 270 dagen			270	
„ „ - 5900.— „ 90 dagen			5310	
			9240	3738
Saldo Debet			5502	
Vierde periode.	*f* 600.—	*f* 4600.—	15780	2016
Rente over *f* 4000.— gedurende 360 dagen				14400
„ „ - 6000.— „ 90 „			5400	
			21180	16416
Saldo Debet			4764	

Het zij hier de plaats om, alvorens af te stappen van het onderwerp „Interestberekening", te zeggen, dat er vele voorstanders gevonden worden eener toepassing daarvan op andere hoofden dan die onzer handelsvrienden of verdere rekeningen waarbij interest feitelijk te pas komt.

Aanleiding daartoe bestaat in de eerste plaats wel bij het maken der balansen; bij de afsluiting onzer memorialen hielden wij reeds rekening met den tijdens de opmaking verschenen interest op hypotheek, prolongatie, effecten; met tastbare rente alzoo, wier bedrag bekend is stellig zoo groot te zijn als wordt becijferd. Maar de voorstander eener juiste toepassing van het beginsel, dat 't vaststellen der gegevens voor de balans ten doel heeft om den stand van zaken te bepalen op het oogenblik der opmaking, zóó dat zoo nauwkeurig mogelijk wordt geraamd welke de gevolgen zouden zijn van onmiddellijke liquidatie, brengt alle in de toekomst liggende schulden en vorderingen terug tot dat oogenblik; hij berekent de *contante* waarde. De aandachtige lezer begrijpt dat hier geen sprake kan zijn van hen die in 't verkeer met hunne correspondenten de rekening-courant met interest toepassen: door hen zijn reeds alle wederzijdsche verplichtingen teruggebracht tot het tijdstip der afsluiting; die herleiding heeft zelfs plaats gevonden door middel van feitelijke berekening van in geld betaalbaren interest. Maar er zijn nog vele handeldrijvenden, die zonder berekening van rente in verbinding staan met hunne bekenden, en dezen kunnen bij het opmaken hunner bezittingen en schulden disconto in aanmerking nemen wegens het — in naam — stellen op heden van een pas later ter vereffening bestemde vordering. Indien wij van iemand *f* 1000 te goed hebben pr. 1 Maart, dan mogen wij in onze boeken niet zeggen dat wij op 1 Januari te voren bezitters zijn eener vordering à *f* 1000.—, zonder daartegenover te boeken een aftrek voor twee maanden rente. Wordt desgelijks — doch met omgekeerde toepassing — gedaan met de vorderingen van anderen op ons, dan is zoo nauwkeurig mogelijk de stand onzer zaken berekend op den datum der balans.

Nu kan de balanswaarde van bezittingen en schulden in vreemde munt, zoo voor boek- als wisselschulden, het eenvoudigst worden bepaald langs den directen weg d. w. z. door middel van den koers, die hooger of lager zijn zal, naarmate de vervaldag minder of meer veraf ligt. Wanneer de koers op Londen zicht *f* 12.06 is, en 2/m *f* 12.—, dan is de waarde, de prijs, van 1 £ over 1 maand ± *f* 12.03, enz., en indien wij onze rekeningen in vreemd geld op die wijze afsluiten, wèl voor het volle nominaal beloop, maar tegen de waarde van den dag, dan zullen de verschillende in Hollandsch geld rechtstreeksche bijdragen leveren tot de winst- en verliesrekening. Met saldo's op de rekeningen in eigen geld is het een ander geval: hun nominaal bedrag is onveranderlijk, en kan slechts tot de contante waarde worden teruggebracht door opneming in de balans van eene daartegenover staande bezitting of schuld wegens interest. Van zelf spreekt wel dat desgewenscht de saldo's in vreemde munt eveneens kunnen worden behandeld, maar met het oog op hun geheel eigenaardig karakter — zij zijn aan *koers* onderhevig, en hunne vereffening kan tòch meer of minder Hollandsch geld vereischen dan waarop door ons is gerekend — gelooven wij dat de gebruikelijke weg de beste is.

Geven wij intusschen voorbeelden van de verschillende wijzen, waarop de schulden en vorderingen tot de contante waarde kunnen worden teruggebracht:

Debet. HARTINGTON & Co., Londen o/r. *Credit.*

1894.								1894							
Jan.	1	Aan Saldo van oude rekening à f 12.10	£ 17	10	—	f 211	75	Oct.	15	Per . . . . à f 12.06	£500	—	—	f 6030	—
Mrt.	15	» . . . . . » - 12.15	» 100	—	—	- 1215	—								
Sept.	23	» . . . . . » - 12 06	» 225	—	—	- 2713	50								
Dec.	4	» . . . . . » - 12.08	» 143	17	6	- 1648	01								

In bovenstaande rekening-courant is in 't geheel gedebiteerd voor £ 486.7.6.; gecrediteerd voor £ 500.— Nog even de aandacht er op vestigende, dat, indien hier renteberekening was toegepast, het saldo waarschijnlijk anders zijn zou dan het bloote verschil tusschen die twee sommen, en in elk geval herleid tot 1 Januari, geven wij hier de modellen van afsluiting voor hen die geen rekening houden met rente, veronderstellende dat het saldo van £ 13.12.6. vervalt op 1 Maart, den koers van het £ aannemende op ƒ 12.07½ zicht, en het disconto op 4 pct.

Vooreerst dan kan worden gezegd: het disconto à 4 pct. van £ 13.12.6 over twee maanden = 22^{d} of £ 0.1.10. Wij maken dan de volgende journaalposten:

Hartington & Co., Londen o/r, aan Balans, voor overdracht van het saldo:

£ 13.12.6. à ƒ 12.07½ ƒ 164.52

Balans aan Interest, voor disconteering van het saldo van Hartington & Co. o/r,

£ 0.1.10 à ƒ 12.07½ ƒ 1.11.

Is nu ten slotte het verschil in Hollandsch geld ten gunste der Winst- en Verlies-rekening gebracht door middel van den post: Hartington & Co. Londen o/r aan Winst en Verlies ƒ 77.22, dan is de rekening in eigen geld gelijk gemaakt, terwijl op de balans wel de schuld voorkomt tot haar volle nominaal beloop van £ 13.12.6. (ƒ 164.52) maar daartegenover onder de bezittingen het disconto à £ 0.1.10 (ƒ 1.11).

Noemden wij deze wijze van afsluiten het eerst, dan was dat omdat wij haar het meest logisch vinden; de rekening loopt toch feitelijk in £, en indien Hartington & Co. in hunne balans de interest-rekening hebben gedebiteerd voor het disconto óók naar 4 pct., dan zullen ook zij £ 0.1.10 hebben geboekt. Maar het systeem is noodeloos omslachtig, omdat er tweemaal moet worden uitgerekend (eerst van het bedrag in vreemde munt het disconto in vreemde munt, en daarna van beide sommen de Hollandsche tegenwaarde). Wij gelooven dan ook niet, dat het vele toepassing gevonden heeft.

De tweede wijze van doen leidt trouwens tot ongeveer dezelfde uitkomst. Wanneer wij, zooals hierboven, Hartington & Co. o/r debiteeren voor de overdracht aan Balans met £ 13.12.6 à ƒ 12.07½ = ƒ 164.52, dan kan worden volstaan met het opbrengen van disconto over het bedrag in eigen munt, zoodat 4 pct. van ƒ 164.52 in 2/m = ƒ 1.10.

Het derde stelsel eindelijk, het meest gebruikelijke, eenvoudigste en daarom beste, gaat uit van de stelling dat als 1 £ zicht = ƒ 12.07½, en het disconto 4 pct., 1 £ over 2/m. waarschijnlijk contant kosten zal ƒ 11.99½. Indien wij dus heden een wissel kochten pr. 1 Maart, dan zou ons die te staan komen op £ 13.12.6 × ƒ 11.99½ = ƒ 163.43, en de afsluitpost kan dus zijn:

Hartington & Co., Londen o/r aan Balans, voor overdracht van het Saldo:

£ 13.12.6 à ƒ 11.99½ = ƒ 163.43.

Gevolg hiervan is dat de winst- en verliesrekening wordt gecrediteerd voor ƒ 78.31, wegens verschil in valuta, en niet met ƒ 77.22, zooals zooeven werd becijferd, maar daarentegen komt haar nu ook niet ƒ 1.11 of ƒ 1.10 ten goede voor interest. De uitkomst is dus ongeveer gelijk, de bewerking eenvoudiger, en de opstelling meer in overeenstemming met het karakter van de m/rekeningen.

Op te innen en te betalen wissels in vreemd geld is dit alles volkomen toepasselijk, en voorbeelden dáárvan zullen wij wel niet behoeven te geven.

En voor de rekeningen in eigen geld kunnen wij volstaan met te verwijzen naar het daaromtrent hierboven geschrevene. Zij worden eenvoudig afgesloten aan en per balans voor de nominale grootte der saldo's; de verschillen tusschen de waarde op tijd en contant gaan per interest naar de balans en winst- en verliesrekening.

Juist in dit laatste — en hier willen wij voor éénmaal afwijken van onze gedragslijn om slechts mededeeling, zonder méér, te doen van gebruiken in de boekhouding — is o. i. het groote

bezwaar te zoeken tegen het stelsel. Het heeft ons altijd toegeschenen dat de bedoeling van het op gezette tijden opmaken der balans en de daarmede gepaard gaande afsluiting en heropening der rekeningen geene andere is dan vooreerst zich de gelegenheid te verschaffen tot het verkrijgen van kennis omtrent den juisten stand der zaken, en vervolgens het zuiveren der rekeningen van de posten die afgeloopen zijn, waardoor het overzicht wordt vergemakkelijkt. En dan komt het ons voor, dat daarbij méér moet worden gelet op de feiten, dan op den datum der afsluiting. Niet alsof deze zou mogen worden verwaarloosd, — integendeel, men brenge zoo zuiver mogelijk tot het verstreken tijdperk wat daartoe behoort. Geen pond thee of geen el laken worde overzien, alle bekende bezittingen en schulden wegens onkosten, provisie, interest enz. worden zoo nauwkeurig mogelijk opgemaakt, opdat de ten slotte uit alle aangenomen gegevens voortvloeiende stand van het vermogen der waarheid zooveel mogelijk nabij kome. Maar... men streve er naar om onder de bestanddeelen van bezittingen en schulden slechts tastbare zaken, of voor het minst die met een stellig, onveranderlijk karakter op te nemen, en hechte niet te angstvallig aan den datum, die toch geene andere beteekenis heeft dan die van een rustpunt.

De koopman weet zeer goed, dat hij niet alle bezittingen te gelde maakt en alle schulden aanzuivert; de voorhanden goederen zullen de aangenomen waarde misschien niet eens uitleveren, en stellig niet op den afsluitingsdag. Berust dus, 't is waar, de berekening van het vermogen voor een deel op gissing, een feit is toch dat de bestanddeelen er zijn; het is slechts hunne waarde, die verschillend kan worden beoordeeld. Maar geen invloed worde uitgeoefend op de grootte van het vermogen, door opneming in de berekening van niet bestaande elementen. De hoogte der boekschulden, met name van die in eigen geld, is bekend en begrensd; of ze ooit zullen worden gedisconteerd, is onzeker; de rentevoet waarnaar eveneens [1]), en mocht het gebeuren, dan spiegele het gevolg van die handeling zich af in de uitkomsten over het volgend tijdperk. Nog eens, men zij niet al te stipt in 't doorvoeren van den eisch dat alles worde herleid tot aan de afsluiting; en zegge liever in 't algemeen, dat ongeacht de betalingstermijnen alle activa en passiva tot haar vol beloop in de balans behooren. Eene sprekende omstandigheid ten gunste dezer opvatting is wel deze, dat wanneer b.v. de goederen die wij leverden, in de plaats waarvan onze vorderingen op anderen zijn gekomen, eens niet waren verkocht, zij misschien tegen denzelfden prijs in onze balans zouden zijn opgenomen, en dàn zonder korting, terwijl we thans omdat ze wèl verkocht zijn, maar toevallig nog niet betaald, eene mindere waarde zouden aannemen!

Niettemin, wij erkennen dat er vóór disconteering veel is te zeggen: vooreerst geschiedt het in werkelijkheid door hen die de interestberekening toepassen in rekening-courant; vervolgens is daarmêe inderdaad de stand van zaken nauwkeurig tot het oogenblik der opmaking herleid, en eindelijk zouden bij aanneming van het brutobeloop als balanswaarde, ook de vorderingen en schulden in vreemde munt tot den zichtkoers moeten worden opgebracht.

Maar erger wordt het, als de interest-theorie zóóver wordt doorgevoerd als onderscheidene warme voorstanders doen. Toch is hun stelsel niet anders dan eene zuivere doortrekking van het zooeven omschreven beginsel. Immers zeggen zij: indien werkelijk op 1 Januari mijne bezittingen zóóveel bedragen, dan moet mij het bedrag ook op dien datum toevloeien. Gebeurt dat niet, dan kan bovendien interest worden geëischt, en omgekeerd zal ik interest te betalen hebben wegens nakoming mijner verplichtingen later dan 1 Januari. Dit beginsel kan trouwens het geheele jaar worden toegepast; wanneer wij 15 Augustus ƒ 1000.— betalen voor goederen, dan kunnen wij vorderen dat die som terugkeert, reeds vermeerderd met interest die wij hadden kunnen kweeken bij belegging in rentegevende waarden, en omgekeerd stelt elke opbrengst wegens verkoop van goederen ons in staat tot het maken van rente bij nieuwe belegging. Voorwaar, het beginsel is schoon, maar wij achten het standpunt eens koopmans niet dat te zijn van den geldbelegger. Dezen is het om *rente*, gene om *winst* te doen. Wij handelen, dunkt ons, het eenvoudigst, door bij het inbrengen onzer bedenkingen, over te nemen, wat door een onzer reeds elders werd geformuleerd. (J. D. Reiman, Het dubbel-boekhouden ten dienste van examens en praktijk, 2e druk, in 1892 verschenen bij de uitgevers dezes).

„Dat deze rekening voorkomt in bijna elke zaak, behoeft zeker geen betoog. Toch wordt ze m. i. méér gebruikt dan strikt noodzakelijk is; mij schijnt het toe, dat slechts *werkelijk* verdiende of betaalde interest behoort te worden geboekt. Als wij een wissel verhandelen vóór den vervaltijd, als we rente ontvangen of betalen voor gebruikt geld, als we interest verrekenen bij transactiën voor anderer of gezamentlijke rekening, als we de renteberekening toepassen in rekening-courant — ziedaar eenige gevallen, waarbij het cijfer van den interest met juistheid bekend

[1]) Zéér eigenaardig mag wel heeten het feit, dat wat speciaal schulden van ons aan anderen betreft, de houders door ons niet gedwongen kunnen worden, genoegen te nemen met vervroegde betaling. Toch zullen we juist uit dien hoofde kunnen becijferen, bezitters te zijn van eene zekere som aan interest!

is. Maar wanneer er een willekeurig percentage wordt aangenomen, en wanneer de renteberekening wordt toegepast op hoofden, die ze ons toch niet kunnen uitkeeren of opvorderen, dan wordt, dunkt mij, de boeking omslachtig, onzuiver, en derhalve... onnoodig. Geen belasting alzoo van rente aan de goederen-, effecten- en andere dergelijke rekeningen, maar bovenal geen aftrekking van een louter willekeurig bedrag aan interest van de som eens wissels in portefeuille, waardoor bovendien in hooge mate gevaar kan ontstaan voor 't begaan van grove fouten.

Voor 't overige behoeft hier niet meer daarover te worden gezegd; de zaak zelve is duidelijk en 't is aan ieder overgelaten om de boekhouding in dit opzicht naar eigen goedvinden te behandelen. De uitkomst is toch dezelfde, slechts is, dunkt mij, de eenvoudige, weinig gevaarlijke weg verkieselijk boven eene omslachtige manier, waarbij telkens angstvallig moet worden opgelet of ook fouten zijn begaan."

. . . .

„Het hier gezegde was eene uiting mijner persoonlijke meening, — een advies, zoo men wil. Het blijft mij toeschijnen dat de boeking van denkbeeldigen (= niet betaalden of ontvangen) interest onzuivere en onjuiste elementen in de boekhouding brengt, nog daargelaten den omslag. Voor mij is op *dat* punt de particulier *niet* van zijn bedrijf gescheiden: wanneer men geld verdient in zijn handel, dan is dat een op zich zelf staand, een afgesloten feit. Natuurlijk zou men een deel dier winst óók hebben gemaakt, wanneer het gebezigd kapitaal op interest was uitgezet; — maar hoeveel? Er is geen enkel geval denkbaar, waarin men dit met zekerheid kan zeggen. Al zou de zaak gedreven zijn met kapitaal, dat te voren op ééne wijze was belegd, dan zou men nòg niet op dien interest kunnen baseeren. Eene 4 pcts. hypotheek? — zou kunnen zijn afgelost, $3^1/_2$ pcts. Grootboek? — kan geconverteerd, of de koers kan gewijzigd zijn. Elke rentevoet, toegepast in gevallen, waarbij geen betaling van interest in klinkende munt plaats vindt, is derhalve denkbeeldig, en boeking ervan, zooals ik zei, onzuiver en onnoodig.

Voor hen evenwel, die op theoretische gronden gesteld zijn op berekening van interest bij onpersoonlijke rekeningen, wensch ik er op te wijzen, dat dàn het systeem der rekening-courant met rentecijfers het éénig goede is. Niet alleen om zijn eenvoud, maar bovenal omdat het de positie naar waarheid voorstelt. Er worden — om eene banale uitdrukking te bezigen — drie vliegen in één klap meê gevangen: bedragen, tijden en usantiën. Wanneer eene à contant met $1^1/_2$ pct. korting gekochte partij koffie in verschillende deelen, op uiteenloopende datums, en afwisselend à contant of op tijd wordt van de hand gezet, dan zal de toepassing van rentecijfers gemakkelijk aanwijzen, met welke som aan interest (naar een willekeurig percentage) rekening gehouden moet worden bij de beoordeeling der uitkomst van de transactiën. De onpersoonlijke rekeningen worden gelijk gesteld met persoonlijke, en als dezen, geacht op de genoemde datums de daarbij behoorende sommen op te nemen of te verschaffen.

Bij toepassing van dit stelsel, óók op de Wisselrekening (en een wissel staat, als zelfstandig handelsartikel, feitelijk met goederen op ééne lijn) behoeft er geene quaestie van te zijn, om ten opzichte van te innen wissels in vreemde munt iets anders dan den feitelijken toestand te boeken: debiteering voor de nominale waarde per den vervaldag, zoo men trekker, en voor de contante waarde, zoo men kooper is; daartegenover crediteering, altijd voor de contante waarde."

. . . .

Voegen wij thans hierbij nog de opmerking dat de boeking van rente in elk geval op éène rekening moet schipbreuk lijden: zelfs de warmste voorstander zal haar niet kunnen toepassen op de *Kassa*. Werd de renteberekening hier wèl in practijk gebracht, dan zou, aangezien er altijd of bijna altijd méér gedebiteerd dan gecrediteerd wordt — in geen geval ooit omgekeerd — steeds eene bate moeten zijn gekweekt. Men wordt intusschen tastbaar gewaar, dat de geboekte rente toch niet binnenkomt, en zou dus genoodzaakt zijn de pas wegens interest gecrediteerde Winst- en Verliesrekening te debiteeren voor „te kort in de Kas". Voor zóó onlogisch boeken schrikt ieder terug; — moet dat niet leiden tot de erkenning, dat 't ook bij andere rekeningen niet de vraag mag zijn welke interest *had kunnen worden* genoten of gederfd, maar hoeveel *werkelijk is* verrekend?

Geheimboekhouding.

Op onderscheidene kantoren is de boekhouding zóódanig ingericht dat het personeel daaruit niet bekend geraken kan met sommige zaken die de patroon verborgen wenscht te houden.

In de eerste of eenige plaats zal daartoe wel bestemd zijn al wat bijdragen kan tot de wetenschap van het kapitaal en de daarop betrekking hebbende bijzonderheden: grootte van het kapitaal, het aandeel wat daarin door de verschillende vennooten is ingebracht, de bedongen rente, en eenige der bestanddeelen van de balans en winst- en verliesrekening. Alles trouwens wat bestemd is te worden geheim gehouden, kan daarvoor worden vatbaar gemaakt, door — en nu vallen wij maar in eens met de deur in huis — de afboeking niet te doen loopen over de rekening die in gewone omstandigheden daartoe zou worden bestemd, maar te doen geschieden aan en per *„Geheimrekening."* Wordt nu door den persoon die de geheimboekhouding voert, geboekt aan en per *„Kantoorboekhouding"*, dan zullen de beide deelen, bijeengelegd, en ontdaan van de elkander opheffende boekingen aan en per Geheimrekening en Kantoorboekhouding, aansluiten, en heeft men het beeld eener gewoon-compleete boekhouding vóór zich.

Feitelijk is hiermêe alles gezegd; toch willen wij ter verduidelijking nog eenige voorbeelden geven, en zullen daarbij allicht gelegenheid vinden om hier en daar eene toelichting of opmerking in te vlechten. Kiezen wij daartoe, liever dan den beoefenaar in eens midden in de boekhouding te brengen, eene beginnende zaak.

Wanneer de boekhouder als eersten post van den patroon ter inboeking ontvangt: „Gestort in Kassa ƒ 160,000.—", met journaliseering: „Kassa aan Geheimrekening ƒ 160000.—", dan blijkt daaruit nog volstrekt niet dat het ingebracht kapitaal zóóveel bedraagt. Het kan zijn dat dit het geval is, en dan zou kunnen worden geboekt: „Kassa aan Kapitaal". Zijn er dan twee of meer vennooten, dan is de boekhouder wèl bekend met het totaal, doch niet met de hoogte van ieders inleg. Maar het kan óók zijn dat andere omstandigheden hebben geleid tot het inbrengen van ƒ 160000.— aan geld. Wanneer b.v. de eenige of een der vennooten een huis inbrengt van ƒ 40000.—, waarop ter versterking van het bedrijfskapitaal eene hypotheek is gesloten van ƒ 20000.—, dan zou de volledige publieke boeking luiden:

Kassa	ƒ 160000.—	} aan	Kapitaal	ƒ 180000.—
Huis	- 40000.—	}	Hypotheek	- 20000.—

Bij indraging van den eenvoudigen post „Kassa aan Geheimboekhouding ƒ 160000.—", heeft de patroon in het geheimboek aan te vullen door overneming van den post zooals wij dien daar juist omschreven, waarin het woord „Kassa" is vervangen door „Kantoorboekhouding", en is den boekhouder onbekend gebleven de grootte van het kapitaal, alsmede de bijzonderheid dat een huis met daarop rustende hypotheek is ingebracht. Om nu den boekhouder in elk geval in onzekerheid te laten, kan altijd worden volstaan met opdracht tot boeken zooals wij noemden. Is werkelijk de som in kas even groot als het gefourneerd kapitaal, dan boekt de patroon in het geheimboek: „Kantoorboekhouding aan Kapitaal", zoo noodig met splitsing in:

Kapitaal A ƒ . . . . .
„ B - . . . . .
„ C - . . . . . ƒ 160000.—

Voor wat nu verder in den loop der boekhouding valt in te schrijven, zal als regel alles of bijna alles wat met de buitenwereld in verband staat, op de gewone, d.i. publieke wijze moeten worden geboekt. Er is bijna niets wat zich gemakkelijk leent tot geheimhouding: de uitgaande en inkomende stukken, zooals brieven, facturen, enz., zullen toch wel meestal onder de oogen van het personeel moeten komen. Schier ondenkbaar is het, dat een patroon zich b.v. alle facturen deed overhandigen ter geheime invulling van het bedrag aan provisie. Want al zou dit voor de boekhouding geen bezwaar opleveren, daar de gewone wijze van inschrijven:

N. N. ƒ . . . . .
aan Goederen ƒ . . . . .
„ Onkosten - . . . . .
„ Provisie - . . . . .

zou plaats maken voor eene, waarbij het woord „Provisie" werd vervangen door „Geheimrekening", het doel zou in zoo'n geval zeker allerminst worden bereikt. Neen, de geheimhouding zal wel uitsluitend worden toegepast op den inwendigen dienst, en dan wederom in hoofdzaak bij de afsluiting der rekeningen. Tijdens den loop der boekhouding zullen voor geheim blijven slechts in aanmerking kunnen komen:

1°. de dispositiën op rekening. Wordt uit dien hoofde geld uit de kas genomen, dan kan de boeking zijn: „Geheimrekening aan Kassa ƒ . . . . .", en in de bijzondere boeken: „Particuliere rekening (zoo noodig met bijvoeging van A., B. of C) aan Kantoorboekhouding ƒ . . . . ." Wordt evenwel niet gehecht aan geheimhouding,

of, om welke reden ook, de voorkeur gegeven aan opneming in de kantoorboeken, dan vindt de inschrijving plaats op de gewone wijze. In ons voorbeeld zullen wij, om een zoo volledig mogelijk voorbeeld van de afsluiting te geven, aannemen dat de beschikkingen op rekening publiek zijn; toch gelooven wij dat in den regel dadelijk tot geheimhouding zal zijn besloten, vooreerst omdat men waarschijnlijk daarop gesteld zal zijn, vervolgens omdat bij de afsluiting toch per geheimrekening moet worden afgeboekt, en eindelijk wegens den waarschijnlijken samenhang der particuliere rekening(en) met

2^0. den interest in sommige gevallen. Op menig kantoor is het gebruikelijk dat de kapitaalsrente niet wordt bijgeschreven op de particuliere rekening, doch op den verschijndag ten volle wordt geïncasseerd door den rechthebbende. Van zelf spreekt wel dat veelal voor beschikkingen met deze bestemming geheimhouding zal worden begeerd, en de boeking zal dus in den regel luiden: „Geheimrekening aan Kassa *f* . . . . .", en in de geheimboeken:

Interest *f* . . . . .
Voor . . maanden rente à . . pct. over *f* . . . . kapitaal van A. *f* . . . . .
idem *f* . . . . . „ B. - . . . . .
idem - . . . . . „ C. - . . . . .
f . . . . .
aan Kantoorboekhouding *f* . . . . ."

Worden nu de gewone beschikkingen op rekening in de kantoorboeken rechtstreeks opgenomen, en die wegens interest over de geheimboekhouding, dan zal een gevat boekhouder allicht gelegenheid vinden tot het maken van afleidingen ten opzichte van het kapitaal. Mocht iemand ons dit willen tegenspreken, dan zal men toch moeten toegeven dat die gelegenheid is uitgesloten, zoodra alle beschikkingen worden afgeboekt per geheimrekening. Overigens heeft geheimhouding van het feit dat de ontneming aan de kas dient ter betaling van interest, het goede gevolg dat geheimblijving, zoo men die wenschte, óók verkregen is voor rente op hypotheek, prolongatie, beleening, enz.

Gaan wij thans over tot de afsluiting der rekeningen, en veronderstellen wij het volgend uiterlijk der

Proefbalansen.

a) in het Kantoor-Grootboek.

Fol.	Namen der rekeningen.	Debet.		Credit.	
1	Kassa	*f* 414398	64	*f* 401923	57
2	Geheimrekening	- 342	05	- 175000	—
3	Goederen	- 509822	43	- 428164	93
5	Diverse Crediteuren	- 284712	61	- 293233	53
7	Onkosten	- 8754	90	- 427	40
8	Diverse Debiteuren	- 233982	14	- 207541	94
9	Provisie			- 3416	25
12	Te innen wissels (eigen en vreemd geld)	- 84219	88	- 83625	16
14	Interest [1])	- 220	80		
15	Particuliere rekening A. . . .	- 4000	—		
16	„ „ B. . . .	- 3800	—		
17	„ „ C. . . .	- 2400	—		
19	Te betalen wissels (eigen en vreemd geld)	- 192612	27	- 209322	51
20	Effecten	- 22700	—	- 901	50
diverse	Diverse persoonlijke rekeningen, óók o/r	- 128655	13	- 87064	06
		f 1890620	85	*f* 1890620	85

b) in het Geheim-grootboek.

Fol.	Namen der rekeningen.	Debet.		Credit.	
1	Kantoorboekhouding	*f* 175000	—	*f* 342	05
2	Kapitaal Vennoot A.			- 70000	—
3	idem „ B.			- 50000	—
4	idem „ C.			- 40000	—
5	Prolongatie			- 15000	—
6	Interest [2])	- 342	05		
		f 175342	05	*f* 175342	05

[1]) Hier is te denken aan disconto van verkochte wissels. [2]) Verschenen en betaald op de loopende prolongatie.

De opmaking heeft de volgende gegevens geleverd voor den

Inventaris.

	Fol.		
Kantoor-Grootboek.	Fol. 1.	Saldo in kas	*f* 12475.07
	„ 3.	Waarde der voorhanden goederen	- 114189.55
	„ 5.	Contante waarde der schulden aan Diverse Crediteuren . . .	- 8501.74
	„ 7.	Nog te betalen onkosten	- 1121.25
	„ 8.	Contante waarde der vorderingen op Diverse Debiteuren	- 26322.08
	„ 19.	Contante waarde der te betalen wissels . .	- 16615.99
	„ 20.	Waarde der effecten	- 22925.—
	diverse.	Contante waarde der Saldo's	- 41498.46

	Fol.		
Geheim-Grootboek.	Fol. 5.	Prolongatie	*f* 15000.—
	„ 6.	Nog verschuldigd op de loopende prolongatie	- 25.—
		Nog te boeken 12/m rente à 4 pct. over de kapitalen der vennooten.	

Wij hebben gemeend, aan de duidelijkheid het meest bevorderlijk te zijn door deze gegevens op de gewone wijze achtereenvolgens op te sommen; in werkelijkheid zal de boekhouder het lijstje niet aldus vóór zich krijgen, omdat de bedoeling is, hem onkundig te doen blijven met de uitkomsten van het bedrijf. Nu is dat doel wel niet geheel te bereiken, omdat onderscheidene verliezen (onkosten, interest enz.) en winsten (provisie, interest enz.), alsmede de winsten en verliezen op de m/r bekend zullen zijn, maar de hoofdbron der winsten, d.i. in hoofdzaak het resultaat der goederen- en in den regel ook der effecten-rekening, wordt verborgen gehouden, en daartoe de inventaris-waarde verzwegen. Intusschen, straks zullen we hieraantoe zijn; laat ons voorloopig beginnen met het maken der sluitposten, die de boekhouder ten behoeve van het kantoor-grootboek samenstellen kan.

Balans aan *de Volgenden:*

Voor overdracht der Saldo's:

Fol. 1.	Kassa		*f* 12475.07	
„ 8.	Diverse Debiteuren		- 26440.20	
diverse.	Diverse persoonlijke rekeningen		- 41591.07	
	Interest, voor verschillen tusschen de nominale en de contante waarde der volgende rekeningen:			
	Diverse Crediteuren	*f* 19.18		
	Te betalen wissels	- 94.25	- 113.43	*f* 80619.77

De Volgenden aan *Balans:*

Voor overdracht der Saldo's:

Fol. 5.	Diverse Crediteuren.		*f* 8520.92	
„ 19.	Te betalen wissels		- 16710.24	
	Onkosten, voor nog te betalen		- 1121.25	
	Interest, voor verschillen tusschen de nominale en de contante waarde der volgende rekeningen:			
	Diverse Debiteuren	*f* 118.12		
	„ persoonlijke rekeningen . .	- 92.61	- 210.73	*f* 26563.14

Na inboeking van het bovenstaande zijn alvast de volgende bestanddeelen voorhanden der

Winst- en Verlies-rekening.

Debet.			*Credit.*
Aan Onkosten	f 9448.75	Per Provisie	f 3416.25
„ Te innen wissels	- 594.72		
„ Interest	- 318.10		
	f 10361.57		f 3416.25

OPMERKING. Gemakshalve brachten wij de verschillen op de rekeningen „Te betalen wissels" en de diverse persoonlijke, óók o/r, op het hoofd „Interest". In de werkelijkheid zal worden afgeboekt zoowel op interest als rechtstreeks op winst en verlies; het netto overschot is natuurlijk toch hetzelfde.

Zijn deze sluitposten ingeboekt, dan staan in het kantoor-grootboek de volgende rekeningen nog open:

		Debet.	*Credit.*
Fol. 2.	Geheimrekening	f 342.05	f 175000.—
„ 3.	Goederen	- 509822.43	- 428164.93
„ 15.	Particuliere rekening A	- 4000.—	
„ 16.	„ „ B	- 3800.—	
„ 17.	„ „ C	- 2400.—	
„ 20.	Effecten	- 22700.—	- 901.50
	Winst en Verlies	- 10361.57	- 3416.25
terwijl ook de Balans (al of niet in het grootboek opgenomen) een openstaand saldo heeft van . . .		- 54056.63	
		- 607482.68	- 607482.68

Ter overdracht nu van de Saldo's op al deze rekeningen, die immers, zooals wij zeiden, de eigenlijke elementen in zich bevatten waaruit de wetenschap van winst (en verlies) is te putten, is uitsluitend en alleen de *Geheimrekening* aangewezen; dáár, in het Geheim-grootboek, vindt de werkelijke afboeking plaats.

In het kantoorjournaal is aldus nog de volgende post te maken:

Geheimrekening aan de volgenden,

Voor overdracht der Saldo's:

Aan	Goederen.	f 81657.50	
„	Particuliere rekening A	- 4000.—	
„	„ „ B	- 3800.—	
„	„ „ C	- 2400.—	
„	Effecten	- 21798.50	
„	Winst en Verlies	- 6945.32	
„	Balans	- 54056.63	f 174657.95

Hiermede zijn alle rekeningen gelijk gemaakt, ook de Geheimrekening zelve, die reeds gedebiteerd stond voor . . . . - 342.05

waarop aldus in debet en credit geboekt is voor . . . . f 175000.—

en die in 't nieuwe boekjaar overgaat voor een credit-saldo per balans, van f 54056.63.

De eerst aan te brengen afsluitposten in het Geheim-Grootboek zijn natuurlijk de terugslag van die in het kantoorgrootboek, als volgt:

De volgenden aan Kantoorboekhouding,

Voor overneming der Saldo's:

Goederen	f 81657.50	
Particuliere rekening A	- 4000.—	
„ „ B	- 3800.—	
„ „ C	- 2400.—	
Effecten	- 21798.50	
Winst en Verlies	- 6945.32	
(Hier kan, volledigheidshalve, een afschrift worden geplaatst van wat de kantoorboeken daaromtrent inhouden).		
Balans	- 54056.63	f 174657.95

Vervolgens wordt de rente over de kapitalen der vennooten te goed geschreven op hunne particuliere rekeningen, met den post:

Interest.

aan	Particuliere rekening A. voor 12/m rente à 4 pct. over f 70000.—	f 2800.—	
„	Particuliere rekening B. voor 12/m rente à 4 pct. over - 50000.—	- 2000.—	
„	Particuliere rekening C. voor 12/m rente à 4 pct. over - 40000.—	- 1600.—	f 6400.—

Op de gebruikelijke wijze doorgaande, wordt uit de bekende gegevens samengesteld de volgende

Balans:

Debiteuren.			*Crediteuren.*
Goederen	f 114189.55	Kapitaal Vennoot A.	f 70000.—
Effecten	- 22925.—	„ „ B.	- 50000.—
Kantoorboekhouding	- 54056.63	„ „ C.	- 40000.—
		Prolongatie.	- 15000.—
		Interest	- 25.—
			f 175025.—
		Privé rekeningen, voor het nader te verdeelen saldo	- 16146.18
	f 191171.18		f 191171.18

Dezelfde uitkomst wordt verkregen bij afboeking der Saldo's door middel der volgende

Winst- en Verlies-rekening.

Debet.				*Credit.*
Aan Interest.		f 6767.05	Per Goederen	f 32532.05
„ Kantoorboekhouding		- 6945.32	„ Effecten.	- 1126.50
„ Particuliere rekening A.	f			
„ „ „ B.	-			
„ „ „ C.	-			
Voor overdracht der zuivere winst		- 19946.18		
		f 33658.55		f 33658.55

OPMERKING. Wij lieten de verdeeling der zuivere winst open staan, om te doen uitkomen, dat die toewijzing heeft te geschieden krachtens de daaromtrent gemaakte overeenkomst. Is afgesproken de winst gelijk te verdeelen, dan zal aan ieder der vennooten $^1/_3$ toekomen; zijn de aanspraken in overeenstemming met de grootte der ingebrachte kapitalen, dan ontvangt A $^7/_{16}$,

B $^{5}/_{16}$ en C $^{4}/_{16}$, enz. Hoe het zij, het totaal der crediteeringen op de particuliere rekeningen is wegens

Interest	*f* 6400.—
Zuivere winst	- 19946.18
	- 26346.18
en het totaal der debiteeringen wegens beschikkingen op rekening	- 10200.—
zoodat het totaal der saldo's in elk geval een creditsaldo aanwijst als hierboven becijferd, van . . .	*f* 16146.18

Wij hebben er op gerekend dat de beoefenaar ook dit voorbeeld eener geheimboekhouding geheel heeft uitgewerkt. Eerst dan zal men de toepassing zich duidelijk voor oogen hebben kunnen stellen, en dan is men ongetwijfeld met ons gekomen tot de volgende conclusiën:

1⁰. (wij noemden dit reeds in den aanhef) de kantoorboekhouding en de geheimboekhouding, naast elkander gelegd, vormen tezamen één geheel.

2⁰. Ter bewaring van het evenwicht wordt dat wat in de kantoorboekhouding op slechts één openlijk hoofd van rekening is te vinden, afgeboekt aan en per „geheimrekening"; omgekeerd dat wat het geheimboek overneemt om te bestemder plaatse te worden gebracht, afgeboekt aan en per „kantoorboekhouding".

3⁰. Niettemin behoeft het geheimboek niet alles aan de kantoorboekhouding te ontleenen: ook zuiver tot het geheimboek beperkt blijvende posten zijn mogelijk, evenzoowel als die welke geheel binnen de kantoorboekhouding blijven.

4⁰. De sluitpost der balansen: „aan (of per) geheimrekening" in de kantoorboekhouding, en „per (of aan) kantoorboekhouding" in het geheimboek, dient ter gelijkmaking, zonder méér; eenig bepaald gegeven is daaruit niet af te leiden. In ons voorbeeld, eene beginnende zaak voorstellende, heeft het den schijn alsof het werkkapitaal uit de (kantoor)boeken verdwijnt, maar men vergete niet dat hier dan ook de grootte en de bestanddeelen van het ingebracht kapitaal zijn geheim gebleven. Wordt dat niet toegepast, dan zal het vennootschappelijk kapitaal op de gewone wijze kunnen voorkomen in de kantoorboekhouding en op de openlijke balans, welker saldo aan of per geheimrekening dan natuurlijk anders wordt.

5⁰. Het verdient aanbeveling, om de beschikkingen op rekening dadelijk over de geheimrekening te doen loopen; bij de afsluiting moeten zij toch daarop worden afgeboekt.

6⁰. De afsluiting der goederen- en effectenrekening, alléén door middel der geheimrekening, zooals wij die gaven, en trouwens in de practijk wordt toegepast, is onlogisch, omdat dientengevolge in de kantoorboekhouding de schijn ontstaat, alsof er geen goederen, effecten enz. meer voorhanden zijn. Bovendien worden daardoor die rekeningen verlegd naar het geheimboek, terwijl men daartoe het geheele jaar door geene termen heeft gevonden. Werd het stelsel consequent doorgevoerd, dan behoorden feitelijk alle verkoopen van goederen die tijdens het opmaken der balans aanwezig waren, te worden afgeboekt per geheimrekening: het is toch te zonderling dat wordt verkocht uit een (schijnbaar) niet aanwezigen voorraad. Nu weten wij wel dat strikt theoretisch kan gezegd worden: wanneer de goederen blijkens opmaking eene waarde hebben van *f* 114189.55, dan kan niet worden geboekt *f* 81657.50 (het bloote saldo tusschen debet en credit der goederenrekening), maar wij kennen aan dit bezwaar zooveel gewicht niet toe. Wij zeiden reeds een enkele maal, dat wij aan het opmaken der balans niet véél beteekenis méér hechten dan die van trekken der saldo's, het ontdoen der rekeningen van de afgeloopen zaken. Wij geven dus de voorkeur aan het opnemen der eenvoudige saldo's van goederen en d.g. rekeningen in de openlijke en van hunne hoogere of eventueel geringere waarde in de geheime balans.

Dit toepassende op ons voorbeeld, zou geeindigd worden met de volgende

Balans der Kantoorboekhouding:

Debiteuren.		*Crediteuren.*	
Kassa.	*f* 12475.07	Diverse Crediteuren.	*f* 8520.92
Goederen	- 81657.50	Te betalen wissels	- 16710.24
Diverse Debiteuren	- 26440.20	Onkosten	- 1121.25
Interest	- 113.43	Interest	- 210.73
Effecten	- 21798.50	Geheimrekening	- 157512.63
Diverse persoonlijke rekeningen .	- 41591.07		
	f 184075.77		*f* 184075.77

Balans der Geheimboekhouding:

Goederen, voor overwaarde boven het Saldo in de Kantoorboekhouding	*f* 32532.05	Kapitaal Vennoot A.	*f* 70000.—
Effecten, voor overwaarde als voren	- 1126.50	„ „ B.	- 50000.—
Kantoorboekhouding	- 157512.63	„ „ C.	- 40000.—
		Prolongatie.	- 15000.—
		Interest	- 25.—
		Privé-rekeningen, voor het Saldo .	- 16146.18
	f 191171.18		*f* 191171.18

Door deze wijze van doen wordt het cijfer dat de waarde der aanwezige goederen enz. voorstelt, gesplitst, verdeeld over de twee balansen, en 't spreekt van zelve dat men in die verdeeling geheel vrij is. In ons voorbeeld is juist de winst, niet meer of minder, in de geheime balans opgenomen; gevolg daarvan zal zijn dat, wanneer de betrokken rekeningen voortgaan met het afwerpen van winst, het saldo in de kantoorboekhouding jaarlijks kleiner zal kunnen worden, en eindelijk zelfs geheel zal kunnen verdwijnen. Mocht het zoover komen, dan kan altijd herstel worden aangebracht door overbrenging van een deel der in het geheimboek opgeloopen som naar de kantoorboekhouding (in het kantoorboek: „Goederen aan geheimrekening *f* . . . ."; in het geheimboek: „Kantoorboekhouding aan Goederen *f* . . . .").

Intusschen is het ons onverschillig, op welke wijze gezorgd wordt dat de rekeningen welker uitkomst bestemd is voor geheimhouding, blijven debet staan; als dat maar gebeurt, dan is het o. i. goede doel bereikt dat niet worde gecrediteerd uit een verdwenen actief.

7⁰. Een eenigszins ontwikkeld boekhouder kan, zoo hij dat wil, uit de hem ten dienste staande gegevens der kantoorboeken toch eenigermate de winst begrooten. Van onderscheidene zaken — effecten en d.g. wel in de eerste plaats — kan hij even goed als ieder ander de waarde berekenen, of ziet hij bij lateren verkoop de opbrengst. Wij houden het er dan ook voor, dat in den regel de boekhouder óók met het voeren der geheimboekhouding zal zijn belast, en dat de afscheiding der boekingen in openbare en bijzondere slechts strekt tot het doen geheim blijven van wat men wenscht verborgen te houden voor de *dii minorum* op het kantoor.

DE BOEKHOUDING

BIJ

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAPPEN.

„De naamlooze vennootschap heeft geene firma, noch draagt den naam van een of meer der vennooten, maar zij ontleent hare benaming alleen van het voorwerp harer handelsonderneming".

Met deze bepaling leidt in Art. 36 het Wetboek van Koophandel het hoofdstuk „van de naamlooze vennootschappen van Koophandel" in.

Dat door weglating van den slotzin onze Nederlandsche wetslitteratuur eene leelijke uitdrukking minder zou tellen, de volledigheid van het artikel niet zoude zijn geschaad, veeleer de duidelijkheid verhoogd, — dit zullen wij ons vergenoegen aan te wijzen, zonder er meer van te zeggen.

Over het algemeen dragen de verschillende bepalingen van dit hoofdstuk het kenmerk, van te zijn vastgesteld met het oog op de positie die de naamlooze vennootschap inneemt.

Iedere vennootschap, onder elken vorm, zoowel die onder eene firma, de commanditaire, als de naamlooze, kan handelend optreden, derden jegens haar, en zichzelve tegenover derden verbinden, maar terwijl bij eerstgenoemde twee vormen vennooten bekend zijn, die hoofdelijk en voor het geheel aansprakelijk kunnen worden gesteld, is de naamlooze vennootschap niet verder verantwoordelijk dan tot het bedrag der deelneming harer vennooten (aandeelhouders).

Tegenover dit voordeel moesten verplichtingen staan, en van deze beperkingen leveren de artikelen 36 tot en met 56 W. v. K. het samenstel.

Wel is waar wordt éénmaal de bepaling van een artikel op merkwaardige wijze krachteloos gemaakt door den inhoud van het onmiddellijk daarop volgende (art. 36 stelt de aanvrage der koninklijke bewilliging verplichtend, en art. 37 kent den Koning geen andere beweegreden tot weigeren dier goedkeuring toe dan een strijden der onderneming tegen de goede zeden of de openbare orde), doch gelukkig bepaalt die schijnvertooning zich tot dit enkele geval.

Heeft eenmaal de naamlooze vennootschap door het verkrijgen der koninklijke bewilliging wettelijk een aanvang genomen, dan zijn, in hoofdzaak, de volgende bepalingen van kracht:

Art. 38. „De akte van vennootschap moet notariëel worden verleden, op straffe van nietigheid.

De vennooten zijn verplicht, de akte in haar geheel, mitsgaders de koninklijke bewilliging, te doen inschrijven op de daartoe bestemde openbare registers, en dezelve openbaar te maken door middel van het officieel dagblad, welk laatste kosteloos geschiedt.

Daarenboven moet door hen in de nieuwspapieren, in het slot van Art. 28 vermeld [de plaatselijke] eene aankondiging worden gedaan, houdende bericht van het bestaan der naamlooze vennootschap, met aanduiding van de dagteekening en het nommer van het officieel dagblad, in hetwelk de akte is geplaatst.

Al het bovenstaande geldt ten aanzien van veranderingen in de voorwaarden, of bij verlenging der vennootschap.

De bepaling van Art. 25 [bevoegdheid voor „een iegelijk" om de akte in te zien, of zich afschrift daarvan te doen uitreiken] is ook ten deze toepasselijk."

Met dit artikel is dus zorg gedragen voor zoo groot mogelijke openbaarheid, en aangezien, deels krachtens duidelijk geformuleerde bepalingen van het Wetboek, anderdeels ten gevolge van het verband tusschen verschillende artikelen, de akte moet vermelden het doel der vennootschap, den duur van het tijdperk waarvoor zij is aangegaan, de grootte van haar kapitaal, met opgave van het reeds gestorte deel ervan enz., zal niemand met grond kunnen beweren, onkundig te zijn van al die bijzonderheden.

Intusschen helpt die wetenschap slechts voor korten tijd na de oprichting. In het verder verloop kunnen feiten van allerlei aard plaats grijpen, die belangrijke wijzigingen veroorzaken. Ten einde nu — ook alwêer zooveel mogelijk — te waken tegen afbrokkeling, intering, van het maatschappelijk kapitaal (voor de buitenwereld de laatste waarborg) heeft de wetgever o.m. de volgende beginselen in de wet nêergelegd:

Art. 41. „Geene actiën of aandeelen [ook deze woordenkeus is niet fraai, aangezien zou kunnen worden gedacht dat hier twee begrippen worden genoemd, terwijl de bedoeling slechts is, twee uitdrukkingen voor één begrip te geven] kunnen in blanco worden uitgegeven, zoolang derzelver volle bedrag niet in de kas der vennootschap is gestort."

Dit artikel is goed bedoeld, doch — het zij met verschuldigden eerbied gezegd — hoogst onvolledig. Vooreerst kan het in de praktijk vaak worden overtreden, naar de letter althans. Want dikwijls worden als „volgestort" beschouwde aandeelen afgegeven tegen inbreng van getaxeerde bezittingen, en al moge het nu waar zijn dat bij voorafgaande storting in contanten, en daarop volgenden aankoop dier bezittingen de uitkomst dezelfde is, het verloop der handeling is een geheel ander. In 't eene geval zijn het de oprichters, die in een onder-onsje de gelegenheid hebben tot overschatting van waarde, in 't andere moet eene algemeene vergadering (of iemand anders) worden geraadpleegd. Maar dit is het ergste niet. De gebrekkige redactie laat ruimte voor tweeërlei opvatting. Daar zijn er, die stellen dat de koers van uitgifte beneden 100 pct. mag zijn, en dat, zoodra *het aldus vastgestelde* bedrag is gestort, de aandeelen in blanco mogen worden uitgegeven. Wij voor ons achten die opvatting èn feitelijk èn betrekkelijk te eenenmale onjuist en onlogisch, doch bij een betere redactie zou verschil van uitlegging onmogelijk zijn. Niettemin, ons schijnt het, gelijk gezegd, toe dat van uitgifte beneden pari geen kwestie kan zijn, en dit in verband met de geheele strekking van het hoofdstuk, meer bepaaldelijk met de volgende artikelen:

Art. 42. „Bij de akte wordt bepaald, op welke wijze de overdracht geschiedt van actiën of aandeelen, op naam staande; zij kan plaats hebben... enz. (Dit slaat zoowel op aandeelen die, ofschoon volgestort, toch op naam moeten staan kràchtens bepaling der akte, waartoe bij art. 40 bevoegdheid is verleend [„Het kapitaal der vennootschap wordt verdeeld in actiën of aandeelen op naam of in blanco"], als op aandeelen, die *nog* op naam staan, omdat zij nog niet zijn volgestort).

Art. 43. „Indien het vol bedrag van zoodanige actie of aandeel niet is gestort, blijft de oorspronkelijke vennoot, of diens erven of rechthebbenden, tot de storting van het verschuldigde aan de vennootschap verbonden"... enz.

En eindelijk Art. 47: „Zoodra het aan de bestuurders is gebleken, dat het maatschappelijk kapitaal een verlies van vijftig ten honderd heeft ondergaan, zijn dezelve verplicht, daarvan aankondiging te doen in een daartoe ter griffie van de arrondissements-rechtbank aan te leggen register, mitsgaders in de nieuwspapieren, bij Art. 28 vermeld.

Indien het verlies vijfenzeventig ten honderd beloopt, is de vennootschap van rechtswege ontbonden, en zijn de bestuurders persoonlijk en hoofdelijk voor het geheel jegens derden verantwoordelijk voor alle verbindtenissen, welke zij, nadat het bestaan van die vermindering aan hen bekend was of moest bekend zijn, hebben aangegaan."

Met de vermelding dat Prof. Asser, in zijne voortreffelijke „Schets van het Nederlandsche Handelsrecht" (5e druk, blz. 50) zich de dichterlijke vrijheid veroorlooft om te spreken van „het volle *nominale* bedrag", daarmede de wensch den vader der gedachte makende, zouden wij kunnen afstappen van de quaestie of aandeelen onder pari mogen worden uitgegeven, en tevens van de waarborgen ten opzichte van onverminderd blijvend maatschappelijk kapitaal, indien niet nog te wijzen viel op een vernuftig gevonden en zoo duidelijk en volledig mogelijk geredigeerd

Art. 49. „Bij de akte mogen geene vaste renten worden bedongen. De uitdeelingen geschieden uit de inkomsten, na aftrek van alle de uitgaven."

De bedoeling van dit artikel is klaarblijkelijk, om de toepassing onmogelijk te maken van tenminste één middel tot wetsontduiking. Door uitdeeling toch van een niet, of niet zoo hoog verdiend dividend, zouden de bezittingen der vennootschap worden verminderd, ten bate der aandeelhouders, die een deel van hun uitschot zouden terugkrijgen, en ten nadeele der overige crediteuren, die den waarborg voor hunne vorderingen voor even groot deel zich zouden zien ontglippen.

Om ten slotte nog even terug te komen op Art. 47, zij opgemerkt in de eerste plaats dat het daarop volgend artikel uitdrukkelijk bevoegdheid verleent tot het vormen eener reserve, die in tijden van nood kan dienen om daaruit geleden verliezen te dekken, of althans tot minder dan 50 pct. van het maatschappelijk kapitaal terug te brengen, en ten tweede, dat de voorschriften van Art. 47 gemakkelijk kunnen worden overtreden door *tours de force* in de boekhouding. Maar hierover zullen wij niet verder uitweiden, het overlatende aan de financiëele pers, om met de haar ten dienste staande gegevens de vennootschappen te contrôleeren, en het publiek voor te lichten [1]).

Na deze inleiding van een wettelijk standpunt uit, volge thans eene even beknopte beschouwing van den gang van zaken in de practijk, voor zooverre het hoofd-element in de vennootschap: aandeelen en aandeelhouders, betreft.

Waar in 't algemeen de drijfveer tot ieders handelingen winstbejag is — in den goeden zin van het woord —, is dat natuurlijk ook op de naamlooze vennootschap van toepassing. Feitelijk vertegenwoordigt zij dan ook één persoon en verricht hare zaken als een particulier. Zij zou dan ook geen bepaalde reden van bestaan hebben, en zich niet eene zoo voorname plaats onder

---

[1]) De bestemming waarmede dit stuk een paar jaren geleden geschreven werd, heeft het niet bereikt. Wij plaatsen het thans onveranderd hier, doch merken op, dat sedert dien tijd ook hier te lande bijzondere personen zich meer zijn gaan toeleggen op het verleenen hunner tusschenkomst tot het verschaffen der voorlichting waarop wij doelden, trouwens ook in koopmans- en particuliere zaken. In Engeland kent men dit beroep reeds lang; het is daar bij de wet geregeld, en staat er in hoog aanzien. Hunne Nederlandsche vakgenooten noemen zich voorloopig met den Engelschen naam *accountants.*

onze tegenwoordige maatschappelijke instellingen hebben veroverd, indien zij niet door vereeniging van krachten vermocht tot stand te brengen, wat anders niet tot uitvoering zou zijn gekomen. Menige onderneming toch zou de financiëele vermogens van één persoon te boven gaan, en zoo al enkele particulieren uit eigen fondsen het benoodigd kapitaal zouden kunnen verschaffen, dan zouden zij toch opzien tegen het aan schier elke zaak verbonden risico. Beide bezwaren worden opgelost door samenwerking, en vandaar dat de naamlooze vennootschap, die kleine kapitalen telkens opnieuw tot groote vereenigt, zulk een vruchtbaar veld van werkzaamheid heeft gevonden in onze aan grootsche ondernemingen zoo rijken tijd.

De deelnemers ontvangen voor hunne storting een bewijs, welk document in de spreektaal altijd kortweg, ofschoon oneigenlijk „aandeel" genoemd wordt. De juiste benaming zou zijn: „*Bewijs* van aandeel, van deelgenootschap. Reeds zagen wij hierboven, dat de vennootschap bevoegd is, om naar keuze de aandeelen (zoo zullen ook wij ze noemen) in blanco (aan toonder) uit te geven, of op naam, en tot het laatste verplicht is, zoolang niet het volle bedrag waarvoor is deelgenomen, op de aandeelen is gestort. In elk geval maakt het bezit van het stuk den houder deeler in de winsten. Feitelijk óók in de verliezen, doch hier in anderen vorm: terwijl de winsten worden uitgedeeld, of op andere wijze den aandeelhouders goedgeschreven, worden verliezen niet aangevuld door storting boven het op 't aandeel uitgedrukt bedrag. Geleden verliezen doen de waarde van het aandeel verminderen, kunnen die zelfs geheel doen te niet gaan, doch van bijpassen is nimmer sprake. Ter incasseering van het dividend wordt in den regel gebruik gemaakt van aan het stuk zich bevindende bewijzen (coupons).

Op naam staan altijd de niet volgestorte aandeelen, die slechts met toestemming der directie van eigenaar kunnen verwisselen; somtijds ook volgestorte aandeelen, zooals bij de Nederlandsche Bank, de Nederlandsche Handel-Maatschappij e.a. het geval is. Ook bij dezen wordt dus in de boeken der onderneming aanteekening gehouden van de namen der opvolgende bezitters, doch toestemming der directie behoeft hierbij niet te worden gevraagd. Meestal echter luiden volgestorte aandeelen aan toonder of houder.

Dikwijls komt het voor dat het vastgesteld maatschappelijk kapitaal niet dadelijk geheel benoodigd is. Dat het toch dadelijk op volle grootte wordt genoemd, en dus hooger opgegeven dan aanvankelijk werd gestort, kan onder meer andere, in hoofdzaak de volgende redenen hebben: bij verzekeringmaatschappijen, hypotheekbanken en d.g. de geringe behoefte aan bedrijfskapitaal. Hier doet het maatschappelijk kapitaal uitsluitend dienst als waarborg ten behoeve der belanghebbenden: verzekerden, pandbriefhouders enz.; en deze soort instellingen plaatsen dan ook niet een deel ten volle, en een ander deel in 't geheel niet, doch vorderen eene storting op alle aandeelen, ten einde zoo groot mogelijke zekerheid te hebben, dat over het restant kan worden beschikt. Bij exploitatiemaatschappijen, handelsondernemingen enz. zit doorgaans de overweging voor, dat niet dadelijk in zijn geheel de werkkring kan worden aangevangen, en in den regel geven zij het kapitaal in seriën uit, met volstorting van het geplaatste deel. Hierdoor wordt het voordeel verkregen, dat zoo de zaken goed gaan, de overblijvende seriën tot hoogeren koers kunnen worden geplaatst.

Een enkele maal ook — men denke aan de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland" en de Handelsvereeniging „Amsterdam", — wordt het bedrijfskapitaal bijeengebracht, deels in den vorm van aandeelen, anderdeels als vaste rente dragende obligatiën, met bevoegdheid der houders van laatstgenoemden, om de stukken in te wisselen tegen aandeelen.

Eene handeling, juist tegenovergesteld aan de zooeven omschrevene, is het verminderen van het eenmaal geplaatst kapitaal. Onverschillig of hiertoe vrijwillig wordt overgegaan, omdat met minder kan worden volstaan, dan wel, dat de vermindering plaats greep door het lijden van verliezen, waarvan het inhalen niet of niet spoedig kan worden verwacht, altijd zal in de vermindering moeten worden gedeeld door alle aandeelen, in verhouding tot het geheel. Want volle terugbetaling van eenige aandeelen, zonder eenige teruggaaf aan de houders der anderen, zou eene bevoordeeling zijn van dat deel; bij gedwongen afschrijving zou juist het tegenovergestelde het geval zijn. 't Een zoowel als het ander is in strijd met den geest en de letter onzer wet, en uitloting van aandeelen is dus ten onzent uitgesloten. In 't buitenland niet altijd; bij Russische Spoorweg-Maatschappijen b.v. komt aflosbaarstelling door uitloting herhaaldelijk voor, gepaard aan de afgifte van *actions de jouissance* (bewijzen van deelgerechtigdheid), dat zijn *aandeelen*, recht hebbende op *genot* van deelen, somtijds in de jaarlijksche winsten, maar in elk geval in het te verdeelen overschot, na aflossing van alle aandeelen [1]).

Een enkele maal komt ten onzent de uitgifte voor van preferente aandeelen, die voorkeur hebben boven de gewone, bij de winstverdeeling. Zij kunnen dat recht slechts ontleenen aan het

[1]) Ook bij sommige Nederlandsche maatschappijen zijn *actions de jouissance* bekend, maar deze hebben haar ontstaan te danken aan de conversie (verwisseling) van aandeelen of andere vorderingen in de nieuwe bewijzen.

besluit der vergadering van aandeelhouders, niet aan dat der directie.

Soms ook worden oprichtersaandeelen uitgereikt aan hen, die werkzaam deel hebben gehad aan de stichting der vennootschap, en zich de uitkeering van een deel der winsten hebben voorbehouden. Aandeel in het kapitaal der onderneming hebben zij niet, en een nominaal bedrag kan dus niet op die stukken zijn uitgedrukt. Zeer dikwijls is aan deze aandeelen, zoowel als aan die in het eigenlijk kapitaal, welke den oprichters voor hun inbreng worden toebedeeld, de eene of andere voorwaarde verbonden, dat zij b.v. niet of niet vóór zekeren tijd mogen worden verkocht enz.

Tot de liquidatie kan slechts worden besloten door de vergadering van aandeelhouders, waarin alle aandeelen (behalve de oprichters-bewijzen) gelijk recht van stemuitbrengen hebben, in dier voege (Art. 54) dat niet meer dan zes stemmen zullen mogen worden uitgebracht door één aandeelhouder voor zijn hoofd, wanneer het aantal aandeelen honderd of méér bedraagt, en ten hoogste slechts drie stemmen, bij geringer getal.

Deze bepaling, gemaakt om het stemmenoverwicht meer van personen dan van aandeelen te doen afhankelijk zijn, om m.a.w. overheersching van den eenen aaandeelhouder door den andere te voorkomen, althans te beperken, loopt die bestemming nog al eens mis, wanneer ten behoeve eener vergadering een aandeelhouder zijn bezit verdeelt, uitleent aan onderscheidene personen, die, dikwijls tegen betaling, zich de rol van „aandeelhouder" laten aanleunen. Deze omstandigheid is eene der redenen waarom de aandeelen in sommige ondernemingen op naam moeten zijn gesteld: de genoemde handeling is daarmede wel niet onmogelijk gemaakt, maar dan toch aan tal van bezwarende of kostbare formaliteiten verbonden, d.i. belemmerd.

Het stemmen bij volmacht is bij de Wet niet uitgesloten, wèl nadrukkelijk verboden aan bestuurders en commissarissen. Wordt tot de liquidatie overgegaan, dan doen alle aandeelen (op de hiervoren genoemde uitzondering na) gelijke rechten gelden op het zuiver overschot, na afbetaling van alle schulden. Meermalen hoorden wij de vraag waarom bij nadeelige ontbinding (faillissement enz.) de aandeelhouders niet gelijk opdeelen met de andere schuldeischers; zij zijn het toch óók? Hier zij opgemerkt, dat de vergelijking niet opgaat: de aandeelhouders te zamen vormen de vennootschap, die tegenover de buitenwereld gelijk staat aan iedere andere onderneming, gedreven door enkele weinige vennooten, of zelfs door één koopman. Als deze is de vennootschap aansprakelijk voor de nakoming der aangegane verbintenissen, en eerst na afdoening däärvan kan sprake zijn van een overschot, dat den aandeelhouders toekomt. Zooals de persoonlijk optredende koopman, is de verzameling van aandeelhouders, vereenigd handelend als één, eerst in de laatste plaats recht hebbend op haar kapitaal, dat veeleer den crediteuren ten waarborg strekt.

Uitbreiding van het kapitaal boven de aanvankelijk geprojecteerde som kan slechts geschieden krachtens besluit der vergadering van aandeelhouders, en na bekomen koninklijke bewilliging. Tot uitvoering van dat besluit kan worden overgegaan op verschillende wijzen. Door middel van bijstorting op de bestaande aandeelen kan het zeker *niet* zijn (Art. 40. De vennooten of houders der actiën of aandeelen zijn niet verder aansprakelijk dan voor het volle beloop derzelve); en van uitgifte eener leening zwijgen wij voor 't oogenblik, omdat deze wèl het bedrijfskapitaal, maar niet het maatschappelijk kapitaal versterkt, — omdat door dezen maatregel, m. a. w. gezegd, eene opeischbare schuld ontstaat, aan de andere gelijk, en dus bevoorrecht boven het aandeelen-kapitaal. Maar eigenlijke vergrooting van dit laatste kan worden verkregen in de eerste plaats door uitgifte van nieuwe seriën, waartegenover storting in geld kan staan, of inbreng van bezittingen, een en ander zooals dat plaats vindt bij de oprichting zelve.

Eene andere manier is de vorming eener reserve uit de winsten der vennootschap, onder de speciale benaming „Uitbreidingskapitaal". Feitelijk staat deze reserve gelijk met alle andere vormen, waar zij, als iedere andere, is bijeengebracht door de aandeelhouders, die voor 't oogenblik dat deel der winst onaangeroerd hebben gelaten, maar door 't geven der speciale bestemming is deze dan toch al dadelijk aangewezen. Inmiddels maakt die reserve, zoolang zij niet formeel bij het grondkapitaal is gevoegd, daarvan geen deel uit, wegens het vereischt worden der koninklijke goedkeuring op de uitbreiding. Maar is deze eenmaal verleend, dan heeft de algemeene vergadering in hare hand de beslissing omtrent de toewijzing van het nieuwe kapitaal. Aan het bij de wet gestelde vereischte, dat het volle bedrag gestort zij, is voldaan, en derhalve kunnen de aandeelen worden uitgereikt aan de aandeelhouders, aan beambten, die zich verdienstelijk hebben gemaakt jegens de vennootschap, of ook aan het publiek, maar dan natuurlijk tegen storting eener som, die in verhouding staat tot de waarden, waarin het komt te deelen.

Geven wij thans de regelen aan, waarnaar de boeking geschiedt van alle handelingen, die op aandeelen betrekking hebben. Als grondbeginsel, dat men zich duidelijk voor oogen heeft te stellen, geldt dat *tegenover de vennootschap, en dus in hare boeken*, de aandeelhouders crediteuren (schuldeischers) zijn voor hun inbreng, de gevormde reserves en de betaalbaar gestelde, doch niet afgehaalde dividenden, en debiteuren (schuldenaars) voor het nog niet gestort gedeelte der som waartoe zij verbonden zijn.

1. Uitgifte van het maatschappelijk kapitaal in zijn geheel, met directe plaatsing en volstorting.

Kassa, of zoo de storting plaats vindt ten kantore van de eene of andere instelling, dan deze)
Debet aan *Aandeelenkapitaal.*

Wordt het kapitaal geheel of gedeeltelijk ingebracht door reeds aanwezige activa's (bezittingen van de oprichters en d.g.) dan zijn er andere debiteuren (Goederen, Effecten, Wissels of zoovele andere hoofden méér) tegenover den gezamenlijken crediteur: Aandeelenkapitaal.

Laat ons van elke voorstelling dadelijk eene proeve geven.

8 Februari 1895. De Maatschappij „Neêrland's Boekhandel" ontvangt bericht van de Associatie-Cassa, dat zij ontvangen heeft de storting op 300 aandeelen à *f* 1000.—, zijnde het maatschappelijk kapitaal der vennootschap, waarop de inschrijving 1 dezer bij de A.-C. was opengesteld.

Boeking:

Associatie-Cassa aan *Aandeelen-(Maatschappelijk) Kapitaal f* 300000.—.

(Wanneer niet de eene of andere reden ons het geven der volledige omschrijving van den post wenschelijk doet schijnen, zullen wij ons ter wille der ruimte daarvan onthouden).

1 Februari 1895. P. de Bruin en J. de Wit zijn overeengekomen, den tot dusverre door ieder afzonderlijk gedreven boekhandel te vereenigen tot eene naamlooze vennootschap onder den titel „Maatschappij: Neêrland's Boekhandel." Het maatschappelijk kapitaal is bepaald op *f* 300000.—. P. de Bruin brengt in: Goederen *f* 28212.59, Huis en Erve *f* 21000.—, geld *f* 787.41; J. de Wit: Goederen *f* 42813.74, vorderingen op Diverse Debiteuren *f* 8994.07, Effecten *f* 10525.—, geld *f* 12667.19. Heden de inschrijving opengesteld op 175 aandeelen à *f* 1000.—, met dadelijke volstorting ten kantore der vennootschap. Alle aandeelen geplaatst, en het bedrag ontvangen.

Boeking:

Goederen	*f* 71026.33	aan *Aandeelenkapitaal* . . . *f* 300000.—
Huis en Erve	- 21000.—	
Diverse Debiteuren	- 8994.07	
Effecten	- 10525.—	
Kassa	- 188454.60	
	f 300000.—	

2. Uitgifte als voren, met gedeeltelijke storting op alle aandeelen.

Debiteuren:

Kassa (en) of *Kassier* } voor de stortingen in geld.
Andere activa's, zoo die in natura worden ingebracht.
Aandeelhouders, nog te storten, voor het niet gestort gedeelte.

Crediteur:

Aandeelenkapitaal in éens af voor het volle nominaal bedrag.

Post als voren, behoudens dat slechts 20 pct. storting is gevraagd op de 175 aangeboden aandeelen, en dat op 121 stuks is gestort ten kantore der vennootschap, op 54 bij de Associatie-Cassa.

Boeking:

Goederen	*f* 71026.33	aan *Aandeelenkapitaal.* . . . *f* 300000.—
Huis en Erve	- 21000.—	
Diverse Debiteuren	- 8994.07	
Effecten	- 10525.—	
Kassa	- 37654.60	
Associatie Cassa	- 10800.—	
Aandeelhouders nog te storten 80 pct. op f 175000.—	- 140000.—	
	f 300000.—	

In den regel wordt overigens het nog van aandeelhouders op te vorderen fournissement als eerste bestanddeel der activa bovenaan in de lijst opgenomen.

Voorstanders van beknoptheid zullen de bijvoeging der clausule „nog te storten 80 pct. op *f* 175000—" onnoodig vinden; wij schreven ze er bij, omdat hierdoor met geringe moeite alle twijfel wordt weggenomen aangaande den aard van het actief. Er blijkt thans, dat de vordering op aandeelhouders direct opeischbaar is, in tegenstelling met

3. Uitgifte van een deel van het kapitaal (met al of niet volstorting van dat deel), en geheele terughouding van het niet aangeboden deel.

Debiteuren:

Kassa.
Kassier.
Andere activa's.
Aandeelhouders nog te storten. } Dit alles te zamen het geplaatste deel van het kapitaal.
Ongeplaatste aandeelen, voor het ongeplaatst gedeelte.

Crediteur:

Aandeelenkapitaal in éens af voor het volle nominaal bedrag.

Post als voren, doch met vaststelling van het kapitaal op *f* 500000.—.

Boeking:

Aandeelhouders, nog te storten 80 pct. op f 175000.—	*f* 140000.—	aan *Aandeelen kapitaal* . . . *f* 500000.—
Ongeplaatste aandeelen	- 200000.—	
Kassa	- 37654.60	
Associatie Cassa	- 10800.—	
Goederen	- 71026.33	
Huis en Erve	- 21000.—	
Diverse Debiteuren	- 8994.07	
Effecten	- 10525.—	
	f 500000.—	

Hier ziet de belanghebbende dadelijk het verschil tusschen „niet gestort" en „niet geplaatst". Het niet gestorte deel is bijna zeker invorderbaar; de kans op plaatsing van het niet aangebodene hoogst wisselvallig. Aan de andere zijde kan het niet gestorte niet boven 100 pct. worden opgeëischt, terwijl als de zaken goed gaan, voor het niet geplaatste allicht méér kan worden bedongen. Zeer waarschijnlijk met het oog op dit alles wordt door sommigen bovenstaande vorm van boeken onjuist geacht: het bedrag der ongeplaatste aandeelen kan in debet en credit wegvallen. Inderdaad is het maatschappelijk kapitaal kleiner dan wordt opgegeven, maar waar onderscheidene bepalingen der wet zijn gebaseerd op bekendheid met het volle nominale bedrag van het kapitaal, dunkt ons het noemen van dat bedrag een stellige eisch, nog daargelaten de overweging dat in de practijk ieder belanghebbende behoort te kunnen zien, hoe de verhouding van het geplaatste deel staat tot de grens waartoe mag worden gegaan.

4. Uitgifte van het kapitaal, geheel of gedeeltelijk boven pari.

Debiteuren:

Zie hierboven, bij 3.

Crediteuren:

Aandeelenkapitaal in éens af voor het volle nominaal bedrag.
Koersrekening aandeelen
of
Agio op aandeelen (Serie A, B enz.).

Dat plaatsing boven pari herhaaldelijk voorkomt, is bekend. Zoo iemand meenen mocht, dat bij de oprichting eener vennootschap wel nooit aanleiding behoeft te bestaan tot uitgifte in dier voege, met storting geheel in contanten, omdat het dan eenvoudiger is, dadelijk het aandeelenkapitaal hooger op te geven, en de aandeelen evenveel grooter te doen zijn, of in aantal te doen toenemen, dan zij opgemerkt, dat aan het kleiner noemen van het boven pari geplaatst kapitaal het voordeel verbonden is van het dadelijk bezit eener reserve, waaruit aanvankelijk verliezen kunnen worden bestreden, zoodat het eigenlijk kapitaal nog geene vermindering ondergaat. Intusschen — regel is het niet; meestal zijn het volgende seriën, die tot hoogeren prijs

worden genomen. In elk geval is het méér verkregene eene reserve, welker boeking voorloopig op de boven aangegeven wijze plaats vindt. Aan de algemeene vergadering is het om te beslissen, wat er mêe zal worden gedaan; bij elke beschikking over een deel van het avans zal de rekening: „Agio op aandeelen” worden gedebiteerd (en dientengevolge verminderen) en de rekening, die in hare plaats begiftigd wordt, gecrediteerd.

Voorbeelden:

Post als voren; de aandeelen aan de oprichters uitgereikt voor hun inbreng, worden genoemd Serie A; die welke aan het publiek zijn aangeboden (koers van uitgifte 110 pct.), Serie B; van de in portefeuille blijvende 100 stuks Serie C, de laatste 100 Serie D.

Boeking:

Ongeplaatste aandeelen Serie C	*f* 100000.—
„ „ „ *D*	- 100000.—
Kassa.	- 146554.60
Associatie Cassa	- 59400.—
Goederen.	- 71026.33
Huis en Erve	- 21000.—
Diverse Debiteuren	- 8994.07
Effecten	- 10525.—
	f 517500.—

aan *Aandeelen kapitaal* . . .	*f* 500000.—
„ *Koersrekening aandeelen Serie B*	- 17500.—
	f 517500.—

1 Februari 1896. Krachtens besluit der laatste algemeene vergadering van aandeelhouders heden de inschrijving opengesteld op 100 aandeelen à *f* 1000.— Serie C, tot den koers van 125 pct. Alle aandeelen genomen en het bedrag per kas ontvangen.

Boeking.

Kassa.	*f* 125000.—	aan *Ongeplaatste aandeelen Serie C*	*f* 100000.—
		„ *Koersrekening* „ „ *C*	- 25000.—
			f 125000.—

Opmerkingen. 1. Door deze afzonderlijke boekingen zijn twee hoofden van „Koersrekening aandeelen” geopend, met bijvoeging van den naam der serie, wat zeker te verkiezen is boven het hebben van éène algemeene rekening uit dien hoofde.

2. Wij stelden nog geene beschikkingen voor over de gekweekte bate uit den hoogeren inschrijvingskoers, om nog niet te ingewikkeld te worden. Later zullen wij hierop kunnen terugkomen.

3. Zooals men ziet, gaat de boeking aller plaatsingen van aandeelen buiten het aandeelenkapitaal om; dàt blijft voor het eenmaal vastgesteld bedrag in de boeken staan. Tegenover de verminderende of verdwijnende rekening „ongeplaatste aandeelen”, en in hare plaats, komt de Kassa of wie anders de opbrengst heeft te verantwoorden, ook van het onder „koersrekening” geboekt agio.

4. Disagio op aandeelen kan naar onze in de inleiding toegelichte meening niet voorkomen, althans niet openlijk; de „koersrekening aandeelen” zal dus nooit een debet-saldo kunnen aanwijzen. Toch is er wel eene mouw aan te passen wanneer aandeelen die nog in portefeuille waren, meer of minder ver onder pari moeten worden verkocht. Het nadeelig verschil heet dan te zijn veroorzaakt door provisie aan den bankier die ze plaatste, en kan worden afgeboekt op de gewone onkosten-rekening, of op eene bijzondere: „kosten van uitgifte der aandeelen Serie A, B, C” enz., die naar de omstandigheden het wenschelijk maken, geleidelijk of in eens kan worden afgeschreven.

Overbodig zeker, om te zeggen dat wij met dit alles niet bedoelen, een cursus te geven in wets-ontduiking, maar omgekeerd den beoefenaar in staat te stellen tot onderkenning van de bron waaruit zoodanig hoofd, als hij het hier of daar mocht aantreffen, is ontsproten.

5. Uitgifte van het kapitaal, deels als aandeelen, anderdeels als obligatiën, die tegen aandeelen kunnen worden ingewisseld.

Natuurlijk is het niet de directie die de obligatiehouders dwingen kan, aandeelen in de plaats te nemen, maar de obligatiehouder, die overschrijving vraagt. Bij eerste boeking zal het bedrag der obligatieleening, als creditrice op de balans verschijnende, gelijk zijn aan den post „ongeplaatste aandeelen” in het debet; bij uitloting zijner stukken zal de houder, die meer

voordeel ziet in het nemen van een aandeel, dan in het ontvangen van 't geld, het eerste verkiezen. Wordt van die bevoegdheid geen gebruik gemaakt, dan zullen de twee genoemde bedragen niet meer tegen elkander opwegen, en zal het verschil telkens aanwijzen, welk bedrag aan aandeelen niet meer voor de obligatiehouders behoeft te worden gereserveerd.

Boeking voor de eerste maal:

Debiteuren:

Diverse activa's (zie hiervoren).

Ongeplaatste aandeelen (voor het nominaal bedrag der obligatieleening).

Crediteuren:

Aandeelenkapitaal, in éèns af voor het volle nominale bedrag.

Obligatie-leening (meestal voorafgegaan door het noemen van den rentevoet en gevolgd door het jaar van uitgifte, b.v. „3 pct. Obligatieleening 1895”, of „4½ pct. Obligatieleening 1882”.

Boeking bij omwisseling van obligatiën tegen aandeelen:

Obligatieleening aan *Ongeplaatste aandeelen.*

Hebben wij aldus het ontstaan van aandeelen beschreven en de boekingen die hiermede verband houden, die bij het tenietgaan — d. w. z. niet van de stukken zelf, maar hunner daarop uitgedrukte waarde, en „afschrijving” of „afboeking” zouden dus betere uitdrukkingen zijn — kunnen spoedig worden opgesomd.

Bij *liquidatie* der vennootschap zullen de boekingen uiteenloopen, al naarmate de aandeelen worden terugbetaald à pari, daarboven of daaronder. Men heeft — en wij zouden bijna geneigd zijn het hier volgende vet te doen drukken, opdat het de aandacht trekke — het verschil tusschen de boeking eener particuliere koopmanszaak en die eener naamlooze vennootschap zich goed in te prenten: de particulier heeft voor zijne boekhouding geen belang er bij of er gewonnen is of verloren: de uitkomst wordt ten volle vereffend per winst- en verliesrekening, en het kapitaal is toe- of afgenomen; hoogstens kan de gemaakte winst in geld worden uitgekeerd of het geleden verlies uit bijzondere bron aangezuiverd. De naamlooze vennootschap echter is *gebonden* aan de nominale grootte van haar maatschappelijk kapitaal; niet in den zin alsof het haar niet vrij stond dat kapitaal te vermeerderen of te verminderen, maar dat kan slechts geschieden krachtens besluit der algemeene vergadering van aandeelhouders. En daartoe wordt niet zoo spoedig overgegaan, met het oog op de ingrijpende gevolgen bij de uitvoering van het besluit. Waar nu bij het kweeken van winst in den regel dividend zal worden uitgekeerd, welke som dus uit de boekhouding verdwijnt, althans niet aan het kapitaal wordt toegevoegd, worden in elk geval zelfs de bedragen die niet tot uitkeering komen, gescheiden gehouden van het eigenlijk kapitaal. Wij zullen straks gelegenheid vinden daarop terug te komen; wenschen thans slechts de aandacht te vestigen op die onveranderlijkheid — tot aan een te nemen besluit toe — van het aandeelenkapitaal in de boeken. Hieruit volgt dat, wanneer er verlies is geleden, wanneer m. a. w. de passiva, waaronder het vennootschappelijk kapitaal voorkomt voor zijne volle nominale grootte, niet meer worden opgewogen door de activa, de bezittingen, het verschil moet worden opgebracht onder het hoofd „Winst en Verlies”. Die opneming doet zien dat de post slechts dient ter gelijkmaking der beide zijden van de balans: hij heeft zoowel de beteekenis van voorstelling eener bezitting, zij het dan ook eener waardelooze, als deze andere, meer logische, dat er nog een ongedekt verlies, slechts uit een oogpunt van gemak voorloopig nog niet afgeschreven, is in te halen. En het goede gevolg hiervan is, dat wanneer in het volgend jaar winst wordt gemaakt, deze in de eerste plaats strekken kan tot het geheel of gedeeltelijk doen verdwijnen van dat opengelaten verlies, zoodat het kapitaal weder beter verzekerd of zelfs geheel *intact* d.i. onaangeroerd voorhanden is.

Wordt nu besloten tot ontbinding, dan dient onmiddellijk het aandeelenkapitaal uit de boeken te worden gevoerd. Althans niet meer onder die benaming daarin voor te komen, want het heeft die beteekenis verloren; de vennootschap is in liquidatie getreden, en houdt het geld slechts beschikbaar in den vorm eener terugbetaling. Van die verwisseling van karakter behoort in de boekhouding dadelijk de uiting te worden gebracht, wat trouwens altijd en in elke zaak strikte eisch is. De benaming „Aandeelenkapitaal” moet dus worden vervangen door „Aflosbaar gestelde aandeelen” of iets in dien geest, wat bereikt wordt door den post: „Aandeelenkapitaal aan Aflosbaar gestelde aandeelen”.

Kan het aandeelenkapitaal ten volle worden terugbetaald, dan volstaat die post; hij zal óók te pas komen wanneer méér dan 100 pct. wordt uitgekeerd, maar dan slechts voor die nominale hoofdsom, en voor het meerdere in gezelschap van andere boekingen, die we nu nog niet kunnen geven. Vindt de terugbetaling niet *integraal* plaats (d. i. niet ten volle, niet onaangetast; wij bezigen die woorden in vreemde taal, omdat zij in dien vorm veelvuldig voorkomen, en veilig op eene lijst van „geijkte termen" kunnen worden geschreven) dan zal dat zijn omdat het inhalen van een verlies niet is gelukt, en thans tot afschrijving daarvan wordt overgegaan.

De boeking zal dus zijn:

Aandeelenkapitaal	*Winst en Verlies.*
(voor het volle bedrag) *f*..... aan	voor het af te schrijven deel *f*.....
	Aflosbaar gestelde aandeelen
	voor het saldo . . . . . . -.....

Ieder begrijpt zeker wel dat niet op eenige aandeelen niets wordt terugbetaald en op de anderen alles, maar dat de aflossing gelijkelijk wordt verdeeld over alle aandeelen. Geeft men dus de voorkeur aan de uitdrukking „aflossing (of terugbetaling) op aandeelen", ook in de andere gevallen, dan is ons dat wèl.

Blijft de vennootschap voortbestaan met een tengevolge van geleden verliezen verminderd aandeelenkapitaal, en besluit de vergadering van aandeelhouders aan die vermindering stellige uitdrukking te geven, dan geschiedt dat in de boeken met den post: Aandeelenkapitaal aan Winst en Verlies, voor de af te schrijven som, die natuurlijk rond genomen wordt, en evenals bij liquidatie over alle aandeelen gelijkelijk verdeeld in verhouding tot hunne nominale grootte. De stukken zelf worden daartoe voorzien met de eene of andere aanteekening, of geheel ingetrokken en door nieuwe vervangen.

Weegt nu de afschrijving juist tegen de geboekte verliezen op — en ieder begrijpt dat het eenvoudig is om ook dàt cijfer rond te maken — dan is de rekening weer effen; is zij geringer, dan gaat het openstaand verliessaldo, maar nu teruggebracht, over op nieuwe rekening, en het omgekeerde is het geval wanneer er meer is afgeschreven dan dadelijk noodig was. In den regel zal tot dezen laatstgenoemden maatregel worden overgegaan, omdat hij de meest gezonde is, al moet worden erkend, dat in 't algemeen nog maar spaarzaam het afschrijvingsstelsel wordt toegepast. Men ziet er tegen op, wel wetende dat het crediet der vennootschap daardoor ongunstig besproken wordt, en schade lijdt. Toch is dat bekend gevolg geheel ongewettigd: 't is veel beter het verlies onder de oogen te zien en een aandeel met verkleinde, maar dan ook voorhandene, waarde te bezitten, dan een welks nominale grootte onaangeroerd blijft, maar waartegenover meer of minder waardelooze bezittingen op de geflatteerde balans voorkomen. Daarbij komt nog dat de vermindering in staat stellen zal tot uitdeeling van winst wanneer die op het verkleind kapitaal is gekweekt, terwijl in 't tegenovergesteld geval zulke baten in de eerste plaats zullen moeten worden aangewend ter inhaling van den achterstand. Het groote publiek echter — 't is hard het te moeten zeggen, maar waar — begrijpt van waardeschatting, van afschrijving, van winst en verlies en balans nog maar weinig of niets, geniet in die onwetendheid eene rustige rust, en wordt bij voorkeur niet daarin gestoord door een zichtbare waardevermindering der aandeelen... Totdat het nog al eens dikwijls wordt opgeschrikt door nog veel meer onaangename geheele vernietiging van zijn bezit. Men wilde niet gebeten zijn door de kat, — dan doet het de kater.

De opneming van een zeer eigenaardig bestanddeel in de boekhouding heeft zich gedurende de laatste jaren baan gebroken: de „Reserve voor *amortisatie* (aflossing, delging) van aandeelen." Om redenen die bij die behandeling zullen blijken, geven wij de voorkeur aan de bespreking van dat onderwerp in een volgend hoofdstuk, meer in 't bijzonder aan obligatiën gewijd.

Tot de rekeningen, die meer zijdelings in betrekking staan tot „aandeelen", „aandeelhouders" en d.g., behooren die, welke de vruchten voorstellen waarop de aandeelhouders recht hebben. Dat zijn natuurlijk, in 't algemeen gesproken, alle gekweekte winsten, maar in de eerste plaats dàt deel er van, wat krachtens besluit der algemeene vergadering tot uitdeeling komt. Vrijwillig doen de aandeelhouders afstand van al wat zij aan bijzondere rekeningen: Pensioenfonds, Vernieuwingsfonds, en reserves in alle mogelijke vormen, willen doen ten goede komen, maar het betaalbaar gesteld dividend wordt onder dien naam te hunnen behoeve vermeld in de boeken. Dáárop zijn zij rechthebbend,

onder alle omstandigheden. Mochten later verliezen worden geleden, zoodat een deel van het maatschappelijk kapitaal is te loor gegaan, mocht zelfs liquidatie worden toegepast, het vroeger beschikbaar gesteld dividend wordt ten volle uitbetaald aan de rechthebbenden die zich ter ontvangst aanmelden. Er blijven n.l. bijna altijd eenige dividenden onafgehaald; onmiddellijk nadat de betaalbaarstelling is bekend gemaakt, wordt het meerendeel geïncasseerd, maar langzamerhand neemt die toeloop af: sommige aandeelhouders zijn op reis of ziek en meermalen komt in 't geheel niets van de aanbieding ter betaling. Hierop rekenende, wordt meestal al dadelijk afscheiding aangebracht tusschen de dividenden over de onderscheidene jaren, en afzonderlijke hoofden aangelegd voor „Dividend 1894", „Dividend 1895" enz. Gevolg hiervan is, dat altijd kan worden overzien van welk jaar nog dividend-bewijzen onaangeboden zijn, wat nu wel niet zoo heel gewichtig is, maar toch zijne goede zijde heeft, vooral wanneer in de statuten eene bepaling is opgenomen betreffende verjaring van uitdeelings-bewijzen, wanneer m. a. w. is vastgesteld om dividenden waarover na verloop van een aangeduid aantal jaren niet is beschikt, ten bate der vennootschap vervallen te verklaren. Door de scheiding waarvan wij spraken, blijkt dan tevens welke onafgehaalde sommen daartoe aan de beurt zijn.

Het is de taak der directie, om zooveel mogelijk zorg te dragen dat de ter uitkeering komende winsten ook werkelijk kunnen worden uitbetaald, d. i. in vlottende middelen (kasgelden en d.g.) voorhanden zijn. De winst toch over eenig jaar bestaat, zooals wij reeds lang geleden zeiden en aantoonden, in toeneming der waarde op de laatste balans boven die op de voorafgaande, en nu is 't maar de vraag uit welke soort van waarden de bezittingen bestaan. Maatschappijen die een exploiteerend karakter dragen, zooals gasfabrieken, spoorwegondernemingen, enz. zullen in den regel kasmiddelen hebben, al is het ook voor hen mogelijk dat veel geld is vastgelegd in kostbare machineriën en andere zaken. Maar vennootschappen die industrie beoefenen of zaken doen zooals een gewoon koopman, kunnen zich nog wel eens geplaatst zien voor de moeielijkheid om de behaalde winst niet, althans niet dadelijk, in geld te kunnen uitkeeren. Dan kunnen verschillende wegen worden ingeslagen; den minst goede achten wij de vergrooting van het kapitaal door bijschrijving van de behaalde winst, omdat mogelijke verliezen van lateren tijd dan weer kunnen moeten blijven openstaan, of zelfs afgeschreven, langs den weg der winst- en verliesrekening, op het te voren vergroot vennootschappelijk vermogen. Beter schijnt ons toe het in 't leven roepen eener reserve voor teruggehouden uitdeeling, en als geëigende vorm daartoe wordt eene enkele maal gekozen het uitreiken van „winst-obligatiën", waarop tal van voorwaarden kunnen worden toegepast, als daar zijn: vroegere of latere afbetaling in geld, aflossing door uitloting al of niet met premie, of het dragen van vaste rente. Meestal echter wordt een hoofd van rekening „Onverdeeld dividend" met of zonder bijvoeging van het jaartal, aangelegd, opdat wanneer later uitdeeling in geld geschiedt, deze reserve op de eenvoudigste wijze verdwijne of vermindere.

Tastbaar is dus het verschil tusschen „Onverdeeld dividend", voorstellende het aandeel in de winst over eenig jaar, ten goede komende bepaaldelijk aan de aandeelhouders, en slechts te hunnen behoeve gereserveerd, omdat het nog niet in geld is uitbetaald, en „Onverdeeld Winstsaldo", waarmêe bedoeld wordt het overschot der winst, dat niet tot uitkeering kwam omdat het zoo gering is of om eenigerlei andere reden, maar in elk geval nog niet is toegewezen aan wien ook, zoodat de algemeene vergadering altijd nog de beschikking er over heeft. Het vormt de eerste bijdrage in het credit der winst- en verliesrekening van het volgend jaar.

Ter toelichting een paar voorbeelden wenschende te geven, gelooven wij niet beter te kunnen doen dan die te ontleenen aan een tweetal vraagstukken uit Knapper's *Leerboek van het Handelsrekenen*, van welk voortreffelijk werk zooeven de 3[de] druk verscheen.

1699. Eene maatschappij maakt in 1894 eene winst van $7^1/_4$ pct. Hiervan wordt 10 pct. voor het reservefonds en 20 pct. voor het beheer geboekt. Van het dividend over 1893 is *f* 1341.50 overgebleven; het dividend over 1894 bedraagt $5^1/_4$ pct. met een saldo van *f* 466.50, dat voor 1895 beschikbaar blijft. Hoe groot is het aandeelenkapitaal dezer maatschappij?

Wanneer van de behaalde winst
10 pct. aan de reserve en
20 pct. aan directie,
commissarissen enz.
wordt uitgekeerd,
dan blijft er 100 pct. — 30 pct. = 70 pct voor aandeelhouders beschikbaar, wat bij eene winst van $7^1/_4$ pct. 7.25 × 0.70 = 5.075 pct. voorstelt. Dat niettemin 5.25 pct. wordt uitgekeerd, kan slechts geschieden door van het „Onverdeeld dividend" van A°. P°. *f* 1341.50 — *f* 466.50 = *f* 875.— af te nemen.

Totale uitkeering	5.25 pct.
Van de winst over het loopend boekjaar is daartoe slechts toereikend	5.075 pct.

Het dividend wordt aangevuld met 0.175 pct. door *f* 875.— uit het „Onverdeeld dividend". 0.175 pct. van het kapitaal = *f* 875.—; 100 pct. (de geheele grootte) = *f* 500000.—

1700. Als in het voorgaand vraagstuk de sommen van *f* 1341.50 en *f* 466.50 geen dividend- maar winst-saldo's zijn, hoe groot is dan het aandeelenkapitaal?

In dit geval wordt blijkbaar niet in 't bijzonder het dividend aan aandeelhouders uit eenigerlei bron aangevuld; hier krijgen zij slechts hun aandeel in ééne totale som, ontvangen m. a. w. 70 pct. van het geheel. Wanneer nu 70 pct. = $5\frac{1}{4}$ pct. dan is 100 pct. (de geheele verdeeld wordende winst) $7\frac{1}{2}$ pct.
en aangezien over het loopend jaar
slechts is gekweekt een winst van $7\frac{1}{4}$ pct.
is uit het „Onverdeeld winstsaldo" aanvulling noodig ter hoogte van $\frac{1}{4}$ pct.
En aangezien *f* 875.— = $\frac{1}{4}$ pct., bedraagt in dit geval de grootte van het vennootschappelijk kapitaal *f* 350000.—

Omtrent *Oprichtersaandeelen*, uitgereikt zonder inbreng van geld of geldswaarde, zeiden wij reeds dat zij geen aandeel (kunnen) hebben in het eigenlijk kapitaal; wèl bepaaldelijk te omschrijven rechten kunnen doen gelden op de winsten. Voor zooverre dit geschiedt in den gewonen loop van zaken, d. i. in den vorm van dividend, gaat de afboeking van het te hunner beschikking gestelde op de gewone wijze: „Winst en Verlies aan Dividend oprichters-aandeelen." Maar aangezien tot de winsten ook behooren alle bespaarde baten, in allerlei vorm op te brengen, is het zeer wel mogelijk dat bij liquidatie ook aan houders van oprichters-aandeelen een deel van de opbrengst der bezittingen wordt uitgekeerd; in elk bijzonder geval kunnen daaromtrent onderling afwijkende voorwaarden zijn vastgesteld.

Afstappende van het hoofdstuk „Aandeelen" merken wij nog op dat de wetgeving in de meeste landen overeenstemt met de onze, waar zij bepaalt dat aandeelhouders niet kunnen worden verplicht tot het storten van méér dan waarvoor zij zich hebben bereid verklaard. In Engeland bestaat de bevoegdheid om de vennootschap op dien voet in te richten en daartoe de onderscheiding *Limited Company*, verkort *L*[d]. (vennootschap met beperkte aansprakelijkheid der aandeelhouders), te voeren. Wordt die bevoegdheid niet aangevraagd, dan zijn de aandeelhouders in geval van tekort wèl tot bijbetaling verplicht, en vanzelf spreekt wel dat het L[d].-stelsel regel, het andere uitzondering is. In de Vereenigde Staten van Noord-Amerika eindelijk is beperkte aansprakelijkheid onbekend: dáár zijn aandeelhouders steeds verantwoordelijk voor richtige betaling aller schulden. De praktijk leert allerlei moeielijkheden, uit deze omstandigheid voortvloeiende, kennen. Wij hebben slechts het boekhouden te bespreken, en zullen dus niet treden in eene uiteenzetting van de bezwaren die wij op 't oog hadden, al kunnen wij dan ook niet de verzoeking weêrstaan om een paar feiten, die in verband staan met de veelvuldig voorkomende rekening „nog te fourneeren... op aandeelen", en zich zeer onlangs in ons vaderland voordeden, te vermelden.

Het eerste betreft de voormalige Nederl. Rijnspoorweg-Maatschappij, die nooit de volstorting van een deel van haar kapitaal heeft gevraagd. Zoo bestonden er volgefourneerde aandeelen à £ 20, anderen waarop £ 8 en weder anderen waarop £ 3 was gestort. Tijdens de werkzaamheid der maatschappij ging alles goed: de niet-volgestorte aandeelen bekwamen dividend in verhouding tot de grootte van hunnen inleg. Maar toen bij den overgang aan den Staat van de koopsom nog iets overbleef ter uitdeeling boven de stortingen op de aandeelen, wilden de houders van niet-volgefourneerde stukken op die extra-uitkeering gelijke rechten als de anderen doen gelden, bewerende dat zij bezitters waren van stukken waarop steeds bij- of volstorting had kunnen worden gevraagd. De gedaagde maatschappij bracht daartegen in, dat 't tot die verdere storting nooit was gekomen, en dat deze extra-kapitaals-uitkeering dus behoorde te worden verdeeld op de wijze als tot dusverre voor de winst-uitdeelingen was geschied. De rechterlijke uitspraak viel ten gunste van laatstgenoemde opvatting.

Het tweede geval had denzelfden grond, maar was meer lastig in zijne gevolgen, omdat hier, in tegenstellling met het vorige, eene ongunstige liquidatie intrad. Aan den oprichter der bedoelde vennootschap was voor zijn inbreng eene zekere som in volgefourneerde aandeelen afgegeven; op de overige, bij het publiek geplaatste, aandeelen werd slechts 15 pct. storting geheven. Toen nu tot ontbinding werd overgegaan, waarbij minder dan 15 pct. van het geheele kapitaal terecht kwam, zouden de aandeelhouders zich verplicht hebben gezien tot bijstorting van 85 pct., met de zekerheid van straks bijna niets te kunnen terugkrijgen! Die bijstorting toch moest dienen, om den toestand voor alle aandeelhouders gelijk te maken, en dit doel mocht niet worden bereikt langs den weg van 85 pct. terugbetaling door den inbrenger, omdat deze dan inderdaad 100 + 85 = 185 pct. zou hebben gestort. Volledigheidshalve vermelden wij dat in dit geval eene schikking is gemaakt, maar afgescheiden hiervan leveren de aangehaalde voorbeelden genoegzaam bewijs voor wat wij zeiden, dat n.l. allerlei eigenaardige verwikkelingen zich kunnen voordoen op den grondslag der wet.

Na de aandeelen in het vennootschappelijk kapitaal vragen de *obligatiën* het eerst onze aandacht. Het woord (*obligo, obligation, obligatoire*) geeft reeds de plaats aan die door deze documenten wordt ingenomen: zij vormen eene *verplichting* der vennootschap jegens de houders er van. Schuldbrief of schuldbekentenis zou dus eene zeer goede Hollandsche uitdrukking zijn, en inderdaad hebben obligatiën die beteekenis zoo eenvoudig en zoo rechtstreeks mogelijk. Het gestort aandeelenkapitaal hebben de aandeelhouders te vorderen, maar pas in de laatste plaats kunnen *zij* dat recht doen gelden: vóór alles is de vennootschap aansprakelijk voor de nakoming harer overige verplichtingen, en aangezien de vennootschap wordt gevormd door de houders der aandeelen in haar kapitaal, is hiermede tevens de uitdrukking verklaard die wij in het vorig hoofdstuk een paar malen bezigden, dat n.l. het aandeelenkapitaal den obligatiehouders mede tot waarborg strekt. Is de waarde van wat aangeschaft of verkregen werd met de opbrengst der geplaatste aandeelen en obligatiën, voldoende ter dekking van beiden, dan kan ieder tevreden zijn, maar zoo niet, dan hebben in de eerste plaats de aandeelhouders de schade te dragen: de obligatiën oefenen verband uit op *alle* bezittingen der vennootschap. Daartegenover staat dat zij dat recht niet verder kunnen doen gelden dan voor wat hun wegens hoofdsom en rente toekomt, terwijl na hunne tevredenstelling de aandeelhouders al het overblijvende, hoeveel dit ook zij, tot zich mogen nemen, ofschoon daarbij een goed deel kan zijn wat gekweekt werd met de storting der obligatiehouders. Het aandeelenkapitaal speelt, in één woord gezegd, in de naamlooze vennootschap dezelfde rol als het vermogen des bijzonderen koopmans in zijne zaak: het vertegenwoordigt voor hem pas eene bezitting nadat de schuldeischers ten volle zijn voldaan, en de obligatiehouders treden tegenover de vennootschap in die betrekking op, gelijk trouwens alle overige crediteuren van gemengden aard. Werkelijk is eene obligatie slechts de erkenning eener gewone schuld, die alleen maar wat meer of minder langen looptijd heeft, en als vergoeding voor dat uitstel der betaling rente draagt.

Uit dit alles volgt wel dat bij de oprichting der maatschappij met zorg zal worden overwogen, welke de verhouding der grootte van het aandeelenkapitaal tot die der obligatieschuld zal zijn; hoeveel m. a. w. in aandeelen, hoeveel aan obligatiën zal worden uitgegeven. Van het standpunt der vennootschap, d. i. der aandeelhouders uit, is evenveel te zeggen vóór als tegen een groot aandeelenkapitaal en kleine obligatieschuld, als omgekeerd, maar krachtens het aangevoerde zal de obligatiehouder bij voorkeur steunen op een groot aandeelenkapitaal. Op dit een en ander is vermoedelijk voor een deel gegrond de toepassing van het stelsel der gedeeltelijke storting op de aandeelen. Erkend moet trouwens worden, dat in den regel obligatiën niet dadelijk bij de oprichting der vennootschap haar ontstaan vinden, met name niet bij de stichting van geheel nieuwe ondernemingen.

Wanneer wij deze inleiding besluiten met het aanstippen van een paar der vele gewichtige vraagstukken die uit een rechtsgeleerd oogpunt met obligatiën en obligatiehouders in verband staan, dan geschiedt dat alleen om de aandacht van den beoefenaar er op te vestigen, en in 't vertrouwen dat hij trachten zal daaromtrent elders zich licht te verschaffen. Bespreken zullen wij dus niet de vraag of een obligatiehouder in gewone omstandigheden, d. i. buiten faillissement, zich heeft neder te leggen bij een met meerderheid van stemmen genomen besluit, en evenmin die andere of het wettelijk, en zoo ja, of het zedelijk geoorloofd is, bevoorrechte schulden te scheppen. Zóóveel is zeker dat schulden met voorrang in een of ander opzicht vaak genoeg voorkomen, en dat in zoodanig geval de boekhouding daarvan aanteekening moet houden.

Ons bij de behandeling der aandeelen toegepast stelsel op den voet volgend, kunnen wij weder aanvangen met den eenvoudigsten vorm, waarbij de kas der vennootschap of haar kassier de opbrengst der à pari geplaatste leening ontvangt, of wel andere vorderingen tegenover haar komen te vervallen.

Voorbeelden:

1 Maart 1895. De naamlooze vennootschap „de Amsterdamsche houtzaagmolen" heeft heden bij openbare inschrijving geplaatst eene 4 pcts. obligatieleening, groot *f* 100000.— à pari, coupon 1 Maart—1 September. Heden ontvangen:

door de Kas der vennootschap de storting op 74 obligatiën à *f* 1000.—
„ „ Kas-Vereeniging „ „ „ 26 „ „ - 1000.—.

Boeking:

Kassa	*f* 74000.—	aan *4 pcts. Obligatieleening 1895*	*f* 100000.—
Kas-Vereeniging	- 26000.—		

OPMERKING. De aanteekening „coupon 1 Maart—1 September" wil zeggen dat de halfjaarlijksche coupons vervallen op de genoemde dagen, waaruit volgt dat ieder inschrijver behalve den prijs der obligatie óók de rente heeft te storten van een dezer dagen af tot dien der betaling. Valt deze samen met een coupon-vervaldag, dan behoeft natuurlijk niets te worden bijgepast; een en ander in overeenstemming met de gebruiken bij aankoop ter beurze.

1 Maart 1895. De naamlooze vennootschap „de Amsterdamsche houtzaagmolen" biedt heden bij openbare inschrijving aan eene 4 pct. Obligatieleening groot *f* 200000.—, à pari, coupon 1 Mei—1 November. De opbrengst is in de eerste plaats bestemd ter aflossing der 5 pcts. leening van 1887, coupon 1 Maart—1 September, waarvan nog 144 stuks à *f* 1000.— uitstaan. Heden alles per kas vereffend, óók de rente.

Boeking:

5 pcts. Obligatieleening 1887 . .		*f* 144000.—	aan *4 pcts. Obligatieleening 1895* *f* 200000.—
Voor aflossing van het nog uitstaand saldo.			Voor op heden deze leening à pari geplaatst.
Interest		- 4933.33	
Voor 6/m rente à 5 pct. over het saldo der 5 pcts. leening 1887	*f* 3600.—		
Voor vergoeding van 2/m rente à 4 pct. over de 4 pct. Obligatieleening 1895	- 1333.33		
	f 4933.33		
Kassa		- 51066.67	
Voor ontvangen storting op 56 stuks à *f* 1000.— der 4 pcts. Obligatieleening 1895 à 100 pct. . .	*f* 56000.—		
Af: betaalde rente, zie boven . . .	- 4933.33		
	f 51066.67		
		f 200000.—	

Na al wat wij schreven bij de boekingen betreffende aandeelen, kunnen wij onze stappen thans wat grooter nemen, en ons onthouden van uitvoerige toelichting tot bovenstaanden post, voor zooveel het de boeking betreft; de samenhang der feiten zelve is zeker reeds begrepen. De vennootschap delgt eene oude schuld door eene nieuwe, die lagere rente draagt, er voor in de plaats te stellen, terwijl zij, door uitgifte tot een hooger bedrag dan dáártoe benoodigd is, zich tevens kasmiddelen verschaft. Deze operatie vindt plaats op den vervaldag eener coupon van de vorige leening, maar nu, om welke reden ook, de nieuwe coupons niet betaalbaar zijn op dezelfde datums als de vroegere, wordt den inschrijvers de rente van den dag der storting af tot aan dien waarop voor hen het genot ingaat, uit de hand betaald door middel van aftrek op de storting. Dat daardoor de inschrijvers ietwat worden bevoordeeld, is waar: zij kunnen de aldus ontvangen bedragen direct weder rentegevend beleggen; maar 't is dan ook juist dit geringe voordeel dat alweder eenigermate bijdraagt tot de kans op slagen der uitgifte. Want omgekeerd had de vennootschap zich 4 maanden rente kunnen doen bijbetalen, om straks een coupon over 6 maanden te erkennen, maar hiermede zou van de deelnemers eene geringe opoffering zijn gevorderd. Aan beide bezwaren wordt wel eens tegemoetgekomen door de eerste aan de stukken bevestigde coupon over een korter tijdvak te doen loopen dan de volgende.

Men bestudeere overigens de boeking, en merke op dat zoowel de oude leening als de daarop voor de laatste maal betaalde rente over de kas hadden kunnen loopen. Wij voor ons voelen er in 't geheel niets voor om dat met eerstgenoemde som te doen.

Dat wij de storting in termijnen op obligatiën haast onbesproken kunnen laten, heeft een goeden grond: de practijk kent dezen maatregel bijna niet, want het vaststellen — wat wèl

meermalen voorkomt — van bepaalde dagen waarop de stortingen kunnen of moeten geschieden, bv.: 5 pct. bij de inschrijving
20 „ „ „ toewijzing [1])
25 „ op 1 April 1895
50 „ „ 1 Mei 1895, kan niet mêetellen.

Dàn toch loopt de geheele zaak spoedig af, en is ieder vooraf bekend met de bedragen die moeten worden gestort, en de datums waarop dit het geval zal zijn.

Heel anders is het met gedeeltelijke plaatsing eener leening, wat naar wij bijna zouden zeggen, regel is, 't zij omdat zij niet ten volle is „genomen", d. w. z. dat niet op het geheele bedrag is ingeschreven, of wel doordien zij slechts bij gedeelten wordt uitgegeven. Ofschoon in zulk geval met geene enkele wettelijke bepaling behoeft te worden rekening gehouden, zooals bij aandeelen, wordt toch ook hier in den regel het volle bedrag der leening in het credit der boekhouding gebracht, en daartegenover een hoofd „Ongeplaatste Obligatiën" of „Obligatiën in portefeuille" aangelegd. Dit dient om aan belanghebbenden, dat zijn aandeel- en obligatiehouders en allen die dit willen worden, te doen zien tot hoever het bestuur bevoegd is te gaàn, zonder nadere machtiging, met de plaatsing, zoo mogelijk, van obligatiën. Hebben wij hiermede in 't bijzonder het geval van niet-opneming door het publiek op het oog, wij zouden wenschen dat onder alle omstandigheden het stelsel van vol-opbrengen der leening in de boeken werd toegepast, ook dus bij uitgifte in seriën. Want al bedraagt de schuld dan niet het genoemde totaal-bedrag, dit administratief bezwaar weegt in 't geheel niet, omdat twee tegenover elkander staande sommen de bedragen voor zooverre zij gelijk zijn, wederkeerig opheffen, zoodat dan toch het restant, d. i. het werkelijk geplaatste deel, volkomen terecht overblijft. Maar bovendien bestaat ook hier het belang dat ieder kunne zien, tot hoever de directie bevoegd is.

Tot 't geven van een voorbeeld vinden wij straks misschien nog wel gelegenheid; stippen wij thans nog aan, dat *alle* boekingen van obligatiën plegen te geschieden voor de *nominale* waarde, ongeacht de vraag of de leening al of niet à pari uitgegeven is. Dit spreekt vanzelve voor het geplaatst gedeelte, wat tegen 100 pct. moet worden afgelost, maar ook voor het zich nog in portefeuille bevindend restant.

Bij obligatiën komt, veel meer nog dan bij aandeelen, uitgifte tegen een van den parikoers afwijkenden prijs voor. Daarboven is hij zeldzaam, althans tot eene eenigszins beduidende hoogte. Reeds wezen wij in 't gedeelte „Handelsrekenen" van ons werk er op, dat, zeer in 't algemeen gesproken, de koers van een fonds verband houdt met zijn rentevoet. Wordt b.v. het crediet eener vennootschap aangenomen op 25 pct. prijs van uitgifte voor elk percent rente, dan kan het haar onverschillig zijn of zij een 4 pcts. leening plaatst à pari of een 5 pcts. tegen 125 pct., of welke andere koers overeenkomt met een 4 pcts. basis, zooals men dat noemt. Maar voor het publiek is eene leening die boven pari wordt uitgegeven, onaannemelijk, althans in Europa en bijna overal elders. Want is, zooals in Amerika veelvuldig gebruikelijk, de leening in haar geheel aflosbaar gesteld op een bepaalden datum, dan weet ook de nemer waaraan hij toe is, maar ten onzent bedreigt hem telkens de mogelijkheid van aflossing à pari. Meer aanleiding kan er bestaan tot het uitgeven eener leening tegen lagere rente maar meer of minder ver *onder* pari, omdat zij dan meer kans van slagen hebben kan. De effectieve rente is dan n.l. niet lager dan bij plaatsing tegen hoogeren interest en koers van uitgifte, maar aangezien de aflossing geschieden moet à pari, vindt het publiek in die „koersruimte" een prikkel tot deelneming. Behalve toch bij aflossing, bestaat reeds kans op terugbekoming van een grooter bedrag dan de koopsom, door stijging van den koers, terwijl de mogelijkheid van verlies geringer is dan bij hoogeren koers van uitgifte.

In elk geval wordt het onder of boven pari bedongene op een afzonderlijk hoofd gebracht, omdat de leening zelve niet anders dan tegen haar nominaal bedrag kan worden erkend. Op grond van wat wij daarstraks opmerkten, zullen wij het laatste geval onbesproken laten, en zeggen dat in 't algemeen, wanneer de afstand tot den parikoers in de eene of andere richting, gering is, het verschil dadelijk of zoo spoedig mogelijk per winst en verlies wordt vereffend. Is echter het disagio eenigszins beteekenend, hetzij in percenten of omdat de leening groot is, dan is er niets of niet veel tegen te zeggen dat het blijft staan aan de debetzijde der boekhouding, als eene bezitting derhalve, wanneer maar bij elke aflossing van obligatiën zóóveel wordt afgeschreven als de terugbetaling méér vordert dan oorspronkelijk in kas is gevloeid. Op die wijze wordt de inhaling van het verlies op de uitgifte verdeeld over den geheelen duur, over den „dienst" der leening, en 't is dan ook dit hoofd dat voor het tekort wordt belast.

[1]) Meermalen wordt eene leening „overteekend", d. i. er wordt méér ingeschreven dan er beschikbaar is. In zulke gevallen kunnen natuurlijk niet alle aanvragen worden aangenomen, maar worden de stukken zooveel mogelijk onder alle inschrijvers verdeeld. In den regel vindt die „toewijzing" zóódanig plaats, dat de „kleine" inschrijvers alles bekomen waarvoor zij zich hebben aangemeld, terwijl op de grootere eene steeds afnemende verhouding tot het bedrag hunner deelneming wordt toegepast.

Voorbeelden:

1 Maart 1895. De Hollandsch-Duitsche Stoomvaart-Maatschappij stelt de uitgifte open op de 1e Serie, groot *f* 1000000.—, van hare 3 pcts. obligatieleening à *f* 5000000.— verdeeld in 5 gelijke serien. Coupon 1 Januari—1 Juli; koers van uitgifte 77¾ pct. De serie is geheel geplaatst en het bedrag gestort bij de Amsterdamsche Bank.

Boeking:

Dienst der 3 pcts leening 1895, 1e Serie . . . . Voor disagio op deze Serie, groot *f* 1000000.— geplaatst à 77¾ pct.	*f* 222500.—		
Obligatiën in portefeuille . . . Voor gereserveerd ter latere uitgifte, de 2e—5e Serie, elke groot *f* 1000000.— der 3 pcts. leening 1895.	- 4000000.—	aan *3 pcts. Obligatieleening 1895* Voor het totaal bedrag dezer leening, tot uitgifte waarvan de directie is gemachtigd bij besluit der algemeene vergadering d.d. . . .	*f* 5000000.—
Amsterdamsche Bank . . . . Voor heden bij haar gestort de opbrengst der 3 pcts. leening 1895, 1e Serie à *f* 1000000.— geplaatst tot den koers van 77¾ pct. . . . . *f* 777500.— Bijbetaald door de inschrijvers 2/m rente . . - 5000.— = *f* 782500.—	- 782500.—	aan *Interest* . . . . Voor bijbetaald 2/m rente door de inschrijvers op de heden geplaatste 1e Serie, groot *f* 1000000.—.	- 5000.—
	f 5005000.—		*f* 5005000.—

1 Juli 1895. De maatschappij voornoemd plaatst heden de 2e Serie in bovenvermelde leening, tot den koers van 80 pct. Storting ontvangen door de Amsterdamsche Bank.

Boeking:

Dienst der 3 pcts. leening 1895 2e Serie . . . . Voor disagio enz.	*f* 200000.—	aan *Obligatiën in portefeuille* Voor heden geplaatst de 2e Serie der 3 pcts. leening 1895.	*f* 1000000.—
Amsterdamsche Bank . . . . Voor heden bij haar gestort enz.	- 800000.—		
	f 1000000.—		

31 December 1895. In den loop van dit jaar uitgeloot 111 obligatiën der 1e Serie en 58 obligatiën der 2e Serie allen groot *f* 1000.—, van de 3 pcts. leening 1895.

Boeking:

		aan *Dienst der 3 pcts. leening 1895, 1e Serie* . . . . . Voor 22¼ pct. disagio op 111 uitgelote obligatiën à *f* 1000.— der 1e Serie van de 3 pcts. leening 1895.	*f* 24697.50
Winst en Verlies . . . . . . Voor afschrijving van disagio op uitgelote obligatien.	*f* 36297.50	aan *Dienst der 3 pcts. leening 1895, 2e Serie* . . . . . Voor 20 pct. disagio op 58 uitgelote obligatiën à *f* 1000.— der 2e Serie van de 3 pcts. leening 1895.	- 11600.—
			f 36297.50

Bijna overbodig is zeker wel de opmerking dat het aanleggen van één algemeen hoofd: „Dienst der 3 pcts. obligatieleening 1895" volstaan kan, en dat extra afschrijving op dit hoofd, méér dan overeenkomt met de plaats gevonden uitlotingen, mogelijk, zelfs wenschelijk is.

Over verwisseling van obligatiën tegen aandeelen, voorkomende indien daartoe den houders bevoegdheid is verleend, spraken wij reeds in het hoofdstuk „aandeelen".

Men merke overigens wèl op dat de obligatieleening vermindert, niet pas bij de intrekking der stukken tegen geld, maar bij elken vorm reeds van de betaalbaarstelling zelve. Van de verwisseling eener bestaande schuld tegen eene andere, *conversie* genoemd, gaven wij hiervoren reeds eene boeking; maar ook elke uitloting van obligatiën doet het bedrag der schuld dalen, althans in den tot dusverre bekenden vorm. De uitgelote obligatiën vormen eene contante, eene nauwkeurig gepreciseerde, in één woord eene andere schuld dan vóór dien tijd het geval was, en zij wordt dan ook opgebracht onder het hoofd „Uitgelote obligatiën" met den post

. . *pcts. Obligatieleening 18* . . *f* . . . . . Voor afboeking wegens uitloting op heden.	aan *Uitgelote Obligatiën* (desgewenscht met bijvoeging, . .e Serie der leening 18 . ., of eenige andere). Voor uitloting op heden van . . stuks à *f* . . . . . der . . Serie van de . . pcts. leening 18 . .

Ook hier weder heeft deze boeking ten gevolge dat altijd kan worden gezien hoeveel nog in omloop is aan uitgelote doch nog niet ter betaling aangeboden obligatiën.

Het hoofd „uitgelote obligatiën" wordt gedebiteerd aan kas of kassier voor elke afbetaling, en aan winst en verlies voor de verjaarde bedragen.

Om dezelfde redenen als die golden bij „dividend" en „uitgelote obligatiën", wordt in de boeken aanteekening gehouden van elke vervalling van interest, opgehaald wordende of niet. Op de vervaldagen der coupons ontstaat eene schuld wegens rente over het totaal bedrag der geplaatste onuitgelote obligatiën, en het hoofd „Interest" wordt daarom gedebiteerd aan „*Coupon*" of „*Couponrekening*". Hoe meer gescheiden de verschillende coupons worden gehouden, des te gemakkelijker kan worden waargenomen van welken vervaldag nog coupons oningewisseld zijn. Opgemerkt zij overigens, dat het dwaasheid zou zijn om interest op te brengen ook voor de nog in portefeuille zich bevindende obligatiën. Die schuld bestaat niet, zal in tegenstelling met die wegens de nominale hoofdsom, nooit *kunnen* voorkomen, en hij die uit overmaat van liefde tot consequentie, toch de couponrekening voor het bruto-bedrag zou crediteeren, zou zich verplicht zien, dat hoofd straks te debiteeren aan interest wegens niet-opvorderbare rente. Deze bloote terugboeking is volmaakt nodeloos, en onzinnig voor alle hoofden die worden afgesloten aan en per winst en verlies.

Wèl zal tot zoodanige terugboeking gegronde reden kunnen bestaan, wanneer de vennootschap niet bij machte is tot prompte betaling der rente. Ook in zulke gevallen behoort te worden aangevangen met crediteering van het hoofd „Couponrekening", omdat de schuld wel degelijk in dien vorm bestaat. Vindt nadere betaling in geld plaats, dan gaat de afboeking op de gebruikelijke wijze haar gang; zoo niet, dan blijft de verplichting open staan in afwachting harer regeling, die meestal neerkomen zal op „fundeering", d. i. vestiging in anderen vorm, der coupon-schuld.

Voor de hand ligt het dat de loopende interest op obligatieleeningen bij het opmaken der balans steeds in aanmerking moet worden genomen, en onder de passiva gebracht. Vervalt later de coupon, dan wordt het hoofd interest ten volle gedebiteerd aan couponrekening, maar omdat het reeds bij voorbaat credit stond voor een deel der coupon, komt, juist als behoort, de netto-som ten laste van het tijdperk waarop zij drukt.

Wordt om de eene of andere oorzaak ook aan obligatiehouders het recht toegekend op een aandeel in de winst, boven en behalve de aan hen verschuldigde vaste rente, dan worden de stukken daartoe van afzonderlijk incasseerbare bewijzen vooorzien, waarop natnurlijk niet bij voorbaat eene vaste som kan zijn ingevuld; in de boeken verschijnt die extra-uitkeering onder een afzonderlijk hoofd „Dividend 18 . . . op de . . . pct. obligatie-leening 18 . . ." Dit zal overigens het geval zijn met elke bijzondere toekenning, ook b.v. van premie bij uitloting, mits het bedrag bekend zij, want indien b.v. actions de jouissance worden uitgereikt, dan kunnen deze niet voor eene hoofdsom in de boeken voorkomen.

Eene geheel op zich zelf staande plaats onder de obligatiën wordt ingenomen door die welke zijn uitgegeven vanwege hypotheekbanken. Vooreerst reeds omdat zij niet dien gebruikelijken naam dragen, ofschoon zij, zooals nader blijken zal, feitelijk niet anders zijn, en vervolgens om hare onderworpenheid aan bijzondere voorschriften.

De werkkring eener hypotheekbank n.l. is alleen en uitsluitend het ter leen verstrekken van geld op onderpand van vaste goederen, bebouwd of niet (de fiscus, die zich het recht van vrij omspringen met de taal heeft aangematigd, spreekt van *g*ebouwd en on*g*ebouwd): huizen, boerderijen, weiland enz. De gelden die zij aldus uitleent, neemt zij zelve op bij het publiek, en zij vervult dus zuiver de rol van tusschenpersoon. Wie intusschen meenen mocht, een regelrecht verband te hebben, speciaal voor het door hem gestorte geld even speciaal op het daarvoor verhypothekeerd goed, ziet zich bedrogen: krachtens onze wettelijke bepalingen zijn de geldnemers verbonden alleen tegenover de bank, en deze op hare beurt tegenover de houders harer „*pandbrieven*", want zóó worden — oneigenlijk, naar men zag — hare obligatiën genoemd. Wij merken dit alléén op, omdat de meening zéér verspreid is alsof die pandbrieven een ontwijfelbaar solied bezit vormen. Integendeel hangt ook hier alles af van het beleid der directie, die de vrije hand heeft in het uitleenen der gelden. Hare onkosten dekt de hypotheekbank en hare winst kweekt zij uit het verschil tusschen de rente die zij heeft te betalen op hare pandbrieven en den hoogeren aan geldnemers belasten interest, benevens uit de aan dezen berekende administratiekosten. Tot zoover is alles eenvoudig, maar van grooten invloed op de boekhouding is de wettelijke bepaling dat eene bank nooit méér aan pandbrieven mag hebben uitgegeven dan het bedrag der uitstaande hypotheken, en de vrijwillige in den regel gemaakte beperking van de som der in omloop zijnde pandbrieven tot eenig veelvoud — meestal vijf — van het geplaatst aandeelenkapitaal. Dit laatste heeft natuurlijk niet de bestemming, de middelen te leveren tot uitoefening van het bedrijf, omdat de bank als zoodanig aan weinig genoeg heeft, maar meer deze van ten waarborg te strekken aan houders van pandbrieven. In beide richtingen wordt het doel bereikt door het stellen van het aandeelenkapitaal op eene nominaal tamelijk groote hoogte, doch met gering fournissement. Erger is dat de winst, die op een aldus klein gehouden inleg allicht aanzienlijk zijn kan, voor een overgroot deel door de aandeelhouders wordt tot zich genomen; o.i. wordt zij gevormd door wat van de zijde der geldnemers te veel is betaald, door de houders van pandbrieven te weinig genoten, en behoort zij dus tusschen die twee groepen van belanghebbenden te worden verdeeld. Inderdaad heeft eene enkele hypotheekbank althans reeds pandbrieven met lage rente in omloop, waaraan ook aandeel in de winst is verbonden.

Maar keeren wij terug tot de boekhouding. Natuurlijk staan de pandbrieven in het credit der administratie, en even natuurlijk de gesloten hypothecaire leeningen in het debet. De eerste genoemde rekening mag, zooals wij zeiden, nimmer de laatste overtreffen; het tegenovergestelde is wèl veroorloofd en kan ook het geval zijn, omdat de bank, die niet eerst pandbrieven verkoopen mag, maar beginnen moet met het geven van 't geld, dit doen zal uit hare kasmiddelen, toegevloeid uit betalingen van rente, van aflossingen op hypotheken, enz. Aanzienlijk zal echter het voordeelig verschil nooit kunnen zijn, omdat de bank, na 't verschaffen van het geld tegen de overeengekomen rente, niet zeker weet of zij evenveel aan pandbrieven zal kunnen plaatsen. Met pogingen tot zulke plaatsing is de bank bestendig bezig, en daartoe houdt zij voortdurend pandbrieven in portefeuille, al is dan ook het totaal bedrag dier uit te geven waarden begrensd. Het is dus niet die totale som, maar het verschil tusschen deze en de „pandbrieven in portefeuille", dat niet hooger mag zijn dan de uiigeleende gelden. Bij plaatsingen op hypotheek zullen dus de boekingen achtereenvolgens zijn:

1⁰. *Hypothecaire Geldleeningen*
(te onderverdeelen naar believen in groepen naar den rentestand, naar den aard of de ligging der onderpanden). — aan *Kassa* (of kassier).

2⁰. (na de plaatsing van pandbrieven).
Kassa (kassier, of wie anders de opbrengst onder zich houdt). — aan *Pandbrieven in Portefeuille.*

Deze wijze van boeken vinden wij de meest logische, en tevens eenvoudige; gaat men zoover om de bepaling dat het aan pandbrieven uitstaand bedrag nooit dat der hypothecaire leeningen mag overtreffen, aldus uit te leggen dat die sommen *gelijk* moeten zijn (wat wij ontkennen) dan zal de Pandbrievenrekening niet dadelijk tot de uiterste grens zijn opgebracht, maar even hoog zijn als het hoofd „Geldleeningen"; en dan zal elke plaatsing van geld op hypotheek *twee* gelijktijdig aangebrachte boekingen mêebrengen:

1⁰. *Hypothecaire Geldleeningen* aan *Kassa* (Kassier), als boven;
2⁰. *Pandbrieven in Portefeuille* „ *Pandbrievenrekening*, voor even groot bedrag als bij 1.

Al hebben wij tegen deze wijze van doen in te brengen dat daardoor te veel aan den vorm wordt geofferd — immers is de pandbrievenrekening, getuige de „portefeuille", inderdaad niet zoo hoog als zij in het credit voorkomt — toch heeft zij vóór dat daardoor dadelijk blijkt, hoeveel aan pandbrieven disponibel is voor onmiddellijke plaatsing, wat bij het andere stelsel pas na eenige berekening is te vinden.

De zaak is van genoegzaam belang om nog eenige bespreking er aan te wijden, vooral omdat wij daardoor gelegenheid vinden te wijzen op nog een verschil tusschen de obligatiën eener vennootschap in 't algemeen en de pandbrieven eener hypotheekbank. De laatstgenoemde instelling toch, die tegenover de uitstaande pandbrieven geene andere bezitting mag aanwijzen dan de uitgezette hypotheken, heeft niet bijzondere aanleiding tot het bij voorbaat meer of minder ver begrensd vaststellen der som harer uitgiften van pandbrieven, zooals eene vennootschap dat met hare obligatieleeningen doen kan; te meer omdat zij zeer in 't bijzonder rekening te houden heeft met den rentestand. Het bestuur is deels méér, aan de andere zijde in 't geheel niet beperkt zooals dat eener andere vennootschap. Op grond van dit alles is er werkelijk veel te zeggen vóór het steeds doen gelijk loopen der rekeningen „Hypotheken" en „Pandbrieven", maar aangezien de stukken zelf toch in voorraad, d. i. in portefeuille dienen gereed te liggen, en vermoedelijk inderdaad ook in seriën van 100, 250, 500 of eenige andere ronde hoeveelheid zullen worden aangemaakt, achten wij het wenschelijk dat hiervan blijke uit de boeken, en dan is zeker de eerst gegevene wijze van inschrijven, als overeenstemmende met de werkelijkheid, de beste.

In elk geval is tot zóóver alles in orde voor wat betreft de uitgifte van pandbrieven, maar de bepaling dat hoe het ook zij, de uit dien hoofde loopende schuld nimmer de uitstaande hypotheken mag overtreffen, legt aan de hypotheekbank de verplichting op om de aflossingen die krachtens opgemaakt plan regelmatig inkomen, aan te wenden tot delging van pandbrieven. Niet onmiddellijk zullen die beide handelingen op elkander kunnen aansluiten: de houders der pandbrieven zijn niet bekend, en terugkoop ter beurze is niet altijd mogelijk tenzij met eenige onnoodige opoffering. In den regel worden de stukken die ter aflossing zullen worden opgeroepen, aangewezen door middel van uitloting, en de bank, de van hypotheeknemers ontvangen sommen bestemmende tot aflossing der aldus te kiezen stukken, opent de rekening „Reserve voor uitloting van pandbrieven", die in 't credit komt te staan ter vervanging van een even groot bedrag der gewone „pandbrievenrekening". Getoetst aan strenge eischen, blijkt deze boeking den toestand niet geheel juist voor te stellen, want de circuleerende pandbrieven vormen een grooter bedrag dan in de boeken wordt aangegeven, en bovenal grooter dan de uitstaande hypotheken. Maar voor dat tekort is dan toch de „reserve voor uitloting" in de plaats getreden, en deze rekening, die slechts eene tijdelijke en zeer ondergeschikte bestemming heeft te vervullen, vermindert of verdwijnt dadelijk nadat de uitloting heeft plaats gevonden, en met den post „reserve voor uitloting van pandbrieven" aan „uitgelote pandbrieven" overeenstemming is verkregen met de boeking bij andere vennootschappen.

Het verloop is dus als volgt: de bank ontvangt *f* 1000.— op aflossing van hypotheek en boekt:

Kassa (of wie anders het geld onder zich heeft). . . . . *f* 1000.—
Voor ontvangen aflossing, — aan *Hypothecaire geldleeningen* . *f* 1000.—
Voor ontvangen van . . . . . ., . .ᵉ termijn van aflossing op *f* . . . . . hypotheek, gesloten d.d. . . . . . op het perceel . . . . .

Is de regel aangenomen om de rekeningen „Hypotheken" en „Pandbrieven" even hoog te doen zijn, dan volgt onmiddellijk:

. . *pcts. pandbrieven* . . . . . *f* 1000.— — aan *Reserve voor uitloting van pandbrieven* *f* 1000.—

Bij uitloting van pandbrieven komt aan de orde:

Reserve voor uitloting van pandbrieven — aan *Uitgelote pandbrieven.*

en eindelijk bij werkelijke afbetaling:

Uitgelote Pandbrieven — aan *Kassa* (Kassier).

Zij die dit alles aandachtig hebben doorgelezen, zullen hebben bemerkt dat de tusschenkomst der rekening „Reserve voor uitloting" zal kunnen worden ontbeerd door de banken die niet altijd angstvallig zorg dragen voor het meer genoemd gelijkhouden der bezitting en schuld wegens op hypotheek gezette gelden. En dit is een voordeel, reeds wegens het gemak in de administratie, maar ook omdat de rekeningen die met pandbrieven in betrekking staan, altijd nominale sommen dienen te noemen, wijl de aflossing toch aldus moet plaats hebben. De rekening „reserve voor uitloting" brengt hierin verstoring aan, want zij moet altijd gecrediteerd voor het juiste bedrag der op aflossing van hypotheek ontvangen gelden. Dientengevolge zal de eigenlijke pandbrievenrekening steeds een gebroken bedrag aanwijzen, zij het dan ook dat het, vereenigd met de „reserve", een ronde som uitmaakt.

Wat nu het agio of disagio op pandbrieven betreft, dit is bij deze soort fondsen steeds gering. Uit den aard der zaak trouwens, want eene hypotheekbank, die in 't wezen der zaak niet veel anders is dan eene crediet-, eene déposito-instelling, kan niet het risico loopen van veel meer te moeten terugbetalen dan haar toegevloeid is. Bovendien bestaat er geene aanleiding toe: het onderpand op zich zelve wordt steeds geacht voldoende te zijn ter dekking der hoofdsom, en de rente kan haar tamelijk onverschillig zijn, omdat, ongeacht den standaard, zij steeds uitzet tegen hoogeren interest dan zij vergoedt — of haar bedrijf zou ophouden loonend te zijn.

Om alle deze redenen en ook omdat de pandbrieven geene eigenlijke leening voorstellen, kan eene Hypotheekbank niet het hoofd „Dienst der leening" hebben, maar boekt zij de verschillen af op eene rekening „Agio (disagio) op pandbrieven", of „Koersrekening pandbrieven", en vandaar, naar omstandigheden meer of minder vlug, op de winst- en verliesrekening.

Komen wij thans onze toezegging na om te bespreken de rekening „Reserve tot amortisatie (= delging, aflossing) van obligatiën". Nu wij pas de pandbrieven behandelden, hebben wij gelegenheid om den beoefenaar dadelijk met nadruk te zeggen dat hij genoemd hoofd niet moet achten gelijk te zijn aan de „reserve voor uitloting van pandbrieven", welke opmerking gegrond blijken zal uit de hier volgende uiteenzetting.

Een eigenaardig wanbegrip van velen is dat iemand die zaken doet, zijne schulden aflost uit de gemaakte winsten. Stellen wij ons voor dat deze of gene door een ander aan bedrijfskapitaal wordt geholpen, en langzamerhand vooruitgaande, de schulden afdoet, zoodat ten laatste huis, inboedel, goederen enz. zijne vrije bezitting zijn geworden, dan pleegt men te zeggen dat zoo iemand zich heeft opgewerkt, daartoe in staat gesteld door zijne winsten. Hoe licht wij nu ook ons kunnen begrijpen dat men tot zulk eene voorstelling van zaken komt — men neemt immers het feit waar dat eene schuld gedelgd wordt door de opbrengsten van het bedrijf — en hoezeer we ook erkennen dat er waarheid schuilt in de stelling, in zooverre als het bij verlies zeker *niet* tot aflossing had kunnen komen, toch stellen wij er prijs op te zeggen en aan te toonen dat onze uitdrukking „wanbegrip" juist is. Het beste middel daartoe achten wij de tegen-stelling: „de winst is niet grooter of geringer naarmate meer of minder schuld werd afgelost."

Winst en schulddelging zijn geheel onafhankelijk van elkander; en 't is niet de vraag of er al of niet is afgelost. Waneer de man uit ons voorbeeld, niets bezittende, zijne eerste balans maakt, dan komt daarop voor:

Bezitting aan diversen	*f* 1000.—	*Schuld aan den geldschieter* . . .	*f* 1000.—

waaruit, volkomen terecht, volgt dat hij niets zijn eigendom noemen kan.

Levert het eerste jaar *f* 100.— winst op, dan ziet de volgende balans er uit als volgt:

Bezittingen	*f* 1100.—	*Schuld*	*f* 1000.—
		Winst (gevormd kapitaal)	- 100.—

Dit in de veronderstelling dat niets van de schuld wordt afgedaan; geschiedt dat wèl, ter hoogte van de gekweekte winst, dan verandert het uiterlijk dadelijk, en wordt:

Bezittingen	*f* 1000.—	*Schuld*	*f* 900.—
		Winst (gevormd kapitaal)	- 100.—

Hoe men het ook wende of keere, altijd zullen de *f* 100.— overblijven, tot op het oogenblik dat zij werkelijk uit de zaak genomen worden, niet ter delging van schuld, maar in een zuiver verliesgevenden vorm: aan onkosten of op de particuliere rekening. Inderdaad wordt het vraagstuk beheerscht door het verschil tusschen schulden wegens niet-productieve zaken, zooals salarissen en onkosten in allerlei vorm, en die waartegenover bezittingen staan tot genoegzame waarde ter dekking der schuld. Bij delging nu van schulden dier laatste soort vindt eenvoudig afwisseling plaats in de bezittingen, zonder dat hierdoor invloed wordt uitgeoefend op winst of verlies. Toch — wij herhalen dit — kunnen wij zeer wel ons voorstellen dat niet ieder de beteekenis dezer onderscheiding duidelijk voor oogen heeft, en zoo kan het dan ook gebeuren, dat eene algemeene vergadering van aandeelhouders meent, aan een deel der winst geene betere bestemming te kunnen geven dan ter afdoening van obligatieschuld. In hare goede bedoeling ziet zij niet in dat haar besluit onuitvoerbaar is, en de boekhouder voor eene onoverkomelijke moeielijkheid wordt geplaatst. Het wezen van „winst" werd niet begrepen, althans over 't hoofd gezien dat de behaalde winst zoo goed eene schuld der vennootschap is — aan de aandeelhouders — als die wegens obligatiën. Dezelfde vergadering, die gemakkelijk begrijpt dat uit het aangaan eener schuld geene bate voortvloeit, die in het credit der winst- en verliesrekening tehuisbehoort, meent in haar ijver dat deze rekening wèl kan worden belast voor afdoening van schuld. Inderdaad, de aandeelhouders hebben de vrije beschikking over de behaalde winst, en zij kunnen haar afstaan aan wien zij willen, maar tot finalen afstand komt het niet door schulddelging, want elke aanwending van gelden tot dat doel wijzigt eenvoudig de verhouding der vennootschap tot de buitenwereld, terwijl het tot de genoemde bestemming aangewezen bedrag altijd overblijft. Iets anders is het wanneer men den kastoestand op 't oog heeft. Reeds bespraken wij kort te voren de zorg die elke vennootschap — trouwens óók ieder particulier — hebben moet tot het zoo vlot mogelijk houden van zóóveel der bezittingen als noodig is om het hoofd te bieden aan de loopende verplichtingen. En zéér wel kan het te verdedigen zijn dat eene algemeene vergadering besluit tot uitstel van voldoening in geld harer eigene vordering, de winst, ten behoeve van zekerheid dat straks, wanneer van de obligatieschuld moet worden afgelost, de middelen daartoe voorhanden zullen zijn. En begrijpen kunnen wij óók dat de aldus niet tot uitkeering gekomen winst wordt afgeboekt juist op het hoofd dat aanleiding gaf tot den maatregel: de obligatie-schuld. Maar natuurlijk is het dat hiermede niet de eigenlijke leening kan worden verminderd: deze moet worden gedebiteerd aan de eene of andere bezitting, niet aan eene schuld; en evenmin kan, op de bij hypotheekbanken gebruikelijke wijze, eenige rekening bij voorbaat worden in de plaats gesteld van de obligatieschuld, want die boeking gaat buiten de winst- en verliesrekening om. Wat dus overblijft, en wat dan ook, naar wij gaarne erkennen, in den laatsten tijd meer wordt beoogd, is het vrijwillig opbrengen, onder de schulden, van het reeds afgelost gedeelte. Het goede gevolg hiervan is, dat op die wijze de schuld nominaal niet vermindert, en ten slotte, wanneer de leening feitelijk geheel is afgelost, zij onder een anderen naam toch weer onder de passiva voorkomt, waartegenover noodwendig een actief moet staan. Het vlottend vermogen wordt aldus groot gehouden, de vennootschap zal zich vrijer kunnen bewegen, en kunnen werken met hoogere kans op winst. Over die benaming intusschen nog een enkel woord; wij voor ons achten de keuze „Reserve voor amortisatie van obligatien" niet zeer gelukkig, evenmin als die waarbij enkel de zelfstandige naamwoorden „Reserve amortisatie obligatiën" worden aaneengeregen, en zouden de voorkeur geven aan de omschrijving „Reserve wegens afgeloste obligatiën", omdat inderdaad de aflosbaarstelling van een even groot bedrag aan obligatiën een feit is geweest. In elk geval kan na afloop der aflossing worden beoordeeld op welke wijze de vrijwillig gevormde schuld — maar thans aan aandeelhouders — zal worden geregeld: er kunnen thans werkelijk obligatiën voor worden uitgereikt; de som kan ter verdeeling komen, of er kan eenigerlei combinatie worden toegepast.

Ons zwijgen over deze rekening in het hoofdstuk „aandeelen" is gegrond op onze meening dat van amortisatie van aandeelen geen sprake behoort te wezen: teruggave van zeker bedrag op alle aandeelen achten wij juist, maar volledige afbetaling van een deel hunner, zonder zekerheid dat ook de houders der overige niet meer of minder zullen terugbekomen, schijnt ons een onbillijke bevoorrechting toe. Toch wordt het hoofd „Reserve voor amortisatie van aandeelen" meermalen aangetroffen; zoolang niet daaruit afbetaling van aandeelen plaats vindt, kan ons zooeven genoemd bezwaar niet worden ingebracht, en het verkregen gevolg: het bijeenhouden van bedrijfskapitaal, is inmiddels hetzelfde.

Van hooge beteekenis in de boekhouding der naamlooze vennootschappen is ook de rekening „Reserve" of „Reservefonds". Wij hebben ons meer dan eens, het laatst nog in de onmiddellijk voorafgaande regelen, genoodzaakt gezien tot het reeds eenigermate bespreken van dit onderwerp, waarover evenwel nog genoeg valt te zeggen. En beginnen wij ook hier weer met aanwijzing van de in dit opzicht meest verspreide onjuiste meening, dan vangen wij aan met als zoodanig te noemen het begrip alsof de reserve juist tot die hoogte aanwezig moet zijn. Dit is zeer zeker niet onvermijdelijk het geval, is zelfs bijna ondenkbaar. Wij zeiden immers reeds meermalen dat de hoogte der winst of van het verlies goeddeels slechts wordt bepaald door de *schatting* der waarde van de bezittingen, en bijna nimmer zal bij verkoop of liquidatie die schatting door de uitkomst nauwkeurig worden bevestigd. Wordt nu voorzichtigheidshalve een deel der winst niet in geld uitgekeerd, dan vindt reserveering daarvan plaats, met de dubbele bedoeling om zoowel gedekt te zijn tegen mogelijke later te lijden verliezen, als tegen evenzeer mogelijke te hooge

waardebepaling van het tegenwoordig actief. In elk geval dus verschijnt de reserve onder de vrijwillig en nominaal aangegane schulden, zoodat zij een tegenwicht vormt op de activa. Hieruit volgt dat deze wijze van uitdrukking geven aan den stand der zaken niet onvermijdelijk is: even goed kan het actief lager worden opgebracht, zonder opening eener reserve-rekening.

Voorbeeld:

De balans der Zwolsche papierfabriek d.d. 31 December 1893 is afgesloten met de volgende cijfers:

Debet (Actief).		*Credit* (Passief).	
Gebouwen	ƒ45000.—	Kapitaal	ƒ60000.—
Machines	- 8000.—	Diversen	- 28140.70
Voorraad	- 11323.50		
Diversen	- 23817.20		
	ƒ88140.70		ƒ88140.70

De inventaris op 31 December 1894 bevat de volgende gegevens:

Gebouwen	ƒ40000.—		
Machines	- 5000.—		
Voorraad	- 14290.40		
Diversen	- 28955.10		
		Diverse bezittingen	ƒ88245.50
Kapitaal	ƒ60000.—		
Diversen	- 21917.30		
		Diverse schulden	- 81917.30
		Winst	ƒ 6328.20

Naar men ziet, is reeds eene behoorlijke afschrijving, voor aangenomen vermindering in waarde, toegepast op gebouwen en machineriën; toch blijft bovendien nog eene flinke winst beschikbaar. Veronderstellen wij dat de algemeene vergadering besluit tot uitkeering van 6 pct. dividend = ƒ 3600.—, dan kan ten slotte aan nog ƒ2728.20 eene bestemming worden gegeven. En dan kan even goed eene reserve-rekening tot dat bedrag worden aangelegd, als de — immers toch slechts geschatte — waarde der bezittingen met zooveel worden verminderd.

In 't eerste geval zal de balans op Ulto. December 1894 er uitzien als volgt:

Debiteuren.		*Crediteuren.*	
Gebouwen	ƒ40000.—	Kapitaal	ƒ60000.—
Machines	- 5000.—	Diversen	- 21917.30
Voorraad	- 14290.40	Dividend 1894	- 3600.—
Diversen	- 28955.10	Reserve	- 2728.20
	ƒ88245.50		ƒ88245.50

Wordt daarentegen het overschot aangewend ter extra-afschrijving, dan zal de winst- en verliesrekening daarvoor worden bezwaard; stellen wij de verdeeling op ƒ1000.— voor de gebouwen, ƒ1000.— voor de machines, en ƒ728.20 voor den voorraad, dan wordt de balans eenvoudig aldus:

Gebouwen	ƒ39000.—	Kapitaal	ƒ60000.—
Machines	- 4000.—	Diversen	- 21917.30
Voorraad	- 13562.20	Dividend 1894	- 3600.—
Diversen	- 28955.10		
	ƒ85517.30		ƒ85517.30

Ons schijnt het toe dat ook in dit opzicht een juiste middenweg moet worden bewandeld; vóóraf dient inderdaad te gaan het zuiveren van de lijst der activa van alle twijfelachtige posten, en daarin kan zoo ver worden gegaan als maar even mogelijk is, zonder evenwel in uitersten te vervallen, waartoe wij b.v. rekenen het totaal waardeloos (d. i. voor ƒ 1.— of daaromtrent) opbrengen van waardevolle bezittingen aan vast goed enz., of noodeloos laag taxeeren van aanwezige goederen en effecten. Zijn dus de eischen der voorzichtigheid onbetwistbaar bevredigd, en wenscht men zich toch te wapenen tegen den kwaden dag, dan worde eene reserve aangelegd. Tot deze slotsom leidt ook de overweging dat aan de eene zijde het niet dadelijk openen der reserverekening dit vóór heeft dat aandeelhouders en buitenstaand publiek niet in den waan worden gebracht alsof boven het kapitaal nog eene aanzienlijke reserve aanwezig is, en anderzijds de afschrijving niet verder moet worden doorgevoerd dan met gezonde begrippen is te vereenigen, omdat indien latere ongunstige uitkomsten voorziening vereischen, het grillig spel worden zou, om dàn de balanswaarde der bezittingen weder te verhoogen, en liever uit eene gevormde reserve moet worden geput.

Intusschen zal, hopen wij, begrepen zijn wat wij zeiden in den aanvang, dat de rekening „reserve" niet een strikt begrensd bedrag voorstelt; zij heeft slechts de beteekenis van „overschot" van de activa, indien deze de aangenomene waarde opbrengen, boven de passiva.

Is de reserve aangelegd in den door ons aanbevolen zin, d. i. na voldoende afschrijvingen, dan zal de tegenwaarde zich natuurlijk onder de activa bevinden; naar bovenstaand voorbeeld (op ééne na de laatste balans) behoeft daarvan niet uitdrukkelijk te blijken. Het totaal der bezittingen wordt geacht te staan tegenover het totaal der schulden, daaronder begrepen de reserve. Deze wijze van voorstellen is altijd voldoende, en zal zelfs veel vóór hebben, wanneer de reserve niet geheel afzonderlijk voorhanden is, wanneer m. a. w. geene volkomen vrije en dadelijk te gelde te maken waarden zijn aan te wijzen. Is dat echter wèl het geval, is de reserve niet een boekpost, maar werkelijk afzonderlijk voorhanden, en dus in den vollen zin van het woord „een appeltje voor den dorst", dan verdient het aanbeveling om de tegenover de reserve staande waarden afzonderlijk op te nemen in het actief, onder de benaming „Beleggingen van het reservefonds", of eenigerlei andere. Op die wijze toch blijkt op welke wijze de reserve is belegd, en kan tevens gemakkelijk worden gezien welke vruchten in 't bijzonder dáármee zijn gekweekt, en eindelijk of de waarde dier beleggingen zelve is toegenomen of verminderd, waarmêe dan natuurlijk de reserverekening op en nêer gaat.

Voorbeelden:

1). De vergadering van aandeelhouders in de Zwolsche papierfabriek besluit tot het brengen van ƒ2728.20 uit de winst over 1894 op reserverekening.

Boeking:

Winst en Verlies aan *Reserve* ƒ2728.20.

Men begrijpt dat de reserverekening wordt gevoed alléén uit de winst, en niet van de eene of andere bijzondere grootboek-rekening. Wanneer goederen, effecten of wat ook, winst hebben afgeworpen, dan wordt dit ten volle afgeboekt aan winst en verlies, voor een deel aan winst en verlies en voor het overige aan reserve; uit het totaal der winsten (credit-zijde der winst- en verliesrekening) wordt o.m. de reserve bedeeld.

2) 3 Januari 1895. Ter belegging harer reserve doet de Zwolsche papierfabriek aankoopen ƒ3000.— $2\frac{1}{2}$ pct. Cert. N.W.S., tot den koers van 90 pct., court $\frac{1}{8}$ pct.

(ƒ3000.— à 90 pct.	ƒ2700.—	
Intr. 2/d	- 0.42	
Court. $\frac{1}{8}$ pct.	- 3.75	ƒ 2704.17).

Boeking:

Belegd Reservefonds	ƒ 2704.17	aan *Kassa*	ƒ 2704.17
Voor aankoop, ter belegging der reserve, van ƒ3000.— $2\frac{1}{2}$ pct. Cert. N.W.S.		Voor betaling aan ..... van ƒ3000.— $2\frac{1}{2}$ pct. Cert. N.W.S. aangekocht ter belegging der reserve.	

Opmerkingen van geringe beteekenis zijn die, dat de crediteur naar omstandigheden een andere zijn kan, en dat desnoods de belegde reserverekening kan worden gedebiteerd voor de aankoopssom en de algemeene onkostenrekening voor de courtage.

Van méér gewicht is het, hier waar te nemen dat blijkbaar het aanleggen van een hoofd „Belegd reservefonds" niet bepaald noodzakelijk is. Ook zonder dat zou de reserve op zich zelf toch in de boeken zijn voorgekomen; nu de bijzondere rekening wordt geopend, is het onvermijdelijk

dat er afwisseling plaats vinde in de bestanddeelen van het actief. Zoo wordt hier kasgeld verwisseld tegen fondsen, en daarbij is het volstrekt niet noodig dat juist het geheele bedrag der reserve aldus wordt aangewend; het niet besteed gedeelte wordt teruggevonden onder de bezittingen in 't algemeen. Minder wenschelijk, ofschoon niet bepaald af te keuren, achten wij het hooger hebben van de rekening „Belegd Reservefonds" dan de rekening „Reserve", welke laatste dan toch eigenlijk óók zou moeten worden verhoogd.

In elk geval is het duidelijk dat alle boekingen op het hoofd „Belegd reservefonds" in den loop des jaars omgaan buiten de „reserve" om, over welke pas bij de winstverdeeling wordt gesproken. Het belegd reservefonds is eene rekening als elke andere die een bestanddeel van het actief voorstelt, en wordt voor alle gebeurtenissen gedebiteerd en gecrediteerd aan en per kassa enz. Komen zulke afwisselingen veelvuldig voor, of wordt een overzicht gewenscht der uitkomsten van de verschillende soorten der beleggingen, dan worden afzonderlijke hoofden aangelegd.

3). De naamlooze vennootschap „de Nationale Distilleerderij" te Schiedam heeft in hare boeken de rekeningen „Prolongatiën van het Reservefonds"
„Hypotheken van het Reservefonds"
„Effecten van het Reservefonds".

Op 1 April geeft zij den Heeren de Waal & Co. opdracht om op te zeggen *f* 32000.— van de uitstaande prolongatiën en te verkoopen *f* 5000.— 3 pcts. Obl. Rotterdam 1894; waartegen te storten bij Notaris de Jong *f* 20000.— voor geplaatst op hypotheek, en aan te koopen Rbs. 10000.— 4 pcts. Goudleening Rusland 1890. Bijgevoegd eene assignatie, groot *f* 2500.— op de Nederlandsche Bank.

Boeking:

Hypotheken van het Reservefonds	*f* 20000.—	aan *Prolongatiën van het Reservefonds*	*f* 32000.—
Voor geplaatst op hypotheek, door tusschenkomst van Notaris de Jong, alhier (volgt de verdere omschrijving van perceel, bedrag, rentevoet enz.).		Voor aflossing van de volgende prolongatiën, gesloten door de Waal & Co. (Volgt de specificatie).	
Effecten van het Reservefonds . .	- 14735.42	aan *Interest van het belegd Reservefonds*	- 75.—
Voor op heden gekocht door de Waal & Co.: Rbs. 10000.— 4 pct. Goud-Russen 1890 à 97¾ pct. *f* 19550.— Intr. 1/m - 66.67 Court. ⅛ pct. - 25.— *f* 19641.67 Af verkocht per de Waal & Co. *f* 5000 3 pcts. Rotterdam 1894 à 98 pct. *f* 4900.— Intr. 1/m - 12.50 *f* 4912.50 Court. ⅛ % - 6.25 - 4906.25 *f* 14735.42		Voor interest op heden afgeloste prolongatiën. (Volgt de specificatie; wij hebben hier *f* 75.— aangenomen).	
		aan *Nederlandsche Bank* . . .	- 2500.—
		Voor afgifte eener assignatie op haar aan de Waal & Co.	
		aan *de Waal & Co.*	- 160.42
		Voor saldo van heden door HEd. voor onze rekening gedane ontvangsten en betalingen.	
	f 34735.42		*f* 34735.42

Opmerkingen. 1. De rekening Effecten van het Reservefonds had kunnen worden gedebiteerd voor het volle bedrag van den aankoop met *f* 19641.67 zou dan daarentegen moeten worden gecrediteerd met *f* 4906.25 voor de verkochte fondsen.

2. Naar men ziet, kan ook een hoofd „Interest van het belegd reservefonds" noodig zijn, wanneer n.l. gelden in natura zijn uitgezet; vervallen coupons komen, als gebruikelijk, der rekening „Effecten" enz. ten goede. Heeft men slechts één algemeen hoofd „Belegd reservefonds" dan zal het toch goed zijn om niet dáárop, maar op eene bijzondere interestrekening de met plaatsingen van geld gekweekte rente te boeken, opdat de algemeene vergadering een overzicht hebbe, en kunne besluiten tot nader aan te wijzen beschikking.

Is op die wijze in den loop van het jaar geadministreerd, dan ontvangt de algemeene vergadering van aandeelhouders mededeeling van de verkregen uitkomsten, en neemt besluiten omtrent de bestemming.

Voorbeelden:

1) De Zwolsche papierfabriek vindt aan het einde van haar 13e boekjaar o.m. de volgende uitkomsten:

Belegd Reservefonds: Boek-saldo *f* 2725.40, Balanswaarde *f* 2498.78.
Reserve: Credit *f* 2914.43.

De algemeene vergadering besluit tot het opvoeren der reserve ter hoogte van *f* 3000.—.

Boeking naar keuze:

a). *Winst en Verlies* aan *Belegd Reservefonds.*
Voor verlies op deze rekening . . . . *f* 226.62
Winst en Verlies aan *Reserve.*
Voor aanvulling dezer laatste rekening tot *f* 3000.— . . . . - 85.57

of *b*). *Reserve* aan *Belegd Reservefonds*
Voor verlies op laatstgenoemde rekening. . . . . . . *f* 226.62
Winst en Verlies aan *Reserve.*
Voor aanvulling dezer laatste rekening tot *f* 3000.— . . . . - 312.19

Beide boekingen leiden tot gelijke uitkomst; de overwegingen die er aan ten grondslag liggen, zijn uiteenloopend. Bij *a*) gaat men uit van de stelling dat de achteruitgang op het belegd reservefonds komen moet ten laste der winst- en verlies-rekening; de reserve zelve blijft daarbij op hare nominale hoogte, en er is slechts *f* 85.57 noodig om haar te brengen op *f* 3000.—; naar *b*) wordt vooropgesteld dat eene gebleken vermindering in waarde der beleggingen van het reservefonds tevens vanzelf het bedrag van dat fonds doet dalen, en dat pas na het aldus in overeenstemming brengen van de reserverekening met de werkelijkheid, kan worden gezien hoeveel dan nog aan de winst moet worden ontleend ter bereiking van de bepaalde som. En natuurlijk is 't, naar wij zeiden, hetzelfde of de Winst- en Verliesrekening wordt bezwaard met *f* 226.62 + *f* 85.57, of in ééns met *f* 312.19, maar wij houden het met de bij *b*) gegevene wijze, vooral ook omdat 't aan de aandeelhouders staat om te beslissen of niet misschien het verlies op de beleggingen eenvoudig van de reserve zal worden afgeschreven.

2) De Maatschappij „Groninger Turf-industrie", met een kapitaal van *f* 2000000. — heeft in hare statuten de bepaling dat 10 pct. der jaarlijksche winst zal worden gereserveerd, tot eene hoogte van 40 pct. van het kapitaal. Op de laatste balans kwam de reserve voor tot een bedrag van *f* 782824.95; het belegd reservefonds toont een vooruitgang aan van *f* 11219.83, en de totale netto winst is *f* 94881.50.

De algemeene vergadering besluit thans tot het aanleggen, nadat het maximum der statuaire reserve zal bereikt zijn, eener extra-reserve.

Boeking:

Belegd Reservefonds aan *Statuaire reserve* . . . . *f* 11219.83
Voor overdracht der winst op eerstgenoemde rekening naar de beleggingen der reserve.

Winst en Verlies	aan *Statuaire reserve*	- 5955.22
Voor overdracht van 10 pct. der winst.	Voor aanvulling dezer rekening tot 40 pct. van het kapitaal.	
	aan *Extra Reserve.*	- 3532.93
	Voor saldo van 10 pct. der winst, ten goede komende aan deze rekening.	

3) De voornoemde maatschappij heeft over 1894 een verlies te dekken van *f* 117277.22, wat krachtens besluit der algemeene vergadering geschieden zal door afschrijving uit de reserve, groot *f* 782824.95. De winst op het belegd reservefonds bedraagt *f* 11219.83; de interest op dit fonds *f* 29812.96.

Boeking:

Belegd Reservefonds	*f* 11219.83	aan *Reserve*	*f* 41032.79
Interest van het belegd reservefonds	- 29812.96		

Voor overdracht enz.

Reserve aan *Winst en Verlies* *f* 117277.22,

voor afschrijving uit de reserve, van het verlies over dit jaar.

OPMERKING. Zeer zeker had kunnen worden volstaan met eene boeking die minder over de reserve liep; aldus:

Belegd Reservefonds	*f* 11219.83	aan *Winst en Verlies*	*f* 117277.22
Interest van het belegd reservefonds	- 29812.96		
Reserve	- 76244.43		

Maar ofschoon eenige meerdere beknoptheid is aan te voeren ten gunste dezer wijze van inschrijven, zij is in strijd met onze meening dat alle uitkomsten der beleggingen van de reserve in eersten aanleg op die rekening behooren te worden afgeboekt.

Wij hebben hiermede wel zoo ongeveer de voornaamste rekeningen behandeld die bij de vennootschappen in 't algemeen plegen voor te komen; de overige staan meer bizonder in verband met den aard van het bedrijf der onderneming. Past men op de vennootschappen de splitsing toe, die 't meest voor de hand ligt, in zuiver handeldrijvende of fabriceerende lichamen, die feitelijk volmaakt overeenkomen met eene voor particuliere rekening uitgeoefende zaak, en andere die een eenzijdig karakter dragen zooals verzekering-maatschappijen, een exploiteerend, zooals expeditie-ondernemingen (spoorwegen, stoomvaartmaatschappijen enz.) of een gemengd, zooals cultuurondernemingen, commissiebanken enz., dan kan gezegd worden dat wij met de eerste rubriek hebben afgedaan. De vergelijking van het dan nog overblijvend deel met een breeden zoom zou ongelukkig geslaagd mogen heeten: inderdaad vormt dit verreweg de grootste meerderheid, en is het werken voor loon of commissie het kenmerkende in het doel, waarmede de meesten der vennootschappen worden opgericht. Eene hoofdrol bij de rekeningen van bijzonderen aard wordt dan ook gespeeld door die, welke eene voorstelling geven van die belooning voor den ter bewijzing aangenomen dienst.

Zoo noemden wij het eerst de talrijke klasse der verzekerings-instituten, die tegen genot eener premie op zich nemen in bijna alle kansen op ongeval de daaruit voortvloeiende geldelijke schade te vergoeden. Het ligt voor de hand dat zij bijna geene andere hoofden kunnen hebben dan dat der ontvangen premie, waaruit de beloopene schade wordt bestreden, en het vennootschappelijk kapitaal, ten waarborg, dat ook in geval van verlies de loopende verplichtingen kunnen worden nagekomen. Eene brandverzekering-maatschappij b.v. zal daarbij kunnen volstaan met één hoofd waarop in 't credit de genotene premie wordt geboekt, in 't debet de uitbetaalde schade, zoodat de winst op het bedrijf wordt aangewezen door de hoogte waarmee de creditzijde het debet overtreft. Toch doet zich in de practijk van het verzekeringswezen nog zóóveel voor, dat het van belang kan worden geacht om daarbij stil te staan. Vooreerst wordt de aangenomen dekking van het risico veelvuldig over verschillende verzekeraars verdeeld door middel van herverzekering, en vervolgens is voor het meerendeel dier risico's de verplichting tot hunne dekking nog niet afgeloopen op het oogenblik van opmaking der balans, terwijl de bij vooruitbetaliug verschuldigde premie reeds ten volle is ontvangen. De boekhouding moet de blijken dragen dat met deze beide voorname omstandigheden nauwkeurig is rekening gehouden.

Bij opklimming kunnen dus de volgende boekingen voorkomen:

a. Eene verzekering-maatschappij (tegen de schade, ontstaan door brand, zeeramp, veeziekte, hagelslag enz.) die alle verbintenissen voor eigen rekening neemt, kan zich beperken tot één hoofd: *Assurantierekening*, credit, zooals wij zeiden, voor de ontvangen premiën, debet voor de uitbetaalde vergoedingen wegens schade.

Is het oogenblik van afsluiten dáár, dan wordt opgemaakt hoeveel van de genotene premie nog niet is verdiend, omdat het risico nog loopt. Bij die opmaking behoort, dunkt ons, ten volle alle zoodanige premie aldus te worden aangemerkt, ook al zal de vervaldag der overeenkomst weldra aangebroken zijn. Er zou b.v. kunnen worden gezegd: van *f* 6.—, genoten aan premie voor de verzekering tegen brand van den inboedel van X., gedurende het tijdvak 1 April—31 Maart, is op 31 December $^3/_4$ deel der premie verdiend, omdat 9 maanden van de 12 zijn verstreken. Zoodanige stelling schijnt ons onjuist toe: het risico daalt niet met het verloop van tijd; het blijft hetzelfde, totdat het plotseling geheel ophoudt te bestaan. Zóó behoort dan ook de genotene premie ten volle als nog niet verdiend te worden aangemerkt, en dus uit het credit der assurantie-rekening over het loopend jaar gevoerd. Twee wegen staan daartoe open: voor het aldus uitgelichte deel, en in plaats daarvan, kan met den post *Assurantie-rekening* aan *Reserve voor onafgeloopen risico's* laatstgenoemd hoofd optreden, of door debiteering der *Assurantie-rekening* aan *Balans*, voor onafgeloopen risico's, kan het betrokken gedeelte naar het volgend boekjaar worden overgebracht. Wij geven de voorkeur aan laatstgenoemde wijze van doen, reeds omdat zij meer in overeenstemming is met de waarheid dat de premie komen moet ten bate van het tijdperk waarin het risico ophoudt, niet dat waarin het aanvangt te loopen, maar bovendien om hare eenvoudigheid. Is n.l. de rekening „reserve voor onafgeloopen risico's" geopend, dan zal telkens moeten worden opgelet, of eene uitbetaalde schadevergoeding behoort te komen speciaal ten laste van haar, of van de algemeene assurantie-rekening, wat in 't tegenovergesteld geval niet noodig is.

Hoe ook de keuze uitvalle, nooit debiteere men de assurantie-rekening voor de aan tusschenpersonen uitgekeerde provisie, nog veel minder voor onkosten uit anderen hoofde. Niet alsof niet inderdaad de ontvangen premie aldus zou worden verminderd; integendeel, haar beloop is onzuiver, en ten slotte moet de schade toch kunnen worden vergoed uit de netto-premie, uit de beschikbare middelen. Theoretisch zou er dus tegen het debiteeren der rekening voor alle toegestane kortingen en verschuldigde onkosten niet veel in te brengen zijn, maar eene assurantie-maatschappij die met nauwkeurigheid weten wil of haar bedrijf loonend is, behoort een duidelijk overzicht te hebben van al wat hare inkomsten verkort, en in hoeverre door de verschillende onderdeelen daarop invloed wordt uitgeoefend.

b. Eene maatschappij als voren, die óók in herverzekering geeft, of neemt en geeft. Deze kan nauwkeurig weten hoeveel aan premie uit dien hoofde wordt afgestaan of genoten, en in gelijke mate vermindert ook haar risico of neemt zij dit van anderen over. Niettemin kan zij, zoo ze wil, toch óók met één hoofd toe: credit voor geïnde premiën, ook wegens herverzekering, en voor de schadevergoeding, van andere maatschappijen ontvangen; debet voor de schaden, vergoed aan de clientèle, ook onder de zusterondernemingen, en premien wegens herverzekering, aan laatstgenoemden betaald. Maar deze wijze van boeken onthoudt der maatschappij de gelegenheid om te overzien welk gedeelte van haar bedrijf met vrucht wordt uitgeoefend, behoort te worden aangemoedigd, en welk ander deel moet worden ingekrompen, gestaakt of gewijzigd. Aan dit alles behoeft geen bijzondere aandacht te worden gewijd door eene maatschappij die alleen maar risico's overdraagt, d. i. slechts in herverzekering *geeft*: zij staat, in 't algemeen gesproken, feitelijk gelijk met eene maatschappij die uitsluitend voor eigen risico werkt. Inderdaad zal dan ook hij haar het hoofd „Assurantie in herverzekering" niet meer dan eene hulprekening zijn, eene die op de winst- en verliesrekening zonder invloed blijft. Immers zal zij worden gecrediteerd voor de van geassureerden ontvangen premiën, en gedebiteerd voor juist evenveel wegens aan andere maatschappijen afgestane premie; bij ontvangst van schadevergoeding zal wederom evenveel aan geassureerden moeten worden uitgekeerd.

Voorbeeld:

De Crooswijksche brandwaarborgmaatschappij verzekert aan H. P. te Amsterdam, de som van *f* 10000.— op inboedel, tegen eene premie van $^1/_8$ pct. Van het risico wordt *f* 7000.— overgenomen door andere maatschappijen, tegen genot der volle premie.

(De lezer zal meermalen aan den voet der polissen hebben aangetroffen de vermelding der sommen waarvoor de verschillende maatschappijen zich aansprakelijk stellen; b.v.:

f 3000.— Voor de Crooswijksche brandwaarborgmaatschappij
- 2000.— „ „ Verzekeringvennootschap „Gelria"
- 5000.— „ „ Societeit „Verzekering geeft rust",

Boeking:

H. P te Amsterdam	*f* 13.—	aan *Assurantie, eigen risico.* . . .		*f* 3.75
Voor ontvangen $1/8$ pct. premie wegens verzekering van *f* 10000.— op inboedel in perceel Jan de Wittstraat 37 te Amsterdam, voor 12 maanden van 2 April 1895—2 April 1896	*f* 12.50	Voor ons aandeel in de premie over *f* 10000.— verzekering op enz. *f* 3000.— à $1/8$ pct.		
Polisgeld	- 0.50	*Assurantie in herverzekering* . . .		- 8.75
	f 13.—	Voor het aandeel van de onderstaande maatschappijen in de premie over *f* 10000.— . . . enz.		
		De verzekeringvennootschap „Gelria" *f* 2000.— à $1/8$ pct.	*f* 2.50	
		De Societeit „Verzekering geeft rust" *f* 5000.— à $1/8$ pct.	- 6.25	
			f 8.75	
		Polissenrekening		- 0.50
		Voor kosten van polis No. . . ., in rekening gebracht aan H. P. te Amsterdam.		
				f 13.—

Opmerkingen. 1. In plaats van H. P. te Amsterdam kan een agent of correspondent debet worden voor de preme en kosten; of het hoofd „Diverse Debiteuren", of, bij dadelijke voldoening, de Kassa, Kassier of wie anders.

2. Het door andere maatschappijen opvorderbaar deel der premie moet in elk geval betaald worden, en komt dus, namens die maatschappijen, in het credit der rekening „herverzekering", in afwachting der voldoening. Zoodanige crediteering is steeds aan te bevelen, zelfs al vindt de vereffening direct plaats; omdat dan het verloop der handeling in zijn geheel uit de boeken blijkt.

3. Toch is veelal niet sprake van eigenlijke herverzekering, maar meer van aandeel in eene totaal geassureerde som, met genot van evenredig deel in de premie. Het is m. a. w. niet hetzelfde of eene maatschappij dadelijk voor een begrensd bedrag in eenige verzekering deelneemt, of dat zij later dat deel op de schouders van anderen overdraagt. Dit onderscheid kan al dadelijk op twee wijzen zich uiten: bij directe deelneming wordt, gelijk gezegd, ook de premie evenredig verdeeld; bij afzonderlijke overdracht kan die òf dadelijk òf later geschieden. Is daarbij de premie die de oorspronkelijk verzekerende maatschappij heeft af te staan, geringer dan die zij aanvankelijk genoot, dan bevoordeelt die maatschappij zich dientengevolge met dat verschil. Maar ongetwijfeld zal wel in elk geval de in 't geheel genoten premie in de boeken worden vermeld; ons schijnt dit stellig het beste toe.

4. Dat ook bij herverzekering tegen lagere premie het hoofd slechts de rol van hulprekening vervullen kan, behoeft zeker nauwelijks meer opzettelijk te worden gezegd; de winst op de premie komt de hoofdrekening „assurantie eigen risico" ten goede.

5. Ook de polissenrekening, ongemerkt ter sprake gekomen, is slechts eene hulprekening. Zij wordt debet voor wat de polissen aan drukloon, zegelkosten, en eventueel aan schrijfloon vereischen, en credit voor wat aan geassureerden in rekening wordt gebracht. Zij kan dus wel een winst- of verlies-saldo laten; de waarde der voorhanden polissen kan onder het actief worden opgenomen in de balans.

Maakt de maatschappij werk van herverzekering in de ware beteekenis, d. i. ook *nemende*, dan zal de meerdere of mindere omvang van hare werkzaamheid in die richting voor haar de wenschelijkheid kunnen bepalen om daarvan afzonderlijk boek te houden; ons komt die scheiding in elk geval aanbevelenswaard voor. En dàn komen de omschrijvingen: „assurantie eigen risico" en „assurantie in herverzekering" pas ten volle tot haar recht, want al kan, letterlijk genomen, een zeker deel van deze laatste worden ingedeeld bij het eigen risico, toch is het duidelijk dat het éene hoofd de voorstelling is van het dadelijk voor eigen rekening aanvaarde, het ander van overgenomen risico. Dit verschil is daarom zoo groot, omdat wel kan worden ondersteld dat in den regel de minst gevaarlijke risico's zullen worden aangehouden, daarentegen

de andere overgedragen. Het is dus zaak om voor de herverzekering een afzonderlijk hoofd te bestemmen; en indien eene maatschappij prijs stelt op algeheele volledigheid in het overzicht der uitkomsten van haar bedrijf, dan kan zij in hare boekhouding onderscheid maken tusschen

Assurantie, ten volle voor eigen risico;
Assurantie in gemeenschap met andere maatschappijen, waarbij als hulprekening te pas komt:
Assurantie, in herverzekering gegeven;
Assurantie, in herverzekering genomen.

Voorbeeld: De Amsterdamsche brandrisico-Societeit van A⁰. 1603 vindt op 31 December 1894 o.a. de volgende tellingen der proefbalans:

fol. 17.	Assurantie, ten volle voor eigen risico . .	*Debet* *f* 502.845.30	*Credit* *f* 994.317.95
„ 21.	Assurantie, in gemeenschap met andere maatschappijen	„ - 211.983.75	„ - 398.716.80
„ 29.	Assurantie, in herverzekering gegeven. . .	„ - 228.755.45	„ - 209.324.60
„ 33.	Assurantie, in herverzekering genomen . .	„ - 332.481.15	„ - 477.815.20
„ 40.	Agentenprovisie	„ - 240.017.50	

terwijl moet worden in acht genomen dat nog onvereffend is:

op fol. 17	*f* 116.291.20	voor onafgeloopen risico's.
	- 23.800.—	„ nog niet uitgekeerde schadevergoedingen.
„ „ 21	- 67.442.30	als voren.
	- 1.725.—	als voren.
„ „ 29	- 3.019.15	voor nog niet uitbetaalde premie.
	- 22.450.—	„ nog niet ontvangen schadevergoeding.
„ „ 33	- 68.317.40	„ nog onafgeloopen risico's.
	- 21.090.—	„ nog niet uitgekeerde schadevergoeding.
„ „ 40	- 11.385.—	„ nog verschuldigd aan agenten en correspondenten.

De te maken afsluitposten zijn eenvoudig genoeg. Aanvangende met het overdragen naar de balans van wat nog niet afgewikkeld werd, is het toch van belang om nog even op te merken het verschil in den aard van wat aldus wordt overgebracht: de wèl geïncasseerde maar nog niet verdiende premiën behooren op het volgend jaar thuis, daarentegen de wèl geleden maar nog niet uitbetaalde schade op het loopend tijdvak. Toch is het middel om daartoe te geraken, hetzelfde: debiteering van de betrokken rekening aan balans, en wel om de eenvoudige reden dat voor zooveel beoogd wordt de nog niet verdiende premie over te brengen, door die debiteering *het credit der rekening wordt verminderd*, terwijl voor de reserveering der schuld wegens nog niet uitgekeerde schadevergoeding *het debet der rekening wordt verhoogd*. In het volgend jaar is de uitkomst van den maatregel dezelfde, maar in omgekeerden zin: door de crediteering per balans is bij voorbaat deels het debet verminderd (= de dan uit te betalen schade voor het gereserveerde deel naar het vorig jaar teruggebracht) en aan de andere zijde het credit verhoogd (= de reeds vroeger genoten premie geboekt ten gunste van het jaar waarin het risico afloopt).

De boekingen zullen dus zijn:

De volgenden aan *Balans:*

fol. 17.	*Assurantie, ten volle voor eigen risico*	*f* 140091.20	
	Voor premie wegens nog onafgeloopen risico's. . . .		*f* 116291.20
	„ reserve wegens nog niet uitgekeerde schade . .		- 23800.—
„ 21.	*Assurantie in gemeenschap met andere maatschappijen* . .	- 69167.30	
	Voor premie wegens nog onafgeloopen risico . .		- 67442.30
	„ reserve wegens nog niet uitgekeerde schade . .		- 1725.—
„ 29.	*Assurantie, in herverzekering gegeven*	- 3019.15	
	Voor premie, nog verschuldigd aan andere maatschappijen wegens overgedragen risico		- 3019.15
„ 33.	*Assurantie in herverzekering genomen*	- 89407.40	
	Voor premie wegens nog onafgeloopen risico's. . . .		- 68317.40
	„ reserve wegens nog niet uitgekeerde schade . .		- 21090.—
„ 40.	*Agentenprovisie*	- 11385.—	
	Voor reserveering van nog verschuldigde provisie aan agenten en correspondenten.		- 11385.—
		f 313070.05	*f* 313070.05.

Hiertegenover komt nog te staan één post:

fol. 29. *Balans* aan *Assurantie in herverzekering gegeven* . . . . *f* 22450.—
Voor schadevergoeding, reeds uitgekeerd, maar nog terug te vorderen van andere maatschappijen . . . . . *f* 22450.—

Overbodig is zeker de opmerking dat nog onderscheidene andere balansposten zich kunnen en ongetwijfeld ook zullen voordoen, maar die hebben wij niet noodig waar het alleen te doen is om een blik te slaan op de eigenlijke uitkomsten van het bedrijf.

Na inboeking van het vorenstaande zullen de totalen der tellingen de volgende bedragen aanwijzen:

fol. 17.	Assurantie, ten volle voor eigen risico . . .	*Debet*	*f* 642936.50	*Credit*	*f* 994317.95
„ 21.	Assurantie, in gemeenschap met andere maatschappijen	„	- 281151.05	„	- 398716.80
„ 29.	Assurantie, in herverzekering gegeven . . .	„	- 231774.60	„	- 231774.60
„ 33.	Assurantie, in herverzekering genomen . . .	„	- 421888.55	„	- 477815.20
„ 40.	Agentenprovisie	„	- 251402.50		

Dientengevolge blijkt verdiend te zijn op de volgende rekeningen, wier credit moet worden verminderd langs den weg van verhooging van het debet, voor afschrijving der winst, door middel van den post:

De volgenden aan *Winst en Verlies.*

Voor winst op de navolgende rekeningen:

fol. 17.	Assurantie, ten volle voor eigen risico	*f* 351381.45	
„ 21.	Assurantie, in gemeenschap met andere maatschappijen .	- 117565.75	
„ 33.	Assurantie, in herverzekering genomen	- 55926.65	*f* 524873.85

terwijl de verliespost op provisie wordt weggemaakt met de boeking:

fol. 40. *Winst en Verlies* aan *Agentenprovisie.*

Voor afschrijving van provisie verschuldigd aan agenten en correspondenten - 251402.50

zoodat over het afgeloopen jaar eene netto winst is gemaakt van . . . . . . *f* 273471.35

Daalt men nu af in nadere bijzonderheden, zien wij tot welke bedragen de agentenprovisie komt ten laste der verschillende onderdeelen, en nemen wij aan dat die verdeeling zal zijn:

Voor rekening van fol. 17,	uit den aard der zaak het meest	*f* 159817.40
„ „ „ „ 21,	in verhouding ongeveer evenveel.	- 62399.60
„ „ „ „ 29	niets, omdat met de boeking van het aandeel der mede-verzekerende maatschappijen tevens de daarin begrepene provisie overging, volmaakt juist trouwens, omdat die provisie in 't geheel niet te onzen laste kan komen, en aldus ons geen belang inboezemen kan	- ——.—
„ „ „ „ 33,	almede uit den aard der zaak, het minst.	- 29185.50

dan volgt hieruit dat de maatschappij de agenten-provisie had kunnen afschrijven in plaats van op het algemeen hoofd Winst en Verlies, door afboeking ten laste van de speciale rekeningen, tot de genoemde bedragen. Op die wijze zou de winst- en verlies-rekening alléén zijn gecrediteerd, en wel voor de *netto*-winsten als volgt:

fol. 17.	Assurantie, ten volle voor eigen risico	*f* 191564.05
„ 21.	Assurantie, in gemeenschap met andere maatschappijen	- 55166.15
„ 33.	Assurantie, in herverzekering genomen	- 26741.15
	Totaal, als voren . . .	*f* 273471.35

Maar tevens heeft de maatschappij thans gelegenheid tot beoordeelen van de verkregen uitkomsten, en tot het geven van een antwoord op de vraag of alle onderdeelen genoegzaam loonend zijn. Wanneer van *f* 878026.75, ontvangen aan premiën van assurantie, ten volle voor eigen risico, *f* 191564.05 overblijft aan zuivere winst, dan zou in die verhouding de premie voor verzekering in gemeenschap met andere maatschappijen *f* 330274.50 $\times \frac{191564.05}{878026.75} =$ *f* 72057.85 hebben kunnen overlaten. Nu dat bedrag in werkelijkheid *f* 55166.15 is, blijkt dat de maatschappij eene juiste keuze deed bij het slechts gedeeltelijk aannemen van risico's; of de winst overigens voldoende is, staat aan haar

te beslissen. Evenzoo is het gesteld met de in herverzekering genomen assurantie: op dit hoofd zou de winst, om gelijk te loopen met die op direct aangenomen verzekeringen, hebben moeten bedragen *f* 448629.70 $\times \frac{191564.05}{878026.75} =$ *f* 97880.07. Hiertegenover staat de inderdaad gekweekte bate met *f* 26741.15 al zeer pover, en blijkbaar wisten de andere maatschappijen zeer wel wat ze deden, toen zij een deel harer risico's ter overneming aanboden, en het verkregen resultaat doet de vraag oprijzen of ook het overgenomen risico te groot of de premie te gering geweest is.

Het zij hier de plaats om te zeggen dat onze beschouwingen gegrond zijn op ons inzicht, zonder meer. Inderdaad schijnt het ons toe dat naar de door ons ontwikkelde wijze van boekhouden de administratie het eenvoudigst is, en de verkregen kennis der uitkomsten van het bedrijf, ook in zijne onderdeelen, voldoende. In de practijk evenwel wordt dit systeem niet of nog maar weinig gehuldigd: de meeste maatschappijen hebben niet de rekening „agentenprovisie", maar debiteeren hare tusschenpersonen dadelijk voor de *netto*-premie, na aftrek dus van de provisie. En hiertegenover plegen niet de door ons genoemde hoofden te worden gecrediteerd, maar eene rekening „premien", terwijl de uitgekeerde schadevergoedingen worden afgeboekt op de rekening „brandschaden". Wij zullen onze bedenkingen tegen dit stelsel hier ter plaatse beperken tot deze éene, dat o.i. aldus het overzicht op de uitkomsten tegenover de verdeeling der risico's niet genoegzaam volledig is. En zoo eene maatschappij nooit met herverzekering zich inlaat, zoomin gevende als nemende, dan komt het gescheiden houden der rekeningen „premiën" en „schaden" ons noodeloos voor.

Laat ons ter wille der eigenaardigheid een voorbeeld ontleenen aan de werkelijkheid, en hier inlasschen de volgende annonce, die dezer dagen in de dagbladen voorkwam.

Assurantie-Maatschappij tegen Brandschade

„DE NEDERLANDEN" van 1845.

Winst en Verlies, 31 December 1894.

Herverzekeringspremie . . .	*f*	894,946.11	Reserve voor Loopend Risico op 31 December 1893. . .	*f*	374,879.53
Brandschade (met inbegrip der nog te betalen)	-	900,504.26½	Reservefonds op idem . . .	-	649,960.70½
Provisiën en Agentschapskosten, Algemeene Administratie- en Reiskosten, Belastingen enz.	-	253,144.43	Reserve voor Koersverschillen op idem	-	46,317.97½
Gebouwen (voor afschrijving op de waarde)	-	2,500.—	Premiën	-	1,608,092.09
Agenten, Maatschappijen en Bankiers (voor afschrijving van Dubieuse Debiteuren) .	-	2,766.07	Aandeel van Herverzekeraars in Brandschade	-	506,441.74
Reserve voor Loopend Risico (50 pCt. van het netto premiebedrag in 1894).	-	356,572.99	Agenten, Maatschappijen en Bankiers (voor koersvermeerdering van vreemde geldswaarden)	-	1,704.44
Reservefonds (bedrag na bijvoeging van het aandeel in de Winst over 1894) . . .	-	718,284.39	Effecten (voor de meerdere waarde naar de koersen op 31 December 1894) . . .	-	22,555.90
Reserve voor Koersverschillen (bedrag na bijvoeging der voordeelen in 1894) . . .	-	70,578.31½	Renterekening	-	49,344.19
Dividend (30 pct. over *f* 200,000 gestort kapitaal).	-	60,000.—			
		f 3,259,296.57			*f* 3,259,296.57

Balans, 31 December 1894.

Aandeelhouders	*f* 1,800,000.—	Kapitaal	*f* 2,000,000.—
Effecten	- 668,207.—	Reservefonds	- 718,284.39
Hypotheken	- 397,140.—	Reserve voor Loopend Risico	- 356,572,99
Gebouwen	- 163,355.58	Reserve voor Koersverschillen	- 70,578.31½
Saldo Debiteuren en Crediteuteuren (waaronder nog te betalen schaden)	- 166,698.08½	Dividend . . . *f* 60,000.—	
Kassa	- 6,687.48	Dividendbewijzen van vroegere jaren . . . - 727.50	
Wissels	- 4,075.05		- 60,727.50
Inventaris (geheel afgeschreven)	- —.—		
	f 3,206,163.19½		*f* 3,206,163.19½

Wij bieden dezen staat aan ter bestudeering, zonder onzerzijds andere opmerkingen daaraan toe te voegen dan dat 1°. opvallend mag heeten de wijze waarop het reservefonds over de winst- en verliesrekening loopt. Blijkbaar is dat fonds met *f* 68323.68½ versterkt, en wèl zoo eenvoudig was het, dunkt ons, geweest indien de debetzijde van winst en verlies daarmêe was bezwaard, liever dan de volle hoogte van het reservefonds tijdens de vorige afsluiting op te nemen onder de baten, en het verhoogd bedrag, eveneens ten volle, onder de lasten. De tweede opmerking, dat het opbrengen in de balans van één saldo wegens vorderingen en schulden de gelegenheid beneemt om te zien hoeveel nog uitstaat en hoeveel nog betaald moet worden, is van zeer ondergeschikte beteekenis, en valt vermoedelijk weg tegenover den wensch naar beknoptheid in het verslag. Maar de laatste achten wij tevens van het hoogst belang: afgaande op de gepubliceerde cijfers in verband met herverzekering:

afgestaan aan premie	*f* 894.946.11
waartegenover terugontvangen aandeel in schaden	- 506.441.74
ligt de slotsom voor de hand dat het geven in herverzekering der maatschappij is te staan gekomen op een verlies van	*f* 388.504.45

welke aanzienlijke som zij had kunnen besparen door de aangenomen risico's voor eigen rekening te houden.

Vermoedelijk evenwel is deze conclusie voorbarig; zeer waarschijnlijk bevindt zich onder het totaal van *f* 1608092.09, aan premiën genoten (wij stippen nog even aan dat deze maatschappij wèl de rekening „agenten-provisie" heeft) een groot deel wegens aangenomen assurantie in herverzekering. Maar met te meer aandrang komen wij op tegen eene wijze van inboeken die het overzicht onvolledig maakt, en niet de gegevens levert op grond waarvan kan worden beoordeeld welke de uitkomsten der verschillende takken van werkzaamheid zijn geweest.

Hiermede afstappende van de assurantie als bepaald bedrijf, hebben wij nog te bespreken het hoofd „Assurantie, eigen risico", dat meermalen voorkomt bij exploiteerende maatschappijen. Door de benaming wordt reeds eenigermate aangeduid wat er onder is te verstaan: het betreft hier niet het uitoefenen van het verzekeringsvak, maar het geheel of gedeeltelijk voor eigen rekening houden van risico's die gewoonlijk door assurantie bij anderen worden gedekt. Eene maatschappij die dit doet — inderdaad kan ieder die wil, aldus handelen — is haar eigen verzekeraar, en wanneer het risico gering is, wegens den uitstekenden staat waarin het materiaal verkeert of om welke andere reden ook, is het gevaar voor verlies niet groot, kan integendeel op die wijze eene niet onaanzienlijke bate worden gekweekt. Om de hoogte daarvan te bepalen, wordt de premie die anders zoude hebben moeten worden betaald, op de gewone wijze afgeboekt in het debet der rekening onkosten, verzekeringspremie, of hoe ze moge heeten, maar terwijl in gewone omstandigheden de verzekeraar zou moeten worden erkend, komt de bespaarde premie thans in het credit van het hoofd „Assurantie, eigen risico."

Hiermede wordt het dubbel doel bereikt, deels dat de maatschappij erkent verplicht te zijn tot afstand van de gebruikelijke premie, anderzijds dat zij, op de wijze van een gewoon assuradeur, zelve die premie genoten heeft. Getrouw blijvende aan dat stelsel, wordt alle voor eigen rekening geleden schade tegenover die genoten premie afgeboekt, weder op het hoofd „Assurantie, eigen risico", terwijl overigens op de wijze die geheel past in de boekhouding van den eigenlijken assuradeur, met het gekweekte voordeel naar welgevallen kan worden gehandeld.

Als regel kan wel worden aangenomen dat aanvankelijk op kleine schaal zal worden begonnen met het voor eigen rekening houden van risico's, en dat dan nog zoo weinig mogelijk van de bespaarde sommen zal worden opgenomen onder de ter verdeeling komende winsten. Het staat immers vast dat in gewone gevallen de premie toch had moeten worden betaald, en ééne ramp kan het geheele voordeel en nog meer verslinden. Daarom wordt geleidelijk eene reserve aangelegd en versterkt, tot deze zóó groot is geworden, dat zonder vrees de geheele bate van eenig jaar uit dien hoofde kan worden uitgedeeld. De bedoelde reserve kan voorkomen onder het steeds aangroeiend hoofd „Assurantie eigen risico", of wel, naar keuze, onder de benaming „Assurantie-reserve"; langs laatstgenoemden weg komt het doel beter uit.

Zeer belangwekkend in dit en meer andere opzichten zijn de volgende staten der

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND".

VERKORTE BALANS

Debet. **over 1894.** *Credit.*

Debet			Credit		
Aan ongeplaatste Aandeelen 2e serie, waarvan *f* 204,500.— beschikbaar ter eventueele inwisseling tegen 5 pCt. Obligatiën, Leening Anno 1872	*f* 1,736,500	—	Per Kapitaal	*f* 7,000,000	—
» Kassa en Kassiers	- 43,281	80	» 5% Obligatie-leening 1872	- 204,500	—
» Wissels in portefeuille	- 87,907	50	» 4% idem 1881	- 1,322,000	—
» Gelden op Prolongatie en Deposito	- 1,107,000	—	» Diverse Crediteuren	- 238,257	76
» Huizen en Erven	- 60,000	—	» Reparatie-rekening	- 39,095	64
» Meubilair	- 1	—	» Nog niet ingevorderde Dividenden	- 11,427	—
» Etablissementen te Amsterdam	- 127,000	—	» Nog niet ingevorderde Obligatiën en Coupons der Geldleeningen	- 5,100	—
» Werkplaats te Amsterdam	- 17,416	09	» Vracht en passagegelden over loopende reizen	- 780,199	65
» Stoomschepen der Maatschappij	- 5,524,000	—	» Assurantie-Reserve-rekening	- 900,000	—
» Inventarissen der Stoomschepen	- 143,444	84	» Reservefonds volgens Artikel 24 der Statuten	- 387,933	62
» Reisonk. over loopende reizen der vloot	- 448,298	94	» Ondersteuningsf. voor het Personeel	- 196,564	81
» Gages der equipage over loopende reizen der vloot	- 116,041	08	» Reserve tot versterking van het Ondersteuningsfonds	- 100,000	—
» Assur.-rekening voor jaarverzekering	- 180,987	15	» Premie-rekening voor de Officieren	- 23,362	50
» Magazijn rekening	- 369,594	93	» Rekening van afschrijving	- 400,000	—
» Rekening van Steenkolen	- 596,324	76	» Winst- en Verliesrekening	- 2,019	79
» Effecten-rekening	- 763,944	55	» Rekening van Uitdeeling	- 649,165	—
» Belegd Reservefonds	- 332,586	06	» Assurantie eigen risico	- 2,500	—
» Belegd Ondersteuningsfonds	- 179,953	57			
» Belegd Premiefonds voor Officieren	- 17,645	—			
» Diverse Debiteuren	- 410,198	50			
	f 12,262,125	77		*f* 12,262,125	77

WINST- EN VERLIESREKENING
over 1894.

Debet.

Aan *Etablissementen Amsterdam (Handelskade)* voor afschrijving op deze rekening . .	f	11,170	—
» *Wisselrekening*	-	9,251	46
» *Reserve ter versterking van het Ondersteuningsfonds v. het Personeel* bij gelegenheid van de viering van het 25-jarig bestaan der Maatschappij, behoudens goedkeuring van dit voorstel door de Algemeene Vergadering van Aandeelhouders	-	100,000	—
» *Rekening van Afschrijving.* Voor afschrijving op verschillende machinedeelen, in voorraad liggende te Port-Said, Batavia en Amsterdam . . . f 32,544.81 Voor dito op de stoomschepen. . . . - 567,493,37	-	600,038	18
» *Winstverdeeling* . . . f 701,800,—			
» *Uitdeeling* over . . . f 5,263,500.—			
Kapitaal eerste 5% geheel f 263,175,—			
Extra winst f 438.625.— 60% aan aandeelhouders . - 263,175,—			
10% f 526,350.—			
40% vastgesteld volgens Art. 24 der Statuten . . - 175,450.—	-	701,800	—
» *Bedrijfsbelasting over de Uitdeeling.* f 526,350,— à 2½% . .	-	13,158	75
» *Saldo op nieuwe rekening.*	-	2,019	79
	f	1,437,438	18

Credit.

Per *Saldo van vorige rekening.*	f	4,694	16
» *Reizen der stoomschepen.* Voor het voordeelig saldo in het afgeloopen jaar . .	-	1,119,565	86
» *Provenu van verkochte oude Materialen, enz.*	-	7,295	35
» *Werkplaats Amsterdam* .	-	8,988	25
» *Effectenrekening.* Voor saldo uitdeeling bij eindliquidatie over de aandeelen in de stoomvaartmaatschappij »Phoenix", die geheel waren afgerekend in onze boeken en waardoor de verliespost in de Winst- en Verlies-rekening over 1891 geboekt, met dit bedrag wordt verminderd. .	-	24,564	58
» *Assurantie Eigen Risico* .	-	237,341	72
» *Interestrekening.* Voor het batig saldo dezer rekening.	-	34,988	29
	f	1,437,438	18

Deze bescheiden zijn eene beschouwing en bestudeering overwaard; de beoefenaar beoordeele uit de balans welke activa en passiva bepaalde bezittingen en schulden voorstellen, en welke daarentegen boekposten zijn, ofschoon deze niet minder invloed oefenen op de positie der maatschappij. Wij gelooven onzerzijds ons te kunnen onthouden van eenige bijzondere toelichting, en beperken onze opmerkingen tot deze, dat de ter verdeeling komende winsten en de bedrijfsbelasting vermoedelijk verdeeld zijn over de beide hoofden „Diverse Crediteuren" en „Rekening van uitdeeling", en dat even waarschijnlijk de laatste rekening weder een onverdeeld dividend in zich begrijpt.

Bijzondere rekeningen komen nog voor bij maatschappijen met een speciaal karakter, al naar mate van den aard van het bedrijf. Het zou ons te ver voeren indien wij ze allen in onderdeelen wilden bespreken; voor ieder die ons tot hiertoe met succès heeft gevolgd,

zullen ze trouwens bij voorkomen niet moeielijk te begrijpen zijn, omdat in den regel de bestemming uit de benaming blijkt.

Ongetwijfeld neemt met de verspreiding van betere kennis der beginselen waarop het boekhouden berust, de inrichting der boeken toe in grondigheid en stelselmatigheid in den vorm. De splitsing der boekhoudingen naar den aard der werkzaamheden heeft gunstigen invloed geoefend op de degelijkheid en betrouwbaarheid der administratie. En, al zijn de regels voor allen gelijk, toch zijn de vormen zeer onderscheiden en eigenaardig.

De laatste jaren heeft zich in 't bijzonder de „landbouwboekhouding" baan gebroken, waarbij, zeer ten gerieve van pachters en grondeigenaars, en in 't belang van statistieken, waarop dan weder allerlei conclusies kunnen worden gebouwd en maatregelen van wetgeving genomen, veel beter dan vroeger mogelijk was, de uitkomsten van het bedrijf kunnen worden vastgesteld en beoordeeld. Terloops zij hier opgemerkt dat dit nut der boekhouding in 't algemeen veel te weinig wordt erkend en gezocht, waar zij meestal slechts wordt beschouwd als eene bezigheid, onvermijdelijk in 't belang der goede orde[1]).

Is dus, zooals wij zeiden, uit den aard der zaak elke boekhouding aan vaste beginselen gebonden, in zooverre dat om de uitkomsten te kunnen bepalen, verschillende hoofden moeten worden aangelegd, dan valt gemakkelijk de bestemming te begrijpen van de verschillende rekeningen die elk bedrijf meebrengt. We kunnen dus heenstappen over mest-, stroo-, pacht-, arbeidsloon- en alle verdere rekeningen uit de landbouwboekhouding, en zullen ter wille der beoefenaren, die vermoedelijk eer met het fabriekswezen dan met den landbouw in aanraking kunnen komen, alléén in 't kort de „fabrieksboekhouding" bespreken. Denzelfden weg als in de fabriek zelve, leggen de goederen af in de boekhouding: indien eene vennootschap die uit de grondstof bewerkte fabrikaten verkoopt, ééne algemeene goederenrekening heeft, die gecrediteerd wordt voor de verkoopen, en gedebiteerd voor de aankoopsom der grondstoffen met alle op de bewerking vallende kosten, dan wordt zeker de kennis der uitkomsten in 't algemeen verkregen, maar niet bekend wordt de invloed die de verschillende stadiën van bewerking uitoefenen op den kostprijs. Om daartoe te geraken, kan eene meer of minder uitgebreide verzameling hoofden worden aangelegd, maar in den regel zal kunnen worden volstaan met een groepeeren der verschillende boekingen onder drie algemeene opschriften: „Grondstoffen-rekening", „Fabrieksrekening" en „Gefabriceerde goederen". De eerstgenoemde twee stellen hulprekeningen voor, trappen om te komen tot de laatste, op de wijze als „Goederen van buitenslands" in verband staat met de eigenlijke Goederenrekening. Zoo wordt de

Grondstoffenrekening debet voor alle verplichtingen uit dien hoofde: de aankoopsom, transport-, opslag- en verzekeringskosten, makelaars-courtage enz.; credit voor den aldus bepaalden prijs van alle grondstoffen die in bewerking worden genomen, wordende dan de

Fabrieksrekening debet voor die sommen. Te haren laste komen verder alle kosten die op de eigenlijke bewerking vallen, behoudens misschien enkele algemeene onkosten die drukken op het bedrijf in zijn vollen omvang. Daar intusschen voor eene fabriekszaak de voornaamste vraag niet deze is, hoeveel zij ontvangt voor hare fabrikaten, maar veel meer deze op welken prijs zij haar zelve komen te staan, kan wel aangenomen worden dat alle onkosten die niet strikt rechtstreeks vallen op de rubriek „Grondstoffen", tehuis behooren op de Fabrieksrekening. Hoofdzaak is dat kunne worden bepaald welke de totale inkoopsom is der bewerkte goederen, opdat bij aflevering uit de fabriek in het verbruik of in 't magazijn de fabrieksrekening daarvoor worde gecrediteerd en de

„*Gefabriceerde goederen*" gedebiteerd. Deze eindrekening wordt op de gewone wijze credit voor de verkoopen.

Op „grondstoffen" en „fabrieksrekening" kunnen dus geene andere winsten of verliezen te boeken zijn dan van toevalligen aard: wanneer nog vóór het voltooien der bewerking verkoop plaats vindt of afrekening wegens brand- of andere schade, en bij opmaken der balans. In al deze gevallen wordt het voor- of nadeelig verschil afgeboekt op het hoofd zelf; doen zij zich niet voor, dan zullen de tellingen van debet- en creditzijde nauwkeurig of althans ongeveer gelijk loopen, maar het doel is bereikt, dat overzicht wordt verkregen op de verhouding der kosten van de ruwe tot die van de bewerkte grondstof. Wil men — wij zeiden dit reeds — de oorzaken die daartoe meêwerken, in onderdeelen kennen, dan zullen onderscheidene andere rekeningen kunnen worden aangelegd, maar zelfs dan nog zal het goed zijn die af te sluiten per die rekening waarop zij feitelijk behooren en dadelijk hadden kunnen worden gebracht.

Eene zeer eigenaardige en o.i. te weinig gebruikte rekening — uit de afwezigheid van

[1]) Uitnemend is het voordeel van verwerken der door de boekhouding verschafte gegevens tot grondslag van berekeningen, aangetoond in het onlangs verschenen werk »Handleiding bij het opmaken en controleeren van inventaris en balans", door J. G. Ch. Volmer; Utrecht, W. Anton Abels.

samenhang valt af te leiden dat wij op het uitgebreid „diversen"-gebied zijn aangeland — is die van de „Verbonden waarden". Wanneer goederen in natura of op ceel, effecten of eenigerlei andere waarden in onderpand worden gegeven of genomen ten behoeve eener bepaalde leening, dan ontstaat eene dubbele wijziging: vooreerst wordt de kas of ander tegoed versterkt of verminderd, waartegenover in credit of debet de beleening-(prolongatie-)rekening staat, maar vervolgens is het recht op het in onderpand gegeven goed eenigermate verdeeld; de oorspronkelijke eigenaar bezit dat recht niet meer ten volle, en evenmin nog hij die het geld voorschoot: de waarden zijn *verbonden*. Nu is het zeer waar dat in de boekhouding kan worden volstaan met aanteekening alléén van die eerste verhouding, maar meer in den regel dunkt het ons indien ook de andere uit de boeken blijkt. En dan met name uit de hoofdboeken, want dat er van de verpanding voor 't minst nota genomen wordt in eenig aanteekenboek, ligt voor de hand. Het opnemen dan in het grootboek wordt verkregen door behalve de kas te doen staan tegenover de beleeningrekening, ook de goederen-, effecten- of andere rekening tegenover de „verbonden waarden".

Voorbeelden:

1) De Weesper Zoutziederij (wier bezit aan effecten in 't geheel *f* 42317.48 beloopt) sluit op *f* 10000.— aandeelen Cultuur-maatschappij der Vorstenlanden, koers 68 pct., eene prolongatie *on call* [d.i. terugbetaalbaar direct na opvordering] groot *f* 6000.— franco provisie, met de firma Nolthein en Calkoen, die het bedrag stort bij de Associatie Cassa.

De onvermijdelijke boeking is natuurlijk in de eerste plaats:

Associatie Cassa aan *Prolongatie* . . *f* 6000.—

Voor gesloten prolongatie met Nolthein & Calkoen, op onderpand van *f* 10000.— aandeelen Cultuurmaatschappij der Vorstenlanden,

maar bovendien kan worden gejournaliseerd:

Verbonden waarden aan *Effectenrekening* *f* 6800.—

Voor in onderpand gegeven *f* 10000.— aandeelen Cultuurmaatschappij der Vorstenlanden, in prolongatie groot *f* 6000.— met Nolthein & Calkoen.

Op die wijze blijkt uit de hoofdboeken dat de vennootschap wèl nog bezitster is van *f* 10000.— aandeelen Cultuurmaatschappij der Vorstenlanden, maar niet meer in vrijen eigendom: die waarden zijn verbonden, en slechts het resteerend bedrag (*f* 42317.48 — *f* 6800.—) blijft als onbezwaarde bezitting voorkomen.

Komen bij aflossing der beleening de fondsen weder in vrijen eigendom terug, dan wordt op nieuw niet alleen aanteekening gehouden van de geldelijke regeling, maar bovendien door middel der terugboeking „Effectenrekening aan Verbonden waarden" het effectenbezit op vorige hoogte gebracht.

2). De Vaderlandsche Broodfabriek te Coevorden sluit hare balans over 1894 af met o.m. de volgende posten:

Hypotheek u/g . . . . *f* 32400.—

Aan P. Landman te Smilde *f* 8000.— op zijne boerderij, groot 16.48.24 H.A.
„ enz.

Prolongatie u/g . . . . *f* 68000.—

(Volgt de lijst).

Verplichte boeking:

Balans aan *de Volgenden.*

aan *Hypotheek u/g*. . . . . *f* 32400.—
„ *Prolongatie u/g*. . . . . . . - 68000.—

Vrijwillige boeking:

Balans.

aan *Vaste goederen op onderpand van hypotheek* . . . . . . *f* 32400.—
„ *Effecten op onderpand van prolongatie* . . . . - 68000.—

waartegenover:

Verbonden waarden aan *Balans* . . *f* 100400.—

(Volgt de specificatie).

Men ziet hieruit dat de gever van onderpand het verbonden goed kan opbrengen voor de volle waarde; de ontvanger behoeft niet hooger te gaan dan de voorgeschoten som; beiden boeken dus voor het belang wat zij nauwkeurig hebben bij het pand.

In elk geval is, naar wij bij herhaling gaarne toegeven, de inschrijving niet bepaald noodzakelijk, maar de maatregel draagt, dunkt ons, bij tot volledigheid, en is bijna niet te vermijden wanneer het onderpand in contanten bestaat. Vaak genoeg komt het voor dat ten behoeve van iemand die crediet heeft, door een ander een waarborg in geld wordt gestort. In zulk geval moet de kas worden gedebiteerd, maar daarom is hij die het gaf, geen crediteur in den gewonen zin. De beantwoording der vraag wie recht heeft op het geld, hangt af van het nakomen der verplichtingen door den debiteur. Hangende de onzekerheid daaromtrent, behoort het geld niemand bepaaldelijk toe, en wordt het hoofd „Verbonden waarden" als crediteur opgebracht.

Veel gelijkenis met de pas behandelde rekening heeft die van het „Waarborgfonds", dat ter verzekering der soliditeit van onderscheidene instellingen wordt bijeengebracht. Hier kan nog veel minder dan zooeven twijfel bestaan of van dit feit uit de boeken zal blijken: waar het geldt om den indruk van betrouwbaarheid naar buiten te doen ontstaan en te onderhouden, zal de directie wel niet aarzelen om de bewijzen dier veiligheid op te nemen in de uitgaande stukken. Voor het overige staan de gevallen gelijk, en tegenover de bestanddeelen van het waarborgfonds komen dus de rechthebbenden daarop, of liever gezegd de bijeenbrengers daarvan, voor even groot bedrag te staan.

Voorbeelden:

1) De coöperatieve vereeniging „Werkman's tehuis" te Purmerend wordt opgericht met een kapitaal van *f* 75000.—, in 50000 volgestorte aandeelen à *f* 1.50. Door eenige vermogende stadgenooten is een waarborgfonds bijeengebracht ten bedrage van *f* 30000.—, dat in effecten is gedeponeerd bij de Nederlandsche Bank, en waartegenover 60 bewijzen van deelgerechtigdheid zijn afgegeven.

Boeking:

Kassa aan *Aandeelenkapitaal* . . . *f* 75000.—
Effecten van het waarborgfonds aan *Aandeelen in het Waarborgfonds.*

Voor gedeponeerd bij de Nederlandsche Bank (volgt de omschrijving der effecten), waartegen uitgereikt 60 bewijzen van aandeel à nominaal *f* 500.— ieder . . *f* 30000.—

Voor de hand ligt het, dat zoolang dit waarborgfonds ongerept blijft, de boeking steeds in de aangenomen nominale som geschiedt. Het is toch niet zoozeer om uitdrukking in geld te doen: de bewijzen van aandeel geven meer eigenlijk recht op de gedeponeerde fondsen dan op hunne waarde. Met vóór- of achteruitgang daarvan heeft dus de vennootschap in hare boeken zich niet in te laten; wil zij doen uitkomen dat de ten waarborg afgestane fondsen méér waard zijn dan de nominale op de balans daarvoor uitgetrokken som, dan kan zij in de gepubliceerde balans binnenslijns opnemen eene specificatie, die de effectieve waarde aantoonen kan met b.v. *f* 43800.—.

Zelfs bij belangrijken achteruitgang der waarde zal het in den regel onnoodig zijn in de boeken daarmede rekening te houden, want wanneer dientengevolge deponeering van verdere fondsen plaats heeft ter versterking der waarde, zal dit geene boeking behoeven mede te brengen, al zal dat het geval kunnen zijn wanneer te voren de vermindering is geboekt met een post als b.v. deze:

Nog te deponeeren effecten van het waarborgfonds aan *Effecten van het Waarborgfonds.*

2) Door de coöperatieve vereeniging voornoemd is over 1894 ontvangen aan rente over de gedeponeerde effecten van het waarborgfonds:

Van *f* . . . $3\frac{1}{2}$ pct. N. W. S. *f* . . . . .
„ - . . . 4 pct. . . Hyp.-bank - . . . . .
enz.

Totaal *f* 1440.—

die ten goede komen aan de houders der aandeelen in het waarborgfonds, tegen intrekking van coupon No. 1.

Boeking:

Interest van het Waarborgfonds (welk hoofd gaandeweg is gecrediteerd bij de incasseering van de achtereenvolgens vervallende coupons) aan *Coupon No. 1* (of Coupon Januari 1895) *van het Waarborgfonds* *f* 1440.—.

Blijkbaar is deze rekening, hoezeer strikt gescheiden van die der interesten of dividenden van de maatschappij zelve, overigens toch in wezen geheel aan deze gelijk; niet-ingevorderde coupons van het waarborgfonds blijven in het credit der balans onder de passiva voorkomen.

3) Wegens faillissement der meergenoemde vereeniging vervalt het geheele waarborgfonds aan de crediteuren. Blijkens opmaking bedraagt de waarde *f* 41730.48.

Boeking:

a) *Effecten* . . . . *f* 41730.48

Voor de waarde der heden aan de vennootschap vervallen effecten.

(Volgt de specificatie).

aan *Effecten van het Waarborgfonds* *f* 30000.—

Voor opheffing dezer rekening.

aan *Winst en Verlies* . . . . . - 11730.48

Voor overwaarde der effecten van het Waarborgfonds boven de boekwaarde.

b) *Aandeelen in het Waarborgfonds* . . *f* 30000.—

Voor opheffing dezer rekening wegens verval der gedeponeerde effecten aan de vennootschap.

aan *Winst en Verlies* . . . . . *f* 30000.—

Voor overdracht van de boekwaarde der gedeponeerde effecten naar de bezittingen der vennootschap.

Anderen zullen ter wille van beknoptheid het maken van één post voorstaan, en boeken:

Effecten	*f* 41730.48	
Aandeelen in het Waarborgfonds	- 30000.—	
aan *Effecten van het Waarborgfonds*		*f* 30000.—
„ *Winst en Verlies*		- 41730.48

maar wij meenen dat de regelrecht tegenover elkander staande zaken bij elkander behooren zonder vermenging met andere feiten. In elk geval is het totaal der boekingen noodig om niet alleen de bestaande rekeningen „Effecten van het Waarborgfonds" en „Aandeelen in het Waarborgfonds" te doen verdwijnen, maar om ook de tot dusverre verbonden effecten onder de bezittingen der vennootschap te doen plaats nemen.

Toch is het misschien niet overbodig om te zeggen dat afboekingen als deze pas behoeven voor te komen in gevallen als het voorgestelde, dat het geheele waarborgfonds vervalt. In gewone omstandigheden zal het fonds voor onveranderd bedrag in de boeken kunnen blijven.

Hier afscheid nemende van de boekingen bij naamlooze vennootschappen, hopen wij er in geslaagd te zijn, den beoefenaar een genoegzaam helder inzicht te hebben gegeven. De boekhouding op zich zelve is bij deze lichamen onderworpen aan dezelfde regels als die van hen die zaken drijven voor eigen rekening, maar de practijk brengt tal van bijzonderheden mee; deels gegrond op de verhoudingen die uit wettelijke bepalingen voortvloeien, en voor de overgroote rest op het eenvoudig feit dat niet één persoon of éene firma, maar eene verzameling van aandeelhouders rechthebbend is op de bezittingen en de winsten. Wij zijn er van overtuigd dat men het samenstel dier bijzonderheden belangwekkend genoeg zal hebben gevonden, en bevelen met nadruk eene bestendige studie aan van de vele verslagen en mededeelingen, waarmede men in overvloed gelegenheid heeft uit de werkelijkheid kennis te maken.

Als vóóroefening bij die studie moge dienen het uitwerken van de hier volgende

Journaalposten en Balansen.

Drie bankiers, de firma Louis Kuhne, alhier, Boonackers & Co., Gorinchem, en A. S. de Ridder te Utrecht verzekeren aan de firma Vliegenthart & Schreuder te 's Hertogenbosch de plaatsing van een aandeelen-kapitaal groot *f* 600000, verdeeld in 600 aandeelen à *f* 1000, in een door haar te exploiteeren sigaren-fabriek. Zij nemen dit kapitaal over tegen den koers van 98 pCt.

Bij gehouden openbare inschrijving wordt door verschillende personen voor *f* 412000 deelgenomen tegen den koers van 106 pct.

Aan den boekhouder L. Vlug van de firma Vliegenthart & Schreuder worden voor zijne bemoeingen 2 aandeelen ten geschenke gegeven door het consortium.

Het overige wordt tusschen de deelhebbers in het consortium verdeeld en door ieder van hen voor eigen rekening genomen.

De gemaakte onkosten voor anonces, courtages en porto's bedragen *f* 3910.80, de toelagen aan finantieele bladen *f* 1000.—.

Wat zal de firma Louis Kuhne alhier boeken wanneer zij zich belast heeft met de regeling van deze zaak, de gelden der deelnemers ontvangt en alle betalingen doet?

(Examen »Vooruit", Amsterdam, Juni 1895).

De fabriek „de Vulcaan" tot het vervaardigen van stoom- en andere werktuigen te Amsterdam, besluit haar filiaal te Hellevoetsluis wegens het verplaatsen der rijkswerven op te heffen.

De proefbalans door den boekhouder te Hellevoetsluis vervaardigd op 30 Juni 1895 geeft de volgende saldo's aan.

Machineriën	*f* 18240.—	
Debiteuren	- 9835.20	
Hoofdkantoor		*f* 51820.52
Kassa	- 325.45	
Bewerkte metalen . .	- 10915.60	
Salarissen en loonen. .	- 4225.80	
Gereedschappen . . .	- 2955.25	
Onkosten.	- 2810.15	
Crediteuren		- 12960.88
Gebouwen	- 6540.—	
Bewerkte goederen . .	- 7222.10	
Reserve Dubieuse Debiteuren		- 3500.—
Dubieuse debiteuren. .	- 6200.—	
Winst en Verlies. . .		- 988.15
	f 69269.55	*f* 69269.55

Welke journaalposten worden door den boekhouder te Amsterdam gemaakt?

(Examen »Vooruit", Amsterdam, Juni 1895).

De Mercantile Bank te Londen verzoekt mij £ 1546.8.4 tegen den koers van *f* 12.10, die zij van mij op de mijne rekening te vorderen heeft, op de hare rekening over te brengen = *f* 18711.44.

Verder geeft zij mij last om dit bedrag na aftrek van mijne vordering op de hare rekening groot *f* 5080.— en van eene som van *f* 4000.—, die zij bij mij à deposito wenscht te houden, in papier op Parijs over te maken aan de Société Générale te Parijs.

Deze remise aan de Société Générale gezonden in mijn eigen traite op haar groot frs. 20065.51 tegen den koers van *f* 48.— Kz. = *f* 9631.44.

(Examen »Vooruit", Amsterdam, Juni 1895).

Bericht ontvangen van Van Leeuwen & Co. te Batavia, dat zij voor gezamentlijke rekening met mij, ieder voor $^1/_2$, hebben ingekocht 400 kisten Gom-damar, netto 420 picols à *f* 40.—

Ind. Ct. = *f* 16800.— Ind. Ct.
Onkosten en diversen - 1200.— „ „
Commissie $2^1/_2$ pct.
à *f* $100^1/_2$,

welke goederen aan mij zijn geconsigneerd.

Tot dekking van het geheele aankoopsbedrag zend ik remise in een zichtwissel, gekocht van de Koloniale Bank à 100.— en voldaan in eene kas-aanwijzing op haarzelve.

Bij de bankiersfirma A. B. & Co. wordt op 27 April 1895 de gelegenheid opengesteld tot inschrijving op eene 4 pcts. Obligatieleening der Cultuuronderneming „Modjo Warno", groot *f* 500000.— tegen den koers van 103 pct.

De stukken zijn groot *f* 1000.— met coupons per 1 Mei en 1 November.

De stortingen moeten plaats vinden:

1 Mei 33 pct.
20 „ 30 „
20 Juni 40 „

of in ééns op 1 Mei; door hen die in gedeelten fourneeren, moet 4 pct. rente van 1 Mei af worden bijbetaald.

Commissionnairs en makelaars genieten $^1/_4$ pct. courtage.

De geheele leening wordt geplaatst; op 1 Mei vindt volstorting plaats van *f* 300000.— nominaal kapitaal.

De opbrengst blijft voorloopig à deposito bij bovengenoemde bankiers, tegen 2 pct. rentevergoeding.

De vennootschap heeft aan kosten te voldoen: 3 pct. vergoeding aan genoemde bankiers, voor garantie van de plaatsing der leening; *f* 500.— zegelgeld, *f* 228.50 advertentiekosten en *f* 420.— drukwerk.

Welke zullen de boekingen zijn der vennootschap en der bankiers op 1 Mei, 20 Mei, 20 Juni, en eindelijk op 1 Juli, wanneer op dien datum door A. B. & Co. *f* 500000.— à pari wordt overgemaakt naar het Hoofdagentschap der cultuuronderneming te Makassar, en het overig tegoed per kassa wordt uitbetaald aan het kantoor te Amsterdam; kosten *f* 157.80?

Maak de journaalposten tot het afsluiten der volgende rekeningen bij de Levensverzekering-maatschappij „Holland".

a. *Premiën, tarief A* (uikeering bij overlijden).

Proefbalans credit . . .	*f* 720.619.58
Premiënreserve, berekend door den wiskundigen adviseur	- 390.244.20

b. *Uitkeeringen, tarief A.*

Proefbalans debet . . .	- 230.500.—
Nog uit te keeren wegens overlijden	- 42.000.—

c. *Agentenprovisie, tarief A.*

Proefbalans, debet . . .	- 21.899.40
Nog verschuldigd . . .	- 2.266.20

d. *Premiën, tarief B* (uitkeering na het bereiken van een bepaalden leeftijd).

Proefbalans credit . . .	*f* 594.318.56
Premiën-reserve	- 301.275.93

e. *Uitkeeringen, tarief B.*

Proefbalans debet . . .	- 198.742.55
Nog uit te keeren . . .	- 38.200.—

f. *Agentenprovisie, tarief B.*

Proefbalans debet . . .	- 18.675.—
Nog verschuldigd . . .	- 5.342.80

Gekocht van de Nederlandsche Handel-Maatschappij te Amsterdam, eene telegrafische remise groot $ 30.000.— à *f* 1.30 per $, op haar agentschap te Medan, ten dienste van den hoofdadministrateur der tabaksonderneming „Soengei Ketjil", en dit bedrag in mindering gesteld van het ons komend te goed wegens verkoop van tabak, waarmede de N. H. M. door ons werd belast.

SALDO'S PROEFBALANS

van de Firma De Leeuw & Co. alhier,

op 31 December 1894.

1	Kapitaal A. de Leeuw			*f* 60.000	—
2	Kapitaal P. Bosman			- 100.000	—
3	Command-Kapitaal W. Schippers			- 200.000	—
4	Kassa	*f* 9.857	62		
5	Wissels in Holl. geld	- 24.879	25		
6	Goederen	- 141.695	66		
7	Debiteuren	- 152.460	79		
8	Goederen in Commissie			- 14.834	50
9	Te betalen Wissels			- 28.622	36
10	Onkosten	- 8.325	23		
11	Hartington & Co. te Londen o/r	- 1.218	40		
12	Effecten	- 10.896	37		
13	Privé — A. de Leeuw	- 3.700	—		
14	Koffie op Maart	- 75.320	50		
15	Crediteuren			- 58.220	64
16	Beleening o/g			- 40.000	—
17	Commissie			- 5.490	55
18	S. Bleichröder te Berlijn z/r			- 2.318	45
19	Interest	- 530	94		
20	Dubieuse Debiteuren	- 12.621	38		
21	Accept-provisie [1]			- 1.544	60
22	Privé — P. Bosman	- 5.300	—		
23	Reserve voor dubieuse-debiteuren			- 1.200	—
24	Vaste Goederen	- 40.000	—		
25	Goederen in Consignatie onder A. Dodds te Londen . . .	- 25.418	96		
		f 512.232	10	*f* 512.231	10

[1] Dit hoofd zou ook genoemd kunnen worden: Provisie voor overneming van wissels, of met den gebruikelijken naam »Delcrédere." Het stelt de provisie voor die men bedingt voor de acceptatie van wissels die onder gewone omstandigheden buiten ons omgaan. Men neemt op zich om te betalen wanneer de betrokkene in gebreke mocht blijven, en heeft dus slechts recht van verhaal op dien betrokkene zelf. Daar voor die overneming provisie wordt genoten, en het overigens toch reeds voor de hand ligt dat wissels op ontwijfelbaar solied geachte personen niet in delcrédere worden gegeven, is blijkbaar eenig risico aan het bedrijf verbonden. Zie den inventaris, fol. 21.

Inventaris (Berekeningen voor de Balans).

5 Wissels in Holl. Geld: Contante waarde *f* 24.803.96.

6 Goederen. Taxatie *f* 189.442.46.

7 Debiteuren. Naar de Dubieuse Debiteuren overbrengen *f* 18.320.12.
De contante waarde der overige pretenties bedraagt *f* 133.920.96.

8 Goederen in Commissie:
in pakhuis volgens taxatie *f* 5820.30.
Nog te goed 2% Commissie over het reeds verkochte deel en *f* 412.50 Onkosten.

9 Te betalen Wissels. Contante waarde *f* 28.594.24.

10 Onkosten: Ongeboekt: te goed *f* 412.50 (zie fol. 8).
schuldig *f* 754.20.

11 Hartington & Co. Londen o/r. Debet £ 100.— à *f* 12.06 = *f* 1206.—

12 Effecten. — Waarde in portefeuille *f* 10.296.13.

14 Koffie op Maart. Taxatie *f* 75.000.

15 Crediteuren. Contante waarde *f* 58.129.12.

16 Beleening o/g. Interest tot en met ultimo December nog te verrekenen *f* 50.—.

17 Commissie, nog te goed (zie fol. 8).

20 Dubieuse Debiteuren, (zie fol. 7).

21 Accept-Provisie. Reserveeren voor onafgeloopen risico *f* 620.50.

23 Reserve voor dubieuse debiteuren. — Verhoogen met 2% over het bedrag der op de balans voorkomende debiteuren, (zie fol. 7).

24 Vaste Goederen: 5% afschrijven.

25 Goederen in Consignatie onder A. Dodds te Londen. — Taxatie *f* 25000.—.

VERDEELING DER WINST.

eerst 5% rente over het Commanditair Kapitaal, 4% rente over de kapitalen geboekt op fol. 1 en 2, terwijl de rest gelijkelijk onder de vennooten De Leeuw en Bosman wordt verdeeld.

16 Juni. Verkocht à contant door PELKAMP & ZONEN aan SCHNEEVOGEL & WALERMAN te Alexandrië:

25000 sigaren, merk „Tristan" à ƒ40.— p. m. . . . . ƒ1000.—
Verpakking en verdere onkosten . . . . - 15.20
ƒ1015.20

en tot inning van dit bedrag een wissel getrokken op „the India & China Bank" te Londen pr. 1 Augustus.

3/m koers ƒ12.02; disconto $2^1/_2$ pct., wisselcourtage 1‰

Geef de boeking a. van Pelkamp & Zonen.
b. van „the India & China Bank".

28 Juni. Bovenbedoelden wissel op „the India & China Bank" heden verkocht aan de Credietvereeniging alhier à ƒ 12.10 kz. Disc. $2^1/_2$ pct.

Van het provenu afgelost onze prolongatie groot ƒ800.—, den 28 Mei bij die firma gesloten à 2 pct.

Het saldo ontvangen.

(»Uit en voor de practijk" in het Maandblad voor het boekhouden, Juni 1895.

---

30 September 1894. Bij gelegenheid van het huwelijk mijner dochter met W. POELMAN, boekhouder te mijnen kantore, geef ik aan mijne dochter als huwelijksgeschenk 10 à ƒ1000.— 3 pcts. Nat. W. Sch., welke fondsen in mijne boeken voorkomen voor eene ronde som van ƒ10000.—. Mijn kapitaal in de zaak bedraagt ƒ164900.—.

POELMAN wordt op heden als mede-firmant opgenomen tegen fournissement van bovenstaande effecten, en ƒ15000.— aan bankpapier, die zijn vader hem ter leen verstrekt tegen eene rentevergoeding van 4 pct.

(Reiman & Franck, Oefeningen in het vervaardigen van journaalposten enz.).

In de statuten der Naamlooze Vennootschap Stoom-Rijst Pel- en Meelmolen alhier, werkende met een kapitaal van ƒ280.000, verdeeld in 280 aandeelen van ƒ1000.—, waarop 50 pct. is gefourneerd, komt in art. 19 de bepaling voor dat jaarlijks 20 pct. der gemaakte winst zal strekken tot storting op hare aandeelen, tot dat deze geheel volgefourneerd zullen zijn.

De door belegging van het Reservefonds gekweekte rente zal worden aangewend tot vorming van een pensioenfonds voor oude en gebrekkige werklieden.

Over 1894 is een winst behaald van ƒ16422,95, te verdeelen volgens artikel 19 eerst 20 pct. tot storting op hare aandeelen, dan 5 pct. over het gestorte kapitaal, terwijl van het resteerende 15 pct. aan het reservefonds, 20 pct. aan de directie, 5 pct. aan commissarissen en het overige aan aandeelhouders ten goede komt. Het dividend in geheele percenten.

De rente van het belegd reservefonds bedraagt 542.16.

(Examen »Mercurius", Rotterdam, Juni 1895).

Een in den loop van dit jaar in functie getreden boekhouder komt tot de ontdekking dat zijn voorganger wegens aangeschaft meubilair in 1894 de onkostenrekening heeft belast met ƒ200.—, doch daartegen de aangekochte zaken onder den goederenvoorraad heeft opgenomen.

Met welken post kan dit meubilair onder het hoofd „Inboedel" worden gebracht?

Geef ook nog eene tweede en derde wijze van herstellen.

---

5 Juli. Ingevolge overeenkomst met P. Klammer te Aardenburg, ontvangen zijne remise op de Onderlinge Bankvereeniging alhier, ter afrekening mijner vordering per 5 September e.k. groot ƒ11744.39.

Toegestane aftrek 3 pct. 's jaars; tegen deze remise zend ik aan P. Klammer de reeds door hem geaccepteerde traite.

De remise op heden ter incasseering afgedragen aan de Ontvang- en Betaalkas, alhier.

Geef hiervan de boeking naar dagelijksche en maandelijksche methode.

---

2 November. Getrokken op E. F. JONES te Londen aan de order van H. F. OLIVIER alhier, voor rekening van A. NEUMANN te New-York, een wissel groot £ 3500.—/— per 22 December ter verrekening van

$ 13735.— die ik van NEUMANN te vorderen heb op de mijne rekening, en na aftrek van
„ 1249.— voor ƒ3000.— die hij van mij te vorderen heeft op de zijne rekening
$ 17486.— . . . . ƒ42000.—

(Examen »Mercurius", Rotterdam, November 1887).

---

8 Juli. In den faillieten boedel van J. Schouten bevindt zich o. m. een huis waarop gegeven is 1e Hypotheek groot ƒ8000, door P. Hulsman en 2e Hypotheek van ƒ4000.— door H. S. de Bruin, tegen onderscheidenlijk 4 en 5 pct., verschijndagen der rente 1 Mei en 1 November.

De beide hypotheekhouders komen overeen, het huis tegen de geschatte waarde van ƒ9500 voor gezamenlijke rekening in te koopen, ieder voor de helft.

H. S. de Bruin betaalt daartoe aan P. Hulsman de som van ƒ2500.— plus de hem komende rente tot heden, terwijl door ieder de helft wordt voldaan in de kosten van overdracht à $6^1/_5$ pct.

Welke zijn de boekingen van P. Hulsman, die zijn $^1/_2$ aandeel opbrengt voor den juisten kostprijs, en van H. S. de Bruin, die de boekwaarde dadelijk op ƒ4500.— stelt?

Vermist 1 pak Sumatratabak van de partij toebehoorende aan A., B. en mij, waarvan mij de verkoop was opgedragen.

Met onderling goedvinden zullen de drie deelhebbers daarvoor te zamen ƒ150.— worden goedgeschreven.

(Reiman & Franck, Oefeningen in het vervaardigen van journaalposten enz.).

Voor gezamentlijke rekening met het Pester Bank-instituut wordt door die instelling verkocht R.M. 50000.— in een wissel op de Deutsche Reichsbank te Berlin à 59.40; door ons alhier teruggekocht à ƒ$59.22^1/_2$ en geremitteerd aan de Reichsbank voornoemd.

Betaald per kassa; koers op Weenen ƒ99.75.

---

8 Juli. De Stoomboot-Onderneming „Scandinavië" besluit tot aanwending van ƒ125000.— uit hare belegde reserve ter vernieuwing der ketels in hare acht booten. Hiertoe wordt ƒ102000.— prolongatie opgezegd en verkocht ƒ23000.— 4 pct. Pandbrieven Holl. Hyp.-Bank tot den koers van $101^3/_4$ pct., courtage $^1/_8$ pct.

Prolongatie-rente te goed 1/m à 3 pct., coupons der pandbrieven 1 Jan.—1 Juli.

Met welke journaalposten wordt de m/r van JAMES CLARK, Londen, afgesloten?

Proefbalans, debet ƒ119.45
Inventaris, credit £ 5.3.8 k/z koers ƒ12.11.

Geef ook de afsluiting in de boeken van Clark.

(Examen M. O. 1893).

De Naamlooze Vennootschap „de Oostenrijksche Export-Maatschappij" koopt tot ophouding van haar crediet ƒ40000.— van hare eigene 5 pct. Obligatiën ter beurze voor 62 pct., en sluit daarop eene prolongatie groot ƒ20000.— bij KRUIS & ZONEN, hare commissionnairs, met wie zij in rekening staat. Provisie $1^1/_4$‰.

Door faillissement van den debiteur moet de vordering op H. DE WILDE alhier, groot ƒ4319.33 per 16 April, geheel worden afgeschreven. Bij het opmaken der balans op 1 Januari j.l. was voor dezen post ƒ21.19 aan interest opgebracht onder de passiva, ter bepaling der contante waarde.

---

5 December. Op 5 October j.l. ontving ik bericht van JAN VAN LEIDEN, dat hij mijne order om mijne bij hem in depôt liggende effecten te verkoopen en het netto provenu groot ƒ10650.50, op korten termijn bij de Deposito Bank alhier te plaatsen, had uitgevoerd.

Dienovereenkomstig werd door mij geboekt

Heden verneem ik dat JAN VAN LEIDEN gefailleerd is en de bovengenoemde order niet uitgevoerd, maar mijne fondsen verduisterd heeft.

Ten einde mijne aanklacht te voorkomen, biedt zijn vader PIETER VAN LEIDEN alhier mij schadevergoeding van kapitaal en interest à 5 pct. aan.

Hij geeft mij 2 obligatiën 6 pct. Internationale Crediet- en Handelsvereeniging alhier, groot ieder ƒ1000— coupons $^1/_1$ en $^1/_7$ tegen den koers van $102^3/_4$ pct. en draagt aan mij eene hypothecaire schuldvordering groot ƒ6000.— over, ten laste van H. VAN DIJK alhier, rentende $4^1/_2$ pct., met rente van af 5 October.

Voor het saldo geeft hij mij eene promesse aan mijne order, vervallende 5 Maart. e.k.

(Examen »Mercurius" Rotterdam, November 1886).

PROEFBALANS

VAN DE

Brandassurantie-Societeit „De Eersteling" te Dordrecht,

op 31 Maart 1895.

60	Kapitaal			*f* 2.000.000	—
61	Effecten	*f* 105.412	50		
62	Maatschappij „de Salamander" te Arnhem	- 90.506	80		
63	Premiën			- 1.094.095	24
65	Premiën van Herverzekering	- 431.588	—		
66	Debiteuren	- 142.360	70		
70	Reservefonds			- 496.383	25
71	Aandeelhouders	- 1.800.000	—		
72	Kas	- 9.731	25		
73	Interest			- 21.350	60
74	Dubieuse Debiteuren	- 7.140	—		
80	Provisiën	- 154.080	35		
82	Maatschappij „de Maas" te Rotterdam	- 51.216	50		
84	Onkosten	- 70.112	65		
85	Hypotheek u/g	- 148.800	—		
86	Crediteuren			- 251.012	75
87	Te innen wissels	- 16.415	60		
88	Maatschappij „Insulinde" te Batavia o/r			- 125.806	40
90	Brandschade	- 409.386	20		
91	Schadevergoeding wegens herverzekering			- 158.753	50
93	Agenten	- 118.976	50		
94	Dividenden			- 640	—
95	Gebouwen	- 27.514	80		
96	Kantoor-inventaris	- 1.902	05		
97	Belegde reserve	- 495.960	—		
98	Te betalen wissels			- 137.596	50
99	Groshan & Co. te Batavia o/r	- 97.615	20		
100	Dordtsche Incasso-Bank	- 17.966	10		
101	Polissen			- 11.047	16
102	Prolongatie *u/g*	- 100.000	—		
		f 4.296.685	20	*f* 4.296.685	20

	INVENTARIS.				
61	Beurswaarde der effecten	*f* 108.317	50		
63	Reserveeren voor loopend risico	- 105.500	—		
65	Reserveeren voor onafgeloopen premiën van herverzekering	- 45.976	50		
66	Overbrengen op Dubieuse Debiteuren (fol. 74)	- 3.760	—		
70	Het reservefonds te verhoogen met	- 30.000	—	Zie verder fol.	97
73	Ongeboekte te goed komende interest	- 3.785	30		
74	Reserveeren	- 1.922	60	Zie verder fol.	66
84	Ongeboekte verschuldigde onkosten	- 1.712	50		
88	„Insulinde" is credit Ind. *f* 125000 à 100½	- 125.625	—		
90	Onafgedane schade	- 102.380	—		
91	Onafgedane schadevergoeding	- 20.000	—		
94	Verjaarde dividenden	- 228	—		
95	Afschrijven	- 814	80		
96	Afschrijven 10 pct.				
97	Waarde der belegde reserve	- 492.000	—		
	Het saldo over te brengen op het reservefonds (fol. 70)				
99	Grosham & Co. zijn debet Ind. *f* 96000 à 100½	- 96.480	—		
101	Kostende prijs der voorhanden polissen	- 500	—		

Hoeveel percent dividend kan op het gestorte kapitaal worden uitgekeerd?

(Examen »Mercurius", Rotterdam Juni 1895).

NASCHRIFT.

Na ons voorbericht in den prospectus tot dit werk volge hier een kort slotwoord. Aangenaam was ons de vervulling onzer taak, en aangenaam óók waren ons de bewijzen van voldoening en instemming die wij reeds tijdens het loopen der uitgave van onderscheidene beoefenaren mochten ontvangen. Of wij er in geslaagd zijn om allen evenzeer tevreden te stellen, is ons onbekend; wij kunnen het slechts hopen, en geven gaarne de verzekering, er naar te hebben gestreefd. Voor 't overige doet het ons leed dat hier en daar meer of minder zinstorende drukfouten zijn overzien; in 't bijzonder hebben wij verontschuldiging te maken voor ééne onzerzijds begane vergissing op blz. 150, waar wij £ 6.5.9 à ƒ12.12 abusievelijk becijferden op ƒ82.99 in plaats van ƒ76.20. Dientengevolge is het actief ƒ6.79 te hoog aangenomen, en behoort ook de winst met evenveel te worden verminderd, zoodat zij niet ƒ1141.29, maar ƒ1134.50 bedraagt.

Kan ons werk verder voldoen, en beantwoordt het aan zijne bestemming, naar den maatstaf dien wij in de voorrede meenden te mogen aanleggen, dan zijn wij tevreden.

Door eene meer uitvoerige behandeling dan aanvankelijk in het voornemen lag, werd het bestek grooter dan was geraamd; het staat nu gelijk met de overige vakken van dezen cursus, die naar wij hopen, zich vele warme vrienden zal hebben verworven.

Hierachter vindt men ten slotte nog een beknopt register op den inhoud van ons deel.

REGISTER.

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
0044259018

END OF
TITLE